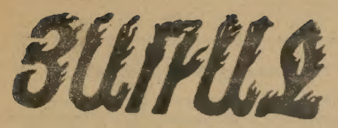

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mercredi 1 MAI 1946 Չորեքշաբթի 1 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année No 4599-Նոր շրջան թիւ 328 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԱ՛ՌՔ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՆ

1909 Մայիս 2)15ին, երբ Internationaleը հայերէնի կը թարգմանէինք Պոլսոյ «Ազդակ» շաբաթաթերթին մէջ, սուլթանախնամ իշխանութեան մը թաթին տակ, հազիւ թէ որոշ գաղափար ունէինք աշխատաւորական շարժման մասին:

Ան մը նորափետուր տղաք, ի՛նչքան տեղեկութիւն կրնայինք ունենալ, եթէ այն ինչ որ կը կարդայինք պատահաբար ձեռք անցած գիրքերու եւ թերթերու մէջ: Հետզհետէ հասան թղթակցութիւններ Եւրոպայէն, պարզելով շարժումին զանազան երեսները:

Այդ օրերէն ընտանի եղանակ մը դարձած էր Շուշանիկ Կուրղինեանի ծանօթ երգը.—

Այդ մե՛նք ենք գալիս ···

Եւրոպա ենք այսօր եւ բաց աչքով կը տեսնենք ամէն բան: Գիրքերն ու թերթերն ալ կը լրացնեն ընդհանուր պատկերը :

Ի՛նչ հսկայական, սրընթաց յառաջդիմութիւն, այդ օրերէն ի վեր: Ամէնէն մեծ եւ ծաղկեալ երկիրներէն մինչեւ ամէնէն յետամնաց կամ հեռաւոր տափաստանները: Եւ նոյն եղանակը ամէն տեղ.—

Մենք ենք, մե՛նք, բանւորներ ու գեղջուկ,
Աշխատաւոր շարք իրաւազուրկ·

··· Ա՛յ այս վերջին գրոհն է մեր,— Սեղմուինք միաբան — Ամէն երկրի բանւորներ — Մե՛րն է օրը վաղուան :

Երգը արդէն դարձած է իրականութիւն, տեսանելի եւ շօշափելի: Միլիոններ ու միլիոններ ոչ միայն արթնցած, կազմակերպուած, անդիմադրելի հեղեղ մը կազմած են, այլեւ կը տիրապետեն, կ'իշխեն, տարուէ տարի հիմնապէս կերպարանափոխելով ամբողջ աշխարհը:

Դրամատիրական ուժերը կը սարսին իրենց պատուանդաններուն վրայ: Եւ հիմա իրենք են որ պաշտպանողական միջոցներ, օրէնքներ կը փնտռեն:

Աշխատանքի պաշտպանութեան տարրական պահանջները շատոնց իրականացած են: Բանուորական եւ արհեստակցական կազմակերպութիւնները առաւելագոյն ծրագիրն է որ կը պարտադրեն արդէն, միեւնոյն ատեն ուղղակի միջամտելով իւրաքանչիւր երկրի քաղաքական - վարչական գործունէութեան:

Ընկերվարութիւնն ու համայնավարութիւնը անջատ գործելով հանդերձ, իրար կը դիմաւորեն Աշխատանքի պաշտպանութեան պայքարին մէջ:

Ո՜րքան տառապանքներ, զոհողութիւններ եւ ողջակէզներ՝ այս յաղթական արշաւին մէջ: Միայն 1917ի ռուսական յեղափոխութիւնը արեան բաղնիքներ արժեց, տարիներով: Եւրոպան ալ ունեցաւ իր մարտիրոսագրութիւնները:

Իսկ այժմ, կը թուի թէ օրուան հզօրներուն կամաւոր նահանջը, օրէնքներն են որ կը հարթեն ճամբան, խաղաղօրէն :

Արիւն միշտ ալ թափած է եւ կրնայ թափիլ: Բայց, կը թուի թէ այլեւս հեռաւոր յիշատակ մը պիտի կազմեն համատարած արիւնահեղութիւնները, քանի որ բազմաթիւ պատնէշներ քանդուեցան երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին:

Մեր ապրած երկիրը, դասական վառարան փոթորկալի յեղափոխութեանց, վերջին մէկ տարուան ընթացքին կտրեց այնքան ճամբայ որքան պիտի չկրնար, 25 տարուան մէջ, տարբեր պարագաներու տակ: Նոր Սահմանադրութիւնն իսկ, իր հիմնական կէտերուն մէջ, կը բխի Աշխատանքի պաշտպանութեան հոգիէն:

Անգլիա, էապէս աւանդապահ եւ բարեշրջական երկիր, ուր Արհեստակցական Միութիւնները տիրական դեր կը կատարեն սկիզբէն ի վեր, արդէն ձեռնարկած է ճարտարարուեստական մեծ հաստատութեանց ազգայնացման: Աշխատաւորական կառավարութեան հիմնական գործերէն մէկն է այս, ուրիշ բարենորոգիչ ծրագիրներով:

Նոյն օրէնսդրական բարեփոխումները՝ ամբողջ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Իսկ աւելի արմատական եւ հարուածային՝ դէպի արեւելք,— այն երկիրներուն մէջ ուր կը տիրապետէ խորհրդային իշխանութիւնը (Հունգարիա, Լեհաստան, Ռումանիա, Պուլկարիա, Եուկոսլաւիա եւն):

Մայիս Մէկը այլեւս տօնական ցուցադրութիւն մը չէ, այլ իրական յաղթանակը Աշխատանքի աւետարանին: Մեր մինուճար Հայաստանն ալ աշխատանքով է որ կրցաւ կապել իր վէրքերը, հետզհետէ ծաղկելու համար :

Շ.

Լիոնի մեծ տօնավաճառը

ԼԻՈՆ.— Մեր քաղաքին միջազգային մեծ տօնավաճառը որ, Լայփցիկի հետ, եւրոպական տօնավաճառներուն կարեւորագոյնը կը համարուէր, պատերազմի ընթացքին հինգ տարի դադրելէ վերջ, վերստին բացաւ իր դուռները ապրիլ 27ին, առեւտրական եւ ճարտարարուեստական աշխարհի տենդագին եռուզեռին մէջ: Այս առթիւ Ֆրանսայի երրորդ քաղաքը կը թողու իր սովորական մռայլ հանդարտութիւնը եւ քանի մը օրուան համար կը զգենու փարիզեան ժխորն ու ոգեւորութիւնը : Մասնաւոր արդուզարդ է տարուած հրապարակի արձաններուն, պատմական յիշատակարաններուն եւ պաշտօնական շէնքերուն, զոր ելեկտրական զօրաւոր լապտերներ պիտի լուսավառեն գիշերամուտէն արշալոյս: Կազմակերպուած են նաեւ երաժշտական եւ թատերական արտակարգ ներկայացումներ թէ սրահներու մէջ եւ թէ հրապարակներուն վրայ: Բայց ամէնէն ուշագրաւն է ինքնաշարժ կառքերու պատկառելի թիւը որ գրեթէ նման նախապատերազմեան տարիներու, անվերջանալի շարքով քաղաքին զանազան մասերէն դէպի տօնավաճառը կը սուրան: Էսանսը, թանկագին հեղուկ, ահա վերսկսած է ջուրի պէս հոսիլ, մինչդեռ կը քննեն կաթն ու գինին եւ ինչ ինչ հեղուկներ կամ նիւթեր··· Ժամանակներու գաղտնիք, պիտի ըսէ միամիտ անցորդը, արդար դառնութեամբ:

Շարունակելով ճամբաս, կը հասնիմ տօնավաճառին վայրը, Pont de Boucle, Ռօնի վրայ բազմող տասը կամուրջներուն վերջինը, հոն ուր անհանդարտ գետը իր հրաժեշտը կ'առնէ քաղաքէն, իր մելամաղձոտ ափերով երկարելու համար դեռ շատ հեռու, մինչեւ իր ծննդավայրը, լեռնազարդ Զուիցերիա :

Իբրեւ նորութիւն, այս տարի քանդուած են տօնավաճառին մաս կազմող բոլոր պէտօնէ տաղաւարները ուր զանազան արհեստանոցներու վերաբերող··· խոշոր մեքենաներ, ուր հետաքրքրութիւն ստեղծող եղանակաւոր աղմուկ կը բարձրացնէին: Անոնց տեղ կան դուրսը ցուցադրուած մեքենաներ, շարժիչներ (moteur), հողագործական, ջրաբաշխական, ջաղացքի եւայլն: Այժմ, այդ տաղաւարներուն անհետացումով, այցելուները կըրնան, ծառուղիին ամբողջ երկայնքէն անարգել տեսնել ու վայելել քաղաքին հասարակաց ընդարձակ պարտէզը, Parc Tête d'Or, աւելի գեղեցկացած իր գարնանային թարմութեանը մէջ, որուն համար կ'ըսեն արդէն, ամէնէն սիրունն է Ֆրանսայի:

Ահա տօնավաճառին բարձրակերտ բազմաթիւ շէնքերը որ, ծուխի եւ մուխի այս կեդրոնին մէջ հազուադէպ բարեբախտութիւնը ունին պահելու իրենց կոյս սպիտակութիւնը, անշուշտ շատ հեռու ըլլալով գործարաններէ: Բազմաթիւ օտար ազգեր, պաշտօնապէս թէ անպաշտօն կը մասնակցին նորէն իրենց բնավայրի արտադրութիւններով , Աւստրիա եւս, ֆրանսական գրաւման բանակի հովանաւորութեամբ: Սիւնակներ պէտք են մի առ մի թուելու համար ցուցադրուած առարկաները: Անոնք այնքան շատ են իրենց տեսակներով եւ թիւերով: Անկարելի է արդէն մէկ շունչով տեսնել ամէնը, ժամեր պէտք են այցելելու համար հարիւրաւոր ցուցատեղիները (stand): Շտապեմ ըսել թէ հոն ամփոփուած են աշխարհի ճարտարարուեստական եւ արդիական բոլոր ստեղծագործութիւններու հրաշալիքները, ինքնաշարժ կառքերու, մետաղագործութեան, մետաքսեղէններու, կաշեգործական, քիմիական, առողջապահութեան, ոսկերչութեան, ելեկտրական, կահագործութեան եւ վերջապէս բոլոր արհեստներու եւ արուեստներու անհամար եւ այլազան նմոյշներ եւ գործիքներ: Ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէ մանաւանդ զուիցերիական տաղաւարին մէջ կնոջական հանդերձեղէնի ասեղնագործութիւնը, վերջին ծայր տպաւորիչ իր նրբութեամբ: Հոն սքանչացում կը պատճառեն նաեւ ցուցադրուած ժամացոյցները, մանաւանդ փոքրիկ (ձեռքի), ամէն մէկը զմրուխտ կարծես: Մեծ տեղ կը գրաւեն նաեւ Լիոնի, Վիէնի եւ Սէնթ էթիէնի մետաքսեղէնները, իրենց երփներանգ մեքենական հիւսուածքներով, բանուածքներով եւ պատկերազարդումներով: Զգլխիչ տեսարան մը կը պարզեն վարագոյրներու պէս ամբողջ երկայնքով եւ լայնքով սրահներու պատերն ի վար կախուած վիճակին մէջ, նոյն ատեն փաստը տալով միջին Ֆրանսայի առաջին ճարտարարուեստին:

Տեսնելով Լիոնի 1946ի տօնավաճառը, սա եզրակացութեան կը յանգիս որ գրեթէ տարբերութիւն չունի, իր ճոխութեամբ եւ փարթամութեամբ, 1939ի եւ նախորդ տարիներու նոյն քաղաքի տօնավաճառներէն, ինչ որ սակայն երբեք չի համապատասխաներ «արտաքին աշխարհի» տընտեսական կացութեան, ուր նիւթեղէնի պակասը, բաղդատմամբ վերոյիշեալ տարեշրջաններուն, ամէնքս ալ գիտենք եւ կը տեսնենք որ որքան մեծ է, անվիճելի :

Չմոռնամ ըսել որ, Ֆրանսայի ցուցադրողներուն մէջ, ուր շատ օտարներ ալ կան, շատ փընտռեցի Հայու անուն մը, եւ մէկ հատ մը միայն գտայ,—Dongayan (կօշիկ), ինչ որ զարմանք պատճառեց, քանի որ մեր հայրենակիցներէն նշանակելի թիւ մը խոր ակօս բացած է այս երկրին առեւտրական, արհեստագիտական եւ նոյն իսկ ճարտարարուեստական ասպարէզին մէջ:

ԳԵՂԱՄ ԵՐՈՒԱՆԴՈՒՆԻ

ՉՈՐՍ ՏԵՍԱԿ ԾՐԱԳԻՐ ԻՏԱԼԻՈՅ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Անգլիական առաջարկը

Չորսերու ժողովին երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ, Անգլիոյ արտաքին նախարարը զարմանք պատճառեց մասնաւորապէս Պ. Մոլոթովի, մէկ անգամէն առաջարկելով միացնել Ափրիկեան Տրիպոլիսը եւ Կիւրէնիան եւ կազմել նոր պետութիւն մը, անկախ եւ միացեալ Լիբիա: Պ. Պէվին կիրակի օր խորհրդակցած էր բրիտանական գաղթապետութեանց վարչապետներուն հետ, եւ անոնց հաւանութեամբ է որ առաջարկեց այս ծրագիրը : Այս առաջարկէն առաջ, Պ. Մոլոթով ալ անակնկալ մը պատճառեց: Փոխանակ պնդելու որ միայն Խ. Միութեան յանձնուի Ափրիկեան Տրիպոլսոյ խնամակալութիւնը, աւելի չափաւոր ծրագիր մը ներկայացուց,— խնամակալութիւն Իտալիոյ հետ, ինչ որ նորէն տիրական դիրք մը պիտի ապահովէ իրեն: Նոյն հարցին առթիւ, Մ. Նահանգները կ'առաջարկեն միջազգային խնամակալութիւն, իսկ Ֆրանսա կ'ուզէ որ խնամակալութիւնը յանձնուի գաղթավայրերու նախկին տիրոջ, Իտալիոյ :

Չորս ժամ վիճաբանելէ վերջ, որոշուեցաւ յետաձգել հարցին քննութիւնը: Առիթէն օգտուելով, Պ. Պիտօ յաջողեցաւ օրակարգին մէջ անցընել գերմանական հարցը, որ պիտի քննուի առանձին, երբ կարգադրուին Իտալիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ եւ Ֆինլանտայի խնդիրները: Հակառակ ընդհանուր մտավախութեան, մթնոլորտը հանդարտ էր, կծու բառեր չփոխանակուեցան, ինչպէս անցեալ Սեպտեմբերին, Լոնտոնի մէջ: Անգլիական ծրագրին առթիւ, Պ. Մոլոթով պարզապէս դիտել տուաւ թէ ստիպուած է հրահանգի սպասել Մոսկուայէն: Գերմանական հարցին առթիւ ալ, Պ. Պէվին բացատրեց թէ Ռուրի եւ Հռենոսի խնդիրները չեն կրնար առանձին քննուիլ, այլ կապուած են ամբողջ գերմանական հարցին հետ: Ամէն պարագայի մէջ, Ֆրանսա յաջողութիւն մը եւս շահեցաւ, օրակարգի վրայ դնելով խնդիրը: Ամերիկեան պատուիրակը յայտարարեց թէ իրեն կը վերապահէ օրակարգ անցընել նաեւ Աւստրիոյ խնդիրը:

Վիճաբանութեանց ընթացքին քննուեցաւ նաեւ Երկոտասան կղզիներու խնդիրը: Անգլիոյ ներկայացուցիչը առաջարկեց Յունաստանի վերադարձնել այդ կղզիները: Պ. Պ. Պիտօ եւ Պըրնս համաձայն էին, բայց Պ. Մոլոթով վերապահ դիրք մը բռնելով, ժամանակ խնդրեց մտածելու: Իրազեկներ կը հաւատան թէ Մոլոթով կիրակի օր առանձին խորհրդակցելով Պ. Պըրնսի հետ, հասկցուած է թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ նաւահանգստի դիւրութիւններ պահանջել Երկոտասան կղզիներուն մէջ, միեւնոյն ատեն ընդդիմանալով անոնց ապազինման :

25 տարուան դաշնագիր մը Գերմանիոյ դէմ

Վիճաբանութեանց ատեն, ամերիկեան պատուիրակը յայտարարեց թէ վերջերս յանուն իր կառավարութեան ծրագիր մը հաղորդած է Չորս Մեծերուն, առաջարկելով 25 տարուան դաշնագիր մը կնքել, շարունակելու համար Գերմանիոյ կատարեալ զինաթափումը :

Այդ ծրագրին համաձայն, Մ. Նահանգները, Ֆրանսա, Խ. Միութիւնը եւ Մեծն Բրիտանիա դաշնագիր մը պիտի կնքեն, որ 25 տարի հսկողութեան տակ պիտի պահէ Գերմանիան, զինուորական գրաւումէն վերջն ալ: Ամերիկացիները նոյն ծրագիրը պատրաստած են նաեւ Ճափոնի համար, ինչ որ կը նշանակէ թէ Մ. Նահանգները տարիներով տիրական դեր պիտի կատարեն միջազգային քաղաքականութեան մէջ: Եթէ երկու դաշնագիրները ստորագրուին, Մ. Նահանգները աւելի գործօն դեր մը պիտի կատարեն Եւրոպայի եւ Ծայր. Արեւելքի գործերուն մէջ, քաղաքականութիւն մը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՅԻՍ 1Ի ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ ուրբաթ օր:

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿ

Աւելի քան կէս դար առաջ ծնաւ Մայիս Մէկը, 1888—1890 Թուականներուն: Այսինքն ճիշդ այն օրերուն՝ երբ ռազմնաւորուեցան եւ հրապարակ իջան մեր յեղափոխական կուսակցութիւնները — Հնչակեան եւ Դաշնակցական:

Տասնեւիններորդ դարը մեքենայի եւ ճարտարարուեստի դարն եղաւ: Շնորհիւ գիտութեան զարգացման, նորանոր գիւտեր մէջտեղ եկան եւ արտադրութեան միջոցները, իրենց նախնական վիճակէն դուրս գալով դարձան մեքենական: Փոքրիկ արհեստանոցներու տեղ հսկայական գործարաններ կառուցուեցան: Անհատական մանր ձեռնարկները հետզհետէ ասպարէզէն քշուեցան եւ ծանր արդիւնաբերութիւնը եկաւ գրաւել անոնց տեղը, մանաւանդ Եւրոպայի եւ հիւսիսային Ամերիկայի մեծ քաղաքներուն մէջ:

Ճարտարարուեստի զարգացման հետ զուգընթաց, հետզհետէ պարպուեցան գիւղերը, ուր դժուար էր կեանքը, ու մարդիկ ստիճանաբար համախմբուեցան մեծ քաղաքներու շուրջ, ուր երկնասլաց ծխնելոյզներով մեծ ու փոքր գործարաններ կառուցուեցան:

Այս ձեւով է որ մէջտեղ եկաւ նոր դասակարգ մը, բանուոր, աշխատաւոր դասակարգը, որ յետագային, ընկերվարական բառարանին մէջ կոչուեցաւ ընչազուրկ դասակարգ — պրոլետարիատ:

1789ի Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութեան ժամանակ երեք գլխաւոր դասակարգեր կային — ազնուապետական, կղերական ու «երրորդ դասակարգ»ը, ոչ-տոհմիկ քաղաքացիներն ու գիւղացիութիւնը: Այս վերջին դասակարգն էր մղիչ ուժը այն տարերային մեծ շարժումին, որ 18րդ դարուն վերջերը: «Ազատութեան, Հաւասարութեան եւ Եղբայրութեան» վեհ նշանախօսքերը հրապարակ նետեց, խանդավառելով հոգիները բոլոր այն ժողովուրդներուն, որոնք բռնակալութեան ճիրաններուն մէջ կը տուայտէին Ատլանտեանի եզերքներէն մինչեւ Միջերկրական ու Կասպից ծով:

Այդ աննախընթաց յեղափոխութեան ռահվիրայ դասակարգին մէջէն էր որ 19րդ դարուն ծնաւ առանձնաշնորհեալ քաղքենի (բուրժուա) դասակարգը՝ հարստացած, դրամատէր դարձած եւ իշխանութիւնը ձեռք անցուցած: Արդիւնաբերութիւնը, արտադրութեան միջոցները անոր սեփականութիւնն էին: Անգրալաբար, 18րդ դարու համեստ ու արհամարուած դասակարգը ազնուապետականութեան տեղը բռնած էր: Նախկին ճորտերուն տեղ, այժմ բանուորները, ընչազուրկներն էին որ կը շահագործուէին դրամատիրական նոր դասակարգին կողմէ:

Ընկերվարական կուսակցութեանց հրապարակ գալը նորատեսակ յեղափոխութիւն մըն էր, ոչ սակայն տարերային՝ ինչպէս մեծ յեղափոխութիւնը: Ընկերվարականները կը ձգտէին արգիլել մարդուն շահագործումը իր նմաններուն կողմէ: Դասակարգային պայքար յայտարարելով, կ'ուզէին վերջ տալ քաղքենի դրամատէրներու բռնատիրութեան:

Շահագործումը չափ ու սահման չունէր: Գործարանի տաժանակիր աշխատանքներուն ենթակայ էին նոյնիսկ երկսեռ անչափահասներ: Ժամի սահմանափակում չկար: 12—14 եւ աւելի ժամեր աշխատող բանուորներ կային: Աշխատաւորներու եւ իրենց ընտանիքներու բնակարանները յաճախ օդէ ու լոյսէ զուրկ աղտոտ խրճիթներ էին: Ապրուստի պայմանները վերջին ծայր խեղճ:

Ընկերվարական կուսակցութիւններն ու աշխատաւորական սէնտիքաները նուիրուած էին այս ընչազուրկ դասակարգի կեանքի պայմանները բարելաւելու գործին: 1860ական Թուականներէն սկսեալ գործադուլներով, ցոյցերով եւ այլ պայքարական միջոցներով կ'աշխատէին մարդավայել կեանք մը ապահովել աշխատող բազուկներուն:

«Երեք ութ»երու նշանախօսքն էր հրապարակ նետուած իբրեւ խոէալ.— ութ ժամ աշխատանք, ութ ժամ հանգիստ եւ ութ ժամ քուն: Այս նշանախօսքին շուրջ տարիներով պայքար մղուած էր:

«Մայիս Մէկ»ը այդ պայքարը խորհրդանշող օրն է: Անոր տօնը:

Առաջին անգամ «Աշխատանքի Ամերիկեան Դաշնակցութիւն»ն էր որ իր 1888 Դեկտեմբերի Սէյնթ Լուիզի համագումարին մէջ որոշեց Մայիս 1ին միջազգային մեծ ցոյց մը կատարել, գործադուլի ձեւին տակ, պահանջելու համար օրական ութժամեայ աշխատանքի գործադրութիւնը: Միջազգային բանուորական մեծ շարժումի մը գաղափարը արծարծուած էր նաեւ նոյն տարին Ֆրանսական «Սէնտիքաներու Ազգային Դաշնակցութեան» Գ. Ազգային համագումարին մէջ, որ տեղի ունեցաւ Պորտոյի մէջ 28 Հոկտեմբեր — 9 Նոյեմ. 1888ին: Հոն որոշուեցաւ որ բանուորական կազմակերպութիւնները բոլոր երկիրներու մէջ 1889 Փետրուար 10ին պէտք է ցոյցեր կատարեն՝ ութժամեայ աշխատանք եւ նուազագոյն աշխատավարձ պահանջելու համար եւ մինչեւ փետրուար 24 պայմանաժամ տան կառավարութեանց՝ գոհացում տալու համար: Այս ցոյցը տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի կարգ մը մեծ քաղաքներուն մէջ, սակայն սպասուած արդիւնքը չտուաւ:

«Մայիս Մէկ»ի միջազգային առաջին ցոյցը տեղի ունեցաւ 1890 Մայիս 1ի հինգշաբթի օրը Ամերիկայի եւ Եւրոպայի մէջ եւ Պրիւսէլի ընկերվարական միջազգայինի համագումարը (16—23 Օգոս. 1891) վերջնական կերպով նուիրագործեց այդ Թուականը: Անկէ ի վեր «Մայիս մէկ»ը դարձաւ աշխատաւորական տօն: Այդ օրը բանուորները չէին աշխատեր, այլ խաղաղ ցոյցերով, հրապարակային հաւաքոյթներով կը պահանջէին իշխանութիւններէն օրէնքներ քուէարկել, բարւոքելու համար իրենց կեանքի պայմանները:

Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակումէն վերջ, Թուրքիոյ մէջ անգամ ծանօթ տօն մը դարձած էր «Մայիս մէկ»ը:

Շնորհիւ ընկերվարական կուսակցութեանց մղած պայքարներուն, տարիներու ընթացքին աշխատաւորներու շահերը պաշտպանուեցան հետզհետէ: Երկար ատենէ ի վեր Ամերիկայի մէջ բանուորները շատ մը իրաւունքներ եւ հանգստաւէտ կեանք կը վայելեն: Ռուսիոյ մէջ բանուոր դասակարգը իշխանութեան գլուխ անցած՝ կը կառավարէ աշխարհի մէկ վեցերորդ մասը: 1914ի պատերազմէն առաջ Եւրոպայի կարգ մը երկիրներուն մէջ իշխանութիւնը ընկերվարական կուսակցութեանց ձեռքն անցած է, առանց հաշուելու Հայաստանն ու Վրաստանը, որոնք 1918ի մայիսէն սկսեալ մինչեւ խորհրդայնացումը ընկերվարական կառավարութիւն ունէին:

Ֆրանսայի մէջ ալ ընկերվարական գաղափարները առաջին իսկ վայրկեանէն լայն ծաւալ գտած էին. 1936ին ընկերվարական կուսակցութիւնը հասաւ այնպիսի աստիճանի մը, որ կոչուեցաւ կառավարական ղեկը ձեռք առնելու: Այսօր դարձեալ ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութիւններն են — աշխատաւոր դասակարգի պաշտպանները որ կը կառավարեն այս երկիրը:

«Մայիս մէկ»ի ժողովրդականութիւնը այնքան համաշխարհային էր, որ նոյնիսկ Հիթլէր ու Մուսոլինի այդ օրը աշխատաւորներու տօն հռչակեցին, իրենց հասկացողութեամբ:

Ի զուր չանցան «Մայիս մէկ»ի նշանախօսքերը: Այսօր ամէն կողմ ընկերվարական գաղափարները ի պատուի են, ի շահ ընչազուրկ, բանուոր մարդկութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԽԱՂԱՔԱՐՏԷ ԱՇՏԱՐԱԿ..

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Պոլսէն)

Թուրքիոյ վարչապետը, մարտին Լրագրողներու Համագումարին, փղոսկրէ աշտարակներ կը շինէր՝ երբ տուն կուտար Թուրք Մամուլի ներկայացուցիչներուն, թէ «Թուրք հայրենակիցները քաղաքական հասունութեան տէր են այսօր, ու Թուրք նոր կուսակցութիւններու կազմութիւնը փաստ է՝ որ դեմոկրատութիւնը ի զօրու է երկրին մէջ, ամենալայն իմաստով»:

Սարաճօղլու՝ կ'ակնարկէր, անշուշտ, այն երեք կուսակցութիւններուն, որոնք անուն առին վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, — «Ազգ. Վերականգնում», «Դեմոկրատ» եւ «Սոցիալ - դեմոկրատ» պիտակով, եւ, «ճշմարտապէս եւ ոչ կարծեօք», լծուեցան ազգային - քաղաքական աշխատանքներու ...

Պատմութիւնը անողոք ու բիրտ է սակայն, եւ ընկերային թէ հաւաքական կեանքի անդրադարձումներ՝ յաճախ մղձաւանջի կը վերածեն մեր անհատական «բարի» ցանկութիւնները:

Թուրք նոր կուսակցութիւններու կազմութիւնը իրողութիւն էր անշուշտ: Եթէ անոնց գոյութիւնը չէր համապատասխաներ ընկերային - քաղաքական ո եւ է պահանջի, կ'արդարանար՝ առնուազն, իրենց անուններուն գոյութեամբ: — Ծրագիրներ մշակուեցան, կանոնագրութիւններ պատրաստուեցան, առաջադրութիւններ հրապարակուեցան, եւ ահա արդիւնքը:

«Թասվիր» (21 Մարտ) առաջին էջին վրայ, եւ չորս սիւնակի վրայ գգայացունց խորագիրներով կը հաղորդէ՝ թէ «Քայքայումի հաւանականութեան առջեւ կը գտնուի նորակազմ Ազգ. Վերականգնումի Կուսակցութիւնը», որ հազիւ վեց ամսուան կեանք ունի:

Իսկ Մարտ 22ի թիւով, նոյն թերթը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ.

— «Ազգ. Վերականգնումի կուսակցութիւնը կազմալուծման վտանգի մատնուած է: Նախ՝ կուսակցութենէն հրաժարած է հիմնադիր անդամներէն Էրզրումի նախկին երեսփոխան Հիւսէյին Ավնի Ուլաշ, այն պատճառաբանութեամբ, թէ իր անհատական տեսակէտները չէ կրցած ներդաշնակել կուսակցութեան ձգտումներուն հետ: Իսկ միւս երկու հիմնադիրներուն՝ կուսակցապետ Նուրի Տէմիրաղի եւ Ճէվատ Րիֆաթի միջեւ, ծայր առած է սուր տարակարծութիւն մը, ու անոնք, փոխադարձաբար... իրար վտարած են կուսակցական շարքերէն:

«Նուրի Տէմիրաղ եւ Ճէվատ Րիֆաթ, նամակներ ուղղած են խմբագրութեանս, թիւրիմացութիւնները փարատելու համար: Իրողութիւնն այն է սակայն, որ անդունդ կայ երկուքին միջեւ, ու պառակտուած է Կուսակցութիւնը:— Ճէվատ Րիֆաթ կ'ընդգծէ, թէ «Նուրի Տէմիրաղ չափազանց բռնապետական ու մենատիրական ընթացք ցոյց կուտայ անդամներու թէ վարչական խորհուրդի անդամներու հանդէպ, եւ պատճառ կը դառնայ, որ վստահելի դէմքեր, գիտնականներ թէ մտաւորականներ, դառնանան եւ հեռանան: Միւս կողմէ՝ յարգանքի պակաս ցոյց կուտայ նաեւ Ազգ. Պետին (Ինէօնիւի) հանդէպ: Ահա թէ ինչու, կուսակցութեան պատուոյ Ատեանը, Մարտ 3ի իր նիստին մէջ, որոշած է վտարել զինքը»:

«Կուսակցութեան վարչական ժողովն ալ,— կը շարունակէ խորհրդածել «Թասվիր» —, կը պաշտպանէ Նուրի Տէմիրաղը, եւ մերժելով Պատուոյ Ատեանին որոշումը, զայն կ'ընդունի իբրեւ կուսակցապետ, կը դատապարտէ Ճէվատ Րիֆաթն ու իր համախոհները, եւ կը վտարէ զանոնք կուսակցութեան շարքերէն»:

Կատարեալ Արշակաւան, ուրեմն:— «Դուն ըրիր, ես ըրի»ի պատմութիւն: Բայց՝ ի՞նչ ըրին, ինչո՞ւ, ե՞րբ այսքան գզուըռտելու կրակ...: «Վարչական ժողով»ը, որ կը կանգնի Նուրի Տէմիրաղի կողքին, պոչ մը կը ձգէ դուրս.— «Ճէվատ Րիֆաթ եւ իր երկու ընկերները չարաչար կը գործածէին կուսակցութեան վարկը եւ ազդեցութիւնը, ու անվայել յայտարարութիւններ կ'ընէին կուսակցութեան դէմ: Պարզ՝ խաղալիկ էին մարդոց ձեռքը, որոնք վստահելի չեն մեզի համար»:

«Թասվիր», «ամօթ» մը կ'որակէ կատակերգութիւնը, եւ կը շեշտէ Մարտ 26ի խմբագրականով. — «Զխաղանք հանրային վստահութեան հետ: Կուսակցութիւն կազմել, անդամակցիլ ո եւ է կուսակցութեան, համազօր է բաժին առանձնելու երկրի գործերուն մէջ: Հետեւաբար, կուսակցութեան ո եւ է անդամ, պատասխանատու է ազգին ու պետութեան առջեւ: Նուրի Տէմիրաղի կուսակցութեան մէջ պատահած դէպքեր, կը նուազեցնեն ժողովուրդին վստահութիւնը՝ հանդէպ «դեմոկրատականացման» ո եւ է շարժումի: Տարակոյս չկայ, թէ մէկ կողմն ու միւսը՝ հաւասարապէս յանցաւոր են: Զենք ուզեր մեր ճամբուն վրայ փոս ու փլուզում տեսնել, երբ տակաւին ծայրն՝ ենք ծրարոց, ու ազատութեան աւելի լայն հորիզոններու կը ձգտինք: Անգամ մը որ կորսնցնենք հնարաւորութիւնը քաղաքական հասունութեան կորիզներ ըստեղծելու, միանգամ ընդ միշտ կը ցնդի ամէն յոյս՝ ժողովրդապետութիւնը փութացնելու»:

Սարաճօղլուի վստահութեան դէմ առաջին հարուածը կուգայ Նուրի Տէմիրաղէն: Ապահովաբար, միւս աշտարակներու շէնքերն ալ խաւաքարտ ու կիր են միայն...

Մ.

Նորայր Մեսրոպեան

«Ցառաջ»էն իմացայ Նորայր Մեսրոպեանի մահը: Այս քանիերո՞րդն է որ կ'իյնայ — կ'իյնան մէկիկ մէկիկ, իրարու ետեւէ: ««Մնան, ծնան, ծնան հայ մայրեր, ու դարձեալ անոնց դիրկերը պարապ մնացին...». (Ա. Ահարոնեան): «Փայտէ խաչերու» շարք մը ճակատներու վրայ: Պարզունակ շիրիմներու շարք մը հոն՝ stalagներու համարնական գերեզմանատուներուն մէջ: Ուրիշներ վերադարձի մեծ բախտին արժանացած՝ բայց, հալումաշ եղէկի իրենց չարչարանքներէն ու տառապանքէն կ'իյնան:

Ի՞նչ գրել, ո՞ր մէկի մասին գրել: Անոնք որ չորս - հինգ տարիներու գերութեան ճամբաները կտրեցին ու ինկան ուժասպառ, անոնց իւրաքանչիւրին մասին մէկ մէկ հատոր կարելի է գրել: Չէ՞ որ անոնք զարհուրելի պատմութիւն մը ապրեցան ու ճակատագրին սեւ բախտին իրենց ուժէն ու կարողութենէն վեր տուրք մը չճարեցին... Բայց, պէտք է քանի մը տող մրոտել, ընկերական պարտք մը կատարելու համար:

Նորայր Մեսրոպեան... ո՞վ չի ճանչնար Kommando 544)11ի «Կօլցի» մեր Թարգմանը, Stalag XI Aի հայկական յարմարցուած նուագախումբի ղեկավարը, մեր երիտասարդ մաթեմաթիկոս լեզուագէտը (կը խօսէր Ֆրանսերէն, իտալերէն եւ գերմաներէն):

Ծնած Ֆիլիպէ (Պուլկարիա), շրջանաւարտ Սեվրի Մ. Ռաֆաէլեան վարժարանէն, Նորայրը անոնցմէ չէր որ դպրոցին մէջ շատ բան կը սորվին, բայց անկէ դուրս չուտով ամէն բան կը մոռնան: Ինչ նիւթի մասին որ խօսէիր, ազգային թէ դրական, արհեստի թէ գեղարուեստի, Նորայրը բաւականին լայն պաշար ունէր եւ կրնար դիւրութեամբ բացատրել: Այն օրերուն մեզի տրուած խառն ի խուռն սնունդին հետեւանքով (ինչ որ գտնէինք, հում թէ եփած, կ'ուտէինք), շատերուն պէս Նորայրն ալ ստամոքսի հիւանդութենէ կը տառապէր: Բայց, այդպիսի «մանր», «աննշան» հիւանդութիւններուն, ո՞ր բժիշկը կարեւորութիւն կուտար: Նորայրին հիւանդութիւնը երթալով բարդացաւ, այն աստիճան որ զինքը Kommandoէն Stalag ղրկեցին: Stalagի բժիշկները իր հիւանդութիւնը գտան աննշան եւ իբրեւ շնորհ թուղթին վրայ «թեթեւ աշխատանք» նշանակեցին: Բայց Նորայրը իրօք յուրջ հիւանդ էր: Օրեր, շաբաթներ

կը պատահէր որ խնչ որ ուտէր քանի մը ժամ վերջ դուրս կուտար։

Ինչպէս այսօր հոս, այնտեղ ալ, ամէն ինչ «սեւ շուկայ»ով կը քալէր։ Եթէ ամերիկեան գլանիկ, ամերիկեան շօքօլա, ոսկիէ ժամացոյց, քանի մը հարիւր մարք դրամ չունէիր, եթէ չէիր կրնար հազար գոհողութիւններով «լեցուն ծրարներ» ճարել ազահ, անկուշտ բժիշկներուն եւ անոնց «միջնորդ»ներուն, ապարդիւն էին բոլոր աշխատանքներդ։ Եւ որովհետեւ հէք Նորայրը ոչինչ ունէր անոնց հրամցնելիք, չէր կրնար «դըրախտի դռնէն» ներս մտնել ...

Stalag XI A, գիշեր մը։ Բնաւ պիտի չմոռնամ, կէս գիշերէն վերջ, յանկարծ, ընկեր մը գիս եւ քանի մը ընկերներ կ'արթնցնէ, «ելէք, եկէք, Նորայրը շատ հիւանդ է։ Կը պոռայ, կը գալարուի.»։ Կ'ելլենք, հապճեպով կը հագուինք։ Այդ օրերուն, մենք, Հայերս, իբրեւ «անրաղձալի»ներ (գերութեան մէջ զինուորի հագուստով այս ալ տեսանք) Ֆրանսացիներէն զատած, բանին մէկ անկիւնը, Հրեաներուն հետ առանձին տաղաւարի մը մէջ տեղաւորած էին ծանօթ տեղակալ Ռօպէր Վալըրի Ռատոյի կարգադրութեամբ։ Հրեաներուն մէջ կային քանի մը բժիշկներ եւ դեղագործներ։ Երկու ծանօթ բժիշկներ կը կանչենք, կը քննեն ու կը թելադրեն որ անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուի։

Հիւանդանո՞ց... բայց ինչպէ՞ս։ Մենք տաղաւարին մէջ փակուած, փշաթելերու ետին, դուրը գոց, մեր գերմանացի հսկիչը տաղաւարէն դուրս, զօրանոցը։ Պէտք է միջոցը գտնել, կը պնդէ բժիշկը։ Դուրս կ'ելլենք տաղաւարէն, կը սկսինք բարձրաձայն պոռալ։ Պոռացինք, պոռացինք մինչեւ որ մեր վերակեցուն քանի մը պահակներով եկաւ։

Նորայրը փոխադրեցինք հիւանդանոց։ Բժիշկները կը հաւաքուին չուրջը, կը քննեն, «մեծ բան մը չունի», կ'ըսեն։ Ըրածը «կապկարանութիւն է», կ'ըսեն։ Նորայրը սակայն կը գալարուի, կը պոռայ, գետինը կը տապլտկի... Իր բախտէն, յանկարծ ներս կը մտնէ մեղի ծանօթ լեհ բժիշկը, կը քննէ եւ անմիջապէս տեղին վրայ գործողութիւն մը կատարելու վճիռը կուտայ։ Ազնուական բժիշկին գործողութեան գործիքները կը շարժին, մենք դուրսը անքուն՝ լուրի կը սպասենք։ «Եղաւ, լմացաւ, կ'ըսէ մեր խմբապետը, բայց, բայց» ... Ու կը կմկմայ.— Բժիշկը ըսաւ, եթէ երեք օր ապրի, այլեւս մտահոգութեան բան չկայ, իսկ եթէ չապրի... ան ալ իր բախտին ։

Stalagի հայկական բաժինը, հայորդիները անխտիր երեք օր «հսկում» կը կատարեն։ Նորայրին անունն է որ կը շրջի բերնէ բերան, սենեակէ սենեակ։ Երեք օր վերջ աւետաբեր լուրը կը հասնի, թէ, Նորայրը աչքերը բացեր եւ նախադասութիւն մը արտասաներ է։ «Աքօրտէօն»ս բերէք, ըսեր է։ Իրիկուան մեր տաղաւարը տօն կը սարքէ։ Ջութակահար Կարպիսը, Գոլամանեանները եւ Շարլի Կարայի հետ կը նուագեն, պարասէր զոյգերը կը դառնան, պատուելին եւ ես ճառ կը խօսինք, ուրիշներ կ'արտասանեն ։

Նորայրը առողջացաւ։ Իր գործողութիւնը պատճառ եղաւ որ իբրեւ անկար տուն վերադառնայ եւ իր սիրելիները դտնէ։ Մենք մնացինք հոն օրերը հաշուելու։ Վերադարձիս իրեն հանդիպեցայ Տէսինի մէջ առողջ, զուարթ։ «Լաւ եմ, շատ առողջ կը զգամ ինքզինքըս», ըսաւ.— Փարիզ պիտի հաստատուիմ, Գ. Ալէմչահին մօտ աշխատելու։

Ուրախութիւնս սակայն երկար չտեւեց։ Ուսուցիչս, Յառաջը որ ամէն օր կուգայ մեր ցաւերն ու մտատանջութիւնները ամոքելու, մեր յոյսերն ու յոյսերը թարմացնելու, ահա ինծի — իր հազարաւոր ծանօթ ընկերներուն— կը բերէ գոյժը բրիտասարդ հայորդիին, մեր սիրելի Նորայրին մահուան ։

Ի՞նչ գրել, ի՞նչ «մխիթարանքի խօսք» ընել անոր դժբախտ մօրը, որ, Տէսինի «իփէկին Փապրիքա»ները մաշեցաւ, իր մէկ հատիկ տղուն ուսում եւ հայեցի դաստիարակութիւն տալու համար։ Ի՞նչպէս ըսել, «Նորայր, արի՛ ընկեր, հողը թեթեւ վրադ, երբ անոր երեսուն եւ երեք գարունները դեռ այդ «թեթեւ հող»ին կարիքն ու կարօտը չունէին..

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

ԷՎԷՐԷԿ - ՖԷՆԷՍԷԻ ՀԱՅԵՐԸ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Կեսարիոյ Էվէրէկ - Ֆէնէսէ գիւղին մէջ կը գտնուին 150 տունի չափ Հայեր, որոնք ոչ - բարեկեցիկ վիճակ մը ունին ընդհանրապէս եւ կը զբաղին երկրագործութեամբ եւ փոքր արհեստներով։ Ֆէնէսէի մեծ եկեղեցին հողային բերքերու Օֆիսին կողմէ շտեմարանի վերածուած է։ Էվէրէկի Ս. Թորոս հին եկեղեցին մէջ ժամերգութիւն եւ պատարագ տեղի կ'ունենայ, հոգեւոր հովիւ Եղիշէ քհնյ.ի կողմէ, փոքրիկ դպիրներու մասնակցութեամբ։ Ազգ. դպրոց գոյութիւն չունենալով, տղաքը Թուրք վարժարանը կը յաճախեն ։

ՃՇԴՈՒՄ — Ապրիլ 26ին Վալանսէն գրուած թղթակցութեան ստորագրութիւնը, Ռօզմիկ, որ եւ է կապ չունի Ռազմիկ Պաղտասարեանի հետ, որ 17 տարեկան պատանի մըն է։

Հայերէնի խնդիրը

ԽՄԲ.— Ապրիլ 3ին Գահիրէի Համազգային Ընկերութիւնը վիճաբանական դասախօսութիւն մը սարքած է, նիւթ ունենալով Հայերէնի խնդիրը։ Այս առթիւ «Յուսաբեր»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, որոնք խորապէս կը ճահագրգռեն մեր գաղութն ալ.—

Հաւաքոյթին վարիչը, Գ. Մխիթարեան, բանալով երեկոյթը շեշտեց հարցին կարեւորութիւնը եւ անոր պարզ երեւոյթին տակ՝ բարդ հանգամանքը։ Մեր գրականութեան զարգացման, տարածման եւ ընդհանուր առմամբ ազգապահպանումի տեսակէտէն կենսական խնդիր մը, որուն լուծումը պէտք չէ ուշանայ ։

Դասախօսը, Պ. Բ.Թաշեան, նախ քան իր նիւթին անցնիլը, ցոյց տուաւ թէ հայ լեզուի խնդիրը ինչ երեսներով կը ներկայանար մեզի։ Մատնանշեց երեք գլխաւոր երեսներ — ուղղագրութեան հարցը, օտար բառերու որդեգրումը եւ միաձոյլ լեզուի խնդիրը, եւ երկու յաւելուածական մասեր — գաղութներու մէջ միօրինակ եւ տեղական ազդեցութիւններէն զերծ լեզուի մը գործածութիւնը եւ դաւառաբարբառներու խնդիրը ։

Խօսելով ուղղագրութեան մասին՝ ըրաւ կարգ մը անժխտելի հաստատումներ ժողովուրդի մը լեզուին կազմութեան եւ բարեշրջումին վերաբերեալ։ Ու շեշտեց որ փոփոխութիւններ, երբեմն յանկարծական, կրնային ըլլալ, բայց անոնք պէտք է միշտ պարտադրուած ըլլան ժողովուրդէն, կամ անոնց պէտքը զգալի ըլլայ որ եւ է ստիպողական կերպով, եւ ժամանակը յարմար դատուի ժողովուրդին ամբողջ մտաւորականութեան կողմէ՝ ընելու համար առաջարկուած փոփոխութիւնը։ Ասպա ըրաւ պատմականը Աբեղեան ուղղագրութեան, որ 1922էն ի վեր կը գործածուի Ս. Հայաստանի մէջ։ Բերաւ վկայութիւնը խորհրդահայ քննադատ Պ. Մակինցեանի, որ Աբեղեան ուղղագրութիւնը ձախողութիւն մը նկատելով մէկտեղ՝ եղած սխալը կ'ուզէր սրբագրել աւելի մեծ սխալով մը, որ է Մեսրոպեան տառերուն տեղ ընդունիլ լատինական տառերը, որպէսզի կարելի ըլլայ կովկասեան միւս ժողովուրդներուն գրականութեան հետ դիւրութեամբ կապուիլ։

Տալէ ետք ուրիշ մանրամասնութիւններ, որոնք կը դժուարացնէին գրողներու գործը՝ բացատրեց թէ ինչպէս խորհրդահայ գրականութիւնը պէտք եղածին պէս չի տարածուիր գաղթահայութեան մէջ միշտ այդ ուղղագրութեան պատճառով, ու մենք չենք կրնար մտերմանալ մեր հայրենիքին կեանքը արտայայտող եւ երգող գիրքերու հետ։

Օտար բառերու գործածութեան մասին խօսելով — ան ալ գրական պաշտօնական լեզուին մէջ— դասախօսը պատմական ակնարկ մը նետեց այդ սովորութեան վրայ, որ մուտք գործած էր կովկասահայութեան մէջ, Գ. Արծրունիի օրերէն։ Պարոնեանի վկայութեամբ՝ օտար մը շատ աւելի լաւ կը հասկնար «Մշակ»ի մէկ հեռագրական լուրը, քան Հայ մը։ Դասախօսը աւելցուց, որատեն մը նոյն ախտը կը տիրէր նաեւ պոլսահայութեան մէջ, եւ տուաւ նմոյշ մը հարիւր տարի առաջ լոյս տեսնող Պոլսահայ թերթէ մը։ Սակայն, դիտել տուաւ դասախօսը, երբ արեւմտահայերէնը հարիւր տարուան մէջ մեծ յառաջդիմութիւն է ունեցած, անդին՝ արեւելահայերէնը ոչ միայն այդ դէշ սովորութենէն չէ հրաժարած, այլ պետական թոյլտուութեամբ ալ կը շարունակէ նուիրագործել զայն։ Արեւմտահայերը ունին հիմա գրական գեղեցիկ, ճկուն եւ զուտ լեզու մը։ Ապա տուաւ նմոյշներ խորհրդահայ բառերէն, որոնց հայերէնը գոյութիւն ունի ։

Դասախօսը գովասանքով խօսեցաւ այն ճիգի մասին, որ քիչերու կողմէ Հայաստանի մէջ կը կատարուի մեր գրաբարէն առնելով վերակենդանացնելու կարգ մը գեղեցիկ բառեր, կամ բոլորովին հայկական արմատներով կերտելու նորերը։ Տըւաւ նմոյշներ ։

Դասախօսը անցաւ օտար բառերու գործածութեան արտասահմանի մէջ։ Զաղկեց Եգիպտոսի, Ֆրանսայի, Ամերիկայի հայութեան անփութութիւնը՝ իր լեզուին մէջ թոյլ տալուն համար մուտքը արաբերէն, ֆրանսերէն կամ անգլիերէն բառերու։ Տուաւ ծիծաղելի նմոյշներ ։

Յաջորդ դասախօսութեան մը ձգելով լեզուի (արեւելահայերէնի եւ արեւմտահայերէնի) միաձուլման խնդիրը, ինչպէս եւ բարբառներու զատումին ու գաւառաբարբառներու հաւաքման հարցը, դասախօսը եզրակացուց, որ մեր ձայնը կշիռ ունի հայրենիքի մեր եղբայրներուն՝ Հայաստանի մտաւորականութեան մօտ։ Հետեւաբար պէտք է աշխատինք բոլորս, որ մեր լեզուն ստանայ իրեն արժանի գեղեցկութիւնը։

Ե. Արթինեանի մէկ քանի հարցումներէն ետք խօսք առաւ բժիշկ Ե. Խաթանասեան, որ իր համաձայնութիւնը յայտնելով զեկուցաբերին՝ յիշեց այն գեղեցիկ բառերը (թիւով քիչ), որոնք գրաբարէն առնուելով գործածական դարձեր էին այսօր Հայաստանի գրողներուն մօտ։ Ապա ըրաւ կարգ մը դիտողութիւններ եւ հաստատումներ, որոնք օժ կուտային դասախօսին տեսակէտներուն։ Բժիշկը համաձայն էր միայն օտար թէքնիք բառերու որդեգրումին։ Հ. Աւագեան խօսք առնելով՝ ըսաւ թէ անպայման ժողովուրդը չէր, որ պիտի շինէր լեզուն կամ փոխէր զայն, այլ մտաւորականութիւնը, երբ անհրաժեշտ դատէր այդ։ Ինչո՞ւ պէտք է, օրինակի համար, պահել այն գիրերը կամ գիրը, զոր կը դնենք բառերու վերջաւորութեան, բայց չենք հնչեր ։

Օտար բառերու գործածութեան առնչութեամբ խօսելով՝ Վ. Նաւասարդեան յայտնեց, թէ բառեր կային, որոնք պետական հրահանգով պարտադրաբար կը գործածուին սովետական բոլոր հանրապետութիւններուն մէջ։ Եւ շատ չէ անոնց թիւը։ Անոնց վրայ ամէն տարի կ'աւելնան որոշ թիւով ուրիշ բառեր։ Այս դրութիւնը կը ձգտի պետական կեանքին մէջ բոլոր հանրապետութիւններուն հասարակաց լեզու մը ստեղծելու, ժամանակի ընթացքին։ Ասիկա որոշ ծրագրի համաձայն կատարուող շարժում մըն է եւ շատ կարեւոր՝ քաղաքական տեսակէտով։ Միւս կողմէն՝ Հայաստանի մտաւորականութիւնը կը պայքարի մանաւոր բառերէ դուրս գործածուող օտար բառերուն դէմ։ Եւ կը պայքարի ուժգնօրէն։ Կը տեսնենք գիրքեր, Պետհրատի տպարանէն լոյս տեսած, որոնք երբեմն շատ գեղեցիկ եւ զտուած հայերէնով մըն են գրըուած։ Ապա, տալէ ետք քանի մը նմոյշներ, Վ. Նաւասարդեան արդարացուց Հայաստանի մտաւորականութիւնը, հաշուի առնելով անոր պարտաւորութիւններուն շրջագիծը ։

Վերջին խօսողը, Գ. Մխիթարեան, ամփոփելով վիճաբանութիւնները, ըսաւ թէ նոր ուղղագրութիւն կամ որ եւ է փոփոխութիւն կարելի էր կատարել երբ կեանքը անհրաժեշտ կը դարձնէ։ Բայց որ եւ է փոփոխութիւն պէտք չէ ըլլայ քանի մը մտաւորականներու կողմէ, ան ալ յաճախ հարկադրանքի տակ։ Մեր պարագային՝ պէտք է ամբողջ հայ մտաւորականութիւնը, յանձին իր ձեռնհաս ներկայացուցիչներուն, ուսումնասիրութեան հրաւիրուի որ եւ է բարեփոխութեան համար։ Յետոյ, խօսելով Աբեղեան ուղղագրութեան մասին՝ ըսաւ թէ Հայաստանի վարիչները անհրաժեշտ դատեր էին առիկա՝ քաղաքական նպատակներով։

Այդ ուղղագրութեամբ կը խզուէր անցեալի հետ կապը, եւ մեր հին ու արժէքաւոր հեղինակները ալ չէին կարդացուեր նորահաս սերունդէն։

Բայց, լեզուն քաղաքական ու վարչական գործիք մը չէ, այլ ժողովուրդի մը դարաւոր մշակոյթին արդիւնքը։ Ճիշդ այդ պատճառով ալ վեր է հրամանագիրներու վճիռներէն եւ ենթակայ նոյն ժողովուրդին ու անոր մտաւորականութեան։

Խօսելով օտար բառերու անտեղի գործածութեան մասին, ըսաւ թէ ըլլայ Հայաստանի ըլլայ գաղութներու մէջ զօրաւոր պայքար պէտք է բանալ հայ լեզուի պաշտպանութեան համար եւ օտար բառերուն դէմ։ Հայերէնը ճկուն է, հարուստ եւ ընդունակ օտար բառերու համապատասխանը գտնելու, ինչո՞ւ անպատճառ օտարը որդեգրել։ Ինչ կը վերաբերի զուտ թէքնիք ու մասնագիտական բառերուն, եթէ անկարելի ըլլայ անոնց հայերէնները գտնել, կարելի է սահմանափակ թիւով որդեգրել։ Ժամանակը ուշ էր, թէեւ առանց սպառած ըլլալու նիւթը։ Հաւաքոյթը ցրուեցաւ ուրիշ երեկոյթի մը կազմակերպումի մտադրութեամբ ։

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

(Քաղուած Մոսկուայի «Իզվեստիա» թերթէն)

ԱՐԱՐԱՏԻ ՍՏՈՐՈՏԸ

Արարատեան դաշտին մէջ կենդանացեր են դաշտերն ու այգիները։ Հայեացքդ կը հրճուի դիտելով աշնանացանի հսկայ քառակուսիներու վառ կանաչը։ Աշտարակի «Շինարար» կոլխոզի գիւղատնտես ընկեր Մաթէոսեանը ամէն օր կը շրջի իր հսկողութեան ենթակայ հողերը, ստուգելով վարուցանի, պարարտացման ու այգեմշակման վիճակը։ Այս տարի «Շինարար»ը 1800 սայլ պարարտանիւթ է տուած իր հողերուն։ Ջորս օրէն կատարեցին ցորենի եւ բանջարեղէնի գարնանացանը եւ նուիրուեցան խաղողատունկերուն, որոնք փռուած են 120 հեկտար տարածութեան վրայ։ Այս կոլխոզն անցեալ տարի ունեցաւ Արարատեան դաշտի ամենաբարձր բերքը — 200 կենդինար խաղող մէկ հեկտարէն, որ ծրագրով նախատեսուածէն չորս անգամ աւելի էր։

— Այս տարի, կ'ըսէ կոլխոզնիկ Ղարիբեանը, մենք կը քաղենք 240 կենդինար։ Այդ պիտի ըլլայ մեր աշխատանքի տուրքը նոր հնգամեակին։

Համերաշխօրէն կը տքնին կոլխոզնիկները բամպակի արտերուն մէջ։ Առաջնութիւնը կը պատկանի Սաթենիկ Կարապետեանի խումբին, որ անցեալ տարի յաղթական բերք ստացաւ իր հողամասին մէջ 45 կենդինար հեկտարի վրայ, նախատեսուած 15ի տեղ։ Այս տարի բոլոր խումբերը պիտի օգտագործեն անոր աշխատելու ձեւը։ Բայց Սաթենիկը գոհ չէ արդիւնքէն, ան եւ իրօղնականը՝ Պայծառ Յովհաննէսեան որոշեր են այս տարի 70 կենդինար ստանալ մէկ հեկտարէն։

— Եթէ բոլոր խումբերը կատարեն իրենց յանձնառութիւնները, կ'ըսէ Պայծառը, մեր կոլ-

խոզի եկամուտը այս տարի կ'ըլլայ 7 միլիոն ռուբլի, անցեալ տարուան 4ուկէս միլիոնին դիմաց ։

Շահեկան տեղեկութիւն մը տուաւ հաշուապահ Մարգարեանը ․

— Անցեալ տարի մեր կոլխոզի հովիւ ընկեր Սահակեանը 900 աշխօր կատարելով ստացաւ 90 փութ (1 փութը 16 քիլօ է) ցորեն, 110 փութ խաղող եւ 32000 ռուբլի ։ Գրեթէ նոյնքան շահեցաւ այգեգործ Աւագեանը ։

Այս օրերս կոլխոզականները ոգեւորուած կը խօսին իրենց ապագայի մասին ։ Հողը, որ հինգ տարի առաջ ժլատ էր ու անպտուղ, այժմ կուտայ մեզի միջին հաշուով 25էն 30 կենդինար բամպակ, իսկ լաւ մշակուած հողամասերու մէջ երկու անգամ աւելի ։ Հաւաքական տնտեսութեան զարգացման առջեւ սահման չկայ ։ Բերքի քանակը կախում ունի մեր աշխատունակութենէն եւ բարեխղճութենէն ։ Այն ինչ որ մեզմէ կը պահանջէ հնգամեայ ծրագիրը, մենք կրնանք կատարել եւ կը կատարենք ժամանակէն առաջ ։

որմէ խուսափած են հանրապետութեան հաստատումէն ի վեր ։ Երկու ծրագիրներուն ալ կատարելապէս համաձայն են նախագահ Թրումըն եւ Ռեբակոյտին վարիչ դէմքերը ։

Թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա սկզբունքով համաձայն են երկու ծրագիրներուն, իսկ Խ․ Միութիւնը վերապահ է եւ կ'առաջարկէ ծրագրին քննութենէն առաջ ուսումնասիրել Գերմանիոյ զինաթափութեան վիճակը ։ Ամերիկեան ծրագիրը միւս երեք պետութեանց հաղորդուած է անցեալ Փետրուարին եւ մինչեւ հիմա գաղտնի կը պահուէր ։ Ամերիկեան թերթերը արդէն հրատարակած են դաշնագրին պատճէնը, որ կը պարունակէ շատ խիստ տրամադրութիւններ, միանգամ ընդմիշտ զինաթափ ընելու համար Գերմանիան ։ Բոլոր զինուորական կազմակերպութիւնները, ընդհ․ սպայակոյտը եւն․ լուծուած պիտի մնան ։ Պիտի արգիլուին ամէն տեսակ զէնքերու, ռազմանիւթի, պայթուցիկներու, զինուորական հանդերձանքի եւն․ շինութիւնը եւ ներածումը, ամէն տեսակ մարտանաւերու կառուցումը եւն․ եւն․ ։ Այս բոլորը՝ ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը ։ Ուրեմն չորս պետութիւնները պիտի դառնան խնամակալները Գերմանիոյ եւ Ճափոնի, տիրարար միջամտելով երկու պարտեալ երկիրներու ներքին գործերուն, առ նուազն 25 տարի եւ աւելի երկար, եթէ հարկ դատեն ։

Սահմանադրութեան պայքար

Վարչապետ Պ․ Կուէն, որ Մարսէյլ գացած էր, առջի օր երկար ճառ մը խօսելով Էքսի մէջ, պարզեց երկրին վիճակը ազատագրութենէն ի վեր եւ յորդորեց «այո» պատասխանել նոր Սահմանադրութեան ։ «Ես չեմ ուզեր գիտնալ այժմ թէ մեզի առաջարկուած Սահմանադրութիւնը կատարեա՞լ է, կամ թէ ներդաշնակօրէն հաւասարակշռուա՞ծ է ։ Ինչ որ գիտեմ, այն է թէ մարդկային գործ մըն է, հետեւաբար անթերի չէ, անշուշտ, բայց իմ աչքիս ունի էական եւ հիմնական արժանիք մը,— իր գոյութիւնը »։

Պ․ Կուէն շեշտեց թէ երկրին շահը կը պահանջէ քուէարկել զայն, վերջ տալու համար առժամեայ կարգուսարքին, որ երբեք ցանկալի չէ ոչ ներքին, ոչ ալ արտաքին շահերու տեսակէտով ։ «Չափազանց երկար տեւեց առժամեայ կարգուսարքը ։ Երկրին գերագոյն շահը կը պահանջէ ապահովել հաստատուն կառավարութիւն մը, որ կազմուած չըլլայ քանի մը ամսուան կամ քանի մը շաբթուան համար» ։

Վարչապետը մեծ յոյս դրած է գիւղացիներուն եւ արհեստաւորներուն վրայ, երկրին վերաշինութեան համար ։ Կառավարութիւնը պիտի ջանայ արդիացնել գիւղական Ֆրանսան, ապահովել պարենաւորումը եւն․ ։

Պ․ Թորէզ, համայնավար առաջնորդը, իր կարգին ճառ մը խօսելով Նիսի մէջ, պահանջեց որ Իտալիան ալ հատուցում վճարէ, ինչպէս Գերմանիան ։ Ինք 66 միլիառ ֆրանք կը հաշուէ Իտալիոյ պատճառած վնասները ։ Պահանջեց նաեւ որոշ սրբագրութիւններ կատարել Ֆրանքօ-իտալական սահմանագլուխին վրայ ։

Արտաքին նախարար Պ․ Պիտօ խօսելով իր շըրջանին մէջ (Լուար), յանձնարարեց «ոչ» պատասխանել նոր Սահմանադրութեան, «որ պիտի երկարաձգէ առժամեայ կարգուսարքը» ։

Միւս նախարարները եւ բոլոր կուսակցութեանց ներկայացուցիչներն ալ կը շարունակեն պտոյտներ կատարել եւ տեսակէտներ պարզել հազարաւոր ունկնդիրներու առջեւ ։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ թրքական պատուիրակութիւն մը ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Զուիցերիա, Անգլիա եւ Մ․ Նահանգները, 12 միլիոն սթերլինի կերպաս եւն․ գնելու համար ։ Ուրիշ պատուիրակութիւն մըն ալ պիտի մեկնի տարբեր գնումներու համար ։

ՓԻՒԺԷ – ՍԻՒՌ ԱՌԺԱՆԷՆ Պ․ Օ․ Կիրակոսեան 500 ֆրանք կը նուիրէ Հ․Յ․Դ․ Վեթերաններու ֆոնտին ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ս․ Խ․ Հ․ Գերագոյն Խորհուրդին Նախագահութեան Ապ․ 2ի որոշումով ժողովրդական գործավարներու (կոմիսար) խորհուրդն այսուհետեւ պիտի կոչուի Հայաստանի Ս․ Խ․ Հ․ նախարարներու (մինիստր) խորհուրդ եւ ժողովրդ․ գործավարութիւնները՝ Հայաստանի Ս․ Խ․ Հ․ նախարարութիւններ ։

Նոյն որոշումը համապատասխան մարմինի կողմէ եղած է Մարտ 31ին Թիֆլիզի մէջ, Վրաստանի Ս․ Խ․ Հ․ եւ Աջարիայի եւ Աբխազիայի ինքնավար հանրապետութեանց համար, Ապրիլ 1ին՝ Ազրբէջանի Ս․ Խ․ Հ․ եւ Նախիջեւանի ինքնավար հանրապետութեան մէջ ։

ԾԱՌԱԲՈՒԾՈՒԹԵԱՆ Երեւանեան ճեմարանը պատրաստած է տպագրութեան համար «Հայաստանի պտուղներու» քարտէսը, որ լիովին կը պարզէ Հայաստանի պտղաբուծութեան ներկայ վիճակը եւ կը պարունակէ նկարագրութիւնը 110 տեսակ տեղական կորիզաւոր պտուղներու, ծիրան, դեղձ, սալոր, բալ, կեռաս եւ նուշ ։

ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ — Թ․ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք մահը ընկեր Թադէոս Մեծատուրեանի, որ անկողին գամուած էր ամիսներէ ի վեր ։ Ծանօթ էր կուսակցական եւ հանրային գործունէութեամբ, Մարզուանէն մինչեւ Պոլիս, Փարիզ, մանաւանդ Հարաւային Ամերիկա, ուր գործօն դեր կատարած է եկեղեցական եւ վարչական կազմակերպութեան մէջ ։ Յակաւին առիթ կ'ունենանք խօսելու իր կեանքին եւ գործի մասին ։

Քրիստափոր Միքայէլեանի

Մահուան 41ամեակին առթիւ, Հ․Յ․Դ․ Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէին նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ, Մարսէյլի Շրջ․ կոմիտէին, հրապարակային հանդէս՝ Մայիս 5ին, կիրակի առաւօտ, Թափի Վէրի (Ռոքսի) սինեմային մէջ ։ Բանախօս՝ Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ․Յ․Դ․Մ․ Եօթնեղբայրեան խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Եգիպտացի կոմիտէի, 5 Մայիս կիրակի ցերեկէն վերջ ժամը 3էն մինչեւ 11, Իվրիի Bains Douchesի սրահին մէջ, rue Barbès, Ivry, métro Choisy: Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Եւրոպական պարերը պիտի սկսին ժամը 6ին ։ Ճոխ եւ աժան պիւֆէ ։ Մուտքը 50 ֆրանք ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ 1Ի ԱՌԹԻՒ այսօր բոլոր սրճարանները եւ ճաշարանները պիտի փակուին, հանրակառքերը պիտի չբանին, թատրոնները եւ սինէմաները պիտի բացուին իրիկուան ժամը 9ին, կառախումբերու երթեւեկը պիտի կրճատուի, նամակատուները բաց պիտի ըլլան միայն հեռագրի եւ հեռաձայնի համար ։ Աշխատաւորական թափօրը պիտի կազմուի ժամը 2ին, Պաստիլի հրապարակէն ։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Ատրպատականի պատուիրակութիւնը, որուն կը նախագահէ վարչապետ Փէշավարի, սկսաւ բանակցիլ կեդր․ կառավարութեան հետ ։ Փէշավարի միայն առած է զինեալ թիկնապահներ ։ Պատուիրակութեան բնակած շէնքին վրայ կը հսկեն 300 ոստիկան-զինուորներ ։ Պատուիրակութեան մէջ կը գտնուի նաեւ քիւրտ ներկայացուցիչ մը ։

ՓԱՐԻԶԻ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԻՆ՝ Ապէցի թաղած սնտուկը, որ երեւան հանուեցաւ Գերմանիոյ Սեւ Անտառին մէջ, ոչ թէ գանձ մը կը պարունակէ, այլ շատ կարեւոր փաստաթուղթեր, համաձայն վերջին տեղեկութեանց ։ Այդ վաւերագիրներուն մէջ կը գտնուին Հիթլէրի եւ Մուսոլինիի միջեւ փոխանակուած նամակներ եւ ուրիշ կարեւոր գաղտնիքներ ։

ՍՊԱՆԻՈՅ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ քննելու համար, Ապահովութեան խորհուրդը 10 ձայնով որոշեց յանձնախումբ մը ղրկել ։ Յանձնախումբին պիտի մասնակցին Պրազիլիա, Չինաստան, Ֆրանսա եւ Լեհաստան ։ Պիտի նախագահէ Աւստրալիոյ ներկայացուցիչը ։ Տեղեկագիրը պատրաստ պէտք է ըլլայ մինչեւ մայիս 30 ։ Խ․ Միութիւնը ձեռնպահ մնաց, վերջնապէս լուսաբանուած նկատելով խնդիրը ։

ԳՆԴ․ ՏԸ ԼԱ ՌՕՔ, նախկին Հրեղէն Խաչերու հրամանատարը, մեռաւ կիրակի օր, բժշկական գործողութենէ մը վերջ ։ 60 տարեկան էր ։ Պատերազմի ընթացքին անդամ էր Փէթէնի կազմած Ազգ․ Խորհուրդին, բայց, հակառակ իր հակահրէական եւ հակաբոլշեւիկ գործունէութեան, ձերբակալուելով Գերմանիա աքսորուեցաւ ։ 1936ին երբ «Հրեղէն Խաչը» լուծուեցաւ, Տը լա Ռօք ստեղծեց «Ֆրանսայի ընկերային կուսակցութիւնը», իբրեւ նշանախօսք ունենալով «Աշխատանք, Ընտանիք, Հայրենիք» զոր իւրացուց Փէթէն ։ Գերմանիայէն վերադառնալէ վերջ ձերբակալուեցաւ տը Կօլի կառավարութեան կողմէ եւ արտաքսուեցաւ հանրային կեանքէն, իբրեւ յայտնի ֆաշական ։

ՕՐ․ ՎԻՔԹՈՐԻԱ ԽՏՇԵԱՆ
ԱՇՈՏ – ԺԱՔ Բ․ ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ
Փարիզ, 28 Ապրիլ Ամուսնացած

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ «Փըթի ժուռնալ»ի մեծ սրահին մէջ, Մայիս 29ի գիշերը ։ Պաշտօնական մասէն վերջ պարահանդէս մինչեւ լոյս ։

Ա. Ահարոնեանի

ԾՆՆԴԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Լիոնի Հ․Յ․Դ․ Նոր Սերունդ Սիամանթօ խումբին կողմէ, այս կիրակի, ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victoire Sardou ։ Կը նախագահէ Պ․ Յ․ Վարժապետեան ։ Կը խօսին Տիկին Օտէթ Միքայէլեան հայերէն (Ֆրանսուհի Վալանսէն), Պ․Պ․ Հ․ Բալուեան եւ Ս․ Սիմոնեան, կ'երգէ Օր․ Ծ․ Տէր Պետրոսեան ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Կը մասնակցի Կրընոպլէն հրաւիրուած Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու Միութիւնը որ տոհմիկ տարազներով պիտի պարէ հայկական պարեր ղեկավարութեամբ Տիկին Սիմոնեանի ։ Մուտքը ազատ է ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս Ուրբաթ, ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé, métro Pigalle ։

ԻՍԻ․— Հայ Կապոյտ Խաչը ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները, այս ուրբաթ, 3 Մայիս, իրիկուան ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՖՐԱՆՍ․ ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ իր բարենպատակ ձեռնարկներուն, այս շաբաթ գիշեր, 4 Մայիս, Hôtel George Vի դեղեցիկ սրահներուն մէջ, 31 Ave. George V, բարձր հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ Փարիզի զինուորական կառավարիչ Mr. le Général Legentilhommeի ։ Կը մասնակցին․— Պ․Պ․ Jacques Hélianի եւ Bachichaի նուագախումբերը, իրենց vedetteներով, ինչպէս նաեւ Փարիզի տաղանդաւոր արուեստագիտուհի եւ արուեստագէտներ՝ Josette Daydé Marcel Dieudonné, Madeleine Adjémian, Assia de Busny, եւն․ ։ Ցուցադրութիւն Georgette Rénal տան ամառնային նորաձեւութեանց ։ Մրցում պարերու ։ Պիւֆէ, պար ։ Տոմսակներու համար դիմել Պ․ Սարաֆեան, 22 rue de la Banque. Cent. 92-97 ։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Յովհ․ Տէր Յովհաննէսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ․ Զգօն Առաքելեանի, Պուա Քոլոմպ ։

ՏԷՍԻՆ․— Տէր եւ Տիկին Գ․ Փափազեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն Տէսինի Հ․Յ․Դ․ կոմիտէին, Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Հ․Ա․ Միութեան եւ Պետ․ Կարմիր Խաչին, ինչպէս նաեւ բոլոր բարեկամներուն որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ մամուլի միջոցաւ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց քրոջ աղջկան՝ ԱՆԱՀԻՏ ԳԱՐԱՔՈՒԶԵԱՆի մահուան առթիւ, Մոնպրիզոնի մէջ ։

ETAB. ZAREH

ԿՕՇԻԿԻ վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյք, ՄՈՐԹ ԵՒ ԿԱՇԻ, 348 rue des Pyrenées, Paris (20):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ

Տնօրէններ ԳԼԷՄԵԱՆ ԵՒ ՏՕՓՈՒՐԵԱՆ

5 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օղի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր ազանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն ։ Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ ։ Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ Քէմանչիստ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուտի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՔԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր ։ Գոց է Զորեքշաբթի օրերը ։

ՊԱՏՐԱՍՏ
ՀԱԳՈՒՍՏԵՂԷՆԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Այրերու եւ պատանիներու
ՊՕՅԱՃԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ
6, Rue Mulet, LYON

T. S. F.

21 rue du Soleil, կամ 50 Fg. St. Martin (tél. 78–66)

ՌԱՏԻՕՅԻ առաջին կարգի գործիքներ, լուրջ երաշխաւորութեամբ եւ մեծաքանակի գիներով ։ Դիմել ԱՐԱՊԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ, որ իրենց 25 տարուան փորձառութեամբ լիուլի գոհացում կուտան ։ Մասնաւոր արհեստանոց նորոգութեան ։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dantémue - 13e

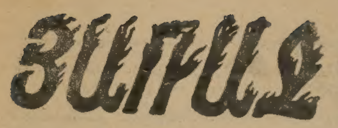

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 3 MAI 1946 Ուրբաթ 3 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4600-Նոր շրջանի թիւ 329 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերը (17 Ապրիլ) դար – մանազան զրոյցներ կ'արձանագրէ ռուս-թուրք յարաբերութեանց մասին:

Ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ,— Ապրիլ 19ին հրատարակեր էինք ամերիկեան երկու գործակալութեանց մէկ հեռագիրը, որուն համաձայն երրորդ պետութիւն մը միջնորդած է, վերահաստատելու համար բարեկամական յարաբերութիւնները Խ. Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ:

Այդ առթիւ կ'ըսուէր թէ խորհրդային թերթերը եւ անթենը այլեւս չեն յարձակիր Թուրքիոյ դէմ: Իսկ Պոլսոյ «Վաթան» թերթը գիտել կուտար թէ հողային պահանջները «ուրիշ բան չեն եթէ ոչ կարգ մը հայ եւ վրացի քաղաքագէտներու մասնաւոր հրատարակութիւնները, թէ բոլորովին սխալ է այդ պահանջները նկատել ռուս պաշտոնական քաղաքականութեան մէկ արտայայտութիւնը» եւն.:

Ի՞նչ նորութիւն՝ Պոլսոյ թղթաբերէն:

Կը հաստատուի որ շրջած զրոյցները Անգարայէն հեռաձայներ է «Վաթան»ի խմբագրապետը, Ահմէտ Էմին Եալման: Նոյն օրը այդ զրոյցները իրենց թերթերուն հեռագրեր են ամերիկացի թղթակիցները: Ահմէտ Էմին չի կրնար հաստատել զրոյցներուն ոչ ճշդութիւնը, ոչ ալ աղբիւրը: Բայց կ'աւելցնէ.— «Օտար շրջանակներու մէջ այդ զրոյցները նախանշան մը կը նկատեն թէ կանգ առած են ռուսական ցանկութեան ալիքները»:

Միեւնոյնատեն կը հաղորդէ այլապէս շահեկան զրոյց մը,— Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պէվին հաւանաբար Թուրքիա եւս այցելէ, երբ Եգիպտոս երթայ, բանակցութիւններ կատարելու համար անգլիա-եգիպտական դաշնագրի մասին:

Ուրիշ թերթեր ալ կ'արձանագրեն այդ զրոյցը, միեւնոյն ատեն աւելնելով թէ անգլիական զրահաւոր մը, «Քինկ Ճորճ Ե.», որ 35.000 թոն տարողութիւն ունի, մօտերս Պոլիս պիտի այցելէ, երկու թորփիլանաւերու հետ:

Այս բոլոր զրոյցներէն առաջ, «Վաթան»ի խմբագրապետը արտառոց տողեր մը կը նուիրէր ռուս-թուրք բարեկամութեան:

— «Ոչ մէկ խնդիր գոյութիւն ունի մեր եւ Ռուսիոյ միջեւ: Կարգ մը բախ–բառեր միայն կը մթագնեն մեր յեղաշրջումներու մեղրալուսնի շրջանին թանկագին բարեկամութիւնը: Շատ մը հայ եւ վրացի պոլիտիկոսներ տարօրինակ պահանջներ մէջտեղ նետեցին: Պաշտօնական խորհրդային աշխարհը ուշադիր եղաւ անոնց տէր չելլելու: Վարանոտ շրջանէ մը վերջ, ոչ մէկ լուրջ խոչընդոտ գոյութիւն ունի, որպէսզի թանկանոն բարեկամութեան ճամբաներուն վերադառնանք»:

Մինչ «Վաթան»ը լաւատես կ'երեւայ եւ ցանկալի կը գտնէ բարեկամութեան վերահաստատումը, ուրիշ թերթ մը, «Թանին», երբեք չի հաւատար շրջած զրոյցներուն, եւ մանաւանդ երրորդ պետութեան մը միջնորդութեան: Եւ կը յայտարարէ, ամբարտաւան չեչտով մը.

— «Տեսակցելու համար պէտք է որ տեսակցելիք խնդիր մը գոյութիւն ունենայ: Տեսակցիլը աղէկ, բայց ի՞նչ բանի շուրջ պիտի դառնայ տեսակցութիւնը: Նեղուցներուն մէջ խարի՞սխ մը տալ Ռուսերուն. մեր կարգ մը նահանգները Ռուսերո՞ւն յանձնել: Թուրքիան առնէ մերժելու համար անգամ չի տեսակցիր»:

Թուրք թերթը «գնորք» համարելով հանդերձ «անպատասխանատու հայ եւ վրացի փրոֆէսէօրներու» հողային պահանջները, կը կարծէ թէ Սթալին իւրացուցած է զանոնք: Հետեւաբար, կը սպասէ որ խորհրդային կառավարութիւնը «իր բերնովը մերժէ եւ հերքէ զանոնք: Եթէ ռուս կառավարութեան կողմէ այդպիսի հերքում մը կատարուի, բարւոք յարաբերութիւնները կրնան վերահաստատուիլ առանց երրորդ պետութեան մը միջամտութեան»:

Դժբախտաբար ուրիշ աղբիւրներ կը պակսին, աւելի լուսաբանելու համար խնդիրը:

Հաւատա՞նք թէ Թրքահայ Դատի պաշտպանութեան Յանձնախումբը ուշադրութեամբ կը հետեւի ամբողջ անցուդարձին, կանխելու համար նոր անակնկալներ:

Հայանպաստ գրութիւնները եւ հրապարակային ցոյցերը ամէն բան չեն: Պէտք է միշտ լարուած պահել աչք ու ականջ եւ գործել, հետապնդել անընդհատ: Մանաւանդ հիմա որ Փարիզը դարձած է կեդրոն միջազգային ժողովներու: Շ.

ՋՈՐՍ ՄԵԾԵՐԸ.— 1. ԺՈՐԺ ՊԻՏՕ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

ԸՆԿԵՐ ՅՈՎՀ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Ֆրէզնոյէն (Քալիֆորնիա) գրուած մասնաւոր նամակէ մը խորին ցաւով կ'իմանանք նոր գոյժ մը,— ԸՆԿԵՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՄԱՏՈՒՆԻ յանկարծամահ (Ապրիլ 22):

Պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Փետրուար 1 թուակիր նամակ մը կը ստանայինք, ուր ողբացեալ ընկերը տեղեկութիւններ կուտար իր կեանքի մասին: Կը գրէր թէ «մինչեւ 1940 ծառայեցինք ազգին, անկէ վերջն ալ նոր կը սկսինք ծառայել մեզի: Հազիւ կրցանք բոյն մը ճարել մեզի համար, ուր այժմ կը բնակինք.— պզտիկ տնակ մը, եւեւը պարտէզի յարմարութիւններով: Ամբան եղանակին կ'աշխատիմ պտուղի պահածոներու գործարանի մը մէջ»:

Ամէն պարագայի մէջ, առողջութիւնը լաւ էր եւ միշտ կ'աշխատակցէր «Հայրենիք»ի: Զատկին ուրախ զուարթ խօսեր է նամակագրին հետ,— արձակուած զինուոր մը, Ազատ, որ նոր վերադարձած էր Ֆրանսայէն:

Քաղաքին ամերիկեան մեծ օրաթերթը, Ֆրէզնի Պի հաղորդելով Ամատունիի մահը, պատկերն ալ հրատարակած է:

Յովհ. Ամատունի (Աղքատեան) ծնած էր Խարբերդ, եւ կանուխէն Ամերիկա գաղթած: Ունեցած է բեղուն եւ բազմակողմանի գործունէութիւն Կովկասի մէջ, նախորդ պատերազմի ընթացքին, իբրեւ անդամ Ապահովութեան Խորհուրդի եւ ուրիշ մարմիններու: 1919ին Պոլիս եկաւ իբրեւ ներկայացուցիչ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյին եւ մնաց մինչեւ պարպումը, ամբողջովին նուիրուելով կուսակցական եւ ազգային գործունէութեան: Անդամ էր Պոլսոյ Քաղաք. Ժողովին: Յետոյ եկաւ Փարիզ, ուր նոյնպէս կը վարէր զանազան պաշտօններ: Մասնակցած է վերջին ընդհ. Ժողովներուն, եղած է անդամ Կ. Կոմիտէներու եւն.:

Այս հարեւանցի տեղեկութիւնները հազիւ թէ գաղափար մը տան իր երկարատեւ գործունէութեան մասին: Պիտի խօսինք առանձին:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼ տեսակցութիւն մը ունեցեր է զուիցերիական թերթի մը հետ եւ յայտներ է թէ նոր Սահմանադրութիւն մը կը պատրաստէ, «ընդունելի բոլորին համար»: Զօրավարը յոռետես է միջազգային կացութեան մասին եւ կը կարծէ թէ «նոր պատերազմ մը պիտի պայթի Մօտ. Արեւելքի մէջ, եօթը ամիսէն կամ աւելի ուշ»: (Վերապահութեամբ):

ՄԱՅԻՍ 1Ի ՑՈՅՑԵՐԸ
ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՃԱՌԵՐ

Մայիս 1ի աշխատաւորական տօնը խաղաղութեամբ տօնուեցաւ Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ աննախընթաց բազմութեան մը, 1.200.000 — մէկուկէս միլիոն: Թափորը Պասթիյի հրապարակէն Նասիոն գնաց առաջնորդութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, որուն ետեւէն կ'երթային համայնավար եւ ընկերվարական կուսակցութիւնները, իրենց թերթերով, եւ անհամար Միութիւններ, կազմակերպութիւններ, խմբակցութիւններ, բոլորն ալ աւուր պատշաճի խորհրդանշաններով եւ նշանախօսքերով: Գլխաւոր ազդանշանը՝ կիրակի օրուան հանրաքուէն էր,— «Այո» պատասխանեցէք: Ճառեր խօսեցան Պ. Լուի Սայեան, ընդհ. քարտուղար Սէնտիքաներու Համաշխարհային Դաշնակցութեան, Պ. Հէնաֆ, քարտուղար Սէնտիքաներու Միութեան, Պընուա Ֆռաշօն, քարտուղար Աշխատանքի Դաշնակցութեան, Պ. Դ. Մայէր, ընդհ. քարտուղար ընկերվարական կուսակցութեան, Պ. Մորիս Թորէզ, Լէօն Ժուհօ: Բոլորն ալ ծանրանալով նոր Սահմանադրութեան վրայ, կը թելադրէին վաւերացնել զայն, վերջնական հարուածը տալու համար յետադիմութեան: Թափորներ կազմուած էին նաեւ Մարսէյլի մէջ (100 հազար հոգի), Լիոն (տասնեակ հազարներ), Թուլուզ (40.000), եւն.:

Մոսկուայի մէջ մեծ զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ Կարմիր Հրապարակին վրայ, Լէնինի դամբարանին առջեւ: Այս առթիւ կարդացուեցաւ Սպարապետ Սթալինի յայտարարութիւնը, որ կը փառաբանէր պատերազմի յաղթանակը եւ կ'ըսէր թէ Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը հիմնուած է «խաղաղութեան եւ ապահովութեան, ժողովուրդներու հաւասարութեան եւ բարեկամութեան վրայ»: Յետոյ կը շեշտէր թէ նոր հնգամեայ ծրագիրը «մեծ հեռանկարներ կը բանայ Խ. Միութեան առջեւ, տնտեսական ուժի աճման եւ բարօրութեան, ինչպէս եւ մշակոյթի զարգացման տեսակէտով: Ու կ'ազդարարէր միշտ արթուն մնալ միջազգային յետադիմութեան դաւերուն հանդէպ, բազմապատկելով ռազմական ուժերը:

Մոսկուայի անթենը կը ծանուցանէ թէ 400 օտար պատուիրակներ կը մասնակցէին թափորին որ ամէնէն հսկայական ցոյցն էր խաղաղութեան ատեն: Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ նաեւ մարաջախտ Թոլպուխին, ազդարարելով.— «Միջազգային յետաշրջութեան ուժերը նորէն գլուխ կը վերցնեն, կը փորձեն խախտել ազատասէր ժողովուրդներու գործակցութիւնը խաղաղութեան եւ բարեկամութեան համար»: Հանդիսութիւնը տեւեց 7 ժամ:

Պերլինի մէջ քանի մը հարիւր հազար բանուորներ կարմիր մեխակներ դրած իրենց լամբակներուն վրայ, շրջեցան քաղաքին աւերակներուն մէջ, դաշնակից պետութեանց դրօշներով:

Աթէնքի մէջ ձախակողմեան հոսանքները թափոր մը կազմելով բողոքեցին արքայականներու եւ Անգլիացիներու բռնութեանց դէմ:

Մատրիտի մէջ, ճիշդ կէս գիշերին ռումբ մը պայթեցաւ զօր. Ֆրանքոյի հոսանքին պատկանող հաստատութեան մը դրան առջեւ: Հռոմի մէջ ատրճանակներով եւ ձեռնառումբերով զինուած հինգ դաւադիրներ գրաւելով անթենը, ֆաշական քայլերգը հնչեցուցին երեք վայրկեան: Պրիւսէլի մէջ հազարաւորներ ողջունեցին ընկերվարական վարչապետը, միեւնոյն ատեն պահանջելով հեռացնել «մարդասպան Ֆրանքօն»: Թրիէսթէի մէջ աւելի քան 50.000 Եուկոսլաւներ թափոր մը կազմեցին, «կեցցէ Թիթօ, կեցցէ՛ Սթալին» աղաղակելով: Թէհրանի մէջ ալ պարսիկ բանուորները ցոյցեր կատարեցին, իսկ Թէլ Ավիվի մէջ (Պաղեստին) հրեայ համայնավարները կարմիր դրօշներ պարզեցին, Լէնինի եւ Սթալինի պատկերներով:

Չորսերու ժողովը

Պ. ՊԻՏՕ ՀԵՌԱՁԱՅՆՈՎ ԿԸ ԽՕՍԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆԻ ՀԵՏ

Չորսերու ժողովին վեցերորդ նիստին մէջ, Մ. Նահանգներու պատուիրակը առաջարկեց անմիջապէս 15.000ի զեղչել Աւստրիոյ ամերիկեան, անգլիական, ֆրանսական եւ խորհրդային զինուորներուն թիւը: Այս առթիւ բացատրեց թէ երբ Աւստրիան ամբողջովին պարպուի, այն ատեն Անգլիա եւ Ամերիկա պիտի կրնան իրենց բանակները քաշել Իտալիայէն: Խորհրդային փոխ - պատուիրակը, Վիշինսկի մերժեց Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ խնդիրները միացնելու առաջարկը եւ պնդեց զբաղիլ միայն իտալական դաշնագրով: Ամերիկեան աղբիւրներու համաձայն, այժմ Աւստրիոյ մէջ կան 15.000 ամերիկեան, 15—20.000 ֆրանսական, 30.000 անգլիական եւ 150 հազար խորհրդային զինուորներ:

Ժողովը մերժեց Աւստրիոյ պահանջը՝ հարաւային Թիրոլի մասին որ նախորդ պատերազմէն ի վեր կը պատկանի Իտալիոյ: Ամերիկացիները կը պնդեն որ Թրիէսթէն մնայ Իտալիոյ ձեռքը, քանի որ բնակչութեան 70 առ հարիւրը իտալացի է, հազիւ 30 առ հարիւրը սլաւ եւ ուրիշ ազգեր: Միեւնոյն ատեն կ'առաջարկեն միջազգային յանձնաժողով մը կազմել նաւահանգիստին համար: Այժմ սկսած են զբաղիլ Պալքանեան դաշնագիրներով:

Պատմութիւնը կը կրկնուի

ԺԸՆԵՒ — Կլանուած հայկական պահանջնե-րու իրականացման անհամբեր սպասումովը, թե-րեւս մեզմէ կը վրիպի՝ համաշխարհային մարզին մէջ տեղի ունեցող պատմական իրադարձութիւն-ներու իրական արժէքը :

Այս իրադարձութիւնները՝ թէեւ կը կատար-ուին յամրաբար եւ այդ իսկ պատճառով աւելի դժուար կ'ըլլայ անոնց ըմբռնումը, սակայն իրո-ղութիւն է որ տեղի կ'ունենան անայլայլ կանոնա-ւորութեամբ մը:

Մօտաւորաբար հազար վեց հարիւր տարի ա-ռաջ ալ նման պատմական իրադարձութիւններ տե-ղի ունեցան, երբ հռովմէական կայսրութիւնը, Գերմաններու յարատեւ գրոհին առջեւ, իր մական փոխանցեց ուրիշ ձեռքերու եւ երբ Բիւզանդիոն ստացաւ կայսրութեան ժառանգութիւնը իր բոլոր ծանրութեամբը :

Մինչեւ իր վերջնական անկումին օրը, մայիս 1453, ու թէեւ կազմուած առաւելապէս ոչ – Հռով-մայեցի ժողովուրդներու գոյնզգոյն ապա միաձոյլ ամբողջութենէ մը, Բիւզանդիոն ինքզինքը նկա-տեց միշտ «հռովմէական կայսրութիւն» մը, իբ-րեւ շարունակութիւնը Հռովմի :

Մինչեւ Թ. դար՝ Բիւզանդիոն ինքզինքը նկա-տեց Հռոմի յաջորդը ոչ միայն քաղաքական մար-զին մէջ, եւ անոր շարունակութիւնը, այլեւ քա-ղաքական ու աշխարհակալական իր ձգտումներովը ուզեց արեւմուտքի մէջ խաղալ Հռովմի դերը, ա-ռանց նկատելու որ այլեւս բոլորովին արտա-կեդրոն դիրք մը ունէր եւ թէ առաւելապէս արե-ւելեան կայսրութիւն մըն էր՝ քան արեւմտեան: Ան՝ այսպէս մինչեւ Թ. դար եւ անկէց վերջն ալ մասամբ, վատնեց իր լաւագոյն ուժերը, վերահաս-տատելու ու պաշտպանելու համար իր հռովմէա-կան իրաւունքները արեւմուտքի մէջ: Մինչդեռ՝ կացութեան աւելի պայծառ ըմբռնում մը իրեն պիտի թոյլատրէր անվիճելի գերակշռութիւն մը ձեռք բերել՝ երկար ատենուան համար, Արեւելքի մէջ, ընդունելով արեւելեան իրական կայսրու-թեան մը դերը: Բայց Հռովմի անուան հմայքը այնքան զօրաւոր էր որ, Հայաստանի հեռաւոր ձորերէն եկող կայսերն անգամ շարունակեցին խաղալ «հռովմէական կայսրութիւն» :

Այսօր նման տեսարանի մը ներկայ կ'ըլլանք:

Քսանըհինգ տարուան ընթացքին, գերմանա-կան կրկնակ գրոհներուն առջեւ, Ալպիոն՝ իր հա-մաշխարհային կայսրութեան մականը կ'ուզէ փո-խանցել նոր Բիւզանդիոնի մը, Ամերիկայի Մ. Նա-հանգներուն: Ան կը զգայ իր կրած խոր ցնցումնե-րուն հետեւանքները, որոնք զինքը գրեթէ անկա-րող կը դարձնեն մինակը տանելու հսկայ կայսրու-թեան մը բեռը: Եւ ինչպէս Հռովմ՝ իր անուցած Բիւզանդիոնին կ'անցընէր մականը, Ալպիոնն ալ կը փորձէ իրմէ սերած Անգլեւսաքսոն Ամերիկայի փոխանցել, «եղբայրական» միութեան մը մէջ, իր կայսրութեան մականը :

Չըրչիլի վերջերս կատարած կրկնակ առաջար-ները այս կը թելադրէին, ոչ աւելի ոչ պակաս:

Անգլեւսաքսոն կոչուած Ամերիկան ալ, Բիւ-զանդիոնի նման գոյնզգոյն ժողովուրդներու միա-ձոյլ կայսրութիւն մը կը ձեւացնէ: Ամերիկան ալ՝ Բիւզանդիոնի նման՝ ցարդ կը պարծենայ շարու-նակութիւնն ըլլալ անգլեւսաքսոն ցեղին, թէեւ հոն գտնուին խոշոր համեմատութիւն մը օտարա-կաններու :

Չըրչիլի ճառերուն եւ առաջարկներուն պէտք չկար, նշմարելու համար թէ՝ յամրաբար բայց հաստատաբար, Ալպիոն իր մականը կը փոխանցէ Ամերիկայի: Բնական է սակայն պիտի չկատարուի մէկ օրէն միւսը, մէկ տարիէն միւսը: Հռովմ ալ իր մականը Բիւզանդիոնի չփոխանցեց մէկ օրէն միւսը: Այլ քանի մը սերունդներու ընթացքին, յամրաբար կատարուեցաւ փոխանցումը: Այնպէս որ, երբ Հռովմի վերջին կայսրը, Ռոմուլուս Օկուս-տուլուս, 476ին գահէն հրաժարեցաւ, արդէն մա-կանը անցած էր Բիւզանդիոնի, Դ. դարէն իսկ:

Նման պարագայ մը եւս կը պատահի այսօր Ալ-պիոնի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ եւ եթէ մենք կը տեսնենք այդ փոխանցումին առաջին քայլերը, քանի մը սերունդներ վերջն է որ ան կատարելա-պէս իրականացած պիտի ըլլայ :

Մինչ այդ՝ տակաւին ի՞նչ փոթորիկներ պիտի դան կրկին ցնցել սա խեղճ Եւրոպան, ուր կարծէք ճակատագրուած է որ ոչ մէկ կայսրութիւն պիտի կրնայ երկարատեւ կեանք ունենալ :

Աշխարհի խաղաղութիւնը ապահովելու հա-մար, նախագահ Բոզվէլթ կ'ուզէր որ այս դանդաղ փոխանցումին մասնակցի նաեւ Խ. Միութիւնը, Ալպիոնի համաշխարհային կայսրութիւնը բաժնե-լով երկու ժառանգորդներու միջեւ, արեւելք եւ արեւմուտք: Ան այսպէսով կ'ուզէր խուսափիլ Բիւզանդիոնի սխալէն: Իր այս ծրագիրը կէս մնաց իր մահովը: Բոզվէլթի յաջորդները, կարծէք դըլ-խիկոր կը նետուին Բիւզանդական սխալին մէջ, իրենց վերապահել ուզելով ժառանգութեան ամ-բողջ իրաւունքը: Այս բանը Ալպիոն ուրախու-թեամբ կը դիտէ, որովհետեւ այս հակամարտու-թիւնը պահ մը երկարել պիտի տայ բաժանումին սպայմանաժամը: Որովհետեւ պէտք է միշտ խորհիլ թէ երբեք սրտի թեթեւութեամբ չէ որ ծեր կայս-րութիւն մը, նման ժառանգութիւն մը, ըլլայ Հռովմինը թէ Ալպիոնինը, կը ձգէ իր երիտասարդ ժառանգորդին :

Ուրեմն մարդկութեան խաղաղութիւնը կապ-ուած է երկու մրցակիցներուն ցոյց տալիք իմաս-տութեանը: Մանաւանդ Մ. Նահանգներուն, կա-ցութիւնը իրապէս ըմբռնելու կարողութեանը:

Եթէ այս վերջինը շարունակէ մնալ բիւզան-դական սխալին մէջ, մարդկութիւնը պէտք է սպա-սէ տակաւին երկար տարիներ, անորոշ եւ յեղյե-ղուկ կացութեան մը յառաջ բերելիք տուայտանք-ներով: Մինչեւ որ, ինչպէս Բիւզանդիոն նորա-ծագ արաբական վտանգին առջեւ ըմբռնեց, թէեւ ուշ, իր դարաւոր սխալը, նոյնպէս ալ Մ. Նահանգ-ները ըմբռնեն իրենց այսօրուան սխալը :

Ոչինչ կայ ուրեմն նոր արեւուն տակ եւ պատ-մութիւնը մշտնջենական կրկնութիւն մըն է: Երա-նի՜ թէ մարդիկ օգտուէին անոր դասերէն:

ՊՆՐՃ

Ա. ԽՆԿՈՅԵԱՆ (Խնկօ-Ապէր)

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Հայ մանկական գրականութեան զարգացման պատմութեան մէջ իր ուրոյն եւ պատուաւոր տեղն ունի նշանաւոր առակախօս բանաստեղծ Աթաբէկ Խնկոյեանը (Խնկօ-Ապէր), որին վիճակուեց ապրել նաեւ խորհրդային իշխանութեան պայմաններում եւ դառնալ սոցիալիստական մեր երկրի պայծառ ու կենսուրախ մանուկների սիրելին, նրանց դե-ղարուեստական դաստիարակներից մէկը:

Գրական ասպարէզ իջնելով անցեալ դարի 90ա-կան թուականներին, Խնկոյեանը հէնց սկզբից հանդէս եկաւ՝ որպէս աշխատաւոր ժողովրդի հա-րազատ զաւակ, մայր ժողովրդի շահերին ծառա-յելու, նրա վիշտն ու տառապանքը երգելու, մա-նուկ սերնդին բարոյականութեան եւ առաքինու-թեան վեհ ըմբռնումներով դաստիարակելու խնդ-րով: Աշխատաւոր ու չարքաշ գիւղացու ծոցից ե-լած՝ Խնկոյեանը իբրեւ հայ գիւղի զաւակ, նրա կեանքի ու սովորութիւնների, վարք ու բարքի, պատմութեան եւ առօրեայի իրազեկ, ռէալիստ էր իր էութեամբ եւ արտայայտչական միջոցներով:

Կարճատեւ որոնումներից յետոյ Խնկոյեանը, սակայն, շուտով զգաց, որ իր կոչումը մանկական գրականութեան մէջ է, ուստի եւ իր գրիչն ու կեանքը ամբողջովին նուիրեց հայ մանուկ սերնդի գեղարուեստական դաստիարակութեան գործին:

Նրա ստեղծագործական դիմանկարը ձեւաւոր-ուեց յատկապէս այն շրջանում, երբ նա հանդէս եկաւ Ստ. Լիսիցեանի հրատարակութեամբ եւ Յ. Թումանեանի մօտիկ աշխատակցութեամբ լոյս տեսնող «Հասկեր» մանկական ամսագրում: «Հաս-կեր»ի էջերում Խնկոյեանը ծաւալեց մի աշխոյժ ստեղծագործական աշխատանք, որի ընթացքում նա գրել է պարզ ու անպաճոյճ երգեր, խորիմաստ առակներ (ինքնուրոյն եւ թարգմանական), գեղե-ցիկ ու գրաւիչ հէքեաթներ, համով - հոտով պատ-մուածքներ, որոնք այնուհետեւ հեղինակի համար մշտական ու փառաւոր տեղ նուաճեցին մայրենի լեզուի դասագրքերում («Լուսաբեր», «Դասըն-կեր» եւայլն): Խնկոյեանը միանգամից հաւասարի իրաւունքով կանգնեց այդ ասպարէզի խոշորագոյն վարպետ Թումանեանի եւ այնքան ժողովրդական Ղ. Աղայեանի կողքին եւ նրանց հետ միասին կազ-մեց հայ մանկական գրականութեան փայլուն ե-ռաստեղութիւնը :

Խնկոյեանն ամենից առաջ մանկական լիրիկա-յի (քնարերգութիւն) վարպետ է: Մանկական հա-սակին հասկանալի, գեղեցիկ պատկերաւորու-թեան, յուզական յագեցուածութեան(?) հնչեղ նմանատառութեան, ու յանգաւորման շնորհիւ նրա բանաստեղծութիւնների մեծ մասը («Մեղու», «Ծիծեռնակին», «Ձուկը», «Ձմեռ Պապին», «Նորիկ դեղձկուհին», «Լորիկը» եւ շատ ուրիշներ) ոչ մի-այն հեշտութեամբ բերանացի են արուել ընթեր-ցողների կողմից, այլեւ մեր մի շարք երաժշտա-գէտների (Ռ. Մելիքեան, Ա. Մանուկեան, Մ. Միրզոյեան, Դ. Ղազարեան եւ այլք) կողմից ձայ-նագրուել են ու մտել երգարանների մէջ: Այդ բա-նաստեղծութիւններում Խնկոյեանը բուռն սէր ու հետաքրքրութիւն է արթնացնում ինչպէս բնու-թեան ու կենդանական աշխարհի, նոյնպէս եւ գըր-քի ու աշխատանքի նկատմամբ :

Խնկոյեանի ստեղծագործութիւններում կայ նաեւ քաղաքական երգիծանքը, որ դերազանցա-պէս ուղղուած էր ցարական բիւրոկրատիայի դէմ: Այդ բանն առաւել ուժգնութեամբ երեւան է եկել նրա առակագրութեան մէջ, որ հանդիսանում է Խնկոյեանի ստեղծագործական հիմնական տարրե-քը: Մեծ ուշադրութեամբ ուսումնասիրելով միջ-նադարեան հայ առակախօսներին (Մ. Գոշ, Վ. Այգեկցի), խորապէս իւրացնելով մեր ժողովրդա-կան բառն ու բանը՝ նա մեծ չափով հարստացրեց ու զարգացրեց հայ ինքնուրոյն առակագրութիւնը՝ դառնալով նրա անզուգական ներկայացուցիչը : Ոչ միայն բովանդակութիւնը, այլեւ պատկերներ ստեղծելու արուեստը, գործող անձանց ձայնա-նմանութիւններով ու նմանատառութեամբ բնա-գրելու հմտութիւնը, ինչպէս եւ հնչիւնական կո-միզմը նա իւրացրել է հայ Փոլկլորից:

Այս սեռի գծով նրա ուսուցիչն է եղել նաեւ ականաւոր ռուս առակախօս - բանաստեղծ Ի. Ա. Կռիլովը, որից նա կատարել է բազմաթիւ թարգմանութիւններ: Բայց Կռիլովի եւ Խնկոյեանի միջեւ ոչ միայն թարգմանական կապ գոյութիւն ունի, այլ նաեւ գրական – ստեղծագործական շփում: Հայ հեղինակն իբրեւ առակախօս մեծապէս աշակերտել է Կռիլովին, իւրացնելով նրա գրելա-կերպը եւ մի շարք առակներ գրելով նրա հետեւո-ղութեամբ:

Կռիլովից բացի, դեռ եւս մինչ խորհրդային շրջանում Խնկոյեանը սիրել ու գնահատել է նաեւ Պուշկինին, Ժուկովսկուն, Նեկրասովին, Կոլցո-վին, Նիկիտինին եւ ռուս այլ հեղինակների, որոնց երկերից նա կատարել է զգալի քանակութեամբ թարգմանութիւններ, փոխադրութիւններ՝ կրելով ռուս գրականութեան բարերար ազդեցութիւնը: Խն-կոյեանի համար նոյնքան թանգ ու հոգեհարազատ հեղինակ է եղել նաեւ ուկրայնական յայտնի բա-նաստեղծ, յեղափոխական–ժողովրդավար Տարաս Շեւչենկօն, որի ծննդեան 100ամեակի առթիւ, դեռ եւս 1914 թուին նա գրել է մի յօդուած եւ տպագրել «Հասկեր»ում :

Գրական հարուստ ու բազմերանգ այսպիսի ժառանգութեամբ է, որ Խնկոյեանը ոտք դրեց սոցիալիզմի դարաշրջանը: Նա մեր անցեալի ժո-ղովրդավար մտաւորականների այն ազնիւ ներկա-յացուցիչներից մէկն էր, որ ջերմօրէն ողջունեց Հոկտեմբերեան Սոցիալիստական Մեծ յեղափո-խութիւնը եւ իր գրիչն ու կեանքը անվերապահօ-րէն նուիրեց սոցիալիզմի համար մղուող պայքա-րին, մեր աճող սերնդի կոմունիստական դաստիա-րակութեան գործին:

Խորհրդային շրջանում զգալիօրէն ընդարձակ-ուեց Խնկոյեանի, մեր ժողովրդի ամենայայտ շրջան-ներում աւելի զանգուածային Խնկօ - Ապօր ստեղ-ծագործական տեսադաշտը: Նրա գրիչը դարձաւ բազմապիսի ու հրատապ հարցեր շօշափող եւ բեղմնաւոր. առանձնապէս ուշագրաւ են նրա պօէմները («Չորս ազգի մայրեր — չորս ազգի մա-նուկներ», «Զորագէսի երգը», «Տրամվայը Երե-ւանում», «Պիոներ Հրաչը» եւայլն), որոնք ման-կա - պատանեկան հասակի ընթերցողներին տոգո-րում են սոցիալիզմի շինարարութեան յաղթական պաթոսով, միջազգայնութեան խորհրդի հայրենա-սիրութեան ոգով: Այդ կարգի նրա լաւագոյն եր-կերից է նաեւ «Մեծ Հոկտեմբերը», որի մէջ Խնկօ Ապէրը պատմում է բոլշեւիկեան կուսակցութեան ղեկավարութեամբ ցարիզմի եւ բուրժուազիայի դէմ պրոլետարիատի մղած հերոսական կռուի ու յաղթանակի մասին :

(Ս. Հ.) ԳՐ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

«Արեւելեան Ըմպելարան»

Ոչ մէկ մակդիր իր ներկայացուցած հաստա-տութեան բնոյթը այնքան հարազատօրէն չի ցու-ցադրեր, չի խտացներ որքան «Արեւելեան ըմպելա-րանը»: Վայրը, տէրը, յաճախորդները, ասելի եւ անասելի բառերով խօսուած լեզուները, բարբառ-ները, թղթախաղը եւ հանրածանօթ նարտը, ժխո-րը եւ մանաւանդ ուտի եւ ջութակի ընկերակցու-թեամբ երգուած ղազէլները եւ շարքիները, իբրա-պէս թրքական կամ արաբական սրճարաններու կենցաղը, մթնոլորտը կը ներկայացնեն ապշեցու-ցիչ ճշդութեամբ :

Հայաշատ թաղին կեդրոնը, խաժակ ու սեւակ, թուխ եւ սպիտակ խումբ – խումբ հայ փոքրիկներ ինքնագոհ շարժումներով, զուարթ կանչերով կը զբօսնուն: Այս կամ այն դրան առջեւ, մայթին ե-զերքը, հայ մամիկներ եւ կիներ, աթոռներու վը-րայ նստած կամ ոտքի վրայ, ո՞վ կրնայ գուշա-կել թէ՝ ինչ նիւթի շուրջ առատօրէն կը շաղա-կրատեն: Փողոցին անկիւնը, հնամենի տան մը գետնայարկը, արեւելեան ըմպելարանն է: Դրան առջեւ բոպէ մը տնտնալէ վերջ ներս կը մտնեմ : Մօտաւորապէս տասնեւօթը մեթր երկայնք եւ 7 մեթր լայնքով, խոնաւութենէ, ծուխէ մգլո-տած, աղտոտած, սեւցած պատերով սրահը ա-ռանց պատուհանի աղօտ կերպով լուսաւորուած է մեծկակ դրան բացուածքէն եւ դիմացի ձեղունի ապակեայ աղտոտած լուսանցքէն ներս խուժող լոյսի շեղբերով :

Տօնական օր է, եւ իրիկնամուտ :

Աջ ու ձախ շարուած սեղանները գրաւուած են: Մոլեգին կը խաղան թուղթ, նարտ եւ կամ բար-ձրաձայն կը վիճաբանին զանազան նիւթերու շուրջ: Դիմացը, սեղանին առջեւ գինիի բաժակ-ներ պարպելով քանի մը ինքնակոչ երգիչներ թուրքերէն եղանակ մը կը «թրթռացնեն»: Մի-ջանցքը, հոս, հոն, խումբ – խումբ, խճողուած՝ խաղացողները, դիտողներու, անխուսափելի հե-տաքրքիրներու բազմութիւնով մը :

Կը վիճին, կը խաղան եւ կ'ըմպեն, սխտագին նուիրումով:

Բազմութեան մէջ կը ջանամ հայեացքս կեդրո-նացնել: Աչքերուս առջեւ կը ցցուի, ըմպելարանի Մալաթիացի տէրը, պարկեշտ եւ անմահ, նիհար

ՏԱՔ ՈՒ ՊԱՂ

Պրպտումներ

Հազիւ վերջացուցած Կ. Գեւոուչի «Կը փըն-տռուէին» որ կը յանձնարարէր Թղթատել Հայկազեան բառարանը, գտնելու համար յետադիմական-ները, «յառաջդիմական»ը սկսաւ միտքս նեղել։

Գրադարանիս մէջ, բաւական փնտռելէ վերջ բառագիրքը, յիշեցի թէ պատերազմէն առաջ փոխ տուած էի բարեկամի մը եւ չար բախտէս, այդ բարեկամս Զատկի արձակուրդի մեկնած էր։Ծուն-ջըս առի ուրիշ բարեկամի մը տունը եւ առատ կանուխ զինքը գտայ անկողնին մէջ։

Զիս տեսնելուն, «Ի՞նչ ըլլայ» մը փախցուց բերնէն։ Բացատրեցի այցելութեանս նպատակը։ Վայրկեան մը կեցիր, ըսաւ, հոս փոխադրուելէս ի վեր, գիրքերս մառանը դրուած են, ի՞նչ ընեմ, եղբայր, սենեակս շատ պզտիկ է, տեղ չկայ։

Քանի մը վայրկեան վերջ, փոշիի եւ մամուռի մէջ կորսուած գիրք մը դրաւ ձեռքս։ Էջերը իրարու եռեւէ սկսայ արագ արագ դարձնել եւ ճիշդ փնտռած բառիս հաւանական էջը երբ գտայ, ամբողջութեամբ փճացած էր։ Ոռնաւութիւնը կար-ծէք մասնաւորաբար այդտեղէն սկսած էր կրծել։

Ո՞ւր կրնայի գոհացում ստանալ, եթէ ոչ Հայկականդրատուն մը։Գրատան առջեւ հասնելով, կը տեսնեմ խումբ մը մարդիկ որ դուրս կ'ելլեն, յաճախորդներ կը կարծեմ եւ կ'ուրախանամ մտքէս թէ այդքան յաճախորդ ունեցող առեւտրականը պիտի բարեհաճի անշուշտ երկու վայրկեանի համար տրամադրել բառարան մը, (վերջէն կ'իմանամ թէ յաճախորդներ չեն եղեր, այլ գրատան տիրոջ բարեկամները)։ Հարցում – խնդրանքիս պատասխանը կ'ըլլայ ժխտական,— Պատերազմէն ի վեր Թուղթի սղնապ տիրելով, գիրքերն ալ սկըսած են սեւ շուկայի ճամբան բռնել։ Վերջապէս կակուղնալով գրատան տէրը կ'ըսէ,— Եթէ կ'ուզես կրնամ գտնել, բայց սարսափելի սուղ։ Ինքն ալ նախկին գրագէտէ մը պիտի գնէ որ առօրեայ ապրուստը հոգալու համար, ստիպուեր է գիրքերը քիչ քիչ ծախել։ Կը բացատրեմ թէ գնելու համար չէ, այլ «յառաջդիմական» բառին ...

— Բարեկամ, յառաջդիմական բառը նոր բառ է, նախկին իմաստը չունի այլեւս, ի՞նչպէս կ'ուզես որ Հայկազնեան բառարանին մէջ գտնես, քանի որ հրատարակուած է գիրքը հազար ... Կը տեսնե՞ս Թուականն անգամ սկսած եմ չյիշել, այնքան հազուագիւտ դարձած է այդ գիրքը։ Բայց գոհացում տալու համար քեզի, կրնամ յանձնարարել բարեկամ փրօֆէսէօրի մը որ ձեռնարկած է հին եւ նոր բառերու ստուգաբանութեան, լայնածաւալ գիրքի մը կազմութեան։ Մէկ պայմանով, այդ բառին երեւէն չահած դրամիդ հարիւրին յիսունը ինծի պիտի վերապահես։

Բարեկամ – փրօֆէսէօրին կը դիմեմ։ Սեղանի մը առջեւ, մխրճուած էր Թուղթերու մէջ, անտիպ բառգրքի մը հրատարակութեամբ զբաղած։ Ճիշդ ուզած բառիս վրան էր արդէն։ Ստուգաբանութիւնը չէր վերջացած տակաւին, հարկ էր կարգ մը պրպտումներ եւս կատարել, բայց հակառակ առոր կրցաւ քանի մը տեղեկութիւններ տալ։ Ըստ իրեն, «յառաջդիմական» բառը ծնունդ առած է առաջ եւ դէմք բառերէն որ միանալով կը նշանակէ առաջին աթիւ դէմք փոխել։ Կարգ մը անյայտ գիտնականներու կարծիքով, յառաջդիմականը պզտիկ դէմք ունեցողի,— այսինքն պզտիկ գըլուխ — բացատրութիւնը կուտայ, քանի որ ակ եւ իկ մասնիկները մեր մէջ փոքրացուցիչ հանգամանք կը ներկայացնեն եւ դիմն ալ, ինչպէս ըսի, դէմք բառէն առաջ եկած կը կարծուի։

Ուրիշ գիտնական մը կը պնդէր թէ, դէմը բարդուելով, քանի որ էն իր լծորդ է, դարձած է դիմական, որ կը բացատրուի յառաջ բառին կցելով, առաջին դէմ. քն ալ, նոր ուղղագրութեամբ դի փոխուելով եւ տեղի տալով նորին, եղած է դէմ (լատիներէն քէմբօ բառին կրճատումը կամ արմատը) բռնողներ, այսինքն առաջին ձայն բռնողներ։

Փրօֆէսէօրը տակաւին պիտի շարունակէր, երբ գլուխս ուռած դուրս ելայ, գիրերու եւ բառերու տեղատարափէն։ Վերջին վայրկեանին յիշեցի տեղ մը կարդացած ըլլալ բացատրութիւն մը յառաջադէմ բառի մասին, յառաջի դէմ ականներու կազմակերպութիւն իմաստով, բայց ո՞ւր, կարելի չեղաւ վերգտնել։Ի զուր չարչարուեցայ ...եւ վերջապէս որոշեցի նամակ մը գրել, որ ամէնէն կարճ ճամբան էր, «Ներգաղթող Հայերու տեղաւորման կոմիտէին», լուսաբանութիւն խնդրելով։

Նամակս ղրկելէ քանի չորս ժամ չանցած, պատասխանն ստացայ Փարիզէն, հետեւեալ մակագրութեամբ.— «Խիստ գաղտնի»։ Նամակը կը սկըսէր «յարգելի հայրենակից»ով եւ կ'ըսէր թէ կառավարական գաղտնիքները առ այժմ կարելի չէ հրապարակել, մանաւանդ դիւանագիտական ներկայ պայմաններուն մէջ, իսկ հակառակ առոր, եթէ կը փափաքէի նամակ մը գրել, ուղղակի այստեղի կազմակերպութիւններու գլխու վրայէն, Թոյլատրելի չէր իբրեւ Հայ եւ այդ տարրական գիտելիքները պէտք էր արդէն մինչեւ հիմա սորված ըլլայի։ Կը խնդրուէր եւ կը պահանջուէր միանգամայն, շրջանիս Միութեան խորհուրդով դիմել, Շրջանայինին, Շրջանայինն ալ Կեդրոնականին, Կեդրոնականն ալ, արձանագրութեանց Կոմիտէին, կոմիտէն ալ չեմ գիտեր որու համաձայնութիւնը առնելէ վերջ, եթէ յարմար նկատուէր եւ եթէ չէր վնասեր հաւաքական շահերու հիմնական տեսակէտին, այն ժամանակ նամակս կը յանձնուէր, առ որ անկ է, իսկ պատասխանն ալ խնդրական ...

Ինծի կը մնար ... չիտակ Երեւան երթալ։

ՄԵՂՈՒ

ու միջահասակ Ամուն, համեստ արտաքինով, անախորժ յուսախաբութիւններու տուայտանքէն ընկճուած, սակաւախօս՝ անհաղորդ դիմագիծով։ Կարծես սրահին մէջ ներկայ է միայն իր մարմնական գոյութիւնը զգացնելու համար։ Ամէն անգամ որ զինք նշմարեմ, ինծի կը թուի թէ երեւակայութեամբ, մտովին կ'ապրի իր ծննդավայրը, կը տեսնէ արեւագեղ Պապ Ուխտին, կը ճաշակէ Մալաթիոյ արեւահամ ծիրանը, կարօտով կ'երազէ սրտին պապակը։ Անշուշտ դժկամութեամբ կը համակերպի անհրապոյր իրականութեան։ Եւ միշտ մտազբաղ, կ'ականկալէ ու կ'երազէ, կ'երազէ ու կ'ականկալէ ...

Հոս են Կեսարացի, Խարբերդցի, Մալաթիացի, Կարնեցի, Հայաստանի եւ Փոքր Ասիոյ նահանգներու եւ գաւառներու արմատախիլ հայ ժողովուրդի մնացորդաց ներկայացուցիչները, համեստ մարդեր, արհեստաւորներ,— դերձակ, կօշկակար, ոսկերիչ, հիւան եւ ուրիշներ, օրակեալ բանուորներ, շրջուն վաճառորդներ եւ անգործներ, քով քովի համախմբուած, «ժամանակը սպաննելու, զայն ունայնօրէն վատնելու համար»։Մանրանկար միջավայր մը, հատուած մը մեր հաւաքական կեանքէն, խայտաբղէտ, կենսունակ եւ պայծառ։ Անհասկնալի, անբացատրելի երեւոյթ մը, որ տարիներու ընթացքին մնացած է անփոփոխ։ Նոյն ոգին, նոյն մթնոլորտ միօրինակ եւ կայուն։

Երկու սեղաններու միջեւ աթոռի մը վրայ կը նստիմ։

«Խենդ» Օհանը, «գաղտնի ոստիկանը» խրատելով կը սաստէ։

— Կեանքը լաւ ապրելու, օրդ զուարթացնելու լաւագոյն եղանակը գոհունակ ժպիտն է, կը հասկնա՞ս, ժպտէ, երեսդ միշտ ժպիտով պճնէ, միամիտ մի՛ ըլլար, սիրտդ անարժէք հնհնուքներով մի տառապեցներ։ Ժպտէ կամ հեռացիր առջեւէս, ես այստեղ չեկայ երեսիդ ցաւագար տուայտանքը դիտելով օրս պղծելու եւ գինիս պղտորելու — Սահակ, գինի մը տուր։— Ինծի խենդ Օհան կ'ըսեն, ապուշները. եթէ ես խենդ եմ, հապա դուն ի՞նչ ես։ — Ես «գաղտնի ոստիկան» եմ։

Գողտրիկ դիմագիծով փոքրիկ աղջիկ մը Թըղթախաղով զբաղած հօրը՝ աղերսագին շեշտով մը կ'ըսէ ... — Բաբա. մաման քեզի կը սպասէ, պիտի ճաշենք, անօթի եմ ...

ՕՇԻՆ ԵՐԱՆԴՈՒՆԻ

Վարանդեանի յիշատակին

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Ապրիլ 22ին ուխտագնացութիւն մը տեղի ունեցաւ Մարսէյլի Սէն Փիէռ գերեզմանատունը։ Այս առթիւ խօսեցաւ ուղերձը կարդաց ընկեր Տիգրան Թադոյեան, յանուն Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի.—

... «Տասներկու տարիներ անցած են արդէն այն օրէն ի վեր, երբ Վարանդեան կաթուածահար ինկաւ այս քաղաքի արուարձաններէն Պոմոնի մէջ։ Հակառակ տարիներու անջրպետին, կարծէք թէ երէկ էր այդ։ Այսօր, կրկին մեր աչքերուն առջեւ կը պատկերանայ անոր յաղթանդամ՝ պարթեւ հասակը, կքած տառապանքներու ծանրութեան տակ։ Այսօր, մեր ականջներուն մէջ տակաւին կը հնչեն անոր քաղցր, երաժշտական, թըրթռացող ձայնին արձագանգները, երբ, այնքան խանդավառօրէն, եռանդով ու զգացումով կ'երգէր «Սիփանայ քաջեր» ծանօթ քայլերգը։

Ծնած եւ ապրած ըլլալով հայ ժողովուրդի զարթօնքի շրջանի, կանուխէն նետուեցաւ ազատագրութեան արիւնոտ յորձանքին մէջ, եւ իր կեանքի ամբողջ տեւողութեան, իր անվիճելի տաղանդը ու կարողութիւնները ի սպաս դրաւ հայ ժողովուրդին, ՀայՅեղափոխութեան պաշտպանութեան եւ Հայկ. Դատի ծանօթացման պրոպականտին։ Փառաբանեց եւ սրբացուց ստրուկի կռիւը, ըմբոստացումը բռնակալութեան դէմ, եւ Հայոց լեռներուն ու անդնդախոր ձորերուն մէջ կռուող, մարտնչող ֆէտայիներուն ազատութեան հերոսի, ռազմիկի պատմուճանը հագուեցուց։ Հայկական Յեղափոխութիւնը եւ անոր գաղափարական հերոսները Վարանդեանէն աւելի կարող, աւելի արժանաւոր մէկը չէին կրնար գտնել իրենց անմահացումին կամ պանծացումին համար։ Կրկին կարգացէք իր տողերը նուիրուած Հայ Յեղափոխութեան հերոսներուն, ուր, այնքան կենդանի գոյներով կը պատկերացուին մէկը միւսէն գեղեցիկ մէկը միւսէն գաղափարական դէմքեր։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. Կոմիտէն, այսօր, կազմակերպելով յարգանքի այս համեստ ձեռնարկը մեր ողբացեալ ընկերոջ դամբարանին վրայ, նախ, ընկերական համեստ պարտականութիւն մըն է որ կը կատարէ անոր անմոռանալի յիշատակին հանդէպ, երկրորդ, Վարանդեանի յիշատակին յաւերժացումով, կ'ուզէ նաեւ յարգել բոլոր այն հերոս հայդուկները, ռազմիկներն ու մըտաւորական գործիչները որոնք Քրիստափորներու, Ռոստոմներու եւ Զաւարեաններու շունչով տոգորուած, Հ. Յ. Դ. գաղափարական դրօշը բարձր բռնած, «Ազատութիւն կամ մահ» գոչելով ինկան ցեղին ազատագրութեան փշոտ ճամբուն վրայ։ Երուսաղէմի մէջ, կիլիկեան շրջանէն մնացած յիշատակարան մը կայ, ուր գոյգոյն փոքրիկ խճաքարերով նկարուած են ժամանակի բոլոր ծանօթ Թոնազգիները, հետեւեալ արձանագրութեամբ.— «Յիշատակ ամենայն զօրաց Հայոց զորոց զանուանըս տէր գիտէ»։ Վարանդեանի այս շիրիմը թող ըլլայ այդ խորհրդանշան յիշատակարանը, յիշելու համար այս շրջանին մէջ մահացած բոլոր այն յայտնի ու անյայտ ընկերները, որոնք Դաշնակցութեան դրօշին տակ, տակաւին վերջնական հանգրուանին չհասած, ինկան օտար ափերու վրայ, մահուան անողոք հարուածներուն տակ։ Անոնք եւս, իրենց մարմնէն, իրենց հոգիէն բան մը տըւած են մեր կազմակերպութեան, որպէսզի ան աւելի ուժեղ ըլլայ, աւելի գաղափարական։ Այդ ընկերներն են Մարսէյլէն՝ Տոքթ. Քիպրիթճեան, Արգար Արզումանեան, Գարեգին Շահլամեան, Պօղոս Հիւսեան, Պերճ Թաշճեան, Աղաճան Դարբինեան, Բարսեղ Հայրապետեան, Յ. Ասլանեան, Խ. Դաւիթեան, Սենեքերիմ, Լեւոն Պօյաճեան, Կարտանէն՝ Արգար Քէշիշեան, Կարապետ Աբրահամեան (Զալի), Լեւոն Գեղունի, եւ այնքան բազմաթիւ համեստ շարքայիններ, որոնց անունները այս վայրկեանիս կը խուսափին մեր յիշողութենէն։ Չենք կրնար չյիշատակել նաեւ Հայ Յեղափոխութեան եւ Հայկ. Դատի ռահվիրաներէն Մ. Փորթուգալեանի եւ Մ. Չերազի անունները, ինչպէս նաեւ Մարսէյլի նախկին առաջնորդ Գ. Եպիսկոպոս Պալաքեանը, որոնց հանրային գործունէութիւնը նոյնպէս երախտագիտութեան արժանի է։

Սիրելի ընկ. Վարանդեան, այսօր, քու գաղափարակից ընկերներդ, քու աշակերտներդ, հաւաքուած քու գերեզմանիդ շուրջ, կ'ուխտեն անվեհեր քալել այն ճանապարհէն որմէ դուն անցար, միշտ գերադասելով քու սիրելի ժողովուրդիդ շահերը։ Կ'ուխտեն առանց յուսահատութեան, առանց ընկրկումի շարունակել քու կէս ձգած գործդ»։

Նոյն առթիւ խօսեցաւ նաեւ Պ. Հր. Բալուեան.

— Նկատա՞ծ էք, երբ փոթորիկը կը նշմարուի հորիզոնին վրայ, մրրկահաւը կը սկսի իր թեւերը բանալ, ու երբ կը սկսի ամպերուն որոտը, թռչունը կը սաւառնի ալ աւելի վեր։ Յաջորդաբար քանի կը մթնէ, որքան փոթորիկը ահեղ կը դառնայ, այնքան մրրկահաւը կը բարձրանայ անհասանելի բարձունքները, միշտ դէպի վեր։ Այսպէս է նաեւ մեր կեանքը. որքան մութը, անստուգութիւնը, կասկածը կը ծանրանան մեր հոգիներուն վրայ, այնքան պահանջը կը զգանք վեր ճախրելու, դէպի բարձրութիւնները ուր կ'ապրին Վարանդեաններու, Զաւարեաններու, Խաժակներու եւ այլ ընտրանիին լուսաթաթախ ստուերները։ Այս պահուս եթէ եկեր ենք շիրիմ մը յարգելու, անպայման թէ ճախրանք մը կայ մեր մէջ, դէպի բարձրակէտ Վարանդեանի հոգին։ Աքսորական դամբաններ։ Կ'անցնին այս օրերն ալ եւ երբ Հայաստանի մէջ կ'ունենանք ազատ միտք, զերծ կաշկանդումներէ, վերջապէս երբ մարդիկ կը սկսին առանց կիրքի դատել լաւն ու գէշը, անպայման Վարանդեանի աճիւնը կը մտնէ սափորին մէջ, փոխադրուելու համար Հայաստան։ Ինչպէս Ֆըրանսական Պանթէոնին մէջ արձանագրուած է,— «Հոս է Կամպէթթային սիրտը», մենք ալ մեր սափորին տակ պիտի գրենք— «Հոս է հայ յեղափոխութեան միտքը»։

Նշելէ վերջ Մ. Վարանդեանի գործին զանազան արժանիքները եզրակացուց եւ ըսաւ. «Վարանդեան, եւրոպական իմաստով մշակուած միտք մը, փոխանակ մեծ եւ անուանի դէմքերը կենդանացնելու, գնաց պարզ, ռամիկ, գաւառի հայդուկներուն կեանքը անմահացնելու, այն հայդուկներուն որոնց գերեզմաններն իսկ անյայտ են»։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ (Ցառաջ).— Տէսինի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի Թատերախումբը մեր հրաւէրին վրայ եկած էր բեմադրելու Շիրվանզադէի «Զար Ոգին»։ Ապրիլ 13ին, Jeu de l'Arcի սրահը լեցուած էր աւելի քան 200 հոգինոց բազմութեամբ մը։ Ըստ հայկական սովորութեան վարագոյրը բացուեցաւ ժամը 9.30ին։ Դերակատարները ընդհանրապէս յաջող էին։ Միջնարարներուն մեներգեց Տիկին Մարի Կարապետեան (Ծիրանի ծառ) իսկ փոքրիկ դերակատար մը, որուն անունը դժբախտաբար չեմ յիշեր, հայերէն խօսելու մասին շատ գեղեցիկ արտասանութիւն մը ըրաւ, երեւան բերելով Տէսինի հայ վարժարանի ուսուցիչ ընկեր Մ. Փափազեանի գնահատելի շնորհքը։ Երկուքն ալ երկարատեւ ծափեր խլեցին ներկաներէն։ Ներկայացումէն գոյացաւ կոկիկ գումար մը։— Հարցանցի

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Պըրնս, չորեքշաբթի օր երեք ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Պիտոյի հետ, միջազգային խնդիրներու եւ Ֆրանսայի պահանջած վարկերու համար: Ցետոյ առաջարկեց որ հեռաձայնով խօսի նախագահ Թրումընի հետ: Արտաքին նախարարը ուրախութեամբ ընդունելով այս առաջարկը, երկարօրէն խօսեցաւ նախագահին հետ եւ բաժնուեցաւ գոհ տպաւորութեամբ: Թերթերը կը գրեն թէ Պ. Պիտօ բացատրած է որ Ֆրանսա պէտք ունի կէս միլիոն թոն ցորենի, գոցելու համար հին եւ նոր հունձքին միջեւ եղած բացը:

Պ. Պ. Պըրնս եւ Պիտօ շատ մը խնդիրներու կարգին քննած են նաեւ գերմանական հարցը եւ Ռուրի խնդիրը: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները միշտ կ'ընդդիմանան այդ շրջանը Գերմանիայէն բաժնելու ծրագրին, որ կենսական կը համարուի Ֆրանսայի համար: Բրիտանական գաղթապետութիւններն ալ բացարձակապէս հակառակ են անջատման:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ անգլեւամերիկեան քննիչ յանձնաժողովին տեղեկագիրը կը քննուի այժմ, ինչպէս յայտարարեց Անգլիոյ վարչապետը երեսփ. ժողովին մէջ: Յանձնաժողովին առաջարկները ծանր յանձնառութեանց տակ պիտի դնեն երկու պետութիւնները: Յանձնաժողովը կ'առաջարկէ անմիջապէս, եթէ կարելի է այս տարի արտօնել 100.000 Հրեաներու մուտքը Պաղեստին: Կը թուի թէ Պաղեստինը ոչ հրէական պետութիւն պիտի դառնայ, ոչ ալ արաբական: Ուրեմն երկու կողմերն ալ դժգոհ են: Երուսաղէմի Արաբական Գերագոյն Խորհուրդը որոշեց անմիջապէս ընդհ. գործադուլ հռչակել: Հեռագիրներ ուղղուեցան հարեւան երկիրները, որպէսզի գործադուլ հռչակեն միեւնոյն օրը: Արաբական Դաշնակցութիւնն ալ բացառիկ նիստի հրաւիրուած է: Պիտի լուծուին երկու ազգութեանց զինեալ ուժերը: Ամերիկացիները կը վախնան որ սրբազան պատերազմ ծագի:

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցաւ անգլիացի գիտնական մը, Տոքթ. Նըն Մէյ, 35 տարեկան, որ ամբաստանուած էր թէ 1945 Մայիսին երբ Քանատա կը գտնուէր, գաղտնի տեղեկութիւններ եւ իւրանիոմի նմոյշներ ծախած է անծանօթ անձի մը: Ամբաստանեալը խոստովանեցաւ յանցանքը, բայց մերժեց յայտնել իր մեղսակցին անունը:

ԶՕՐ. ՄԱՔ ԱՐԹԸՐԸ սպաննելու ծրագիր մը մէջտեղ հանուեցաւ Թոքիոյի մէջ: Մահափորձը պիտի կատարուէր Մայիս 1ին: Բուն կազմակերպիչը փախած է: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ Մայիս 1ի նիստին մէջ, Գերմանիոյ նախկին ելմտական նախարարը, Տոքթ. Շախթ յայտարարեց թէ ինք միշտ պայքարած է հիթլերական իշխանութեան ծայրայեղութեանց եւ պատերազմին դէմ, թէ կ'ընդունի իր անձնական արարքներուն պատասխանատուութիւնը եւն.:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան շրջանին հրամանատարը որոշեց 300 գօլ (քալորի) կրճատել զինուորներուն օրապահիկը, կիրակիէն սկսեալ: Ուրեմն պակաս հաց, ալիւր, շաքար եւն. պիտի ստանան: Այս կրճատումը անհրաժեշտ համարուած է, նկատելով որ հիւծախտը եւ ուրիշ հիւանդութիւններ կը ճարակին գերման ժողովուրդին մէջ, իբրեւ հետեւանք անբաւական սննդառութեան: Շատ աւելի ծանր է Աւստրիոյ վիճակը: Վիէննայի մէջ այս շաբթուան օրապահիկը 900 գօլ պիտի ըլլայ, մինչ անցեալ շաբթու 1300 գօլ էր: Ոչ պտուղ կայ, ոչ բանջարեղէն, իսկ սեւ շուկայի գիները անհասելի չափերու հասած են:

1926 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ի եւ Մայիս 31ի միջեւ ծնած բոլոր երիտասարդները պէտք է իրենց շրջանի զինուորագրութեան գրասենեակները ներկայանան, բժշկական քննութեան ենթարկուելու եւ դրօշի տակ առնուելու համար, Մայիս 6էն սկսեալ:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ բողոք մը ուղղեց կառավարութեան, գանգատելով սնունդի անբաւականութեան դէմ: Մարտին օրապահիկի գօլը իջած էր 1300ի, այսինքն 25 առ հարիւր պակաս անհրաժեշտ չափէն: Հիւանդութիւնները կ'աւելնան:

ՖՐԱՆՍ. ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր բարենպատակ ձեռնարկներուն, այս շաբաթ գիշեր, 4 Մայիս, Hôtel George Vի գեղեցիկ սրահներուն մէջ, 31 Ave. George V, բարձր հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ Փարիզի զինուորական կառավարիչ Mr. le Général Legentilhommeի: Կը մասնակցին.— Պ. Պ. Jacques Hélianի եւ Bachichaի նուագախումբերը, իրենց vedetteներով, ինչպէս նաեւ Փարիզի տաղանդաւոր արուեստագիտուհի եւ արուեստագէտներ՝ Josette Daydé Marcel Dieudonné, Madeleine Adjémian, Assia de Busny, եւն.: Ցուցադրութիւն Georgette Rénal տան ամառնային նորաձեւութեանց: Մրցում պարերու: Պիւֆէ, պար: Տոմսակներու համար դիմել Պ. Սարաֆեան, 22 rue de la Banque. Cent. 92-97:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

Մահուան 41ամեակին առթիւ, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէին նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Գօմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբին, հրապարակային հանդէս՝ Մայիս 5ին, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, Թափի Վէրի (Ռոքսի) սինեմային մէջ: Կը խօսին՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (Լոնտոնէն): Պատուոյ նախագահութեամբ Տիկին Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ, կենդանի պատկեր, երգ եւ արտասանութիւններ եւն.:

Ա. Ահարոնեանի

ԾՆՆԴԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Սիամանթօ խումբին կողմէ, այս կիրակի, ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victoire Sardou: Կը նախագահէ Պ. Յ. Վարժապետեան: Կը խօսին Տիկին Օտէթ Միքայէլեան հայերէն (Ֆրանսուհի, Վալանսէն), Պ. Պ. Հ. Բալուեան եւ Ս. Սիսլեան, կ'երգէ Օր. Ծ. Տէր Պետրոսեան: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը մասնակցի Կրընոպլէն հրաւիրուած Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու Միութիւնը որ տոհմիկ տարազներով պիտի պարէ հայկական պարեր ղեկավարութեամբ Տիկին Սիսլեանի: Մուտքը ազատ է:

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հոգեհանգիստ հանգուցեալ հրապարակագիր ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆի, մահուան տարելիցին առթիւ այս կիրակի առտու, 5 Մայիս Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 rue Louis Blanc, Lyon: Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Այս առթիւ այց մը կազմակերպուած է, իր հողակոյտին վրայ, կիրակի, Թիէոի գերեզմանատան դրան առջեւ ժամը 3ին: Ժամադրութիւն, Լիոնի Հ. Յ. Դ.եան Նոր Սերունդի կողմէ: Կը հրաւիրուին Տէսինի, Վիէնի, Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի ներկայացուցիչները:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ա. Ը. Միութեան եւ մասնակցութեամբ յարանուանութեանց եւ բոլոր կազմակերպութեանց, այս կիրակի: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ (4 Մայիս) իրիկուն ժամը 6.30ին, Միութեանս հաւաքատեղին, Bar du Globe: Օրակարգ՝ 1. Տարեկան հաշուետուութիւն: 2. Նորք Մարզականի ձուլումը Հ. Մ. Ը. Մ.ի մէջ: 3. Վարչական ընտրութիւն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Կարապետ Մասլաքճեան եւ աղջիկը Ժաքլին կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր՝ ԹԵՖԱՐի եւ տիկնոջ ՀԱՅԿՈՒՀԻի համար հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները եւ բարեկամները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Զարուհի Ստեփանեան (Meudon), Պ. Վահրամ Ստեփանեան, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ մօր, Պ. ԾԻՎԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի եւ ՏԻԿԻՆ ՇԱՀՆԱՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի համար, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

ՄԵԾ – ՆՈՐ ԳԻՒՂԻ Վեր. Հայր. Միութեան «Իթալի»ի մասնաճիւղին անդամաժողովը, գումարուեցաւ ապրիլ 14ին, Ժանթիյիի դպրոցին մէջ: Միութիւնը վերակազմուած ըլլալով, կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները անխտիր համախմբուիլ Միութեան շուրջ: Նկատի ունենալով դէպի հայրենիք ներգաղթի պարագան եւ Վերաշինացի շինարարութեան մասնակցութիւնը, կը խնդրէ չզլանալ իր նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը, խտացնելով շարքերը: Առժամեայ վարչութիւն:

ՍԱՍՈՒՆԱԿԱՆ, 1200 էջ, «Բիւր Ակ, «Հազար Ակ»ի հետ 575 Ֆրանք կանխիկ: Արտասահման՝ վեց (6) տոլար: Դիմել D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Փարիզ (9):

ՌՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ, ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ, ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ էնթէրթիւ Արմէնիէնի կողմէ, նախագահութեամբ կրթական նախարար Mr. Naegelenի եւ բարձր հովանաւորութեամբ Mr. Justin Godartի: Միջազգային տան շքեղ սրահներուն մէջ, շաբաթ 4 Մայիսին ժամը 4էն 24: 21 Bd. Jourdan, métro Cité Universitaire կամ Porte d'Orléans: Մուտք 100 Ֆր.:

Օր. ԼՈՒԻԶ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Պ. ՍԻԼՎԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ
Նշանուած

Issy 28 Ապրիլ 1946 Pavillon s)Bois

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այսօր, ուրբաթ ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé, métro Pigalle:

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՓԱՅՏԻ ԱՐՏԷԼԻ անդամները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին Սթիւտիօ Caumartin 19a rueCaumartin: Ներկայ պիտի ըլլայ վարչութեան նախագահ՝ Վ. Շահումեան որ նոր վերադարձած է: Կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր այն արհեստակիցները որ տակաւին չեն արձանագրուած ներդաղթին:

Այրի Տիկին Աղաւնի Մեծատուրեան, Տոքթ. Գուրգէն Մեծատուրեան, Օր. Շուշան Մեծատուրեան, Այրի Տիկին Մարիամ եւ Օր. Ազգանուշ Գօնչէկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Զարմայր Մեծատուրեան եւ զաւակները՝ Օր. Հայկանուշ, Պ.Պ. Գամէր եւ Գարեգին Մեծատուրեան (Սոֆիա), Այրի Տիկին Սրբուհի Մեծատուրեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Մեծատուրեան եւ զաւակները (Արժանթին), Պ. Օշին Գօնչէկիւլեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ս. Գօնչէկիւլեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Ժ. Գօնչէկիւլեան, Պ. Վահան Մեծատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Կ. Սասունի (Պէյրութ), Օր. Մ. Մեծատուրեան, ինչպէս նաեւ Մեծատուրեան, Գօնչէկիւլեան, Յակոբեան, Աղամեան, Ներսէսեան, Գալէնտէրեան, Մինասեան, Աւագեան ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն մահը՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

Պ. ԹԱԴԷՈՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի

որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ: Թաղումը կը կատարուի այսօր, ուրբ. առաւօտեան ժամը 11.15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէօի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Եգիպտացի կոմիտէի, 5 Մայիս կիրակի ցերեկէն վերջ ժամը 3էն մինչեւ 11, Իվրիի Bains Douchesի սրահին մէջ, rue Barbès, Ivry, métro Choisy: Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Եւրոպական պարերը պիտի սկսին ժամը 6ին: Ճոխ եւ աժան պիւֆէ: Մուտքը 50 Ֆրանք:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Երիտասարդական Ընկերակցութեան կողմէ, իր կազմութեան տասնամեակի առթիւ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, սալոն Գօլպէրի մէջ, 7, 9 rue Colbert, Marseille:

Կիրակի
12, Մայիս
1946
Ցերեկոյթ
ժամը 3ին

«Շիմի»ի
Թատրասրահը
28, րիւ
Սէն-Տօմինիք
(Մեթ. Էնվալիտ)

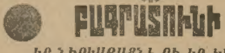

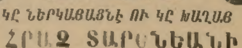

ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՀԵՌՈՒ

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ, 4 ԱՐԱՐ, 5 ՊԱՏԿԵՐՈՎ

Տոմսերն ապահովել սովորական վայրերէն

Թատրի կիչէն ու դռները կը փակուին ժամը 3ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Տիկին Մարիամ Կիրակոսեան (Սէվէրէկցի), ամուսնոյն անունը Խաչատուր (Նախկին հասցէն 90 Bourg de Valence): Իմացնել հօրեղբօր տղուն Սարգիս Մարտիրոսեանի, 35 rue de Chiffonnier, Paris (19):

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ)

28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, գինիներ, բարձր օդի եւ ճոխ ապսպրանքներ: Հինգշաբթի օրերը գոց է:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme - 13e

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE
HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ · Տար. 750, Ճամս. 400, Յամս. 200 ֆրանք
Samdei 4 MAI 1946 Շաբաթ 4 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4601-Նոր շրջան թիւ 330 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՂՈՒԱՆ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷՆ

Վաղը, կիրակի, 5 Մայիս, Ֆրանսայի ժողովուրդը «այո» կամ «ոչ» պիտի պատասխանէ նոր Սահմանադրութեան, որով հիմը կը դրուի Չորրորդ Հանրապետութեան:

Աջ թէ ձախ, երկու կողմերն ալ վստահ կ'երեւան իրենց յաղթանակին վրայ: Համայնավարները «Այո» կը յուսան 60 առ հարիւր համեմատութեամբ, ընկերվարականներուն հետ: Հանրապետական-Ժողովրդական Շարժումը (M. R. P.) նոյնքան յուսատես կ'երեւայ, յոյսը դնելով չափաւոր եւ աջակողմեան տարրերուն վրայ, որոնց մէջ աչքի կը զարնէ նոր հոսանք մը, Ազատութեան Հանրապետական կուսակցութիւնը: Այս վերջինը, որ փաշական կը համարուի համայնավարներուն կողմէ, դեռ անցեալ շաբթու գումարեց իր ընդհ. ժողովը, եւ ուժգնօրէն կը բողոքէ եղած վերագրումներուն դէմ:

Խնդիրը այն է որ, ժողովրդականներն ալ հաւատք չունին այդ նոր հոսանքին վրայ, ինչպէս եւ Արմատականները: Միւս կողմէ, Էռիոյի կուսակցութիւնը ինք, որ միացեալ ճակատ կազմած է խումբ մը ձախ հանրապետականներու հետ, փայլուն վիճակ մը չի ներկայացներ, ներքնապէս:

Ամէն պարագայի մէջ, բոլոր ուժերը հրապարակ նետուած են արդէն, իրենց գոյնզգոյն յայտարարութիւններով եւ ճարտասանական մարզանքներով: Պակասը կը լրացնեն իրենց շարքերը, թռուցիկներ ցրուելով, հակառակորդներուն յայտարարութիւնները պատռելով եւ զանազան սրամիտ խաղեր սարքելով:

Այսպէս, եթէ աջ հոսանքի մը տղաքը «Ոչ» արձանագրած են փողոցին մէջ, կաւիճով կամ անջնջելի ճերմակ ծեփով մը, միւսները կա՛մ կը սրբեն «ոչ»ը, եւ կամ անոր գլխուն վերեւ կը շինեն կեռ խաչ մը: Ուրիշ խօսքով, ըսել կ'ուզեն թէ «Ոչ»ները հիթլերական են, կամ թշնամին կ'ուզէ որ բացասական պատասխան տան:

Եւ փոխադարձաբար: Միւսներն ալ կը փորձեն միտք պղտորել մուրճ-մանգաղով:

Եթէ մեծամասնութիւնը «այո» պատասխանէ, Սահմանադրութիւնը կը դառնայ վերջնական: Մէկ ամիս վերջը, Յունիս 2ին պիտի կատարուին ընդհ. ընտրութիւններ, կազմելու համար նոր Երեսփ. Ժողովը, որ պիտի դառնայ երկրին գերագոյն իշխանութիւնը, ինչպէս 1792ի Ազգ. Համագումարը (Convention):

Ծերակոյտը ջնջուած ըլլալով, այլեւս չկայ ուրիշ ժողով մը իբրեւ հակակշիռ կամ ազդակ հաւասարակշռութեան: Ազգ. կամ Երեսփ. Ժողովը, որ հինգ տարի պիտի պաշտօնավարէ, ինք պիտի ընտրէ Հանրապետութեան նախագահն ու վարչապետը: Երկուքն ալ, եւ մանաւանդ առաջինը, սահմանափակ իրաւասութիւններով:

Ի՞նչ են այս նոր դրութեան անպատեհութիւնները, աջերուն եւ չափաւորներուն կարծիքով:

Թէ Սահմանադիր Ժողովին մէջ եղած վիճաբանութիւնները եւ թէ հրապարակային արտայայտութիւնները կը պարզեն մէկ հիմնական մտահոգութիւն,— այս նոր կարգուսարքով, գլխաւոր կուսակցութիւնները պիտի դառնան տէր-տիրական երեսփ. ժողովին, ինչ որ ի վերջոյ կրնայ յանգիլ մէկ հոսանքի դիկտատորութեան: Այնինչ ձախերն ալ կը վախնան որ, եթէ ընդունին առաջարկուած փոփոխութիւնները, դուռ պիտի բացուի անձնական դիկտատուրայի:

Ուրիշ պարագայ մը,— Ձախերը իրենց հակաճառութեանց մէջ միշտ կը շեշտեն որ եթէ մեծամասնութիւնը «ոչ» պատասխանէ, երկիրը նորէն պիտի մատնուի առժամեայ կարգուսարքի մը, եօթը ամիս կամ աւելի երկար ժամանակ:

Ասոր ի պատասխան աջերը, նոյնիսկ Դիմադրական ճակատի չափաւոր ներկայացուցիչները դիտել կու տան,— Եթէ Սահմանադրութիւնը մերժուի, քանի մը շաբաթը բաւական է, զայն բարեփոխելու համար: Մինչդեռ եթէ «այո» պատասխանեն, շատ երկար պիտի տեւէ վերաքննութիւնը, մեծ բարդութիւններ ստեղծելով:

Այս տեղեկութիւնները կրնան գաղափար մը տալ պայքարին սաստկութեան վրայ:

Վերջին օրն է այսօր, եւ վաղը քուէն է որ պիտի խօսի: 1945 Հոկտ. 21ի ընտրութեանց ատեն, ձախերը 9.509.499 քուէ շահած էին, իսկ միւսները հաւաքաբար 9.659.420: Արդ, ձախերը եւ մանաւանդ համայնավարները այնքան լաւ կազմակերպուած են որ, եթէ նոր քուէներ շահին, նոր Սահմանադրութիւնը կը դառնայ վերջնականօրէն: Շ.

ՆՈՐԷ՛Ն ՏԱԳՆԱՊ

Չորսերը առանձին կը խորհրդակցին

Օրուան թերթերը լաւատես չեն երեւար Չորսերու ժողովի մասին: Բոլորն ալ կը հաստատեն թէ որ եւ է համաձայնութիւն չէ գոյացած հիմնական հարցերու մասին, սկսելով իտալական դաշնագրէն: Ասոր համար չորս նախարարները նորէն սկսած են մասնաւոր, գաղտնի խորհրդակցութիւններ կատարել, ելք մը գտնելու համար: Այս ձեւը փորձուած էր անցեալ Սեպտեմբերին՝ Լոնտոնի, եւ Դեկտեմբերին՝ Մոսկուայի մէջ:

Առաջին գաղտնի խորհրդակցութիւնը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի օր եւ պիտի շարունակուի, ամէն անգամ որ անհրաժեշտ համարուի: Խորհրդակցութիւնը տեւեց 2ուկէս ժամ, երեք հիմնական հարցերու մասին.— 1. Պ. Պըրնս, որ կը նախագահէր, բացատրեց թէ համաձայնութիւն չէ գոյացած իտալական դաշնագրին վրայ եւ թէ այս ընթացքով ամիսներ պիտի սպասեն, դաշնագիր մը գործադրելու համար: Ուստի առաջարկեց վերաքննել պարտուած պետութեանց զինադադարի պայմանները, իբրեւ միջին ճամբայ: Այս մասին սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած էր մէկ շաբաթ առաջ, բայց այս անգամ Անգլիացիները կարգ մը առարկութիւններ ըրին: Միւս երկու խնդիրներն էին իտալական հատուցումներու եւ գաղթավայրերու հարցերը: Չորս նախարարները հաստատ մնացին իրենց տեսակէտներուն վրայ: Ուրեմն կացութիւնը հետեւեալն է, համաձայն անգլօ-ամերիկեան մամուլի քաղած տեղեկութեանց.— Լիագումար նիստերու մէջ համաձայնութիւն չէ գոյացած, իսկ մասնաւոր խորհրդակցութեանց արդիւնքը լաւատեսութիւն չի ներշնչեր:

Գաղտնի ժողովին մէջ, Պ. Մոլոթով դիտել տուաւ թէ Լոնտոնի ժողովին մէջ որոշուած էր Եուկոսլաւիոյ ձգել Տալմացիոյ ափերուն իտալական

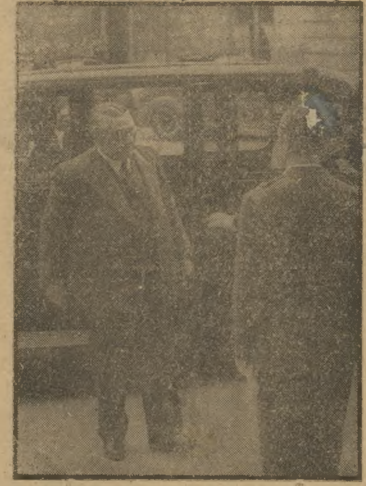

ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐԸ.— 2. Պ. ԷՐՆԸՍՏ ՊԷՎԻՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ որ դժբախտաբար թրքական տեսակէտը կը պաշտպանէ Կարս-Արտահանի մասին:

Երեւանի բանբերը կը խօսի

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՒ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՇՈՒՐՋ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

Ինչե՛ր, ինչե՛ր կը պատահին այստեղ, սիրելի «Յառաջ»: Թղթակցի իմ պարտականութիւնս՝ տարբերութիւն չունի առանց զէնքի պատերազմի դաշտ մեկնող զինուորի մը կացութենէն: Ըսելիք կայ, տեղ չկայ: Հարկադրաբար, կտոր-բրդուճ բաներու կը վերածեմ հրատապ խնդիրները:

— Հաղորդեր էի, թէ Երեւանէն Լիբանան հասած է «սովետ դեսպանատան աշխատակից» Գառնիկ Նազարեան, որուն հազարումէկ առաքելութիւն կը վերագրեն պաշտօնական եւ մահկանացու մարդիկ, «ի յաղագս», կամ «արժանահաւատ աղբիւրներէ» կթելով:

Ծանօթանալու համար հայ «յառաջդիմական» խմբագիրներուն, եւ տեսակէտի փոխանակութիւններ ունենալու համար անոնց հետ,— կը գրէ «Զարթօնք» բառ առ բառ, 8 Ապրիլի երկուշաբթի առաւօտ, հանդիպում մը ունեցան Պ. Նազարեան, եւ միմիայն «Ժ. Ձայն»ի, «Զարթօնք»ի, «Առաւօտ»ի, «Արարատ»ի եւ «Կայծ»ի խմբագիրները: Օրակարգ՝ խորհրդահայ կենցաղը եւ ներգաղթ:

Ամփոփ գիծերով կ'արտագրեմ հիմնական մասերը, «յառաջդիմական» թերթերէն:

ՄԱՅՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔ.—

«Թիւր եւ դատապարտելի ըմբռնումներ կը շրջին մայրութեան օրէնքի եւ ընտանեկան կեանքի շուրջ: Նախ՝ ճիշդ չէ «աղջիկ մայր» բացատրութիւնը: Ռուսերէն բնագիրը կ'ըսէ «միայնակ — մայր»: — Այս դասակարգին մէջ կ'իյնան այրի մնացած մայրերը, յղութեան ժամանակ ամուսինը մեռած կիները, ինչպէս նաեւ ամուսին չունեցող կիները: (Մ. — «Այրի» կին, ու «յղութեան շրջանին իրենց ամուսինը կորսնցնող» կիներ՝ ըմբռնելի: Բայց ի՞նչ կը նշանակէ «ամուսին չունեցող» կին: Այս մասին անձնապէս հետաքրքրուեցայ, եւ ստուգեցի՝ թէ համաձայն Սովետ Գերագոյն Խորհուրդի 8 Յուլիս 1944 թուակիր բարեփոխեալ Օրէնքին, Խորհրդ. Միութեան սահմաններու մէջ բոլոր ապօրինի ծնունդները պոռնկորդի չեն նկատուիր, ու իրենց մայրերը նպաստ կը ստանան Պետութենէն: Ապօրինի կենակցութեամբ զաւակ ունեցող մայր մը, առաջին զաւակին համար կը ստանայ ամսական 100 րուբլի, երբ կ'ունենայ երկրորդ մը՝ կը ստանայ 150, երբ կ'ունենայ երրորդ մը՝ կը ստանայ 200: Անդրադառնալով այս օրէնքի շուրջ ստեղծուած բսի-բսիներուն՝ պատուիրակը կը շարունակէ ...) .—

«Ամուսին չունեցող մայրերու պարագան հազուադէպ է ամբողջ Սովետ Միութեան մէջ: Իսկ Հայաստանի մէջ գոյութիւն իսկ չունի այդ պարագան, եւ ո՛չ մէկ այժմէականութիւն ունի Օրէնքին այդ տրամադրութիւնը: (Ընդգծումը ինձմէ, Մ.) : Հայաստանի մէջ, չի կրնար ալ պատահիլ այսպիսի դէպք, որովհետեւ տղամարդոց թիւը աւելի է կիներու թիւէն: (Մ.— Կը յիշեմ կարդացած ըլլալ «յառաջդիմական» մամուլի մէջ, թէ այրերու թիւը նուազ է կիներու թիւէն, ինչ որ աւելի հաւանական կը թուի): Իսկական բարոյականը գոյութիւն ունի Սովետներու երկրին մէջ: Մասնաւոր վարկ յատկացուած է, հինէն ի վեր, պայքարելու համար պոռնկութեան դէմ: Ու ճիշդ է, որ սովիէթ իրաւակարգը կրցած է ոչնչացնել պոռնկութիւնը: Դատարկ խօսք է ըսել, որ Ս. Միութիւնը թոյլատու է անոր հանդէպ: Հայ կնոջ ամօթխածութիւնը, հինին պէս պահուած է Հայաստանի գիւղերուն մէջ: (Մ. — «Հինին պէս»ը իմ ապրանքս չէ ...):

«Ընտանեկան կեանքն ալ չափազանց զօրաւոր է Հայաստանի մէջ: Ամուսնալուծումները բացառիկ երեւոյթ են: Ժողովրդային Դատարան թէ Գերագոյն Դատարան, 40 առ հարիւր համեմատութեամբ կը յաջողին հաշտութեամբ վերջացնել ընտանեկան-ամուսնական դժտութիւնները:

ՏԱՆ ԱՌՈՒՏՈՒՐ

«Սովետ Հայաստանի մէջ, իւրաքանչիւր քաղաքացի կրնայ ծախել իր տունը, եւ անմիջապէս գնել ուրիշ մը: Սխալ է «Պայքար» թերթի այն տեսակէտը՝ թէ «հարկ է երեք տարի սպասել, նոր տուն մը կարենալ գնելու համար»: Իրողութիւնն այն է, որ նոր գնուած տունը չի կրնար ծախուիլ, մինչեւ երեք տարի: Այս արգելքին նպատակն է առաջքն առնել տան առեւտուրի, ու առիթ չտալ շահարաշահութեան: Ո եւ է սովետ քաղաքացի կրնայ վարձու տալ իր տունը՝ պետական գիներով: Ամէն մարդ կրնայ ունենալ բազմաթիւ տուներ, բայց գործնապէս Հայաստանի քաղաքացիները երկու կամ երեք տունէ աւելին չունին: Պէտք ալ չեն զգար ունենալ ....:

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾ

«Ամէն ոք կրնայ ունենալ անձնական գործ մը: Առանց սակայն ուրիշներ աշխատցնելու իր մօտ: Պետութիւնը կ'արտօնէ աշկերտներ ունենալ, բայց կը հսկէ՝ որ յարգուի աշխատանքի օրէնքը:

ՇՈՒԿԱՅ

Կոլխոզային շուկայի վրայ, որ ազատ է, կարելի է առատօրէն գնել ամէն ինչ: Գիները կապ ունին առատութեան եւ սակաւութեան հետ: Միջին որակով հացին քիլօն՝ 90 կոպեկ, լաւ ձեռք մը հագուստ՝ 300 րուբլի: Աշխատաւորի մը միջին թոշակը 500—600 րուբլի, ինչ որ կը բաւէ 5—6 հոգինոց ընտանիք մը բարեկեցիկ ապրեցնելու:

«Կանանց աշխատանքը պարտադիր չէ Հայաստանի մէջ: Կ'աշխատին՝ եթէ կը ցանկան»:

Գ. Նազարեան, 11 Ապրիլի 1946ին, հրապարակային խօսք ուղղած է Պէյրութի «Կրան Թէաթր»ի մէջ, սովետական կեանքի եւ ներգաղթի շուրջ:

Արդ ալ՝ յաջորդով: Մ.

կղզիները, բայց երկու փոքր կղզիներ, Փէլակօզօ եւ Փիանոզա դուրս կը մնան այդ կարգադրութենէն: Իր առաջարկին վրայ, որոշուեցաւ Փէլակօզօն ձգել Եուկոսլաւիոյ, միւսը՝ Իտալիոյ, պայմանաւ որ երկու երկիրներուն ձկնորսներն ալ փոխադարձաբար օգտուին եւ որ եւ է ամրութիւն չկառուցուի:

Այս խնդիրը լուծելէ վերջ, չորս նախարարները քննեցին պատերազմի ոճրագործներու հարցը: Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները առաջարկեցին Դաշնակիցներուն յանձնել ամբաստանեալները եւ յանձնախումբ մը կազմել, զանոնք դատելու համար: Պ. Մոլոթով առաջարկեց Իտալիոյ յանձնել զանոնք: Խնդիրը մնաց առկախ:

Ժողովի ընթացքին, Պ. Պիտօ, որ չորեքշաբթի օր երկար խօսակցութիւն մը ունեցած էր Պ. Պըրնսի եւ Մոլոթովի հետ, ամէն ճիգ փորձեց, տարբեր տեսակէտները հաշտեցնելու համար: «Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ խորհրդակցութեանց ընթացքին Պ. Պըրնս խնդրեց Պ. Մոլոթովէն բացէ ի բաց յայտնել Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը Եւրոպայի մէջ: Ուզեց սորվիլ հիմնական խնդիր մը,— Մոսկուա ծաւալմա՞ն կը ձգտի, թէ կ'ուզէ անկեղծօրէն գործակցիլ միւս պետութեանց հետ, կազմակերպելու համար խաղաղութիւնը: Այս առթիւ կրկնեց ամերիկեան առաջարկը,— 25 տարուան դաշնագիր մը կնքել զինուորական գրաւումէն վերջը, բոլորովին զինաթափ ընելու համար Գերմանիան: Վերջապէս հարցուց թէ Խ. Միութիւնը ինչո՞ւ կը վախնայ իր ապահովութեան համար, ո՞վ է որ կը սպառնայ իրեն, պատրա՞ստ է ստորագրելու 25ամեայ դաշնագիրը: Լոնտոնի թերթը կը գրէ թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը խօսեցաւ հանդարտ, եւ բաւական երկար: Ոչ պոռաց կանչեց, ոչ ալ սպառնաց, այլ փաստարանելով կատարելով, ջանաց համոզել, որպէսզի Խ. Միութիւնը ետ կենայ իր անհաշտ դիրքէն, ապահովելով գործակցութիւնը: Բայց եւ այնպէս, հասկցուց թէ Մ. Նահանգները դժգոհ են ժողովի ընթացքէն: Պ. Պըրնս կ'ուզէ որ ժողովը փութացնէ իր աշխատանքները, իսկ եթէ կարելի չէ, թող պարզէն պատճառները:

Այս առթիւ, քաղաքական շրջանակները մտահոգութեամբ կը հարցնեն,— Ի՞նչ պիտի պատահի, եթէ խորհրդաժողովը ձախողի կամ քաշքշուի: Մ. Նահանգներու պատուիրակութիւնը իր բեռները կապելով պիտի վերադառնայ եւ անջատ հաշտութի՞ւն պիտի կնքէ: Անգլեւսաքսոնները կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ձգձգել ժողովը, շարունակելով ծաւալման քաղաքականութիւնը, մանաւանդ Պալքաններու մէջ: Ուրեմն տեսակ մը անել:

Թուրքիա կը բողոքէ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ թրքական շրջանակներու մէջ բուռն ընդդիմութիւն մը կը յայտնուի Պուլկարիոյ պահանջներուն դէմ,— ելք դէպի Եգէական ծով: Ինչպէս գրած էինք, Պուլկարիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Քուլիշեւ յուշագիր մը ուղղած է Զօրսերու ժողովին, պնդելով այս պահանջին վրայ: Թուրքիոյ դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ դիտել կուտան որ եթէ այս պահանջը գոհացում ստանայ, հետեւանքը պիտի ըլլայ նրբանցք մը հաստատել դէպի ծով, եւ այն ատեն Պուլկարները, որոնք Ռուսերու տիրապետութեան տակ են, պիտի կրնան Թուրքիան բաժնել բարեկամ ազգէ մը՝ Յունաստանէն: Թուրքիա եւ Յունաստան այժմ կապուած են սերտ զինակցութեամբ մը, որուն հիմը կը կազմէ հասարակաց սահմանագլուխի մը գոյութիւնը: Եթէ պուլկարական նրբանցք կը հաստատուի դէպի ծով, մինչեւ Տէտէ Աղաճ, Ռուսիա պիտի կրնայ շրջապատել Թուրքիան եւ չէզոքացնել Նեղուցները: Արդէն իսկ ռուս զինուորներ կը գտնուին թուրքեւպուլկար սահմանագլխին վրայ, իսկ արեւելեան կողմը՝ խորհրդային զինուորներ դիրք բռնած են այն գծին վրայ որ Թուրքիան կը բաժնէ Վրաստանէն, Հայաստանէն եւ Իրանէն:

Իսլամները կը սպառնան Հրեաներուն

Պաղեստինի անգլեւամերիկեան քննիչ յանձնաժողովի տեղեկագրին վրայ, որ կը տրամադրէ անմիջապէս արտօնել 100.000 Հրեաներու մուտքը, Շէյխ Հասան էլ Պանա, Իսլամական Եղբայրութեան նախագահը, ազդարարեց,— Յանձնախումբին «70 միլիոն Իսլամներու առիւծի բերանը կը նետէ քանի մը միլիոն Հրեաներ: Փոխանակ անոնց ապաստան մը ճարելու Եւրոպայի մէջ, կը ղրկեն Պաղեստին, ուր պիտի գտնեն իրենց վախճանը»:

Հնդկաստանի մահմետականներուն վարիչը, Ճիննահ եւս յայտարարեց թէ Անգլիա «կոպտօրէն կը դրժէ Արաբներուն տուած խոստումները, բան մը որուն երբեք պիտի չհանդուրժէ իսլամական աշխարհը»: Երուսաղէմի Արաբական Գերագոյն Խորհուրդն ալ ազդարարեց անգլ. կառավարութեան:— Եթէ յանձնախումբին առաջարկները ընդունուին, Արաբները «պիտի վերսկսին ազգային պայքարը» որ ընդհատուած էր 1939ին: Այս ազդարարութիւնը մասնաւոր նամակով մը ղրկուած է Անգլիոյ վարչապետին: Միեւնոյն ատեն հրաւէր ուղղուած է բոլոր արաբ ազգերուն որ օգնեն, «պաշտպանուելու համար աղէտին դէմ»: Արաբ վարիչներէն Աճմէտ Շիւքրի կարդաց Անգլիոյ վարչապետին ուղղուած նամակը, մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ: Արաբները յուշագիր մը կը պատրաստեն, կէտ առ կէտ հերքելու համար յանձնախումբին եզրակացութիւնները:

Երէկ ընդհ. գործադուլ հռչակուած էր բոլոր արաբական երկիրներուն մէջ: Սուրիոյ կառավարութիւնը բողոքելով յանձնախումբի տեղեկագրին դէմ, լիակատար աջակցութիւն խոստացաւ: Եգիպտոսի մէջ ալ մեծ յուզում կը տիրէ: Արաբական Դաշնակցութեան քարտուղարը ազդարարութիւն մը ուղղեց անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններուն, շեշտելով կացութեան վտանգաւոր հանգամանքը: Ի հարկին Խ. Միութեան օգնութեան պիտի դիմեն:

Հրեաները նոյնքան դժգոհ են — քանի որ հրէական պետութիւն պիտի չկազմուի — եւ դիտել կուտան թէ Անգլիա դիտմամբ կը քաշքշէ խնդիրը եւ կը հրահրէ արաբեւհրէական թշնամութիւնը, շարունակելու համար հոգատարութիւնը: Իսկ Անգլիացիները կ'ըսեն թէ Միացեալ Ազգերու խնամակալութեան պիտի յանձնուի Պաղեստինը:

Յետաձգուած է

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ Մարսէյլի մէջ սարքուած հանդէսը, կիր. օրուան քուէարկութեանց առթիւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱ 2.250.000.000 ՏՈԼԱՐ պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, սկսելով այս ամիսէն, իբրեւ արդիւնք Պ. Լէոն Պլումի կատարած բանակցութեանց: Ֆրանսայի պահանջած գումարն էր չորս միլիառ, բայց Ամերիկացիները զեղչած են: Միեւնոյն ատեն պիտի ջնջուին փոխ-վարձի օրէնքով տրուած դրամները: Վարկերը պիտի տրըուին չորս տարուան ընթացքին: Միեւնոյն ատեն պիտի աւելնայ ամերիկեան ածուխի առաքումը:

ՀԱՆՔԱՓՈՒԽԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻՆ հետեւանքով, ելեկտրական լոյսը չափազանց կրճատուած է Շիքակոյի եւ ուրիշ 1300 քաղաքներու մէջ, խանգարելով առեւտրական գործերը:

ՈՒՏԵՍՏԸ ՆՈՐԷՆ ՊԻՏԻ ԿՐՃԱՏՈՒԻ Անգլիոյ մէջ, քանի մը օրէն, արմտիք խնայելու համար: Սեւ հաց պիտի ուտեն, կարկանդակը եւ պիսքիթին պիտի կրճատուին 25 առ հարիւր ևն.: — Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդը առջի օր լսեց պարենաւորման նախարարին զեկուցումը, եւ քննեց չորս առաջարկներ. —1. Ջնջել պետական հըսկողութիւնը. —2. Ջնջել մասամբ.— 3. Պահել ներկայ դրութիւնը.— 4. Աւելի լաւ պարենաւորել բազմամարդ քաղաքները: Վերջնական որոշումը յետաձգուեցաւ երեքշաբթի օրուան: Այս առթիւ թերթերը կը գրեն թէ ուտելիքի 3)4ը կը խուսափի պետական հսկողութենէն, մտահոգութեան մատնելով միլիոնաւոր Ֆրանսացիներ:

ԳԱՀԻՐԷԻ Ֆարուք համալսարանը պաշարուեցաւ եգիպտացի զինուորներու կողմէ եւ 18 ուսանողներ ձերբակալուեցան, իբրեւ խռովարար: Երեք հոգի սպաննուեցան ընդհարումներու հետեւանքով:

ՊԵՐԼԻՆԻ ամերիկեան շրջանին հրամանատարը արգիլեց ամերիկացի զինուորներու սիրաբանութիւնը Գերմանուհիներու հետ, փողոցներու մէջ: Այս առթիւ ըսաւ.— «Չենք կրնար քննել թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ դուռներուն ետեւ, բայց կրնանք եւ պիտի քննենք հրապարակային արարքները»:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ Մայիս 2ի նիստին մէջ, Տոքթ. Շախթ դիտել տուաւ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա Հիթլէրի պահանջածէն աւելի մեծ պարգեւ տուին Միւնիխի մէջ, «արծաթ ափսէի մը վրայ»: Յետոյ պատմեց թէ ինք միշտ պայքարած է Հիթլէրի դէմ եւ նոյնիսկ մասնակցած մահափորձերու կազմակերպութեան:

1.800.000 ՁՈՅԳ ԿՕՇԻԿ եւ մէկ միլիոն շապիկ հրապարակ պիտի հանուին ամէն ամիս, Մայիս 18էն սկսեալ, համաձայն Ճարտ. արտադրութեան նախարարին յայտարարութեան:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ դրամը զերոյի վերածուած է: Տոլարը, որ հինգ փէնկօ կ'արժէր պատերազմէն առաջ, այսօր կ'արժէ 220.000 փէնկօ: Հարիւր հազարնոց թղթադրամներ հանուած են եւ վախ կայ որ մէկ միլիոննոց ալ տպուի քանի մը շաբթէն: Մէկ հաւկիթը, որ 60 փէնկօ կ'արժէր անցեալ սեպտեմբերին, ապրիլ 9ին բարձրացած էր 350.000ի, իսկ այժմ՝ 2.400.000 փէնկոյի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Տիկին Մարիամ Կիրակոսեան (Սէվէրէկցի), ամուսնոյն անունը Խաչատուր (Նախկին հասցէն 90 Bourg de Valence): Իմացնել հօրեղբօր տղուն Սարգիս Մարտիրոսեանի, 35 rue de Chiffonnier, Paris (19):

Ա. Ահարոնեանի

ԾՆՆԴԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Սիամանթօ խումբին կողմէ, այս կիրակի, ժամը 8.30ին, Salle François Coppée,8 R. Victorien Sardou: Կը նախագահէ Պ. Յ. Վարժապետեան: Կը խօսին Տիկին Օտէթ Միքայէլեան հայերէն (Ֆրանսուհի, Վալանսէն), Պ. Պ. Հ. Բալուեան եւ Ս. Սիսլեան, կ'երգէ Օր. Ծ. Տէր Պետրոսեան: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը մասնակցի Կրընոպլէն հրաւիրուած Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու Միութիւնը որ տոհմիկ տարազներով պիտի պարէ հայկական պարեր ղեկավարութեամբ Տիկին Սիսլեանի: Մուտքը ազատ է:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Եգիպտացի կոմիտէի, 5 Մայիս կիրակի ցերեկէն վերջ ժամը 3էն մինչեւ 11, Իվրիի Bains Douchesի սրահին մէջ, rue Barbès, Ivry, métro Choisy: Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Եւրոպական պարերը պիտի սկսին ժամը 6ին: Ճոխ եւ աժան պիւֆէ: Մուտքը 50 Ֆրանք:

ԸՆԿ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 200ական Ֆրանք կը նուիրէ ընկեր Մինաս Ալթունեան Պանեէօ Քաչանի, դըպրոցին, Կապոյտ Խաչին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Փարիզի Հայ Արիներու Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին: (Առաջին երեքը վըճարուած ուղղակի, վերջին երկուքը ստանալ «Յառաջ»էն):

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ, ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ, ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ էնսթիթիւ Արմէնիէնի կողմէ, նախագահութեամբ կրթական նախարար Mr. Naegelenի եւ բարձր հովանաւորութեամբ Mr. Justin Godartի: Միջազգային տան շքեղ սրահներուն մէջ, շաբաթ 4 Մայիսին ժամը 4էն 24: 21 Bd. Jourdan, métro Cité Universitaire կամ Porte d'Orléans: Մուտք 100 Ֆր.

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Երիտասարդական Ընկերակցութեան կողմէ, իր կազմութեան տասնամեակի առթիւ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, սալօն Գոլպէրի մէջ, 7, 9 rue Colbert, Marseille:

Կը բանախօսէ Պ. Ա. Շէլխիկեան, կ'երգէ հանրածանօթ երգչուհի Օր. Իրիս Պիլպիլեան (հրաւիրուած Փարիզէն): Կը նուագէն Օր. Անժէլ Ակինեան (դաշնակ), (Professeur à l'ecole de Piano Madeleine de Valmalette): Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան ջութակ, 1er Grand Prix de Violon du Lycée Musical, կը պարէ Օր. Խաչատրեան: Օրքէսթր Marcel Dulel եւ ընկ.:

ՖՐԱՆՍ. ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ իր բարենպատակ ձեռնարկներուն, այս շաբաթ գիշեր, 4 Մայիս, Hôtel George Vի գեղեցիկ սրահներուն մէջ, 31 Ave. George V, բարձր հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ Փարիզի զինուորական կառավարիչ Mr. le Général Legentilhommeի: Կը մասնակցին.— Պ. Պ. Jacques Hélianի եւ Bachichaի նուագախումբերը, իրենց vedetteնե-րով, ինչպէս նաեւ Փարիզի տաղանդաւոր արուեստագիտուհի եւ արուեստագէտներ՝ Josette Daydé Marcel Dieudonné, Madeleine Adjémian, Assia de Busny, ևն.: Ցուցադրութիւն Georgette Rénal տան ամառնային նորաձեւութեանց: Մրցում պարերու: Պիւֆէ, պար: Տոմսակներու համար դիմել Պ. Սարաֆեան, 22 rue de la Banque. Cent. 92-97:

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հոգեհանգիստ հանգուցեալ հրապարակագիր ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆի, մահուան տարելիցին առթիւ այս կիրակի առտու, 5 Մայիս Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 rue Louis Blanc, Lyon: Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Կարապետ Մալաքեան եւ աղջիկը Ժաքլին կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր՝ ԹԵՖԱՐի եւ տիկնոջ ՀԱՑԿՈՒՀԻի համար հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները եւ բարեկամները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Զարուհի Ստեփանեան (Meudon), Պ. Վահրամ Ստեփանեան, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ մօր, Պ. ՃԻՎԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի եւ ՏԻԿԻՆ ՇԱՀՆԱՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի համար, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376 284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Dimanche 5 MAI 1946 Կիրակի 5 ՄԱՅԻՍ

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année No 4602–Նոր շրջանի թիւ 331 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 ֆր.

ԱՅՈ՞ ԹԷ ՈՉ

Այսօր, կիրակի, Ֆրանսայի ժողովուրդը պիտի արտայայտէ իր վճիռը, նոր Սահմանադրութեան մասին, որ կոչուած է արմատապէս յեղաշրջելու երկրին ընկերային, քաղաքական եւ տնտեսական կեանքը: «Այո» պատասխանողներուն գլուխը կը գտնուին ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութիւնները, «ոչ»երուն գլուխը՝ առժամեայ կառավարութեան երրորդ թեւը, M. R. P.: Եթէ «Այո»ն յաղթանակէ, ընդհ. ընտրութիւններ պիտի կատարուին Յունիս 2ին, եւ նոր երեսփ. ժողովը տիրաբար պիտի վարէ երկիրը : . .

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՅԱՌԱՋԴԻՄԱԿԱՆ» ԲԱՐՔԵՐ

Ցեղյեղուկ, ծանծաղ միտքեր կան որոնք ոչ բան կը սորվին, ոչ ալ ժամանակի ոգին կ՚ըմբռնեն:

Կա՛մ այն է որ կորսնցուցած են տրամաբանելու կարողութիւնը: Եւ կամ, իրենց խելքը վարձու տուած ըլլալով, կը խօսին ու կը գործեն համաձայն «վերէն» տրուած հրահանգներու:

Ուրիշ կերպ կարելի չէ բացատրել կարգ մը երեւոյթներ, որոնք բուշայական հոգեբանութիւն մը կը մատնեն:

Այսպէս, Ազգ. Միութիւնը (Հ. Ա. Ճ.) երկու տարիէ ի վեր ստանձնած է Համազգային Սգատօնին կազմակերպութիւնը:

Կատարեալ դարձ, քանի որ այդ Միութեան հոգեւոր հայրերը, անոր կորիզը, «ներքին կոմիտէն» մինչեւ 1939 ոչ միայն չէին մասնակցեր Ապրիլեան Սգատօնին, այլեւ զարշելի թռուցիկներ հրատարակելով, կը ճգնէին խափանել:

Երէկուան պատմութիւն են այս բոլորը, եւ աւելորդ է մանրամասնութեանց մէջ իյնել:

Արդ, ինչպէս իր բոլոր ձեռնարկներուն մէջ, Սգատօնի կազմակերպութեան առթիւ ալ «Ազգային» կոչուած Միութիւնը կ՚առաջնորդուի սմսեղուկ միտումներով:

Նախ, կը սարսափի քաղաքական կուսակցութիւններէն: Կը հրաւիրէ թերթը կամ այսինչ անհատը: (Աչք մը նետեցէք իրենց կազմած Մարմիններուն վրայ եւ կը համոզուիք): Ցետոյ, իմաստութի՛ւն կը սեպէ անտեսել այն կազմակերպութիւնները որ չեն վայելեր իր բա՛րձր հովանաւորութիւնը :

Կը կարդաք Սգահանդէսի յայտարարութիւններն ու հրաւէրները,— «մասնակցութեամբ բոլոր հասարակական կազմակերպութեանց»: Բայց, ի զուր կը փնտռէք իրական ուժեր, օրինակ, Ֆր. Կապոյտ Խաչը. Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը եւն. . .

Ցետոյ, տեղ մը Ազգ. Միութիւնը ինքն իր գլխուն ազահանդէս կը սարքէ, առանց հրաւիրելու «որոշ հոսանքի մը պատկանող» կազմակերպութիւնները (Իսի լէ Մուլինօ, Լիոն, Սէն Շամոն եւն.): Իսկ Սէնթ Էթիէնի մէջ, նախաձեռնութիւնը միշտ Ազգ. Միութեան պատկանելով հանդերձ, Սգահանդէսին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. կոմիտէն, Կապոյտ խաչը, անոր Սանուհիներու Միութիւնը, Նոր Սերունդը եւն.:

Կրնա՞ք լուծել այս հանելուկը:

Եթէ ուզէինք աւելի խորանալ, «Ցառաջ»ի մէկ չաբթուան թիւերը պիտի չբաւէին :

Մարդիկ բառ մը լսեր են — «յառաջդիմակա՛ն», եւ օրն ի բուն իրենց մանածը կը ներկեն, առանց խորհելու որ ի վերջոյ ծիծաղելի կը դառնան հանրութեան առջեւ:

Դժբախտաբար Երեւանցիներն ալ կը խրախուսեն այդ սախական, հատուածական, ըսէ՛ք տմարդի խեղկատակութիւնը :

Ահա վերջին օրինակը,— Երեւանէն պաշտօնաթերթ մը կուգայ Սուրիա – Լիբանան, եւ, զեկուցում տալու համար կը հրաւիրէ միայն . . . «յառաջդիմական» թերթերը,— խայտառղէտ օրկաններ որոնց գլխաւոր արժանիքն է «լորձնաշուրթն փառաբանութիւնը», հանգուցեալ Վ. Թէքէեանի բառերով: Ծծնիլ եւ բարեւի կենալ:

Նոյն պատուիրակը, Գ. Նազարեան, խօսելով ներգաղթի մասին, կը յայտարարէ բարձրաձայն.

— «Այս պատմական օրերուն, մեր նշանաբանն է որ ոչ մէկ հայրենասէր Հայ անմասն մնայ այս գործին մէջ»:

Հրաշալի՛: Անշուշտ պատուիրակը միասին բերած է ջերմաչափ մը կամ ծանրաչափ մը, ստուգելու համար զանազան հոսանքներու եւ թերթերու հայրենասիրութեան աստիճանը:

Աւելի պատկերազարդ պատմութիւն մը:

Ցակոբ Օշական մահացո՛ւ մեղք մը կը գործէ, քննադատելով Խ. Հայաստանի բանաստեղծութիւնը: Եւ ահա գռեհիկ վայնասուն մը «յառաջդիմական» մամուլին կողմէ,— «Հակահայաստանեա՛ն»: Խափանել գրագէտին յոբելեանը, արձակել ուսուցչական պաշտօնէն եւն.:

Երեւանի պատուիրակն ալ, հազիւ Լիբանան հասած, հազիւ երկու խեղճուկրակ «ուսումնական»ի երես տեսած, առանց ստուգելու անոնց ճերմակը, անմիջապէս ձայն կը բանէ: (Մանրամասնութիւնները՝ Գ. էջ):

Եւ այս խեղկատակութիւնները կը կոչուին «Հայաստանասիրութիւն» . . . Ծ.

ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆԴՀ. ՊԱՏԿԵՐԸ

«ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՊԻՏԻ ՉՆՄԱՆԻ ՏԵՂԱՀԱՐԺԻ»

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Ցառաջի)

Ամփոփեր էի «Լիբանանի սովետ. ցեսպանատան աշխատակից Գ. Նազարեանի յայտարարութիւնները՝ Խորհ. Հայաստանի կեանքին շուրջ:

Կ՚ամբողջացնեմ պատոշս, ամփոփելով նաեւ բանբերին վկայութիւնները՝ Ներգաղթի եւ այլ խնդիրներու շուրջ:

— « Հոս գալէս ի վեր, բաւական մօտէն ծանօթացայ գաղութի կեանքին: Այցելեցի դպրոցներ եւ ակումբներ, շփում ունեցայ զանազան յառաջդիմական կազմակերպութիւններու հետ: (Մ.— Միշտ «յառաջդիմական» ոգիով): Գոհունակութեամբ կը յիշեմ, որ հակառակ աննպաստ պայմաններուն, պետական օժանդակութեան համարեա ամբողջական պակասին, մեծ աշխատանք կը տարուի հայ լեզուի եւ կուլտուրայի պահպանումին, եւ նոյնիսկ զարգացումին: Տեսայ բազմաթիւ հանդէսներ, որոնց ընթացքին խօսողները կ՚արտայայտէին իրենց անկեղծ սէրն ու նուիրումը՝ Սովիէթ Հայաստանի հանդէպ: Այս երեւոյթին համար շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ արտասահմանի մեր եղբայրներուն :

« Այս տարի կը սկսինք ներգաղթի պատմական գործը: Ներգաղթի արձանագրութիւնները մի աւելորդ անգամ եւս ցոյց տուին այն խանդավառութիւնը եւ նուիրումը, զոր արտասահմանի Հայութիւնը ունի դէպի Սովետ. Հայաստանը: Այս պատմական օրերուն՝ մեր նշանաբանն է՝ որ ոչ մէկ հայրենասէր Հայ անմասն մնայ այս մեծ գործին մէջ :

« Հայաստանի աշխատաւորութիւնը մեծ բերկրանքով ընդունեց ներգաղթի որոշումը: Ոչ մէկ Հայ անմասն մնալու է ներգաղթի օժանդակելու գործում: Հայաստանի մէջ, Արտաշատի կոլխոզնիկների նախաձեռնութեամբ սկսած է նման չտեսնուած շարժում մը, ի նպաստ ներգաղթողներու օգնութեան ֆոնտին: Կոլխոզնիկներ, բանւորներ եւ մտաւորականներ, արտակարգ ճիգեր եւ զոհողութիւններ յանձն կ՚առնեն, Ներգաղթի գործը յաջող սկսելու համար: Սովետ. Հայաստանի կառավարութիւնը մեծ աշխատանքներ կը կատարէ, լաւագոյն ձեւով կազմակերպելու համար Ներգաղթը :

«Այս Ներգաղթը պիտի չնմանի բռնի տեղաշարժներու, որոնցմէ շատ է տեսեր մեր ժողովուրդը: Ան պարտի ըլլալ գործ մը՝ որ ցոյց տայ Սովետ Հայաստանի ուժն ու հեղինակութիւնը: (Ընդգծումը ինձմէ, Մ.): Հոն, այժմ տեղի կ՚ունենան բնակարանային հսկայական շինութիւններ, որպէսզի իւրաքանչիւր Ներգաղթող ինքզինք զգայ իր տան մէջ: Հայաստանի մէջ, իւրաքանչիւր ներգաղթողի պիտի բսենք.

— « Այս ձեր բնակարանը, ա՛յս ձեր աշխատանքը, ա՛յս ձեր դպրոցը»: (Ընդգծումը . . . յառաջդիմական «Զարթօնք»ինն է, Մ.):

«Հաշուի առնելով միաժամանակ դժուարութիւնները, այդ գործում հապճեպ ցոյց տալու չէ: Կը ցանկանայի, որ մեր հայրենակիցները ներգաղթի նշանակութեան չափ գիտակցէին դժուարութիւններուն: Այս տարի սկիզբն է ներգաղթի, որ զանգուածային կարգով պիտի կատարուի 1947ին: Այս տարի, ամէն միջոց ձեռք կ՚առնենք, Յունիսին ուղարկելու համար առաջին կարաւանը »:

Մ.

Յ. Գ.— «ի լսողաց» ,— իբրեւ թէ Երեւանի բանբեր Գ. Նազարեան, պիտի ստանձնէ Լիբանանի սովետ հիւպատոսութիւնը՝ ներկայ հիւպատոս Ահարոնովի տեղ:

ՔԱՌԱ-ՀԻՆԳ ԺԱՄ ՃԱՌ ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ոչ մէկը տեղի տալ կ՚ուզէ

Զօրսերու խորհրդաժողովը ուրբաթ օր լսեց Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ ներկայացուցիչները, [illegible]. Առաջինը, Քարտէլի, խօսեցաւ խրուաթերէն, որ կը թարգմանուէր տող առ տող: Մէկ ժամ ալ խօսեցաւ Իտալիոյ վարչապետը, Կասփէրի: Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ երկու երկիրներուն տեսակէտները կը մնան անհաշտ: Սեղանի վրայ կան վեց առաջարկներ՝ սահմանագլուխներու մասին,— Եուկոսլաւ, իտալական, ֆրանսական, անգլիական, ամերիկեան եւ խորհրդային, մէկը միւսէն տարբեր: Վէճին գլխաւոր աղբիւրը կը կազմէ Թրիէսթէի խնդիրը: Անգլեւսաքսոնները կ՚ուզեն Իտալիոյ վերադարձնել զայն, Խ. Միութիւնը կը պահանջէ Եուկոսլաւիոյ յանձնել: Թերթերը կը գրեն թէ ֆրանսական ծրագիրը 89.000 Եուկոսլաւներ կը յանձնէ Իտալիոյ, իսկ 190.000 Իտալացիներ՝ Եուկոսլաւիոյ:

Զօրս չօջերը երէկ պիտի քննէին այս հակասական առաջարկները, ելք մը գտնելու համար: Առ այժմ կացութիւնը անորոշ է եւ յոռետեսութիւնը կը շարունակուի: Կարգ մը շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ՝ խորհրդաժողովին ձախողումը կանխելու համար, նախընտրելի է առժամապէս մէկդի դնել Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագիրը եւ բարեփոխել զինադադարի պայմանները, ինչպէս առաջարկած էր ամերիկեան պատուիրակը: Զօրս նախարարներն ալ կ՚ընդունին թէ Իտալիոյ քաղաքական եւ տնտեսական կացութիւնը սոխպողական կը դառնէ որ եւ է կարգադրութիւն: Խնդիրը այն է որ Գ. Մոլոթով չընդունիր զինադադարի պայմանագիրը բարեփոխելու առաջարկը, իսկ բուն հաշտութեան դաշնագրի մասին համաձայնութեան ճար չի գտնուիր: Միւս կողմէ, Անգլիոյ ներկա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ

Պէտք է կանգ առնել պահ մը, հարկ է փակել աչքերը, կատարել մտածման ճիգ մը՝ հայկական ներկային մէջէն, մերձենալու համար մեծութեանը պատմական պահուն: «Իրականացնել» անոր բացառիկ հանգամանքը, տեսնել Հայոց պատմութեան եզակի այս անկիւնադարձը, որուն նմանին հասնելու համար՝ հայկական ճակատագիրը կրնար դարեր սպասել: Անշուշտ, ամէն ոք գիտէ այդ մէկը, եւ արդէն ըսես մաշած՝ այդ ճշմարտութիւնը կորսնցուցեր է իր նորութիւնը: Իր առաջ բերած բարոյական խմորումը — պայման ազդեցիկ գործունէութեան — աճելու տեղ՝ կը նուազի: Գոնէ ալ չի աճիր: Այդ Դատը, անշուշտ, անտէրմգուած չէ, բայց, հեռու է պաշտպանուելէ այնպէս ինչպէս կը սպասուէր, ինչպէս րոպէին բացառիկ հանգամանքը պիտի հրամայէր:

Անշո՛ւշտ, ամէն ոք գիտէ: Հարկ է սակայն մնալ գիտակցական վառ աստիճանի մը վրայ, մնալ տեւականապէս, յարաճուն կերպով, ինչպէս արդասաւորական ջերմութեան մը մէջ, երկունքը դիմաւորելու իրաւունքը շահելու համար:

Անկախութիւնը կորսնցնելէ ի վեր, չէ պատահած երբ եւ իցէ, որ մեր ժողովուրդին շահերուն պաշտպանութիւնը՝ միաւորուի այսքան լրիւ՝ ամէնէն մեծ պետութիւններէն մէկուն կամքին հետ: Այդ րոպէէն ի վեր, չէ պատահած երբեք, որ այդ նոյն Դատը ունենայ այնպիսի կռուան մը, որպիսին է աներեւակայելի իրականութիւնը խորհրդային Հայաստանին: Այդ րոպէէն ի վեր, չէ պատահած երբ եւ իցէ, որ համուր աշխարհին վրայ ցրցընուած հայ բեկորները՝ արձակեն մէկ աղաղակ միայն, իրենց պատմական պահանջը բանաձեւելու համար:

Եւ եթէ այս բոլոր պարագաները բացառիկ են դրականօրէն, ապա ուրեմն, բացառիկ է նաեւ, իր սաստկութեամբն ու պայթուցիկ բարդութեամբը, միջազգային հակամարտ ուժերու դասաւորումը: Բացառիկ է, նոյնքան եւ աւելի, շահերու նոր ձեւաւորումներուն յարափոփոխ ու յեղյեղուկ նկարագիրը: Մեծ ազգեր, իրենց հակումները չուկայի հանած ,դէպի տեւական կայունութեանցճամբանները, ամէն օր՝ նոր անակնկալ մը կը նետեն, միջազգային հրապարակին վրայ:

Բացառիկ է նաեւ այն, որ ապագայի հիւսուածքին կարկահը այսօր բանեցնող գրեթէ բոլոր անհատները՝ անցած են 14ի պատերազմին ու անոր «խաղաղութեան» պատրաստումէն… Մենք նմանապէս, ժամանակակիցներն ենք այն եւ այս պատմական շրջաններուն՝ լի անոնց յորդուն յոյսերով, հիասթափութիւններով, ամուլ ճիգերով, անհակակշիռ մսխումներով …

Բացառիկ, մանաւանդ ինչքան սրտառուչ, ինչքան եղերականօրէն սրտալիր, հեռուէն հասած ձայները մեր երէց, մեր եղբայր եղբայրակիցներուն, Հայաստանի աւագ քաղաքացիներուն՝ Իսահակեանին, Դեմիրճեանին, Սարեանին, Աճառեանին, Մալխասեանին, դեռ այնքան ուրիշներուն… դիւթական չեշտերով ձայները՝ հայրենիքէն ,«Հայրենի Հրաւէր»ի… «Դէպի Երկի՛ր»…

Հարկ է ճիգ ընել՝ չփղձկելու համար…

×

Ինչպէ՛ս չյիշել, ինչպէ՛ս չոգեկոչել՝ Հայոց Հայրիկը ,եւ Զօհրա՛պը, եւ Ակնունի՛ն, Զարդարեա՛նը, Շահրիկեանը, Վարուժանը, Խաժակը, Սիամանթօն, Թումանեանը, Տէրեանը, Խանջեանը… Ինչպէ՛ս չոգեկոչել…Ա՛, եթէ ո՛ղջ ըլլային.. Ո՛, եթէ մեր պատմութեան այս բացառիկ րոպէն, այս անգին գանձը տրուած ըլլար իրենց կեանքին… Նոյնքան մեծօրէն բացառիկ ինչքան այս րոպէն, չէտեր պիտի ժայթքէին անոնց սրտերէն, ամէն մէկուն սրտին մասնայատուկ թրթռացումներովը:

Օսմանեան կայսրութեան աւերումը՝ ի՛նչպիսի մռունչներ պիտի արձակէր…

Հայոց ալեզարդ Հայրիկը, Վասպուրականի հողեղէն գանձէն, ադամանդեայ շերեփով, ի՛նչպիսի գոհար մը պիտի դուրս բերէր, անպաճոյճ այլ շքեղ, կախարդելու համար Հայուն սիրտը, բոլոր Հայերուն սիրտը, ուր որ ալ ըլլար ան…

Շեփորները Վարուժանին, Թումանեանին, Սիամանթօյին, Տէրեանին «պիտի պատռուէին» մարդկային սրտին միակ մեծաղոյն, միակ ազնիւ, միակ արգասաւոր կիրքէն, որ կը կոչուի զոհաբերող հայրենասիրութիւն …

Մարդկային ուժերէն գերիվեր հեշտանքով մը, ինչպէ՛ս, երա՛գ, տեսի՛լք ու իրականութիւն՝ պիտի թեւածէին աչքերուն մէջ՝ «Բազինի փառաբանութեան» տրտմաթախիծ բանաստեղծին…

Կարելի պիտի ըլլա՞ր խուսափիլ խութերէն , կարելի պիտի ըլլա՞ր մեր սուրբ սպասումներու հերկին մէջ՝ երբեք չհանդիպիլ կարիճի ու եղինճի, կարելի պիտի ըլլա՞ր առաջնորդել մեր Դատին երիցս արդար նաւը՝ առանց թարթափումի, կարելի պիտի ըլլա՞ր… Անշուշտ, անհնարին է տալ դրական պատասխան: Կեանքը շատ է դժուար, մարդուն ախորժակը միշտ անսահման ու գազանային, «գայլը» միշտ իրաւասու՝«ոչխարին» վրայ, արդարութիւն, իրաւունք միշտ վարչամակ միայն՝ հիւլէական ռումբի մերկութեան վրայ…

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱ՛Ն ԱՇԽԱՐՀ

(Վանի հերոսամարտի 31րդ տարեդարձին առթիւ)

Վասպուրակա՛ն աշխարհ…

Հրեղէն անունիդ, դրախտագեղ այգեստանիդ, բարձրաբերձ սարերուդ, ծովիդ ու ձորիդ անհունօրէն կարօտ, հոգիս՝ արցունքներով եւ ընդվզումով մը ահաւոր, քեզ կ'ոգեկոչէ :

Երեսուն եւ մէկ տարի՛ առաջ…

Եւ ինչ հրաշափառ օրեր …

Երբ բոլոր ազատատենչ սիրտերն առնակորով, մարտի երգն ի բերան՝ ռազմաշունչ կ'որոտային:

Երբ՝ բոլոր բազուկները յաղթ, հրազէններուն արեւափայլ ճաճանչներով կը շողային:

Երբ՝ բոլոր աչքերը հրակարմիր, ցասումի եւ վրէժի մոլեգնութեամբ կը խայտային:

Որպէսզի՝ արիւնաժանգ ու հաստակուռ զընտանները փշրուին եւ ոսկեծին դաշտերու մէջ, խոփն ու գութանը արդար աշխատանքը յաւերժացընեն :

Որպէսզի՝ չքեղազարդ պալատները ծխան, ու խորտակուին հայ արիւնը լափող սադայէլները փլատակներուն տակ խեղդելով .

Ու բռնութեան հիմերը սարսին, կործանին յաւիտենապէս :

Որպէսզի, երջանիկ օր մը, հրեղէն դարագլուխ մը բացուի մեր արիւնաքամ ցեղին եւ արիւնաներկ հայրենիքին համար:

×

Վասպուրակա՛ն աշխարհ…

Դուն խորհուրդներուն գերագոյնը եւ ներշնչումներուն նուիրականը պատգամեցիր մեզի, երբ թշնամին դարձեալ իր սուրը կ'երկնցնէր մեր պարանոցներուն:

Երբ «Ուրբաթ Առուին» մօտերը հայ գեղանի հարսներն ու գեղատի աղջիկները նորէն կը ճչային լեզապատառ, թշնամու լպիրշ ճանկերուն մէջ:

Երբ՝ Վռամեանը կ'անհետացուէր, Իշխանը, Միհրանն ու Վահանը դաւադրօրէն կ'իյնային պարտականութեան ճամբուն վրայ:

Երբ՝ սեղծագործ մեր ցեղին զանգուածները պաշարուեցան եւ թշնամին իր մահաաարած հրանօթները կը զետեղէր :

Երբ՝ բազմահազար կիներ, ծերեր եւ լեզապատառ մանուկներ փրկութիւն կ'աղերսէին …

Քու վեհութեան ծոցէն, անկախութեան հըրդեհ ու մարտնչումի խիզախութիւն սերմանեցիր մեր հոգիներուն մէջ :

Սիփանի եւ Վարագի բարձունքներուն վրայ անգամ մըն ալ ծնաւ հզօրութիւնը մեր ցեղին ու կամքը պողպատակուռ

Ու երկինքը վառեց անտեսուած ընդվզումին մեծ խարոյկը բոցատարած :

Ատոր համար էր որ՝ մեր կորացած մէջքերը շտկուեցան, մեր բազուկները զէնք շարժեցին :

Ատոր համար էր, որ յացր չորցաւ մեր ակնադրիւրին մէջ ու սորվեցանք միայն մեր բազուկներուն ապաւինիլ: Մահն իր սարսափը կորսնցուց եւ շատերը մոլեգնօրէն դիմադրեցին եւ՝ինկան անմահօրէն, «Վանի Ապրիլեան հերոսամարտը» կերտելով :

Վասպուրականի հերոսամա՛րտ, ի՛նչ փառապանծ անուն եւ յաղթանակի ի՛նչպիսի յուշարձան մեր ազատագրական պայքարին մէջ:

Եւ ի՛նչպիսի ստորնացուցիչ, ամօթալի էջ թշնամիին համար եւ անոր պատմութեան մէջ:

Վասպուրակա՛ն աշխարհ…

Փա՛ռք քեզ…

Փառք քո շանթարձակ ու բարձրաբերձ լեռներուն, ապառաժներուդ կարծրութեան, պատմաքանդակ բերդին Շամիրամայ, «Ցարալէզի»ն կենսանորոգ, Աղթամարին արքայանիստ, քու Վարագիդ Արծուաբոյն ու Նարեկիդ աստուածիերդ :

Փա՛ռք պողպատեայ ու հերոսական Այգեստանին, մեղրածորան ու մարտագոռ Շատախին, հազարամեայ քաղաքիդ ու հնարագէտ վարպետներուն, որոնք հայկական առաջին թնդանօթը ձուլեցին, եւ ծխաւոր ու անծուխ վառօդը պատրաստեցին:

Փա՛ռք, արեւակէզ մշակներուդ, մաքի, խօսքի ու երգի, զինաւորեալ որդիներուդ արի-արանց եւ բոլոր զաւակներուդ Արմենական :

Վասպուրակա՛ն աշխարհ…

Դուն դարձեալ գերի ես հիմա ու սգաւոր, ինչպէս Արարատը յաղթապանծ, ինչպէս Կարինը արքայանիստ, ինչպէս Տարօնը անառիկ, ինչպէս Երիզան ու Սալնոյ - Ձորը … եւ բոլոր բոյները մեր հայրենի, ուր դեռ մահիկաւոր դրօշը կը ծածանի:

Վասպուրակա՛ն աշխարհ…

Ո՞ւր են արշալոյսներդ հրակարմիր, երբ Սիփանը լուսաճաճանչ արեւներու հետ կը պարէր:

Ո՞ւր են հայկական դաշտերուդ սրբասաց աղգերգերը, երբ հովիւներու սրինգները կը զնգային:

Ո՞ւր են արտերդ ոսկեվարս, պտղաստաններդ դրախտային, վարդանոցներ ու բուրաստաններդ անմահական :

Ո՞վ մոխրացուց բարունակներն ու որթատունկերը մեր արգաւանդ այգիներուն, որ ակիհն անգինի մնաց եւ ժամն անպատարագ :

Ո՞վ հրդեհեց մեր դէզերը ոսկեճամուկ, մեր կալն ու ամբարը, որ մենք մեր հանապազօրեայ հացէն զուրկ մնանք:

Ո՞վ ցամքեցուց ձէթը Լուսաւորչի կանթեղին, թոնիրն անկրակ եւ հողն անմշակ թողուց, որ չէն ու աւանը չքանան :

Ինչո՞ւ հօտերը չեն մագլցիր բլուրներն ի վեր, ինչո՞ւ կթուորներու երգն ու ծիծաղը ցամքեցաւ մեր արօտին ու մարգերուն վրայ:

Ո՞ւր գացին թռչուններու երամները դունագեղ եւ ագռաւները կը կռկռան Վանէն Տարօն, Երիզայէն Կարին, Սալնոյ Ձորէն մինչեւ հեռաւոր անդաստանները հայկական :

Ծառ չմնաց, ծաղիկ չմնաց, աղբիւրներն ու ջրհորները ցամքեցան եւ ամենուրեք առվայլուկ վայլերն ու բորենիները կը թափառին :

Ի՛նչպէս աղիողորմ ճչացին, ի՛նչպէս գետնատարած պաղատեցան ուշաթափ եւ որդեկորոյս մայրերը ալեհեր:

Նորահասներն այրիացան, գեղուհիները «մերկանդամ» պարեցին բռնաւորի դաշոյնէն եւ մտրակի հարուածներէն կապուտցած իրենց սըրունքները հագիւ շարժելով :

Սրտաճմլիկ լացին օր ու գիշեր ,իրենց սպաննուած մայրերու արիւնոտ ստինքները լիզող, ծըծկերները անմեղապարտ:

Դիակներ դիզուեցան, դիզուեցան, յօշոտուած եւ անճանաչելի, ջախջախուած կամ հրկիզուած :

Դիակներ՝ լեռնալանջերու եւ բլուրներու վըրայ, ճամբաներու եզերքը և ադրակոյտերու վրայ:

Դիակներ՝ շուկաներու մէջ, հիւանդանոցներու, դպրոցներու, բանտերու եւ օրօրոցներու մէջ:

Դիակներ՝ աշխարհի հզօրներուն ներկայացուցչներու դռներուն առջեւ…

Տեսան՝ այդքան չարիք եւ արհաւիրք, այնքան տանջանք եւ դարհուրանք, աւերն ու արիւնը:

Տեսան մայրերու գիրկերէն խլուած եւ ապառաժներու վրայ, մանուկներու գանկերը ջախջախուած :

Տեսան՝ երբ գեղատի հարսներ եւ աղջիկները դէպի հարէմները կը քաշկռտուէին …

Ոչ ոք փաթթեց անոնց վէրքերը յանախբրան եւ ոչ ոք զգաց ամօթանքն անդարմանելի, հազար հեք իրենց ծնունդը նզովող եղնիկներուն :

Ու ծաղրեցին մեր տառապանքն անօրինակ, արդարութիւնը մեր Դատին, սակարկելով՝ մեր գոյութիւնն ու արիւնը :

Վասպուրակա՛ն աշխարհ…

Դուն գերի ես Արարատին նման. դուն կը սգաս բռնաւորին բիրտ լուծին տակ, ու զաւակներդ հայրենակարօտ քեզ կ'երազեն:

Բայց, «Աշխարհն էսպէս չի մնայ»:

ԱՑԳԵՍՏԱՆՑԻ

Բայց, սա մէկը դրական է,— այդ «նաւը» պիտի ընթանար աւելի հաստատ, աւելի շրջահայեաց, աւելի գիտուն եղանակով մը: Աւելի մեծ չափով պիտի ձերբազատուէր հին ու ամուլ թարթափանքներէն, պիտի որդեգրէր, աւելի մեծ չափով, «արդիական», ո՛չ բեմադրական, ազդո՛ւ գործելակերպերը :

×

Հեռու մեզմէ, այսպիսի պահու մը, դիւրին ու անհասկացող քննադատութեանց հակումը: Ինչ որ կը պատահի այսօր մեր ճակատագրին, մեզմէ ամէն մէկը, ամէն մէկ Հայ պատասխանատու է անոր: Մեծապէս ժամանակ է հասկնալու, որ րոպէն Պիղատոսներ չընդունիր: Տարակոյս վեր է, որ կա՛ն կարելիութիւններ: Ջիրականացնել այդ կարելիութիւնները՝ հաւաքական թէ անհատական այն մեղքն է որ որակում չունի: Որ մեր ժամանակակիցները պիտի գամէր ընդ միշտ՝ անարգանքի սիւնին :

Անկարելին չէ տրուած ո եւ է մահկանացուի կամ հաւաքականութեան: Ու ամուլ է ողբալ զայն: Բայց անհատը, ինչպէս հաւաքականութիւնը, երկու հոգեկան վիճակ ունի կատարուած իրականութեան առջեւ: Մէկ պարագային՝ ան կ'ըսէ. «Ինչ որ կարելի էր՝ ըրի»: Միւս պարագային. «Այնքան բան կար ընելիք, եւ չըրի»:

Առաջին պարագային մէջ գտնուող անհատը կամ հաւաքականութիւնը կրնայ ապագայէն ամէն ինչ սպասել: Իր կամքն ու ուժը, իր զոհաբերումի կարողութիւնը՝ միշտ տրամադրելի: Երկրորդ պարագային `արդար է կատարել մռայլ ախտաճանաչում …

Պահը վիպապաշտ, առաւել նուազ՝ բիւզանդական վերլուծումներուն չէ որ կըպատկանի:Սակայն, հարկ է չմոռնալ երբեք, որ ո եւ է գործնական նորութեան ետեւ, միշտ ներկայ է նոր ոգիի աղբիւրը: Այնքան ատեն որ ոգին, հայեացքը չէ կրած ո եւ է փոփոխութիւն, գործնական իրականացումները դատապարտուած են մնալ առօրեամոլութիւն :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

The Appeal of His Holiness Kevork VI, Katholikos of All Armenians. (Կաթողիկոսին յուշագիրը Հայկ. Դատի մասին):

Armenian Bulletin, March 1946. Թիւ 5: (Հրատ. Հայկ. Դատի Ցանձնախումբէն, Նիւ Եորք):

ՔԻՉ 'Մ ԾԻԾԱՂ

Հիւրարականք...

Մեր թուրք *վաթանտաշ*ները, Պոլսոյ Վաքըթի Մարտիկէն խմբը, վկայութեան հրաւիրած են փարիզեան թերթի մը թղթակից Պ. Ցաժանը, փաստելու համար իրենց երկրին յառաջդիմութիւնը ու իրենց քաղաքակիրթ ժողովուրդի հանգամանքը :

Կարդալով Պ. Ցաժանի *չահաբեր* եւ «անկողմնակալ» տեղեկութիւնները Թուրքիոյ մասին, տեսակցութիւն մը խնդրեցի իրմէ :

— Ի՞նչ է ձեր մինչեւ Թուրքիա եւ մինչեւ Կարին, Կարս, Արտահան ճամբորդելուն պատճառը : Չէի՞ք կրնար, հոս հանգստօրէն նստած ձեր սեղանին առջեւէն գրել այդ հէքեաթները :

— Օ՛, մենք կ'ուզենք աչքով տեսնել ամէն ինչ : Մեր թերթը միայն ճշմարտութիւնը գրելու վարժուած է : Ես Թուրքիա գացի ճշմարտութիւնը փնտռելու նպատակով : Դուք սխալ հասկցած էք, Կարին չեմ եղած ես, Անգարայէն ուղղակի Էրզրում գացի :

— Էրզրումին հայերէնը «Կարին» է, որ հայկական քաղաք մըն է : Իսկ ճշմարտութիւն ըսուածը, այդ տեղերէն շատոնց հեռացած է : Պարապ տեղը յոգնած էք : Որքա՞ն հեռաւորութիւն կտրեցիք Անգարայէն մինչեւ Կարին եւ ի՞նչ միջոցով ճամբորդեցիք :

— Հազար երկու հարիւր քիլոմեթր, որ 42 ժամ կը տեւէ երկաթուղիով :

— Այսինքն Փարիզէն Նիս : Եւ քառասուն երկո՛ւ ժամէն : Այդ ի՛նչ արագութիւն : Գլխու պտոյտ չէ՞ք ունեցած : Աւելի լաւ չէ՞ր ըլլար եզան սայլով ճամբորդէիք, հանգիստ եւ անվտանգ :

— Այո՛, տեսայ եզան սայլեր, շատ հետաքրքրական էին, բայց անոնք հասարակ ժողովուրդին եւ գիւղացիներուն համար են եղեր :

— Ըսէք, ստիպողական գործ ունեցողները միայն եզասայլով կը ճամբորդեն եղեր : Ինչպէ՞ս գտաք Կարինը :

— Այսինքն Էրզրումը : Հա՛, շատ հետաքրքրական քաղաք : Հոն, Արեւելքն ու Արեւմուտքը իրար կ'ողջունեն : Բազմաթիւ շնորհալի մինարէներ, մզկիթներ, նեղլիկ փողոցներ : Աշխոյժ բազմութիւն : Ա՛խ, մանաւանդ քօղածածուկ հանըմներ *ինչպէս եւ բացերես կիներ : Այս վերջինները որ արդիացումխմառեր են, այնքան ալ հետաքրքրական չեն ...*

— Արդէն Թուրքը ուր որ ոտք է դրեր, մինա*րէներն է տնկեր հոն, իր քաղաքակրթութեան միակ կոթողը, իսկ հին քրիստոնեայ եկեղեցիները խալամացնելով՝ մզկիթի է վերածեր :*

«Ժողովուրդին աշխուժութիւնն ու բացերես կիներն ալ, կ'երեւայ թէ, ի պատիւ ձեզի սարքուած տեսարան մըն է : Մենք լաւ կը ճանչնանք Թուրքին աշխուժութիւնը եւ մանաւանդ այդ տեսակ աշխուժութիւններ ցուցադրելու անմրցելի վարպետութիւնը :

— Սակայն նոր Էրզրումը արդիական, եւրոպական քաղաք է, որ կը տարածուի մինչեւ արուարձանները : Նոր շէնքեր տեսայ, որ կրնային փոխադրուիլ Ֆրանսա, Պելճիքա եւ Անգլիա եւ օրինակ ծառայել այդ երկիրներուն :

— Արդէն Եւրոպայի քաղաքակրթութիւնը Թուրքերէն ընդօրինակուած է : Անոնցմէ Եւրոպա ոտք կոխելէն առաջ, Եւրոպացիները վրանաբնակ ժողովուրդներ էին : Այս տեսակէտը փաստացի հաստատեցին բահմէթուլլահ *Մուսթաֆա Քէմալը, եւ — բոպացի կարգ մը անկաշառ գիտնականներ, ինչպէս նաեւ մեծ բանասէր Մարթա օղլու պայմակոբը :*

— Հա, չմոռնամ յիշել : Էրզրումի հինգ հարիւր հոգի պարունակող թատրոնը : Մանկավարժական կաճառը, Սելճուքներէն մնացած խալամ համալսարանը եւ լիսէն :

— Կ'երեւայ թէ, այդ թատերասրահը, ժամանակին Հայոց Սանասարեան Վարժարանի աշակերտական ներկայացումներու սրահն էր : Արդէն, հինգ հարիւր հոգինոց սրահ մը կրնայ միայն դերասաններու փորձին բաւել : Հապա ժողովուրդը ո՞ւր պիտի նստի ... Լիսէ եւ համալսարան ըսածներդ ալ մէտրէսէներ են անպայման, ուրկէ դուրս ելած են խալամ կրօնամոլներ եւ ջարդի ու աւարառութեան նշանաւոր մասնագէտներ : Կա՞րսը ինչպէս գտաք :

— Ռուսերը փճացուցած են այդ քաղաքին գեղեցկութիւնը, սուլթանական պալատներն ու գեղեցիկ շէնքերը : Բայց Թուրքերը կրկին շինած-շտկած են զայն :

— Ի՛նչ կասկած : Արդէն Թուրքերը ստեղծուած են շինել — շտկելու՝ մանաւանդ եղած չեղածը հարթելու եւ մաքրելու համար : Իսկ ձեր «սուլթանական պալատներ» ըսածն ալ Հայոց Բագրատունի Թագաւորներու շինած պալատներն են :

— Ռուսեւթուրք սահմանագլուխը անանցանելի փշաթելերով պաշտպանուած 'է : Եթէ օ եւ է թշնամի փորձէ յարձակիլ Թուրքիոյ վրայ, վա՛յ է եկեր գլխուն : Ես հեռադիտակով մինչեւ ռուսական հողը դիտեցի, հոն պահակ զինուորներ կային :

— Իսկապէս որ կարող ռազմագէտներ են Թուրքերը : Որո՞ւն մաքէն կ'անցնէր փշաթելերով սահմանագլուխ ամրացնելը : Մե՛ղք որ Գերմանները խելք չըրին ներկայ պատերազմին՝ փշաթելերով պաշտպանել իրենց երկիրը : Եթէ խելք ըրած ըլլային, կարելի՞ էր, որ Ռուսերը մինչեւ Պերլին յառաջանային : Գոնէ Թուրքերը, իբր բարեկամ յիշեցնելու էին Գերմաններուն :

« Դուք լաւ որ հեռուէն դիտած էք այդ փշաթելերը, այլապէս ձեր աչքերը կը վտանգուէին եւ բոլորովին կը կուրնայիք : Հայերու մասին օ եւ է բան լսած չէ՞ք Կարնոյ մէջ :

— Այո՛, ըսին որ Հայերը օդափոխութեան գացած են, սահմանէն անդին, իրենց հայրենակիցներուն մօտ՝ Թուրքերը մինակ ձգելով հոն : Կը յուսան մօտերս վերադառնալ իրենց տեղերը : Ամէն պարագայի մէջ, Թուրքերը փոխուած եւ արդիացած են :

— Ինչպէս քիչ առաջ ըսիք, Կարնոյ մէջ քօղածածուկ հանըմներու քով քօղազերծ Թրքուհիներ ալ կան : Ուրեմն՝ հին եւ նոր Թուրքը իրարմէ բաժնողը՝ բարակ քօղ մըն է ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՀՐԱԶԴԱՆԻՆ
(ԳԱՐՆԱՆ ԳԵՂՕՆ)

Հրազդանի կանաչաւուտ ափերին զւառ
Ամէն գարնան ծաղկում էին ցօղուն ու ծառ,
Թաց մարգերը պատմուճանում բօղով թաւշի
Եւ ջերմութեամբ էր սըրսըփում հողը արբշիռ :

Նշենիները ուշ գիշերուան մեղմութեան մէջ
Կայտ աստղերին պատմում էին նրանց իրենց,
Հովն էր յուշիկ օրօր ասում շիւղերին փորշ՝
Լուսնով դիւթուած իրար ժպտում ծիլ ու բողբոջ :

Մինչ Գեղամայ սէգ լեռներից եուսկ Ախուրեան
Շաղ էր տալիս թէժ արեւը շողեր բուրեան,
Սեւան լիճը սէրն էր զեղում իր վաղորդեան
Ջրհոսի հետ՝ Ծաղկաձորով դէպ Երեւան :

Լքում էի Աբովեանը պերճ, ծառազարդ,
Ազատ շնչում քո զեփիւռը, իմ Հրազդա՛ն,
Հանգչում թովիչ սաղարթագեղ թթենու տակ,
Ապա անմեղ խաղով խառնում ջրերդ յստակ :

Ըմբոշխնել եմ ամառներիդ տօթը կիզիչ,
Լոգանք առել քո ջրերում բիւրեղաջինջ,
Եւ հետամուտ ջրհոսին քո խենթ ու խելառ՝
Ունկըն դրել նեքիաթներիդ ոսկեբաբառ :

Նարեկացու շարականներն էի լսում
Մեր գիւղերից՝ հորովելներ ջերմ, հայկազուն,
*Ջանգիւլում*ներ, եւ *Լէյլէ*ներ, *Հոյնար*ն անուշ —
Որոնց ձուլուած են իմ ամէն երազ ու յուշ :

Խոյզ հայեացքով թափանցել եմ յատակդ խոր
Ու որոնել մեծ ասպետին խորհրդաւոր ...
Շուրջ բոլորդ՝ աւազներից մինչ քարաժայռ
Պրպտել եմ իմ պապերից մի թանկ նշխար :

Քո սուրբ գրկից արդ ընկեցիկ ես որբ մանուկ՝
Ինձ են կանչում քո ափերից քանի՛ անուն,
Քա՛նի կարօտ սիրող սրտեր անրջացած —
Քո շէն ու շող խոր ձորերից, իմ Հրազդա՛ն :

ԳՈՐԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

«Ֆրանս—Ամէրիք»ի մէջ կը կարդանք նկարչուհի Վավայի (կինը յայտնի նկարիչ Ս. Խաչատուրեանի) մասին հետեւեալ տողերը, Yvan Goll*ի ստորագրութեամբ :—*

Ապրիլ 21ին ցուցադրուեցան Վավայի նկարները : Վավան, որ հազիւ տարի մը առաջ սկսած է նկարել, մէկ անգամէն երեւան կը բերէ իր գաղտնիքները իր 32 ջրանկարներուն մէջ : Արդարեւ, այն բոլոր «կիները» որ կը քնանան իր մէջ, կրքոտ նայուածքով միգամած էակներ են, կանուխէն խածուած շրթներ որ իրենց արեւելեան նկարագրին մէջ կը ծածկեն գոյնի սքօղուած մշուշը : Այս կիներուն վարպետութիւնը առաջին իսկ ժպիտէն, աչքէդ հեռանալն է : Կը կարծես զանոնք հրապուրել եւ սակայն արդէն կ'անհետին : Այս տեսակէտով Մառի Լօռանսէնի երկդիմի Փարիզցիներուն կը նմանին : Վավայի վրձինը թեթեւօրէն եւ անընշմարելի կերպով կը դպչի կտաւին, երազը միայն մէջտեղ հանելու կը ձգտի ան, քան թէ իրականութիւնը, անձերուն ձգելով իրենց էական շըրջագիծը : Այս կիներուն հոգին է որ աւելի ներկայ է քան անոնց մարմինը : Անոնք մաս կը կազմեն այն փունջերուն որ կը բուրումնաւէտեն հասուն եւ գրաւիչ պտուղները բաժակին մէջ : Ծղարշեայ կիները եւ ծովափրփուրը կը մրցին շեշտելու թեթեւութիւնը անոր կտաւներուն » :

╳ *Ուրախութեամբ կը լսենք թէ* Ambassadeurs-Henri - Bernstein *Թատրոնին մէջ, ուր կը ներկայացուին* Courteline*ի շարք մը թատերախաղերը, երիտասարդ եւ տաղանդաւոր դաշնակահար Ռաֆֆի Պետրոսեան է որ կը վարէ նուագախումբը : Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ յառաջիկայ մայիս 15ին, Ռաֆֆին նուագահանդէս մը պիտի տայ Լոնտոնի մէջ · Յաջողութիւն :*

Խաչակրութիւն՝ Օշականի դէմ...
(Սփիւռքեան թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

Արժազանդ տու՞ ռոնոցը՝ զոր Մերձ. Արեւելքի մէջ կը բարձրացնեն «յառաջդիմական» թերթեր, Օշականի դէմ :

Պատճա՞ռ :— Զիմացա՞ք : Քննադատը համարձակեր է իր վերջին գործերէն մէկուն մէջ («Վկայութիւն մը», մամուլի տակ, լոյս կը տեսնէ քանի մը օրէն) «պարագայական» նկատել Խորհրդահայ բանաստեղծութիւնը, ու չեշտել՝ (ինչպէս կը չեշտէ 1926էն ի վեր), թէ Հայաստանի մէջ իրաւ բանաստեղծութիւն չկայ :

Այս տեսակէտը կրնայ վիճելի ըլլալ շատերու համար : Ոչ ոք կը հարկադրէ, որ հայ ժողովուրդ եւ հայ քննադատ, գրագատ եւ գրագէտներ բաժնեն զայն : Բայց, ոչ ոք կրնայ մեղադրել Օշականը, իր անձնական մտահոգութիւններուն եւ եզրակացութիւններուն համար :

Հիմ բռնելով այս աննպաստ կարծիքը՝ Խորհրդահայ գրողներու գործին հանդէպ, Սուրիոյ, Լիբանանի, Կիպրոսի թէ Երուսաղէմի բոլոր կաչաղակները, ձայն ձայնի եւ կտուց կտուցի տուած՝ անէծք կը կարդան Օշականի հասցէին, որ «հակահայաստանեան» իր ելոյթով, կը դառնայ «Դաշնակցութեան թմբկահար »... :

Աւելորդ չըլլայ ճշդել, թերեւս, որ «Վկայութիւն մը» հատորը՝ վկայութիւն մըն է «Սփիւռքի Հոգեխառնութեան», յետպատերազմեան սերունդի, եւ բանաստեղծ Ա. Ծառուկեանի «Թուղթ առ Երեւան» հատորի բարեխառնութեան եւ կլիմային մասին : (Մօտ 200 էջ) : Օշական, մանաւոր վերլուծումի կ'ենթարկէ այն ոգին՝ որ կը տիրէ այսօր Սփիւռքի մէջ, հանդէպ Հայաստանի, եւ այն ոգին՝ որուն թարգման կը հանդիսանան Գէորգ Աբով՝ներն ու Զ. Բաշինջաղեանները : Այս հակադրութեան փորձը՝ պարզապէս տալու համար «Թուղթ առ Երեւան»ի հոգեյատակը :

Հայհո՛ւչ, սպառնալիք, դիւային դոռում — գոչում : «Յառաջդիմական» բեմեր, վարժարաններ, կազմակերպութիւններ, Մամուլ եւ տիրացուներ՝ մրցանիշ կը կոտրեն անարգանքի եւ ապականութեան կալուածներու վրայ, ի սէր ... Հայաստանի : Աւելորդ է ըսել, թէ ոգին այն չէ՝ զոր ցոյց կ'ուզեն տալ իբրեւ չարժառիթ. այլ այն զարշելի ծանծաղամտութիւնը, որ ստեղծուեցաւ վերջին 10—12 ամիսներու ընթացքին, իբրեւ հետեւանք «Մենք չենք մոռացել»ներու եւ Զ. Բաշինջաղեաններու կազկանձին : .... «Յառաջդիմականները» զէնք դարձուցած են թրքաբարոյ բոլոր այն հայհուչները, զորս պրոֆէսէօրներու բերնէն իմանալու դժբախտութիւնը ունեցան հայրենակարօտ հայ բազմութիւնները :

Ուրիշ ոչինչ : Օշական, քսան տարիէ ի վեր ճշդած է իր դիրքըԽորհրդահայ գրականութեան եւ բանաստեղծութեան հանդէպ, այս ձեւով եւ այս եզրակացութեամբ : Միակ տարբերութիւնն այն է, որ երէկ ճահիճ չկար՝ կրկոան դորտերու համար :

Օշական անխոցելի չէ : Ես, անձնապէս, պիտի կարենայի կամթել զինք, ու, մանաւանդ, հակասութիւններ թէ տկարութիւններ հաստատել : Բայց, գարշելի այս խաչակրութիւնը՝ այս ձեւով ու այս ոգիով, աղերս չունի քննադատութեան թէ ազգ. նախանձախնդրութեան հետ, եւ բարքերու քառասմբակ զահավիժումի մը մասին կը վկայէ :

Այնքան խորունկ է անպատասխանատուութիւնը, որ պաշտօնական հանրագրութիւններ կը հրատարակուին թերթերու մէջ (միշտ ... յառաջդիմական), խափանելու համար Օշականի Յոբելեանը, ու հարկադրելու Երուսաղէմի Պատրիարքը, որ հրաժարի Յոբելենական Յանձնախումբի Նախագահութենէն, ու փտարէ գրագէտը Ուսուցչական իր ամպիոնէն ... :

Այս առթիւ, նուազ ... խմաստալից չեն թոյն ու մաղձ տողերը՝ նաեւ «սովետական դեսպանատան աշխատակից», Երեւանի բանբեր Գ. Նազարեանի, հրապարակային իր յայտարարութիւններու կարգին.

— «Կան մարդիկ, որոնք իրենք զիրենք գրագէտ համարելով հանդերձ, անմտօրէն կը փորձեն հարուածել Ս. Հայաստանի կուլտուրական արժէքները : Որքան քիչ ըլլան՝ անոնք, եւ որքան շուտ ՄԱՔՐՈՒԻՆ, այնքան աւելի կը շահի հայ ժողովուրդը» : («Զարթօնք», 14 ապրիլ 1946) :

Ընդգծումը իմս է :

Ես սիրտ չունիմ պատասխանաչութեան փորձը խորացնելու : Բանբերին տողերը, ամբողջ ողբերգութիւն մըն են ինքնին :

ՎԱՀԳԷՆ ՎԱՆԱՆԴԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ. (Հայ Սկաուտ), ամսագիր, թիւ 1, Ապրիլ 1946 : Տարեկան բաժնեգին 600 ֆրանք : Զեռքէ՝ 50 ֆրանք : Հասցէ :— U. G. Arménienne «Homenetmen», 32 – 34 rue St. Lazare, Paris (9) :

յայտուցինը համաձայն չէ որ քննուին Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Հունգարիոյ դաշնագիրները, մինչեւ որ իտալական խնդիրը չկարգադրուի։ Իսկ Պ. Պ. Մոլոթով եւ Պիտօ աւելի գործնական կը գտնեն ընդհանուր քննութեան մը ենթարկել բոլոր դաշնագիրները, յետոյ սակարկութեան մտնելու համար, փոխադարձաբար։

X Ֆրանսական եւ ռուսական շրջանակներու մէջ աննպաստ ընդունելութիւն գտած է Պ. Պեվինի ծրագիրը, որ կը թելադրէ անկախ պետութեան մը վերածել Հիւս. Ափրիկէի իտալական գաղթավայրերը, Լիբիա եւն.։ Պ. Մոլոթով փափկութեամբ հասկցուցած է թէ այդ ծրագիրը պիտի ծառայէ ծաւալելու բրիտանական ազդեցութիւնը Հիւս. Ափրիկէի մէջ։ Ընդունելութիւն չէ գտած նաեւ խորհրդային ծրագիրը (ռուսեւիտալական խնամակալութիւն), իսկ Ամերիկա կը պնդէ միջազգային խնամակալութեան վրայ։

Մոսկուայի թերթերը կը քննադատեն նաեւ Պ. Պըրնսի այն ծրագիրը որ կ'առաջարկէր 25ամեայ դաշնագիր մը կնքել, բոլորովին զինաթափ ընելու համար Գերմանիան։ Մոսկուայի անթելը դիտել կու տայ թէ Մ. Նահանգները այդ ծրագիրը առաջարկելով, կ'ուզեն խուսափիլ իրենց յանձնառութիւններէն եւ կարճ կապել Գերմանիոյ զինուորական գրաւումը։

Խլրտումներ Պաղեստինի մէջ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ 12 ժամ տեւեց ընդհ. գործադուլը, բողոքելու համար անգլօ-ամերիկեան քննիչ յանձնաժողովին եզրակացութեանց դէմ։ Արաբները 15.000 հոգինոց թափոր մը կազմեցին Երուսաղէմի մէջ, «անկցի՛ Անգլիա, անկցի՛ Ամերիկա» աղաղակելով։ Թշնամական ցոյցեր եղան Անգլիոյ վարչապետին եւ Մ. Նահանգներու նախագահին դէմ, իսկ նախորդ միւֆթին, որ Ֆրանսա կը գտնուի, ծափահարուեցաւ մոլեգնօրէն։ Ամբոխը քարկոծեց անգլ. զինուորները։ Հոգատար իշխանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար։ Ցոյցը վտանգաւոր հանգամանք ստացաւ, երբ 5000 Արաբներ փորձեցին յառաջանալ դէպի Դամասկոսի Դուռը, Երուսաղէմի հին քաղաքամասին մէջ։ Երբ այս բարեպաշտները մզկիթներէն դուրս կ'ելլէին, ուրիշ 10.000 Արաբներ ալ միացան առաջնորդութեամբ Արաբական կոմիտէի նախագահին։ Երբ ամբոխը Դամասկոսի Դրան կը մօտենար բարկաճայթ, անգլ. զինուորները շառաչալից փակեցին երկաթեայ դուռը եւ անմիջապէս փշաթելեր հաստատեցին հրապարակին վրայ, հրացաններն ուղղելով բազմութեան։ Այդ միջոցին էր որ քարեր եւ անէծքներ արձակուեցան։ Քանի մը զինուորներ վիրաւորուեցան։ Խումբ մը Արաբներ պարիսպներէն մագլցելով քարեր նետեցին կառքերուն վրայ, բայց ի վերջոյ կարելի եղաւ ցրուել ցուցարարները։ Նմանօրինակ ցոյցեր տեղի ունեցան ամբողջ Պաղեստինի, Եգիպտոսի եւ ուրիշ արաբական երկիրներու մէջ։ Արաբ վարիչները կ'առաջարկեն պատերազմական շրջան հռչակել Պաղեստինը եւ հարեւան արաբական երկիրները փոխադրելով կիները եւ մանուկները։ Պաղեստինի արաբական վեց գլխաւոր հոսանքները կը պահանջեն սրբազան պատերազմ յայտարարել։ Շէյխ մը ազդարարեց.

— «Մենք նոյն մեթոտները պիտի գործածենք ինչ որ Սամսոն կատարեց Փղշտացիներուն դէմ։ Մենք բոցավառ ջահեր պիտի կապենք շնագայլերու պոչերուն եւ զանոնք պիտի քշենք Հրէական ցորենադաշտերը, մեծ հրդեհներ եւ կորուստներ պատճառելով»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Ալզասի գերման մարզպետը, Վակնէր, ուրիշ չորս մեղսակիցներու հետ, իբրեւ պատասխանատու 30.000 հականացիներու ջարդին եւ նոյնքան Ալզասցիներու աքսորին։ Անպարտ արձակուեցաւ մէկ ամբաստանեալ։

ՍԵՒ ՇՈՒԿԱՆ ոչնչացնելու համար, Պելժիոյ կառավարութիւնը ի հարկին հրապարակը պիտի ողողէ ներածեալ ապրանքներով, ինչպէս ազդարարեց ազգ. տնտեսութեան նախարարը։ Կօշիկներու գինը պիտի կրճատուի 20 առ հարիւր, կարգ մը կերպասներու գինը՝ 10—20 առ հարիւր։ Երկու հարիւր ապրանքներ ազատ պիտի հռչակուին ներածման արտօնագրէ եւն.։

ՄԱՅԻՍԻ ՊԱՐԷՆԱՏՈՄՍԵՐՈՒՆ մէջ անփոփոխ կը մնան հացի, պանիրի, ճարպեղէնի, շաքարի, բրինձի եւն. բաժնեչափերը։ Միւս ուտեստներու մասին մասնաւոր կարգադրութիւններ պիտի ըլլան հետզհետէ։ — Հաւկիթ պիտի բաժնուի Մայիս 5էն սկսեալ J1 երկու հատ, J2,J3 չորսական (ապրիլի D կտրօն)։ 1946-47ի ձմրան համար ածուխի նոր տոմսեր պիտի բաժնուին մայիս 6—25, Մայիսի O կտրօնով (վեցամսեայ)։ Անոնք որ ոչ կազ ունին, ոչ ելեկտրականութիւն խոհանոցի համար, պիտի կրնան ածուխի տոմս ստանալ յունիսի թիւ O կտրօնով։ Պէտք է 15 օրուան մէջ արձանագրուիլ ածխավաճառին։ Ընդհանուր բաշխումի շրջանէն վերջ, միայն բացառիկ պարագաները նկատի պիտի առնուին։

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՄԸ ԱՊՏԱԿԵՑ բանակներու նախարարը, Քլէռմոն - Ֆէռանի մէջ, վիճաբանական ժողովի մը առթիւ։ Երեսփոխանը վտարուեցաւ, իր կարգին նախատուելէ եւ խոշտանգուելէ վերջ։

ՀԱՑԻ ԲԱԺՆԵՉԱՓԸ օրական 250 կրամի գեղչուեցաւ Յունաստանի մէջ։

ՃԱՓՈՆԻ պատերազմի 28 ոճրագործներու դատը սկսաւ Թոքիոյի մէջ։ Ամբաստանագիրը ճափոներէնէ անգլերէնի կը թարգմանուէր, եւ մեղադրեալները անտարբեր երեւոյթ մը ունէին։ Նոյն իսկ մէկը մշիկ - մշիկ կը քնանար, բայց ուրիշ ամբաստանեալ մը գրգռուելով երկու ապտակ իջեցուց նախկին վարչապետ Թոժոյի գլխուն եւ դուրս հանուեցաւ։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ 185 ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ, որոնք մեծ մասով օդանաւեր եւ զէնքեր կ'արտադրէին եւ կը գտնուէին ամերիկեան շրջանին մէջ, պիտի բաժնուին գլխաւոր Դաշնակիցներուն միջեւ, իբրեւ հատուցում։

80 ՄՆՏՈՒԿ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ Փարիզ հասան Գերմանիայէն, մասնաւոր վակոնով մը։ Օթէլ Մաժէսթիքի գերման զինուորական վարչութեան վաւերագիրներն են ասոնք։

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ Մայիս 3ի նիստին մէջ, ամերիկեան դատախազը կարդաց ամբաստանեալ Տոքթ. Շախթի կարդ մը նամակները, որոնք «ծիծաղելի հոպիտ» կը կոչեն Կէօրինկը, «յարեւնման Ներոնի»։ Ամբաստանեալը հարցումի մը պատասխանելով, ըսաւ.— «Եթէ ձեռքս զար, ես պիտի սպաննէի Հիթլէրը»։ Նախկին ելմտական նախարարը ամբաստանուած է իբրեւ նիւթական կազմակերպիչը Գերմանիոյ վերազինման։

ԻՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ նորէն պիտի քննուի Ապահովութեան խորհուրդին մէջ։ Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը ձերբակալեց կայս. պալատի բարձր պաշտօնատարներէն Միրզա խան Ռաշտին, որ տեսակցութիւն մը ունեցած էր Ատրպատականի վարչապետին հետ։

ՕՓԵՐԱՅԻ ԵՒ ՕՓԵՐԱ ՔՈՄԻՔԻ երկրորդ գործադուլն ալ վերջացաւ եւ երէկ վերսկսան ներկայացումները։

ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԾԱԳԵՑԱՒ ամերիկեան բանտի մը մէջ, որ կը գտնուի Սան Ֆրանչիսկոյի դիմացը, կղզեակի մը մէջ։ Հարկ եղաւ հրացան, հրասանդ եւ ռնդացիր գործածել։ Մարտանաւերն ալ դերք բռնեցին։ 16 կալանաւորները կը դիմադրէին 24 ժամէ ի վեր։ Երկու պահակներ սպաննուեցան, 14 հոգի վիրաւորուեցան։ Կ'ըսուի թէ բոլոր բանտարկեալները վիրաւորուած են։— Միլանի (Իտալիա) բանտին մէջ ալ նոր ըմբոստութիւն մը ծագեցաւ։

300 ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆՆԵՐ պիտի շինուին Խ. Միութեան մէջ, Կովկասէն մինչեւ Կեդր. Ասիա, համաձայն հնգամեայ ծրագրին։— Քսան միլիառ ռուբլիի նոր փոխառութիւն մը հրապարակհանուեցաւ «պատերազմի վէրքերը դարմանելու համար»։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան շրջանի հրամանատարութեան որոշումով, Պելժիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Տանըմարքայի, Ֆինլանտայի, Յունաստանի, Լիւքսէմպուրկի, Հոլանտայի եւ Նորվեկիոյ հպատակները այլեւս նպաստ պիտի չստանան, եթէ իրենց երկիրները չվերադառնան մինչեւ Մայիս 15.

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Զարեհ Մութաֆեան կը ցուցադրէ իր գործերը Մարսէյլ՝ Galerie Sébireի մէջ (81, rue Paradis), Ապրիլ 29էն Մայիս 11։

Ծաղկանոց

Քերթուածներու հատոր մը, հեղ. Յ. Տապաղեան, չքեղ տպագրութիւն, կողքը նկարազարդուած Մ. Քէպապճեանի կողմէ։ էջ 126, Փարիզ 1946։ Գին՝ 150 Ֆրանք։ Դիմել հեղինակին՝ H. Dabaghian, 30 rue de Trévise, Paris (9) եւ գրավաճառներուն։

MEUBLESMODERNES

60 Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE

Բացուած է Վ. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆի կահ - կարասիներու մեծ վաճառատունը։ Խիստ մատչելի գիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրանոցի արդիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիներ։ Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, թիկնաթոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը Մայիս 6ին երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Studio Caumartinի մէջ։ Métro Madeleine։ Կարեւոր օրակարգ։ Անդամագրուիլ փափաքողներն եւս կրնան ներկայ ըլլալ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ երկուշաբթի, 6 Մայիս, ժամը 3ին Studio Caumartin։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին պիտի դասախօսէ՝ Պ. Հր. Բալուեան, Մայիս 7ին Գշ. «Խ. Աբովեան եւ իր Վէրք Հայաստանին»։ Մայիս 9ին՝ Եշ. «Հայկական Հարցին ծագումն ու զարգացումը», իրիկուան ժամը 8էն 11, Ընկերվարականներու սրահը, 26 rue Paul Bert։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Եգիպտացի կոմիտէի, 5 Մայիս կիրակի ցերեկն վերջ ժամը 3էն մինչեւ 11, Իվրիի Bains Douchesի սրահին մէջ, rue Barbès, Ivry, métro Choisy։ Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Եւրոպական պարերը պիտի սկսին ժամը 6ին։ Ճոխ եւ աժան պիւֆէ։ Մուտքը 50 Ֆրանք։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի դպրոցին աշակերտները եւ ուսուցչուհին Զատկի առթիւ 500 Ֆրանք նուիրած են, հաւկիթ բաժնելու համար չքաւոր աղոց։

ԱՊՐԻԼ 11—24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ այսօր, կիրակի առտու, նախաձեռնութեամբ Ց. Ա. Ը. Մ.եան եւ մասնակցութեամբ բոլոր միութիւններու, Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ։ Մասնաւոր պատարագ, հոգեհանգիստ եւ բանախօսութիւն։ Այս առթիւ կը խնդրուի բոլոր հայ սրճարանապետներէն փակել իրենց սրճարանները ժամը 11էն 13։

ԲՈԼՈՐ ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ.— Փարիզի եւ շրջաններուն մէջ բնակող Կեսարացի, Թալասցի, Էվերէկցի, Թօմարզացի, Էֆքէրէցի, Կէրմիրցի, Տէրէվանքցի, Թավլուսունցի եւն. երկսեռ հայրենակիցները խորհրդակցական ընդհ. ժողովի մը կը հրաւիրուին այսօր կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին, 60 rue Lafayette, ճաշարան Արամի ետեւի սրահը։ Métro Cadet։

ԴԵՐՁԱԿԱՏԱՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Դերձակ ՏԻԳՐԱՆ ՊԱԳԱԼԵԱՆ կը ծանուցանէ իր յարգոյ յաճախորդներուն, որ տեղափոխուած է 4, rue d'Alexandrie, Paris 2e, երկրորդ յարկ։ Հեռաձայն Gut. 70-92։

Կիրակի 12, Մայիս 1946 Ցերեկոյթ ժամը 3ին

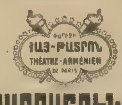

«Շիմի»ի Թատրասրահը **28**, ռիւ Սէն-Տոմինիք (Մեթ. Էնվալիտ)

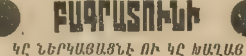

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՈՒ ԿԸ ԽԱՂԱՅ

ՀՐԱՉ ՏԱՐՍՆԵԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՀԵՌՈՒ

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ, 4 ԱՐԱՐ, 5 ՊԱՏԿԵՐՈՎ

Տոմսերն ապահովել սովորական վայրերէն

Թատրի կիշէն ու դռները կը փակուին ժամը 3ին։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

AMERICAN LLOYD

Շոգենաւային ընկերութեան գրասենեակներուն

(**PARIS**, 7 RUE AUBER)

MARSEILLE, 48 RUE DE LA REPUBLIQUE

Շոգենաւով, օդանաւով եւ շոգեկառքով ճամբորդութեան տոմսեր Ամերիկայի եւ բոլոր երկիրներու համար։ Ընդհանրապէս ամէն կարգի փոխադրութեանց վերաբերեալ գործողութիւններ։

Դիմել Պ. ԺԱՆ - ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի

Վերոգրեալ հասցէով

ETAB. ZAREH

ԿՕՇԻԿԻ վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյք, ՄՈՐԹ ԵՒ ԿԱՇԻ, 348 rue des Pyrenées, Paris (20)։

ՊԱՏՐԱՍՏ

ՀԱԳՈՒՍՏԵՂԷՆԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Այրերու եւ պատանիներու

ՊՕՅԱՃԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

6, Rue Mulet, LYON

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Mardi 7 MAI 1946 Երեքշաբթի 7 ՄԱՅԻՍ

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4603–Նոր շրջանի թիւ 332 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԻՍՏԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պայքարը այն միջոցներով որոնք փրոփականտի գլուխին տակ կը դրնուին: Դարձեալ, հեռու մեզմէ, զանոնք արհամարհելու, հեգնելու հակամտաւորական ու անմիտ կեցուածքը: Այն ինչ որ ցաւալի, վտանգալի պիտի ըլլար, այն ալ՝ անոնց ներգործութեան աստիճաններուն վրայ թիւր գգացական վիճակի մէջ գտնուիլն է, ու հաւաքականութիւնները այդ վիճակին վարակելն է:

Միթինկի մը մէջ, կամ սեղանին շուրջ, գինիի բաժակը ձեռքին, «Մարտիրոս Հայաստանին» մասին քանի մը ոտարահունչ խօսք լսելէ եւ ըսելէ վերջ, կամ, հայասիրական քանի մը տող ստորագրելէ վերջ, թերթի մը անկիւնը, այն ալ... եւրոպական թերթի մը մէջ, Հայկական Դատը շահուած՝ իր դրպանը ապահով կարծելու արբեցութեամբը օրօրել եւ օրօրուիլ... Պիտի նշանակէր գայն շահելու միջոցներուն մէջ ամենաանազն քառորդ դար ետ երթալ:... Նուպար փաշան ու Նորատունկեանը, երկար շրջանով մը, իր աչքերը ձգել...

Պռօշիւրները: Կը թուին աւելի ներգործօն ըլլալ: Եւ սակայն, այդ գրքոյկներուն յղացումն ալ պէտք է նորոգել: Աւա՜ղ, պէտք չէ որ գրական ըլլան անոնք: Ոչ ալ՝ զոնքանչ-հարսի զգուշութի՜ւ իսկ քրիստոնէամիտ, կամ գաղափարախօսական... Այդ բոլո՛րն ալ, եթէ կ՚ուզէք, բայց գործածուած որպէս սէմպո՛լ, խորհրդանի՛շ, եւ ո՛չ թէ իբրեւ հնչուն դրամ...

Հաշի՜ւ, հաշի՜ւ, չա՛հ, չա՛հ, չա՛հ...

Աւա՜ղ, կը գիտակցիմ որ նորութեանց գոհարներ չէ, որ կը թափուին, եւ սակայն մարդոց պատմութիւնը համակ՝ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ նոյն յամառ, յաճախ անզարմանելի թերիններուն կրկնութիւնը...

Ստեղծելու համար ջերմութեան իրական եւ աւելի կայուն մթնոլորտ, կարելի պիտի ըլլար, թերեւս, նախընտրութիւն տալ ռատիօյ պարբերական, կանոնաւոր «հայկական ժամ»ի մը: Ջատ հայկական դեղարուեստական բաժին մը շատ աւելի տպաւորիչ պիտի դարձնէր զայն, եւ ջնջէր «Դատի» բաժնին ձանձրոյթը:

Տարակոյս չկայ, սակայն, որ իսկապէս գրական, շօշափելի արդիւնք մը եթէ կարելի է ստանալ, այն ալ կրնայ գալ, ճշգօրէն ըմբռնուած, գիտադիտական կանոնաւոր, ամենօրեայ, յամառ, մեթոտիկ աշխատանքով: Միւսները, այս մայր գետին տեսակ մը առուակները պէտք է որ կազմեն: Անոր արտացոլացումները ըլլան:

Այդ աշխատանքին արդիւնքը կախուած է կարեւոր չափով մը անձնաւորութեանց ընտրութենէն, օտար թէ հայ, եւ անոնց ամբողջական ճիգերուն ապահովութենէն եւ գործածութենէն: Ժամանակ է, որ, ամենուրեք, թաղականական ամուլ, տխմար գործելակերպները նետուին մէկդի: Հաստատել կեդրոնատեղի մը, որ ունենայ անմիջապէս անվճար եւ մանաւանդ վճարուած իր պաշտօնատարները, որ առտուընէ մինչեւ իրիկուն իրենց բուն գործը ա՛յդ ընեն: Ու ոչ մէկ առարկութիւն, այսօր, մազի չափ կրնայ ընդունելի ըլլալ: Ժամանակին, եւ մի՛շտ, դրամակա՛ն էր: Անընդունելի է ան այսօր: Թող ըլլայ լուրջ մարմին մը, թող սկսուի լուրջ գործ, վստահութիւնը արագ կը տարածուի, ու, ե՛ւ այս ժողովուրդը, ե՛ւ ուժեւոր դասը պէտք եղածէն ալ աւելի կ՚ապահովեն զայն:

Ինչքա՜ն հասկնալի է ամէնուն, որ առեւտրական ընթացիկ ձեռնարկի մը իսկ յաջողութիւնը՝ պայմանաւորուած է գործատեղիի մը գոյութեամբ, պաշտօնէութեան մը կանոնաւոր աշխատանքով: Եւ սակա՜յն, բնակա՜ն, բնակա՛ն կը գտնենք, որ Դատի մը լուծումը յաջողութեամբ պսակուի, քիչ մը ամէն տեղ, այս կամ այն անկիւնը գումարուած կիսկատար մարդոց կիսկատար ժողովէ մը:

Բաւականին չէշտուեցաւ ժամանակաշրջանին մասնաւորապէս բարդ ու յարափոփոխ նկարագիրը որ համեմատութիւն կարելի չէ ընել 14ի յետպատերազմին շրջանին հետ: Անհրաժեշտ է ուրեմն ամենօրեայ, յամառ աշխատանք, մշակելու համար տեւականապէս՝ տեսակէտ եւ հաւաքական կեցուածք, զուգահեռականացնելու համար ամէն օր, եւ հետզհետէ աւելի սեղմ ուժգնութեամբ, Դատին պաշտպանութեան ճամբաները՝ տիրող քաղաքականութեանց ճամբաներուն:

Պէտք է, եւ կարելի՛ է, խաղաղով, ապահովել ինչպէս որ եղածն է, ամենօրեայ գործակցութիւնը, առաջին գծի վրայ գտնուող օտար պետական անձնաւորութեան մը, կամ նոյն իսկ անձնաւորութեանց: Միւս մեծ հայասէրները թերեւս կրնան գալ՝ մերթ ընդ մերթ, գործի կարելի է լծել՝ երբեմն երբեմն: Այս մէկը, ամէ՛ն օր, իր խորհուրդներո՛վը, իր միջամտութիւններո՛վը, իր անձնական ծանօթութիւններո՛վն ու հեղինակութեամբը, օրուան նորոգ նորոգ կացութիւններու մէջ, ձեռքը պիտի պահէ, իր հայ գործակիցներուն հետ, Հայկ. Դատի կառքին ղեկը: Այդ կերպով է, մանաւանդ, գիրքի ամենօրեայ մշակման աշխատանքով ու «մասնագէտ» անձնաւորութեանց ձեռքերովը, որ կարելի է տալ Հայկ. Դատին այն լեզուն, որ ընդհանրապէս խորհրդաժողովներուն մէջ կը լսուի առանց ժպիտի, եւ կը հասկցուի... Այն կիսովին, երբեմն ըսուած, երբեմն չըսուած, երբեմն ազաղակուած լեզուովը, որ կրնայ շարժիլ միայն, ակնարկուած «հաշիւներուն», «շահերուն» ճախճախուտ, թունալից, պայթուցիկ մակերեսներուն վրայ... Ի՜նչ գործ ունին հոն, Աստուա՛ծ իմ, «Մարտիրոս Հայաստանին» սրտաշարժ կանչերը... Այդ կանչերուն միակ սրբավայրը՝ մեր սրտերն են: Ժամը ժամին, ու ճիշդ իր ժամին, ու ճիշդ իր տեղը կատարուած դիմումէն, գործէն, կատարուած հեղինակաւոր ձայնովը որ կը կոթնի հանուր բազմութեանց վստահութեան ու կամքին վրայ, կարելի է յուսալ իրականանալին: Դիմում, գործ, ձայն որ կը բխի ձեռնհաս Մարմինէն՝ պատրաստ մէն մի արտաքին հակազդեցութեան հակադրելու առաւելագոյն չափով ներգործօն ու նորոգ ազդեցութիւնը: Ճի՛շդ է, «Հայասիրականը» յաճախ խարուսիկ է, շատ յաճախ ոնամէջ, վարձկան, շահադէտ եւ գրեթէ միշտ ամուլ կամ անազդու:

Եւ սակայն, կայ նաեւ նոյն շքադրամին եռեւի երեսին ճշմարտութիւնը: Նախ, մենք շատ քիչ բան ըրած ենք որ այդ հայասիրական ուժերը ըլլան անկեղծ, իրական: Ցետոյ, խորագոյն միամտութիւն մը կայ մեր կողմէն, անմիտ մեղադրանքի այդ ընդհանրացած չեշտովը, սպասել որ ան ուրիշ կերպ ըլլայ: Եւ սակայն, հայասիրական ուժերը ունենալով հանդերձ այս յատկանիշը մը, գիտնա՛, պէտք եղած՛ չափին, շարժել, վերջ պէտք եղած եղանակովը, դառնալ իրական, եւ տալ կարծուածէն աւելի մեծ արդիւնք:

Ահա վաղը Փարիզի մէջ կը բացուի Հաշտութեան խորհրդաժողովը: Կ՚ըսեն որ ան կրնա՛յ ունենալ իր օրակարգին վրայ նաեւ Հայկ. Դատը, եւ կրնա՛յ ունենալ իրեն կից հայկական պիւռօ մը...

Կը մնայ գիտնալ, թէ դարձեալ տնավարին ու թատերակա՞նը պիտի յաղթեն, թէ՛, պատմական րոպէին բախտորոշ մեծութեանը պատշաճ լո՛ւրջ գործը:

Որ եւ է կարգի գանձ երկնքէն չիյնար: Պէտք է արժանանալ անոր: Զոհողութիւն կատարելով: Կատարուած զոհողութիւնը արժեցնելով: Նախորդ սերունդները, ժամանակակից պատմութեան երկայնքին, տուին առատօրէն այդ տուրքը: Երիտասարդ կեանքերու ամբողջ փաղանգները, իտէալը աչքերուն, մեռնելու գացին...

Կուգայ րոպէ մը, ուր անհատը, ուր հաւաքականութիւնը հարկ է որ ատակ ըլլայ ամբողջովին փոխակերպուելու, զոհաբերող հայրենասիրութեան անօրինակ ժայթքի մը մէջ... Մտաւորականութեան կ՚իյնայ ձգելհրդեհը եւ վառ պահելզայն:

Ամէնուն կը տրուի այնքան՝ ինչքանի որ, բոլոր եղանակներով, արժանի կը յաջողի հանդիսանալ ան:

ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ անգլ. կառավարութիւնը իր միտքը փոխած է եւ կ՚ուզէ որ անմիջապէս հանրաքուէ կատարուի — փոխանակ յետաձգելու մինչեւ 1948 — վճռելու համար միապետութեան խնդիրը: Անգլ. զօրքը Յունաստան պիտի մնայ, մինչեւ հանրաքուէի կատարումը:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ մօտ շարք մը պայթիւններ տեղի ունեցան, ոչնչացնելով 15.000 թոն պայթուցիկ նիւթեր 25.000 թոնի վրայ եւ 173 V2 ռումբեր: Բազմաթիւ պատուհաններ խորտակուեցան 10 մղոն հեռաւորութեան վրայ:

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ մառէշալ Անտանէսքուի դատը սկսաւ երկուշաբթի օր:

ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ գնդ. Փասի (Դիմադրական Ճակատէն) եւ 50 անդամներ D. G. E. R. կազմակերպութենէն (գաղտնի ոստիկանութիւն): Կ՚ըսուի թէ խնդիրը քաղաքական հանգամանք չունի, այլ կը վերաբերի նիւթական զեղծումներու:

ՓՐԱԿԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Նացի զաւակիրներ օդը հանեցին ռազմանիւթի մթերանոցներ, որոնց հետեւանքով վառեցան ութ գիւղեր, հինգը ամբողջովին: Զոհերու թիւը 50ը կ՚անցնի:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՄԵՐԺԵՑ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մօտ մէկուկէս միլիոն «ոչ»

Կիրակի օրուան ընդհ. քուէարկութիւնը անակնկալ մը եղաւ շատերուն համար,— մերժում Սահմանադրութեան, աւելի քան մէկուկէս միլիոն քուէներու առաւելութեամբ, ինչպէս կը հաստատեն առաջին տեղեկութիւնները: Երկուշաբթի առտու մինչեւ ժամը 3 հասած լուրերու համաձայն, 79 նահանգներ «ոչ» պատասխանած են 53 առ հարիւր համեմատութեամբ: Փարիզ եւ Սէնի նահանգը եւս ժխտական պատասխան տուած են, հակառակ բանուորական շրջաններու «այո»ներուն:

Այսպէս նոր Սահմանադրութիւնը մերժուած ըլլալով, 1945 նոյեմբեր 2ի օրէնքին համաձայն, որ ժողովուրդին հաւանութեան արժանացաւ 1945 հոկտեմբեր 21ի ընդհ. քուէարկութեամբ, պիտի ընտրուի նոր Սահմանադիր ժողով մը, միեւնոյն իրաւասութիւններով, մշակելու համար Սահմանադրութիւնը: Մեծամասնութիւնը «ոչ» պատասխանած ըլլալով, անցեալ ապրիլին քուէարկուած ընտրական օրէնքն ալ ինքնին ջուրը կ՚իյնայ: Երկրորդ Սահմանադիր ժողովին ընտրութիւնը պիտի կատարուի Յունիս 2ին, համաձայն 1945ի ընտրական օրէնքին:

Աջակողմեան եւ չափաւոր հոսանքները բնականաբար գոհ են «ընկերվարական–համայնավար» Սահմանադրութեան մերժումէն: Figaro կը գրէ թէ «ողջմտութիւնը յաղթեց: Մայրաքաղաքը եւ իր շրջանը — կարմիր — (արուարձաններ) սքանչելի սլացքով մը մերժեցին ընդունիլ շղթայակապ Սահմանադրութեան նախագիծը զոր կ՚առաջարկէին իրենց»: L'Epoque, թունդ աջակողմեան, որ սկիզբէն ի վեր պայքար կը մղէր բուռն յարձակումներով եւ ծաղրանկարներով, կը յորդորէ գլխագիր,— «Ֆրանսան «ոչ» պատասխանեց կարմիր ֆաշականութեան»: L'Aube, ժողովրդական հոսանքին (M. R. P.) պաշտօնաթերթը, «կեցցէ՜ հանրապետութիւնը» խորագրով խմբագրականի մը մէջ (Մորիս Շուման) կ՚աւետէ «ժողովրդապետութեան յաղթանակը» եւ կը յայտարարէ.— «Այս առտու միայն մէկ յաղթական կայ,— Հանրապետութիւնը»:

Համայնավար պաշտօնաթերթը, L'Humanité, գիտել կուտայ թէ «թեթեւ մեծամասնութիւն մը գոյացած կը թուի «ոչ»երու միաբանութեամբ»: Եւ խոշոր խորագիրներով կը կրկնէ իր նշանախօսքը,— «Միութի՛ւն, «Միութի՛ւն»: Ու կը հրաւիրէ համայնավարները, ընկերվարականները, դիմադրականները, հանրապետականները ձեռք ձեռքի տալ, կարելի եղածին չափ շուտ ապահովելու համար ժողովրդական օրէնքներ Ֆրանսայի եւ հանրապետութեան բարիքին համար»: Ընկերվարական պաշտօնաթերթը, Le Populaire, անգամ մը եւս կը բացատրէ կուսակցութեան տեսակէտները, ընդհ. քարտուղարին ստորագրութեամբ,— «դէմ՝ ամէն տեսակ դիկտատորութեան, ինչ որ ալ ըլլայ»: Եւ կը յիշեցնէ վերջին ընդհ. ժողովին նշանախօսքը,— «Ծառայել եւ փրկել երկիրը, որպէսզի վերջապէս ազատի այն քաոսէն ուր խրած է»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ԹԻՒԵՐ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Երէկ առտուան թերթերը հրատարակելով մինչեւ ժամը 3.30 հասած տեղեկութիւնները, կը գրէին թէ 93 նահանգներու մէջ 9.082.500 քուէարկուներ «այո» պատասխանած են, 10.315.600 հոգի՝ «ոչ»: Ուրիշներ 1.500.000 — 1.600.000 կը հաշուեն ոչերու առաւելութիւնը: Վերջնական պատկերը պիտի պարզուի այսօր:

Քուէարկութիւնը տեղի ունեցած է ընդհանրապէս հանդարտ: Ամէնէն բուռն պայքարը մղուեցաւ Փարիզի մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ շատ մը համայնավարական ազդերու «այո»ին վրայ «ոչ»եր փակցուած էին գիշերանց. այնպէս որ կարծողներ եղած են թէ կուսակցութիւնը փոխած է իր դիրքը: Ճարտարարգործական մեծ շրջաններու մէջ ոչ մէկ տեղ «այո»ները կարեւոր համեմատութիւն մը կը կազմէին: Փարիզի 19րդ թաղամասին մէջ, ուր քուէարկողները մեծ մասով բանուորներ են, 42.353. «այո»ներու դէմ 41.846 «ոչ» քուէներ կային: 11րդ թաղամասին մէջ՝ 51.361 այո, 45.292 ոչ, 20րդին մէջ՝ որ թունդ կարմիր կը համարուի, 55.176 այո, 40.625 ոչ: Ա. թաղամասին մէջ (Լուվր), 8րդ (Շան զ'Էլիզէ), 9րդ (Օփերա), 16րդ (Փասի), բոլորն ալ ազնուապետական շրջաններ, մեծամասնութիւնը «ոչ» պատասխանած է: Սէն-Տընիի եւ Սէնթ Ուէնի մէջ, որոնք բանուորական շրջաններ են, «այո»ները աւելի քան կրկնապատիկ էին, բայց հակահամայնավար շրջաններու մէջ երբեմն «ոչ»ները «այո»ներուն քառապատիկն եղած են:

Գաւառի մէջ ալ նոյն պատկերը: Մարսէյլ, որ ընկերվարական – համայնավար միջնաբերդ մը կը համարուի, 153.691 «այո», 101.252 «ոչ» արձանագրած էր: Գիւղական շրջանները ընդհանրապէս «ոչ» պատասխանած են: Պոռտոյի մէջ այո պատասխանած են 45.236 հոգի, ոչ՝ 68.407 հոգի: Նահանգներէն «այո»ն մեծամասնութիւն շահած է Պուշ - տիւ- Ռոնի, Տրոմի, Վարի մէջ եւն:

✕ Թերթերը կը գրեն թէ զօր. տը Կօլ չէ մասնակցած քուէարկութեան, ոչ անձամբ, ոչ ալ նամակով:

Զօրաւո՛րը անձրեւի առջեւ

Զօրաւորու ժողովը չաբաթ օր քննեց Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ պահանջները, առանց որ եւ է համաձայնութեան յանգելու: Մ. Նահանգներու նախագահը յաջորդ օրը մասնաւոր խօսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Պ. Մոլոթովի եւ Պէվինի հետ, ելք մը գտնելու համար: Վէճի գլխաւոր նիւթն է Թրիէսթէի խնդիրը: Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները կ'առաջարկեն Թրիէսթէն վերադարձնել Իտալիոյ, Խ. Միութիւնը կը պահանջէ յանձնել Եուկոսլաւիոյ: Այս առթիւ պատմական - ակադեմական տեսութիւններ ալ պարզուեցան, սկսելով 15րդ դարէն: Պ. Մոլոթով դիտել տուաւ թէ անգլեւամերիկեան ծրագիրը «տեսակ մը պատիժ է Եուկոսլաւիոյ համար, որ ամէն պարագայի մէջ դաշնակից մըն է»: Իր կարծիքով, եթէ այդ հողամասը Եուկոսլաւիոյ չյանձնուի, դուռ պիտի բանայ Փաշական նոր արշաւանքի մը: Եւ պնդեց Եուկոսլաւիոյ յանձնել բոլոր վիճելի հողերը, յանձն առնելով Իտալիոյ գոհացում տալ ուրիշ խնդիրներու մէջ: Պ. Պէվին դիտել տուաւ թէ Անգլիա չի կրնար սակարկութիւններ կատարել ժողովուրդներու կեանքին վրայ: Պ. Պըրնս ըսաւ թէ Թրիէսթէն Իտալիոյ կը պատկանէր 15րդ դարուն: Պ. Մոլոթով պատասխանեց թէ 15րդ դարուն միացեալ Իտալիա չկար, այլ Վենետիկի հանրապետութիւն, թէ 1810ին Նափոլէոն այժմ վիճելի հողերէն կազմեց Իլլիւրիոյ հանրապետութիւնը, մէջն առնելով Թրիէսթէն, ինչ որ կը նշանակէ թէ Եուկոսլաւիոյ կը պատկանի: «Ամէն պարագայի մէջ Նափոլէոն Եուկոսլաւ չէր»: Ասոր վրայ Պ. Պըրնս առաջարկեց հանրաքուէ կատարել: Պէվին մերժեց այս առաջարկը, իսկ Մոլոթով պատասխանեց թէ հանրաքուէն պէտք է կատարուի ամբողջ Վենեցիա Ճիուլիայի շրջանին եւ ոչ թէ անոր մէկ մասին մէջ:

Ամբողջ խնդիրը դիւանագիտական պայքար մըն է Միջերկրականի շուրջը: Խ. Միութիւնը կը ձգտի Միջերկրական իջնել, Անգլիա կ'ուզէ պահել իր գերակշռութիւնը այդ ծովուն մէջ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ անհամբեր կը սպասեն մասնաւոր խօսակցութեանց արդիւնքին, որ պիտի պարզուէր երէկուան ժողովին մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ մասին համաձայնութիւն գոյացած է Իրանի կեդրոնական կառավարութեան եւ նոյն նահանգի ներկայացուցիչներուն միջեւ, համաձայն վերջին լուրերու: Ռուսերը արդէն պարպած չորս նահանգներ եւ երէկ, 6 Մայիս, Ատրպատականէն ալ հեռացած պիտի ըլլային, համաձայն իրենց խոստումին:— Ապահովութեան Խորհուրդը վաղը նորէն պիտի քննէ Իրանի խնդիրը եւ հաւանաբար պիտի փակէ զայն, քանի որ Ռուսերը քաշուած են:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԽՆԴԻՐԸ հետզհետէ կը ծանրանայ: Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց թէ արտակարգ ժողով մը պիտի գումարեն Մայիս 15—20, քննելու համար անգլեւամերիկեան յանձնաժողովին տեղեկագիրը: Այս առթիւ աւելցուց թէ արաբական պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկուի Մոսկուա, Խ. Միութեան աջակցութիւնը խնդրելու համար անգլեւամերիկեան միջամտութեան դէմ: Պատուիրակութիւնը պիտի բաղկանայ Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի արաբ ներկայացուցիչներէն: Հինգ պատուիրակներ Արաբիա գացին օդանաւով, խորհրդակցելու համար Իպն Սէուտի հետ: Ուրիշ պատուիրակութիւն մըն ալ, որ կը բաղկանայ Իսլամ Եղբայրութեան եւ Ուսանողական Միութեան ներկայացուցիչներէն, Պաղտատ գնաց: Իրաքի միացեալ կուսակցութիւնները որոշեցին ընդհ. գործադուլ յայտարարել ուրբաթ օր, բողոքելու համար անգլեւամերիկեան ծրագրին դէմ: Սուրիոյ երեսփ. ժողովին մէջ երեսփոխան մը շնորհակալութիւն յայտնեց Խ. Միութեան որ մերժած է մասնակցիլ «Պաղեստինի դէմ սարքուած անգլեւամերիկեան դաւադրութեան», եւ խնդրեց Միացեալ Ազգերէն եւ Խ. Միութենէն մերժել անգլեւամերիկեան յանձնաժողովին առաջարկները: Մոսկուայի անթելը կը քաջալերէ ընդդիմութիւնը՝ արաբերէն զեկոյցներով:

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ վճռական կէտի մը հասած են: Կ'ըսուի թէ Անգլիա պիտի պարպէ իր զօրքը, նոյնիսկ Սուէզը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ՕՐԸ տօնուեցաւ Մոսկուայի մէջ, ի պատիւ կուսակցական պաշտօնաթերթին՝ «Փրավտա»յի, որ հիմնուած էր 1912 Մայիս 5ին, Լէնինի եւ Սթալինի կողմէ:— Երկու նոր նախարարութիւններ հաստատուեցան Խ. Միութեան մէջ,— Ուտեստի պահեստ եւ հում նիւթերու պահեստ:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ անգլ. եւ ֆըրանսական զինուորները Սուրիա - Լիբանանէն պիտի հեռանան մինչեւ Յունիս 30:

150 ԿՐԱՄ ՊԱՀԱՃՈՅ միս պիտի բաժնուի Մայիս 6—12, B4 (100կ.) եւ BB (50 կ.) կտրօններով, ինչպէս եւ 100 կրամ խոզեղէն B3 կտրօնով:

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ԿՐԸՆՈՊԼ, (յապաղած) — Սիրելի «Յառաջ», մեր Սանուհիներու Միութիւնը որ կազմուած է երեք ամիսէ ի վեր, ունի 40 անդամուհի, 13—23 տարեկան: Կը յաճախեն հայերէնի դասընթացք մը շաբաթ երկու անգամ: Ուսուցիչն է Պ. Տրդատ Սողոմոնեան, որուն շնորհիւ մաքուր առոգանութեամբ հայերէն կը խօսին, կ'երգեն եւ կ'արտասանեն: Սանուհիները կազմակերպած էին հանդէս մը Մարտ 30ին, St. Josephի թատրոնը: Կրընոպլէն եւ շրջաններէն բազմութիւն մը եկած էր քաջալերել այս ձեռնարկը: Սանուհիները նախ երգեցին երկու նոր երգեր որմէ վերջ ներկայացուեցաւ Կապոյտ Խաչի կողմէ զաւեշտ մը երեք արար (Ս. Թօլոյեանի) «Բարձրացիր, բարձրացուր»: Դերակատարները իրենց դերերը տարին շատ յաջող, թէեւ առաջին անգամ բեմ կ'ելլէին, երեք գործող աղջիկները: Զաւեշտէն վերջ Տիկին Սիսլեանի ղեկավարութեամբ, Սանուհիները պարեցին հինգ պար երկու պատկերներով: Առաջին պարը, չինական թէ հագուստով եւ թէ երգով, բոլորովին նորութիւն մըն էր հանդիսականներուն համար: Միւս պարերը հայկական էին, ճոխ տարազներով: Տնօրէնը շնորհակալութիւն յայտնելով, աւելցուց թէ միշտ մեր տրամադրութեան տակ կը դնէ թատրոնը: «Այս տեսակ կարգապահութիւն երբեք չտեսայ միւս օտարներու մօտ»: Ներկաները այնքան յուզուած էին հայկական երգերէն եւ պարերէն որ մէկը միւսին կ'ըսէր.— Այսօր մեր Մուշի գիւղն եմ»: Իսկապէս ապրեցանք վայրկեան մը մեր հայրենիքէն, մեր աչքերուն առջեւ պատկերացան հայրենի կանանչ դաշտերը, կապուտակ երկինքը, յոնցինք Արաքսի գլգլալը, Պինկէօլը, դաշտերու մայիսը, ապրեցանք մէկ ժամ մեր հայրենի երգերով: Տիկին Սիսլեան շնորհակալութիւն յայտնելով հանդիսականներուն, հրաւիրեց ծնողները անդամագրել իրենց զաւակները այս ազգօգուտ Միութեան: Հանդէսը վերջացաւ տեղատարափ ծափերու տակ եւ ներկաները մեկնեցան հայրենի կարօտով: Սանուհիներու եւ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ օգնեցին այս ձեռնարկին, հանդերձեղէնի պատրաստութեան եւ գեղարուեստական բաժինին: — Լիւսի

Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Քաչանէն Գարակէօզեան եւ Նիկողոսեան ընտանիքները Պանեէօ - Քաշանի հայ դպրոցին կը նուիրեն 500 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Վիէնէն Պ. Ցակոբ Մաթոսեան, Տիկին Եւա Իշխանեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մաթոսեան, Տէր եւ Տիկին Սերոբ Իշխանեան (Ուոշինկթըն), իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, հեռագրով, նամակով կամ ծաղկեպսակներով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ (ծնեալ Իշխանեան), մահուան առթիւ, (18 Ապրիլ):

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Ցակոբ Մաթոսեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իր տիկնոջ մահուան առթիւ:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ իր հայրենակիցներուն, Մուրատեան վարժարանի նախկին աշակերտներուն, Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ դպրաց դասուն եւ ամէն անոնց որ անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իր զաւկին ՆՈՐԱՅՐ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի դրամական կարեւոր նուիրատուութիւններ ըրին:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Հ. Ց. Դ. «Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբին եռանդուն անդամներէն ընկեր Արմենակ Ցակոբեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր մայրը: Այս առթիւ խումբը եւ բոլոր ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն սգաւոր ընկերոջ:

ԱՐԿԱԾԻ ԶՈՀ ԳՆԱՑ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ, Կարպիս Գօյաճեան, 28 տարեկան որ Ամերիկացիներուն քով կ'աշխատէր: Հինգշաբթի օր Կարպիս, ամերիկացի սպան եւ գերման գերի մը գաւառ կ'երթան փոքր ճիփով մը: Կառավարն էր Ամերիկացին: Պոլէի մօտերը ամերիկեան խոշոր բեռնատար կառք մը կը զարնուի ճիփին, որ ջարդուփշուր կ'ըլլայ երեք ուղեւորներուն հետ: Դժբախտ Կարպիսը անդամ էր Հայ Արիներու Միութեան, զաւակը՝ Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գօյաճեանի եւ կը բնակէր Շավիլ, ուր շատ սիրուած էին ամբողջ ընտանիքով:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—1945 — 1946 տարեշրջանը Միութեանս բաժակներու շահման աննախընթաց տարին եղաւ: Ա. խումբը ջախջախիչ յաղթութիւններով շահեցաւ Caillolի խումբին կազմակերպած Tournoiին բաժակը եւ յետոյ Sportingի բաժակը:

Այժմ ալ Միութեանս փոքրիկներու խումբը շահեցաւ Coupe Mailhanի բաժակը, պարտութեան մատնելով 10 ֆրանսական խումբեր որոնց մէջ կը գտնուէր նշանաւոր Olympique de Marseilleի խումբը:

Ուրախութիւնը մեծ է եւ առաջին անգամն է որ Միութեան մը բոլոր ջանքերը կը գնահատուին եւ կը վարձատրուին:

Պզտիկ տեղեկութիւն մը խումբերու դասակարգութեան.—

Ա. Խումբ.— Շահեցաւ Coupe Marius Barreraի բաժակը, Sportingի բաժակը եւ St. Loupի Souvenir բաժակը: Իսկ ախոյենական խաղարկութեան իր groupeին Գ. է եւ կրնայ ըլլալ որ վերջընթեր երկու խաղարկութիւն եւս ունենայ եւ յաղթութեան պարագային Division d'Honneur բարձրանայ:

Խառն խումբ.— Իր groupeին առաջին ըլլալէ վերջ, այժմ կը մասնակցի տիտղոսի խաղարկութեան: Արդէն երկու յաղթութիւն տարած է եւ եթէ այս վերջին խաղն ալ շահի, պիտի խլէ ախոյենութեան բաժակը:

Ժիւնիոռ Ա.— Իր groupeին առաջինը: Մասնակցելով տիտղոսի խաղարկութեան, այժմ հասած է demi finaleի:

Ժիւնիոռ B.— Իր groupeին առաջինը: Կը մասնակցի տիտղոսի խաղարկութեան եւ այժմ հասած են demi finaleի խաղարկութեան:

Minimes.— Ախոյեան Coupe Mailhanի խաղարկութեանց: Առաջինը իրենց groupeին եւ մասնակցելով Sud - Estի ախոյենական մրցումներուն հասան demi finale: Կը յուսանք որ պիտի կրնան իրենց ճարպիկ խաղարկութեամբ Sud - Estի ախոյենութեան բաժակը շահիլ:— Վահան Շամլեան

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ԱՐԾԻՒ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՔԱՂԱՔԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, բացման թէյասեղանը՝ Մայիս 26ին: Զխաչածեւել:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գինեձօն ի պատիւ 1941 եւ 1942 Բ. զօրաղասերու արձակուած ընկերներուն եւ 46ի նորակոչներուն, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան, այս չորեքշաբթի ժամը 19ին, Café Noailles:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէն եւ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Ցակոբ Մաթոսեանի, իր տիկնոջ մահուան առթիւ:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ գործադիր խորհուրդը, շրջանային պետերը եւ սկաուտները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն իրենց ընդհ. պետին՝ Տոքթ. Գուրգէն Մեծատուրեանի, իր հօր՝ Հայ Արիներու Միութեան հովանաւորող մարմնի անդամ Պ. ԹԱԴԷՈՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ մեր թղթակիցներէն միշտ չղրկել ուրիշ թերթերու մէջ երեւցած կասկածելի տեղեկութեանց պատասխանները:

ՍԱՍՈՒՆԱԿԱՆ, 1200 էջ, «Բիւր Ակ», «Հազար Ակ»ի հետ 575 ֆրանք կանխիկ: Արտասահման՝ վեց (6) տոլար: Դիմել D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Փարիզ (9):

ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ.— Բարեսէր Պ. Գ. Լոռէնեանի մահացու հիւանդութենէ մը ապաքինման առթիւ շնորհապարտ Հայ մը 500 ֆրանք կը նուիրէ յունահայ կարօտեալներու: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ETAB. ZAREH
ԿՕՇԻԿԻ վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյք, ՄՈՐԹ ԵՒ ԿԱՇԻ, 348 rue des Pyrenées, Paris (20):

Կիրակի 12, Մայիս 1946 Ցերեկոյթ ժամը 3ին

«Շիմի»ի Թատրասրահը 28, ռիւ Սէն-Տոմինիք (Մեթ. Էնվալիտ)

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՈՒ ԿԸ ԽԱՂԱՅ
ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ
ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՀԵՌՈՒ
ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ, 4 ԱՐԱՐ, 5 ՊԱՏԿԵՐՈՎ
Տոմսերն ապահովել սովորական վայրերէն
Թատրի կէսէն ու դռները կը փակուին ժամը 3ին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, Վեցամս. 400, Եռամս. 200 ֆրանք

Mercredi 8 MAI 1946 Չորեքշաբթի 8 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4604—Նոր շրջան թիւ 333 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԵՒ ԱՌԻՆ, ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Երբ ձեռնարկեցինք Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կազմակերպութեան, շատեր յոռետես էին: Գոհ պիտի ըլլայինք, եթէ 200 պատանիներ եւ պատանուհիներ համախմբուէին, մէկ տարուան մէջ:

Վեց ամիս չանցած, արդէն վեց հարիւր կը հաշուեն անդամներու թիւը:

Պատկառելի թիւ մը կը կազմէ Մարսէյլի շրջանը: Յետոյ կուգայ Փարիզը: Միւս գաւառական քաղաքներուն մէջ ալ 20—25 հոգինոց կորիզներ կազմուած են, միշտ ընդունակ աճելու:

Իւրաքանչիւր մասնաճիւղ ունի վարչութիւն մը, երեք կամ հինգ անդամներով: Եւ գրեթէ ամէն տեղ ալ կը գտնուի ընկեր մը կամ բարեկամ մը, որ բան – գործ կ'ընէ շաբաթը քանի մը ժամ տրամադրել, զանոնք դաստիարակելու համար:

Կազմակերպութեան հիմնական նպատակն է.

1.— Դաստիարակել երիտասարդութիւնը հայկական մշակոյթով, պատրաստել Հայաստանի կորովի եւ գաղափարով քաղաքացիներ:

2.— Հեռու պահել երիտասարդութիւնը մեղկ զբաղումներէ եւ խաղերէ, զարկ տալ անոր ֆիզիքական առողջ դաստիարակութեան, պատրաստելով չարքաշ կեանքի վարժ ու պատասխանատու երիտասարդներ:

3.— Կազմակերպել հանդէսներ, դասախօսութիւններ, մարզական մրցումներ, որոնք պիտի նպաստեն արթնցնելու եւ վառ պահելու հայկական ոգին եւ ազգային հպարտութիւնը հայութեան մէջ: Ձեռնարկներ կատարել օտարներուն ծանօթացնելու Հայոց պատմութիւնը, մշակոյթը եւ հայ քաղաքական Դատը:

Անշուշտ նկատի առնուած են միջավայրին պահանջները,— պար, մարզանքներ, արշաւներ, դաշտագնացութիւն եւն.: Բայց հիմնականը՝ նոր սերունդին հայեցի դաստիարակութիւնն է: Աճեցնել եւ վառ պահել ազգային գիտակցութիւնը: Տարրական գիտելիքներ աւանդել, մայրենի լեզուին հետ: Սրել նախաձեռնութեան ոգին: Սիրցնել հայկական միջավայրը, որմէ շատեր խոյս կուտան տեսակ մը չոնսութեամբ կամ ինքնահաճ անհոգութեամբ:

Մէկ խօսքով՝ «ժառանգորդներ» հասցնել:

Արեւելեան գաղութներու մէջ, Յունաստան, Պալքաններ, Սուրիա – Լիբանան, Եգիպտոս, Իրաք, Իրան եւն. դպրոցները կը դիւրացնեն այս աշխատանքը: Այստեղ ալ ունինք ծաղկոցներ, մանաւանդ 1944ի ազատագրութենէն ի վեր: Բայց, անբաղդատելի է տարբերութիւնը: Նոյն իսկ Պոլսոյ մէջ սերունդ կը հասնի հայկական դաստիարակութեամբ, իսկ Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի մէջ հարթիչ գլանը կը խանդարէ շատ մը հաշիւներ:

Բայց եւ այնպէս, ոչ մէկ ընկրկում: Ոչ վայրերան կանչեր, ոչ ալ սաւառնաթեւ ծրագիրներ:

Անկեղծ հաւատք եւ տեւական աշխատանք: Իսկ ամէն բանէ առաջ՝ խրախոյս նորահասներուն, որպէսզի վարժուին իրենք վարել իրենց գործերը:

Ուղղութիւն տալ, առանց կապարի ծանրութեան մը վերածելու խնամակալութիւնը: Խրատել՝ երբ կը շեղին, համոզել՝ երբ կը սխալին: Բայց չդառնալ Տէր Թողիկներ:

Եթէ հոգեբանութիւն եւ մանկավարժութիւն կոչուած գիտութիւնները արժէք մը ունին, ամէնէն աւելի այստեղ է որ դեր կրնան կատարել:

Արդարեւ, կարելի չէ յաջողիլ, առանց ըմբռնելու նորերու հոգին:

Անոնք շարունակ պայքարի մէջ են միջավայրի մը հետ որ խորթ է մեզի, բայց բնական, կախարդական՝ իրենց համար: Չէ՞ որ այստեղ ծնան, կամ հասակ նետեցին:

Ամէն պարագայի մէջ, կրնանք հպարտութեամբ յայտարարել,— մեր Նոր Սերունդին տղաքը թեւ առած են արդէն եւ կը գործեն:

Անոնց հետ զուգընթաց՝ Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու Միութիւնները, որոնք հայկական, հայրենաշունչ արշաւներ կը կատարեն բեմէ բեմ եւ քաղաքէ քաղաք:

Դուք լսա՞ծ էք անոնց երգերն ու արտասանութիւնները, այնքան հարազատ եւ տաք շեշտերով, հանդէսներու պահուն:

Իրենց նայուածքն անգամ կը պայծառացնէ ձեր հոգին, այս մռայլ օրերուն:

Թող ամէն մէկը մտածէ իր զաւկին համար,— եւ հարիւրները կը վերածուին հազարներու: Ցանուած սերունդի փրկութեան: Շ.

Անտոնեանի 80ամեակը

Լիոնէն մեր թղթակիցը եւ Նոր Սերունդի վարչութի[illegible] կը հաղորդեն թէ կիրակի օր մեծ յաջողութեամբ տօնուեցաւ Ա. Ահարոնեանի 80-ամեակը: Ներկայ եղած են 2000 հոգի: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Նկարիչ Զարեհ Մութաֆեան

ԽՄԲ.— Մարսիլիոյ Le Patriote - Renaissance շաբաթաթերթին մէջ (3 Մայիս) նկարչական ծանօթ քննադատ Ժան Թուրէթ նկարիչ Զ. Մութաֆեանի ցուցահանդէսին մասին հրատարակած է գնահատական ուսումնասիրութիւն մը (ինչպէս եւ նկարիչին մէկ կտաւը), որ ստորեւ.—

Մութաֆեան հայ նկարիչին առաջին ցուցահանդէսը Մարսիլիոյ մէջ: Բացման՝ խուռն բազմութիւն մը: Շատ տաք էր առաջին այս հանդիպումը: Մութաֆեան կրցաւ գրաւել Մարսիլիոյ հասարակութիւնը այն մաքուր անկեղծութեամբ, որ կը ցայտէ իր նկարչութենէն՝ համակ բիւզանդական ջերմութեամբ մը: Նկարիչը աշխատած է Իտալիոյ եւ Զուիցերիոյ մէջ՝ վերջնապէս հաստատուելէ առաջ Փարիզի մէջ: Արեւելքէն գալով՝ Մութաֆեան վենետեան քնքոյշ լոյսէն կը պահէ տեսիլք մը, որ աքանչելի թարմութիւն մը ունի: Տոնաթոյի հրեշտակները կը ձեւացնէին խումբ մը հրդեհի գոյներով՝ կապոյտ – սեւ ու կանանչ – կապոյտ եզերումով: Արշալոյսին կամ վերջալոյսին ներդաշնակութիւնն է, զոր յետագային կը գտնէ Վելասքէզ, Փրատոյի պտտակուրման համար: Մութաֆեան ժառանգած է բիւզանդական եւ վենետեան այս զգայնութիւնը, որ բնականօրէն, նկարիչին մօտ, կը հակի դէպի գոյնի աէրը, նիւթին միաթիք ճառագայթումը: Իր բնանկարներուն, ինչպէս իր յղացական պաստառներուն մէջ՝ ինքզինքը կուտայ սիրտով եւ արիւնով: Բնութեան միանգամայն ներկայացումը եւ ոճաւորումը:

Այս արուեստագէտին մասին արտայայտուելու ժամանակ՝ ոմանք խօսած են տպաւորապաշտութեան մասին: Այո, ճիշդ է այդ՝ երբ նկատի կ'ունենանք իր առաջին ստեղծագործութիւնները: Ան գիտցաւ գտնել իր ստեղծագործ պարզութիւնը, ինչպէս պէտք էր ընէր ամէն իսկական նկարիչ: Գոյներու հակադրութիւնները արտայայտուած են վառ կերպով՝ տիրական մտահոգութեամբ մը եզերանգներու, խղճմտութեամբ ուսումնասիրուած, վարպետին կողմէ, որ պարզութեամբ եւ կարելի անկեղծութեամբ կը ներկայացնէ իր կրած տպաւորութեան ուժգնութիւնը: Լեմանի լիճին տեսարանը լեցուն է նրբութեամբ եւ խաղաղութեամբ: Սարթի մէկ բնանկարը, ընդհակառակն, կը զատորոշուի բարձրակարկառ հարուածներով, առանց հոգ ընելու կարճատեսներու դնահատութեան համար:

Ցուցահանդէսին ամէնէն շահեկան պաստառներուն մէջ կը յիշատակենք «Հանգիստը», անթերի գծագրութեամբ մը, հազիւ գեղազարդուած թեթեւ ու քօղարկուն գոյներով:

«Խոհանոց»ը ուրիշ հետաքրքրական նկար մըն է: Նկարիչը կը գերազանցէ բնութիւնը դիտակցութեամբ եւ իր երեւակայութիւնը որուն կ'ընկերանայ ապահով մասնագիտութիւն մը, կ'ամբողջացնէ այս վերջինը: Այս ներդաշնակութիւնը կարելի է տեսնել նաեւ ուրիշ նկարի մը մէջ որուն «Հարս – Փեսայ» անունը կուտայ, նիւթ մը զոր հիանալի կերպով մշակած է՝ հարուստ գոյներով: Նկարիչը երեւան կը բերէ աւելի ուժեղ կենսունակութիւն մը այս նկարին մէջ: Հակադրութիւնները, կծուռուքներն ու հպումները ներդաշնակ զուգորդութեամբ՝ ջերմութիւն մը կուտան այն սենեակին, ուր երեք երախաներ հարս – փեսայ կը խաղան:

Մութաֆեան հաւատարիմ մնացած է ձեւին որ միշտ ենթարկուած է գոյնին: Իր հրահանգիչ գոյները, արուեստի մասին իր ունեցած նախնական ու մանկունակ ըմբռնումը մեզի կուտան շնորհով ու հարազատութեամբ բնանկար մը, պարտէզի մը մէկ անկիւնը կամ խարակի մը յանկարծակի վայրէջքը, այնպիսի հրճուանքով որ շատ բնական է:

Մութաֆեանի նկարչութիւնը անսպասելի կերպով կը թափանցէ դիտողին: Նկարահանդէսը այցելողները պէտք է խորհրդածեն: Այն ատեն է միայն որ անոնք պիտի զգան այն ներքին թախումը զոր արուեստի գործ մը կը ներարկէ դիտողին:

Մութաֆեան որ անխոնջ աշխատող մըն է, անշուշտ կանգ պիտի չառնէ այն ճամբուն վրայ ուր արդէն մտած է: Վստահ ենք, իր գործը տեսնելէ յետոյ, որ ան նոր փնտռտուքներ պիտի կատարէ այն անսպառելի մարզին մէջ որ նկարչութիւնն է բոլոր անոնց համար որոնք կ'ըմբռնեն զայն:

JEAN TOURETTE

ՄԱՅԻՍ 5Ի «ՈՉ»Ը ԵՒ ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կառավարական տագնապ չկայ

Նախարարական խորհուրդը գումարուեցաւ երէկ առտու, քննելու համար նոր կացութիւնը, իբրեւ հետեւանք Մայիս 5ի ժողովրդային քուէարկութեան: Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կառավարութեան երեք թեւերը համաձայնած են շարունակելու գործակցութիւնը, նկատի առնելով միջազգ. կացութիւնը: Միւս կողմէ, թէեւ Յունիս 2ին ընտրուելիք Սահմանադիր ժողովն ալ եօթը ամիս պայմանաժամ պիտի ունենայ, բայց հաւանական է որ նոր Սահմանադրութիւնը պատրաստուի աւելի շուտ, երեք ամիսէն: Անհրաժեշտ չի համարուիր արտակարգ նիստի հրաւիրել ներկայ Սահմանադիր ժողովը: Մարսէլ Քաշէնի կարծիքով, կառավարութեան երեք թեւերը դիւրաւ պիտի համաձայնին, փոխադարձ թեթեւ զիջումներով, յօրինելու համար նոր Սահմանադրութիւնը: Համայնավար կուսակցութիւնը մասնաւոր յայտարարութեամբ մը կը հաստատէ այս պարագան, շեշտելով թէ նոր Սահմանադիր ժողովը պէտք է քանի մը շաբաթէն «եւ բոլոր հանրապետականներու համաձայնութեամբ յօրինէ նոր Սահմանադրութիւնը», որպէսզի վերջ գտնէ աժամեայ կարգուսարքը: Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն ալ անհրաժեշտ կը գտնէ կարճ կապել աժամեայ կարգուսարքը: «Նոր Սահմանադիր ժողովն ալ եօթը ամիս պիտի տեւէ, բայց եթէ իմաստուն ըլլայ — եւ պիտի ըլլայ — պէտք է արագօրէն մշակէ նոր Սահմանադրութիւնը եւ քանի մը շաբաթէն, ժողովուրդը վաւերացնելով նոր օրէնքը, պիտի ընտրէ երեսփ. ժողովը, հինգ տարուան համար»: Ժողովրդական կուսակցութիւնն ալ համաձա՞յն է շուտ վերջացնելու Սահմանադրութեան մշակումը եւ քուէարկութիւնը:

ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԻՆ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, կիրակի օրուան ընտրութեանց արդիւնքը եղած է հետեւեալը. — Արձանագրուած քուէարկուներ՝ 25.221.614, մասնակցած են՝ 20.203.733: Ոչ պատասխանած են 10.522.478 հոգի, այո՝ 9.323.709 (մէջն ըլլալով Ալժերիան, Թունուզը եւ Մարոքը): Սահմանադրութիւնը մերժուած է 1.198.769 ձայնով: «Ոչ»երու համեմատութիւնն է՝ 53 առ հարիւր, «այո»ն՝ 47 առ հարիւր: Զեռնպահներու համեմատութիւնը՝ 20 առ հարիւր (մօտ հինգ միլիոն), Փարիզի մէջ՝ 12 առ հարիւր: Փարիզի 20 թաղամասերէն 15ը մեծամասնութեամբ ոչ պատասխանած են: 56 նահանգներու մէջ «ոչ»երը մեծամասնութիւն շահած են, 36 նահանգներու մէջ՝ «այո»ները: Փարիզի մէջ ոչ պատասխանած են 760.721 հոգի, այո՝ 596.359: Սէնի նահանգին մէջ այո՝ 605.102, ոչ՝ 443.923:

Թերթերը կը գրեն թէ ձախակողմեան հոսանքները բաւական քուէ կորսնցուցած են, բաղդատելով 1945 հոկտ. 21ի ընտրութեանց հետ: Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն կիրակի օրուան քուէարկութեանց արդիւնքին եւ դիտել կուտան թէ Ֆրանսա «ոչ» պատասխանելով նոր Սահմանադրութեան, կը փակէ դուռը այս կամ այն կուսակցութեան դիկտատուրային առջեւ: Մոսկուայի մէջ ձախերու պարտութիւնը կը վերագրեն ընկերվարական կուսակցութեան, ըսելով թէ թոյլ շարժած է: Անցեալ հոկտեմբերին ընկերվարականները եւ համայնավարները միասին 9.500.000 քուէ շահած էին: Այս անգամ զգալի կորուստ ունեցած են: Կարգ մը թերթեր մինչեւ 409.472 կը հաշուեն այդ կորուստը: Այժմ անհամբեր կը սպասուի Յունիս 2ի քուէարկութեան, որ պիտի պարզէ երկրին վերջնական պատկերը: Կարծողներ կան թէ մեծ փոփոխութիւններ պիտի չկատարուին եւ երեք մեծ հոսանքները գրեթէ հաւասար ուժ պիտի ունենան: Տարօրինակ երեւոյթներ ալ պարզուած են, կիրակի օր: Լիոնը, որ Դիմադրական պայքարին փառարանը եղած էր, «ոչ» պատասխանած է 40.000 քուէներու մեծամասնութեամբ:

Մայիս 5ի քուէարկութեան արդիւնքը մեծ ազդեցութիւն գործեց սակարանին վրայ: Տոլարը, որ մինչեւ 320ի բարձրացած էր սեւ շուկային մէջ, մէկ անգամէն իջաւ 260ի: Սեղանաւորական շրջանակներու մէջ բարենշան կը համարին նոր Սահմանադրութեան մերժումը: Ճարտարարուեստական բոլոր արժեթուղթերը բարձրացան:

Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, Ֆրանսայի 93 նահանգներէն 69ը «ոչ» պատասխանած են: «Այո»ները մեծամասնութիւն կը կազմեն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԵՐԳԱՂԹԸ եւ Արտասահմանի պարտականութիւնը

ԽՄԲ.— Ընկեր Ս. Վրացեան հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ «Հայրենիք»ի մէջ, այս խորագրով գրութեամբ մը.—

... Ներգաղթի որոշումը, եթէ իրականացուի ակնկալուած սահմաններու մէջ, Հայաստանի կառավարութեան մեծագոյն գործը պիտի ըլլայ, իր քսանեւհինգամեայ գոյութեան ընթացքին: Անոր հրահանգով է, որ Արտասահմանի հայկական զանգուածները ոտքի ելած են՝ խզելու համար բոլոր կապերը իրենց ապրած երկիրներու հետ: Անոնք որ արձանագրուած են արդէն, այլեւս չեն կնար մնալ ուր որ են եւ պէտք է մեկնին: Որոշ տեղեր նաեւ այսօր դեռ չարձանագրուողներն ալ պէտք է հեռանան, որովհետեւ ազգակիցներու մեկնումէն յետոյ իրենց կեանքը կը դառնայ այլեւս անհանդուրժելի օտար միջավայրին մէջ: Հայաստանի կառավարութիւնը մեծ պատասխանատուութիւն ստանձնած է այդ զանգուածներու հանդէպ եւ յուսանք որ լիովին պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը :

Հայաստանի կառավարութիւնը յանձն առած է նաեւ Ներգաղթի նիւթականի մէկ մասը՝ ազատելով ներգաղթողները իրենց հետ տարած գոյքերու մաքսէն եւ տրամադրելով ներգաղթողներու համար շինուելիք բնակարաններու արժէքի կէսը : Տարակոյս չկայ, որ ներգաղթողները պէտք է ստանան նաեւ աշխատելու եւ իրենց ապրուստը ապահովելու միջոցներ ու հնարաւորութիւններ : Բայց այդքանը բաւական չէ, զանգուածային ներգաղթը լայն եւ առողջ հիմերու վրայ դնելու համար: Գոնէ մինչեւ այժմ եղած տեղեկութիւններէն կարելի է եզրակացնել, որ Սովետական իշխանութիւնը ճանապարհածախսի եւ ներգաղթի գործի արտասահմանեան մասի կազմակերպման համար նիւթական ո եւ է պարտականութիւն չի ստանձներ: Այս հարցը, ըստ երեւոյթին, ձգուած է ներգաղթողներուն իրենց եւ Արտասահմանի հայութեան: Որով, ուրեմն, մեզ՝ Հայաստանէն դուրս ապրող Հայերուս վրայ կ'իյնան լուրջ պարտականութիւններ դիւրացնելու եւ արագացնելու համար ներգաղթի գործը: Ի՞նչ կրնանք եւ ի՞նչ պարտաւոր ենք ընել մենք:

Մեր ընելիքը, իրերու բերումով, պէտք է լինի հետեւեալը.—

Նախ՝ Ներգաղթի հարցը սերտօրէն կապուած է Հայկ. Դատի հետ: Հայկ. Դատը միջազգային խնդիր է: Մեծ պետութիւնները որոշ պարտաւորութիւններ ստանձնած են Հայերու հանդէպ եւ, հետեւաբար, ունին նաեւ որոշ պարտականութիւններ: Հայկ.Դատի լուծումը միայն Թրքահայ հողերու կցումը չէ Հայաստանին: Այլեւ տարագիր Հայերու վերաբնակեցումը հայկական հողերու վրայ: Ճիշդ այնպէս, ինչպէս աշխարհ այսօր զբաղած է տարագիր Հրեաներու տեղաւորման հարցով, ինչպէս սնունդ ու հոգատարութիւն կը տրուի պատերազմի աղէտեալներուն UNRRAի միջոցով, պետութիւնները պարտականութիւն ունին, առաջին համաշխարհային պատերազմի հետեւանքով տարագրուած Հայերն ալ իրենց երկիրը փոխադրելու : Այս կը նշանակէ թէ բոլոր անոնք, որոնք զբաղած են Հայկ. Դատի պաշտպանութեան գործով, իրենց նպատակակէտ պէտք է ունենան եւ ներգաղթի գործի ապահովութիւնը միջազգային ուժերու աջակցութեամբ :

Երկրորդ՝ երբեք մեր միտքէն հանելու չենք, որ Թուրքերը ոչ միայն Թուրքիոյ հայութեան կէսը ջարդեցին եւ միւս կէսը արտաքսեցին երկրէն, այլեւ հայ ժողովուրդի բովանդակ նիւթական միջոցները խլեցին: Մեր իրաւունքն է եւ պարտականութիւնը, ամէն տեղ ուր հնար է, պահանջել հատուցում: Ներգաղթի գործը այդ պահանջը ամրապնդող փաստերէն մէկն է:

Եւ, վերջապէս, մեր պարտականութիւնն է սեփական զոհողութեամբ օգնել ներգաղթողներուն: Այդ պարտականութիւնը որոշ կերպով ձեւակերպուած է Երեւանի Ներգաղթի Կոմիտէի Բարեգործականին ուղղած պատասխան նամակին մէջ.— 1) Օգնել ներգաղթողներու ճանապարհածախսը վճարելով եւ Հայաստանի մէջ անոնց պէտքերը հոգալով, 2) Գումարներ տրամադրել կարիքաւոր ներգաղթողներու բնակարաններու շինութեան համար, 3) Ուղարկել Հայաստան արդիւնաբերական, հիւանդանոցային եւ մանկական հիմնարկներու կահաւորում, հագուստ, կօշիկ եւն.:

Եթէ նկատի ունենանք, որ ներգաղթողները հարիւր հազարներով պիտի համրուին եւ անոնց մէկ կարեւոր մասը նիւթական միջոցներէ զուրկ մարդիկ պիտի ըլլան, ներգաղթի գործի համար խոշոր գումարներու պէտք պիտի լինի: Որքան ալ չափազանցուած ըլլայ Երեւանի կարծիքը Արտասահմանի Հայերու հարստութեան մասին, մեր հնարաւորութիւնները այնուամենայնիւ ,արհամարհելի չեն: Արտասահմանը ի վիճակի է շօշափելի օգնութիւն հասցնելու, եթէ իմաստութիւնն ու հայրենասիրութիւնը ունենայ իր բոլոր ուժերը շարժման մէջ դնելու :

Վերջին քանի մը տարիներու փորձը ցոյց տըւաւ, որ հատուածական ամէն ձեռնարկ մասնակի յաջողութիւններ կրնայ ապահովել: Անցեալի փորձը ցոյց կու տայ, որ համազգային ուժերով կատարուած ձեռնարկները — Ազգ. Միութեան եւ Բանակի հանգանակութիւնները.— փայլուն յաջողութեամբ կը պսակուին : Ոչ մէկ տարակոյս, որ ներգաղթի համար ըլլալիք հանգանակութիւններն ալ, եթէ կատարուին հատուածական ձեւով, պիտի չտան ակնկալուած արդիւնքը, եւ, ընդհակառակն, եթէ համազգային հիմերու վրայ դըրուին, առաւելագոյն գումարը կրնան ապահովել : Եւ ոչ միայն մեծ գումար, այլեւ ներգաղթի գործի շուրջ առաջ կը բերեն բարձր խանդավառութիւն, աւելի եռանդ ու զոհաբերութեան ոգի:

Պէտք է ենթադրել ,որ Երեւանի Ներգաղթի Կոմիտէի ցանկութիւնն ալ այդ է, երբ ան կ'ըսէ, թէ «բոլոր հասարակական եւ բարեգործական կազմակերպութիւնների համար ամենակարեւոր եւ պատուաւոր խնդիրը... կարող է հանդիսանալ օգնութիւնն Արտասահմանի Հայերի Հայրենիք վերադառնալու գործի կազմակերպման եւ նրանց տեղաւորման»:

Ահա, ուրեմն, գեղեցիկ առիթ մը բոլոր ազգային ուժերու համադրութեան եւ համազգային ճիգի, Հայաստանի ու հայ ժողովուրդի պատմական այս մեծ գործին աջակցելու համար: Քաղաքական մեր Դատի պաշտպանութեան շուրջ միանալու իմաստութիւնն ու հայրենասիրութիւնը չունեցանք: Դէպի միեւնոյն նպատակակէտը քալեցինք ու կը քալենք զատ — զատ եւ, ի հարկէ, ի վիճակի չեղանք օգտագործելու բոլոր կարելիութիւնները: Ներգաղթի գործի շուրջ գոնէ համախմբուինք, միացնենք մեր բոլոր ուժերն ու նիւթական հնարաւորութիւնները, լարենք մեր բովանդակ կամքը, մեր հայրենասիրութիւնը: Պատմական մեծ դէպքերը կը պարտադրեն մեզ եւս մեծ ըլլալու :

Ս.ՎՐԱՑԵԱՆ

Գիր՝ Նահատակ Խոյս

Սիրելի՛դ իմ Նարդուհի.— Ամէն անգամ գիրկ կը մեղադրես, թէ ահա 30 տարին լրացաւ մեր բաժանման Թուականէն ասդին, բայց օր մը օրանց տող մը գիր չգրեցիր, կտոր մը Թղթիկիդ արժանի չեղայ... ի՞նչ շուտ մոռցար: Չէ, իմ անուշիկ քոյր, չեմ մոռցած, երբեք, ոչ քեզ, ոչ հայրիկը, ոչ հօրեղբայրը, ոչ հարսները, ոչ մեծ մայրիկը, ոչ աղբարիկներն ու Վարդգէսը եւ, ոչ ալ ո եւ է մէկը, եթէ նոյնիսկ երեսուն անգամ երեսուն Ապրիլներ գան ու անցնին ու ես կեանք ունենամ:

Նարդուհի՛, դուն արեւ ու լոյս չտեսար երբեք... բայց երբ արեւին նայէիր սեւ ու երկար թարթիչներդ ի՛նչպէս կը դողային... ու կ'ըսէիր.
— Աղբար, լուսնկան տաք չէ արեւին պէս, բայց ես զայն ալ կը տեսնեմ...: Ու մատովդ ցոյց կու տայիր ճիշդ անոր տեղը:

Ու հիմակ, Նարդու, կլորցած, արծաթ Թուշիկներով լուսնկան երբ կը տեսնեմ, քու այդ խօսքերը կը վերյիշեմ: Եւ, կը կարծեմ թէ՝ դուն ես տա աղուորիկ լուսինը, երկինքին վրայէն կը քալես դէպ ի վար՝ ինծի նայելով ...:

Ահա այսօր բաղձանքդ կը կատարեմ Թղթիկ մը ճամբելով, որ հաւատաս թէ չեմ մոռցած ձեզ: Չէ, Նարդու, չեմ մոռցած, բայց երբ դիր գրեմ քեզի, անպայման կսկծալի բաներ պիտի վերյիշենք, ու ահա ատոր համար ...: Ուրեմն, Նախ՝ հայրիկի մասին, ինչպէս որ մեզի հասած է.

— Ցուլխեան արեղակը երկինքէն մաղ - մաղ կրակ կը Թափէր: Զինաթափ զունդը պապակած, խանձած էր ծարաւէն: Ջառայի առջեւէն կ'անցնէին: Զինուած բօրենիներու շղթայէն դուրս սուրաց մէկը զունդին շարքերէն բաժնուելով: Թոյլ եւ յոգնած, պարտասած, սակայն խելագարի պէս խոյացաւ դէպի գետակը: Հազիւ ծռած ու շրթնեբը պղտոր գետակին հասցուցած էր, ահա դնդակ մը սուլեց...: Պղտոր, գարշահոտ ջրէն ումպ մը չքաշած տեղն ու տեղը անշնչացաւ...: Ճակտէն արիւնը դէպի գետակ ցայտեց արեւի կարմիր շողերուն պէս ...:

— Երկրորդ իրիկունը երբ Բենկայի կամուրջէն անցանք — առաջին իրիկունը Խ. Կապանի առջեւ պառկեցանք, որ հազիւ 3 ժամ է մեր գեղէն ու անկէց ալ Բենկա հազիւ նոյնքան — հօրեղբայրը մեզմէ բաժնեցին իր շուրջ 40 ընկերներուն հետ: Նարդու, անշուշտ չես մոռցած ու կը վերյիշես, թէ ինչպէս մեզ մեկուսացուցին դեղին վերեւ, Սօսիկին տակը՝ նեղ հովիտին մէջ, ուր գիշերն անցուցինք...: Մութը թանձրացած էր, երբ պնչքերու դիւլ ձայները մեզ՝ կարաւանը ահ ու դողի մատնեցին...: Այն ի՞նչ գիշեր էր, Նարդու: Բոլորն ալ, խումբ - խումբ իրարու կապրտելով գընդակահար ըրին ու Եփրատի կատղած ու փրփրոտ ալիքներուն յանձնեցին ...:

Այժմ հեռացած ենք մեր անուշիկ բնաշխարհէն ու կոտորուած, տարագրութեան ճամբաներուն վրայ: Գիւղ մըն ենք: Տինկիտար: Ամառուան կիզիչ արեւին տակ, ցայգէն մինչեւ գիշեր արտ կը քաղենք: Մեր սնունդն էր ամբողջ, այդ երկար տարի օրուան համար մէկ - մէկ ափ ալիւր, անծուռ խաշուած ձաւար...: Մայրիկին կուրծքերը ցամքեցան: Սխտակ աղբարիկը մեռաւ անօթի: Մեր ափերովն ու մանգաղներուն կռնակովը հոն, արտին Թումբին տակ, երեսկուկ հողվրոի մը շինեցինք ու անոր մատղաշիկ ոսկորները մէջը տեղաւորեցինք:

Տասը օր ետք ուրիշ գիւղ մըն ենք: Փաշըքլու: Դարձեալ միեւնոյն պայմաններուն տակ, նոյն աշխատանքը, նոյն սնունդով: Միւսաք աղբարիկն ալ հոն մեռաւ, ան ալ անօթութենէն ծիւրելէ ետքը, Ըներեսը կոչուած տեղը: Երկրորդ աղբարիկին հետ զուլպայ մը բերինք մօտիկ ագարակէն ...: Դալար ու զովասուն ուռենիներուն շուքին մէջ երեսկուկ հողվրոի մըն ալ անոր համար շինեցինք.: Այժմ կարգը քուկդ էր, նահատակներու նահատակը՝ Նարդու: Իրիկուն մը երբ «Թթենիներուն տակը» մեր գիշերելու վայրը դարձանք, չկայիր դուն...: Բօրենիները տարած էին քեզ...: Ո՞ւր փնտռէինք... ի՞նչպէս գտնէինք քեզ...: Հիմակ, իմ միտքս ի՞նչ ածական ու բառ պիտի կրնայ ճարել քու նահատակութիւնդ վերյիշելու համար այս Թղթիկին վրայ: Ձեռքս ի՞նչպէս գրիչ պիտի շարժէ...: Մէկ ամիս ետքը, գետակի մը եզերքը ինկելի, ճերմակ, ձիւնի ու մարմարի պէս անրիծ ոսկորներդ գտայ ու իրենց համար հողվրոի մը շինեցի գետակէն քսանըհինգ քայլ անդին: Նարդու, այն երկու բօրենիները, որ քեզ տարած ու մորթոտած էին... երկուքն ալ — Քէլ Պէքիրն ու Մոլլային տղան՝ Մըստաֆան, շատ սատակ եղան մեր աչքերուն առջեւ: Առաջինին կողերը ծակծկեցան անկողինին մէջ ու սատկեցաւ..., իսկ երկրորդը իր սիրողին ծոցին մէջ, խանչարով մը կուրծքը շերտ – շերտ ըրած էին... եւ շուտով սատկեցաւ նոյնպէս: — Պաղօ նէնէն ու Տօռուխ հարսա՞ն,— պատմեցին թէ, նոյն տարին (մեր տարագրութեան) հալումաշ վերադարձած էին մինչեւ մեր գեղը, սոսկալի պայմաններու տակ ... եւ, իրենց տանջուած ոսկորները յանձնած մեր հողվրոիքին: Որոշ չկրցայ գիտնալ թէ ո՞ւր մնացին մեր անուշիկ Վարդգէսը ու նաեւ Խապա հարսան: Ու այսպէս, բոլենին, ճիւաղը մեզ անճիտեց, տնեցիները, ազգականները, գեղացիները ,քաղաքացիներն ու բոլորը, բոլորը, մեր սիրելի հայրենիքը խլելու միտքով: Սակայն, Նարդու, օր մը անպայման անոր արիւնոտ կզակը պիտի փըշրուի, պիտի փոշիանայ մեր սրբազան հողերուն վրայէն, որ ձեր արիւնովը ոռոգուած են, ու դուք պիտի ապրիք, մենք պիտի յարատեւենք, գի, Աբարատր կանգո՛ւն է:

Ն. ՇԻՆԱՍԵԱՆ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ 80ԱՄԵԱԿԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ապրիլ 28ին մենք ալ տօնեցինք Ա. Ահարոնեանի 80ամեայ յոբելեանը, խուռն բազմութեամբ: Շատեր հարկադրուեցան ոտքի վրայ մնալ: Հանդէսը սկսաւ Վիէնի եւ Վալանսի Կապոյտ Խաչի սանուհիներու խմբերգով: Օրուան Նախագահը, ընկեր Գ. Քիրէճեան, բացման խօսքին մէջ համառօտակի ներկայացուց Ա. Ահարոնեանի կեանքն ու բեղուն վաստակը եւ անյաւ յայտագրին :

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր: Փոխն ի փոխը յաջողութեամբ երգեցին Օր. Գրիգորեան (Ռոմանէն), Տիկին Մ. Կարապետեան (Վիէնէն), Տիկ. Ս. Փէրգիկեան (Վալանսէն), Օր. Ա. Կարապետեան (Վիէնէն), Տիկին Հ. Միքայէլեան (Քրէյէն), Օր. Ս. Մաթոսեան (Վիէնէն) եւ Վալանսի սոխակը՝ փոքրիկն Օր. Մ. Խաչերեան:

Կ'արժէ յատկապէս յիշել Պ. Կ. Պիպէռեանը, 14 տարեկան (Վիէնէն) որ իր ջութակով զմայլեցուց ներկաները: Յաջորդաբար արտասանեցինՕր. Ուզունեան (Վիէնէն) եւ ընկերներ Մ. Միրզէ(Լիոնէն), Մ. Դաւիթեան (Վալանսէն):

Ապա, բեմ հրաւիրուեցաւ Հայր Տէրմոյեան որ աւուր պատշաճի լուրջ ու շինիչ ճառ մը խօսեցաւ: Վիէնի կամքին կողմէ սրտաբուխ բարեմաղթանքներ ըրաւ ընկեր Մ. Մուրատեան: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Պ. Հ. Բալուեան, որ մէկ ժամ անընդհատ լարուած վիճակի մէջ պահեց ունկնդիրները: Համակրելի բանախօսը մանրամասնօրէն ներկայացուց իր հանդիպումներն ու տպաւորութիւնները, խորապէս յուզելով ներկաները: Ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ, Նախագահը առաջարկեց շնորհաւորական եւ երախտագիտական հեռագիր մը ուղղել մեծահամբաւ յոբելեարին: Անմիջապէս տեղին վրայ խըմբագրուեցաւ եւ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան թարգմանեց Ֆրանսերէնի: Ամէնէն վերջը կրկին բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Մ. Միրզէ որ դեղեցկօրէն պատկերացուց աւետր մտաւորականին կատարած դերը, որու շնորհիւ ամբողջ սերունդ մը վարակուած է հայրենասիրութեան եւ ազատութեան ոգիով:

Այո՛, Ահարոնեանն է որ քանդակած է մեր սրտերուն մէջ հայ քաղաքացիի պարտականութեան բարձր գիտակցութիւնը, ուրեմն կեցցէ Ա. Ահարոնեանը եւ կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Զարդանիշերէն գոյացաւ 20.500 Ֆրանք :

Թղթ-ակից

Այս ալ՝ ուրիշ խայտառակութիւն

(Սեփական թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

Իմացե՞ր էիք, որ Թուրք «դեմոկրատութիւնը» խորթ զաւակ մըն ալ ունի՝ «Սոցիալ – դեմոկրատ կուսակցութիւնը»։

Թուրք Մամուլը, 15—20 օր առաջ արձագանգ տուաւ այդ կազմակերպութեան հաստատման, երեք – չորս տողով. անունը, կուսակցապետը՝ Ճեմիլ Ալփայ, եւ նպատակը՝ ... «լայն ժողովրդապետութիւն»։ Ու, լռութիւն։

Երէկ միայն, իմացանք որ կազմալուծուեր է քսանօրեայ այս Կուսակցութիւնը, «իր արմատները օտար կազմակերպութեանց մէջ թաղած ըլլալուն» ամբաստանութեամբ։

«Ճումհուրիէթ» (30 Մարտ) երկտող մահազդով մը հաղորդելով Ներքին Գործավարութեան արգելքի որոշումը, կը խորհրդածէ.

— «Ճեմիլ Ալփայ, քսան օր միայն դիեցնելէ վերջ իր մանկիկը, սկսաւ օտար կաթ տալ անոր։ Ահա թէ ինչու, պատկան իշխանութիւններու որոշումով՝ լուծուեցաւ Սոցիալ – դեմոկրատ կուսակցութիւնը, որ անունով միայն գոյութիւն ունէր։ Ո՛չ ոք արձանագրուած էր, ցարդ, այդ կազմակերպութեան»։

Զորս տող, ու չորս ողբերգութիւն։ Կուսակցութիւն մը կը կարգուի՝ որ «անդամ չունի»։ Կուսակցապետ մը կը կարգուի՝ որ «օտարի գիրկ կը նետուի», գերագրական անպատասխանատուութեամբ։ Հսկայական Ներքին Գործավարութիւն մը, 20 օրուան մէջ կը քանդէ կուսակցութիւն մը, որուն ծրագրին պատրաստութիւնը հաւանաբար 3—4 ամիս տեւեց...։ Եւ վերջապէս, Թուրք մամուլը կը հարկադրուի իր Թուղով կնքել գերեզման մը, որուն մէջ կը նախատեսէր մշակել ժողովրդավար փոքրիկ ածու մը...։ Կը հաւտա՞ք որ միւսները աւելի բախտաւոր պիտի ըլլան, կամ պիտի չզղջան այն քիչ մը երկար կեանքին համար՝ որ կը շնորհուի իրենց։ Անձնապէս, լաւատես չենք։

Վերադառնալով խեղճ «սոցիալ – դեմոկրատներուն», ճշդենք բնոյթն ու տարողութիւնը իրենց համբակութեան։

Երեւակայեցէ՛ք Թուրք կուսակցապետ մը, որ չուտիկութիւնը կ'ունենայ պուլկարական «Նարոտ» թերթի խմբագրութեան ուղղել «իրերօգնութեան եւ աշխատակցութեան» հրաւէր մը, եւ, — ո՛վ ազատութիւն...— , «պակտիլ» (դանդատիլ) յայտնի եւ ծածուկ բազմաթիւ «հալածանքներու» մասին, որոնց կ'ենթարկուին «Հալք»է դուրս մարդիկ, Թուրքիոյ մէջ։

Լաւ է նոյնութեամբ տեղ տալ այն պաշտօնական նամակին, զոր Թուրքիոյ «Սոցիալ - դեմոկրատ» կուսակցութեան առաջնորդը, Ճեմիլ Ալփայ ուղղած է պուլկար «եղբայր» կուսակցութեան, ու, այս վերջինը, հրատարակութեան տուած է զայն, իր պաշտ. օրկանին՝ «Նարոտ»ի մէջ. (15 մարտ).—

— Ընկերնե՛ր, Թուրք «Սոցիալ–Դեմոկրատ» կուսակցութիւնը երկար տարիներու քաղաքական արդիւլքներէ, եւ հազարաւոր դժուարութեանց դէմ երկարատեւ պայքարէ վերջ, դարձեալ գործունէութեան կը լծուի։

« Հակառակ անոր, որ իր առաջին քայլերուն իսկ նիւթական մեծ անձկութիւններու դէմ յանդիման կը գտնուի, Սոցիալ - Դեմոկրատ կուսակցութիւնը արդէն իսկ իր բաժինը ստանձնած է մարդկութեան լուսամտութեան ու ազատութեան ճամբուն վրայ։

«Եղբայր Սոցիալ - Դեմոկրատնե՛ր,— մեր ձեռքը կ'երկարենք ձեզի՝ այն ապահովութեամբ, թէ անվերապահ համակրանքի եւ ընդունելութեան պիտի արժանանանք։ Մեր սիրտերը կը բաբախեն՝ իրարու միանալու անհուն ցանկութեամբ։ Մեր նպատակն է մարդկութիւնը տանիլ դէպի երջանկութիւն եւ յառաջդիմութիւն։— Ստորագրութիւն՝ Ճեմիլ Ալփայ, Իսթանպուլ,26 փետր.1946»։

Այնքան անյատակ տխմարութիւն կայ նամակին թէ շարժուձեւին մէջ, որ մարդ կը տարուի, ակամայ, խաղ կամ սադրանք փնտռելու՝ բոլոր այս տղայական փոխասացութիւններուն մէջ։ Բայց, խնդիրը լուրջ է, եւ Թուրք մամուլը այս փորձին մէջ կը հաստատէ «կատարեալ խակութիւնը» նոր կուսակցութեան։

Գումարեցէք բոլոր խեղկատակութիւնները,— «Հալք»ի համաժողովը կը յետաձգուի՝ որովհետեւ կարգ մը երեսփոխաններ մտավախութիւնն ունին իրենց աթոռը կորսնցնելու, «դեմոկրատ» կուսակցութիւնը զոհ կը դառնայ խափանարարութեան փորձերու, «Ազգ. Վերականգնում»ի կուսակցութիւնը երկուքի կը բաժնուի, հիմնադիր թէ անդամ իրար կ'ուտեն, իրարու կը հայհոյեն՝ թերթերու մէջ, դատարան կ'իյնան։ Ու, ահա, «Սոցիալ Դեմոկրատ»ները կը լուծուին պաշտօնապէս, իբրեւ դաւադիր – մակարոյծ....։

Կրնա՞ս անուն մը տալ այս պատկերին, սիրելի «Յառաջ»։

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

RESPUBLICA ARMAENA, Ա. տարի Թիւ 3 (Մայիս 1)։ Կը պարունակէ զոր. Թորգոմի մէկ կոչը։ Խմբագիր՝ Bernard - Wahé. Վարչական տնօրէն՝ H. Stéphan, 57 rue du Fbg. Montmartre, Paris։

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԱՍԷՐՆԵՐԸ »

ՏԷՍԻՆ, 19 Ապրիլ.— Խնդալու կամ լալու համար չէ որ դրի կ'առնենք տխուր երեւոյթ մը գաղութներու մէջ գործող խայտարղէտ տարրերու Թրքանպաստ քարոզութիւններէն։ Այն պահուն, երբ Երեւանէն մինչեւ հեռաւոր Ամերիկա միացած մէկ նպատակի համար դիմում կը կատարենք ի խնդիր Թրքահայ Դատին եւ յուշագիրներու դէզեր կը ղրկենք յիշեցնելով Թրքական վայրագութիւններն ու ջարդերը, հոս, Տէսինի մէջ, Նիսէն եկած Պր. Երիտ. Միութիւնը պատիւ ունի մեզի ներկայացնելու ... Թրքական շարժանկար մը ... «Parlant et chantant», «Լէպլէպիճի Հոր – հոր աղան»... Եւ խորհիլ որ՝ այս թեթեւսոլիկները ամէն օր հրապարակը կ'ազմկեն քուէթեամբ եւ զըրպարտութիւններով։ Ու մանաւանդ այս օրերուն՝ երբ ամէն Հայ իր մեռելը կը յիշէ ու Ապրիլեան Եղեռնին սարսափները մտաբերելով զարշանք միայն կ'ունենայ Թրքութեան հանդէպ։ Կը հարցնենք այդ պարոններուն.— Դուք մեռել չունեցա՞ք Տէր Զօրի մէջ, ձեր տուները չքանդեցի՞ն, ու վերջապէս լուր չունի՞ք աւելի քան մէկ միլիոն Հայերու ջարդերէն՝ կազմակերպուած ու գործադրուած նոյնիքն «Լէպլէպիճի» Թուրքերէն։ Դրամի պէ՞տք ունիք, ելէք հանգանակութեան, հայ ժողովուրդը երբեք մերժած չէ բարենպատակ ձեռնարկներ։ Ֆի՞լմ կ'ուզէք ներկայացնել, Երեւանէն բերել տուէք «Ալմաստը», «Քաջն Վարդան», «Դաւիթ Բէկ» կամ ուրիշ ֆիլմեր, հայ ժողովուրդը կը գովէ ձեզ եւ նոյնիսկ հրապարակաւ կը ծափահարէ։ Իսկ ո՞ւր են ձեր ազգային գիտակցութիւնն ու անհատական արժանապատուութիւնը։

Մի մոռնաք որ հայ ժողովուրդը չկարգադրուած հաշիւ մը ունի Թուրքերուն հետ, եւ անմոռանալի կսկիծ՝ իր սրտին մէջ։ Մի մոռնաք նաեւ որ Զուհաճեանը, այդ «Օփէրէթ» գրած ատենը ոչ Տէր Զօր կար, եւ ոչ ալ հայկական նահանգներու թալանն ու հրկիզումը։

Քանի մը խօսք ալ այն Հայերուն, որոնք մոռացումի տուած իրենց մեռելները՝ դէպի սինէմա կը վազէին տեղ բռնելու համար։ Քիչ մը ցեղային ամելութիւն ձեր սրտերէն ներս, յիշեցէք այն Հայերը՝ որոնց գլուխները ջախջախուեցան Թուրքերու ձեռքով, այն քոյր կիները՝ որոնք իրենց ոտքերէն կապուած կը քաշքշէին սայլերու ետին։ Ցամքած ջրհորներու մէջ նետուած հայ մանուկներուն ձայնը չէ՞ք իմանար դեռ, դուք ազատ երկրի մը մէջ ապրող Ապրիլեան որբեր, քոյրեր ու եղբայրներ։ Մի քաջալերէք Թրքական ոչ երգ, ոչ թատրոն, եւ ոչ ալ շարժանկար։ Այնպէս կտակեցին անոնք՝ որոնց արիւնը դեռ թաց է։

Խօսքս յատկապէս անոնց է, որոնք ներդաշթ կ'արձանագրեն դէպի Երեւան, բայց սիրտերը կը բանան Անգարայէն եկած խժալուր ձայներու։ Ցարգանք ունեցէք մեր մեռելներուն հանդէպ եւ մի վիրաւորէք մարտիրոս ժողովուրդի մը զգացումները։ Հոս է որ «Հայաստանասիրութիւնը» արժէք պիտի ունենայ, այլապէս,անկիւնը դրուած ցախաւելը կրնայ շատ մը բաներ աւլել ու սրբել։

Հայկական բարեւներս մոլորեալներուն։

Որսորդ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Հակառակ տնտեսական ծանր պայմաններուն, Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղական կազմը յաջողած էր Ապրիլ 20ին կազմակերպել Հայերուս շատ սիրելի աւանդական հաւկթախաղը, որ գրեթէ մոռցուած էր այս վերջին պատերազմի վեց տարիներու ընթացքին...

Գ. Խաչիկ Գեորգեանի մեծ սրճարանը, ուր տեղի ունեցաւ հաւկթախաղը, իրապէս պզտիկ կու գար Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր անդամներուն, բարեկամներուն եւ համակիրներուն։ Զատկական գունաւոր հաւկիթներուն քով, ոսկեգոյն կարկանդակները, ինչպէս նաեւ զանազան խմիչքները, ադանդերները, ծաղկազարդ սեղանները եւ ներկաներու ուրախ տրամադրութիւնը գրեթէ նախապատերազմեան երեւոյթ մը տուած էին սրահին։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան քարտուղարը, ինչպէս նաեւ փոխ – նախագահը՝ Ս. Գալուստեան խօսք առին ըսելու համար թէ ինչ պայմաններու տակ գործած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Վիէնի կազմը այս մէկ տարուան ընթացքին, թէ իր Ֆութպոլի երկու խումբերը, ինչպէս նաեւ սկաուտները ինչ յաջողութիւններ ձեռք բերած էին եւ թէ ինչ կը մնար ընելիք, որպէսզի անոնք լաւագոյն ներկայացուցիչները դառնան յաչս օտարին։

Պատէն կախուած տարեկան խաղացանկէն կըրցանք հաստատել, որ իրապէս Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութպոլի երկու խումբերը սկզբնական շրջանին՝ տկար վիճակէն բարձրացած են, եւ 1946ի սկիզբէն ի վեր շարունակ յաղթանակներ արձանագրած, զարմանք պատճառելով նոյնիսկ թերահաւատներուն։

Խանդավառութեան տաք մթնոլորտի մը մէջ, աճուրդի դրուեցաւ ազուորիկ սպիտակ ուլիկ մը — որմէ գոյացաւ հազիւ կէս ժամուան մէջ՝ 41 հազար

ՁԱԽՋԱԽՈՒԱԾ ԳԱՆԿԵՐ

ՊՈԼԻՍ.— Թաղի Պօղոսենց Մանուկ աղան, այս նահապետը, պարթեւ հասակով ազնուական մըն էր։ Անոր տունը կառուցուած էր Մաստարի ստորոտը, չորս ճամբաներու վրայ։

Ո՞վ չէր կերած անոր հացէն, աղքատը, ճամբորդը, Թուրք պաշտօնեան, թէ Փատիշահին «ասքեար»ը։ Բաց էր անոր դուռը օրը 24 ժամ, բազմանդամ էր անոր ընտանիքը։ Ունէր շատ մը ծառաներ, մինչեւ իսկ իր տունը ծնած։ Անոր կինը զոր տանտիկին կը կոչէին՝ մինչեւ կէս գիշեր շերեփը ձեռքէն չէր ձգեր։ Անոր հարսները ամէն օր հացթուխ կ'ընէին։ Ո՞ր մէկ Թուրքը կամ Քիւրտը չէր փափաքեր անոր քիրվան ըլլալ։Ան որչափ ծառաներ էր ամուսնացուցած։

Ասանկ էր Մանուկ աղան.— հողը հերկել, հաց հանել, հացը բաժնել ամէնուն։ Արդար ճակտի քրտինք, եղան վաստակ։ Ասանկ վարժեցուցած էին իր հայրերն ու նախահայրերը։

Է՛, եկան աքսորը եւ ջարդերը։ Մանուկ աղան ծեր էր եւ ծանր հիւանդ, չէր կրնար քալել։ Անոր տան մէջ ծնած ծառաներէն մէկը շալկեց զայն, տարաւ ու քարով ջախջախեց գլուխը, բուռ մըն ալ խմեց անոր արիւնէն։ Եկաւ պղծեց անոր աղջիկը։

Այսօր անոր արտերը 30 տարիէ ի վեր արօր չեն տեսած։ Անոր ոգին կը սաւառնի քանդուած օճախին շուրջը, անիծելով քաղաքակրթութիւնն ու քարիւղը։ — Հ. Գույումճեան

Փրանք։ Կնքամայրութիւնը աճուրդին ստանձնած էր Տիկին Հոփփոփմէ Փափազեան 5000 Ֆրանքով, իսկ ուլիկը շահողը եղաւ Պ. Ն. Ալէքսանեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատուոյ նախագահը։

✕ Ապրիլեան Սգատօն.— Վիէնի Սահակ - Մեսրոպ դպրոցի վարչութիւնը, այս տարի առիթէն օգտուելով, նախաձեռնութիւնը ստանձնեց կատարելու Ապրիլեան Համազգային Սգատօնը, ձայնաւոր պատարագով եւ հոգեհանգստեան պաշտօնով մը։

Մինչ անդին պաշտօնական մարմինները կը դանդաղին կատարելու այդ սրբազան պարտականութիւնը, աղդին խումբ մը նորահաս երիտասարդներ, ինքնաբերաբար եւ բարի նախանձով լեցուած, չեն ուզեր որ մոռացութեան մատնուի մէկ միլիոնէ աւելի զոհերու յիշատակը, մանաւանդ այս օրերուն երբ պահանջներ կը ներկայացնենք յափշտակուած հայրենի հողերու մասին։ Հանդիսաւոր պատարագը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր, 22 ապրիլ, Զատկի Մեռելոցին Saint André le Bas եկեղեցիին մէջ, ժամը 10ին։ Գրեթէ Վիէնի ամբողջ հայ գաղութը փութացած էր մասնակցիլ այդ կրօնական հանդիսութեան։

Պատարագիչը՝ Հ. Գապեան, հոգեշունչ քարոզով մը ոգեկոչեց մեր նահատակներու անմահ յիշատակը, վեր հանեց անոնց զոհաբերութեանց անսահմանութիւնը, մատնանշելով մեր պարտականութիւնները իբրեւ յաջորդները մեծ մարտիրոսներու։ Շատ յաջող երգեցողութեամբ Եկմալեան պատարագը վերջացաւ ժամը 11.30ին, մինչ երգեհոնը կը հնչեցնէր «Բամ Փորոտան»ը, յուզելով եւ խանդավառելով մեր պանդուխտ սիրտերը։

Թղթակից 1946

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, (Յառաջ).— Ազգ. Ճակատի նախաձեռնութեամբ եւ քաղաքական թէ հանրային կազմակերպութեանց մասնակցութեամբ սարքուած համազգային Սգատօնը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 30ին, Էլիզէ Ռէքլիւի սրահին մէջ։

Նախորդ տարիները երբ կը տօնէինք նոյն Օրը, այսօրուան հերոսները ոչ միայն չէին մասնակցեր, այլեւ կը ճգնէին խանգարել։ Իսկ այսօ՞ր։ Այսօր ուրախ ենք յայտարարելու որ առանց հրէի եւ հեթանոսի խտրութեան բոլորն ալ եկած էին, իրենց յարգանքի խօսքը ըսելու։

Սգաբեմը զարդարուած էր աւուր պատշաճի։ Մասնակցող կազմակերպութիւններուն կողմէ ղրկուած ծաղկեպսակները յատուկ վերտառութիւններով՝ զետեղուած էին մահարձանին վրայ եւ շուրջը։ Օրուան նախագահի հրաւէրին վրայ, բոլոր ներկայացուցիչները բեմ կը բարձրանային, իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու։

Ազգ. Ճակատի կողմէ Պ. Գալուստ Պէրպէրեան կարդաց գրաւոր ճառ մը։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ ընկեր Թորոս Հերոյեան(Տէսին)իբրեւ ականատես նկարագրեց գործուած անլուր ոճիրները եւ ըսաւ.— «Ամէն մէկդ զոհ մը ունիք այս Արհաւիրքին մէջ։ Եթէ կ'ուզենք որ խորհ։ այս փոքրիկ Հայաստանը բարգաւաճի ու ընդարձակուի, ամէնքս մէկ, առանց կուսակցական ճղճիմ հաշիւներու պէտք է որ ձեռք ձեռքի տանք ու կազմենք հակաթրքական ճակատ մը։ Ահա այն ատեն մենք կատարած կ'ըլլանք մեր նահատակներուն նուիրական կտակը»։ Հայ Կարմիր Խաչի կողմէ գրաւոր ճառ մը կարդաց Տիկին Փալանճեան։ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան անունով խօսեցաւ Պ. Մեսրոպ Սիմոնեան (Վիէն), ցոյց տալով քրիստոնեայ Եւրոպայի կնամարդի քաղաքականութիւնը հայկական արիւնոտ Դատին մէջ։ Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի կողմէ գրաւոր յուզիչ ճառ մը կարդաց

Տիկ. Մ. Ծ. Փափազեան (Տէյսին): Կապ. Խաչի Սանուհիներէն Օր. Անահիտ Ստեփանեան մեծ յաջողութեամբ արտասանեց «Սեւ խաւարը» (Ա. Ահարոնեան): Ֆրանսահայ երիտասարդներէն մէկը կարդաց գրաւոր ճառ մը: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն ընկեր Մանուկ Մանուկեան խոնարհելով մահաբեմին առջեւ, ուխտեց հաւատարիմ մնալ եւ պայքարիլ մինչեւ հայկական սրբազան Դատին իրականացումը: Վերջին բանախօսն էր Ազգ. Ճակատին կողմէ Մարսէյլէն հրաւիրուած Գ. Արամ Ճէվիզ, (Ս. Դ. Հ.), որ դժբախտաբար շեղեցաւ գլխաւոր նիւթէն:

Երկրորդ մասին տեղի ունեցաւ տրամախօսութիւն մը: Մէկը երգեց «Ի վերին Երուսաղէմ»ը, իսկ հանդիսականները բազմաձայն երգեցին «Հայր Մեր»ը: Սգատօնը վերջացաւ կենդանի պատկերով մը, որմէ վերջ կարդացուեցաւ բողոքի հեռագիրը, Հայկ. Դատի մասին:— Հաղրգանցի

հիւսիսային շրջաններուն եւ հարաւի համայնավարական կեդրոններուն մէջ (Մարսէյլն ալ մէջն ըլլալով):

Իտալական խնդիրը յետաձգուեցաւ

ԱՅԺՄ ԿԸ ՔՆՆԵՆ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

Իտալական դաշնագրի մասին համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով, Չորսերու ժողովը որոշեց յետաձգել զայն եւ քննել պալքանեան դաշնագիրները: Չորս նախարարները երկուշաբթի օր ալ գաղտնի խորհրդակցութիւն մը կատարեցին, լուծելու համար Թրիէսթէի հարցը, բայց ապարդիւն: Մոլոթով պնդեց որ Թրիէսթէն Եուկոսլաւիոյ յանձնուի, փոխարէն յանձն առնելով կարգ մը զիջումներ կատարել հիւս. Ափրիկէի իտալական գաղթավայրերու մասին: Միւս երեք նախարարները մերժեցին, դիտել տալով թէ Թրիէսթէի բնակչութեան մեծամասնութիւնը իտալացի է: Այս անելին առջեւ էր որ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը առաջարկեց զբաղիլ պալքանեան դաշնագիրներով: Այդպէս ալ եղաւ: Խնդիրը այն է որ Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Հունգարիոյ դաշնագիրներն ալ նոյն դժուարութիւնները կը ներկայացնեն:

Երէկ առտուան լիագումար նիստը յատկացուած էր Ռումանիոյ: Այստեղ ալ կան վիճելի խնդիրներ,— Թրանսիլվանիա, սահմանային հարցեր, Դանուբ, Ֆաշական կազմակերպութիւն եւ պատերազմի ոճրագործներ: Նախնական քննութենէ մը երեւան եկաւ որ նոյն կասկածամտութիւնը կը տիրէ չորս մեծերուն միջեւ. աւելի ճիշդ՝ արեւմտեան պետութեանց եւ Խ. Միութեան միջեւ: Չի կարծուիր որ Թրանսիլվանիոյ խնդիրը մեծ դժուարութիւններ պատճառէ, որովհետեւ չորս մեծերը անցեալ սեպտեմբերին համաձայնած էին թէ այդ նահանգը կամ անոր մեծագոյն մասը պէտք է վերադարձուի Ռումանիոյ: Գալով սահմանային խնդիրներուն, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կը պահանջեն դաշնագրով ճշդել Ռումանիոյ նոր սահմանները, իսկ Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ քննել միայն վիճելի սահմանները: Առաջին երկուքը կ'ուզեն իմանալ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Ռումանիոյ եւ Խ. Միութեան վերջնական սահմանագլուխը: Ինչ կը վերաբերի Դանուբի, Ամերիկացիները կ'ուզեն որ այդ գետը բաց ըլլայ ամէնուն առջեւ, իբրեւ միջազգային ջրուղի: Ռուսերը կ'ուզեն այդ իրաւունքը վերապահել միայն Սեւ ծովեան պետութեանց: Պատերազմի ոճրագործներու խնդիրն ալ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ: Ամերիկացիները կ'առաջարկեն միջդաշնակցային յանձնախումբի մը միջոցաւ քննել թէ ամբաստանեալներուն յանցանքները բաւակա՞ն են զանոնք ուրիշ երկիրներու յանձնելու համար: Ռուսերը կը պահանջեն անմիջապէս յանձնել, եթէ պատկան պետութիւնը պահանջէ:

Պուլկարական հարցը նոյնպէս բարդ հանգամանք ունի: Արեւմտեան պետութիւնները կը պահանջեն որ Խ. Միութիւնը քաշէ իր զինուորները: Յետոյ կան սահմանային վէճեր, հատուցումներու խնդիր եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԱՒՐԻԶԷՆ կը հեռագրեն թէ կարմիր բանակը սկսաւ քաշուիլ երկուշաբթի օր, հինգ տարուան գրաւումէ մը վերջը: Քաղաքին փողոցները զարդարուած էին խորհրդային եւ իրանեան դրօշներով: Մեծ բազմութիւն մը խռնուած էր առտուն կանուխ: Պատուոյ պահակախումբ մը բարեւի կեցած էր մեծ պողոտային վրայ եւ երբ խորհրդային զօրքը Ազգ. Ժողովին առջեւ հասաւ, Նախագահը ճառ մը խօսեցաւ, չեշտելով թէ կարմիր բանակը «մեծապէս օգնեց Ատրպատականի ազգին»: Խորհրդային մամուլի Թղթակիցը յայտարարեց թէ պարպումը պիտի շարունակուի համաձայն կարմիր բանակին եւ Իրանի կառավարութեան միջեւ կնքուած պայմանագրութեան»: Իրանի կառավարութիւնը այսօր Ապահովութեան

Թադէոս Մեծատուրեանի

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մայիս 3ին օտար հողին յանձնեցինք Գ. Թադէոս Մեծատուրեանն ալ: Խուռն բազմութիւն մը հաւաքուած էր Փարիզի Հայոց եկեղեցին, յարգանքի վերջին տուրքը տալու հայրենասէրին, բոլորէն սիրուած Թադէոսին, Հոն էին Հայ Արիները, բարեւի կեցած անոր դագաղին առջեւ, ի յարգանս Հայ Արիներու Միութեան հովանաւորող մարմնի անդամին եւ հօրը՝ իրենց ընդհ. պետին՝ Տօքթ. Գուրգէն Մեծատուրեանի:

Առաջին դամբանախօսն էր Սիմոնեան Ա. քահանայ որ ծանրացաւ հանգուցեալին Հարաւային Ամերիկայի մէջ ունեցած գործունէութեան վրայ: «Ան էր որ զարկ տուաւ այնտեղ դպրոցներ բացուելուն եւ կազմակերպեց հայկական եկեղեցիները հրատարակելով միանգամայն «Հայ Կեդրոն» ամսաթերթը»:

Յանուն իր գաղափարի ընկերներուն՝ խօսեցաւ Գ. Հրանտ Սամուէլ, որ մանրամասն կենսագրականն ըրաւ: Ծնած 1882ին իր ծննդավայրին՝ Բէնկայի մէջ (Բինկեան), ստանալէ վերջ իր նախնական կրթութիւնը, գնաց Մարզուանի Ամերիկեան Գոլէճը: Անատոլուի մէջ, ամերիկեան այս գոլէճները ոչ միայն եղած են կրթական հաստատութիւններ, բայց, այլ օճախներ ուր յաճախ խըմորուած են մեր ազգային շարժումները: Համիտեան դաժան շրջանին, խումբ մը ուսանողներով դպրոցական սեղաններուն առջեւ գաղտնի կը կարդան Զօպանեանի «Անահիտ»ը, կը լրտեսուին, ու դեռ պատանի բանտ կը նետուի Թադէոս իր ընկերներով ուր կը տառապին երեք տարի: Մարզուանի մէջ կուսակցական բեղուն գործունէութենէ վերջ, կ'անցնի Պոլիս ուր Դաշնակցութեան մէջ կ'ունենայ կարեւոր պաշտօններ, իբրեւ Կեդր. Կոմիտէի անդամ եւ իբրեւ գործիչ:

Գ. Ս. Գարակէօզեան խոնարհելով դագաղին առջեւ, պատմեց թէ ինչպէս, երբ դեռ նոր կը կազմաւորուէր Ֆրանսահայ գաղութը, օր մը պտոյտի ատեն լսած են երախաներ որ հայերէն չէին խօսեր: Պէտք է հայերէն սորվեցնել անոնց, ըսած է Թադէոս ու իսկոյն մարմին կ'առնէ Գանեէօ Քաշանի դպրոցը: Բանաստեղծական չեշտերով մէջբերումներ ըրաւ Միսաք Մեծարենցէն (ազգական Թադէոս Մեծատուրեանի, Բէնկայի մէջ Մեծատուրեանները Մեծարենց կը կոչուէին տեղական բարբառով), «Ախ ըլլայի, ըլլայի, ուղեւորի ժամանման հիւղն ըլլայի»:

Դողդոջուն շրթներով եւ արցունքը աչքերուն մահաբեմ եկաւ Թադէոսի ամէնէն հին եւ ամէնէն մտերիմ ընկերներէն Հայկազն Հապէշեան որ ըսաւ թէ Բէնկան եղած է հայկական դիմադրութեան վառարանը, Փոքր Հայքի մէջ մշակոյթի եւ յեղափոխութեան կեդրոն մը ուրկէ ելած են մտաւորականներ եւ յեղափոխական դէմքեր: Թադէոս, զաւակը այդ գիւղին, մտքով կրթուած մըն էր, ճըշմարտախօս, եւ չէր հանդուրժեր կեղծիքի:

Վերջին խօսողն էր Հայ Արիներու կողմէ Նուպար Գօյաճեան, որ նախ հայերէն եւ յետոյ ֆրանսերէն խօսեցաւ օտար հիւրերուն համար:

Ներկայ էին մեծ թիւով Ֆրանսացիներ որոնց մէջ կը նշմարուէին Մառք Սանիէ ընտանիքը, Գ. Կապրիէլ Ռոպինէ (խմբագրապետ Ֆիկառօ թերթին), կոմսուհի Հանրի Մառթի, Գ. Լարսէն, ինչպէս եւ բժշկապետներ եւ զանազան հաստատութեանց ներկայացուցիչներ, որոնցմէ բոլորէն ալ սիրուած էր ողբացեալ Թադէոսը:

Բարեկամ մը

Խորհուրդին պիտի ծանուցանէ թէ պարպումը եղած վերջացա՞ծ է, ինչպէս ծրագրուած էր: Թեհրանի խորհրդային պատուիրակն ալ տեղեկագիր մը ներկայացնէ:

ԹՐՈՒՄԸՆ – ՍԹԱԼԻՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ մը մասին շատ կը խօսին ամերիկեան թերթերը: Վերջին լուրերու համաձայն, Մ. Նահանգներու նախագահը նոր փորձ մը պիտի կատարէ, յաջողցնելու համար տեսակցութիւնը, որ օգտակար կը համարուի, նկատի առնելով Փարիզի խորհրդաժողովին վիճակը:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ տնտեսական եւ ելմտական տագնապը զարհուրելի չափերու հասած է: Սթերլինը բարձրացաւ 60 միլիոն փէնկոյի, տոլարը՝ 15 միլիոնի: Հունձքը 76 առ հարիւր պակսած է, արջառի 60 — 70 առ հարիւրը փճացած: Տարին 160 հազար արջառ յատկացուած է գրաւման բանակին:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անձնատուութեան տարեդարձն էր երէկ, 7 Մայիս:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութիւնը կոչ մը ուղղեց Եւրոպայի ընկերվարականներուն, որպէսզի հետեւին անգլիական օրինակին, ըլլան յանդուգն, շինարար, պահելով իրենց անկախութիւնը եւ չտարուին միակ հոսանքի մը տիրապետութեան մարզանքներով:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ երկուշաբթի օր 300 իսլամ եւ քրիստոնեայ կիներ, որոնք սեւ քօղերով ծածկած էին իրենց երեսները, Օմարի մզկիթին մէջ աղօթելէ վերջ փորձեցին Ս. Գերեզմանի եկեղեցին մտնել, բայց քահանաներ ընդդիմացան: Կիները, որոնց գլուխը կը գտնուէր Տիկին Մաթիլտ Մուղանամ, յաջողեցան յաղթել քահանաներուն եւ ներս մտնելով կէս ժամ աղօթեցին: Այս առթիւ Տիկին Մաթիլտ ճառ մը խօսեցաւ, խստօրէն դատապարտելով Անգլիոյ վարչապետը եւ նախագահ Թրումընը, «որոնք կը ճգնին յափշտակել Արաբներու երկիրը»: Կիները յետոյ թափոր մը կազմելով յառաջացան դէպի Դամասկոսի Դուռը, ընկերակցութեամբ քանի մը հազար այրերու որոնք դրօշներ պարզած էին հետեւեալ արձանագրութեամբ.— «Պիտի կռուինք Պաղեստինի համար մինչեւ մեր արեան վերջին կաթիլը»: Անգլ. ոստիկանութիւնը կէս ճամբան կեցուց թափօրը, որ կ'ուզէր ամերիկեան հիւպատոսարան երթալ: Ի վերջոյ արտօնութիւն տրուեցաւ պատուիրակութիւն մը ղրկելու, որ բողոքագիր մը ներկայացուց: Արաբական պատուիրակութիւն մը պիտի երթայ Լոնտոն, բողոքելու համար:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ Հայկական ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ Ընդհ. Միութեան հիմնարկութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ: Այս շաբաթ 11 Մայիս ժամը 15ին, Օթէլ Լիւթէսիայի հանդիսասրահին մէջ, Métro Sèvres Babylone: Քիչ թիւով տրամադրելի աթոռ մնացած ըլլալուն՝ փափաքողներէն կը խնդրուի գրել կամ հեռաձայնել Միութեան կեդրոնատեղին, 11 Square Alboni. Tél. Troc. 03-18, հրաւիրատոմս ապահովելու համար:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ժամանդէտ կարի գործաւորուհիներ, կարի աշխատանոցի մէջ կամ տունը աշխատելու համար: Նպաստաւոր պայմաններ: Դիմել Maison Mina, 32 rue des Annelets, Métro Botzaris կամ Place des Fêtes, հեռաձայն Bot. 48-19: Ներկայանալ առաւօտները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԾԻՒ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը:

Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor, Massé, Métro Pigalle:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Գինեձօն ի պատիւ 1941 եւ 1942 Բ. զօրագասերու արձակուած ընկերներուն եւ 46ի նորակոչներուն, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան, այս չորեքշաբթի ժամը 19ին, Café Noailles:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ խորին ցաւով կը ծանուցանէ մահը իր մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՍԷՅՐԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆի (ծնեալ Թովմասեան, Ախլաթցի) որ տեղի ունեցաւ Մայիս 4ին, Փարիզ: Թաղումը կատարուեցաւ Մայիս 6ին, Թիէնթիյի գերեզմանատունը:

Գ. ԹԱԴԷՈՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Շահլամեան ընտանիքը 500 ֆրանք կը նուիրէ Հայ Արիներու Միութեան:

Նոյն տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Մկրտիչ Աչճեան ընտանիքը 500 ֆրանք կը նուիրէ վէթերաններու Ֆոնտին եւ 500 Հայ Արիներու Միութեան: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԼԻՈՆ — Այրի Տիկին Ն. Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Պըշգըճեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Ա. Պըշգըճեան (Պաղտատ), Տէր եւ Տիկին Ն. Պըշգըճեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Ե. Ծունկուրտայեան, Տէր եւ Տիկ. Թօրինեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Թօլեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Վիքթորիա Արապեան (Փարիզ), Այրի Տիկին Փ. Խեզէլեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ա. Նիկողոսեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Տիգրան Ծունկուրտայեան (Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Ն. Յակոբեան (Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Աղասի Պէրպէրեան (Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Պէգպէրեան (ծն. Գարամեան, Ալֆորվիլ), Այրի Տիկին Վ. Ճամկէօզեան եւ զաւակները (Փարիզ), Այրի Տիկին Արաքսի Կորկորեան (Լա Սիոթա), սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօրորդւոյն եւ ազգականին՝

Գ. ՊԱՐՈՅՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ – ՊԸՇԳԸՃԵԱՆի

որ յանկարծամահ եղաւ Ապրիլ 30ին, 53 տարեկան հասակին, իր բնակարանը, 64 rue Rabelais:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մայիս 3ին, Cuillotiereի գերեզմանատունը, ազգականներու, հայրենակիցներու եւ բարեկամներու ներկայութեամբ:

Այս առթիւ, ընտանիքը եւ ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ ներկայութեամբ եւ կամ ծաղկեպսակով, իրենց յարգանքի բաժինը բերին:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 -
R. C. S. 376.284
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Jeudi 9 MAI 1946 Հինգշաբթի 9 ՄԱՅԻՍ

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4605—Նոր շրջան թիւ 334 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՅԻՍ 5Ի «ՈՉ»Ը

Կիրակի օրուան հանրաքուէն յրջօրէն կը գրաղեցնէ մանաւանդ միջազգային մամուլը, որուն համար անակնկալ մը եղաւ Ֆրանսայի նոր Սահմանադրութեան մերժումը :

Ինչպէս այստեղ, Արտասահմանի մէջ ալ իւրաքանչիւր հոսանք այդ մերժումը կը դատէ համաձայն իր հայեցողութեան:

Ինչպէս այստեղ, Լոնտոնի մէջ ալ պահպանողական մամուլը Մայիս 5ի «Ոչ»ը կը նկատէ պարտութիւն մը «Կարմիր Փաշականութեան», «ապտակ մը համայնավարութեան երեսին» եւն :Մինչդեռ, աւելի չափաւոր թերթերու կարծիքով, սխալ է կիրակի օրուան պատասխանը համարել դարձ դէպի աջ:

Անշուշտ շատ մը յետադիմականներ մերժած են Սահմանադրութիւնը, մղուած իրենց դասակարգային շահերէն: Բայց, եւ այնպէս, մօտ 1.200.000 «Ոչ»երու մեծամասնութիւնը չի նշանակեր թէ Ֆրանսայի ժողովուրդը, որ դէպի ձախ կը քալէ 80 տարիէ ի վեր, դարձեր է թունդ պահպանողական :

Ընդհակառակն, ժողովուրդը բարենորոգումներ, արդիական օրէնքներ կը պահանջէ տարիներէ ի վեր: Երբեմն խաղաղօրէն, երբեմն արտակարգ ուժգնութեամբ: Վերջին պատերազմը, երկրին ջախջախիչ պարտութիւնը եւ ուրիշ աղէտներ աւելի շեշտեցին այդ պահանջը: Քարացած միտքերն անգամ համոզուեցան թէ մաշած է երկրին քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային կարգուսարքը: Ամէնէն պահպանողական հոսանքներն անգամ կը ջանան նորոգել, «թարմացնել» իրենց կազմական կանոնագիրը :

Արդ, ժողովուրդը բարեփոխումներ պահանջելով հանդերձ, չի հանդուրժեր ո եւ է միահեծան իշխանութեան, անհատական ըլլայ թէ կուսակցական: Այս այն ժողովուրդն է որ Քլէմանսօն անգամ ծանր գտաւ, 1918ի յաղթանակէն վերջը:

Այստեղ պէտք է փնտռել կիրակի օրուան «Ոչ»ին գաղտնիքներէն մէկը:

1946ի Սահմանադրութիւնը — 15րդը՝ 1875էն ի վեր — լայնօրէն գոհացում կու տայ ժողովուրդին: Մանաւանդ աշխատաւոր բազմութեանց, պաշտպանելով անոնց հիմնական իրաւունքները: Ան ունի տրամադրութիւններ որոնք բոլորովին արդիական են, ներշնչուած՝ ընկերվարական դաւանանքէն: Անոր մէջ նախատեսուած է նոյնիսկ մեծ հարստութեանց ազգայնացումը, սեփականութեան իրաւունքի սահմանափակումով:

Բայց, նոյն Սահմանադրութեան կարգ մը յօդուածները լուրջ մտավախութիւն կը պատճառեն շատ շատերուն:

Նախ, ընտրական օրէնքը այնպէս մը կազմուած է որ փոքրամասնութիւնները կը խեղդուին: Ո եւ է թեկնածու հարկադրուած է արձանագրուիլ քաղաքական կուսակցութեան մը:

Երկրորդ, կ'առարկեն թէ ամէն իշխանութիւն կեդրոնացնելով մէկ Ազգ. Ժողովի մէջ, գլխաւոր կուսակցութիւնները ճամբայ կը բանան դէպի դիկտատուրա: Քան մը որ կրնայ ի վերջոյ յանգիլ մէկ հոսանքի միահեծան իշխանութեան: Ցոռետեսներ այդ հոսանքին անունն ալ կու տան,— համայնավարութիւն, նկատի առնելով անոր կուռ կազմակերպութիւնը եւ արտակարգ ճիգերը:

Եւ ուրիշ վիճելի կէտեր որոնց մասին գրած ենք օրը օրին:

Կիրակի օրուան հանրաքուէն տեսակ մը հակազդեցութիւն է ձախերու տիրապետութեան դէմ: Բայց ոչ այնքան ջախջախիչ, որքան կը սպասուէր: Ցունիս 2ին է որ պիտի պարզուի բուն կացութիւնը, երբ ընտրուի երկրորդ Սահմանադիր ժողովը:

Արդէն իսկ ուժերը լարուած են բոլոր հոսանքներուն կողմէ, այդ օրուան պայքարին համար: Նոր ժողովին կազմէն կախում ունի 16րդ Սահմանադրութեան ոգին:

Այս առթիւ, ի՛նչքան «փրագիտական դասեր», մեծ ժողովուրդի մը կեանքէն:

Ցաղթական թէ պարտեալ, բոլոր հոսանքներն ալ ուղղամտօրէն խոնարհեցան ժողովուրդի կամքին առջեւ:

Գաղափարական պայքարը կը շարունակուի միշտ, աւելի կամ պակաս ուժգնութեամբ: Սակայն, քաղաքացիական կրթութիւնը եւ ազատութեան գաղափարը այնքան խոր արմատներ ձգած են որ, մարդիկ ամէն բանէ առաջ երկրին փրկութեան մասին կը մտածեն, այս կամ այն դրօշին տակ :

Շ.

Հայերէն, միշտ հայերէն

Փարիզի Հայ Գրողներու Ընկերութիւնը իր վերջին ասուլիսները յատկացուցած էր «օտար բառերու գործածութեան»: Վէրք մը որ ինչքան քըրքրուի, օգտակար է:

Այն ազգը որ գիր ու գրականութիւն չունի, դատապարտուած է կորսուելու: Իսկ անոնք որ ունին ու, չեն կրնար պահել զայն, ուշ կամ կանուխ պիտի ենթարկուին նոյն աղէտին: Հետեւաբար, եթէ կ'ուզենք ապրիլ, պէտք է որ պահենք մեր լեզուն: Մեր գիրն ու գրականութիւնը :

Ա.— Ի՞նչպէս պահել մեր լեզուն,— Ո՛ր երկինքին տակ ալ պտտուինք, աշխատինք հայերէն խօսիլ: Հայերէն սորվեցնել մեր պզտիկներուն : Հասկցնել համն ու հոտը, քաղցրութիւնը մեր բարբառին: Եթէ անգամ մը կապուին անոր, արդէն փրկուած են:

Տեղական որ եւ է լեզու, որ եւ է ատեն կը սորվին: Եւ սորվիլը լաւ բան է: Ան կ'օժանդակէ մեզ ուրիշ մարզերու մէջ: Բայց խօսինք եւ սորվինք հայերէն: Ոչ ոք կ'արգիլէ մեզ:

Անցեալ օր, երիտասարդի մը կը հանդիպիմ : Հակառակ անցնող տարիներուն, ան դարձեալ, իր շրթներուն վրայ կը հոլովէ բառբառ մը, որ մեզ նետեց սարէ սար, երկրէ երկիր: Ու կ'ըսեմ,—

— Հայերէն խօսինք, աւելի լաւ կը հասկնանք իրար :

— Ա՛հ, եթէ կարենայի... Բայց դուն, թուրքերէն խօսելուս մի նայիր: Ես Հայ եմ:

— Ինչո՞վ կ'ապացուցանես:

— Աղօթքս կ'ընեմ, ծխեղեցիս կ'երթամ եւ երախաներս ալ հոն մկրտել կու տամ:

— Այդքանը չի բաւեր: Ամէնէն առաջ հայերէն խօսինք:

— Հասկցա՞ւ թէ ոչ, չեմ գիտեր: Բայց տեսայ որ դէմքը կարմրեցաւ:

Ու այսպէս շատ մը օրինակներ: Եթէ ուզենք, կրնանք դարմանել աղէտը:

Բ.— Մեր գրականութիւնը.— Այս ալ նոյնքան կարեւոր հարց մըն է: Կարգ մը գիրքեր որ կը վխտան հրապարակին վրայ, լեցուն են օտարբառերով: Իւրաքանչիւրը իր ապրած երկրին դրոշմը կը կրէ: Այսինքն նոյն երկրին կտորներովը կարկըտուած: Այստեղ խնայելով «Ցառաջ»ի սիւնակներուն, այդ հրատարակութիւններէն մէջբերումներ պիտի չընեմ: Միայն պիտի տամ քանի մը օրինակներ:

Ամէն հեղինակ, պէտք է գիտնայ որ, օտար բառերով կարկտուած չքեղ գործ մը կը կորսընցնէ իր հարազատութիւնը: Կը դառնայ անհամ ու անճաշակ: Ուրեմն այս մարզին մէջ ալ, պէտք է աշխատիլ, որ գրականութիւնն ըլլայ անխառն:

Մեր լեզուն մէկն է այն միւս լեզուներէն, որ ունի ճոխ բառամթերք մը: Հետեւաբար տրտնջալու չեն գրողները: Ու եթէ բանաստեղծ մը չատնեղը մնայ, այն ատեն կարելի է յարմարցնել այնպիսի բառ մը, որ չխաթարէ լեզուին ներքութիւնը:

Սակայն, արձակի մէջ պարագան նոյնը չէ: Եթէ աշխատինք, եթէ պրպտենք, անպատճառ պիտի գտնենք մեր փնտռած բառը: Լաւ է մեր ճնճղուկը քան թէ օտարին արծիւը, որ խրոխտաբար պիտի թառի մեր մայրենի Ծառին վրայ : Ամէն գրող, եթէ անզգուշութեամբ օտար բառ մը խառնէ իր գրուածքին, տարիներ վերջ, եկող սերունդներ իրենց գիրենք պիտի գտնեն դժուար հանելուկի մը առջեւ: Ու այսպէս, մեր գրականութիւնը դառնալով օտար բառերու խառնարան մը, հետզհետէ պիտի լուծուի, պիտի թաղուի խորխորատին մէջ :

Եթէ կ'ուզենք որ ապրի հայերէնը, զգուշանանք օտար բառերու անտեղի գործածութենէն:

ՓԱՐՄԱՆԻ

ՃԱՓՈՆԻ պատերազմի ոճրագործներու դատավարութեան առթիւ, նախկին վարչապետ Թոժօ յայտարարեց թէ իր երկիրը կռուեցաւ ինքնապաշտպանութեան համար եւ թէ որ եւ է խղճահարութիւն չզգար: «Մենք պատերազմեցանք արեւելեան երկիրները փրկելու համար օտար ազդեցութենէ, միասին բարգաւաճելու համար ազատութեան եւ հաւասարութեան մէջ »:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒԺԻ զարգացման համար Մ. Նահանգներու Նախագահը 50 միլիոն անգլ. ոսկիի վարկ մը պահանջեց խորհրդարանէն: Ամբողջ պատերազմական վարկը պիտի ըլլայ 1.811.583.800 սթերլին :

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՊԱՐՊԷ ԵԳԻՊՏՈՍԸ

Մեծ յուզում Եգիպտ. ժողովին մէջ

Գահիրէի բրիտանական դեսպանատունը Մայիս 7ին պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որուն համաձայն Անգլիա իր զինուորական բոլոր ուժերը պիտի քաշէ Եգիպտոսէն եւ զինակցութիւն մը պիտի կնքուի երկու երկիրներուն միջեւ, փոխադարձ պաշտպանութեան համար: Այս յայտարարութիւնը հաստատուեցաւ Անգլիոյ վարչապետին կողմէ, երեսփ. ժողովի նոյն օրուան նիստին մէջ, մեծ յուզում պատճառելով պահպանողականներուն: Պ. Իտըն, Նախորդ արտաքին նախարարը, հարցուց թէ գաղթապետութիւններուն կարծիքը առնուա՞ծ է: Վարչապետը պատասխանեց թէ գաղթապետութեանց վարչապետները, ինչպէս եւ ընդհ. սպայակոյտը հաւանութիւն յայտնած են: «Կառավարութիւնը կ'ուզէ փարատել այն կասկածները թէ մենք կ'ուզենք գրաւել Եգիպտոսը: Մեզի տրուած բոլոր խորհուրդները համոզեցին թէ՝ որպէսզի զինակցութիւնը շարունակուի միեւնոյն փոխադարձ վստահութեամբ եւ յաջողութեամբ ինչպէս անցեալին մէջ, էական է, իբրեւ նախաբան, ապահովել Եգիպտոսի կատարեալ ազատութիւնը եւ անկախութիւնը: Մենք գոհ ենք որ մեր առաջարկները լաւագոյն միջոցները կ'ընծայեն մեզի, համաձայնութեան յանգելու, զինակցութիւնը իրականացնելու եւ ի հարկին օգնութեան հասնելու համար»:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Չըրչիլ իր խորին վրդովումը յայտնեց այս յանձնառութեան առթիւ, հարցնելով.— «Ո՞վ թելադրեց թէ Սուէզի Ջրանցքը կարելի է ապահովել առանց զինուորներ պահելու այդ շրջանին մէջ»: Պ. Իտըն հարցուց թէ «ի՞նչ է պատճառը այս յանձնառութեան, քանի որ 1936ի անգլօ-եգիպտական զինակցութեան դաշնագիրը կը նախատեսէ բրիտանական զօրքին ներկայութիւնը Եգիպտոսի մէջ: Անոնք գրաւման բանակ չեն: Դաշնագիրը ընդունուած էր մեր, Եգիպտոսի եւ բոլոր կուսակցութեանց կողմէ»: Ցետոյ երկարօրէն բացատրեց թէ եգիպտական բանակը ի վիճակի չէ պաշտպանելու երկիրը եւ կայսերական հաղորդակցութեանց ճամբաները: «Ենթադրեցէք թէ Մուսոլինի կամ Հիթլէր յաջողած ըլլային: Այն ատեն Եգիպտոս ի՞նչպէս պիտի կըրնար արտայայտել իր ազգային տենչերը »:

Վարչապետը իր պատասխանին մէջ բացատրեց թէ Եգիպտացիները իրենք զիրենք ազատ պիտի չզգան, ցորչափ օտար զինուորներ կը գտնուին երկրին մէջ, նոյնիսկ դաշնագրով: Ընդդիմադիրները առաջարկեցին չհաւանիլ փիճարանութիւնը, բայց ժողովը մերժեց 158ի դէմ 327 ձայնով: Աշխատաւորական իշխանութեան հաստատումէն ի վեր առաջին անգամ է որ պահպանողականները շեշտակի ժխտական դիրք մը կը բռնեն կառավարութեան դէմ:

Իր բոլոր զինուորական ուժերը քաշելով Եգիպտոսէն, Մեծն Բրիտանիա վերջ տուած պիտի ըլլայ 64 տարուան գրաւման եւ նոր էջ մը բացած Միջին Արեւելքի անգլիական տիրապետութեան մէջ, որ սկսաւ 1801ին, Նափոլէոնի բանակներուն պարտութենէն վերջը: Պարպումի յանձնառութիւնը չի վերաբերիր Սուտանի, որ կը կառավարուի Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի կողմէ: Վարչապետը հասկցուց թէ Եգիպտոսէն քաշուելով Անգլիա չի հրաժարիր Սուէզը պաշտպանելու իրաւունքէն :

Պաղեստինէն կը հեռագրեն թէ պարպումը սկսած է արդէն եւ առաջին զինուորական բեռը Հայֆա հասաւ շոգենաւով մը: Անգլիոյ յանձնառութիւնը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Եգիպտոսի մէջ: Վարչապետը յայտարարեց թէ բանակցութիւնները պիտի սկսին անմիջապէս: Իրազեկներու կարծիքով, պարպումի գործողութիւնը պիտի տեւէ հինգ տարի: Անգլիա կ'ուզէ Եգիպտոսի ժողովուրդին բարեկամութիւնը շահիլ: Այդ մտահոգութեամբ է որ անկախութիւն խոստացած է նաեւ Հնդկաստանի եւ Լիբիոյ :

Պալքանեան դաշնագիրներուն խնդիրը

Չորսերու ժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, որոշուեցաւ վերահաստատել Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ սահմանագլուխը համաձայն 1938 յունուար 1ի կացութեան: Ջեղեալ հռչակուեցաւ Վիէննայի որոշումը որ տրուած էր Հիթլէր – Մուսոլինիի կողմէ, 1940 Օգոստոս 30ին եւ որոշուեցաւ Թրանսիլվանիան վերադարձնել Ռումանիոյ: Ինչ կը վերաբերի Խ. Միութեան եւ Ռումանիոյ սահմանագլուխին, որոշուեցաւ պահել ներկայ վիճակին մէջ, այսինքն Ռուսիոյ ձգել Պեսարապիան եւ հիւսիսային Պուքովինան: Գալով Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ սահմանագլուխին, որոշուեցաւ պահել Քրայովայի պայմանագիրը (1940 Սեպտեմբեր 8), որուն համաձայն Պուլկարիոյ կցուած է հարաւային Տոպրուճան :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ԱՆԼՈՒԾԵԼԻ

Այս խնդիրները կարգադրելէ վերջ, ժողովը նորէն անելի մը յանգեցաւ, զանազան խնդիրներու պատճառով։ Զօրսերը որոշեցին լուծել Ռումանիոյ ֆաշական կազմակերպութիւնները, բայց չկրցան համաձայնիլ պատերազմի ոճրագործներու մասին։ Մոլոթով չուզեր որ դաշնակից յանձնաժողով մը քննէ պատերազմի ոճրագործներու պարագան, զանոնք իրենց պատկան երկիրներուն յանձնելէ առաջ։ Խնդիրը մնաց առկախ։ Համաձայնութիւն չգոյացաւ նաեւ Դանուբի նաւարկութեան մասին։ Մոլոթով մերժեց անգլիական եւ ամերիկեան առաջարկը, որ կը տրամադրէր Դանուբը ազատ ձգել բոլոր ազգերուն առջեւ եւ պահանջեց խորհրդաժողով մը գումարել դանուբեան պետութիւններէն, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ դաշնագիրներուն ստորագրութենէն վեց ամիս վերջը։ Ժողովը քննեց նաեւ Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի սահմանագլուխի հարցը (երկու պետութիւններն ալ սրբագրութիւն կը պահանջեն), եւ որոշեց առ այժմ անփոփոխ պահել սահմանագիծը։ Երկու երկիրները բերանացի պիտի հաղորդեն իրենց տեսակէտները, ուրիշ նիստի մը մէջ։ Ետաձգուեցաւ նաեւ Հունգարիոյ սահմաններու խնդիրը։

Անգլեւամերիկեան պատուիրակները առաջարկեցին խորհրդային զօրքը քաշել Պուլկարիայէն։ Մոլոթով մերժեց, դիտել տալով թէ այդ զօրքին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, ապահովելու համար հաղորդակցութիւնները Աւստրիոյ մէջ հաստատուած բանակին հետ։ Պ. Պէվին առարկեց թէ Անգլիա հաւանած է որ խորհրդային զօրքը մնայ Ռումանիոյ մէջ, ապահովելու համար զինուորական հաղորդակցութիւնները, բայց Լոնտոնի մէջ չորսերը համաձայնած էին պարպել Պուլկարիան եւ պէտք է յարգել այս խոստումը։ Վերջապէս բացատրեց թէ քանի որ խորհրդային զինուորներ կան Ռումանիոյ մէջ (Դանուբի հիւսիսային ափերուն վրայ), աւելորդ է զինուոր պահել Պուլկարիոյ մէջ (հարաւային ափ)։ Մոլոթով անդի չտուաւ։

Եւ դեռ ուրիշ վիճելի խնդիրներ, որոնց մանրամասնութիւնները հրատարակելով, միջազգային մամուլը յոռետես եզրակացութեանց կը յանգի։

X Պուլկարական կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնելով խորհրդաժողովին, կը թուէ երկրին կրած զոհողութիւնները պատերազմի ընթացքին, եւ կը պահանջէ Պուլկարիոյ վերադարձնել արեւմտեան Թրակիան, համաձայն Պուքրէշի դաշնագրին (1913), ինչպէս եւ ելք դէպի ծով։ Այս առթիւ կը յիշեցնէ Դաշնակիցներուն հանդիսաւոր խոստումները նախորդ պատերազմին ատեն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ միաձայնութեամբ որոշեց չարունակել պաշտօնը մինչեւ Յունիս 2ի ընտրութիւնները։ Յառաջիկայ Սահմանադիր ժողովը պիտի ջանայ օր առաջ մշակել նոր Սահմանադրութիւնը։ Այս առթիւ Պ. Գիտօ մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Զօրսերու ժողովի մասին։ Քննուեցաւ նաեւ պարենաւորման խնդիրը։ Որոշուեցաւ ազատ ձգել պտուղներու եւ բանջարեղէններու առուծախը։

ԻՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ պիտի մնայ Ապահովութեան Խորհուրդի օրակարգին վրայ, անգլ. պատուիրակութեան առաջարկով։ Իրանեան պատուիրակը հաստատեց թէ խորհրդային զինուորները քաշուած են հիւս. Իրանի չորս նահանգներէն, բայց «չարունակական միջամտութիւններ թոյլ չեն տար որ կառավարութիւնը որոշ գաղափար մը կազմէ Ատրպատականի կացութեան մասին»։ Մինչդեռ իշխան Ֆիրուզ կը յայտարարէ թէ կառավարութիւնը «լիովին գոհ է խորհրդային զինուորներու պարպումի եղանակէն»։ Թէհրանի պատուիրակը, Հիւսէյին Ալա, վախ յայտնած է թէ Ատրպատական տեսակ մը ինքնավարութիւն ստանալով, պիտի ենթարկուի ոչ թէ Իրանի, այլ Ռուսիոյ թեւարկութեան։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼ մերժեց մասնակցիլ Մայիս 12ի հանդիսութեանց (տօն յաղթանակի), առարկելով թէ «զբաղած է»։ Նոյն օրը պիտի այցելէ Քլէմանսոյի գերեզմանը։ Մասնակցելու հրաւէրն ուղղած էր վարչապետը։

ՄԱՌԷՇԱԼ ԹԻԹՕՅԻ փոխանորդը հերքեց այն զրոյցները թէ Եուկոսլաւիա պատերազմի կը պատրաստուի։ Թրիէսթէի հարցին առթիւ, կամ զինուորներ համախմբած է այդ քաղաքին մօտ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ բարեկարգութեան նախարարին ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ ինը հոգի սպաննուած են հիւսիսային շրջանին մէջ, համայնավարներու կողմէ, 48 ժամուան ընթացքին։ Վարչապետն ալ խորհրդակցելով անգլ. իշխանութեանց հետ, յայտնեց թէ 116 քաղաքական սպանութիւններ գործուած են Մարտ 31ի ընտրութիւններէն ի վեր եւ ամէն օր նոր եւ արիւնալի դէպքեր կը պատահին։

ՊԱՇՏՕՆԱԳԷՍ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱՒ գնդ. Փասիի (Վավսէն) արգելափակումը, խումբ մը ամբաստանեալներու հետ։ Կ'ըսուի թէ 25—30 միլիոն ֆրանքի զեղծում կատարուած է։ Գնդապետը վարիչն էր գաղտնի տեղեկութեանց սպասարկութեան մը (D. G. E. R.) եւ զօր. տը Կօլի մտերիմ գործակիցն եղած է Լոնտոնի մէջ։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կոչ մը հրատարակելով, կը յայտարարէ թէ «իրաւունք ունի պահանջելու իշխանութիւնը»։ Այս առթիւ կը շեշտէ իր «անկախութիւնը ո եւ է օտար կառավարութեան հանդէպ», կը խոստանայ փութացնել նոր Սահմանադրութիւնը եւ արժանի հանդիսանալ բոլոր հանրապետականներու վստահութեան։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ նախագահը, Ճէմալ Հիւսէյնի, հաստատեց թէ հեռագիր մը ուղղած են Սթալինի եւ Մոլոթովի, անոնց միջամտութիւնը խնդրելով ի նպաստ Պաղեստինի Արաբներուն, բայց պատասխան չեն ստացած։ «Մեր միակ յոյսն է դառնալ դէպի Արեւելք, Արեւմուտքը մեզ բոլորովին ծախեց Հրեաներուն»։

ՍՈՒԳԻ ԵՒ ՈՒԽՏԻ ՕՐԸ

ՇԱՎԻԼ.— Ապրիլ 28ի կիրակի երեկոյին Շավիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, իր նուիրական մեռելները յարգել գիտցող, կոկիկ բազմութեամբ մը, տօնեցինք մեր սուգի եւ միանգամայն ուխտի Օրը։ Նոյնիսկ այդ իրիկուան հեղեղանման անձրեւը, պատճառ մը չէր կրծեմ, որ հայրենասիրութեամբ եւ ազգասիրութեամբ յոխորտացող անհատներ իրենց բացակայութեամբ փայլէին։ Մեր անմահ նահատակները եթէ տարին գոնէ մէկ անգամ քանի մը ժամ պիտի չկրնան մեզ ի մի հաւաքել, այլեւս ի՞նչ արժէք ունին հրապարակի այսքան աղմուկը ու վլվլուկը։

Հանդէսին նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Եկեղեցական Ընկերակցութիւնը, որուն իրենց օժանդակութիւնը բերած էին բոլոր քաղաքական եւ մշակութային միութիւնները։ Օրուան յարմար բանախօսութիւններ ըրին նախաձեռնող Միութեան կողմէ հանդէսին նախագահը՝ Պ. Դաւիթ Տէր Գալուստեան եւ Ազգ. Միութեան կողմէ Պ. Վազգէն Անդրէասեան։ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ Օր. Պերճուհի Մարտիրոսեան եւ «Րաֆֆի» Երիտասարդաց Միութեան կողմէ Օր. Մառի Նալպանտեան, տօնին պատշաճ ոտանաւորներ կարդացին։ Գեղարուեստական բաժինին գրեթէ մեծ մասը իր վրայ առած էր «Րաֆֆի» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի։ Մեներգեցին Պ. Պ. Յ. Դաւիթեան, Խ. Մինասեան, Տիկիններ Ս. եւ Լ. Սարգիսեան եւ Օրիորդներ Ա. Քէօսէեան եւ Զ. Տէմիրճեան։ Արտասանեցին դերասան Պ. Պօղպատ, եւ Պ. Թուրիկեան, Օրիորդներ Քնարիկ Օհանեան, Ազատուհի Գարաօղլանեան եւ Մառի Պետեան։

Նախագահը կարդաց բանաձեւ մը որ, կ'արտայայտէր մեր հայրենիքի արդար դատին մասին մեր ժողովուրդին բաղձանքները եւ որ ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ եւ ղրկուեցաւ Հայկ. Դատի յանձնախումբի Փարիզի նախագահութեան։

Թղթակից

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ամերիկայէն Սիրուհի Ազարեանի կողմէ Զարեհ Զարիֆեանը (Սեբաստացի), եղած է ֆրանսական զինուոր Լիոնի մէջ, հօր անունը Յովհաննէս, մօրը Նազելի, քոյրերը Արուսինէ, Էլիզա, Լուիզա, Ռօզա։ Իմացնել Տիկին Ս. Փանոսեանի 94 Avenue Roger Salengro, Champigny s)Marne:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Զարուհի Ստեփանեան (Meudon), եւ Պ. Վահրամ Ստեփանեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ ներկայ գտնուեցան իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝ ՅԻՎԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի եւ Տիկ. ՇԱՀՆԱՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի հոգեհանգստեան արարողութեան։

ՊՈՒՏՕ.— ԿԱՊ. ԽԱՉԻ սան սանուհիներու բացման հանդէսը տեղի կ'ունենայ 12 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Սընօն։ Կը խօսի ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Հանդէսէն վերջ խնջոյք։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի ենթամասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ (Տէսին) ընկերուհի Ս...ուհի Տէմուրճեանի եւ պարագաներուն, իր զաւկին ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՏԷՄՈՒՐՃԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ողբացեալ Սարգիս Պօղոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ կիրակի 12 Մայիսին առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Առնուվիլ լէ Կոնէսի Հայոց եկեղեցիին մէջ։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։ Շոգեկառքը Gare du Nordէն ժամը 10.45ին։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Պ. Գարուն Զիլլինկիրեան փոխան ծաղկեպսակի Մարիամ Արզումանեանի գերեզմանին, 1000 ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Աղքատախնամին։ Եւ Արշամ եւ Զապէլ Զիլլինկիրեաններու գերեզմանին՝ ծաղկեպսակի փոխարէն 1000 ֆրանք Կարմիր Խաչին, 1000 ֆրանք Կապոյտ Խաչին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԾԻՒ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Րաֆֆի խումբին դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Studio Caumartin, 19a rue Caumartin։ Կը խօսի Պ. Ա. Ջօպանեան, Անգիր Դպրութեանց մասին։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը։

Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor, Massé, Métro Pigalle:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին մասնաճիւղին անդամական ժողովը, այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ընկերվարականներու 'կեդրոնը' Place Belcour թիւ 25։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այսօր, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ընկեր Արմենակ Յակոբեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ Հ.Յ.Դ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերներուն, Փորթ տ'Իթալիի շրջանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր մօր մահուան առթիւ։ Այս առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վէթերաններու Ֆոնտին, 500 ֆրանք ալ Յունահայ կարօտեալներու, Կապոյտ Խաչի միջոցաւ։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Հ. Ա. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ժանթիյի – Պիսէթրի մասնաճիւղի վարչութեան նախաձեռնութեամբ Սզատօն եւ Ազգ. Դատի պաշտպանութեան բողոքի մեծ միթինկ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Պ. Յովհաննէսեանի սրահը, 11 rue Curie, Kremlin - Bicêtre (Seine):

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ Հայկական ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ Ընդհ. Միութեան հիմնարկութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ։ Այս շաբաթ 11 Մայիս ժամը 15ին, Օթէլ Լիւթէսիայի հանդիսասրահին մէջ, Métro Sèvres Babylone։ Քիչ թիւով տրամադրելի աթոռ մնացած ըլլալուն՝ փափաքողներէն կը խնդրուի գրել կամ հեռաձայնել Միութեան կեդրոնատեղին, 11 Square Alboni. Tél. Troc 03-18, հրաւիրագիրս ապահովելու համար։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ մասնագէտ կարի գործաւորուհիներ, կարի աշխատանոցի մէջ կամ տունը աշխատելու համար։ Նպաստաւոր պայմաններ։ Դիմել Maison Mina, 32 rue des Annelets, Métro Botzaris կամ Place des Fêtes, հեռաձայն Bot. 48-19։ Ներկայանալ առաւօտները։

ETAB. ZAREH

ԿՕՇԻԿԻ վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյք, ՄՈՐԹ ԵՒ ԿԱՇԻ, 348 rue des Pyrenées, Paris (20): Հեռ. Men. 69-86:

Կիրակի
12, Մայիս
1946
Ցերեկոյթ
ժամը 3ին

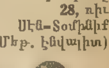

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՈՒ ԿԸ ԽԱՂԱՅ

ՀՐԱՉ ՏԱՐՍՆԵԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՀԵՌՈՒ

ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ, 4 ԱՐԱՐ, 5 ՊԱՏԿԵՐՈՎ

Տոմսերն ապահովել սովորական վայրերէն
Թատրի կիչէն ու դռները կը փակուին ժամը 3ին։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ սպասուհի մը 3 հոգինոց ընտանիքի մը համար։ Դիմել «Յառաջ»ի։

ՊԱՏՐԱՍՏ
ՀԱԳՈՒՍՏԵՂԷՆԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Այրերու եւ պատանիներու
Պ. ՅԱՃԵԼԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ
6, Rue Mulet, LYON

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

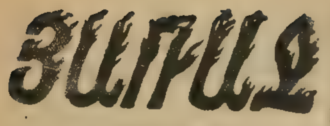

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 10 MAI 1946 Ուրբաթ 10 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4606–Նոր շրջան թիւ 335 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ «ՇՆՈՐՀՆԵՐԸ»

Երբ հրանօթը կ'որոտար եւ ռմբաձիգ օդանաւերը կը սուրային, կրակ տեղալով երկինքէն, մարդիկ ընդհանուր Արհաւիրքին մէկ երեսը միայն կը տեսնէին կամ կը լսէին։

Ահաւասիկ մէկ տարի է որ վերջացած է պատերազմը, Եւրոպայի մէջ, եւ պատասխանատու վարիչներն ու թերթերը կը խօսին ուրիշ աղէտներու մասին.— Անօթութիւն ։ Համաճարակներ ։ Միլիոնաւոր բազմութիւններ անտուն – անտէր։ Ընկերային խլրտումներ։ Եւ աննախընթաց, համատարած ապականութիւն բարքերու։ Գլուխն ըլլալով բանակները։

Այն աստիճան որ, յաղթականները իրենք ալ ահուգողի մատնուած են, եւ ի զո՜ւր վճռական դարմաններ կ'որոճան ։

Ամիսներէ ի վեր, Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին հրամանատարութիւնը վրդովիչ տեղեկագիրներ կը հրատարակէ, պարզելով զինուորներու նոր «քաջագործութիւնները» գրաւեալ երկիրներուն մէջ ։

Չարիքը այնքան լայն համեմատութիւններ առած է որ, հրամանատարութիւնը կառավարութեան դիմած է, աւելի արմատական միջոցներ տնօրինելու համար։

Դեռ անցեալ օր էր որ հրամանատարութիւնը պաշտօնական ազդով մը կ'արգիլէր զինուորներու հրապարակային սիրաբանութիւնը փողոցներու մէջ։ Աւելի առաջ, ուրիշ տնօրինութիւններ եղած էին, զսպելու համար անկարգութիւնները ։

Ամերիկեան թերթերը ճոխ եւ պատկերազարդ պատմութիւններ կը հրատարակեն, այս նոր աղէտին առթիւ, հիմնուելով ոչ միայն պաշտօնական տեղեկագիրներու, այլեւ ականատեսներու վկայութեանց վրայ։ Եւ բոլորն ալ կ'ողբան,— Ցանցթանակէն ճիշդ մէկ տարի վերջը, Մ. Նահանգներու բանակին համբաւը, «որ երբեմն այնքան փայլուն էր ինչպէս ազատարարին սուրը», այժմ շատ ինկած է։

Քսան ամիս Եւրոպայի ամերիկեան բանակներուն մէջ ծառայելէ ետք, վերջերս իր երկիրը վերադարձաւ երէց մը, պատ. Քէնըտի, եւ դառն ճշմարտութիւններ հրատարակեց «Քրիսչըն Սէնչըրի»ի մէջ։ Ամերիկեան թերթերը անմիջապէս արտատպեցին այդ յայտնութիւնները, զինով զինուորներու պատկերներով եւ ուրիշ մանրամասնութիւններով։

Ի՞նչ կ'ըսէ պատուելին.—

1. Ընդհանուր առումով, ամերիկացի զինուորը չի գիտեր թէ ինչո՞ւ կռուեցաւ, եւ թէ ինչ կը նշանակէ յաղթանակը։ Իրականին մէջ, շատ ալ չի հետաքրքրուիր այդ հարցերով։

2. Ան կը հետաքրքրուի գլխաւորաբար երեք բանով.— 1. «Գերմանուհի մը գտնել եւ միասին պառկիլ» (բնագրին բառերն են).— 2. Շիշ մը քոնեակ գնել կամ գողնալ եւ լոլիկ դառնալ.— 3. Տուն վերադառնալ։ (Նիւ Եորք Թայմզ նոյն երեք մոլութիւնները կը դասաւորէ այսպէս.—1. Դրամ. — 2. Կին.— 3. Ոգելից ըմպելի)։

3. Միջին Ամերիկացին այնքան ալ գէշ չէր Եւրոպայի մէջ։ Ան կռուեցաւ արիաբար եւ ինկաւ հազարներով։ Բայց, չկրցաւ ինքզինքը արժեցնել խաղաղութեան ատեն։ Գերազանցութեան հով մը առնելով, անոնք ամբողջ ժողովուրդներ կը դատեն քանի մը պոռնիկներու, գինովներու եւ սեւ շուկայիններու վրայ։

4.Զինուորը (եւ սպան) որս մը կը նկատէ համդիպած կինը եւ չի վարանիր «առաջարկել»։ Ան բացէ ի բաց կը հետապնդէ կիները ամբողջ Եւրոպայի մէջ. ոչ միայն ցնծուհիները, այլ ամէն կին։ Ցետոյ կը խմէ, կը ճնկէ անասունի պէս։

5. Սեւ շուկան մանր մունր առուծախէն բարձրացած է մեծաքանակ առեւտուրի։

6. Վեներական ախտերը համաճարակի համեմանք առած են։ (Կարգ մը շրջաններու մէջ մինչեւ հազարին 427 համեմատութեամբ)։

Ու վերջապէս անկարգապահութիւն, դասալքութիւն, ոճիրներ եւայլն, ինչպէս տեսանք Ֆրանսայի մէջ ալ։

Անշուշտ այս «շնորհները» աւելի պիտի ծաղկին ու ծաւալին, քանի երկարին գրաւման տարիները։ (Քաղաքային հագուստ հագած կամ իրենց զինուոր ամուսիններուն միացած Ամերիկուհիները ստիպուեր են մասնաւոր նշանակներ դնել, որպէս զի չհետապնդուին, իբրեւ Գերմանուհի...)։

Շ.

Ա. Ահարոնեանի 80ամեակը Լիոնի մէջ

ԼԻՈՆ, 6 Մայիս, (Յառաջ).— Կիրակի իրիկուն, 5 Մայիս, Սալ Ֆրանսուա Քոփէի մեծ սրահին մէջ խուռն բազմութեամբ եւ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Ա. Ահարոնեանի 80ամեակը։

Օրը, թուականը անյարմար (հանրաքուէ), եղանակը աննպաստ,— տեղատարափ անձրեւ օրն ի բուն, եւ սակայն Ահարոնեանի անունը բաւական եղած էր Ֆրանսուա Քոփէի հեռաւոր սրահը քաշելու մեր հայրենակիցները։ Հոն էին թէ տարէցը, թէ երիտասարդը, հոն էր մեր քաղաքի ընտրանին, ինչպէս եւ ուխտաւորներ մեր «Նոր Սերունդ»էն, Վալանսէն, Վիէնէն, Սէնթ Էթիէնէն, Սէն Շամօնէն, Տէսինէն։ Հոն էր Կրընոպլը իր նազելաճեմ սանուհիներով, իրենց ղեկավար Սիսլեան ամոլին հետ։ Հոն էր վերջապէս Լիոնի Նոր Սերունդը իր Սիամանթօ խումբով, բեմին վրայ, բեմին ետեւ, իր պարտականութեանց գլուխը։

Վարագոյրը կը բացուի Ալիշանի «Բամ Փորոտանծով» որ կ'ունկնդրուի յոտնկայս։ Օրուան նախագահը, Գ. Յ. Վարժապետեան իր բացման խօսքը կ'արտասանէ, վեր հանելով մեծ բանաստեղծին ազգային, գրական եւ գեղարուեստական արժէքները ։

Ցայտագիրը այնքան ճոխ էր որ կարելի չէ ամփոփել «Յառաջ»ի նեղ սիւնակներուն մէջ ։ Ուղերձներ կարդացուեցան Լիոնի, Վիէնի, Տէսինի, Սէնթ Էթիէնի, Սէն Շամօնի, Վալանսի, Կրընոպլի Նոր Սերունդի ներկայացուցիչներու կողմէ, որոնք կը փառաւորէին Վշտի երգիչը, առողջութիւն կը ցանկային անոր եւ կը խոստանային հաստատակամ եւ յարատեւօրէն քալել Ահարոնեաններու ճամբէն ։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Լիոնի լաւագոյն ուժերը ։ Շատ յաջող արտասանութիւններ ըրին Գ. Գ. Լեւոն-Ալէքեան, Ուլուհոճեան, Խրիմեան։ Իրենց արտասանութիւններովը ծափերու արժանացան նաեւ մեր հիւրերէն Օր. Արշալոյս Սեդրակեան (Սէնթ Էթիէն), Տիկին Թորոսեան (Կրընոպլ) եւ օրիորդ մը որ շատ գեղեցիկ կերպով արտասանեց Զարենցի «Գովք Հայաստանի»ն։ Երգողներու բաժինին մէջ կային ծանօթ երգչուհի Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեանը, Տիկիններ Ահարոնեան, Կարապետեան (Տէսինէն), Տէր Կոմսեան (Կրընոպլէն)։ Շատ յուզիչ էր «Պարզիր Աղբիւր»ի երգախառն պատկերը զոր կատարեց Կրընոպլէն սանուհի մը։

Օրուան բանախօսներէն ընկեր Միսաք Միրզէն խօսեցաւ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին կողմէ, ներկայացնելով Դաշնակցական Ահարոնեանը։ Նախ հայերէն ,ապա, ֆրանսերէն գեղեցիկ ուղերձներ կարդաց մեզի ծանօթ համակրելի Տիկին Odette Միքայէլեանը (Վալանսէն), անկեղծ մեծարանքի խօսքերով։ Այս ազնիւ Ֆրանսուհին մեզի չափ ծանօթ է Ահարոնեանին կեանքին եւ գործին։ Կրկին խնամքով պատրաստուած ֆրանսերէն ուղերձ մը կարդացԿրընոպլի մեր եռանդուն ընկերը, Սիսլեան վեր հանելով Ահարոնեանի գրական եւ քաղաքական գործերը, անոր հայ ժողովուրդին եւ համայն տառապող մարդկութեան հանդէպ ունեցած սէրն ու խանդաղատանքը ։

Օրուան բուն բանախօսն էր «Զուարթնոց»ի խմբագիրը, Գ. Հ. Բալուեան, որ մէկ ժամ տեւող բանախօսութեամբ մը մեզ տարաւ մերթ Պոմոն, Ահարոնեանին բնակարանը, անոր հիւանդի մահիճին մօտ։ Մերթ ուսանող, երիտասարդ Ահարոնեանին հետ՝ Փարիզ կամ Ժընեւ, մերթ Կ. Պոլիս, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին, մերթ անկախ Հայաստանի խորհրդարանին մէջ։ Շատ հաճելի պիտի ըլլար ամբողջութեամբ գրի առնել բանախօսին ճառը, բայց տեղի անձկութիւնը եւ օդապրութեան պակասը թոյլ չտուին ինծի։ Հրապարակաւ կրնանք շնորհաւորել զինքը որ կրցաւ մեր թարգմանը հանդիսանալ այդքան խուռն բազմութեան մը առջեւ ։

Հանդէսին Բ. բաժինը վերապահուած էր Կրընոպլի մեր շնորհալի սանուհիներուն։ Տիկին Ա. Սիսլեանի ղեկավարութեամբ եւ հայկական տարազով ճիշդ մէկուկէս ժամը ցուցադրեցին հայկական եւ այլազան պարեր մէկը միւսէն յաջող, մէկը միւսէն գովելի։ Արդարեւ,ճիշդ է այն առածը թէ «աշխատողին գործ չի պակսիր»։ Տէր եւ Տիկին Սիսլեանները աշխատեր եւ միշտ գործ ունեցեր են։ Ապացոյց այն աշխատանքը որ տեսանք, այն պէսպիսութիւնները զոր ճաշակեցինք ։

Ժամը 9ին սկսած հանդէսը գրեթէ առանց դադարի վերջացաւ, ժամը առտուան մէկին — այնքան ճոխ եւ բազմազան էր յայտագիրը։ Նախագահը հանդէսը փակելէ առաջ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին, երգողներուն, պարողներուն, խօսողներուն, արտասանողներուն եւ հասարակութեան ։

Շատ խոր ու կազդուրիչ տպաւորութեան տակ սրահը փակեցինք ներկաներուն առջեւ։ Հրապարակային շնորհակալութիւն բոլոր մեր շրջաններէն եկած ընկեր բարեկամներուն,— անոնց որ մեծ զոհողութիւն յանձն առեր էին ներկայ գտնուելու համար։

Փա՜ռք հայկական ուժին ու հանճարին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆՈՐԷՆ ԿԷՍ ՃԱՄԲԱՆ ՄՆԱՑԻՆ

Հաշտութեան ժողովՅունիս 15ին Փարիզի մէջ

Չորս նախարարներու խորհրդաժողովը իր վերջին օրերը կ'ապրի։ Ոչ մէկ համաձայնութիւն՝ հիմնական հարցերու մասին։ Երէկ ժողովը պիտի քննէր մինչեւ հիմա կատարուած աշխատանքները, իսկ մասնաւորապէս՝ Պ. Պըրնսի առաջարկը ։ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը առաջարկեց փոխանորդներու յանձնել վիճելի խնդիրներու քննութիւնը եւ հաշտութեան ընդհ. խորհրդաժողովի հրաւիրել 21 պետութիւններ, յունիս 15ին, դարձեալ Փարիզի մէջ։ Թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսա և Անգլիա համաձայն են այսառաջարկին, իսկ Մոլոթով որոշ պատասխան չէ տուած, թերեւս հրահանգի կը սպասէ։ Երէկ պիտի պարզուէր կացութիւնը ։

Ինչպէս կը հաստատեն պաշտօնական տեղեկութիւններն ալ, Չորսերու ժողովը 14 օր նիստ գումարելէ վերջ, կատարեալ համաձայնութեան չյանգեցաւ ոչ իտալական ոչ ալ պալքանեան դաշնագիրներու մասին։ Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ (Թրանսիլվանիա), Խ. Միութեան եւ Ռումանիոյ (Պեսարապիա եւ հիւս. Պուքովինա), Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ (Տոպրուճա) սահմանային խնդիրները շատոնց կարգադրուած էին, եւ Չորսերու ժողովը պարզապէս վաւերացուց կատարուած իրողութիւնը։ Միւս բոլոր հարցերը կը մնան առկախ։ Հաւանական է որ ժողովը անմիջապէս փակուի, առկախ հարցերու քննութիւնը ձգելով փոխանորդներու։ Այն ատեն չորս նախարարները նորէն պիտի հանդիպին Փարիզի մէջ, յունիս 12ին կամ 13ին, պատրաստելու համար բուն հաշտութեան ժողովը։

Երէկ պիտի քննուէր Ֆինլանտական խնդիրը, որ մասնաւոր դժուարութիւն մը չի ներկայացներ, ինչպէս եւ գերմանական հարցը, որու մասին տարբեր տեսակէտներ ունին մասնաւորապէս Անգլիա եւ Ֆրանսա։(Հռենոսի եւ Ռուրի խնդիր եւն.)։

Առջի օրուան նիստին մէջ, ժողովը նորէն քննեց իտալական հատուցումներու խնդիրը, բայց չկրցաւ որ եւ է համաձայնութեան յանգիլ։ Խ. Միութիւնը հատուցում կը պահանջէ իրեն եւ Եուկոսլաւիոյ համար։ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները դիտել կուտան թէ ի վիճակի չէ եւ հետեւանքը պիտի ըլլայ տնտեսական փլուզում։

Պ. Պըրնս հեռաձայնով խօսեցաւ նախ. Թրումընի հետ եւ տեղեկութիւններ հաղորդեց ժողովին կացութեան մասին։

Եգիպտոսի խնդիրը եւ խոստովանութիւն մը

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, վարչապետ Պ. Էթլի խոստովանեցաւ թէ սխալ յայտարարութիւն մը ըրած էր նախընթաց օրը եւ ներողութիւն խնդրեց։ Վարչապետը նախապէս հարցումի մը պատասխանելով, ըսած էր թէ Եգիպտոսը պարպելու համար խորհուրդ հարցուած է գաղթապետութեանց, որոնք համաձայնութիւն յայտնած են։ Մինչդեռ հիմա կը խոստովանի թէ սխալած է։ «Կը կարծեմ թէ «համաձայնութիւն յայտնած են» բացատրութիւնը կրնայ սխալ տպաւորութիւն գործած ըլլալ։ Լրիւ տեղեկութիւններ տրուեցան եւ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, բայց գաղթապետութեանց վարչապետները չհրաւիրուեցան համաձայնութիւն յայտնել հարցի մը մասին որուն պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ Միացեալ Թագաւորութեան վրայ (Անգլիա)։ Անոնց տեսակէտով, Եգիպտոսի հետ մերձեցման ուղեգիծը պէտք էր որոշուէր կառավարութեան կողմէ, համաձայն օրուան պայմաններուն եւ իրենց քաղաքային եւ զինուորական խորհրդականներու կարծիքին»։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Հարաւ. Ափրիկէի հանրապետութիւնը եւ Աւստրալիա հակառակ են Եգիպտոսը բոլորովին պարպելու ծրագրին։ Անգլիոյ պահպանողական կուսակցութիւնը բուռն պայքար կը մղէ այդ որոշումին դէմ, առաջնորդութեամբ Չըրչիլի։ Անցեալ շաբթու, երեսփ. ժողովին մէջ, երբ աշխատաւորական նախարար մը կ'ըսէր թէ կառավարութիւնը «դժկամակութեամբ հաւանած է» Եգիպտոսը պարպելու

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

«Ի՞նչպէս թաղեցին Հայկ. Անկախութիւնը»

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

Պոլսոյ «Միլլէթ» պարբերականը Մարտ – Ապրիլի թիւին մէջ, «Բաց նամակ՝ հայ հայրենակցի մը» խորագրին տակ, չնական հաճոյքով մը հե - տեւեալ խորտիկ – պատմութիւնը կը հրամցնէ «հայ հայրենակցի մը», որ համարձակութիւնն ու միամտութիւնը ունեցեր է հարցնելու՝ թէ «Թուրքերու նման անկախութեան հաճնէլ յարգանք ունեցող ազգ մը, ինչո՞ւ բարեացակամութիւն ցոյց չի տար, երբ ուրիշներ նոյն իրաւունքին կը դի - մեն»: — «Պատասխանենք, կը գրէ «Միլլէթ» : Ու կը շարունակէ.

— «Այն՝ զոր դուք «ուրիշներ» կ՚անուանէք, Ռուսիան է ապահովաբար, ինչպէս կ՚երեւի, որ - դէն, խմբագրութեանս ուղղեալ ձեր նամակէն : Խնդիր է, սակայն, թէ ինչ ապաղայ կարելի է ակնկալել Ռուսերէն, յօգուտ Հայերուն: Այսպիսի հարցումներու պատասխանը՝ լաւագոյն ձեւով կու տայ պատմութիւնը: Երբ կարդաք յետադայ տո - ղերը, ու հետեւիք պատմական իրողութիւննե - րուն, լաւագոյն եզրակացութիւններու կը հասնիք: — Ուրեմն, հաճեցէք լսել:

« Ռուսերը, Հայերու անկախութենէն առաջ՝ Վրացիներու անկախութեան դէմ դաւած են, եւ դաւադրական այդ աշխատանքը յանձնած են իշ - խան Թիցիանովի: Վրաստանի հաշիւը մաքրելէ վերջ, իշխան Թիցիանով գրաւած է Շիրվան քաղաքը, եւ արշաւած Բաքու: Բայց, հոն, Բաքուի պատերուն տակ, սպաննուած է Հիւսէյին Գուլու Խանի կողմէ :

Այս վերջինը իր մօտ ընդունած է բազմաթիւ Հայեր, որոնք Վրաստանի մէջ տեսած են Ռուսե - րու հարստահարութիւնները, եւ սարսափած, ա - պաստանած են իր մօտ :

Կլասենովի պաշտօն տրուեցաւ պատուհասել զանոնք, բայց այդ միջոցին Պարսկաստան եւս ըմբոստացաւ: Մանաւանդ այն Հայերը, որոնք Երեւանէն փախչելով ապաստանած էին Թէհրան, եւ կամ Թիֆլիզէն հոն եկած էին, լալագին կը պատ - մէին ռուսական խժդժութիւնները, թալաններն ու կոտորածները :

Առաջին անգամ, իշխան Ապպաս Միրզայի հրամանին տակ, 20.000 հոգինոց բանակ մը կազ - մուեցաւ, որ անցաւ Արաքս գետը: Պարտուեցաւ, բայց իր պարտութիւնը պատճառ եղաւ, որ Վրաստանի եւ Հայաստանի լեռները հրոսակներով լեցուին: Ռուսերը, ոչ մէկ կերպով լիակատար նուաճում մը կրցան ապահովել: Մինչեւ 1826, այս վիճակը շարունակուեցաւ այս կերպով, ինչ որ կը բաւէ հաստատելու՝ թէ ինչքան խուդուժ եղած են գործուած հարստահարութիւնները:

1826ին, Նիքոլա Ա. վերին հրամանատար կարգեց Զօր. Փասքիեւիչը, եւ հրամայեց՝ որ ամբողջովին մաքրէ Վրաստանի եւ Հայաստանի հա - շիւը: Փասքիեւիչի վայրագ բանակները, իսկական հեղեղի մը պէս թափեցան Երեւանի վրայ, ու թէեւ Երեւանի Հայերն ու Թուրքերը փոքր ինչ պաշտպանեցին իրենք զիրենք, չկրցան սակայն դիմադրել: Անոնք որ փախան, փրկուեցան: Իսկ անոնք որ չյաջողեցան պրծել՝ սուրէ անցան, ի - րենց ընտանիքներով ,— այր, կին, մանչ ու աղ - ջիկ . . :Երբ Փասքիեւիչ ցարին հաղորդեց սպանդին արդիւնքը, կայսրը խայտաց ուրախութենէն, եւ «Երեւանի հերոս» մակդիրը տուաւ ջարդարարին: Այսուհանդերձ , Հայերը ընկճուած ու սրբուած չէին ամբողջովին: Հրոսակային կռիւ կը մղէին, լեռներու մէջ թալանի կուտային կարաւաններ , եւ, անվերջ, կը յարձակէին ռուս պահականոցնե - րու վրայ: Իսկ Ռուսերը, ամէն անգամ որ առիթ գտնէին, կը շարունակէին ջարդել:

1837ի հայեւվրացական յեղափոխութիւնը մանաւանդ, զարհուրելի եղաւ: Այդ օրերուն, Ռուսերը այն լուրը տարածեցին, թէ յեղափոխութիւնը կազմակերպուած էր Անգլիացիներու կողմէ ,— որովհետեւ յեղափոխականներու գլուխ կը գտնուէր Անգլիացի մը՝ Գալ :

Վրացիներ ու Հայերը չյաջողեցան սակայն, ու սակա՝ շատ սուղի նստաւ իրենց: Յեղափո - խութիւնը զսպուեցաւ, եւ մինչեւ 1844, Ռուսերը դահիճի նման վարուեցան, շարժման մէջ պահելով միշտ 200.000 հոգիէ բաղկացեալ ուժ մը, — Զօր. Վորոզովի հրամանատարութեան տակ:

Միւս կողմէ, Ռուսերը յաջողեցան հետզհետէ որոմ սերմանել Հայերու եւ Վրացիներու միջեւ, ու երեւակայական թագաւորութեան մը խամաճի - կը շարժելով՝ յաջողեցան իրենց կապել Հայերը :

« Հայկական անկախութեան» այս հէքեաթը իսկական կատակերգութիւն մըն է, որուն բեմա - դրիչը Ռուսերն են, եւ որուն մեծագոյն քանդիչը, դարձեալ իրենք՝ նոյն Ռուսերն են:

1826ին, Անգլիա մասի փաթթոց դարձուց Հայկ. անկախութեան խնդիրը, ու ըսաւ թէ այսպիսի անկախութիւն մը կրնայ շատ օգտակար ըլլալ իրեն ։— Անկախ Հայաստան մը, Թուրքիայէ աւելի լաւ պահակ կրնայ ըլլալ Միջերկրականի, կը խորհէր Մեծն Բրիտանիա: Այս կերպով, Ռուսիոյ արեւելեան ճամբան ալ կը գոցուի :

Ոչ մէկ կասկած, թէ Անգլիա կը կատակէր այս կերպով, ու կը գրգռէր: Ասկէ աւելի լաւ միջամտութիւն մը չէր կրնար ըլլալ, միանգամընդ - միշտ գերեզման դնելու համար Ռուսիոյ կողմէ յեղյեղուած «Հայկ. անկախութեան» հարցը :

Եւ իրօք, այդպէս եղաւ: Երբ Անգլիա սկը - սաւ ուժ տալ հայկական անկախութեան, Ռուսիա բացաւ աչքերը, մանաւանդ որ Անգլիա սկսած էր նաեւ կապ հաստատել հայ մեծամեծներու հետ, եւ ժամանակաւոր կերպով շահած Հայերու համակ - րանքը :

Այդ շրջանին, Ռուսիոյ վարչապետն էր Լո - պանով, որ այս կացութեան առջեւ կը ջղագրգռ - ուէր, եւ չափազանց կը գզջար հայկական խնդիր մը մէջտեղ հանած ըլլալուն համար: Անգլիա, ա - ռաջարկած էր այս մասին գործակցիլ նոյն իսկ, Ռուսիոյ հետ: Լոպանով, սակայն, ըսած էր անգլիական դեսպանի երեսին .— « Շա՛տ ուշ է այլ եւս: Դժուար թէ Ռուսիա Անգլիոյ հետ գործէ : Շա՛տ դժուար է»:

Ռուսիոյ Ալեքսանդր ցարն ալ կը ջղագրգռ - ուէր այս կացութեան առջեւ, եւ տղու մը միա - մտութեամբ կ՚ըսէր .— Փրկուինք, փրկուինք անգլիական ծուղակէն :

Միւս կողմէ, Հայերը գոհ էին անով՝ որ կըրցեր էին ապահովել Անգլիոյ օժանդակութիւնը: Անոնք դիմեցին Ռուսիոյ վարչապետին,— որ իրբեւ թէ հայկ. անկախութեան կնքահայրն էր — , եւ ըսին .— Մեր խնդիրը կարգադրուեցաւ: Վեր - ջապէս, վարչապետ Լոպանով պոռթկաց, եւ հրաբուխի մը պէս որոտաց :—Ռուս կառավարութիւնը չի կրնար արտօնել, որ կազմուի Հայաստան մը ,որ իր շահերուն անողոք մէկ քանդիչը պիտի ըլլար :

Այս պատասխանին վրայ, իրենց անկախու - թեան համար աշխատող Հայերու մուխը մարե - ցաւ: Երբեք չէին խորհեր, որ, Ռուսիա, որուն կռթնած էին, եւ զոր հայր կը նկատէին, այս կարգի պատասխան մը պիտի տար :

Լոպանով, այդ պատասխանով ալ չբաւակա - նացաւ: Բ. Դուռը (Պապը Ալի) դրդեց Հայերուն դէմ,— հակահայ ամէն ձեռնարկի ուժ տուաւ: Բ. Դուռը, սակայն, բնաւ ականջ չկախեց այսպիսի դրդումներու :

Ռուսիա, երբ տեսաւ թէ չի կրնար Թուրք կառավարութիւնը դրդել Հայերու դէմ, այս անգամ դարձեալ Հայերու կողմ դարձաւ, եւ սկսաւ «անկախութեան» հին եղանակը նուագել . . . : — Հա - յերը ականջ տուին եղանակին, գինովցան, հրո - սակային խումբերով լեռ ելան, յեղափոխութիւն կազմակերպեցին :

Հայ քոմիթէճիները, որոնք բնաւ դաս չէին առած պատմութենէն, չէին կրնար իմբռնել, թէ Ռուսիա ամէնէն աւելի ուզած էր կործանել զի - րենք, եւ «անկախութիւն» բառը, անուշ շաքարի մը նման իրենց բերանն էր նետած: Չէին գիտեր , որ Ռուսիա վստահութիւն չունի իրենց վրայ, ոչ ալ կ՚ուզէ իր շահերը զոհել Հայաստանի մը հա - մար, որ, մերթ Անգլիոյ , մերթ ալ Գերմանիոյ հոսանքին համաձայն՝ հով եւ ուղղութիւն կը փոխէր: Ռուսիա, ուշ կամ կանուխ, ճզմել պիտի տար Հայերը :

Այդպէս ալ եղաւ, եւ Ռուսիա իր ձեռքով նիւթեց 1891ի եւ 1893ի հայկական յեղափոխութիւնները, որոնք, բնականաբար, շատ սուղի նստան Հայերուն: Այն ատեն, բոլոր պետութիւնները Թուրքիոյ դէմ բողոքեցին, մինչ Ռուսիա՝ միակը եղաւ որ բերանն իսկ չբացաւ: Ահա Վրացիները , Հայերը եւ Ռուսերը, եւ ահա իրենց . . . բարեկամութիւնը :

Դժուար է, ներկայիս, ճշդել՝ թէ այս խարե - պատիր քաղաքականութիւնը դեռ ո՛րքան պիտի տեւէ ,այդ ժողովուրդին ղեկավարները ե՛րբ պիտի խելաբերին . . .»:

Ինչպէս կը տեսնէք, Թուրքերը այնքան խելաբերած են որ, ուրիշներուն խելք ծախելու ելեր են, դարաւոր պատմութիւն մը քնարեր հէքեաթի վերածելով : Մ.

ՄԵՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻՆ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ

ՎԷՆՍԷՆ .— Գոհունակութեամբ կը տեղեկանանք թէ, շրջանիս գաղութն ալ սթափելով 1934էն ի վեր տիրող թմրութենէն, կը հետաքրքրուի նոր սերունդին փրկութեամբ: Արտօնութիւն ստացած է մանկապարտէզի մը, առայժմ հինգշաբթի օրերը մինչեւ կէս օր: Թաղային կեդր. վարժարանէն ալ սրահ մը տրամադրուած է :

Կը յուսանք թէ գաղութը խրատուելով անց - եալի սխալներէն, այս անգամ խղճմտօրէն յանձն պիտի առնէ ամէն աջակցութիւն, բարոյական թէ նիւթական: Անձնական հաճոյքներու համար հարիւրաւոր ֆրանքներ կը ծախսենք, բայց ո՞ր Հայը պիտի զլանար իր տասնեակ մը ֆրանքը, հայեցի դաստիարակութեան համար: Անշուշտ ծնողները պիտի փութան իրենց զաւակները կանոնաւորա - բար ղրկել, օգտուելու համար հայեցի դաստիա - րակութեան բարիքներէն:— Ուսումնասէր մը

Նոր սերունդի փրկութիւնը

. Գաղութներու ինքնապաշտպանութեան պայ - քարին մեծագոյն հոգը հայ նոր սերունդին տոհմային դաստիարակութիւնն է:

Խնդիրը կը ծեծուի միշտ, եւ պէտք է որ ծեծուի, մինչեւ որ իբրեւ հիմնական դարման՝ ազատագրուած հայրենիքը կարելիութիւնը ունենայ իր դռները լայն բանալու իր թափառական զա - ւակներուն առջեւ:

Բոյնէն արտաքսուած ազգի մը վզին՝ ճակատագրականօրէն կախուած կը մնայ՝ այլասերու - մի, ձուլումի կլանիչ սպառնալիքը: Ու այդ աւե - րը՝ համաճարակի մը չափ վտանգաւոր է եւ մա - հացու: Ազգային ընկերային հիւանդութիւն մը՝ անշուշտ մեծ մասամբ դարմանելի, երբ զօրակցի եթէ արկուին տրամադրելի բոլոր ոյժերը :

Բոլորս ալ համաձայն ենք, տարիներէ ի վեր ախտաճանաչում կը կատարուի, բայց ինչպէ՞ս դարմանել վէրքը: Ի՞նչպէս հայերէն սորվեցնել օտար հողի վրայ ծնած եւ կամ հոն հասակ նե - տած մեր մանուկներուն եւ պատանիներուն:

Հարցը կը խօսի մեր սրտին:

Արդ՝ իբրեւ սիրող՝ կ՚առաջարկեմ երեք հիմնական միջոցներ .—

Ա.— Որպէսզի, նպատակին ի նպաստ վատ - նուած բոլոր ճիգերը տան նպաստաւոր արդիւնք մը, իւրաքանչիւր գաղութ պէտք է որ ունենայ կեդրոնական մարմին մը, տեսակ մը Ուսումնական Խորհուրդ, կազմուած մտաւորականներէ, մանկավարժներէ, մեկենասներէ, մարմին մը որ՝ անձնուիրաբար, յանուն ազգապահպանումի, վարէ եւ հսկէ՝ բոլոր երիտասարդ հայորդիներու տոհմային դաստիարակութեան գործը:

Ունինք՝ երիտասարդական, ուսանողական , մարզական Միութիւններ, երգչախումբ եւ թատերախումբեր, ամէնքն ալ՝ մանիկները հայ կուլտ. մշակոյթին, բայց՝ բոլորը անկապ, առանց ուղեցոյցի, ղեկավարող, պաշտօնական կեդր. մարմնի մը հովանաւորութեան:

Չկայ կազմակերպուած աշխատանք: Ուրեմն վատնուած ժամանակի, ոյժերու, եւ նիւթական աղբիւրներու:

Մամուլն ու ժողովուրդը իրար կ՚անցնին թէ նորերը հայերէն չեն սորվիր, միւս կողմէ՝ փարիզահայ ինչ ինչ թաղեր ուսուցիչ չեն կրնար գտնել իրենց զաւակներուն՝ շաբաթը գոնէ մէկ օր՝ հայերէն դասաւանդելու համար:

Կը հետաքրքրուի՞նք, գիտե՞նք թէ՝ ինչ միջոցներով, ծնողքներու ինչ սիրտմաշուքով , ինչպէ՞ս մտահոգ կ՚ընտրուին մեր թաղային ծաղկոցներու դասատուները:

Պէտք չէ՞ որ ծնողքները գտնեն իրենց օգնող կեդր. մարմին մը, որ ընտրէ եւ հայթայթէ՝ իրենց կոչումին նուիրուած ուսուցիչ կամ ուսուցչուհիներ մեր մանուկներուն:

Դեռ աւելին՝ պէտք չէ՞ որ ունենանք կեդր. մարմին մը, որ քաջալերէ մեր մարզական եւ պատանեկան միութիւնները , որպէսզի իրա - գործեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի նուիրական դաւանանքը՝ «Բարձրացիր, բարձրացուր»:

Պէտք չունի՞ն այդպիսի հեղինակաւոր մարմնի մը նիւթական թէ բարոյական աջակցութեան եւ մեր դերասանները, նկարիչները, հեղինակները, երգիչները,— բոլորը պահապան հայկական մշակոյթի, ու տարրերը մեր ազգային, ցեղային հրաշալիքներուն զարգացման, եւ, հետեւաբար, սերունդներու, ազգապահպանումի առաջնորդ պա - հակները :

Զգալի չէ՞ պահանջը կեդր. մարմնի մը, որ՝ առանց մենատիրական յաւակնութեան մանաւանդ, ձեռք ձեռքի՝ զանազան Միութիւններու վարչական մարմիններու հետ՝ կազմակերպէ, դասաւորէ եւ մտածուած, ուսումնասիրուած ծրագրով մը , քարոզութեան արդիական միջոցներով ,խանդավառ, մթնոլորտ ստեղծէ, ու հող պատրաստելով արդիւնաւոր դարձնէ՝ իրենց իւրովի տապկուող Միութիւններու ապիկար գործունէութիւնը:

Բ.— Տալ նոր սերունդին անձնուէր, կոչումին գիտակից ուսուցիչներ:

Գիտենք, նիհար է, շատ նիհար, հունձքը մեր ուսուցչանոցներուն . . . : Գիտենք , Դպրոցասէրը քանի մը հարսնցուներ միայն պատրաստեց, գիտենք, շաբաթական մէկ օրուան վաստակով ստամոքսի հարցը չի լուծուիր բնաւ: Օ, գիտենք, ծանօթ ենք միջավայրի անթիւ դժուարութիւններուն:

Ե՞րբ եւ ո՞ր շրջանին, չենք ունեցած միեւնոյն դժուարութիւնները: Ե՞րբ մեր ուսուցիչները իւղ են կապած իրենց ամսականներովը . . . : Մեր նախակրթարանները ի՞նչ համեմատութեամբ՝ երկրորդական վկայական ունեցող դասատուներ են ունեցած: Քանի՞ համալսարանականներ կը հաշուէին մեր երկրորդական ուսումնարանները: Ու հակառակ այս ամէնուն՝ սերունդ չե՞ն հասցուցած՝ Պոլիս, Իզմիր թէ գաւառ:

Միջավայրի՞ տարբերութիւն:

Եթէ մեր երէկը ունէր հայաշունչ մթնոլորտ մը, մեր այսօրը ունի հայրենաշունչ մթնոլորտ մը՝ սերունդ խանդավառելու: Ու ինչպէս երէկ՝ այսօր եւս կը բաւէ մեզի ունենալ՝ իրենց կոչումին սէրը, գիտակցութիւնը, արուեստագէտի բոցը ունե-

ՍԵԴՐԱԿ ԳԱԼՐՃԵԱՆ

ԽՄԲ.— Քանի մը ամիս առաջ Գահիրէի մէջ մեռաւ հին հայրենասէր մը, *Սեդրակ Գալըճեան*, որ ունեցած է բեղուն գործունէութիւն, յեղափոխական թէ հանրային: *Յուսաբեր* ողբացեալ ընկերոջ դիմագիծը կը խտացնէ մասնաւոր յօդուածով մը — «Հին հաւատաւորներից».—

1946 Փետրուար 21ին 72ամեայ տարիքի մէջ ընդմիշտ փակեց իր աչքերը Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսի կազմի հնագոյն ընկերներից Սեդրակ Գալըճեան:

Շուրջ կէս դար առաջ, 1896ին, մերկ բազուկներով եկաւ Եգիպտոս, այստեղ, օտարութեան մէջ, իր բախտը փորձելու համար: Առաջին ճիգն անցաւ անպտուղ. մտաւ Մելքոնեան ծխախոտագործատունը, դժգոհ մնաց ու ելաւ: Այդ օրերին լուր տարածուած էր, թէ ոսկի է հոսում է Աւստրալիոյ մէջ: Ցանդուգն ու կորովի երիտասարդ՝ ցուպն առաւ իր ձեռքը եւ անցաւ Մելբուրն: Նորէն ձախողելով՝ կրկին դարձաւ Գահիրէ եւ վերստին մտաւ Մելքոնեան ծխախոտագործատունը, ուր եւ մնաց ընդմիշտ, մինչեւ այդ հաստատութեան հաշուեյարդարը, դառնալով նրա կարեւորագոյն պաշտօնեաներից մէկը՝ Մելքոնեան ծխախոտագործարանի գլխաւոր հաշուակալը:

Եւ Եգիպտոս իր բոլորած շուրջ յիսնամեայ շրջանին եղաւ ու մնաց Դաշնակցութեան ամէնէն հաւատաւոր անդամներից մէկը, տարիներով անդամակցեց կազմակերպական վարիչ մարմնին, եղաւ «Հայունհեաց»ի ջերմ զօրավիգներից, միշտ նեցուկ մնաց իր կուսակցական տան, աւելի ուշ «Համազգային»ի հիմնադիրներից մէկը հանդիսացաւ, իսկ որ ամէնէն ուշագրաւն է՝ միշտ, մինչեւ իր մահը, մի յատուկ — ջերմ ու խոր — զգացումով կապուած մնաց «Յուսաբեր»ի, որի հաշիւները իբրեւ հմուտ հաշուակալ՝ վարում էր ինք, ի հարկէ, անվճար:

Եւ որովհետեւ մէկն էր մեր բարեկեցիկ ընկերներից, ուստի եւ առաջիններից էր նիւթական իր լայն աջակցութեանը մէջ թէ՛ կարօտ ընկերներին եւ թէ մասնաւորաբար «Յուսաբեր»ի, մանաւանդ տարիներ առաջ, երբ թերթը՝ իբրեւ անտեսական ձեռնարկ՝ տակաւին գտած չէր ինքնիրեն: Հ. Յ. Դաշնակցութեան ինքնատիպ եւ հետաքրքրական դէմքերից էր:

Սակաւախօս, համեստ եւ ինքնամփոփ, բազմութիւններից միշտ հեռու եւ հրապարակային փառաբանութեանց ու ծափերի միշտ հակառակորդ, բայց մտերմիկ բարեկամութեանց սիրահար, անխորտակելի կամքի տէր, յամառ եւ զինուած հզօր հաւատքով:

Կէս դար առաջ Դաշնակցական արձանագրուեց այստեղ՝ Եգիպտոս:

Ոչ թէ Եգիպտոս մնալու եւ խաղաղ կեանք վարելու համար, այլ երկիր վերադառնալու նպատակով, ուր պիտի ապրէր եւ գործէր իբրեւ յեղափոխականին վայել մահով էլ ընկնելու համար:

Եւ որովհետեւ այս վճռական մարդու խօսքը համազօր էր գործի, ուստի շուրջ կէս դար առաջ, այս օտար երկրի մէջ, նա որոնեց ու գտաւ այն մարդոց, որոնք իրեն նման պատրաստ էին իրենց կեանքը զոհաբերելու հայրենիքի ազատագրութեան իղձալին:

Խումբը մեծ չէր թուով, ընդամէնը հինգ հոգի էին, սակայն մեծ էր կամքով եւ հզօր էր հաւատքով:

Այս խմբից, խմբին անդամակցող ընկերների իսկ նիւթական զոհողութեամբ, Ստեփան Եսայեանն Իզմիրի վրայով 1907ին վերադարձաւ իր ծննդավայրը՝ Կեսարիա, Մկրտիչ Եփրեմեանն անցաւ Պալքանները՝ այնտեղից երկիր մտնելու նպատակով, իսկ Դաշնակցութեան ահաբեկիչներից Արշակը 1906ին մեկնեց Թիֆլիզ՝ Արեւելեան Բիւրոյի հրահանգով կրկին դէպի նոյն ուխտավայրը ուղեւորուելու պայմանով:

Սեդրակը եւ իր միւս տակաւին ողջ ընկերը, որ ապրում է Եգիպտոս, մի առ ժամանակ պիտի մընային այստեղ, շարունակէին իրենց օժանդակութիւնը երկիր անցած ընկերներին, քիչ վերջը իրենք եւս նոյն վայրը մեկնելու համար:

Մինչ այս մինչ այն վրայ հասաւ օսմանյան 1908ի Թրքական յեղափոխութիւնը, որին յաջորդեց Սահմանադրութիւնը՝ տակնուվրայ անելով խմբի բոլոր ծրագիրները:

Մի պահ այնպէս կարծուեց, որ վերջ է գտնում յեղափոխութիւնը, եւ կեանքը Թուրքիոյ մէջ մտնում է մի նոր ու սահմանադրական հունի մէջ:

Խմբի անդամներից Մկրտիչն ու Ստեփանը կրկին վերադարձան Եգիպտոս, ուր այլեւս նոր կեանք սկսուեց բոլորի համար, նոր ծրագիրներով ու նոր երազներով

Փոխուեց կեանքը, բայց ոչ Սեդրակը: Կարօտն իր մեծ երազի միշտ մնաց իր հոգում — մարմնով այստեղ էր, սակայն հոգիով՝ երկրում; անուանապէս անդամ էր Հ. Յ. Դ. գաղթային կազմակերպութեան, սակայն իր լուռ երազների մէջ միշտ լեռների վրայ էր, միշտ նահատակների հետ:

Ինչ որ մենք անում էինք այստեղ՝ օտարութեան մէջ՝ իր սրտին լրիւ չէր խօսում:

Իր բարոյական քաջալերանքով, նիւթական իր լիառատ աջակցութեամբ, իր կեանքով ու գործքով միշտ մեզ հետ էր եւ գրեթէ միշտ, սակաւաթիւ օրերի բացառութեամբ, անդաւաճան այցելուն իր կուսակցական սրահի եւ իր սիրած թերթի՝ «Յուսաբեր»ի, բայց եւ միշտ կարծես «բաժան» էր մեզանից ...

Իր լուռ խոկումների մէջ իրեն արժանի չէր նկատում Դաշնակցական կոչուելու, ու քանի որ իր ուխտը մնացած էր անկատար, ուստի փորձում էր այս մեղքը քաւել լուռ զոհողութեամբ միայն եւ լուռ մտերմութեամբ այն մարդոց հետ, որոնք եղած էին Երկիր եւ գործած այնտեղ:

...Կեանքը միայն ժպիտ չեղաւ իրեն, այլեւ արցունք, տառապանք ու զրկանք: 18 տարի առաջ անակնկալաբար կորցրեց իր 16ամեայ խոստմնալից եւ սիրասուն զաւակին, յետոյ ապրեց շատ դառն օրեր, բայց չընկճուեց եւ տոկաց բախտի այս դաժան հարուածներին:

Իր անձնական կեանքի մեծագոյն մխիթարանքը իր ընտանեկան բոյնը եղաւ,— իր ազնուօր այրին, կորովի եւ գաղափարակից մի Հայուհի, որ ամէն կերպ թեթեւացրեց իր կեանքի ընկերոջ բեռը, եւ իր զոյգ զաւակները, մեծը՝ բարձրագոյն կրթութեամբ, իսկ փոքրը տակաւին ուսանող:

Աշխարհի բոլոր իրադարձութիւնները, բոլոր մեծ ու փոքր դէպքերը, բոլոր տխրութիւններն ու ուրախութիւնները Սեդրակի համար հետաքրքրութեան միայն մէկ առանցք ունէին —Հայկ. Դատը:

— «Դուն ասա բըէ, մեզի բան մը պիտի ըլլա՞յ, — այս էր իր սովորական հարցումը ամէն անգամ, երբ ընկերների միջեւ տաք վէճ էր ծագում քաղաքական որ եւ է խնդրի շուրջ:

Մտքով, հոգիով, իր բովանդակ էութեամբ կապուած էր միայն իր տառապած հայրենիքի ազատագրութեան մեծ եւ լուսեղ իտէալին:

Ինչ որ չահաւէտ էր մեր Դատին՝ սիրելի էր իրեն, ինչ որ անօգուտ էր՝ իրեն համար հետաքրքրութիւն չունէր:

Այդ Դատի մեծ կարօտով ապրեց եւ այս անկատար իղձով էլ ընդմիշտ բաժանուեց մեզանից:

Վ. Ն.

ցող դասատուներ,— եւ մեծ մասով մեր պատանիները կը փրկուին այլասերումի կորուստէն:

Մանկավարժ, հոգեբան ուսուցիչը պէտք անհրաժեշտօրէն իր անձը սիրցնէ իր աշակերտներուն եւ ժպիտով, միշտ ժպիտով մեր ցեղին առաքինութիւնները: Գիտնայ անիկա՝ համեմել իր դասաւանդութիւնները մեր պատմութեան, գեղարուեստի, հերոսագրութեան, մատենագրութեան հպարտ էջերովը, ու այսօր ալ՝ ինչպէս անցեալին, կը կատարուի հրաշքը, ու խորթ կլիմաներու պատանին չի կարմրիր իր անունի «եան» վերաջաւորութենէն ....:

Գ.— Տալ մեր պատանիներուն լաւ ուսում նասիրուած, լաւ պատրաստուած դասագիրքեր:

Հայ աշակերտը, հինէն ի վեր, կը ճանչնայ մղձաւանջը դասագրքի պակասին...: Թանգարան, Գանձարան, Մայրենի լեզու սպառած են արդէն եւ անոնց նոյնութեամբ վերհրատարակութիւնը չի գոհացներ այսօրուան մանկավարժական պահանջները:

Մ. Պարսամեան, իր Արարատներովը, եւ ուրիշներ լաւագոյն նպատակ կը բերեն հայ նոր սերունդի տոհմային դաստիարակութեան:

Բայց այդ մասին ուրիշ անգամ:

Ա. ԿԱՊԵՆՑ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հայ Մարզական Միութիւնը իր մէկ տարուան գործունէութիւնը յաջողութեամբ պսակեց, ունենալով 90է աւելի մարզիկներէ կազմուած չորս խումբեր: Վալանսի գաղութը հպարտ է իր Մարզականով որուն շնորհիւ իրենց զաւակները կ'ազատին վատառողջ վայրերէ.

Ապրիլ 14ը պատմական օր մը եղաւ Պուրկ Սէնթ Անտէօլի գեղեցիկ դաշտին վրայ: Ներկայ էին բազմաթիւ Հայեր եկած շրջաններէն, մարզանքի լիազօրը, վարչութեան նախագահը, չորսէ աւելի Ֆրանսացի թղթակիցներ եւ մեր յայտնի բերդապահ Երեւանեանը: Խաղարկութիւնը զոր սկսան մեր կրտսերները, Նիօնսի «քատէ»ներուն դէմ 70 վայրկեան տեւեց: Մեր «Քատէ»ները, իրենց ճկուն խաղարկութեամբ արժանացան Տրօմ եւ Արտէշի ախոյեան տիտղոսին: Ժամը 3ին սկսաւ մեր առաջին խումբի խաղարկութիւնը Լաոժան-Թիէռի Ա. խումբին դէմ եւ մերինները այս անգամ ալ շահեցան Տրօմ Արտէշի ախոյեանի տիտղոսը, բուռն ծափերու մէջ: Ցաւալի է ըսել որ մեր «ժիւնիօր»ները տըմի ֆինալին կորսնցուցին ռօտիան: Յոյսով ենք որ մեր առաջին խումբը այս վերջին երեք մրցումները եւս շահելով փրոմօսիոնի պիտի բարձրանայ: Սրտանց կը մաղթենք որ Ֆրանսահայ մարզիկները իրենց սին վէճերուն միանգամ ընդ միշտ վերջ տալով միանան եւ զօրաւոր խումբեր կազմեն: Ուր որ համերաշխութիւն կայ, այնտեղ ամէն բան կարելի է: Մեր մասնաւոր շնորհակալութիւնը կը յայտնենք Վալանսի գաղութին որ միշտ կը քաջալերէ մեզ, նիւթապէս թէ բարոյապէս: Այս առթիւ կարօտով կը յիշենք մեր տարաբախտ ընկերը, Հայկազ Պարսամեան, որ եղաւ Միութեանս անձնուէր հիմնադիրներէն: Այսօր իր երազները իրականացած ըլլալով, իր յիշատակը միշտ վառ պիտի մնայ մեր սիրտերուն մէջ.— Վարչութիւն

ՁԱՅՆԸ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍՈՒԳ ՄԸ ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

ԼԻՈՆ, 6 Մայիս.— Կիրակի, 5 Մայիս, ողբացեալ Եր. Տէր Անդրէասեանի առաջին տարելիցին առթիւ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի մեր տղաքը այց մը կազմակերպած էին անոր շիրիմին: Առտուն մատուռին մէջ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Ազգ. Միութեան կարգադրութեամբ: Կէսօրէն վերջ Նոր Սերունդի տղաքը, որոնց մէջ կային Կրընօպլի, Տէսինի, Սէնթ Էթիէնի «Նոր Սերունդ»ի ներկայացուցիչները, Տէր Անդրէասեանի աղջիկը, տղաքները եւ քանի մը մտերիմ բարեկամ այց մը կատարեցինք անոր գերեզմանին: Գերեզմանատան մէջ քահանային հոգեհանգստեան պաշտօնէն վերջ, կարգով խօսք առին ընկեր Միսաք Միրզէ, Նոր Սերունդի կողմէ, ընկերներ Թ. Այվազեան, Սիսակ Սիսլեան, Պ. Պ. Վարժապետեան եւ Ա. Կիւլպէնկեան, որոնք վեր հանեցին հանգուցեալին կեանքն ու գործը, անոր կատարած հանրային եւ հրապարակագրական աշխատանքները:

Նոր Սերունդին կողմէ թարմ ծաղիկներու փունջ մը դրուեցաւ շիրիմին վրայ, յետոյ այցելուները կրկին ցաւակցութիւն յայտնեցին ընտանեկան պարագաներուն եւ ցրուեցան:

Ուրախառիթ պարագայ մը չէ՞ որ սա Նոր Սերունդի տղաքը, հակառակ մեր առօրեայ կեանքին հետ շփման մէջ մտած՝ ահա, պարտականութիւններ կը ստանձնեն, յարգելով մեր ազգային արժէքները: Կեցցե՛ն մեր տղաքը: — Այցելու մը

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԿՐԸՆՕՊԼ.— Կապոյտ Խաչը հազիւ վերջացուցած Մարտ 31ի հանդէսը, օգտուելով Պ. Հ. Բալուեանի ներկայութենէն, կազմակերպեց բանախօսութիւններու շարք մը: Առաջինը նուիրուած էր Ա. Ահարոնեանի, իր 80ամեայ յոբելեանին առթիւ: Պատրաստուած էր գեղարուեստական կոկիկ բաժին մը՝ առաւելապէս Ահարոնեանի գործերէն: Եղան խմբերգներ եւ արտասանութիւններ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կ. Խաչի սանուհիներուն կողմէ:

Երիտասարդ բանախօսը՝ շատ պարզ ու յստակ լեզուով խօսեցաւ ամբողջ մէկ ժամ, Ահարոնեանիգրական ու քաղաքական գործունէութեան մասին, վեր հանելով մասնաւորապէս այն բացառիկ դիրքը՝ զոր Ահարոնեան գրաւած է մեր գրականութեան մէջ: Առաջին բանախօսութենէն ժողովուրդն այնքան գոհ մնաց, որ հակառակ աշխատանքի օրեր ըլլալուն, շատ սիրով ներկայ եղաւ յաջորդ դասախօսութիւններուն եւ հետաքրքրութեամբ հետեւեցաւ մինչեւ վերջն ալ: Խաչատուր Աբովեան եւ Հայ Ազատագրական Շարժումը, Ներսէս Վարժապետեանէն մինչեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ այսպիսի անմատչելի նիւթեր, յարգելի դասախօսը ժողովուրդին պարզեց հասկնալի ու հաճելի ձեւով: Ամէն դասախօսութենէ վերջ յանպատրաստից գեղարուեստական բաժին մը կը ստեղծէր ընտանեկան հաճելի մթնոլորտ մը:

✕ Զատկի տօներուն առթիւ, Կ. Խաչի տիկինները այցելեցին հիւանդանոցները գտնուող հայ հիւանդներուն եւ բաժնեցին ուտելիքներ: Եղան դրամական նուէրներ գաղութիւղքատներուն:

Կ. Խաչուհի մը

ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութեան վարչութեան պաշտօնավարութեան նստաշրջանը լրացած ըլլալով, իր նիւթական ու բարոյական զեկոյցը տալէ վերջ, իր հրաժարականը ներկայացուցած էր 1945 Դեկտ. 30ին գումարուած ընդհ. ժողովին: Հոն կը նշանակուի քննիչ յանձնախումբ մը: Ընդհ. ժողովը մեծամասնութեամբ կ'որոշէ, որ յառաջիկային գումարուի ներկայացուցչական ժողով մը, քննիչ յանձնախումբին զեկոյցը լսելու համար:

Մարտ 10ին գումարուած ներկայացուցչական ժողովը բաւարար եւ գոհացուցիչ գտնելով տրըուած զեկոյցը, կ'որոշէ Ապրիլ ամսու ընթացքին հրաւիրել նոյն ժողովին մաս կազմող կազմակերպութիւններէն մէկ մէկ ներկայացուցիչ իբրեւ ընտրողական յանձնախումբ, վարելու համար յառաջիկայ ընտրութեան գործերը:

Ապրիլ 25ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ներկայացուցիչներէ բաղկացած ընտրողական յանձնախումբի ժողովը: Այս ժողովի ընթացքին քննուեցաւ Ազգ. Միութեան անունը փոխելու հարցը, նկատի ունենալով որ, Ֆր. Ազգ. Ընդհ. Միութիւն մը գոյութիւն ունի Լիոնի մէջ: Պարզապէս շփոթութենէ խուսափելու համար, ընտրողական յանձնախումբին ժողովը մեծամասնութեամբ անպատեհ չգտաւ անունի փոփոխման պարագան, պայմանաւ սակայն որ իր նախկին ծրագրային բոլոր տրամադրութիւնները պահուին, անկախ դրութեամբ՝ ըստ առաջնոյն:

Միաձայնութեամբ ընդունուելէ վերջ այս պայմանադրութիւնը, որոշուեցաւ Մայիս 26ի կիրակին կատարել ընտրութիւնը ժողովրդային ազատ քուէարկութեամբ: 9 հոգինոց յանձնախումբ մը նշանակուեցաւ այդ գործին համար:

Ընտրութեան վերաբերեալ մանրամասնութիւնները պարզօղ առանձին յայտարարութիւնը՝ տեղին վրայ:

Ընտրողական Յանձնախումբ

ակզբունքին, իբրեւ նախաբան անգլեւեգիպտական բանակցութեանց, Չըրչիլ պատասխանեց.

— «Մեծ աշխատանքով շինուած բաներ մէկզմէ կը նետուին մեծ ամօթով եւ յիմարութեամբ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԼԻՈՆՆԵՐՈՒ ԱՆՕԹՈՒԹԵԱՆ դարման տանելու համար, Անգլիոյ նախարարներէն Մորիսըն Ուոշինկթըն կ'երթայ այսօր, օդանաւով: Պիտի խորհրդակցի նախ. Թրումընի հետ որպէսզի ճար մը գտնեն եւ ուտելիք հասցնեն Եւրոպա, Հնդկաստան եւ Ծայր. Արեւելքի զանազան երկիրները:

— Ուտեստի տագնապը առ նուազն հինգ տարի պիտի տեւէ, համաձայն մասնագէտի մը յայտարարութեան:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը հրամայեց փակել ծայրագոյն աջ եւ ձախ կուսակցութեանց պատկանող 150 գրասենեակներ: Արգիլուած ամէնէն կարեւոր կազմակերպութիւններն են միապետական «Խի»ն եւ խամի երիտասարդական միութիւնը (ձախ):

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ հարցին առթիւ Իպնը Սէուտ, Արաբիոյ Թագաւորը յայտարարեց թէ անգլեւամերիկեան յանձնաժողովին տեղեկագիրը դաւաճանութիւն մըն է եւ աւելցուց.— «Այլեւս չեմ կրնար խրատել Արաբներուն որ հանդարտ կենան: Տակաւին կը յուսանք թէ անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները պիտի չգործադրեն յանձնաժողովին յանձնարարութիւնները. որովհետեւ այն ատեն դաւաճանութիւնը կատարեալ պիտի ըլլայ»:

ԽԵՆԴ ՄԸ, Ժան Շըմինօ, ձեռքը բիր մը բռնած գացեր է Մաոլի, զօր. տը Կօլի բնակարանին առջեւ, «վրէժ լուծելու համար»: Թերթերը կը գրեն թէ մարդը պոռացեր է.— «Պիտի սպաննեմ զօրավարին աղջիկը, որովհետեւ ան է այս բոլոր թշուառութեանց պատճառը»: Շիտակ յիմարանոց:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ ԱՏԵԱՆԸ Մայիս 8ին սկսաւ դատել ծովակալ Տէօնիցը,— ան որ Գերմանիոյ անձնատուութեան գիրը ստորագրեց ճիշդ մէկ տարի առաջ: Ամբաստանեալը խոստովանեցաւ թէ գերմանական նաւատորմը ի վիճակի չէր Անգլիոյ դէմ կռուելու 1939ի աշնան եւ թէ հազիւ 30 — 40 սուզանաւեր ունէին: Ցետոյ դիտել տուաւ թէ անգլիական օդանաւերն եւ մարտանաւերն էին որ առաջին անգամ կրակ բացին ազատարար նաւակներու մէջ ապաստանած կամ լողացող Գերմաններու վրայ: «Այն ատեն մենք ալ ստիպուեցանք սահման չդնել ընծղովեայ պատերազմին համար»:

ԻՐԱՆԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ Ապահովութեան Խորհուրդի օրակարգին վրայ պիտի մնայ մինչեւ Մայիս 20: Այսպէս որոշուեցաւ միաձայնութեամբ, ի բացակայութեան խորհրդային պատուիրակին որ մերժած էր ներկայ ըլլալ: Ապահովութեան խորհուրդը պիտի սպասէ պաշտօնական տեղեկագրին, երկու կողմէն ալ, հաստատելու համար կարմիր բանակին վերջնական պարպումը:

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՆՈՐ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ ՄԸ պիտի բանի այս ամառ, 700 քիլոմեթր կարճեցնելով Մոսկուա - Թիֆլիզ հեռաւորութիւնը: Այս գիծը, որ նախապէս Բագուէն կ'անցնէր, երկար շրջան մը կատարելով Կասպից ծովուն չուրջը, այժմ պիտի բանի Սեւ Ծովու ափերէն (Սոչի), 18 ժամ պակսեցնելով ճամբորդութիւնը:

ՀԱՑԻ ՏԱԳՆԱՊ կը տիրէ քանի մը օրէ ի վեր, Փարիզի մէջ: Շատ մը փուռեր փակուած են, ալիւր չգտնելով: Ձեռնհաս իշխանութիւնը կը յայտարարէ թէ կացութիւնը պիտի բարւոքի յառաջիկայ շաբթու եւ թէ ալիւրը երբեք պակաս չէ Սէնի նահանգին մէջ:

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ տոմսերը 220 ֆրանքէն պիտի բարձրանան 260 ֆրանքի: Իւրաքանչիւր շարք պիտի ունենայ 600.000 տոմսակ, կէսը A., կէսը B. պարգեւներու թիւը պիտի ըլլայ 104.636, համագումար 93.600.000 ֆրանք արժէքով: A. շարքին մեծ պարգեւը պիտի բարձրանայ 8 միլիոն ֆրանքի, B. շարքինը՝ պիտի մնայ 2 միլիոն եւն.:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ածխահանքի բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի, խանգարելով բոլոր հաշիւները: Բանթողներուն թիւը հասած է մէկ միլիոնի, օրական կորուստը կը հաշուեն հինգ միլիոն սթերլին: Ցորտի շատ մը գործարանները փակուեցան: Երկաթուղիներու բանուորներն ալ գործադուլ հռչակեցին:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ փորձերուն Ֆրանսայի կողմէ ներկայ պիտի ըլլան Պ. Փառոտի եւ Ժոլիօ Քիւռի, յառաջիկայ Յուլիս — Օգոստոսին, Խաղաղական Ովկիանոսի մէջ:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՏՕՆԻՆ առթիւ, արտակարգ լուսավառութիւններ պիտի կատարուին Փարիզի մէջ, կիրակի գիշեր: Զօրահանդէս մըն ալ պիտի կատարուի:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ անծանօթներ փորձեցին կրակի տալ ամերիկեան մամուլի եւ քարոզութեանց գրասենեակները:

ԴԵՐՁԱԿԱՏԱՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Դերձակ ՏԻԳՐԱՆ ՊԱԳԱԼԵԱՆ կը ծանուցանէ իր յարգոյ յաճախորդներուն, որ տեղափոխուած է 4, rue d'Alexandrie, Paris 2e, երկրորդ յարկ: Հեռաձայն Gut. 70-92:

ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ ԵԴԵՍԻՈՅ

Ամերիկահայ թերթերէն կ'արտատպենք հետեւեալ կոչը.

Ասով կուզանք յայտարարել թէ տարւոյս փետրուար 23ին, կազմուած է «Ուրֆայի Յուշապատումի Յանձնախումբ» մը, որուն նախագահն է Յ. Արգուհալճեան, Ատենապետ՝ Կ. Ճէբրահեան, գանձապահ՝ Յ. Եօթնեղբայրեան, խորհրդականներ՝ Տ. Արտունի եւ Կ. Թադոսեան:

Նպատակն է մօտիկ ապագային համար պատրաստել եւ հրատարակել հատոր մը, որ բովանդակէ (ա) Ուրֆայի անցեալ դարերու պատմութիւնը, բ) 1895ի ահաւոր ջարդը եւ գ) 1915ի հերոսական մարտնչումները:

Նոյնպէս անոր մէջ տեղ պիտի տրուի Ուրֆայի գաւառաբարբառին, ասացուածքներուն, տեղական սովորութիւններուն եւ ազգագրական արժէք ներկայացնող բոլոր տեղեկութիւններուն:

Ցարդ Ուրֆայի մասին երեւցած են հայ մամուլի մէջ ցրուած յօդուածաշարքեր եւ մէկէ աւելի գրքոյկներ: Յանձնախումբին նպատակն է, աւելի ընդարձակ եւ խնամուած գործ մը յառաջ բերել, որ իր մէջ ամփոփէ ցարդ գրուածները եւ ամբողջացնէ պակասները եւ այսպէս անմահացնէ Հայկական Ուռհան:

Հիմա է ժամանակը այս գործին, քանի դեռ Ուրֆացի վերապրողներ կան Սուրիա եւ շրջակայքը: 1915ին եւ յետոյ շատ մը հայկական շրջաններու տարագիրներ Ուրֆայէն անցած են եւ շատեր շահեկան տեղեկութիւններ կրնան ունենալ հերոսամարտին եւ ուրիշ անցքերու մասին: Բոլորէն կը խնդրուի իրենց յուշերը գրել Յանձնախումբիս, որ գրկուած նիւթերը պիտի հաւաքէ եւ յանձնէ կարող եւ ոչ-Ուրֆացի գրողի մը, որ դասաւորէ, մաղէ եւ վերջնապէս խմբագրէ «Ուրֆայի Յուշապատումը»:

Հասցէ.— Գ. ԱԼԱՆ, K. Alan, 460o Bergenline Avenue, Union City, N. J., U. S. A.:

Պ. Յակոբ Պետիկեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պետիկեան եւ զաւակները, Պ. Պետրոս Պետիկեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Մկրտիչեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Եպրաքսէ Պետիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Պառաւեան եւ զաւակները եւ բոլոր ազգականները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց տիկնոջ, մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ, զոքանչին եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Մայիս 7ին, 62 տարեկան հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը շաբաթ, 11 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին: Հաւաքուիլ հանգուցեալին բնակարանը, 6 Villa des Maupas, Epinay s)s:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս:

Այրի Տիկին Շաւլ Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պօյաճեան, ինչպէս նաեւ Պօյաճեան, Levasseur, Lagarde, Երամեան եւ Էլլիպինեան ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, զաւկին, եղբօր, փեսային, քեռորդւոյն՝

Պ. ՇԱՒԼ (ԿԱՐԳԻՍ) ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

(Մեռած արկածով)

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 11ին, ժամը 15ին Eglise Saint - Vincent de Paul de Clichy (96 Bd. Jean Jaurès): Հաւաքուիլ իր բնակարանը 5 rue Henry Barbusse, Clichy (Seine):

Մարմինը պիտի ամփոփուի Լըվալուայի գերեզմանատունը ընտանեկան դամբանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՊՈՒԱՏՕ. - ԿԱՊ. ԽԱՉԻ սան սանուհիներու բացման հանդէսը տեղի կ'ունենայ 12 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Սրնօն: Կը խօսի ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Հանդէսէն վերջ խնջոյք:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ մաքուր կարի աշխատաւորուհիներ իրենց տանը մէջ աշխատելու համար: Լաւ վճարում: Դիմել Maison Alice, 24 rue de Ponthieu, Paris (8): Tél. Bal. 48-86:

ՇԱՎԻԼԻ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 ֆր. Սթանոպցի Պ. Յարութիւն Փափազեանէ, իր գործին յաջողութեան համար:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ)

28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, քնտիր օղի եւ ճոխ ազանդեր. Հիւրասիրութիւնը ընտանեկան է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԾԻՒ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Րաֆֆի խումբին դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Studio Caumartin, 19a rue Caumartin: Կը խօսի Պ. Ա. Զօպանեան, Անգիր Դպրութեանց մասին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը:

Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor, Massé, Métro Pigalle:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին մասնաճիւղին անդամական ժողովը, այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ընկերվարականներու կեդրոնը՝ Place Belcour թիւ 25: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին դասախօսութիւնը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20ին, Ֆր. ընկերվարականներու սրահը, rue Maurice Bonnevialle, 55: Նիւթ՝ Թրքահայ Քնարերգութիւնը եւ Վահան Թէքէեան:

Մայիս 12ին՝ կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Սալ Ժան տ'Արքի մէջ: Հրապարակային տօնակատարութիւն Ա. Ահարոնեանի 80ամեակին առթիւ, գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մայիս 13ին՝ երկուշաբթի իրիկուն ժամը 20ին Ֆր. ընկերվարականներու սրահը: Նիւթ՝ Խաչատուր Աբովեան եւ Վէրք Հայաստանի: Երեք ժողովներուն ալ պիտի խօսի Պ. ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊՈՄՈՆ.— Թատերական ներկայացում Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ, Մայիս 13ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սինէմա Ֆլօրէալի մէջ: Կը ներկայացուի ԶԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գրաւուած օր, Կապոյտ Խաչին տարեկան մեծ պարահանդէսը, Յունիս 1ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գինեձօն ի պատիւ Մխիթարեան սան՝ Զարեհ Մուրադեանի, Մխիթարեան նախկին սաներու կողմէ, Մայիս 13ին, երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8ին, Café Noaillesի ներքնասրահին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Արմենակ Յակոբեանին, իր մօր մահուան առթիւ:

Պ. ԹԱԴԷՈՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ մահուան եւ իր Գանտրմայի մէջ կատարած հանրօգուտ գործերուն յիշատակին առթիւ Տէր եւ Տիկին Միհրդատ Ալէքսանեան 250 ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Աղքատախնամին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ Հայկական ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ Ընդհ. Միութեան հիմնարկութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ: Այս շաբաթ 11 Մայիս ժամը 15ին, Օթէլ Լիւթէսիայի հանդիսասրահին մէջ, Métro Sèvres Babylone: Քիչ թիւով տրամադրելի աթոռ մնացած ըլլալուն՝ փափաքողներէն կը խնդրուի գրել կամ հեռաձայնել Միութեան կեդրոնատեղին, 11 Square Alboni. Tél. Troc. 03-18, հրաւիրատոմս ապահովելու համար:

Կիրակի 12, Մայիս 1946 Ցերեկոյթ ժամը 3ին

«Շեմի»ի Թատրասրահը 28, ռիւ Սէն-Տօմինիք (Մեթ. Էնվալիտ).

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՈՒ ԿԸ ԽԱՂԱՅ

ՀՐԱՉ ՏԱՐՒ ՆԵԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՀԵՌՈՒ

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ, 4 ԱՐԱՐ, 5 ՊԱՏԿԵՐՈՎ

Տոմսերն ապահովել սովորական վայրերէն

Թատրի կիչէն ու դռները կը փակուին ժամը 3ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Միհրան Սէֆէրեան (Իզմիրցի), 1939ին զինուոր եղած է ֆրանսական բանակին մէջ, Մաժինոյի գծին վրայ: Կը կարծուի որ գերի ինկած է: Լուր տուողին կը խոստանանք նուէր: Իմացնել Դաւիթ Մուրատեանի, 61 Grand rue des Charpens, Villeurbanne, Rhône, եւ կամ իր քրոջը Տիկին Սէֆէրեանի, 15 Odos Colocotronis, Salonique, Grèce:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dagesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH Fondé 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Samedi 11 MAI 1946 Շաբաթ 11 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4697—Նոր շրջան թիւ 336 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՇԱԹԵԼԵՐՈՒ ՑԱՆՑԸ

Չորս Մեծերու ժողովը աւելի բախտաւոր չեղաւ քան Լոնտոնի խորհրդաժողովը (1945 Սեպտեմբեր)։

Վէճ՝ բոլոր հիմնական հարցերու մասին։ Եթէ կարգ մը սահմանային խնդիրներ դիւրաւ լուծուեցան, պատճառը այն է որ շատոնց փակուած էին. ժողովը պարզապէս հաստատեց կատարուած իրողութիւնը։

Ռումանիա Թրանսիլվանիան ապահոված էր 1944 Սեպտեմբեր 12ին, երբ զինադադար կնքեց Մոսկուայի հետ, պատերազմ յայտարարելով Գերմանիոյ դէմ։ Խ. Միութիւնը արդէն ետ առած էր Պեսարապիան եւ հիւսիսային Պուքովինան։ Պուլկարիա փոխադարձ համաձայնութեամբ տիրացած՝ Հարաւային Տոպրուճայի։

Երկու շաբթուան տաժանելի խորհրդակցութիւնները անգամ մը եւս հաստատեցին շահերու եւ տեսակէտներու անհաշտութիւնը Մեծերուն միջեւ։

Մէկ տարբերութեամբ,— մինչ Լոնտոնի մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենային, այս անգամ աւելի պաղարիւն կ'երեւան հակամարտ կողմերը։ Աւելի տրամադիր՝ միջին ճամբաներ գտնելու։ Սակարկութիւններ փորձելու։

Անշուշտ այդ սակարկութիւնները պիտի կատարուին փոքրերու գլխուն։

Անոնք հազիւ շնորհ կը ստանան յուշագիրներ յանձնելու եւ բերանացի բացատրութիւններ տալու (ինչպէս մենք, 1918—22...)։ Եթէ վիճումներ կը կատարուին կամ պիտի կատարուին, Ջոջերը նկատի ունին ոչ թէ խնդրարկուին արդար պահանջը, այլ իրենց աշխարհակալութեան շահերը։

Այս գետնին վրայ պերճախօս օրինակ մը՝ Թրիէսթէի խնդիրը։

Պահանջատէրներ Իտալիան եւ Եուկոսլաւիան են, բայց, իրականին մէջ, Մեծերու պայքարն է որ կը շարունակուի անոնց կռնակին վրայ։ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կը մերժեն Եուկոսլաւիոյ յանձնել այդ նաւահանգիստը, վախնալով որ ան խարիսխ մը կրնայ դառնալ Խ. Միութեան համար, Միջերկրական իջնելու։

Այսպէս եւ միւս վիճելի հարցերուն մէջ։

Մոսկուա կը պահանջէ հիւսիսային Ափրիկէի իտալական գաղթավայրերուն խնամակալութիւնը, իբրեւ ընկեր առնելով պարտուած Իտալիան։ Լոնտոն, աւելի վարպետ, առաջարկեց անկախ Լիբիա մը հաստատել երբեմնի Օսմ. կայսրութեան այդ հողերէն, որոնք Իտալիոյ ձեռքն անցան 1912ին։

Դարձեալ Միջերկրականի խնդիր։ Մէկը կ'ուզէ ոտքի տեղ ճարել, միւսը՝ անվթար պահել իր տիրապետութիւնը այդ ափերուն վրայ։

Մոսկուան ունի տակաւին ուրիշ խաղաթուղթեր,— Տարտանէլ, Տէտէ Աղաճ, Երկոտասան կղզիներ եւն.։ Բոլորն ալ նոյն մտահոգութեամբ, — խարիսխներ ճարել՝ յանուն ապահովութեան։

Եւ ահաւասիկ արաբական խնդիրը։

Լոնտոն ձախողելով Պաղեստինը Հրէաստանի վերածելու ծրագրին մէջ, օգնութեան կանչեց Մ. Նահանգները։ Խառն յանձնաժողովին տեղեկագիրը հազիւ հրատարակուած, փոթորիկը պայթեցաւ։ Ոչ Հրեաները գոհ են, ոչ ալ Արաբները։ Անգամ մը եւս կը հաստատուի որ կարելի չէ հրէական պետութիւն հաստատել Պաղեստինի մէջ, թէեւ Յանձնաժողովը կը թելադրէ 100.000 Հրեաներ եւս ընդունիլ։

Արաբները, ամէն գնով խափանելու համար հրէական ներգաղթը, ոչ միայն սրբազան պատերազմ կը սպառնան, այլեւ կը փորձեն Մոսկուան ալ ասպարէզ քաշել։

Այս ճակատագրական պահուն, Լոնտոն կը խոստանայ պարպել Եգիպտոսը, ահուդողի մատնելով պահպանողականները։

Աշխատաւորական կառավարութիւնը այնքան ալ միամիտ չէ, հրաժարելու համար 64 տարուան տիրապետութենէ մը։ Գաղտնի՞ք, Եգիպտոսի տեղը կրնան բռնել Պաղեստինը, Սուտանը եւ անկախ Լիբիան։

Ցանցը շատ լայն է տակաւին եւ կը հասնի մինչեւ Թուրքիա։

Հակասական լուրերու եւ բանավէճերու լաբիւրինթոսին մէջ, աչքի կը զարնէ մէկ բացայայտ իրողութիւն,— Մեծերը կ'ուզեն աշխարհը վերակազմել տիրաբար, միայն խորհրդակցական ձայն տալով փոքրերուն։ Իսկ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը դեռ «ի լինելութեան է»։

Շ.

Հին ու նոր

Նոյն սեղանին շուրջ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն եւ Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը, կիրակի գիշեր թէյասեղան մը սարքած էին ի պատիւ Շ. Նարդունիի եւ Ժ. Միսաքեանի։ Սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր, մօտ 300 հոգի եւ խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծուած օրուան հիւրերուն շուրջ։ Ընկեր Գարսամ քանի մը խօսքով բացատրեց հաւաքոյթին նպատակը, իբրեւ յարգանքի արտայայտութիւն Ա. սիրուած գրագէտին, Բ. Հայկ. Դատի անխոնջ ախոյեանին (Լոնտոնի մէջ)։ Սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Ն. Արմէն որ սրամիտ եւ հաճելի մէջբերումներով թէյասեղանը կառավարեց մեծ յաջողութեամբ։ Օր. Յարութիւնեան Ահարոնեանի «Մասիս»ով բացաւ գեղարուեստական բաժինը որուն յաջորդեցին «խօսքեր», երգեր, արտասանութիւններ, բոլորն ալ ինքնաբուխ եւ սրտագին։ Փարիզէն «ընտրեալ հասարակութիւն» մը, պատահաբար Մարսէյլ իջած, կ'աւելցնէր փայլը այս հաճելի հաւաքոյթին որ սկիզբէն մինչեւ վերջ բազմութիւնը պահեց ոչ միայն գոհունակ, այլեւ լարուած եւ ուշադիր։

Պ. Հրաչ Սարգիսեան ծանրացաւ Նարդունիի գրական վաստակին վրայ,— հատորներ տպուած, հատորներ անտիպ, հատորներ ի լինելութեան ու հատորներ սաղմնաւորուած, մաղթելով որ ան ժամանակ եւ միջոց ունենայ այդ բոլորը տալու։

Պ. Գ. Քրմոյեանի երկու յաջող արտասանութիւններէն վերջ, Պ. Կ. Փօլատեան իր բարեկամական ջերմ զգացումներուն խառնեց հիացումը Նարդունիին հանդէպ։ Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան արտասանեց Նարդունիին «Երազիս մէջ տեսայ Հայաստանը», այնքան խոր յուզումով եւ նրբութեամբ որ շատերու աչքերը լեցուեցան։

Նկարիչ Զ. Մութաֆեան, խօսելէ բոլոր իրմէ առաջ եւ վերջ խօսողները, Պ. Ժ. Միսաքեանի յայտնելէ վերջ իր համակրանքը ու գնահատութիւնը, Նարդունիին բերաւ հիացումը արուեստագէտի մը որ անոր գրականութիւնը կը նկատէ ե՛ւ նկարչութիւն, ե՛ւ բանաստեղծութիւն եւ երաժշտութիւն։ Տիկին Զապէլ Մորէնօն «Աղջի անաստուած»ով իր ձայնին անուշ հմայքը պտտցուց ջերմութեամբ բաբախուն բոլոր սրտերու վրայ, որմէ վերջ Պ. Տ. Փիրանեան կարճ բայց բովանդակալից բառերով ողջունեց «Յառաջ»էն՝ «լուսաշող եւ ճաճանչագեղ» այդ թերթէն մեզի եկող Նարդունին։

Օր. Պիւլպիւլեան իր ծանօթ արուեստով եւ շնորհով երգեց Սայաթ Նովայէն եւ Ալէմշահէն։ Տիկին Շ. Միսաքեան փորձեց տալ քանի մը գիծեր Նարդունիէն, իբրեւ մարդ, իբրեւ հրապարակագիր եւ գրագէտ որ միշտ նոր է, միշտ անակնկալ եւ թանկագին։ Պ. Յ. Մալաքեանէ խնդրուեցաւ երգել մասնաւորաբար Կոմիտասէն «Ով Զարմանալի»ն, գանձ մը մեր եկեղեցական երաժշտութենէն, որ երկիւղածութեամբ համակեց բոլորը եւ որուն «Գետ մի զարհուրիր»ը թրթռացուց Տիկին Մորէնօն։

Պէյրութէն նոյն օրն իսկ հասած բժ. Գոնեալեան յուղուած քիչ առաջ կատարած ուխտագնացութենէն դէպի մեր «Մեծկաղնին», Ահարոնեանը, բառեր փնտռեց արտայայտելու այն խոր տպաւորութիւնը զոր ստացած էր հաւաքոյթէն Ֆրանսահայ գաղութին մէջ ոտքը նետած առաջին օրէն։

Նախագահը խօսքը տուաւ օրուան «հերոսներուն»։ Պ. Ժիրայր Միսաքեան շնորհակալութիւն յայտնելով իրեն եղած համակրական արտայայտութիւններուն, խօսքը ուղղեց մասնաւորաբար Նոր Սերունդին, զայն նկատելով վաղուան Դաշնակցականները որոնք ուժեղ կամքով, կարգապահութեամբ եւ քաջութեամբ պիտի շարունակեն երէց ընկերներուն պարտականութիւնները։

Խօսքը Նարդունիին է, որ նախ շնորհակալութիւն յայտնեց, յետոյ աւելցուց թէ Դաշնակցութեան աւանդութիւններուն մէջ չկայ անհատներ մեծարել, այլ միայն գաղափարներ տօնել, այնպէ՛ս որ կը նախընտրէ գործ տալ եւ հեռու մնալ հանդիսական ցոյցերէ։ Իր մանկութենէն պատմեց յիշատակներ եւ ներկայացուց իր մտաւորական կազմութեան պատմութիւնը՝ զայն կապելով երեք դպրոցներու,— հայ գիւղը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, «Յառաջ»ը։ Այս երեք դպրոցներուն յատկանիշներն ու արժէքը բացատրելէ վերջ, յիշեց Ռոնսարի մէկ խօսքը, որուն հետեւողութեամբ ըսաւ թէ քանի՛ կը յոտեն հայ ժողովուրդը, զայն խորհրդանշող կազմակերպութիւնը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, այնքան կ'ուռճանայ այդ ծառը, այնքան գեղեցիկ ճիւղեր կ'արձակէ։ Այդ ծառին կանանչ ճիւղերէն մէկն ալ ինք։

Պ. Ն. Արմէն իր փակման խօսքով ծանրացաւ Նարդունիին աշակերտական սեղաններէն ճառագայթող տաղանդին վրայ, որ գուշակել կուտար ապագայ Տէմիրճիպաշեանը։ Անոր գրականութեան խորութիւնը, նկարագեղ բանաստեղծութիւնը, լեզուի ու ոճի մաքրութիւնը եւ յստակութիւնը չեշտելով, ի վերջոյ զայն կոչեց մեր «աշխարհական Ալիշանը»։

Դժուար թէ սրահէն մեկնող ժողովուրդը մոռնայ այս հաւաքոյթին խոր տպաւորութիւնն ու արժէքը։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԷԿ ԱՆԿԻՒՆԷՆ ՄԻՒՍԸ

Չորսերու ժողովը ի զուր կը ճգնի ելք մը գտնել, լուծելու համար վիճելի խնդիրները։ Հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ, սուր վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Պ. Պըրնսին առաջարկին շուրջը, որ կը թելադրէր հաշտութեան ընդհ. ժողովը հրաւիրել Յունիս 15ին, մասնակցութեամբ 21 պետութեանց, համաձայնութիւն գոյանայ թէ ոչ իտալական եւ պալքանեան դաշնագիրներու մասին։ Պ. Մոլոթով մերժեց այս առաջարկը, պայման դնելով որ նախ Չորսերու ժողովը համաձայնի դաշնագիրներու մասին։ Յետոյ առաջարկեց որ չորս նախարարները յետաձգեն իրենց խորհրդակցութիւնները եւ նորէն հաւաքուին Յունիս 5ին, երբ հրաւէրներ պիտի ուղղուին միւս 17 պետութեանց, եթէ դաշնագիրներու խմբագրութիւնը վերջացած եւ համաձայնութիւն գոյացած ըլլայ։ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը մերժեց այս պայմանը, դիտել տալով թէ համաձայնութեան փորձեր կատարելով հանդերձ, անհրաժեշտ է հրաւիրել հաշտութեան ժողովը։ Իր կարծիքով, թերեւս 21 պետութիւնները յաջողին գլուխ հանել ինչ որ չկրցան ընել չորս Մեծերը։ Երկու կողմերն ալ համաձայն են որ հաշտութեան ժողովը հրաւիրուի Յունիս 15ին, համաձայն են նաեւ որ չորս նախարարներուն փոխանորդները շարունակեն քննել իտալական եւ պալքանեան դաշնագիրները, հաշտեցնելու համար վիճելի կէտերը։ Բայց իւրաքանչիւրը կը պնդէ իր տեսակէտին վրայ, հիմնական հարցի մասին,— պէ՞տք է նախապէս համաձայնիլ եւ վերջնական ձեւ տալ քննուած դաշնագիրներուն։ Իրազեկներու կարծիքով, եթէ Մոլոթով կը պնդէ որ չորս նախարարները նորէն ժողով գումարեն Յունիս 5ին, եւ հաշտութեան ժողովը հրաւիրեն երբ համաձայնութիւն գոյանայ իրենց միջեւ, պատճառն այն է որ չուզեր 21 պետութեանց վճիռին յանձնել ամբողջ խնդիրը։ Խորհրդային պատուիրակը նոյնիսկ պայման դրած է որ չորս նախարարները իրենք որոշեն հաշտութեան ժողովին գումարման կանոնները։ Եթէ այս պայմանն ընդունուի, չորսերը պիտի տիրապետեն միւս 17 ազգերու ժողովին վրայ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Անգլիոյ ներկայացուցիչն ալ պաշտպանեց ամերիկեան տեսակէտը, իսկ Պ. Պիտօ, որ միայն մէկ անգամ խօսեցաւ, նորէն կը փորձէ միջին ճամբայ մը գտնել։ Հինգշաբթի օրուան ժողովը տեւեց 2ուկէս ժամ եւ չորս նախարարները լսելով իրենց փոխանորդներուն տեղեկագիրները, տեսան թէ մեծ թիւ մը կը կազմեն վիճելի խնդիրները։ Երկու շաբթուան ընթացքին համաձայնութիւն գոյացած է միայն 20 երկրորդական խնդիրներու մասին։ Պ. Պիտօ դիտել տուաւ թէ Չորսերու ժողովին պարտականութիւնն է դիւրացնել եւ ոչ թէ բարդացնել հաշտութեան խորհրդաժողովին աշխատանքները, հետեւաբար իրենց փոխանորդները պէտք է ջանան հարթել դժուարութիւնները։ Այս մտահոգութեամբ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը բանաձեւ մը ներկայացուց։ Յետոյ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Պէվինի հետ, միեւնոյն ատեն շօշափելով գերմանական խնդիրը, որու մասին մեծապէս կը տարբերին անգլիական եւ ֆրանսական տեսակէտները։

✕ Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ մամուլին եւ քաղաքական շրջանակներու մէջ, Չորսերու ժողովին մէջ ծագած վէճերու առթիւ։ Փարիզէն հասած լուրերու համաձայն, անգլիացի, ֆրանսացի եւ ամերիկացի մասնագէտներ կը կարծեն թէ բացուած խրամատը կրնայ տարիներ տեւել։ Այդ պարագային Խ. Միութիւնը պիտի զօրացնէ իր ուժերը Գերմանիոյ մէջ, երկարաձգելով գրաւումը։ Զրոյց կը շրջի թէ ծերակուտական Վանտէնպէրկ, ընդդիմադիր մը որ անդամ է ամերիկեան պատուիրակութեան, լուրջ յուսախաբութեան մատնուած ըլլալով, կ'ուզէ Ամերիկա վերադառնալ եւ պարզել աշխարհի խաղաղութեան սպառնացող վտանգները։ Ծերակուտականին կարծիքով, Խ. Միութիւնը վճռած է շարունակել իր ծաւալման քաղաքականութիւնը մինչեւ ուր որ կրնայ, բոլոր միջոցներով, բայց ի պատերազմէն։ Իր կարծիքով, «ծայր աստիճան վտանգաւոր քաղաքականութիւն մըն է այս»։

«Եւրոպայի Մ. Նահանգներ»

Չըրչիլ ճառ մը խօսելով Հոլանտայի խորհըրդարանին մէջ, առաջարկեց Միացեալ Նահանգներու վերածել Եւրոպան, արեւելքէն եւ արեւմուտքէն, «այնպիսի եղանակով մը որ տեմնուած չէ համաշխարհային կայսրութեան անկումէն ի վեր»: Իր ծրագրին համաձայն, այդպիսի կազմակերպութեան մը մէջ բոլոր ժողովուրդները պիտի վայելեն բարօրութիւն, արդարութիւն եւ խաղաղութիւն: Այս առթիւ նախորդ վարչապետը ցաւ յայտնեց որ Մ. Նահանգները գործօն դեր մը չստանձնեցին Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ: «Եթէ այդ գործօն դերն ստանձնէին եւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը պատրաստուած ըլլար հաւաքական ուժ գործածելու, խափանելու համար Գերմանիոյ վերազինումը, տեղի չէր մնար նոր արիւնահեղութեան: Գոնէ խրատուինք այս ահռելի դասէն: Եւրոպայի ողբերգութիւնը կը ցնցէ մարդկութիւնը, կը մթագնէ պատմութեան էջերը եւ սարսափ պիտի պատճառէ ապագայ սերունդներուն»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն — Վարչապետ Ղավամ Սալթանէ յայտարարեց թէ ի հարկին զէնքի պիտի դիմէ, եթէ Ատրպատականցիները չընդունին իր ծրագիրը: Իր՝ յայտարարութեան համաձայն, յաջողած է համոզել Դեմոկրատները որ հրաժարին ինքնավարութենէ, բայց համաձայնութիւն չէ գոյացած ուրիշ կէտերու մասին: «Ես չեմ ուզեր զէնքի դիմել, բայց եթէ ելք մը չգտնուի համաձայն իմ ծրագրիս, ինծի կը մնայ զինու զօրութեան դիմել»: Այս առթիւ աւելցուց թէ իր ստացած տեղեկութեանց համաձայն, Խուսերը պարպած են Ատրպատականը եւ թէ խորհրդային կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակէ այս մասին:

ԱՌԺԱՄԱՊԷՍ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ զօր. Վէկան, 80ամեայ սպարապետը որ ձերբակալուած էր մէկ տարի առաջ, Գերմանիայէն վերադարձին եւ հիւանդանոցի մը մէջ կը մնար: Դատավարութիւնը պիտի կատարուի Յունիս 2ի ընտրութիւններէն վերջ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԽՆԴԻՐԸ հետզհետէ կը բարդանայ: Իրաքի քաղաքական կուսակցութիւնները եւ Պաղեստինի Պաշտպանութեան Կոմիտէն յայտարարութիւններ հրատարակեցին, բողոքելով անգլեւամերիկեան յանձնաժողովին առաջարկներուն դէմ: Կուսակցութիւնները հաւաքական ծանուցագիր մը ուղղեցին կառավարութեան, պահանջելով ազդարարել Անգլիոյ թէ ո՛ր եւ է գործողութիւն որ կը սպառնայ Պաղեստինի ապահովութեան՝ պիտի համարուի թշնամական արարք Իրաքի եւ բոլոր արաբական պետութեանց հանդէպ: Ծանուցագիրը միայն մէկ լուծում կը գտնէ — կատարեալ անկախութիւն Պաղեստինի Արաբներուն: Իրաքի մէջ ալ ընդհ. գործադուլ հռչակուեցաւ Մայիս 10ին: — Նոր պայթիւններ եւ հրացանաձգութիւններ տեղի ունեցան Պաղեստինի հրէական աւանին՝ Թէլ Աւիվի մէջ:

ԻՏԱԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԸ, Վիքթոր Էմմանուէլ, գահէն հրաժարելով, յածանաւ մը նստաւ Նափոլիէն եւ մեկնեցաւ անծանօթ ուղղութեամբ: Թագուհին ալ միասին է: Թագաւորը կ'իշխէր 46 տարիէ ի վեր: Մեկնելէ առաջ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ գահաժառանգին՝ իշխան Ումպէրթոյի հետ: Յունիս 2ին հանրաքուէ պիտի կատարուի, վճռելու համար երկրին վարչաձեւը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՆՕԹՈՒԹԵԱՆ տագնապը կը մնայ նոյն վիճակին մէջ: Լա Կարտիա, Միջազգային Նպաստամատոյց Վարչութեան (UNRRA) ընդհ. տնօրէնը, սպառնաց հրաժարիլ, դիտել տալով թէ հինգ շաբաթէ ի վեր ձեռք առնուած միջոցները անբաւական են կանխելու աղէտը: Վարչութիւնը չի կրնար նոյնիսկ մէկ ամիս առաջ գիտնալ թէ ինչ պաշար պիտի կրնայ ստանալ: Նիւ Եորք հասած լուրերու համաձայն, Յունաստանի եւ Իտալիոյ ուտեստի պաշարը այնքան խղճալի է որ, երկու երկիրներէն ոչ մէկը պիտի կրնայ պահել հացի ներկայ բաժնեչափը: Աւստրիա սովամահութեան դատապարտուած է Մայիսի վերջը, եթէ պաշար չստանայ անմիջապէս: Եղած ուտեստը հազիւ կը բաւէ օրական 250 դրամ ապահովելու:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութեան բանբերը հերքեց այն զրոյցները թէ համաձայնութիւն գոյացած է, Ֆրանսայի տրուելիք վարկերու մասին: (Թերթերը գրած էին թէ Ֆրանսա 125 միլիոն սթերլին պիտի ստանայ, իբրեւ առաջին փոխառութիւն): Պ. Լէոն Պլում անցեալ օր մէկուկէս ժամ խօսեցաւ Մ. Նահանգներու խորհրդարանի արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ, պարզելով Ֆրանսայի պահանջները: Այդ զեկուցումէն վերջը, յայտարարեց թէ խօսք չեղաւ Ֆրանսայի ներքին քաղաքականութեան մասին եւ թէ բանակցութիւնները վերջնական կէտին հասած են արդէն: Ամերիկայի օգնութեան չափը եւ պայմանները պիտի յայտնուին 8—10 օրէն:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Պ. ԿՈՒԷՆ տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ «Ֆրանսա պիտի զարմանայ, երբ իմանայ Մ. Նահանգներուն տալիք վարկերուն կարեւորութիւնը, թէեւ գումարը չի հասնիր մեր առաջարկած չափին: Աւելի բան չեմ կըրնար ըսել: Կը սպասեմ Լէոն Պլումի հեռաձայնին»: Պ. Կուէն այս առթիւ խօսեցաւ նաեւ Ֆրանսայի ներքին կացութեան, Մայիս 5ի հանրաքուէին եւ նոր ընտրութեանց վրայ, եւ բացատրեց թէ միակ ելքը եռաթեւ կառավարութիւնն է, ինչպէս հիմա: «Ամէն տեսակ արկածախնդրութեանց դուռ պիտի բացուի, եթէ կառավարութիւն մը կազմուի երկու մեծ կուսակցութեանց շատ փոքր մեծամասնութեան մը վրայ: Այդ պիտի նշանակէր երկու ճակատի բաժնել Ֆրանսան»:

ՖՐ. ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ դիւանէն ստացանք զեկոյց մը, որ ծանուցանելով Ֆրանսահայերու Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէին կազմութիւնը, յոյս կը յայտնէ թէ «ամէն Հայ պարտականութիւն պիտի համարի բարոյապէս ու նիւթապէս օժանդակել, դիւրացնելու եւ յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար այս մեծապէս հայրենասիրական պարտականութիւնը»: Աւելորդ է ըսել թէ Կոմիտէն կազմուած է միայն «յառաջդիմական» տարրերէ, մասնակցութեամբ յարանուանութեանց եւ Բարեգործականի:

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ դիակին գողութեան առթիւ երկու կասկածելիներ ձերբակալուած ըլլալով, առաջարկեցին յայտնել տեղը, պայմանաւ որ արտօնութիւն տրուի թաղելու ընտանեկան դամբարանին մէջ: Կառավարութիւնը մերժեց:

ՀԱՑՈՒ ՄԸ ԱՆՈՒՆՆ ԱԼ կը յիշուի, Թրանսվալի մէջ գտնուած նոր ոսկեհանքին առթիւ,— Անանեան: Եթէ հաւատանք «Ֆրանս — Սուար»ի ուրիշ Հայեր ալ կան, «սեւ աչքերով», ինչպէս եւ Մալկաշներ, Զինացիներ, շատերը՝ զինուած:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ կիրակի առաւօտ ժամը 10ին վարչապետը ծաղկեպսակ մը պիտի դնէ Ժան տ'Արքի արձանին վրայ: Ժամը 11ին Փարիզի զինուորական կառավարիչը Էթուալի հրապարակին վրայ պիտի ընդունի երեք դաշնակից երկիրներու արտաքին նախարարները, Քամպոճի թագաւորը եւ Ֆրանսայի վարչապետը, որ ճառ մը պիտի խօսի: Տօնակատարութիւնը պիտի վերջանայ զօրահանդէսով մը: Գիշերը՝ հրախաղութիւններ եւ ժողովրդային խրախճանք: Սրճարանները, պարասրահները եւ զբօսավայրերը բաց պիտի ըլլան շաբաթէն կիրակի գիշեր, իսկ մինչեւ առտուան ժամը 2՝ Մայիս 12—13ի գիշերը:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ օր առաջ կարգադրելու է, կ'ըսէ «Թայմզ», պարզելով անգլիական տեսակէտը, որ հակառակ է հողեր անջատելու: «Բոլոր գերմանաբնակ հողամասերը պէտք է մնան Գերմանիոյ, բացի ապահովութեան համար ստիպողական համարուած պարագաներէ»:

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ թերթերը ուրախութեամբ կ'արձանագրեն նոր սերունդին յաջողութիւնները Քանատայի մէջ: Ներկայիս կան հայ բժիշկներ եւ փաստաբաններ որոնք աւարտած են Թորանթոյի համալսարանը: Նոր բժիշկ մը, Վարուժան Պասմաճեան (ծնողքը՝ Զէնկիլէրցի եւ Սեբաստացի) իր շրջանը աւարտած է մեծ պատիւներով: 1942ին շահած է 250 տոլարի նուէր մը, 1943ին՝ ոսկի շքանշան, 1944ին ընդունուած է բժշկական կազմակերպութեան մէջ, ստացած է ոսկի բաժակ եւ 1500 տոլար:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ իր բացման հանդէսին առթիւ, որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 30ին, Համբարձման օրը, Salle d'Iénaի մէջ, ժամը 15 — 18, կը կազմակերպէ ցուցահանդէս մը նուիրուած Հայաստանեան եւ տեղական հրատարակութիւններու, նկարներու եւ հայ մշակոյթի այլ ստեղծագործութիւններու:

Կը խնդրուի այն բոլոր արուեստագէտներէն որ կը փափաքին մասնակցիլ սոյն ցուցահանդէսին իրենց գործերը, նուազագոյն երկուական օրինակ, յանձնել հետեւեալ հասցէին, ամենաուշը մինչեւ 25 Մայիս.— Dr. Kaldjian, 5 rue de Maubeuge, Paris (9): Մանրամասնութիւններու համար դիմել Միութեանս կեդրոնատեղին: Հեռաձայն՝ Eto. 12-00: Ժամը 12—15:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ

Տնօրէններ ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ

6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր ազանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ. Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ Քէմանչիստ ՅՈՎ. ՀԱՆՆԷՍ, ուտի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՔԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Չորեքշաբթի օրերը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ արեւելեան գորգ նորոգող արհեստաւոր մը: Գրել Maison Boccara, 18 Place Bellecour, Lyon:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Մայիս 28ը Փարիզի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 29ին, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Petit Journalի մեծ սրահը, 21 rue Cadet: Կը մասնակցին Օր. Աստղիկ Առաքելեան, Պ. Ֆիլիփ Աղազարեան, Արմենիա Վարկաղ եւ ռատիոյի ծանօթ նուագախումբը ղեկավարութեամբ Raymond Verneyի, բանախօսութիւններ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ե. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Րաֆֆի խումբին դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի ժամը 8.30-ին, Studio Caumartin, 19a rue Caumartin: Կը խօսի Պ. Ա. Զօպանեան, Անգիր Դպրութեանց մասին:

Հ. Ե. Դ. Րաֆֆի խումբին ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor, Massé, Métro Pigalle:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին դասախօսութիւնը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20ին, Ֆր. ընկերվարականներու սրահը, rue Maurice Bonnevialle, 55: Նիւթ՝ Թրքահայ Քնարերգութիւնը եւ Վահան Թէքէեան:

Մայիս 12ին՝ կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Սալ Ժան տ'Արքի մէջ: Հրապարակային տօնակատարութիւն Ա. Ահարոնեանի 80ամեակին առթիւ, գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մայիս 13ին՝ երկուշաբթի իրիկուն ժամը 20ին Ֆր. ընկերվարականներու սրահը: Նիւթ՝ Խաչատուր Աբովեան եւ Վէրք Հայաստանի: Երեք ժողովներուն ալ պիտի խօսի Պ. ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Մուտքը ազատ է:

ՍԻՕԼԻՕԶՑԻՆԵՐԸ ժողովի կը հրաւիրուին այսօր, շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը, 2 rue de la Défense, Issy les Moulineaux:

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊՈՄՈՆ.— Թատերական ներկայացում Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ, Մայիս 13ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սինէմա Ֆլօրէալի մէջ: Կը ներկայացուի ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ:

Հ. Ե. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերներ Սարգիս եւ Պետրոս Պետիկեանի եւ Խաչիկ Մկրտիչեանի, իրենց մօր եւ քոյրանչին մահուան առթիւ:

Հ. Ե. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»ի կեդր. վարչութիւնը 500 Ֆրանք կը նուիրէ, ողբացեալ ընկեր Օհան Կարոյի տապանաքարի շինութեան ծախսերուն համար:

Այրի Տիկին Շառլ Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պօյաճեան, ինչպէս նաեւ Պօյաճեան, Levasseur, Lagarde, Երամեան եւ Էլլիպինեան ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, զաւկին, եղբօր, փեսային, քեռորդւոյն՝

Պ. ՇԱՌԼ (ԿԱՐՊԻՍ) ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

(Մեռած արկածով)

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 11ին, ժամը 15ին Eglise Saint - Vincent de Paul de Clichy (96 Bd. Jean Jaurès): Հաւաքուիլ իր բնակարանը 5 rue Henry Barbusse, Clichy (Seine):

Մարմինը պիտի ամփոփուի Լըվալուայի գերեզմանատունը ընտանեկան դամբանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայիլ այդ նկատել:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ Հայկական ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ Ընդհ. Միութեան հիմնարկութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ: Այս շաբաթ 11 Մայիս ժամը 15ին, Օթէլ Լիւթեսիայի հանդիսասրահին մէջ, Métro Sèvres Babylone: Քիչ թիւով տրամադրելի աթոռ մնացած ըլլալուն՝ փափաքողներէն կը խնդրուի գրել կամ հեռաձայնել Միութեան կեդրոնատեղին, 11 Square Alboni. Tél. Troc. 03-18; հրաւիրատոմս ապահովելու համար:

Կիրակի 12, Մայիս 1946 Ցերեկոյթ ժամը 3ին

«Շիմի»ի Թատրասրահը 28, րիւ Սէն-Տօմինիք (Մեթ. Էնվալիտ)

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՈՒ ԿԸ ԽԱՂԱՅ

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՀԵՌՈՒ

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ, 4 ԱՐԱՐ, 5 ՊԱՏԿԵՐՈՎ

Տոմսերն ապահովել առվօրական վայրերէն

Թատրի կիշէն ու դռները կը փակուին ժամը 3ին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Dimanche 12 MAI 1946 Կիրակի 12 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4698-Նոր շրջան թիւ 337 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Փր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐ ՄՆԱՑ «ԿԱՊԸ»

Ճիշդ մէկ տարի առաջ, 1945 Մայիս 23ին հրատարակեր էինք նամակ մը Երեւանէն, Յունուար 20 թուակիր, երկրի եւ Արտասահմանի յարաբերութեանց մասին: Ստորագրութիւնը՝ «Արտասահմանի հետ Կուլտուրական Կապի Հայկական Ընկերութեան վարչութիւն», նախագահով եւ անդամներով:

Այդ օրէն ի վեր, ի զո՛ւր կը սպասենք նորահաստատ «Կապ»ին իրական գործունէութեան:

Ճիշդ է որ այստեղ ալ կոտոշ մը կ'երեւար, — «Կուլտուրական կանոնաւոր կապի հաստատում՝ Արտասահմանեան հայ առաջադիմական ընկերութիւններու եւ կազմակերպութիւններու հետ»:

Խնդիր է այժմ. գոնէ «յառաջդիմականները» կրցա՞ն իրապէս օգտուիլ այս կապէն:

Գիտենք որ Մշակոյթի Միութիւն մըն ալ հաստատուեցաւ Փարիզի մէջ, ամիսներ առաջ, աւելի վստահօրէն ապահովելու համար այդ յարաբերութիւնները:

Աւելի բախտաւոր եղա՞ւ այդ Միութիւնը:

Լուր չունինք: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ պատասխան անգամ ստացած չեն ամիսներ առաջ ղրկուած նամակներու:

Մեր գործը չէ պրպտել պատճառները: Կը ցաւինք, միայն, որ մէկ տարի ալ կորսուեցաւ թղթակցութիւններով: Եւ Փարիզը մնաց գրեթէ «անգիր Ալպանացի»:

Անդին, արեւելեան գաղութներուն մէջ, գրատուններ բացուած են Խ. Հայաստանի հրատարակութեանց համար եւ ծանուցումներ կուտան: Փարիզի գրավաճառներն ալ Իրանէն, Լիբանանէն կամ Պաղեստինէն կը ճարեն խորհրդահայ թերթերն ու գիրքերը: Արդեօք ինո՞ր համար որ այդ գաղութները աւելի մօտ են Երեւանի:

Անշուշտ կապը միայն գիրքերու փոխանակութեամբ չի սահմանափակուիր:

Մենք շատ աւելի լայն կ'ըմբռնենք զայն, որքան թոյլ կուտան հաղորդակցութեան միջոցները: Դժբախտաբար այս ճակատին վրայ եւս աղանդամոլ նեղմտութիւնն է որ կը տիրապետէ:

Օրինակ, պատերազմի ընթացքին եւ մինչեւ այսօր Երեւան լուրեր եւ յօդուածներ կը ղրկէ Արտասահմանի թերթերուն: Բայց ոչ ամէնուն, այլ անոնց որ «յառաջդիմական» կը համարուին: Մարդիկ նկատի ունին միայն «բարեկամութիւնը», ոչ թէ թերթին արժէքը եւ անոր կապուած բազմութիւնները:

Ա՞յս ալ «վերին» հրաման է: Բայց Մոսկուան Եւրոպայի մէջ գրատուն հաստատած էր պատերազմէն տարիներ առաջ, եւ վճարովի ծանուցում կը ղրկէր այս թերթին, գիրքերու հետ:

Ինչ եղանակով ալ բացատրեն այս երեւոյթը, տխուր է եւ աններելի: Ամէն պարագայի մէջ, անհամապատասխան՝ պետութեան մը վարկին:

Հայրենիքը խտրութիւն չի դներ իր զաւակներուն միջեւ, կ'ըսեն հաւատարիմները եւ ուղեկիցները: Բայց անհասանելի խտրութեան փաստ մը, որ ոչինչով կ'արդարանայ:

Արդարեւ, ի՞նչ կը շահի հայրենիքը, եթէ տարագիր բազմութեանց մէկ աննշան մասը — «յառաջդիմականներն» ու մնացեալը վերի արտի ցորեն համարուին, իսկ միւսները ղրկուին: Ընդհակառակն, պետութիւնը ինք բան — գործ պիտի ընէր անընդհատ նիւթ ճարել «հեթանոս» բազմութեանց, զանոնք լուսաբանելու համար: Ինչպէս կ'ընեն եւրոպական բոլոր պետութիւնները եւ կուսակցութիւնները, տարածելով իրենց գաղափարներն ու աշխատանքները:

Այս տարրական պարտականութիւնը առնպոզական է մանաւանդ հիմա, երբ ներգաղթ պիտի կազմակերպուի: Երբ Երեւանը ինք անհրաժեշտ կը գտնէ Արտասահմանի աջակցութիւնը, պարտաւոր չէ՞ նիւթ, գիրք եւ թերթ ճարել ամէնուն: Ղրկել, բաժնել, տարածել անխտիր: Առանց նոյն իսկ «խողովակներ» փնտռելու:

Միամտութի՞ւն: Ոչի՛նչ: Թող մենք ըսած ըլլանք, իբրեւ արտայայտիչը անհամար բազմութեան մը որ հայրենիքի սէրը չի շփոթեր գետնամած խոնարհութեան եւ շողոքորթութեան հետ:

Եթէ Երեւանէն եւ Էջմիածինէն արձակուած «միասնականութեան» կոչերը իմաստ մը ունին, անհասանելի պատեհութիւն մը եւս, ապացուցանելու համար անոնց անկեղծութիւնը:

Դիրքերը պարզ են, բոլոր հիմնական հարցերուն մէջ: Ոչ ոք իրաւունք ունի հաւատաքննութիւն կատարելու: Նոյնքան թէ դուրսէն:

Շ.

Մէկ տարուան պատմութիւն

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այսօր մէկ տարի է որ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն խումբ մը խանդավառ եւ հայրենասէր երիտասարդներու կը յանձնէր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ծրագիր – կանոնագիրը եւ կը թելադրէր գրաղիլ կազմակերպական աշխատանքով, իր հովանաւորութեամբ:

1945 Մայիսին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղ մը կը կազմուէր Գոմոնի եւ Գուլվառ Օտտոյի մէջ, խումբ մը երիտասարդներով, որոնց շնորհիւ յաջորդեցին չորս նոր խումբեր, Կառտան, Սէն Լու, Մարսէյլ քաղաք, իսկ բացման հանդէսէն երկու օր առաջ, Սէնթ Անն: Այս բացումը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 27ին, մօտ 1700 հոգիի ներկայութեամբ, առեղծելով մեծ խանդավառութիւն: Այս բացումէն վերջը կազմուեցան երկու նոր խումբեր եւս, Սէնթ Մարկրիտ եւ Սէնթ Անթուան եւ մեր շրջանը ունեցաւ 8 խումբեր: Բաղդատենք անդամներուն թիւը.

1945 Մայիսին 25 անդամ.—1945 Նոյեմբեր 273 210 անդամ – անդամուհի,— 1946 Մայիս 5.— 360 անդամ – անդամուհի:

Ամէն խումբ ունի հերթական ժողովները, ուր հայերէնը պարտադիր է: Անդամները կ'ընտրեն իրենց վարչութիւնները, իսկ խումբերու վարչութիւնները՝ Շրջ. Վարչութիւնը: Ներքին գործունէութիւնը կը բաժնուի երեք մասի,— Մշակութային, գեղարուեստական, մարզական:

1. Մշակութային.— Իւրաքանչիւր խումբ ունի շաբաթը մէկ կամ երկու անգամ հայերէնի դասեր: Դասախօսութիւններ կը տրուին խումբերու մէջ 15 օրը անգամ մը, ինչպէս եւ 18 բացառիկ դասախօսութիւններ կազմակերպուած են Շրջ. Վարչ. կողմէ, Մարսէյլի մէջ, հետեւեալ նիւթերու շուրջ. — Հայոց պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, հայ յեղափոխական շարժումներ եւ հայ գրականութիւն:

2. Գեղարուեստական.— Զանազան խումբեր ունին իրենց թատերախումբերը, ինչպէս նաեւ կարող արտասանողներ, երգողներ, նուագողներ (Սէն Լուի նուագախումբը): Շրջանի բացումին յաջորդեցին զանազան խումբերու բացման հանդէսները, կամ ներկայացումներ որոնք ունեցան մեծ յաջողութիւն եւ գնահատուեցան ժողովուրդին կողմէ: Մօտ ատենէն պիտի կազմակերպուի երգչախումբ մը:

3. Մարզական.— Անցեալ ամառ ունեցանք երեք դաշտահանդէսներ եւ այս տարուան համար սարքուած են զանազան պտոյտներ որոնք պիտի սկսին շուտով:

Անդամուհիներու խումբերէն շատեր ունին «պասքէթ պոլ»ի խումբեր, միւսներն ալ շուտով կ'ունենան:

Անդամներուն համար, ամէն մասնաճիւղ ունի իր ֆութպոլի խումբը եւ յաճախ տեղի կ'ունենան Նոր Սերունդի ներքին ախոյենական խաղերը: Զատկի առթիւ Շրջ. Վարչ. կազմակերպած էր Ֆութպոլի մեծ մրցում մը (Tournoi de Sixtes), 8 խումբերու մասնակցութեամբ եւ մօտ 700 երիտասարդներու ներկայութեամբ: Արդիւնքը.—

Առաջին խաղերը.— Քաղաք 1, Սէնթ Անթուան 0, Սէն Լու, Սէնթ Մարկրիթ (forfait), Կարտան 3, Գուլվար Օտտօ 1, Գօմոն 2, Սէնթ Ան 1:

Երկրորդ խաղերը.— Սէն Լու 3, Գօմոն 2, Կարտան 10, Քաղաք 2:

Երրորդ խաղը.— Սէն Լու 6, Կարտան 2:

Սէն Լուի խումբը վարձատրուեցաւ Ք. Ռ. Զ. երրորդութեան բաժակով, իսկ Սէն Լուի եւ Կարտանի խաղացողներուն բաժնուեցան շքանշաններ:

Այս ամառուան համար, Շրջ. Վարչ. ձեռնարկած է «Jeux Olympyques»ի, ուր պիտի ըլլան զանազան մրցումներ,— ֆութպոլ, պասքէթ պոլ, վազք, ցատկել, լողալ եւայլն:

Այս քանի մը տողերով ուզեցի ծանօթացնել 360 երիտասարդ երիտասարդուհիներու ընկերական կեանքը: Այսօր ունինք 360 անդամ – անդամուհիներ, որոնք դիւրութեամբ կը խօսին մայրենի լեզուն, կը հետաքրքրուին Հայոց պատմութիւնով ու աշխարհագրութիւնով, հայ գրականութիւնով ու հայրենիքով, հայ յեղափոխական դէպքերով ու Հայկական Հարցով: Անշուշտ Մարսէյլի հին սերունդը, ինքն ալ ոգեւորուած այս գործունէութեամբ, հաճոյքով պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը, բերելով մեզ իր բարոյական օժանդակութիւնը:

Այս առթիւ, «Յառաջ»ի միջոցաւ ուրախութեամբ կը հետեւինք Փարիզի, Իսի լէ Մուլինոյի, Շավիլի, Սէնթ Էթիէնի, Վիէնի, Սէն Շամոնի, Վալանսի, Տէսինի, Լիոնի մեր ընկերներուն դասախօսութեանց, մարզական կեանքին եւ ձեռնարկներուն: Ձեմ մոռնար Կրընոպլը, ուր պատահարար ներկայ եղած ըլլալով, մեր ընկերները տեղեկութիւններ խնդրեցին Մարսէյլի Նոր Սերունդին եւ շատ ուրախացան, թնդացնելով «Մշակ բանուոր»ը:

Կը յուսամ թէ պարզուած աշխատանքները խթան մը պիտի ըլլան ուրիշ վայրերու երիտասարդներուն համար, որոնք հեռանալով սրճարաններէն կամ թղթախաղի սեղաններէն, պիտի միանան իրենց եղբայրներուն: Ձեռք ձեռքի պայքարինք բոլոր այն մոլութիւններու դէմ որ կ'աղարտեն մեր ազգային դիմագիծը:

Ըլլանք տիպար հայորդիներ, հայ ժողովուրդին պատիւ բերող Նոր Սերունդի երիտասարդներ:

ԺԻՐԱՅՐ ՈՍԿԵԱՆ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԶԻՋՈՒՄՆԵՐ

Ափրիկեան Տրիպոլիսը՝ Իտալիոյ

Զորսերու ժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, երեք ժամուան խորհրդակցութենէ մը վերջ, կարգ մը դժուարութիւններ հարթուեցան փոխադարձ զիջումներով, շնորհիւ Գ. Պիտոյի միջամտութեան: Տեսակ մը ընդհանուր համաձայնութիւն գոյացաւ Ափրիկէի իտալական գաղթավայրերու մասին: Հաշտութեան խորհրդաժողովի գումարման խնդիրը կը մնայ առկախ, ինչպէս Թրիէսթէի հարցը: Քաղաքական շրջանակներու մէջ բարենշան կը համարին այս երեւոյթը, առանց շատ լաւատես ըլլալու:

Ժողովի առտուան նիստին մէջ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը առաջարկած էր նորէն քննել հիմնական խնդիրները: Գ. Գ. Պըրնս եւ Պէվին դարձեալ փափաք յայտնեցին որ ճշդուի հաշտութեան խորհրդաժողովին գումարման թուականը: Վիճաբանութիւններէ վերջ համաձայնութիւն գոյացաւ միայն իտալական գաղթավայրերու մասին: Գ. Մոլոթով անմիջապէս յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը կ'ընդունի Ֆրանսական առաջարկը,— Իտալիոյ խնամակալութեան տակ դնել ափրիկեան Տրիպոլիսը, Միացեալ Ազգերու հովանաւորութեամբ: Այս յայտարարութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործեց Ժողովին մէջ եւ անմիջապէս ընդունուեցաւ: Ուրեմն Մոսկուա կը հրաժարէր Ափրիկեան Տրիպոլսոյ խնամակալութեան պահանջէն: Միայն Գ. Պէվին առաջարկեց որ Կիւրենեան թերակղզին (Պէնկազի) դրուի Անգլիոյ խնամակալութեան տակ: Մոլոթով ժամանակ խնդրեց մտածելու համար, եւ երէկ պիտի պատասխանէր: Կարծողներ կան թէ Մոլոթով այս կարեւոր զիջումը ըրաւ, շահելու համար Թրիէսթէի դատը (Եուկոսլաւիոյ յանձնել): Ամէն պարագայի մէջ, փշոտ խնդիր մը լուծուած կը համարուի, գոնէ առ այժմ:

Ժողովը քննեց նաեւ հատուցումներու խնդիրը: Մոլոթով 100 միլիոն տոլարի հատուցում կը պահանջէր Իտալիայէն, Խ. Միութեան, 200 միլիոն ալ՝ Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ համար: Այս առթիւ բացատրեց թէ Խ. Միութեան համար պահանջած 100 միլիոնը այլաբանական իմաստ ունի, պարզապէս յարգած ըլլալու համար հատուցումի սկզբունքը: Գ. Պըրնս ալ հաշտարար ոգի մը ցուցնելով, յայտնեց թէ կ'ընդունի 100 միլիոնի հատուցումը Խ. Միութեան համար, բայց Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի 200 միլիոն տոլարին փոխարէն կ'առաջարկէ հողային եւ ուրիշ փոխարինութիւններ: Սկզբունքի համաձայնութիւն մը գոյացաւ պատերազմի ոճրագործներու մասին.

Տակաւին առկախ կը մնան չորս հիմնական խնդիրներ, Թրիէսթէ, Դանուբի նաւարկութիւն, ազատ առեւտուր պալքանեան երկիրներու հետ եւ կարմիր բանակին ներկայութիւնը Պուլկարիոյ մէջ: Ամէնէն բարդը Թրիէսթէի խնդիրն է: Երէկուան ժողովին մէջ նոր փորձ մը պիտի կատարուէր այս խնդիրներն ալ իրաւախոհութեամբ լուծելու: Իտալական նաւատորմի խնդիրը կը քննուի մասնագէտներու կողմէ, որոնք որոշած են միայն 45 մարտանաւեր ձգել Իտալիոյ, երկուքը՝ հինգած զրահաւորներ: Երկու արդիական զրահաւորներ պիտի բաժնուին Անգլիոյ, Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ. բայց ի՞նչպէս, քանի որ երեքն ալ կը պահանջեն ...

Տիւրզիները կ'ապստամբի՞ն

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Լիբանանի անկախութեան հռչակումէն հազիւ մէկ ամիս վերջը, Տիւրզիները կը սպառնան ապստամբիլ, (70.000 յեղանականներ՝ 1.500.000 բնակչութեան մէջ): Ինչպէս յայտնի է, Տիւրզիները իսլամական աղանդի մըն են, իսկ Լիբանանի բնակչութիւնը մեծ մասով քրիստոնեայ: Կացութիւնը վտանգաւոր կը համարուի մանաւանդ անոր համար որ ապստամբութիւնը, եթէ պայթի, պիտի զուգադիպի անգլիական եւ ֆրանսական զօրքի պարպումին հետ:

Լիբանանցիները բացէ ի բաց կը մեղադրեն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՕՐԵՐԷՆ

ՇԱՏԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

Երբ կռչնադիր բռնացաւ Եդուարդ՝ հանեց բերնէն պողունց մը դամը, ու մէջէն կաչիէ գօտիօցը ու, հարսնեւորի պէս վազեց զօրանոց: Նոյն օրն իսկ հրացան մը տուին ձեռքը, ճիշդ հասակին չափ:

Նայեցաւ հրացանի՞ն … դիտեց ընկերները․․ Ա՜խ, միայն գիտնար թէ՝ ինչպէս կը գետեղեն փամփուշտը, մնացեալը ոչինչ, մտածեց: Որովհետեւ չէր մոռցած քննիչ յանձնախումբէն սպայի մը վճիռը.

— «Մարդանք չե՞ն գիտեր, ոչի՛նչ, երբ կէսը ջարդուին, մնացածները կը վարժուին »:

Եդուարդ համաձայն էր — միամիտ տղա՜յ — բայց միայն գիտնար թէ ինչպէ՞ս կը տեղաւորեն փամփուշտը հրացանին մէջ:

Այլապէս իր երազը իրականացած էր ահա՛ : Երկար երազ մը որ տեւած էր Կարինէն մինչեւ Տէյր էլ Զօր: Իր մանկական մղձաւանջին մէջ արդարեւ հունտի մը պէս ծիլ արձակած էր հրացան մը ունենալու փափաքը, ոչլոտ «զափթիէ»ին ունեցածին նմանը, նոյնինքն այդ մարդակերպ չնադայլերէն պաշտպանելու համար ծերեր ու մանուկներ, կիներ ու հիւանդներ, սովահա՛ր, վիրաւո՛ր ու անբանացած :

Հրացանը ձեռքն էր հիմա, նոր ու փառաւոր, առատ գնդակով: Ի՞նչ լաւ պիտի ըլլար, եթէ Տաճկին դէմ դրկէին զինքը… հոգ չէ, այդ օրն ալ կուգայ: Վերյիշեց նմանապէս այդ դժոխային երազին մէջ ուրիշ մարդիկ եւս․— լաւ հագուած, ածիլուած, կարմիր երեսներով, մորակը ձեռքը որոնք ազուոր աղջիկներ կ'ընտրէին իրենց տառապանքի կարաւանէն, աղուոր մանչեր, քոստ ժանտարմաներուն ուսին թափահարելով փաղաքշօրէն: Կը յիշէր դեռ, մորակած էին զինքն եւս անգթօրէն, երբ անոնց ոտքը ինկած էր որպէսզի զինքն ալ «ազատեն» եւ շատ ուշ կրցած էր հասկնալ մահամերձ մօրը դառն խօսքերը,— «Փախի՜ր, անոնցմէ ալ փախիր, տղաս, անոնք քրիստոնեայ Թուրքեր են, Ալամանները …»:

Նոր ընկերները տեղացի փորձ ու վարժուած զինուորներ էին: Առաջին օրէն փարեցաւ անոնց, կորզելու համար զէնքի հրապուրիչ գաղտնիքը, առանց իր արժանապատուութիւնը վրայ տալու սակայն: Ինչո՞ւ ըսեն թէ՝ «Վարչապետը» պատերազմէն լուր չունի, թէ՝ խելքը աստանկ բաներու չի հասնիր :

Ընկերները, զուարճասէր եւ սկեպտիկ տղաք, օրուան վարիչին անունը կրելուն համար «վարչապետ» տիտղոսով մկրտեցին զինքը: Շուտով համակրեցան անոր․ խոնարհ ու ոչինչ տղայ՝ ինչէ՞ն պիտի նախանձէին, մանաւանդ կօշկակար, կրնար ի հարկին իրենց ոտիցները կարկտել :

Այսպէս փողով թմբուկով հարսնեւորներու նման, օր մըն ալ ճակատ հասան:

Այդ օրէն ի վեր ամիսներ անցան: Լուր մը պիտի չունենայինք Եդուարդէն, քանի որ չյարգեց նամակ գրելու իր խոստումը․ մեզի համար ան շատոնց մեռած պիտի ըլլար, որովհետեւ չարաշուք լուրեր հասած էին թէ իր զօրաբաժինը անհետացած էր:

Ցետոյ ի՞նչ, օրօրոցը օրած չէինք ա՛: Եթէ փախուստի ճամբուն վրայ հանդիպած չըլլայինք նահանջող զինուորական բեկորներու: Օր ու գիշեր միասին էինք եւ մեր անհատնում հարցումներով վերջապէս գտանք զինուոր մը համակրելի, խելացի, զարգացած, երկու պատերազմ տեսնող մարդ մը, որ կը ճանչնար Եդուարդը, «Վարչապետը», եւ ի՜նչպէս չճանչնար …:

Ու այսպէս պատմեց մեծ զոհունակութեամբ, ինչպէս խորշակահար մը գաւաթ մը սառ ջուր կը խմէ եւ երկար կը շնչէ, բան մը ըսելէ առաջ:

… Գիշեր էր եւ տեսարանը զարհուրելի, քաոս մը պարզապէս: Մեր պաշտպանողականը խրամատէն հեռու․ կատարեալ անելի մը մատնուած էինք :

Տարօրինակ, դժոխային դոռում — գոչումէն նախ մեր լսողութիւնը կորսնցուցինք: Արձակուած թնդանօթներու, ռումբերու որոտումով տարածութիւնները վիրաւորներու կը փոխուէին: Երկրաշարժ էր եւ մենք հրաբուխի խառնարանին մէջն էինք կարծես: Բլուրներ կը հարթուէին եւ բարձունքներ կ'ոստոստէին մեր շուրջը : Գիշեր էր, բայց հազարաւոր աստղեր կը լուսաւորէին: Մենք բանականութիւն ունեցող էակներ չէինք այլեւս: Մեր տեսողութիւնը միայն կը գործէր առայժմ, եւ մենք ի զուր կը փնտռէինք թշնամին :

Մահը սանձարձակ կը հնձէր մեր շարքերէն: Համաճարակ կար ու բժիշկ չունէինք: Մերթ կը սողայինք լուսաւոր փոթորիկներէն զգետնուած : Մեր ոտքերուն տակ չատրուաններ կը ժայթքէին ու վիշապներու հրաբորբոք կրակներուն մէջ կ'անհետանային անհամար մարդկային ձեւեր: Մայր ծառը կորսնցուցած չոր տերեւներու պէս մենք ամէն մէկս անկումի խորշ մը կր փնտռէինք հոն կծկուելու համար: Շատերս վիրաւորուած էինք մսեղէն քարերու եւ ողջերը մեզմէ զոմեր կը կազմէին, քայլ մը եւ դէպի կեանքին հասնելու համար »:

Դիակներ փռուած էին չորս դին որոնց արտակեղեւ գալարումները կը տեսնուէին լուսաւոր փայլատակումներու ժամանակ: Եւ, յանկարծ զգացի թէ կապարէ վերմակի մը տակ ինկած եմ ես ալ: Գլուխս եւ ձախ թեւս միայն դուրսն էին: Կ'ուզէի շարժիլ եւ աւելի կը խրէի, կ'ուզէի պոռալ եւ բիւրաւոր արձագանգներ կոկորդս կը սեղմէին: Թեւս գերեզմանէս դուրս երկարած՝ պատրաստ էի բռնել, սեղմել, կառչիլ ինչ որ կեանք կը կոչուէր, եթէ այդ կեանքը ըլլար նոյնիսկ դիւային :

Չէի գիտեր թէ՝ որքան ժամանակ եւ ու՞ր կը գտնուէի, այլեւս յոյս չունէի ընկեր մը տեսնելու, ու կը սպասէի թշնամի զինուորներու երեւման, եւ ահա չուշացան անոնք: Նոր լոյսերու մէջ ստուերներու պէս կը սուրան, շատուոր են: Դիւահարներ են կարծես, այլեւս մէկ մտածում ունիմ, միայն բռնել գէթ մէկուն ոտքէն եւ ժանիքներս խրել անոր զարշապարին մէջ:

Մօտս չոր խոտերուն մէջ բազմահազար իժեր կը սուլեն ու բոցեղէն լեզուներ աջ – ձախ կ'երկարին․ կրակ ինկած է, զինուորները աւելի կը մօտենան :

Ոչ, եկողները ընկերներ են: Կը հաւաքեմ վերջին օդը կուրծքիս ու օգնութիւն կը պոռամ: Անոնցմէ մին՝ այն որ հրացանի չափ հասակ ունի, ինծի կը դառնայ, պղնձէ գլխանոցս կը քաշէ եւ վերը լոյսին մէջ վրաս կը նայի, ստուգելու համար թերեւս թէ՝ թշնամի չե՞մ: Կեանքս այժմ անոր ձեռքերուն մէջն է եւ անոր բոլոր շարժումները նուիրական են ինծի համար, որովհետեւ կեանքս ինքն է եւ ինքը կեանքս: Կը յիշեմ թէ՝ ան ինչպէս ուզեց արդելք ըլլալ ընկերներուն գլխեկորոյս վազքին, բայց միւսները հրեցին զինք գետին եւ վայրկեանէ մը անհետացան խաւարին մէջ : Ես չեմ գիտեր թէ դեռ որքան սպասեցի յուսահատ ուրիշ հրձիգ ռումբի մը լոյսին, երբ ճակատս, աչքերս սկսան այրիլ եւ սաստիկ ցաւը սթափեցուց զիս: Զարմանալի բան, մարմինս թեթեւ էր փետուրի պէս․ կապարէ գերեզմանը չէր ճնշեր այլեւս վրաս․ բայց ոտքերս օդին մէջն էին ու կարծես կը թռէի․ առաջին անգամն ըլլալով ծարաւ զգացի, ծարա՜ւ․ ծարա՜ւ:

Գահ մը կարծես ականջիս մէջ ձայնաւոր զընդակ մը կը պարէր․ եւ անոնքիս հետ դաւադրօրէն կ'ուզէր ուղեղին մէջ մտնել, արտակարգ լռութեան մէջէն անուշ մեղեդիի մը փոխուելով: Ուրեմն ողջ էի: Վար սահեցայ բարձունքէ մը, ճակատս զովացաւ եւ երբեք չէի հաւատար թէ գետնին պիտի հասնիմ, առուակներ սկսան գլգլալ կուրծքիս տակ, լեզուս դուրս ինկաւ ու սկսայ լակել անյագօրէն »:

— Դէ՜հ, ժանօ, տըպու (ոտքի՛), ազատեցանք գիտե՞ս․ օյէ՜, ընկեր…

Բացի աչքերս․ Եդուարդն էր: Ո՞վ չէր ճանչնար զինք, մեր «վարչապետ»ը, կեցած առտուան լոյսին մէջ արեւաշողին պէս: «Եւ դուն տեղեկութիւն չունիս … »:

Այսպէս պատմեց փարիզցի զինուոր մը հայաճեպով, փախուստի ճամբուս վրայ․ Եդուարդի մասին ու աւելցուց ․

— «Ինքն ալ վիրաւորուած էր, եւ իր շիկացած սաղաւարտը իմ ճակատս նոյնիսկ այրած էր, երբ զիս կռնակն առած կ'ազատէր իմ գերեզմանէն, միս մինակ, որովհետեւ միւս ընկերները լքեցին զինքն ալ իմ փոխս մօտ:

Ամիսներով հիւանդանոց մնաց, թնդանօթի բոցերէն հրաշէկ սաղաւարտէն իբրեւ յիշատակ իր ճակտին շուրջ սպիներու պսակ մը ունի հիմա:

Եւ գիտե՞ս կուրծքին ալ պատերազմական խաչ, արծաթ աստղով »:

×

Նոյն տղան է դարձեալ, խոնարհ ու ժպտուն, տուփի չափ իր կրպակին ներսը նստած ցածլիկ աթոռի մը վրայ, կօշկակարի սնտուկ – սեղանը առջին ու պողուց մը դամ միշտ բերնին մէջ: Անխօս ու խոհուն մուրճ կը մաշեցնէ օրն ի բուն, որպէս գի մարդիկ բոպիկ չքալեն …

ԽՈՍՐՈՎ ՎԸՏՈՒՆԻ

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՄԲՈՅՐԸ...

Կ․ Տէր Պօղոսեանի յիշատակին

Վեց տարեկան էի: Մեր արեւահամ աշխարհին մէջ, իմ հասակակից ձագուկներու հետ, կը հրճուէի ժպտուն ու չարաճճի: Ամէն կողմ արեւ կար: Մեր տանը մէջ: Մեր պարտէզին մէջ: Մեր այգիներուն ու հովիտներուն մէջ: Մեր խրոխտ ու վեհ լեռներուն գագաթներուն վրայ, ու մեր աննման սալոր աչքերով աղջիկներու սիրտերունմէջ:

Մանուկ էի: Հայոց երկրի շատ մը անմեղ ու բարի մանուկներուն պէս: Աշխարհի ցաւին ու տառապանքին անտեղեակ մանուկ: Մէկ բան գիտէի միայն․— Երբ իրիկուն կ'ըլլար, ու մութը կ'իջնէր մաղ – մաղ, լուռնկայ մեր ճրագը չէր ուշանար, ու կը խաղայի Մջըկենց Մանոյին հետ, մեր ու Մանոյենց մշտահոս աղբիւրին մօտ:

Առաւօտ մը: Սեւ հովը եկած էր ու իր վայրագ թաթը դրած էր: Թթենիներուն եւ ուռենիներուն չափրաններուն տակ պահուըտած, սուր ու սարսափելի ճիչերով բուերուն ձայնը կը լսուէր եւ դէմքը կը տեսնուէր: Բուն մանուկներուն ամէնէն ատելի թռչունն էր:

Մեր տան համար, այդ տարին չարագուշակ եղաւ: Ամէն ինչ մռայլ էր եւ սուգ: Մահուան ու գերեզմանի հոտ կուգար… Մայրս, անուշ մայրս մինակ մնացած էր, իր ձագուկներով միասին: Հայրս, իմ բարի հայրս, տուն ու տեղուանք, այգի ու այգեստան լքելով մեկնած էր, դէպի «դարիպ»ներուն երկիրը — Ամերիկա … Մանուկ էի, անտեղեակ աշխարհի հրճուանքին եւ թշուառութեան: Օր մը մեր տան մէջ իրարանցում եղաւ: Ես ոչինչ զգացի: Գիտէի որ, սեւ աչքերով, ոլորուած ու աղուոր պեխերով իմ կտրիճ հայրս բացակայ էր: Մեկնած էր այն երկիրը ուր խաթաղանի ու արիւնաներկ դանակին սարսափը չկար :

Գարուն էր: Մեր այգին բոլոր պտղատու ծառերուն ըրթները բացուած էին, ինչպէս արբունքի հասած մեր ամօթխած աղջիկներուն շըրթները: Մեր այգին դարձած էր ծաղկաստան մը, զանազան ծաղիկներու գեղեցկութեամբ :

Գիշեր մը: Ահա խրախճանքի ու ցնծութեան կանչեր: Մեր տան գաւիթը լեցուած էր բազմութեամբ, լուսնի – լոյսով եւ պլպլացող աղուոր ճրագին տակ:

Ղարիպ հայրս Ատլանտեանի ափերը վերջնապէս ձգած՝ ու հարբած հսկայի մը նման դէպի՜ հայրենիք վերադարձի որոշումը կուտայ: Զաւակներու ու ընտանիքի կարօտը, իմ բարի հօրս ճրագը մարեց: Ահա այդ գիշեր, հայրենի մեր գաւաթին մէկ անկիւնը, անծանօթ ու քիչ մը ղարիպ մէկը նստած էր:

Ինծի ըսին թէ հայրս է: «Զաւակս, իմ սիրասուն մանչս» ըսելով իր կուրծքին սեղմեց ու համբուրեց, այտերէս, աչքերէս, թաթիկներէս, ինչպէս կարօտակէզ մայր մը իր կորսուած զաւակը գրկած պահուն: Ես մանուկ էի, լուսնի պայծառ ճրագին տակ քնքշօրէն քուն եղած:

Կը յիշեմ… Առաւօտ մը, տակաւին աքլորին կանչը չէր արթնցուցած մեր տան բարի ու աշխատասէր ընտանիքը: Տակաւին վարդենիին վրայէն սլպուլին անուշ գեղգեղանքը չէր լսուած, ու չարաճճի ճնճղուկներուն խուժանավար բազմութիւնը չէր բազմած մեր տան ամբար ցուիցներուն վրայ: Տակաւին՝ արեւ թագաւորը, իր ոսկեղօյն պատմուճանով չէր եկած բազմելու մեր տան վրայ, մեր բուրումնաւէտ այգիին մէջ :

Արեւածագէն առաջ, խայթող օձերու խմբակ մը եկած տարած էր պանդխտութենէ նոր վերադարձած երեսնամեայ հայրիկս, վշտահար ու ալեկոծ ….: Մանուկներ էինք: Դուրսը, ծով բազմութիւն մը:Կինե՜ր, կիներ, տժգոյն ու մելամաղձոտ: Հարսներ, Հայոց աշխարհի ծծկան երախաներով կամ յղի:

Թուրք ամբոխը կը ցնծար վայրագօրէն ու օձի ժպիտով: Ցեղին ողնայարը իրենց ձեռքն էր: Կ'ուզէին ճզմել – փշրել արմատապէս: Եւ ահա, ցաւի ու ճիչի, լացի ու աղաղակի սրտաճմլիկ ձայներ: Դժխեմ մունետիկին զարշելի աղաղակը կը փոթորկէր խրճիթներն ու հոգիները: Կարմիր ու սեւ օրեր էին: Մջըկենց Մանոյին լացը կ'այլակոծէր մանուկ հոգիս, ու կը խեղդէր զիս:

Կը վազեմ Մանոյենց բակը: Խեղճ Մանոյին հօր՝ Կարօ ամուին խոշոր մարմինը աղբիւրին քարին վրայ երկնցուցած՝ մորթեր էին եւ անոր դիակին վրայ, «Հայրի՛կ հայրի՛կ, ի՛մ անո՜ւշ հայրիկ» կը ճչար Մանօն: Մայրը, իր մազերը կը փետտէր՝, ծծկան նորածինը իր գիրկը, եւ կը հայհոյէր Թագաւորին: Ամէն ինչ տխուր էր: Մեր տանը կատուն այլեւս չէր երեւար արեւուն տակ, ցուիցին վրայ: Մեր եւ Մանոյենց շնիկները ալ չէին խնդար: Օձին բոյնը լեցուած էր օձի ձագուկներով: Շուներու վոհմակը մահուան մանգաղով կը պտտէր: Փոթորիկ ամէն կողմ …:

Մայիսի առաւօտ մըն էր: Ամիսներ վերջ՝ հայրս բանտէն լուր դրկած էր մօրս թէ վերջին անգամ իր ձագուկը տեսնել կ'ուզէր: Որո՞ւն հետ, հօրս քով տարած էին զիս, չեմ յիշեր: Վարդենիները բացուած էին: Հոտն ու հոտաւէտութիւնը ամէն կողմ տարածուած, կարմիրը, աւելի շատ էր, քան ճերմակը :

Բանտին դրան առջեւն ենք: Ծով ու անմեղ հայորդիներ: Բանտէն ներս, հարիւրաւոր կտրիճներու աչքերը փնտռտուքի մէջ են: Ամէն մէկը իր սիրելիին այցելութեան սպասող․ վերջին հրաժեշտը, վերջին բոց համբոյրը առնելու …:

Ժանտատեսիլ ու արիւնածարաւ մարդասպաններուն արիւնոտ աչքերը սարսափ կ'ազդէին:

Ահա շղթայակապ խումբի մը մահասարսուռ պատկերը: Կը տեսնեմ հայրս, ու կը վազեմ իր մօտ, գրկելու, իմ մանուկ կուրծքիս վրայ սեղմելու, իր հսկայ ու բազմավիշտ գլուխը: Իր աչքերը ծով կը դառնան, ու շղթայակապ ձեռքերով, վերջին համբոյրը կը դրոշմէ ու կ'լալ․

— Զաւակս, խելօք եղիր, ու մի լար, ես երեք օրէն պիտի վերադառնամ…»:

Մահուան դուռը դացող կտրիճներուն խումբը, մարդասպաններու քաղաքէն տարին, երիկուան մայրամուտին ճառագայթներուն հետ գիրկ-գիրկի, դէպի արեան հովիտը …:

Ու ահա երեք օրերը երեսուն տարագիր տարիներ եղան, հայր: Ո՞ւր է խոստումդ: Ես մեծցայ, եղիճներու եւ տատասկներու հետ, ու հասակ առի, մեր այգիին վարդենիին նման: Կը թափառիմ, օտար հորիզոնի տակ, հայրենիքէն հեռու: Ո՞ւր է գերեզմանդ, որպէսզի ափ մը հող ցանեմ :

Ս․ ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ՊՈՒՏ 'Մ ԾԻԾԱՂ

Առաքելութիւն 'ի...

Որքա՜ն անգութ էին ժամանակին, Սթամպուլի հայ գրականագէտներն ու մտաւորականները ։ Օր մը օրանց մայրաքաղաքէն դուրս չէին նետեր իրենց ոտքերը, գալ բարեւ մը տալու համար մեզի, գրսեցիներուս ։

Մենք, գաւառէն խեղճ կը թռցնէինք իրենց համար։ Անոնք տարեգիրքերու մէջ, իրենց նկարով միայն կը բարեհաճէին գաւառ այցելել, եւ սառով կը գոհանայինք։ Այսպէս, պարզմիտ էինք գաւառացիներս ...

Հիմա դարը փոխուած է։ Մեր գրեանքը մըտած են ժողովուրդի մէջ։ Մեզի հետ կ՚ուտեն, կը խմեն ու նարտ կը խաղան, երբեմն ալ պարտուելու պայմանով... Այսօր մենք զանոնք միսով ոսկորով կը ճանչնանք։ Ի՜նչ երջանկութիւն ։

Անցածները, գրականագէտներու հոյլ մը, ձգելով Փարիզի գեղահրաշ միջավայրը, լքելով իրենց տաքուկ բոյներն ու իրենց մայրիկին տաքուկ ապուրը, իրենց լեռնակուտակ գրքերուն դէզը եւ իրենց հուրիատիպ սիրուհիները մեկնեցան Մարսէյլ, Նիս, Վալանս, Լիոն, Կրընոպլը եւ շրջակաները, քարոզելու, դասախօսելու, վիճելու, թէյամեծարուելու եւ իրենց գաւառի մայրիկներուն եւ քոյրերուն կերակուրներուն համը նայելու։ Միեւնոյն ատեն սթափ պահելու այդ վայրերու հայ ժողովուրդը եւ լուսաբանելու զանոնք, Հայոց պատմութեան, հայ գրականութեան, երաժշտութեան, նկարչութեան, հայ ճարտարապետութեան, բանաստեղծութեան եւ դիւանագիտութեան մասին։

Գաւառի հայութիւնը հեւ ի հեւ կը վազէ սրահէ սրահ, լսելու, ըմբոշխնելու, զարգանալու եւ հայ մտաւորականը մօտէն տեսնելու տենդով բռնուած ։

Իրարու հետ մրցումի կ՚ելլեն։ Խաչվերացի երեկոյին ժամին մէջ օրհնուած ծաղկի պէս, իրարու ձեռքէ կը խլեն այս տղաքը ։

— Ես պատրաստութիւն տեսայ քանի օր է ։ Կարգը իմս է։ Մեր տունն են այս երեկոյ։

— Եղբայր, ես ձենէ առաջ խօսք առի։ Բարեկամներ ալ հրաւիրած եմ։ Հօրաքոյրս, միտիտ տոլմա պատրաստած է, օդը տաք է, կարելի չէ պահել։

— Օ՜, ի՞նչ կ՚ըսէք, մեր տան սեղանը պատրաստ է արդէն։ Ապուրն իսկ դրուած է պնակներուն մէջ։ Քալեցէք, տղաք, խօսքի ականջ մի տաք։ վաղն ալ հոն կ՚երթաք...

Ասոնց կարաւանապետն ու թէյապրիչն է Նարդունին։ Այդ շրջաններուն «տունի տղան», որ տարին հեղ մը, անօրհնէնքի կ՚ելլէ այդ տեղուանքը։

Այս անգամ, կ՚երեւայ թէ՝ «Հայ – Բոյժ»ի համար հիւթ եւ նիւթ հաւաքելու գնաց։ Թէ՝ մամուլը ինչ յառաջութիւններ ունի եւ որքան պէտք է ունել։ Թէ՝ կեռասը կուտո՞վ թէ կոթով ուտելու է։

Այս առթիւ, մշտելու մեր երկնահայեաց բանաստեղծ Ահարոնն ալ, որպէսզի իր գրիչը շալկած ռազմադաշտ իջնէ՝։ Կարաւանին խառնուի։

Ըսողներ կան, որ Նարդունին միտք ունի այս անգամ կողակիցով մը վերադառնալու Փարիզ ։

Բալուեան Զուարթնոց Հրանտը, ամիսներէ ի վեր կը շրջի այդ շրջաններուն մէջ։ Կը բացատրէ հայ ժողովուրդին, Ներսէս Վարժապետեանի եւ Խրիմեան Հայրիկի դերը Պերլինի վեհաժողովին մէջ։ Խաչատուր Աբովեանի թաշկինակին եւ կօշիկներուն մասին, մասնագիտական ցնցիչ յայտնութիւններ կ՚ընէ։ Միեւնոյն ատեն կը զբաղի Զուարթնոցի տաճարին վերականգնումի գործով եւ Թ. Թորամանեանի յաջորդութիւնը ձեռք բերելու խնդրով ։ Կ՚ենթադրուի թէ՝ կէս աչքով աղջիկատեսի գործով ալ կը զբաղի, մայրիկին օգնականուհի մը բերելու համար...

Մութաֆեան նկարիչն Զարեհ Մարսիլիոյ ժողովուրդին կը բացատրէ գոյներու առնչութիւնը կլիմայի եւ ազգային նկարագրին հետ՝ ուղղակի իր կտաւներուն վրայէն, իր երանգապնակին աւելցնելով մաս մը հարաւի արեւ եւ Միջերկրականի ջուր ։

Գազազեան բանաստեղծն Զարեհ, կ՚ուսումնասիրէ ծովի ալիքներուն րիթմը, իր գրելիք բանաստեղծութիւններուն նորայոյն չափականութիւն մը եւս աւելցնելու համար։ Միեւնոյն ատեն, կ՚ըսեն, կը հետեւի կնքահայրութեան արուեստին։

Թոփալեան իրա – խորհրդապաշտն Բիւզանդ, բանաստեղծական նոր ոճի մը որսորդութեան մտատանջութիւնով, Մարսիլիոյ «Արեւներուն լիազօր բացած կուրծքը խրոյրէ», կ՚ըմբոշխնէ փարոս աչքերը կոյսերուն...

Որբունի Զարեհ, մայրիկին մօտ ապաստանելու գացած է, մոռնալու համար իր որբութիւնը ։ Իր «Վարձու Սենեակ»ները կը տրամադրէ անտուն եւ որբ հոգիներու, վաւերացնելով զանոնք իր անլուծելի սոտրագրութիւնովը։

Պիւլպիւլեան սոխակաձայնն Իրիս, միակ հաւը այս աքլորախումբին մէջ, իր դայլայլիկներովը կը թօթուէ, կը ցնցէ թմրած հայ հոգիները, մաքրելով անոնց վրայէն շաբէններուն ժանգը։

Ո՜վ դուք գաւառի Հայեր, մանաւանդ ո՜վ Մարսիլիացիներ, արդեօք կը զգա՞ք ձեր բախտաւորութիւնը...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂ

Երգիս մէջ կարօտավառ համբուրեցի հողն հայրենի,
Խնդութիւնից արտասուեցի, արցունք դառաւ ցողն հայրենի,
Մասիսն հեռուից նայում էր ինձ, Ալագեազն էր ոտներիս տակ,
Ծաղիկների թերթերի հետ սիրտս լուաց հողն հայրենի :

Երբ շուրթերս գետնին կպան, թուաց արեւն եմ համբուրում,
Թուաց թէ իմ Հայաստանի բոլոր սարերն եմ համբուրում,
Մեր գիւղացու նախնիքների շիրմաքարերն եմ համբուրում ,
Նուիրական նոր յոյզերով սիրտս լցրեց հողն հայրենի ...

Օտար մեղրից հազար անգամ քաղցր է մեր մի թուփը սոխի,
Հայրենիքիս կաթիլ ջուրը մի օվկիանի հետ չեմ փոխի,
Սրբութիւն են քոլաները երդիքներից ելնող ծխի,
Թող յար յաւերժ կանաչ մնայ, նուիրական հողն հայրենի:

Ռազմիկ ընկեր, գիտեմ դու էլ մտածում ես նոյնն, ինչ որ ես,
Քո սրտում էլ կայ սէր, կարօտ, վարար յոյզեր , ինչպէս ջրվէժ ,
Զարնենք սրտին մեր ոսոխի այս աւարտող մարտերում թէժ ,
Որ յաղթական վերադառնանք ու համբուրենք հողն հայրենի:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

Մեր գրականութեան թերութիւնները

ԽՄԲ. — Կ՚արտատպենք Երեւանի «Սովետական Հայաստան»էն։ Հեղինակը՝ Նայիրի Զարեան, ծանօթ է իբրեւ բանաստեղծ եւ «խաչակիր».—

Մեր գեղարուեստական արձակի մէջ նկատելի է մի բան,— շատ երկերի մէջ չես զգում այն, ինչ որ կոչւում է տեղական կոլորիտ կամ ազգային ձեւ։ Այդպիսի երկերը անյաջող թարգմանութեան տըպաւորութիւն են թողնում ընթերցողի վրայ։ «Էխ, սիրելիս, խորամանկն ես, հա» — մօտաւորապէս այսպէս են խօսեցնում հեղինակներն իրենց հերոսներին, երբ ցանկանում են կենդանի խօսակցութիւն ստեղծել։ Այնինչ ամէն մի գրականութիւն պէտք է արտայայտի իր ժողովրդի կենդանի խօսակցութեան լեզուն, իր տեղի եւ ժամանակի ամբողջ գունագեղութեամբ ։

Աւելի ցայտուն կերպով նկատւում է մեր բանաստեղծութեան մէջ արտայայտչական միջոցների հնամաշութիւնը։ Մեր բանաստեղծութիւնը շատ նուաճումների է հասել եւ հարուստ է երիտասարդ տաղանդներով։ Բայց չի կարելի ասել, թէ մեր բանաստեղծները մեծ ջանքեր են գործադրում գտնելու համար ժամանակի ոճը, ժամանակի լեզուն, որով կենդանի է ամէն մի բանաստեղծութիւն։ Արեւ ու երկինք, Մասիս ու Արագած, արիւն ու արծիւ, վերջերս էլ Սասունցի Դաւիթ եւ Հայկ Նահապետ — ահա մեր զինանոցի գլխաւոր զէնքերը։ Դրանք բոլորն ալ սքանչելի են, բայց արդէն վաղուց մաշուել են՝ անխնայ գործածուելուց։ Դրանցով այլեւս չի կարելի ապրել։ Պէտք է հարստացնել մեր բանաստեղծութեան բառամթերքը, արտայայտչական միջոցների զինանոցը՝ ժամանակակից կեանքի փոխյարաբերութեան պատկերներով եւ ժամանակակից կենդանի խօսակցական լեզուով։ Ես ինձ չեմ օրօրում այն երջանիկ մտքով, թէ ինձ միշտ յաջողուել է մի գրամ բառիում հանել մէկ թոն բանաստեղծական հանքանիւթից։ Իմ ոտանաւորներից շատերը նոյնպէս այժմ մաշուած են եւ չեն դիմանում ժամանակի պահանջներին։ «Շիկացած Հողով» ժողովածուի մի մասը եթէ կարելի է արդարացնել նրանով, որ պատերազմի առաջին տարիներին մենք թշնամուն հարուածում էինք ձեռքի տակ ընկած ամէն ինչով եւ ժամանակ չունէինք զբաղելու գեղեցկագիտական ընտրութեամբ, ապա այսօր ես տեսնում եմ, որ այդ ոտանաւորները մեռան իբրեւ շարքային զինուորներ պատերազմի դաշտում, կատարելով անշուշտ իրենց ազնիւ դերը։ Մենք այդ շրջանում ստեղծեցինք շատ եւ շատ մնայուն բանաստեղծական երկեր։ Բայց շատ բան այսօր արդէն հնացել է եւ կորցրել իր արժէքը։ Եւ դժուար է պնդել, թէ այսօր իրենց արժէքը կորցրած գրական բոլոր երկերը երէկ անհրաժեշտ էին։ Կան գործեր, որոնք իրենց ծնած իսկ վայրկեանից դատապարտուած են մահուան ։

Ես կարող եմ օրինակներ բերել մեր շատ անուանի բանաստեղծներից, բայց չեմ ցանկանում շօշափել իրենց ոճի մէջ վաղուց կարծրացած «կաղապարները»։ Ես գերադասում եմ խօսել մեր երիտասարդ գրականութեան մասին, որով պիտի ապահովուի մեր ապագան։ Ես կ՚ուզենայի, որ Յովհաննէս Շիրազը դադարէր մտածելուց, թէ ով ումից է առաջ եւ ումից ետ, այլ մտածէր այն մասին, թէ ինչպէս բնութիւնից այնքան առատօրէն իրեն տրուած քանքարը շնչաւորէր ժամանակի առաջաւոր փիլիսոփայութեամբ, զգեստաւորէր ժամանակակից կենդանի արտայայտչական միջոցներով։ Կլասիկ բանաստեղծութեան կրկնութիւնը, թէկուզ եւ յաջող կրկնութիւնը, չի նշանակում զարգացնել այդ բանաստեղծութեան աւանդութիւնները։ Զարգացնել նշանակում է ստեղծել նոր որակ։ Չի կարելի կրկնել նաեւ ինքն իրեն։ Մի ոտանաւորի մէջ Մասիսը նմանցուած է Տիգրան Մեծի սաղաւարտին։ Գեղեցիկ է։ Բայց յաջորդ ոտանաւորի մէջ Մասիսն արդէն դառնում է Հայկ Նահապետ։ Ինչպէս մարդոց, նոյնպէս եւ բանաստեղծական պատկերից պահանջւում է ժուժկալութիւն, որ զարդարում է թէ մէկին եւ թէ միւսին։ Սակայն, Շիրազը վերջերս գնում է դէպի հասունացում։ Հէնց վերեւը ակնարկուած շարքի մէջ երեւում են հասունացման նշանները։ Մի այլ մակարդակի վրայ, բայց մօտաւորապէս նոյն վիճակն է ներկայացնում Ա. Գրաշին ։

Արտայայտչական նոր ձեւեր գտնելու մեծ ճիգեր չեն թափում նաեւ մեր միւս տաղանդաւոր երիտասարդները՝ Գ. Էմինը, Մ. Մարգարեանը, Հր. Յովհաննիսեանը, Ս. Կապուտիկեանը։ Էմինը հանդէս է բերում ինքնատիպ մտայղացումներ եւ բնութեան թարմ նկարագրութիւններ։ Նրա ծիածանի պատկերը կարող էր պատիւ բերել ամէն մի իսկական բանաստեղծի։ Բայց նա դեռ չունի սահուն երաժշտականութիւն, անյաջող յանգերով ականջ է ծակում եւ յաճախ շինծու վիճակներ ստեղծում։ Հր. Յովհաննիսեանը թարմ է եւ անմիջական իր յուզաշխարհով, բայց անհարթ իր արտայայտչական ձեւերի մէջ եւ տուրք է տալիս շաբլոնին։ Սիլվա Կապուտիկեանը գրում է բանաստեղծական գոյներով եւ միշտ ժամանակին վերջացնում է ոտանաւորը։ Բայց նա քիչ է մտածում տողի հնչիւնային կառուցուածքի վրայ եւ միւսների նման յաճախ սահմանափակւում է դասական բանաստեղծութեան արտայայտչական միջոցների կրկնութեամբ։ Նոյնը կարելի է ասել Մ. Մարգարեանի մասին։ Մենք բոլորս փողոց ենք դուրս գալիս մեր հայրերի հնամաշ շորերը հագած։ Եթէ դա ծիծաղելի է ուղղակի իմաստով, ապա որքան ծիծաղելի է բանաստեղծութեան մէջ։

Մենք նոր չէ որ խօսում ենք այս բոլորի մասին։ Անցեալ տարի «Սովետական Գրականութիւն» թերթում լոյս տեսաւ ընկեր Տիգրան Հախումեանի խիստ շահեկան յօդուածը մեր բանաստեղծութեան մէջ տիրող տրափարետային ձեւերի մասին։ Ընկեր Գ. Աբովը իր մի քանի ելոյթների մէջ մատնանշել է նոյնը։ Բայց մեր բանաստեղծները վիրաւորուեցան ընկեր Հախումեանից եւ հաճոյքով չընդունեցին ընկեր Աբովի դիտողութիւնները ։

Այժմ գրական խոտանքի մասին։ Հասկնալի է, որ երիտասարդ գրողները քաջալերելու նպատակով պէտք է հրատարակել նրանց առաջին, թէկուզ եւ տակաւին կանաչ փորձերը։ Բայց մի պայմանով, եթէ այդ փորձերի մէջ նշմարւում է գրական շնորհք։ Սակայն հեղինակն անցրել է 10—15 տարուան գրական ստաժ եւ ներկայացնում է սխալներով լի ու գրական ո եւ է արժէքից զուրկ մի աշխատութիւն, ինչո՞վ կարելի է արդարացնել նրա հրատարակութեան փաստը։ Բացատրել անշուշտ կարելի է մարդկային զանազան թուլութիւններով։ Մենք անցեալ տարի խօսեցինք Ա. Շայրոնի գրքի մասին եւ բոլորս, բացի հեղինակից, եկանք այն եզրակացութեան, որ այդպիսի գրքերի հրատարակութիւնը վարկաբեկում է մեր գրականութիւնը ընթերցողների աչքին եւ նուազեցնում հեղինակների պատասխանատուութեան զգացմունքը ։ Թւում է թէ դրանից պիտի եզրակացութիւն հանէին խմբագիրներն ու հրատարակիչները։ Բայց այս տարի մենք դարձեալ հանդիպում ենք գրքերի, որոնց լոյս տեսնելն աննուազն զարմանք է պատճառում։ Վերցնենք, օրինակի համար, Բ. Կարապետեանի «Ռազմի քնարը»։ Այնտեղ կան ապրուած տողեր եւ իսկական ցասում թշնամու դէմ։ Բայց ո՜րքան անճարակութիւն եւ տրափարետ։ Կարիք չկար հրատարակելու այսպիսի ոտանաւոր, թէպէտեւ նրա վերնագիրն է «Հերոսի սիրտը».—

Մարտի թէժ պահին ընկաւ գնդակով
Հերոսը հեռու դաշտում ծաղկազարդ:
Սէգ արծիւները եկան երգելով
Այցի դիակին հերոսի անպարտ :
Նայեց արծիւը հայեացքով խորին
Մարտիկի վէրքին՝ վարդի պէս բացուած
Յետոյ գովերգեց խիզախ մարտիկին
Մեծ հայրենական մարտերում ընկած»:

Արծիւը գիշատիչ թռչուն է եւ հազիւ թէ բարի նպատակով մօտենայ որ եւ է դիակի։ Ժողովածուն լիքն է այսպիսի արծուային եւ առիւծամռունչ թիւրիմացութիւններով. դրանք հեղինակի համար բանաստեղծի համբաւ չեն ստեղծի եւ միայն անախորժ խօսակցութիւնների առիթ կը տան։

ՆԱՅԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ

Ֆրանսացիները, դանդաղելով թէ դիտմամբ գըրգռութիւն կը սերմանեն, որպէսզի իրենց գործը մնայ: Լիբանանի խորհրդարանին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ բուռն վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ երկու Տիւրզի ներկայացուցիչներու՝ Էմիր Մէճիտ Արսլանի եւ Քէմալ Կանպլատի միջեւ: Վերջինը հանրագրութիւն մը ներկայացուց նախագահ Պշարա էլ Խուրիի, խնդրելով միջամտել, վերջ տալու համար տնտեսական տագնապին: Եւ ահա փոթորիկ մը պայթեցաւ: Էմիր Մէճիտ սպառնաց բռնութիւն բանեցնել հանրագրութիւնը ստորագրողներուն դէմ, իսկ Պ. Կանպլատ պատասխանեց նախատինքներ տեղալով եւ մերժեց ներողութիւն խնդրել: Հարկ եղաւ ոստիկան կանչել եւ դուրս հանել Կանպլատը, որ սպառնաց վերադառնալ տարճանակով: «Ներս պիտի մտնեմ զինու զօրութեամբ»: Կը վախցուի որ այս երկու ընտանիքները զէնքի դիմեն անմիջապէս: Ամէն զգուշութիւն ձեռք առնուած է ներքին նախարարին կողմէ: Զինուոր եւ ոստիկան ղրկուած ենԿանպլատի շրջանը:

Եգիպտական թերթի մը թղթակիցը կը գրէ Պէյրութէն.— «Պառակտումի սերմերը նախապէս ցանեցին օտարականներ: Օտար գործակալներ կը գրգռեն կիրքերը, որպէսզի երբ խռովութիւն ծագի, դուռները բացուին միջամտելու համար Լիբանանի ներքին գործերուն մէջ, փոքրամասնութիւնները պաշտպանելու պատրուակով: Կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ»:

Արաբական խլրտումներ

Մայիս 10ին նոր խռովութիւններ ծագեցան Գահիրէի մէջ: Ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ 200 Իսլամներու վրայ եւ 20 հոգի վիրաւորուեցան: Ընդհարումը տեղի ունեցաւ 7—8000 իսլամներու հետ, երբ անոնք դուրս կ'ելլէին էլ Ազհարի մզկիթէն: Երկու հարիւր հոգի քարեր տեղացին մզկիթին տանիքէն: Միեւնոյն ժամուն գործադուլ հռչակուած էր ուսանողներու, բանուորներու եւ զանազան կազմակերպութեանց կողմէ, բողոքելու համար Պաղեստինի անգլեւամերիկեան յանձնաժողովին տեղեկագրին դէմ: Երկու հարիւր հոգի ձերբակալուեցան: Քարերու տեղատարափը այնքան սաստիկ էր որ ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ երեք անգամ նահանջել մզկիթին առջեւէն: Բոլոր խանութները փակուեցան եւ երթեւեկը դադրեցաւ:

Խլրտումները կը շարունակուին բոլոր արաբական երկիրներուն մէջ: Իրաքի մէջ ալ ընդհ. գործադուլ յայտարարուեցաւ ուրբաթ օր: Երուսաղէմի Արաբական Կոմիտէն հաղորդեց Մ. Նահանգներու նախագահին, Անգլիոյ վարչապետին, Սպարապետ Սթալինի եւ Պ. Մոլոթովի թէ Պաղեստինի անգլեւամերիկեան յանձնաժողովին տեղեկագրով, «աշխարհի Հրեաները պիտի արշաւեն մեր երկիրը, անգլիական եւ ամերիկեան զինեալ ուժերու պաշտպանութեան տակ»: Կոմիտէն կը սպառնայ դիմադրել անգլեւամերիկեան յանձնաժողովին առաջարկներուն, «մինչեւ վերջին մարդը» եւ արդարութիւն կը պահանջէ: Միեւնոյն ատեն հեռագիրներ ուղղած է Փարիզ, Զօրսերու ժողովին, պահանջելով ջնջել բրիտանական հոգատարութիւնը եւ արաբական անկախութիւն հռչակել Պաղեստինի մէջ:

Պէյրութի մէջ լարուած ռումբեր նետուեցան երկու խանութներու դէմ, վիրաւորելով չորս հոգի եւ մեծ վնասներ պատճառելով:

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Պէյրութի խորհրդային հիւպատոսը, Ակրանով հոն հասաւ Մայիս 10ին եւ Հայֆա եւս պիտի այցելէ, արաբ համայնավարներու հրաւէրով: Այս վերջինները Խ. Միութեան միջամտութիւնը խնդրած էին Պաղեստինի համար: Եաֆայի մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ արաբ առաջնորդ Ճէմիլ Հիւսէյնի վերադարձը՝ 9 տարուան աքսորէ վերջը: Ոստիկանութիւնը խզած էր Եաֆայի եւ Թէլ-Ավիվի հաղորդակցութիւնները, զգուշութեան համար: Ճէմիլ Հիւսէյին ճառ մը խօսելով 8000 Արաբներու առջեւ, յանձնարարեց ամէն առեւտուր դադրեցնել Հրեաներուն հետ: «Ո՛վ որ իր հողը Հրեաներուն կը ծախէ, պիտի մեռնի»:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ մաքուր կարի աշխատաւորուհիներ իրենց տանը մէջ աշխատելու համար: Լաւ վճարում: Դիմել Maison Alice, 24 rue de Ponthieu. Paris (8): Tél. Bal. 48-86:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ սպասուհի մը 3 հոգինոց ընտանիքի մը համար: Դիմել «Յառաջ»ի:

MANUFACTURE de VÊTEMENTS
Hommes et Jeunes - Gens
Ets. BOYADJIAN
6, RUE MULET, LYON

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորին հրաժարումէն անմիջապէս վերջը, գահ բարձրացաւ գահաժառանգը, Ումպէրթօ Բ. անունով: Պիտի գահակալէ մինչեւ յունիս 2, երբ երկրին վարչաձեւը պիտի ճշդուի ժողովրդային քուէարկութեամբ: Նախարարական խորհուրդին մէջ, համայնավարները հակառակեցան Ումպէրթոյի գահակալութեան, բայց ի վերջոյ հաւանեցան, պայմանաւ որ թագաւորին ստորագրութեան աւանդական բանաձեւէն ջնջուին հետեւեալ խօսքերը, — «Շնորհիւն Աստուծոյ եւ կամօքն ազգին»: Թագաւորը իր երդումը պիտի կատարէ «Աստուծոյ եւ ազգին առջեւ»: Թագաւորը յանձն առած է համակերպիլ հանրաքուէի վճիռին եւ յարգել իր հօրը ստորագրած յանձնառութիւնը: Թագաւորին հրաժարումէն անմիջապէս վերջը լուր տարածուեցաւ թէ միապետական դաւ մը սարքուած է: Այս առթիւ ներքին նախարարը յայտարարեց թէ «այլեւս թոյլ պիտի չտան նոր արշաւ մը Հռոմի վրայ»: Թեր ու դէմ ցոյցեր կատարուեցան Հռոմի, Միլանի եւ ուրիշ մեծ քաղաքներու մէջ: Հրաժարեալ թագաւորին համար քանի մը պալատներ տրամադրուած են Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի մէջ:

937.000.000 ՍԹԵՐԼԻՆԻ բրիտանական փոխառութիւնը վաւերացուեցաւ Մ. Նահանգներու ծերակոյտին կողմէ, չորս շաբթուան վիճաբանութիւններէ վերջ, 12 քուէի մեծամասնութեամբ: Փոխառութիւնը վճարելի է 50 տարիէն: Այժմ կը մնայ երեսփ. ժողովին վաւերացումը:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ խնդիրը լաւ ճամբու մէջ է: Երեք կողմերն ալ—անգլիացի, հընդիկ եւ իսլամ – լաւատես կ'երեւան խորհրդակցութեանց ընթացքէն: Կանտի յանձն առաւ լուծել հնդիկ բանակը: Փոխարքայութեան անգլ. սպարապետը հրաժարեցաւ:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կեդր. կառավարութիւնը համաձայնած է Ատրպատականի հետ, կարգ մը կէտերու մասին: Ատրպատականի բանակը պիտի լուծուի իրանեան բանակին մէջ եւ սպաները պիտի պահեն իրենց աստիճանները:

5000 ՍԱԿԱՇԱՐԺՆԵՐ (թաքսի) կը բանին Փարիզի մէջ եւ նորեր պիտի աւելնան մինչեւ մէկ ամիս: Երէկուընէ ի վեր ազատ է անոնց երթեւեկը, բոլոր սահմանափակումները ջնջուած ըլլալով:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ տրամադրուած 90 միլիոն տոլարի վարկը յետաձգուեցաւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, որ կ'առարկէ թէ լեհական կառավարութիւնը չէ յարգած իր յանձնառութիւնները, ազատ ընտրութեանց մասին:

ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ քննութիւնները (բժշկական հսկ.) աւելի պարզ ձեւակի մը վերածուեցան, պատերազմական նախարարին կարգադրութեամբ:

ՑԱՂԹԱՆԱԿԻ տօնին առթիւ, դաշնակից զինուորներ ալ պիտի մասնակցին այսօրուան զօրահանդէսին (կիրակի):

ՇԱՊԻԿ – ՎԱՐՏԻՔ պիտի ծախուի մայիս 18էն սկսեալ, մատչելի գիներով.— այր մարդու շապիկը՝ 185—268 ֆրանք, կիներունը՝ 90—136, այրերու կարճ շապկընկերը՝ 105—137, կիներու «քոմպինէզոն»ը՝ 110—166 ֆր.:

ՕՏԱՐ ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐԸ պիտի գրաւուին (ռէքիզիսիոն) մինչեւ 15 օր, նպաստաւոր պայմաններով:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ, ծովակալ Տէօնից բարկանալով անգլիացի դատախազին հարցապնդումներէն, պոռաց անոր երեսին, եւ կէօրինկի շնորհաւորութեան արժանացաւ: Անգլ. դատախազը խորապէս վրդովուած, պատասխանեց. — «Ես կ'ամբաստանեմ ձեզ թէ ձեր խօսքերով նպաստած էք աւելի քան հինգ միլիոն Հրեաներու ջարդին»:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՄ ՊԵՏԻԿԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց անդրանիկ թոռնիկին՝ Արփիի: 29 Ապրիլ, 1946, Մարսէյլ

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ է Տէսինի Հ. Ե. Դ. «Նոր Սերունդ»ի ներկայացումը՝ «Սասունը Այրւում է» սուգի պատճառով:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 9, կիրակի ժամը 20.30ին Salle d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna (métro Iéna, նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Տէր եւ Տիկին Մարմարեանի, Պ. Պ. Թոսունեանի եւ Շահումեանի:

Առաջին անգամ ըլլալով փարիզահայ հասարակութեան կը ներկայանայ Աղնաւորեան ընտանիքը իր զաւակներով երգելու համար կովկասեան եւ ֆրանսերէն երգեր: Երգախառն պատկերներ Սայաթ Նովայէն, Անուշէն, Սօս Վարդիթերէն, Աշուղ Ճիւանիէն, Պերճ Պռօշեանէն, Իսահակեանէն, Թումանեանէն, Թօչ եւ Աղնաւոր իրենց յօրինած երգերով: Նուագախումբը կը ղեկավարէ Պ. Արա Պարթեւեանը:

Տոմսերը Աղնաւորի մօտ, 22 rue Navarin, Paris (9):

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ե. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Րաֆֆի խումբին դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Studio Caumartin, 19a rue Caumartin: Կը խօսի Պ. Ա. Ջօպանեան, Անգիր Դպրութեանց մասին:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Մայիս 13ին՝ Բշ. իրիկուն ժամը 20ին Ֆր. ընկերվարականներու սրահը: Նիւթ՝ Խաչատուր Աբովեան եւ Վէրք Հայաստանի: Պիտի խօսի Պ. ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

Հ. Ե. Դ. ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէն ընկ. Վ. Տէմիրճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1775 ֆրանք կը նուիրէ Վեթերաններու ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն: Նախապէս ալ նոյն մարմինը 3800 ֆրանք նուիրած էր Վեթ. Ֆոնտին, ընկեր Ա. Գիւլխանտանեանի մահուան առթիւ:

Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ կը ներկայացնէ Մեսրոպ Տէր Մինասեանի՝

Ժառանգորդը

Դրամ 5 արար, հայ ընտանեկան կեանքէ

Շաբաթ 18 Մայիս ժամը 9ին, Շիմիի թատրոնը, 22 rue St. Dominique, մեթրօ Invalides: Կը մասնակցին Տիկին Բ. Դաւիթեան, Տիկին Աղնաւորեան, Պ. Պ. Ս. Մաքսուտեան, Ն. Մարգարեան, Գ. Տէրվիչեան, Տիգրան Պօղպատ, Պ. Բիւզանդ, Կ. Պետրոսեան, Տ. Աղլաղանեան եւ Գէորգ Վարդանեան (կոփամարտիկ):

Տոմսերու համար դիմել ճաշարան Հ. Սասունի 31 rue d'Alexandrie - Paris:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսը Յունիս 8ին, շաբաթ գիշեր: Նկատի ունենալ այդ թուականը:

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊՈՄՈՆ.— Թատերական ներկայացում Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ, Մայիս 13ին, երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սինէմա Ֆլօրէալի մէջ: Կը ներկայացուի ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ:

Կիրակի
12, Մայիս
1946
Ցերեկոյթ
ժամը 3ին

«Շիմի»ի
Թատրասրահը
28, ռիւ
Սէն-Տոմինիք
(Մեթ. Էնվալիտ)

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՈՒ ԿԸ ԽԱՂԱՅ
ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ
ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՀԵՌՈՒ
ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ, 4 ԱՐԱՐ, 5 ՊԱՏԿԵՐՈՎ
Տոմսերն ապահովել սովորական վայրերէն
Թատրի կիչէն ու դռները կը փակուին ժամը 3ին:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԻՏԷԱԼ (ԱՐԱՄ)
29 Rue Paganini, 29
NICE
Սկսած է յատուկ խոհարարի մը միջոցով խնամով պատրաստել Արեւելեան համեղ կերակուրներ
ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

AMERICAN LLOYD
Շոգենաւային ընկերութեան գրասենեակներուն
(PARIS, 7 RUE AUBER)
MARSEILLE, 48 RUE DE LA REPUBLIQUE
Շոգենաւով, օդանաւով եւ շոգեկառքով ճամբորդութեան տոմսեր Ամերիկայի եւ բոլոր երկիրներու համար: Ընդհանրապէս ամէն կարգի փոխադրութեանց վերաբերեալ գործողութիւններ:
Դիմել Պ. ԺԱՆ - ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի
Վերոգրեալ հասցէով

MEUBLES MODERNES
60 Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE
Բացուած է Վ. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆի կահ-կարասիներու մեծ վաճառատունը: Խիստ մատչելի գիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրանոցի արդիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիներ: Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, թիկնաթոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ:

ETAB. ZAREH
ԿՕՇԻԿԻ վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյք, ՄՈՐԹ ԵՒ ԿԱՇԻ, 348 rue des Pyrenées, Paris (20): Հեռ. Men. 69-86:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 R. C. S. 376.284
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, Ճամս. 400, Յամս. 200 ֆրանք

Mardi 14 MAI 1946 Երեքշաբթի 14 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4699–Նոր շրջանի թիւ 338 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ

Երբ Մայիս 5ին մերժուեցաւ նոր Սահմանադրութիւնը, աւելի քան մէկ միլիոն քուէներու մեծամասնութեամբ, այդ չէր նշանակեր թէ վերջնապէս պիտի թաղուի: Ամէնէն պահպանողական հոսանքն անգամ մտքէն չանցըներ այդպիսի բան:

Աշխատանք մը կատարուած է արդէն, մեծապէս գնահատելի: Բայց լուրջ դիտողութիւններ կան, շատ մը յօդուածներու դէմ: Ուրեմն, ընտրական պայքարը կը մղուի տեսակէտներու տարբերութեան վրայ:

Աջերը պիտի փորձեն ջնջել կամ բարեփոխել վիճելի կէտերը, անշուշտ եթէ մեծամասնութիւն շահին: Ձախերը վճռած են անփոփոխ պահել ուրիշներուն համար վիճելի, բայց իրենց համար հիմնական յօդուածներ, միջին ճամբայ մը գտնելով երկրորդական կէտերու մասին

Գլխաւոր հոսանքները ամէն օր կը յիշեցնեն իրենց տեսակէտները, աւելի կամ նուազ պայծառութեամբ :

Այսպէս, ընկերվարականները վճռած են տեղի չտալ հետեւեալ կէտերուն մէջ.—

1. Աշխարհականութիւն պետութեան եւ կրթութեան :

Ժողովրդականները (M. R. P.), արմատականները եւ ուրիշ հոսանքներ փորձեցին Սահմանադրութեան մէջ անցընել «ուսուցման ազատութիւնը», սակայն ձախողեցան: Ընկերվարականները եւ համայնավարները դիտել կուտան թէ անհատական դպրոցներն ալ ազատ են, բայց նպաստ պիտի չստանան: Ամէն ծնողք կրնայ իր զաւակը ղրկել ուզած դպրոցը, պայմանաւ որ ծախքերը իրենք հոգան :

2. Գերիշխանութիւն Ազգ. Ժողովի:

Ուրիշ խօսքով, միայն մէկ Ազգ. Ժողով: Կարելի է ընդլայնել ծրագրուած նոր հաստատութեանց Ֆրանսական Միութեան Խորհուրդին եւ Տնտեսական Խորհուրդին կազմը եւ իրաւասութիւնները, բայց երբեք՝ վերահաստատել Ծերակոյտը, որ աւելորդ բեռ մը կը համարուի, եւ խափանարար ազդակ մը: Համայնավարները եւ Ժողովրդականներն ալ համաձայն են Ծերակոյտի ջնջումին: Բայց, այս վերջինը կ'ուզէ որ անոր տեղը բռնէ Ֆրանսական Միութեան Խորհուրդը, վայելելով օրէնսդրական ամէն իրաւունք, եւ ոչ թէ դառնայ պարզ խորհրդատու մարմին մը: Ձախերը կը մերժեն:

3. Հանրապետութեան նախագահին իրաւասութիւնները :

Ընկերվարականները կ'ուզեն որ նախագահը նախագահէ, բայց չկառավարէ: Անոնք նախապէս աւելորդ կը համարէին այս պաշտօնը, հետեւեալ տրամաբանութեամբ.— Եթէ նախագահը իրաւասութիւններ չունի, աւելորդ է իր գոյութիւնը, եթէ ունի, կրնայ յաճախ ընդհարիլ վարչապետին հետ: Միւս երկու հոսանքները մերժած ըլլալով այս տեսակէտը, ընկերվարականներն ալ համակերպեցան սկզբունքին:

Գալով ընտրութեան եղանակին եւ իրաւասութեանց, ընկերվարականները եւ համայնավարները կը պնդեն որ 1. Նախագահը ընտրուի միայն Ազգ. Ժողովէն.— 2. Շատ սահմանափակ իրաւասութիւններ ունենայ: Վարչապետն անգամ Ազգ. Ժողովէն պիտի ընտրուի: Այնպէս որ, Նախագահը պիտի դառնայ տեսակ մը խորհրդանշան,— պիտի նախագահէ ազգ. հանդիսութեանց, պիտի ստորագրէ եւ վաւերացնէ դաշնագիրները, դեսպաններու պաշտօնը, պիտի ստորագրէ օրէնքներու գործադրութեան հրամանագիրները, պիտի նախագահէ Ազգ. Պաշտպանութեան Գերագոյն Խորհուրդին եւ Նախարարական Խորհուրդին եւն.:

Ձախերը մանաւորապէս անհաշտ պիտի մնան տնտեսական եւ ընկերային օրէնքներու մասին:

Արդարեւ, Սահմանադրութեան նախագիծը կը պարունակէ շարք մը արդիական տրամադրութիւններ, որոնք սահմանուած են պաշտպանելու աշխատաւոր բազմութեանց իրաւունքները, առանց սեռի, ցեղի, դաւանանքի եւ ուրիշ խտրութեանց :

Պայքարը սաստիկ ըլլալով հանդերձ, համայնավարներն անգամ կը խոստովանին թէ՝ «միայն մէկ կուսակցութեան կամ քանի մը պետական մարդոց գործը չէ ապահովել Ֆրանսայի վերելքը, այլ միլիոնաւոր Ֆրանսացիներու եւ Ֆրանսուհիներու, ամբողջ Ազգին գործը»: Շ.

Բարեգործականի 40ամեակը

Բարեգործականի հիմնադրութեան 40րդ տարեդարձը տօնուեցաւ շաբաթ օր Լիւթէսիա պանդոկին մէջ, կոկիկ բազմութեամբ: Բժիշկ Գ. Քօլօլեան տկար ըլլալով, փոխանորդաբար նախագահեց Գ. Վ. Ֆրէնկեան, որ շահեկան տեղեկութիւններ հաղորդեցՄ.թեան ծնունդին ու կատարած աշխատանքներուն մասին: Բարեգործականը հիմնուած է Գահիրէի մէջ 1906ի Զատկին՝ շնորհիւ ողբացեալ Պօղոս Նուպարի եւ իր անմիջական գործակիցներուն ջանքերուն: Միութեան նպատակն էր դարմանել մեր ժողովուրդին ցաւերը հայրենիքէն ներս կամ դուրս: Հիմնադիրները ծրագրած էին ոչ միայն օգնութեան ձեռք կարկառել հայ որբուկին, անենցուկ այրիին կամ անտէր գիւղացիին, այլեւ սատարել հայ մանուկներու կրթութեան: Բարեգործականի բեղնաւոր գործունէութեան շրջանը կը բացուի իր հիմնադրութեան առջի մէկ օրէն: Մինչեւ 1914 Միութիւնը հիմնած էր 40 գիւղական դպրոցներ, որոնցմէ մէկ Կիլիկիոյ մէջ: 1909ին Կիլիկիոյ ջարդին խլեակներուն օգնած է համաձայն իր նիւթական միջոցներուն: Առաջին Մեծ Պատերազմէն վերջ բացուած են Դարուհի Ցակոբեան ակնաբուժարանը (Երեւան), Գրիգոր Նուպարեան Հիմնարկութիւնը, Փարիզի Հայ Ուսանողական Տունը, Նուպարեան Մատենադարանը: 1920էն մինչեւ հիմա Բարեգործականը հայ ժողովուրդին նպաստի ձեւով յատկացուցած է ընդամէնը 918.000 սթերլին, որուն 335.000ը որբախնամ հաստատութեանց, 215.000ը Խ. Հայաստանին, 200.000ը արտասահմանի գաղութներուն:

Պատերազմի ընթացքին Միութեան Ամերիկայի կեդրոնը կրցած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի գաղութներուն յատկացնել 115.500 տոլար, Խ. Հայաստանին 53.000 սթերլին: Առաջին համազգային հանգանակութեան գումարն եղած է 360.000 տոլար, իսկ 1945—46ի հանգանակութեան գումարը պիտի ըլլայ կէս միլիոն :

Ցարգանքի խօսք արտասանեց Պ. Արշակ Չօպանեան որ առանձնապէս ծանրացաւ համկամար Ազատական կուսակցութեան եւ Բարեգործականի գործակցութեան վրայ: Հայ կաթողիկէ եկեղեցիին կողմէ գնահատական ճառ մը կարդացուեցաւ յանուն Արհ. Պահապանեան արքեպիսկոպոսի : Խօսեցան նաեւ Հայ. Առաքելական եկեղեցիի, Աւետարանականներու, Ֆրանսահայ Ազգ. Միութեան եւ Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչները, իւրաքանչիւրը վեր հանելով Նուպար փաշայի եւ իր հիմնած Բարեգործականին կատարած դերը մեր ժողովուրդին մշակութային գործին մէջ: Շեշտուեցաւ մանաւորաբար որ մեր ժողովուրդը պէտք չէ միայն իր ուժերը կեդրոնացնէ որբեր ու այրիներ խնամելու անհրաժեշտ աշխատանքին, այլ պէտք է մտածէ պետականօրէն եւ ուժ տայ մայր հայրենիքին, կազմակերպէ ներգաղթը — «նոր օրերու հրաշքը» — որովհետեւ այսօրուան Հայաստանէն դուրս փրկութեան որ եւ է յոյս չենք կրնար ունենալ:

Հ. Ց. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ալ շնորհաւորական գիր մը ուղղած էր, այս 40ամեակին առթիւ :

Գեղարուեստական բաժնին մէջ, Առաքելեան Քառեակը բացումը կատարեց Հայաստանի քայլերգով ու յետոյ երգեց ժողովրդական երգեր Երեւանէն՝ մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով : Օր. Քէնտիրճի դաշնակի վրայ նուագեց Սպենդիարեանի «Էնդէլի»ն եւ կտոր մը Տէպիւսիէն: Պ. Ֆիլիփ Աղազարեանի «Ղայթարման» եւ «Էնդէլի»ն արժանացան ջերմ ծափերու : Արտասանեց Օր. Աճէմեան: Փակման ճառը արտասանեց Պ. Առաքել Զաքրեան :

Վերջին պահուն յայտարարուեցաւ թէ Ամերիկայի մասնաճիւղին կազմակերպած համազգային հանգանակութեան Փարիզը մասնակցած է 300.000 ֆրանքով: Հանգանակութիւնը պիտի շարունակուի: - Շրջուն թղթակից

ԼԻՈՆԻ եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան դիւանէն ստացած ենք երկար նամակ մը, որ կը պարզէ վարչութեան գործունէութիւնը, բարոյական թէ նիւթական: [illegible]էն նոր ընտրութիւններու ձեռնարկուած [illegible]ով, աւելորդ կը նկատենք հրատարակութի[illegible]: Վարչութիւնը այս առթիւ կ'ըսէ իր «ընտրութ[illegible]նց յետաձգումները կը կրեն պարզապէս տեղակ[illegible]ն հանգամանք, եւ ոչ թէ ազդուած եւ մղուած են արտաքին թելադրութիւններէ, որոնց երբեք չենք ենթարկուած եւ չենք ալ ենթարկուիր »:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԱՒԵԼԻ ՀԱՇՏԱՐԱՐ

Բայց եւ այնպէս կը վիճին

Մոսկուայի անթելին խօսնակներէն մէկը առջի օր վերլուծելով Փարիզի խորհրդաժողովին աշխատանքները, յորդորեց բոլոր պատուիրակութիւնները «փոխադարձ հասկացողութիւն ցուցնել, որպէսզի վերնան միաձայն վճիռներու խոչընդոտները»: Խօսնակը, տոգորուած հաշտարար տրամադրութեամբ, դիտել տուաւ թէ «կարծիքի տարբերութիւններ կան, բայց անյաղթելի չեն»: Ցետոյ ծանրանալով աւելի շատ համաձայնութեանց քան թէ անհամաձայնութեանց վրայ, յիշեց Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ սահմանագլուխներու մասին եղած կարգադրութիւնները: Վերջապէս շեշտեց թէ անհրաժեշտ է «ժողովուրդներու հաւասարութիւնը եւ բարեկամութիւնը, միջազգային յարաբերութեանց մէջ», եւ մեղադրեց թէ անգլիական կարգ մը շրջանակներ կը փորձեն պառակտում սերմանել Դաշնակիցներուն միջեւ:

Երկրորդ խօսնակ մըն ալ շօշափելով այս խնդիրը, թէեւ նուազ հաշտարար, բայց եւ այնպէս յոյս յայտնեց համաձայնութեան մասին: Իր գլխաւոր առարկութիւնն այն էր թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները չեն ուզեր համաձայնութեան եզրեր գտնել, այլ կը ջանան իրենց որոշումները պարտադրել միւս պատուիրակութեանց :

× Շաբաթ օրուան նիստին մէջ, Զօրսերու ժողովը գլխաւորաբար զբաղեցաւ իտալական հատուցումներու եւ հաշտութեան խորհրդաժողովի խնդիրներով: Երկրորդ հարցին առթիւ, ամերիկեան պատուիրակը յիշելով կարգ մը խնդիրներու լուծումը, առաջարկեց որոշել հաշտութեան խորհրդաժողովին թուականը: Մոլոթով պնդեց թէ անհրաժեշտ է նախ հիմնական համաձայնութիւն մը կնքել իտալական եւ պալքանեան դաշնագիրներու մասին: Իր կարծիքով, դեռ բաւական յառաջ գացած չեն: Կը կարծուի թէ Մոլոթով պիտի հաւանի թուական մը որոշել հաշտութեան ժողովին համար, երբ կարգադրուին Թրիէսթէի եւ հատուցումներու խնդիրները :

Ամերիկեան պատուիրակութիւնը համաձայն է որ Խ. Միութիւնը հարիւր միլիոն տոլարի հատուցում ստանայ հետեւեալ ձեւով.— 1. Իտալական գոյքեր Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ.— 2. Ցաւելուածական մեքենաներ որ կը գործածուէին ռազմական արտադրութեանց համար:— 3. Երկու առեւտրական նաւեր որոնք Ամերիկացիներու ձեռքն են եւ 25 միլիոն տոլար կ'արժեն:— 4. Իտալական մարտանաւեր:

Մոլոթով առարկեց թէ մարտանաւերը պատերազմական աւար են, ոչ թէ հատուցում, ինչպէս որոշուեցաւ Փոցտամի մէջ, Գերմանական հատուցումներուն առթիւ: Պ. Պըրնս պատասխանեց թէ Գերմանիան առանձին խնդիր է եւ ընդհանուր համաձայնութիւն գոյացած չէ պատերազմական աւարներու մասին: Երբ յաղթական մը իր աւարը կը վերադարձնէ ուրիշ երկրի մը, այս վերջինը զայն պէտք է նկատէ իբրեւ հատուցում եւ ոչ թէ աւար: Մոլոթով պնդեց իր տեսակէտին վրայ, առաջարկելով հատուցումներն ստանալ ոչ թէ Ամերիկայի առաջարկած եղանակով, այլ ուրիշ աղբիւրներէ եւն: Ինչպէս կը յիշուի, Խ. Միութիւնը միեւնոյնատեն 200 միլիոն տոլար հատուցում կը պահանջէ Ցունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ համար, բայց կը յուսացուի թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնիլ այդ մասին, հողային զիջումներով:

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Եգիպտոս եւ Եթովպիա հակառակ են որ Իտալիոյ Ափրիկեան գաղթավայրերու ճակատագիրը որոշուի առանց իրենց հաւանութեան: Եգիպտոս անկախութիւն կը պահանջէ այդ գաղթավայրերուն համար, եւ կը մերժէ Անգլիոյ կամ Իտալիոյ խնամակալութեան յանձնել զանոնք: Միւս կողմէ Նէկիւսը Փարիզ կուղայ, ուժ տալու համար Եգիպտոսի տեսակէտին եւ իր պահանջներուն: Նշանակալից պարագայ մը, այս առթիւ.— Աղեքսանդրիոյ դպտական եկեղեցիին հաստատումէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Հապէշները մասնակցեցան դպտի պատրիարքին ընտրութեան :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ հասած հեռագրի մը համաձայն, նախարար մը ըսեր է թէ բանակցութիւնները ձախողած են եւ Ատրպատականի վարչապետըթաւրից կրնայ վերադառնալ որ եւ է ատեն:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՆՕԹՈՒԹԵԱՆ տագնապը մեղմացնելու համար, խումբ մը առաջնակարգ դէմքեր խնդրեցին նախագահ Թրումընէն անմիջապէս գործադրել պատերազմի ատեն վայելած լիազօրութիւնները, կրկնապատկելու համար Մ. Նահանգներու ուտեստի արտածումը: Նոյն օրն իսկ Վիէննայէն կը հեռագրէին թէ պարէնաւորումը աւելի դժուարացած ըլլալով, կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ օրապահիկը զեղչել 867 գոլի: Վարշաւայէն հասած հեռագիր մըն ալ կը ծանուցանէր թէ լեհական կառավարութիւնը հրամայած է 20.000 թոն սերմնցու յատկացնել առօրեայ ուտեստի. ինչ որ կը նշանակէ 100.000 թոն պակսեցնել հունձքը: Վարշաւայի ամերիկեան ներկայացուցիչը կը հեռագրէ թէ պարէնաւորման վիճակը «յուսահատական է» եւ թէ գործադուլներ սկսած են արդէն, հաց ճարելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր Թագաւորին գահակալութեան առթիւ, 100,000 հանրապետականներ բողոքի ցոյց մը սարքեցին շաբաթ օր, մինչ միապետականներն ալ կը ծափահարէին նոր Թագաւորը, ուրիշ հրապարակի մը վրայ: Հանրապետականները փորձեցին պալատ երթալ, բայց ոստիկանութիւնը արգիլեց:— Եգիպտոսի Թագաւորը Աղեքսանդրիա գնաց, դիմաւորելու համար հրաժարեալ Թագաւորը, Վիքթոր Էմմանուէլ: Թագաւորը, որ մեծ դրամագէտ մըն է, ազգին ձգած է հին դրամներու հաւաքածոն,— թերեւս ամենամեծը աշխարհի մէջ: Իր մեկնումէն հազիւ 30 ժամ վերջը Հռոմ կը հասնէր Հայիլէ Սելասիէ, Եթովպիոյ կայսրը, անգլ. օդանաւով մը: (Մուսոլինի Եթովպիոյ կայսր տիտղոսը տուած էր Վիքթոր Էմմանուէլի):

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ շրջանի տարագիրները, մօտ 400.000հոգի, խիստ քննութեան մը պիտի ենթարկուին, երեւան հանելու համար զանազան խարդախութիւններ: Հաւանական է որ հազարաւորներ վտարուին գաղթակայաններէն, մանաւանդ որ ոճիրներ ալ գործուած են, համաձայն զինուորական իշխանութեանց տեղեկագիրներուն: Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, գաղթակայաններուն մէջ պահուած են շատ մը մարդիկ որոնք չեն ուզեր աշխատիլ: Անցեալ մարտին 27.000 տարագիրներ իրենց երկիրները ղրկուեցան, եւ սակայն նոյն ամսու վերջը 8000 հոգի եւս աւելցած էին: Ապրիլին 11.244 աւելի տարագիրներ կային ներսն ու դուրսը, հակառակ անոր որ 17.809 հոգի իրենց երկիրները ղրկուած կամ այլուր տեղաւորուած էին: Այժմ իւրաքանչիւր տարագրի հարցարան մը պիտի տրուի, եւ կասկածելիները պիտի վտարուին: Միեւնոյն ատեն պիտի փնտռուին պատերազմի ոճրագործները եւ օրինազանցները:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ, երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ քանի տարեկանէն վար Անգլուհիներու 40 առ հարիւր յղի էր, իրենց ամուսնութեան օրը: Այս յայտնութիւնը մեծ վրդովում պատճառեց աւանդամոլ երեսփոխաններուն, եւ սակայն «փաստը մնում է փաստ»:

150 ԿՐԱՄ ՄԻՍ պիտի բաժնուի այս շաբթու, Մայիսի B6 (100կ.) եւ BC (50 կ.) կտրօններով, ինչպէս եւ 100 կրամ խոզեղէն, B5 կտրօնով:— Ցորեն, բանջարեղէն եւ գինի պիտի հասնի Ալժերիայէն, ինչպէս հաղորդեց պարենաւորման նախարարը, որ քննական պտոյտ մը կատարած էր այդ երկրին մէջ:

ՊԱՂԵՍՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ Պաղեստինի Արաբական Կոմիտէին անդամներէն Ահմէտ Ալ Շիւքայրի Իրաք հասաւ մասնաւոր պաշտօնով եւ յայտարարեց.— «Կը ջանանք ապահովել Ռուսիոյ քաղաքական աջակցութիւնը եւ ամէն կարելի նիւթական օգնութիւն, դիմադրելու համար Պաղեստինի արշաւանքին նոյն «արիւնով, տքնութեամբ, արցունքով եւ քրտինքով» ինչպէս Անգլիան դիմադրեց 1940ին»: Մենք պիտի ապացուցանենք թէ մեր երկիրը կը սիրենք աւելի քան խաղաղութիւնը եւ պիտի դիմադրենք մինչեւ վերջին մարդուն վերջին շունչը»:

ԵՐԿՈՒ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ զինուորներ սպաննուեցան Նիւրընպէրկի մէջ, երբ կառքով կ'անցնէին չորս աղջիկներու հետ: Երկուքն ալ անդամ էին ամերիկեան բանակի թերթին խմբագրութեան: Կը կարծուի թէ դաւադիրները ուզած են վրէժ լուծել, Գերմանուհի կարծելով աղջիկները, որոնց երկուքը անգլիացի էին, կ'ըսեն:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ ԿԸ ՀԵՌԱԳՐԵՆ.— Իսմէթ Ինէօնիւ յայտարարեց Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ թէ Թուրք կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, արգիլելու համար կազմութիւնը այն քաղաքական կուսակցութեանց որոնք կը ներշնչուին արտասահմանէն: Վարչապետը մասնաւորաբար քննադատեց նորածին ժողովրդավար (դեմոկրատ) կուսակցութեան վերջին յայտարարութիւնը որ կ'ամբաստանէր կառավարութիւնը թէ չէ յարգած Թաղապետական ընտրութիւնները Մայիս 26էն Սեպտեմբերին յետաձգելու իր առաջին խոստումը: Հետեւաբար կուսակցութիւնը որոշած է չմասնակցիլ ընտրութեանց: Ինէօնիւ իր կողմէ կ'ամբաստանէ օրուան ընդդիմադիրները, դիտել տալով թէ ընտրութեանց չմասնակցելու իրենց որոշումը շատ կը նմանի «օտար երկիրներու» ընդդիմադիր կուսակցութեանց հետապնդած քաղաքականութեան որուն նպատակն է ընդհանրապէս վարկաբեկել օրուան կառավարութիւնը յաչս օտար պետութեանց:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ե. Դ. Համազասպ խումբը ընկերահամակրական խնջոյք մը սարքած էր Մայիս 1ի առթիւ: Հայրենասիրական երգերէ եւ ընկեր Վարդապետեանի քանի մը քաջալերական խօսքերէ վերջ, փափաք յայտնեցինք որ Սէնթ Մարկրիտ եւս ունենայ իր Կապոյտ Խաչը: Անմիջապէս կազմուեցաւ խումբը 12 տիկիններէ: Սեղանակիցները տեղին վրայ սկսան հանգանակութիւնը որմէ գոյացաւ 4200 Ֆրանք (Վարդապետեան 500 Ֆր., Գալուստեան Բարսեղ 600 եւ Անցորդը 500 եւն.): Վարչութիւնն ալ ընտրուեցաւ: Յաջողութիւն կը մաղթենք:— Անցորդ

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Պուլկարիայէն ապրիլին գրուած անհատական նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ձեր վիճակը հազար անգամ նախանձելի է բաղդատելով այս երկրին պարենաւորման դժուարութիւններուն հետ: Հացի բաժնեչափն է 250 կր. քիլօն 28 լեվա, շաքար՝ 600 կրամ եւ ․․․ ամիսը անգամ մը, քիլօն 100 լեվա, ձէթ՝ ե․․․ ամիսը անգամ մը, լիտրը 150 լեվա, օճառ՝ ․․․ կրամ վեց ամիսը անգամ մը, քիլօն 80 լեվա, բրինձ՝ ամէն չորս կամ վեց ամիսը անգամ մը, քիլօն 100 լեվա, պանիր՝ 200 կրամ վեց ամիսը անգամ մը: Ծնունդէն ի վեր միս չեն բաժնած: Ոչխարի քիլօն 400 լեվա կ'արժէ: Գետնախնձորին երեսը չտեսանք այս ձմեռ, իսկ չոքոլային համը մոռցած ենք չորս տարիէ ի վեր:

Գալով հագուստ — կապուստի, ստիպուած ես կուզիլ զոյգ մը գուլպայ եւ չապիկ — չապկընկեր մը ճարելու համար: Պոչերու նկարագրութիւնն անգամ սոսկում կը պատճառէ: Կիներ մեռա ծ են խեղդամահ, կարգի սպասած ատեն: Հազարէն 2000 հոգինոց բազմութիւններ իրար վրայ կը դիզուին ինչպէս ոչխարի հօտեր, չեն կրնար կարգ բռնել: Ոչ մէկ կարգապահութիւն կամ յարգանք կիներու հանդէպ: Տոմս ունինք ամէն բանի համար, բայց չորս տարիէ ի վեր միայն գուլպայ ստացած ենք, ոչ մէկ ճերմակեղէն, ոչ մէկ բրդեղէն կամ մետաքսեղէն: Ապրուստը շատ սուղ է. բանուոր մը կը շահի օրական 200 լեվա, ուրեմն ամիսը 6000, բայց վար զնելով պետական տուրքերը, իրեն կը մնայ միայն 4000 լեվա: Բնակարանի վարձքերն ալ շատ սուղ են, ամէն բան սուղ...

Վասպուրականի ճակատամարտը Մարսէյլի մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 31րդ տարեդարձը, Մայիս 25ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Salon Colbertի մէջ ,rue Colbert No. 7: Կը նախագահէ Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, կը բանախօսէ հայրենակից ՀԱՅԿ ՋՐՈՒԱՆԴԵԱՆ (Փարիզէն): 25 Վանուհիներ բեմին վրայ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Պ. ԱՌԱՔԵԼ ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ 300 Ֆրանք կը նուիրէ Փորթ Իթալիի հայկական դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Արմենակ Ցակոբեանի եւ Պ. Եսայիի մօր եւ զոքանչին մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԱՆԻԷՌ — ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ մէջ վերակազմուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը: Վարչութիւնը կոչ կ'ուղղէ հին Հ. Մ. Ը. Մ.ականներուն եւ նոր՝ երիտասարդներուն հաւաքուելու եւ մարզուելու խումբը: Արձանագրուելու համար հին թէ նոր դիմել քարտուղարին, Պ. Ն. Սինանեանի 178 Bld. Voltaire, Asnieres:

ՎԱԼԱՆՍԱՀԱՅԵՐ, Մայիս 18ին շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, բոլորը դէպի պետական թատրոնը, տեսնելու համար Տ. Կամսարականի «ՎԱՐԺԱՊԵՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ», հինգ արար:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Համալեան Ալֆօնս (Անգարացի) որ առաջ Նիս կը բնակէր եւ հիմա հաւանօրէն Անթիպ: Գրել Օր. Թոնաքըլըզեանի, Union Franco - Arménien, 7 rue de Phalsbourg, Paris (17):

Օ. Փ. ՄԱՐՍԷՅԼ. - Երկրորդը չի հրատարակուիր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
Տնօրէններ ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47
Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր աղանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ Քէմանչիստ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուտի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՔԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Չորեքշաբթի օրերը:

ԱԹԷՆՔԷՆ Գէորգ Մարտումեան կը փնտռէ Գեղամ եւ Օննիկ Ղազարեանները որ պատերազմէն առաջ Պուա Քոլոմպ կը բնակէին: Տեղեկացնել «Առաւօտ Օր»ի:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱ[illegible]ԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՅՈՒ[illegible]ԻԹԻՒՆ)
28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ճոխ աղանդեր: Հինգշաբթի օրերը գոց է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութիւնը առաջին տարեդարձին առթիւ գումարուած վարչական ընդհ. ժողովի անունով կ'ողջունէ Ֆրանսայի եւ բոլոր երկիրներու Հ. Ե. Դ. Երիտասարդական Միութիւնները, մաղթելով իրենց անվհատ կամք եւ յարատեւ աշխատանք:

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ս. Ժերոմէն (Մարսէյլ) ընկեր Կոփոյեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրաքրոջ որդւոյն՝ Պ. Նշան Վարատեանի, Ամերիկա:

× Տիկին Ա. Ցակոբեան վեց ամսուան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Տրդատ Ցակոբեանի, Ամերիկա:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Ե. Դ. կոմիտէն, «Նոր Սերունդ»ի եւ Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր եւ ընկերուհի Մկրտիչ Սրբուհի Տէմիրճեանին ու զաւակներուն, իրենց սիրեցեալ զաւկին եւ եղբօրը՝ ՎԱՂԱՐՇԱԿին (անդամ «ՆորՍերունդ»ի) կսկծալի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 1ին, 23 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ:

«ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ» ՎԷՊԸ՝ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆՈՎ

Աւարտած է ՍԱՍՈՒՆԱԿԱՆի ֆրանսերէն ամբողջական թարգմանութիւնը: Օր առաջ տպագրելու պատիւն ու շահը՝ օտար հրատարակչական տունի մը յանձնելէ առաջ, կոչ կ'ընեմ ազգակիցներուս: Անհատ կամ խմբակցութիւն որ կը փափաքին ստանձնել անոր հրատարակութիւնը, փութան յայտնել հեղինակին.— D. Tchitouni, 13 rue Caumartin, Paris (9):

ՊԱՆԵԷՕ ԲԱՇԱՆԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Մ. Պարսամեանի, որ գիրքեր նուիրած էր Պրէվանի հիւանդանոցի հայ հիւանդներուն համար:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ գեղարուեստական պարանցիկ ցերեկոյթը, 19 Մայիս Կիրակի ժամը 14—23, Hôtel Lutétiaի գեղեցիկ սրահներուն մէջ: Տոմսերու վաճառումը սովորական վայրերը:

Այրի Տիկին Կարապետ Տոնէլեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տոնէլեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Տոնէլեան, Տէր եւ Տիկին Թագւոր Փալանճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Վարազաճեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Տէրտէրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տոնէլեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ Տոնէլեան, Դանիէլեան, Պատիկեան, Ճորճեան, Եպիսեան, Մանիկեան եւ Հոփճաննեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՄԱՀՏԵՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏ Տ. Խ. ՏՈՆԷԼԵԱՆի

որ տեղի ունեցաւ Մայիս 11ին, 85 տարեկան հասակին մէջ, իր բնակարանը, 41 rue Victor Hugo, Bois Colombes:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, 14 Մայիս, ժամը ճիշդ 14.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պուա Քոլոմպի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ Օր. Ծովինար Տ. Պետրոսեանի (Լիոնի Օփերայէն), Յունիս 16ին, կիրակի ժամը 14ին, Սալ Կավոյի մեծ սրահին մէջ, 47 rue de la Boëtie, métro Miromesnil):

ՏԷՍԻՆ.— Դպրոցական հանդէս կազմակերպուած Հայ Կրթական Մարմնի կողմէ, կիրակի, 19 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Հայ Ժող. Տան մէջ: Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, եւ թատերգութիւն մը «ԱՅՆ ԳԻՇԵՐԻՆ», դպրոցականներու կողմէ:

ՇԱՎԻԼԻ, Վիրոֆլէի, Սեվրի բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճարել ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ԿԻՒԼԵԱՆի, եթէ դիւրութիւն ունին:

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հայ Ռազմիկներու մասնաճիւղը իր հիմնադրութեան բացումը կը կատարէ «ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ» ներկայացումով մը, Մայիս 19ին, կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին Sacré Coeurի սրահին մէջ:

ՇԱՎԻԼԻ Ռազմիկներու միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր անդամներէն Պ. Պ. Պետրոս, Մկրտիչ եւ Ժիրայր Պօյաճեաններու, իրենց եղբօր՝ ԿԱՐՊԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆի եղերական մահուան առթիւ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH · Fondé 1925 R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, Վեցամս. 400, Եռամս. 200 ֆրանք

Mercredi 14 MAI 1946 Չորեքշաբթի 15 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4700-Նոր շրջան թիւ 339 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱՆՉՑՆԵԼ ԵՒ ՃՈԽԱՑՆԵԼ

Ամերիկա հաստատուած գիտնական մը, Գ. Մանասէ Սեւակ, կարեւոր խնդիր մը կը յուզէ «Հ. Կոչնակ»ի մէջ,— գիտական գիրքեր եւ գործիքներ ճարել Հայաստանի համալսարանին (23 Մարտ):

Անշուշտ նորութիւն մը չէ այս խնդիրը: Ոչ միայն ամբողջ մատենադարաններ, այլեւ շատ մը գործիքներ ղրկուած են Երեւան, տարիներու ընթացքին, Եւրոպայէն եւ Ամերիկայէն: Փարիզն ալ կարեւոր բաժին մը ունեցած է այդ առաքումներուն մէջ:

Բայց, ինչպէս դիտել կու տայ յօդուածագիրը, կազմակերպուած աշխատանք մը չէ որ կը կատարուի: Ինք իր մէկ հեղինակութիւնը ղրկած ըլլալով Երեւանի պետական Համալսարանին, Մատենադարանի Դիրեկտորը (Տեսուչ կամ Տնօրէն) կը յայտնէ իր շնորհակալութեան նամակին մէջ.

— «Առ Հասարակ Մատենադարանս հետամուտ է, կապ պահելով գաղութահայ հեղինակների, գրասէր անհատների եւ կուլտուրական կազմակերպութիւնների հետ, ճոխացնել իր գրքերի ֆոնդը, ձեռք բերելով հայերէն եւ օտար լեզուներով հայագիտական գրութիւնները»:

Միեւնոյն ատեն կը խոստանայ նուիրատուներուն հետ փոխանակել համալսարանի գիտական հրատարակութիւնները:

Ուրիշ խնդիր մը, գրեթէ անտեսուած:

Յօդուածագիրը, որ, եթէ չենք սխալիր, կը պաշտօնավարէ Փէնսիլվանիոյ համալսարանին մէջ, համաձայներ է նոյն հաստատութեան հրատարակած գիտական հանդէսի խմբագրապետին հետ, որպէսզի հրատարակէ Հայաստանէն ստացուած գիտական հրատարակութեանց անգլերէն ամփոփումները: «Այսպէս մեր գիտուններուն հրատարակութիւնները կը դառնան մատչելի բոլոր ազգերուն համար»:

Իսկապէս գնահատելի ձեռնարկ մը, որուն անշուշտ մտածեր են հետեւիլ նաեւ Փարիզի մէջ. (Հայաստանի գիտուններուն տեսական հետազօտութիւնները ծանօթացնել օտար գիտնականներու եւ ժողովուրդներու):

Եւ վերջապէս անմիջական պահանջ մը,— Նորագոյն գործիքներ ճարել Հայաստանի բնագիտական աշխատանոցներուն համար:

Յօդուածագիրը ստացած է ցանկ մը՝ անհրաժեշտ գործիքներու, «որոնց առաքումը կարելի է ընել մօտաւորապէս հինգ — տասը հազար տոլարի նուիրատուութեամբ մը»:

Այնքան յաճախադէպ եւ պատկառելի հանգանակութեանց եւ նուէրներու մէջ, ամերիկահայ գաղութը չէ որ պիտի անրճկի այս համեստ գումարին առջեւ: Թերեւս ալ ճարած են, այս տողերը գրուած ատեն:

Ամերիկայի մէջ թէ այստեղ, անհրաժեշտ չէ ժողովրդային հանգանակութեան ձեռնարկել, այս կարգի պահանջներ գոհացնելու համար:

Կաթողիկոսական կոչի մը վրայ, ամերիկահայ բարերար մը յանձն առաւ նորոգել Էջմիածնի տաճարը: Ուրիշներ սաներ որդեգրեցին Գէորգեան ճեմարանին համար, տարեկան 500 տոլար թոշակով, Ամերիկայէն մինչեւ Սուրիա — Լիբանան եւ Եգիպտոս: Դեռ ուրիշներ չօշափելի գումարներ տրամադրեցին, պայծառացնելու համար Անթիլիասի կաթողիկոսարանը:

Այս բոլորէն պակա՞ս կ'արժէ Հայաստանի համալսարանի մատենադարանին եւ բնագիտական բաժնին պայծառացումը: Մանաւանդ որ կապ ունի ամբողջ սերունդներու դաստիարակութեան, հայկական գիտութեան զարգացման հետ:

Մեր ունեւորները առ հասարակ աւելի ականջ կու տան վեղարաւորներու փաղաքշանքներուն, քան լրագրական կոչերու:

Անցեալ ամառ եպիսկոպոսներու եւ վարդապետներու — այժմ բոլորն ալ եպիսկոպոս — չքախումբ մը գնաց Երեւան եւ շատ բան տեսաւ: Անոնց ամէն մէկը կրնայ մեկենաս մը ճարել համալսարանի մը պահուն կամ պատարագով մը:

Լաւագոյն է այդ ձեւով ճարել գիտական գիրքերու եւ գործիքներու դրամը, որպէսզի ընդհանուր հանգանակութիւնը ամբողջովին կեդրոնանայ Ներգաղթի դրամագլուխին վրայ: Այստեղ թէ Ամերիկայի մէջ, ուր Բարեգործականը արդէն ձեռնարկած է մէկ միլիոն տոլար հաւաքելու:

Շ.

«Հայրենիքէն հեռու»

Անմիջապէս ըսենք որ մինչեւ այսօր ներկայացուած հայկական թատերախաղերուն մէջ ամէնէն շատ հետաքրքրութիւն արթնցնողն էր կիրակի օրուան ներկայացումը: Արդար էր այս հետաքրքրութիւնը երկու պատճառով: Առաջինը՝ երիտասարդ գրող մը, Հրաչ Տարօնեանն էր հեղինակը, բոլորովին անտիպ գործով մը, երկրորդ՝ անոր բեմադրութիւնը ստանձնած էր Բագրատունին:

Առնենք նախ թատերախաղը: Քանի մը արարի մէջ, ներկայացնել օտար ափերու վրայ ինկած հայ ընտանիքի մը ներքին կեանքը, ցոյց տալ այդ ընտանիքին ապրած ամբողջ ողբերգութիւնը, Ֆրանսացած զաւակներու եւ հայ մայրերու փոխադարձ ապրումները,— շատ գնահատելի փորձ մըն է եւ արժանի շնորհաւորութեան: Բայց թէ Գ. Տարօնեան յաջողա՞ծ է իր նպատակին մէջ, հոս կարելի է ըսել,— Ոչ:

Վստահ եմ որ հասարակութիւնը գոհ մնաց խաղէն, բայց իր գոհունակութիւնը անոր համար որ նիւթը կը խօսէր իր սրտին ու յետոյ դերակատարներէն մէկուն ստեղծած տիպարէն (Օննիկ Աղան), որ սկիզբը շատ բնական «Պապա» հայ մարդըն է, քիչ խելքով, անուս ու անկամ, կորսուած գրեթէ Ֆրանսայի մէջ: Ափսո՛ս, սակայն որ շատ չէշտեց իր տիպարին զաւեշտական կողմը, ժողովուրդը խնդացնելու միտումը:

Չեմ սիրեր ընդհանրապէս խաղի մը նիւթը պատմել: Հոս սակայն անհրաժեշտ է, բոլորովին նոր ըլլալով: Երկու հայ ընտանիքներ որ կարի գործով կը զբաղին, իրենց աշխատանքով կրցած են խանութ մըն ալ բանալ (ազգային արժանիք մըն է այդ): Անոնցմէ մէկը երկու զաւակ ունի, միւսը մէկ հատիկ տղայ մը, որ տոգորուած հայկական զգացումներով եւ ընտանիքի մաքուր գաղափարով, կը սիրէ Հերմինէն, միւս ընտանիքին աղջիկը, եւ պիտի ամուսնանայ անոր հետ: Հոն է սակայն Ֆրանսական միջավայրին ազդեցութիւնը Հայերու վրայ: Հերմինէն շլացած անդրական բարքերէ, ճոխ, հարուստ կեանքի մը հեռապատկերէն, տարուած մակերեսային հաճոյքներէ, պատրաստ է զոհելու իր սէրը, պարզ flirtի մը համար: Իսկ եղբայրը, Յարութիւն «սիրոյ» հանդիպած ըլլալ կը կարծէ պարասրահի մը մէջ յանձին Ֆրանսուհիի մը:

Ասկէ զատ խաղը չունի ոչ հանգոյց, ոչ ալ action. Վստահ եմ որ եթէ ան իր ամբողջութեան մէջ տկար թատերգութեան մը տպաւորութիւնը կու տայ, յանցանքին մէկ մասը կ'իյնար բեմադրութեան վրայ: Գ. Բագրատունի տաղանդաւոր արուեստագէտ մըն է, իր խաղը միշտ զուսպ, բնական եւ ընդհանրապէս գասական է: Ստիպուած ենք, սակայն, ընդունիլ որ իր պատրաստած «Հայրենիքէն հեռուն» իր տաղանդին եւ գեղարուեստական բծախնդրութեան համապատասխան չէր: Գ. Բագրատունի, որ կը կատարէր Գ. Լեւոնի դերը (նախկին ուսուցիչ մը որ իր զաւակներուն այլասերումով խոցուած, կը տառապի խորապէս), իր կարելիութեան առաւելագոյնը չէր որ տուաւ կիրակի օր:

Գ. Ն. Մարգարեան բաւական յաջող էր այլասերած սերունդին պատկանող տղու դերին մէջ, մանաւանդ որ ուրիշ առթիւ զինքը չէինք տեսած հայկական բեմի վրայ: Օր. Ազնաւուրեանի բերնին մէջ հայերէն բառերը կը կաղչին կարծես: Ընդունինք պահ մը որ Ֆրանսա մեծցած աղջկան մը համար կրնայ իր լեզուն բնական թուիլ, բայց ի՞նչ ըսենք իր խաղին որ Գ. Տարօնեանին համար երբեք բարենիշ մը չապահովեց: Տիկին Քիւթնէրեան, Հերմինէի եւ Յարութիւնը մայրը, ո՛րքան պէտք ունի իր բնական շեշտով եւ ձայնով խօսելու: Լաւ դերասան մըն է Գ. Տէրվիշեան, եթէ զգուշանայ ցուցադրական միօրինակ ձեւերէ: Տիկին Ազնաւոր, որ միշտ «à l'aise» է բեմին վրայ, Գ. Ալթունեանին հետ լաւագոյն տուրքը բերաւ Գ. Տարօնեանին: Լաւ պիտի ըլլար եթէ Վ. Ա. չչափազանցէր սակայն իր «տիպարին»գիծերը եւ չփորձէր զաւեշտի ամէնէն նախնական ձեւերը որոնք աւելորդ են իրեն պէս դերասանի մը համար: Նոյնպէս բնական եւ վարժ խաղարկութիւն մը ունէր Օր. Lisa Dorel որ արհեստով դերասանուհին կը մատնէր:

Վերջացնելէ առաջ, ըսենք որ խաղը դանդաղ էր — նորութիւն մը չէ եւ ամէն մարդ դժգոհ էր ատկէ: Երբ թատերախաղի մը մէջ կառուցուածքը չէ որ հասարակութեան հետաքրքրութիւնը կը շարժէ, պէտք է որ խօսակցութիւնները (dialogues) ունենան անհրաժեշտ ուժը եւ սրամտութիւնը, ինչ որ կը պակսէր հեղինակին: Աւելորդ էր առաջին տեսարանը, որ եթէ expositionի կամ prologueի դերը պիտի կատարէր, պիտի փճացնէր նաեւ խաղին հետաքրքրութիւնը: Անյաջող էր մանաւանդ երկրորդ արարին վերջին տեսարանը, երբ հայրը կուգայ իր աղջկան պատիւը փրկել: Գաղափարը լաւ կրնայ ըլլալ, բայց ոչ իրագործումը:

Այս դիտողութիւններէն եւ առաջին տպաւորութիւններէն վերջ, կ'ուզէինք որ նորէն բեմադրուէր խաղը, աւելի ամփոփ եւ խնամուած: Հեղինակը, թէեւ երիտասարդ, ընտիր ճաշակ ունի եւ շատոնց կը հետեւի թատերական գրականութեան:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐԷՆ ՅՈՒՍԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆ

Գերմանական խնդիրն ալ կը մնայ

Մինչ Մոսկուայի անթելը յոյսեր կը ներշնչէ հաշտարար տրամադրութիւններով, անգլեւամերիկեան մամուլը նորէն յոռետես կ'երեւայ Չորսերու ժողովին ընթացքէն: Այսպէս, «Տէյլի Մէյլ» (պահպանողական) կը գրէր երէկ.— «Միայն ահագին ճիգ մը կրնայ այժմ նոր եւ աւելի ծանր խորտակումէ մը փրկել Չորսերու ժողովը: Երէկ անոնք նոր եւ հաւանաբար վերջնական անելի մը մատնուեցան, ներկայ բանակցութեանց առթիւ»:

Եւ կը պատմէ թէ՝ չորս ժամ խորհրդակցելէ վերջ, Գ. Պըրնս խոստովանեցաւ թէ կատարեալ անելի մը մէջ իյած են, հաշտութեան դաշնագիրներու խմբագրութեան առթիւ: Թերթին տեղեկութեանց համաձայն, «շոգիացած է» ինչ որ ձեռք բերուած էր շաբթուան վերջը եւ չորս նախարարները գրեթէ կը գտնուին հոն ուր էին երբ գործի ձեռնակեցին: Առկախ կը մնան բոլոր այն խնդիրները որ քննուած էին,— Ափրիկէի՝ իտալական գաղթավայրեր, Թրիէսթէ եւ հատուցումներ: Հիմնական տարակարծութիւնները շատ խոր են: Այս պայմաններուն մէջ, չորս նախարարներուն կը մնայ որոշել հետեւեալ խնդիրը.— Հաշտութեան ժողով հրաւիրե՞լ Յունիս 15ին, թէ չորս Նախարարներու նոր ժողով մը սարքել մինչեւ երկու ամիս, Մոսկուայի կամ Ուաշինկթընի մէջ: Ամէն բան կախում ունի պատուիրակութեանց մասնաւոր խորհրդակցութիւններէն:

Երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ երեւան եկաւ որ ամերիկեան պատուիրակը ուրբաթ օր առաջարկած է անկախութիւն շնորհել Ափրիկեան Տրիպոլսոյ եւ Կիւրէնիայի, մէկ տարի խնամակալութեան տակ պահելէ վերջ: Գ. Պիտօ մերժած ըլլալով այս առաջարկը, Գ. Պըրնս այս անգամ թելադրած է որ Իտալիա հրաժարի խնամակալութեան պահանջէն եւ այդ իրաւունքը յանձնուի չորս պետութեանց. եթէ մինչեւ մէկ տարի համաձայնութիւն չգոյանայ, ամբողջ խնդիրը պիտի ներկայացուի Միացեալ Ազգերու խնամակալութեան Խորհուրդին: Այս առաջարկը պաղ ընդունելութեան մը արժանացաւ: Գ. Պէվին նորէն առաջարկեց Միացեալ Լիբիայի անկախ պետութիւն մը հաստատել: Գ. Մոլոթով ժամանակ խնդրեց խորհելու համար եւ ամբողջ հարցը մնաց առկախ:

Խորհրդաժողովին 20րդ նիստն էր այս, Ապրիլ 25էն ի վեր, եւ, բաղդատելով ուրբաթ եւ շաբաթ օրուան նիստերուն հետ, կը նշանակէր մէկ քայլ առաջ, երկու քայլ ետ: Հատուցումներու հարցի մասին ալ հակաճառութիւնը շարունակուելով, ի վերջոյ որոշուեցաւ մասնաւոր յանձնախումբին վերադարձնել ծրագիրը, նորէն ուսումնասիրելու համար

Օրակարգի երրորդ խնդիրն էր Թրիէսթէն: Գ. Մոլոթով դիտել տուաւ թէ քանի որ ինք հրաժարեցաւ Խ. Միութեան խնամակալութենէն՝ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ վրայ, միւս նախարարներն ալ պէտք է զիջումներ ընեն Թրիէսթէի մասին, այսինքն Եուկոսլաւիոյ յանձնեն զայն: Բայց Գ. Գ. Պէվին եւ Պըրնս կրկնեցին իրենց առարկութիւնները: Տեսնելով որ ոչ մէկ հարցի մասին համաձայնութիւն կը գոյանայ, ամերիկեան պատուիրակը առաջարկեց գերմանական խնդիրը քննել, մինչ Մոլոթով կը նախընտրէր փորձ մը եւս կատարել, համաձայնութիւն գոյացնելու համար իտալական դաշնագրի մասին: Այս առթիւ Գ. Պըրնս հարցուց թէ ուրիշ պետութիւններ ալ պիտի հրաւիրուի՞ն գերմանականհարցին քննութեան առթիւ: Գ. Պիտօ պատասխանեց թէ հակառակ չէ որ հրաւիրուին, բայց Գ. Մոլոթով բացատրեց թէ չորս նախարարները կը բաւեն: Վիճաբանութեանց ընթացքին, Գ. Պըրնս յիշեցուց իր ծրագիրը,— 25 տարուան դաշնագիր մը կնքել, Գերմանիան բոլորովին զինաթափ ընելու համար. ծրագիր մը որուն կ'ընդդիմանայ Խ. Միութիւնը: Ի վերջոյ որոշուեցաւ գերմանական հարցը քննել իտալական եւ պալքանեան դաշնագիրներու կարգադրութենէն վերջը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐԱԳ ՊԻՏԻ ԲԱԺՆՈՒԻ Մայիս 14էն սկսեալ, 150 կրամ՝ Մայիսի GB (100 կ.) եւ GA (50 կ.) կտրօններով:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Մարսէյլի մէջ, որոշեցի Ա. Ահարոնեանի այցելել։ Բարեկամի մը հետ տեսակցութիւն մը ունեցայ այս մասին։ Ինծի տրուած տեղեկութեանց առջեւ, որոշումս գործադրելու վարանեցայ։ Եւ վերադարձիս, մտածումները զիս մղեցին հաճոյքի ու ցաւի վերյիշումներու։ Եւ ունեցայ տեսակ մը խորունկ մղձաւանջ՝ գտնելու համար խոնարհումի ազնիւ հպարտութիւնը։

Մարդ չէր սպասեր եւ մարդ կրնար դուշակել, թէ, ամբողջ կէս դարէ աւելի իր հոգեկան կարողութենէն անխնայ զոհող, իր Ներսի կրակէն չարունակ սպառող, իր աչքերու լոյսէն անդադար նուիրող այդ Մեծ Հայրենասէրին աջանշելի լեզուն, օր մը, 1934 փետրուար 11ին, բանախօսութեան ընթացքին «Հայոց աշխարհի»... իր նախադասութիւնը չլրացուցած պիտի դադրի հնչելէ։ Ահաւոր կաթուած մը պիտի զգետնէր մտածումի այնքան բարձր ու գեղեցիկ կարողութիւն մը։ Եւ տարիներով զայն չարչարել դաժանօրէն։

Անշուշտ անմահ չէ Ա. Ահարոնեան։ «Հին Հելլէններու քով, անմահութեան աւազանին մէջ մկրտուած Աքիլլէսն անգամ, իր կրունկին վրայ ճակատագրական բիծ մը կը կրէր, որ իր առջեւ բաց կը պահէր մահու ճամբան»։ Ինծի կը թուէր, սակայն, թէ հայ ժողովուրդի այս հսկայ մտաւորականը այսպէս չչմեցուցիչ ցաւի մը պիտի չպարտուէր մէկէն։ Ես միշտ խորհած եմ թէ դէմքեր կան որոնց կեանքը բոլորովին տարբեր է սովորական մարդոց կեանքէն, թէ դէմքեր կան որոնց մահը հեշտ չէ ըմբռնել։ Անոնք, վերջին վայրկեանին իսկ ըսելիքներ ունին, իբրեւ շարունակութիւնը իրենց յանձնուած մեծ ու գեղեցիկ առաքելութեան։

Եւ միշտ խորհած եմ, ու հիմա, Մարսէյլի բարեկամիս տուած տեղեկութիւններուն առջեւ, կարծես կը հարկադրուիմ անդրադառնալ մինչեւ տղայութեանս օրերու դիւթական դաղտնիքներուն։

Հայրենի հէքեաթներու մէկ պատառին վրայ գեղեցկօրէն ծաղկած իմ գիւղը ունէր աղքատ բայց սիրուն, անկանոն բայց ներշնչող դպրոց մը։ Այդ դպրոցը, օր մը ընդունեց քաղաքացի այցելու մը։ Թուխ ու բարձրահասակ, ծանրախոհ ու իմաստուն կրօնաւորի պատկառանքն ունեցող այցելուն խօսեցաւ Խարբերդ գաւառի գրագէտ՝ Թլկատինցիի մասին։ Ես հազիւ տասն – տասներկու տարեկան, չեմ յիշեր որքան ժամանակ ծալապատիկ նստած՝ ունկնդրեցի։ Կը հասկնայի՞ դասախօսին բոլոր ըսածները։ Անշուշտ ոչ, բայց ինչ որ կը հասկնայի, իր ձայնի ելեւէջներուն հետ, տեսակ մը ցանկալի եռանդ էր, որ յաջողապէս կը ձգտէր փոխել զգացումներս, վեր հանել զիս անճարակ մանուկի վիճակէն, դարձնել տարբեր տղայ մը, մտածումի եւ ոգեւորութեան առաջին բաժակն ըմպող տղայ, տղայ մը որ այլեւս կարող է կախարդական աշխարհներ երեւակայել, եւ, հարազատ աշխարհի լոյսին տանող ճամբաներ որոնել։

Քաղաքացի մարդուն կատարած դասախօսութեան ազդեցութեան տակ՝ շատ չանցած, իրիկուն մը լսեցի թէ վաղը մեր գիւղը պիտի գայ Թլկատինցին։ Յաջորդող գիշերին հանգիստ քուն չունեցայ։ Առտուն կանուխ աճապարեցի անկողինէս ելլել, խոյս տուի տունէն, խոյս տուի եկեղեցիէն։ Հեռացայ գիւղէն, ու քաղաքի ճամբուն վրայ, անօթի, ի զուր ժամերով սպասեցի, ի զուր նայեցայ իմ գիւղը արձակուրդի եւ ուխտի գացող անծանօթ մարդոց դէմքերուն, հասակներուն։ Կը խորհէի թէ բնաւ չտեսած Թլկատինցիս երբ քովէս անցնի, զայն պիտի ճանչնամ ինքնաբերաբար։ Գիտէի թէ, ան ոչ միայն մօրուք այլեւ հասակով, կազմով, իր ամբողջ երեւոյթով անմահներու յատուկ կերպարանք ունի, եւ ես անոր արտակարգ երեւոյթի հրապոյրին առջեւ, պարզ մերձեցումով մը միայն իղձերու եւ բաղձանքներու ծարաւս յագեցնող օրհնութիւն մը պիտի ստանամ։ Կը խորհէի թէ, Թլկատինցին դիտելու, զննելու, մինչեւ հոգիներու խորը ճանչնալու կարող աչքեր ունի, աչքեր զուարթ, աչքեր հրավառ, որոնցմէ ծիրանի խորհուրդ մը պիտի ճառագայթէ վրաս, պիտի գեղեցկանամ, պիտի մեծնամ, պիտի զօրանամ մէկէն, գիւղ դարձիս, բոլոր զիս տեսնողներու զարմանքը պիտի գրաւեմ եւ արտայայտելու համարձակ հպարտութեամբ պիտի յայտարարեմ՝

— Ես Թլկատինցին տեսայ ամէնէն առաջ։

Թլկատինցին եկա՞ւ, անցա՞ւ իմ մօտէս։ Չեմ գիտեր։ Բայց գիտեմ որ ես մտախաբ չեղայ, որովհետեւ երեւակայածիս պէս մէկը չտեսայ եւ անոր գալու մասին ոչ ոք ինծի բան մը խօսեցաւ։

Ութ – տասը օր անցած էր։ Ուխտաւորները վերադարձեր էին։ Արձակուրդի եկողները սակայն, գիւղիս առջեւ, լճեզրի ծառաստաններու մէջ տեղ առած՝ կը շարունակէին իրենց կեանքի հաճելի վայելքները։ Անոնց մէջ էին Խարբերդի դոլէճներէն եւ վարժարաններէն ընթացաւարտ մաս մը ուսանողներ, որոնց աշխուժութիւնը կարծես կը կայծկլտար եւ ոգեւորութիւնը բնդուն գաղափարներու համակ ցոլք էր։

Ծովքը բնութեան եւ պատմութեան հրապուրիչ կախարդանքն ունէր։ Ծովքի մանուկներուն քով, մարմինը զօրացնելու համար, բարկ արեւին տակ, լճի ջուրերուն մէջ, աւազներուն վրայ խաղալու, ցատկռտելու, կանանչազարդ բլուրները մագլցելու, վազվզելու ոսկի հէքեաթը կար։ Ուսանողները չէչտուած ցանկութեամբ կը հետեւէին սերտելու այդ հէքեաթը։ Անոնք, իբրեւ յաղթական ու արի եղբայրներ, իրենց հանդէպ ցոյց տրուած համակրանքները վարձատրելու համար, կը սիրէին յաճախ իրենց մէջ ունենալ Ծովեցի փոքրիկները, անոնց խօսիլ իրենց մտաւոր կարողութենէն, բացատրել իրենց կատարած նուաճումներու կորովը։

Օր մը, այդ ընթացաւարտ ուսանողները որոշեցին Հարզաց լերան կատարը բարձրանալ։ Անոնց պիտի ընկերանային Ծովեցի քանի մը երիտասարդներ իբրեւ առաջնորդ, եւ գիւղի երիտասարդ քահանան իբրեւ կրօնական պիտի գովաբանէր լեռներու սրբութիւնը, հոն, կատարին վրայ մատուցանելիք պատարագով։

Հարզաց լեռը սրբազան էր, եւ, հնուց ի վեր, ամէն տարի իր տօնական օրն ունէր։

Լսեցի Ծովքի մեծ լերան բարձունքը մագլցելու այս որոշումը։ Լսեցի ու վազեցի քահանային, վազեցի հօրս։ Տէր հայրը, ցանկութիւնս դիմաւորելու սիրուն ժպիտ մը ցոյց տուաւ, իսկ բարի հայրս նախ մերժեց, առարկելով թէ դեռ շատ փոքր եմ եւ անկարող այդքան բարձր լեռ մը մագլցելու, յետոյ, իր զաւկին աշխուժութիւնը քաջալերող հօր մը խանդաղատանքով ըսաւ.

— Բայց եթէ ճամբան յոգնիս, յառաջանալու անկարող դառնաս, ոչ ոք պիտի օգնէ քեզի ու իմ որդիս կռնակելու պատիւէն պիտի զրկուիս։

Կախարդական աշխարհի խիզախութիւնները երեւակայող մանուկը չըմբռներ իրական աշխարհի յոգնութեան ահաւորութիւնը։

Մեր մեկնումի օրուան յաջորդող իրիկունը, մենք հանգիստ առինք լեռներու մէջ, մեծ լերան ծունկերուն վրայ հոսող աղբիւրին առջեւ։ Բնութիւնը մեր մարմինները օծելու եւ մեր յոգնութիւնները փայփայելու օրհնութիւնն ունի։ Զով օդ մը անդադար կը շոյէ մեր դէմքերը եւ մեր քիմքերուն կը ցանէ վայրի խոտերու եւ ծաղիկներու անուշ հոտերը։ Երկինքը ջինջ է, աստղերը աւելի խիտ ու պայծառ։ Եթերին ցոլքերը մութ ու գորշ գոյներու երակներ կը սփռեն եւ կը փայլփլացնեն հոս ու հոն, համաձայն հողին ու ապառաժին գոյացուցած վիճակներուն եւ անոնց հետ ունեցած իրենց յարաբերական աղերսին։

Ընթրիքէն վերջ, ուսանողները, մարզանքի փոքրիկ խաղեր ըրին։ Անոնց մէկը քիչ հեռու ցցուած քարաժայռի մը կողքին կռթնելով սկսաւ երգել.

Գարահիսար լերան կրծքին..

Ուրիշ մը անոր յաջորդեց Սեւ խաւարը, որուն վերջաւորութեան Տէր Պօղոս քահանան ըսաւ.

— Այս հրաշալի երգը, երգէ աւելի ցաւի ու ցասումի մռնչիւն մըն է, հզօր մռնչիւն մը ազատութենէ զրկուած եւ հալածանքներու ենթակայ դարձած հայ ժողովուրդի յուզումին։

Ծովեցի երիտասարդ մը.

— Ուրեմն առիւծ մը՞ն է Ա. Ահարոնեանը։

Ուսանող մը հաստատեց.

—Մտաւորական առիւծ մը, որ ազատութեան, յաղթանակի գեղեցկութեան կարօտ, ցաւի արտասովոր մռնչիւններով կը սորվեցնէ իր կորիւններուն բզկտել զիրենք հալածող թշնամիները։

Ա. Ահարոնեանի մտաւոր կարողութեանը եւ մեծութեանը մասին վկայութիւնները հետզհետէ ընդարձակուեցան, լեռներու մէջ, մեծ լերան հովանիին տակ։ Մեր հանգիստի վայրը լսարանական սրահի մը սրբութեան հանգամանքն ստացաւ։ Տէր Պօղոս քահանան նախագահեց, ուսանողները դասախօսներ դարձան։

(Մնացեալը յաջորդով) ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՑԵԱՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը եռանդուն գործունէութիւն մը ցոյց կու տայ։ Ապրիլ 27ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ կազմակերպած հանդէսը մեծ յաջողութեամբ պսակուեցաւ, ոչ միայն Հայերու այլեւ օտարներու գնահատանքին արժանանալով։ Այս առթիւ «Le Dauphiné թերթը կը գրէ.—

Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի մէջ, Կապոյտ Խաչը, այս գործունեայ բարեգործական կազմակերպութիւնը որ հայկական գաղութին մէջ իր փրկարար դերը կը կատարէ, տուաւ երեկոյթ մը։ Բացի«պիւֆէ»էն որ բոլորէն գնահատուեցաւ, մնացեալը զուտ ազգային էր, ժողովուրդը, արուեստագէտները եւ յայտագիրը։ Շնորհիւ Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի, որ սահուն կերպով երկու լեզուներն ալ կը խօսի, եւ գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ, Ֆրանսացի ունկնդիրը կրցաւ գնահատել Կապոյտ Խաչի իսկապէս բարեգործական նպատակները։ Վիէնէն Հ. Կ. Տէրմոյեան իր կարգին հայերէն խօսեցաւ իր հայրենակիցներուն։ Յայտագրին մէջն էր հուրիներու պատկեր մը գիւթիչ եւ աջանշելի երանգաւորումով, ինչպէս նաեւ «Վերջին Դատաստանը» թատերգութիւնը Ալեքսանդրոպլիչէն որ ռուսերէնէ թարգմանուած էր հայերէնի եւ որու դերակատարները բոլորն ալ Վիէնի հայ գաղութէն էին։ Վալանսի անոնց հայրենակիցները գնահատանքով կը ծափահարէին խաղը.— Թ.

Պայքար քարիւղի համար

Ներկայ իրանեան տագնապը հետեւանքն է հին ազդեցութեան պայքարի մը Սլաւներու եւ Անգլիացիներու միջեւ, պայքար որ առժամապէս կարգադրուած էր 1907ի ռուսեւբրիտանական եւ 1921ի ռուսեւիրանեան դաշինքներով։ Բայց 1944ին վերսկսելով, շաբաթներով շարունակուելէ վերջ, յանկարծ բոլորովին տարբեր երեւոյթ մը ստացաւ։ Տնտեսական բուռն կռիւ մըն է որ կը մղուի, տիրելու համար Իրանի եւ Միջին Արեւելքի քարիւղի հանքերուն։

Խորհրդային Ազըրպէյճանէն մինչեւ Սէուտական Արաբիան չեղ ժապաւէնի մը պէս կ'երկարին քարիւղի երեք կարեւոր գօտիներ։

Հիւսիսը, խորհրդային իշխանութեան տակ, Բագուի նաւթային գանգուածը, նուազումի նշաններ ցոյց կու տայ, թէեւ հոն է որ կը ճարուի տակաւին Ռուսիոյ քարիւղին մեծագոյն մասը, 10 միլիոն թոն, 21 միլիոնի վրայ, բայց հաւանաբար իրանեան Ատրպատականի կից հողերն ալ կը պարունակեն քարիւղ, մանաւանդ Կասպից ծովու ափերը։ Ստոյգ տուեալներ չկան դեռ, բայց երկրաբաններ կը կարծեն թէ քարիւղի ընդարձակ սաւան մը կը գտնուի Կասպից ծովու հարաւային արեւմտեան, հարաւային, եւ հարաւային արեւելեան ափերուն վրայ, նոյնիսկ ծովուն տակ։

Կեդրոնը, քաջածանօթ են իրանեւիրաքեան խաւերը, որոնք տենդագին կը շահագործուին։ Հանածոյի երեք գլխաւոր կեդրոններ կան, Իրաքի մէջ Մուսուլ – Քէրքիւքի շրջանը որ կը շահագործուի Իրաք Փէթրօլէում Քըմփէնիի կողմէ, կիսովին անգլիական դրամագլուխով, եւ մնացածը ամերիկեան եւ ֆրանսական դրամագլուխով, երկրորդ՝ Իրանի շրջանը, Իրաքի մօտ՝ Խանէքին, Նաֆթխանէ եւ Նաֆթ – ի Շահ, ուր անգլեւիրանեան ընկերութեան նաւթահորերը իրենց քարիւղը կը ղրկեն Քիրմանշահի զտարանները(Իրան) եւ Ալէվանտի զտարանները (Իրաքի մէջ։ Երրորդ՝ հարաւային Իրանը ուր կարեւոր շահագործում կայ Ապատանի հիւսիսային կողմի զտարանով միասին,— Մէսճիտ – իւլ Սուլէյման, Հաֆթքէլ, Աղա Ջարիէլ, Կաչ Սարան։ 1945ին Իրան եւ Իրաք արտադրած են 21.700.000 թոն քարիւղ, որուն 17 միլիոնը Իրանի բաժինը։

Հարաւը, Սէուտական Արաբիան, յարակից մասերով՝ Քովէյթ եւ Պահրէյն, ունին նաւթի խաւեր, որոնցմէ ոմանք կը շահագործուին բանուկ կերպով ամերիկեան ընկերութիւններու կողմէ, ընդամէնը երեք միլիոն թոն արտադրութեամբ։ Բայց էլ – Հազա գաւառին եւ Հիճազի բարձր հասոյթները շատ մեծ յոյսեր կը ներշնչեն։

Միջին Արեւելքի քարիւղի հարստութիւնը ուրեմն ահագին է, ներքին պահեստները կը հասնին 2 միլիառ 737 միլիոն թոնի, որուն 1100 միլիոնը Իրանի մէջ, 770 միլիոնը Իրաքի, իսկ 450 միլիոնը Սէուտական Արաբիոյ մէջ, 25 միլիոն թոնի տարեկան արտադրութեամբ — առանց հաշուելու Խ. Ազրպէյճանը — ինչ որ կրնայ իր վրայ հրաւիրել մեծ պետութեանց ախորժակը։ Ըսինք որ Իրանի, Իրաքի եւ Արաբիոյ այս հարստութիւնը բաժնուած է այսօր Անգլիացիներու եւ Ամերիկացիներու միջեւ, 60 առ հարիւրը անգլիական եւ 40 առ հարիւրը ամերիկեան։ Առաջինները կը տիրապետեն Միջին Արեւելքի կեդրոնին, իսկ միւսները հարաւին եւ նոյնիսկ Եգիպտոսի։

Այս պայմաններուն տակ դիւրին է գուշակել թէ Խ. Միութիւնը պիտի հետաքրքրուէր Միջին Արեւելքով, եւ այս՝ հետեւեալ հիմնական պատճառներով.—

Նախ, որովհետեւ իր քարիւղի կէսէն աւելին կը հայթայթուի Խ. Ազրպէյճանի նաւթահորերէն։ Բագուի պահեստները կարեւոր են տակաւին, թէեւ որոշ չափով նուազած։ Եթէ արտադրութիւնն ալ նուազեցաւ պատերազմի ընթացքին, պատճառն այն էր որ շատ սահմանափակուեցաւ պատրաստ մթերքի կազմութիւնը եւ անկարելի դարձաւ փոխադրութիւնը Պաթումի եւ Վոլկայի ճամբով, քանի որ Սեւ Ծովը Գերմանիոյ հսկողութեան տակ էր, եւ նոյնիսկ Վոլկայի մէկ մասը, Ստալինկրատի պաշարման ատեն։ Անշուշտ Բագու պիտի կորսնցնէ իր կարեւորութիւնը որոշ չափով, խորհրդային ընդհանուր արտադրութեան տեսակէտէն, եթէ կատարելագործուին նաւթային արտադրութիւնները Էմպայի՝ Կասպից ծովու հիւսիսային կողմը, Տաղստանի՝ Կովկասի հիւսիսը, եւ երկրորդ Բագուի, ընդմէջ Ուրալի եւ միջին Վոլկայի։ Բայց այս վայրերուն մէջ քարիւղը կը գտնուի երկրին շատ խորերը, եւ ամերիկեան մասնաւոր մեքենաներու կը կարօտին, թափանցելու համար մինչեւ քարիւղի զանգուածները, գետեղուած ժայռային ընդունարաններու մէջ, 3000էն 4000 մեթր խորութեամբ։ Միւս կողմէն յայտնի է որ Խ. Միութեան մէջ կը պակսին քարիւղի ճարտարապետներ եւ դեռ վերջերս ան փորձեց ամերիկեան ճարտարապետներ հրապուրել։ Այս խաւերուն շահագործումը ուրեմն պիտի ուշանայ, եւ դեռ երկար ատեն Բագուն է որ պիտի մնայ քարիւղի գլխաւոր հայթայթիչը։ Այս պատճառով, անհրաժեշտ կը նկատուի կազմել Բագուի առջեւ որոշ երկրամաս մը, իբրեւ Թումբ, ի պաշտպանութիւն անոր նաւթահանքերուն, որովհետեւ Սովետները չեն մոռ-

Յունաստանի գաղութին վիճակը երէկ եւ այսօր

ԽՄԲ.— Աթէնքէն Պուէնոս Այրէսի Արմէնիա թերթին ուղղուած նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ չահեկան տեղեկութիւնները, որոնք ընդհանուր գաղափար մը կուտան այս դժբախտ գաղութի կացութեան մասին.—

1940 Հոկտեմբեր 28ին կը սկսի հելլէն-իտալական պատերազմը: Ալպանիոյ բարձր լեռներուն վրայ, գերոյէն վար տասը աստիճան ցուրտի տակ, հելլէն քաջարի բանակը պարտութեան կը մատնէր իտալական զօրքը:

1941 Ապրիլ 6ին Գերմանիա պատերազմ հռչակեց Յունաստանի դէմ, 30ին մտաւ Աթէնք: Կեանքը իսկոյն փոխուեցաւ, ամէն ինչ սուղ, գործերը կանգնեցան. ուտեստեղէն չկայ. Ժողովուրդը սկսաւ գիւղերը խուժել, գիւղացիք դրամ չեն ուզեր, այլ զգեստեղէն ու գործիք: Ապրանքները կը բարձրանան, մէկը տասը, հարիւր: Անօթութիւնը ծայր կուտայ:

Հրապարակը ուտելիք չկայ. կաղամբին կոթերը իրարու ձեռքէ կը խլեն: Տասը օխա հացը կ'արժէ մէկ հնչուն ոսկի. երեսուն օխա հացով տուն մը կրնաս գնել: Մարդիկ գազաններու վերածուած են. հայրը իր մասին կը խորհի եւ տղան իր: Սովամահութիւնը կը սկսի 1941 Նոյեմբերին:

Ցուրտը կը սկսի, գործ չկայ, փայտ չկայ, դրամ չկայ, ամէն ոք իր ունեցածը կը տանի գիւղերը պատառ մը հացի փոխարէն ծախելու. մենք մեր մետաքսեղէն զգեստները գիւղերը կը տանինք, եւ հազիւ մէկ ու կէս օխա սիսեռ կը ստանանք փոխարէն: Մարդիկ սովահար կը մեռնին:

Ես մէկ ամսուան ընթացքին ափ մը չոր չամիչ եւ 25 տրամ հաց եմ կերած:

Գաղտնի շուկային վրայ շան, կատուի եւ էշու միս կը ծախեն, քաղաքը կը մեռկանայ:

Գերեզմանները կը փորուին աւելի խորունկ ու լայն, մէկ անգամէն 15—20 մեռելի համար:

Ազգային կեանքը արդէն մեռած է:

Կը գոցուին բոլոր դպրոցները, առանց բացառութեան, նիւթականի եւ ուտեստեղէնի չգոյութեան պատճառով: Եւ ասիկա մինչեւ 1942 մարտ ամիսը, երբ առաջին անգամ ըլլալով Միջազգային Կարմիր Խաչը կը սկսի օգնութեան: Կը բաժնուի օրական 40 տրամ հաց եւ պնակ մը ապուր, հոգ չէ թէ առանց իւղի:

Ժողովուրդը քիչ մը շունչ կը քաշէ: Գերմանացիները կը բանան ընտիրական աշխատանքներ: Շատեր կամայ ակամայ կ'երթան աշխատելու չարաթական երկուքուկէս օխա հացի փոխարէն:

Մինչեւ 1943 Աթէնքի եւ Պիրէոսի մէջ անօթութենէ մեռան աւելի քան 100.000 անձեր: Հետզհետէ սկսաւ արտաքին օգնութիւնը, Արժանթինի ցորենը կատարեց նախախնամական դեր մը: Իբրեւ երախտագիտական արտայայտութիւն Աթէնքի փողոցներէն մին, «Օտոս Վուլի», կոչուեցաւ «Արժենթինիքի Դիմոքրաթիա»:

1944ի սկիզբը եւ մինչեւ իրենց հեռանալը, Գերմանացիները սկսան բռնի Յունաստանի զանազան մասերէն երիտասարդութիւնըԳերմանիա տանիլ աշխատցնելու: Տարուեցան նաեւ հազարի չափ Հայեր:

Միայն Գոզինիայէն տարին 8000 քաղաքացիներ, եւ տեղւոյն վրայ սպաննեցին 300 հոգի: 1944ին Գոզինիան ամբողջ պաշարեցին եւ 15 — 50 տարեկան բոլոր այրերը տարին: Մեր թաղը չհասնելուն՝ մենք ազատեցանք:

Գացողներուն մեծ մասը վերադարձան, անոնք որ դժկամակութիւն յայտնած էին, ենթարկուած են տաժանելի աշխատութեանց:

1942ի սկիզբները կազմուեցաւ Համազգային մարմին մը, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ.եան, ռամկավարներու եւ հնչակեաններու: Նպատակն էր իրարու հետ հաշտ ապրիլ եւ դիմել արտաքին օգնութեան: Այս մարմնին ջիղն ու ոգին էր տարաբախտ Մ. Փափազեանը, որ հակառակ իր նիւթական վատ պայմաններուն, ամէն ջանք կը թափէր իր ազգակիցներուն համար. ամէն միջոցի կը դիմէր ազատելու բանտարկուած Հայերը:

1944 Հոկտեմբեր 12ին երկիրը կ'ազատագրուի եւ ժողովուրդը կը սկսի շունչ քաշել: Կը կազմուին Հայերէ ինքնիշխան «Կոմկուսի Ոստիկանական Մարմիններ», որոնք արտօնուած էին հելլէն նոյնանուն մարմիններէն՝ իրենց հասկցած ձեւով կատարել Հայերու գործերը: Եւ ահա կը սկսին հալածանքները: Դաշնակցութեան Գոզինիայի Զաւարեան վարժարանը կը գրաւուի եւ անունը կը դրուի Կարմիր Ակումբ: Գոզինիայի մէջ կը սպաննուի Դաշնակցութեան համեստ համակիր մը, կ'աքսորուին երեք Դաշնակցականներ եւ ռամկավարներ: Ֆիքսէն Միհրան Փափազեանը, Տիկինը, զաւակը եւ բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեան կը գտնուին սպաննուած, մերկ եւ փոսի մը մէջ նետուած: Բոլոր Դաշնակցական աչքի զարնող դէմքեր կ'ապաստանին անգլիական գօտի. Յոյները ոչ մէկ վնաս կը հասցնեն Հայերու, չարիքը կը գործուէր Հայերու կողմէ:

Ապստամբական այս վիճակը վերջանալով, բնականոն կեանքը կը սկսի:

Ներկայիս կիրքերը որոշ չափով մեղմացած են: Կը հրատարակուին երկու հայերէն թերթեր, «Ազատ Օր», նախկին «Նոր Օր»ի տեղ, խմբագիրն է Սեդրակ Գօհարունի եւ «Նոր Կեանք»:

Կազմուած է միջ-կուսակցա-Ազգային Մարմին մը: 75 առ հարիւր ծանր է Հայերու տնտեսական կացութիւնը: Դէպի հայրենիք վերադարձի ցանկութիւնը ընդհանուր է:

ԹԱՂԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

ՖԻՔՍ, ներկայիս ունի մօտ 5000 հայութիւն: Պէտք է ըսել որ Ֆիքսը իր նախկին ամփոփ հայութիւնը չունի. ունեւորներ 15—20 վայրկեան հեռու տուներ շինած կամ վարձած են. կեդրոնը նորէն նախկինն է, իր մէջ ունենալով Ամերիկեան վարժարանը եւ ազգային ու կաթոլիկ եկեղեցիները եւ դպրոցները:

Լուսաւորչական-եւ կաթոլիկ միացեալ վարժարաններու տեսուչն է Զաքար Զաքարեան: Աշակերտութեան թիւն է 600, կեանքի սղութեան պատճառով պիտաճէն դժուարով կը հայթայթուի:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը լաւ է, ունի 250 անդամ, որուն 150ը սկաուտ:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պատանեկան Միութիւնը կը հաշուէ 50 անդամ, Հ. Կարմիր Խաչը 90, որդեգրած է քսան աշակերտ, կ'աշխատիօգտակար ըլլալ հիւանդներու եւ չքաւորներու: Այս երեք կազմակերպութեանց շուրջ համախմբուած է տեղւոյն հայութիւնը որուն ջիղն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ֆիքսի հայութիւնը մնացեալ թաղամասերու բաղդատմամբ, տնտեսապէս աւելի լաւ պայմաններու մէջ կը գտնուի:

ԳՈԶԻՆԻԱ

Գոզինիայի հայութեան թիւը հինգ հազարը կ'անցնի, ունի մէջ-կուսակցական թաղականութիւն մը: Լուսաւոր. եւ կաթոլիկ միացեալ վարժարանը ունի 450 աշակերտ: Ամերիկեան վարժարանը 120 եւ Զաւարեանը 200: Շրջանի հայութիւնը տղքատ ըլլալուն մեծ մասով, Ազգ. վարժարան կը ղրկէ իր զաւակները, որովհետեւ ձրի է: Ժողովուրդին մեծ մասը կապուած է Դաշնակցութեան:

Այս շրջանին մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի 150 անդամ, 100ը սկաուտ: Զաւարեանը կը ծառայէ իրենց որպէս ակումբ: Հ. Յ. Դ. պատանեկան խումբը ունի երկսեռ 80 անդամ, իրենց դրադարանը յունահայութեան մէջ մէկ հատիկ է: Հ. Կարմիր Խաչը ունի 200 անդամ: Մեծապէս գնահատութեան արժանի են աղջիկները, որոնք հակառակ գերման տիրապետութեան, լուռ ու մունջ պահեցին իրենց գոյութիւնը:

Երբ հայ մեծամասնականներու ձեռքէն առնուեցաւ Զաւարեան վարժարանը, ան աւերակ դարձած էր: Մասնաճիւղը 6 ամիս իր հասոյթները յատկացուց անոր վերանորոգման: Ազգային կեանքի բազկերակը, այս շրջանին մէջ եւս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է:

ԼԻՓԱԶՄԱ

Երբեմնի չէն ու հոծ Լիփազմայի հայութենէն հազիւ 130 տուն մնացած է ներկայիս: Հայութեան մեծ մասը Ֆիքս եւ Գոզինիա փոխադրուած է: Ազգային կեանքը վերակազմուելու վրայ է, դպրոցը ունի 70 աշակերտ եւ երեք ուսուցիչ: Ֆիքս ունի «Կոմիտաս» եւ Գոզինիա «Քնար»նուագախումբերը:

Ըսէք Հ. Կարմիր Խաչին, որ հագուստ ղրկէ մեզի, մենք բոլորս ալ պէտք ունինք հագուստի:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ԳՈՐԾԵՐԸ

Վիէննայի մայրավանքը կրկնակի ռմբակոծման ենթարկուած՝ տակաւին կը պահէ իր ամբողջականութիւնն եւ գործունէութիւնը: Վերջին կռիւններուն հրանօթի ռումբ մը 5—6 մէթր երկայնքով կը քանդէ կողքը հսկայ տպարանին, որ այժմ վերակառուցուած՝ կը շարունակէ իր փրկարար դերը չնորհիւ եւրոպական ճոխ գիրերուն. 50 լեզուով կրնայ տպագրել: Ուրիշ ռումբ մը կ'իյնայ եկեղեցիին վրայ եւ կ'աներեւութացնէ նկարազարդ գմբէթը, վանքին բոլոր պատուհանները կը փշրուին, մակայն կառավարութիւնն ու բարերարները կը յաջողին մեծ մասով վերաշինել: Հայկական գիրքերն ու ձեռագիրները, ինչպէս նաեւ ամբողջ թանգարանը, ժամանակին արդէն կը յաջողին պատսպարել ամրակուռ նկուղներուն մէջ: Ներկայիս գրադարանը դրուած է իր նախկին տեղը, կը մնայ թանգարանի բաժինը: Ուտելիքի եւ հագնելիքի կարօտ են: Երկու հակառակորդ գրաւումներու ժամանակ, ոչ մէկ սեփականացում եղեր է կառավարութիւններու կողմէ:

Իսկ Պուլկարիոյ Մխիթարեան Հայրերը, Սոֆիայի խիստ ռմբակոծումէն ազդուած՝ սարսափահար ժողովուրդին հետ իրենք ալ կը մեկնին Ֆիլիպէէն ու կը ցրուին գիւղերու կամ քաղաքներու մէջ: Երաժշտագէտ Երգահան Հ. Գր. Հէպոյեան կը հաստատուի Խասքովօ, ուր60աշակերտներ (հայ թէ պուլկար) կը հետեւին իր մասնագիտութիւններուն: Մէկ տարուան մէջ՝ քաղաքապետին հովանաւորութեամբ ու ոստիկանապետին նախագահութեամբ՝ վեց զանազան նուագահանդէսներ կուտայ իր կազմած երգչանուագախումբով, անթեյր կը հեռասփռէ, ուրիշ քաղաքներ եւս եւս հրաւէրներ կը կարդան: Դաշնակի, ակորտէօնի, օրքէսթրի բազմաթիւ գործեր ունի, ինչպէս Pot-pourriներ, Perpetuum mobile, Brillante, Zephire, Nymphen Serenade, Romance, Die Unrubige, Vergangenes Glück, եւ շատ մը ուրիշ կտորներ մեկենասի կը սպասեն տպուելու, թէեւ անտիպ՝ հոն արդէն ժողովրդականացեր են, մանաւանդ «Երնէ՜կ էն օրերուն»ը: Այս երիտասարդ Մխիթարեանը մեծ ապագայ կը խոստանայ, միայն թէ՝ Կոմիտաս վարդապետի նման՝ գործելու առիթը չկորցնէ իրմէ:

Ռուսական գրաւումէն վերջ, ինքը մինակ կը վարէ Ֆիլիպէի Մխիթարեան վարժարանը, որովհետեւ միւս երեք Հայրերը կը ձերբակալուին ու կը դատապարտուին խիստ աշխատանքի — քարակիրութեան: Եօթը ամիս եւ 7 օր վերջ անոնք կ'ազատին իրենց ծանր պարտականութենէն, եւ հիմա միասին լծուած են դպրոցական կրթիչ գործին՝ երաժշտագէտին տեսչութեան տակ: Վարժարանը բաց է հայ աշակերտութեան առջեւ առաւօտէն մինչեւ կէսօր. կէսօրէն վերջ, հրեայ համայնքութիւնը կ'օգտագործէ այդ շէնքը եւ ընդարձակ բակը: Տխուր երեւոյթ մըն է նաեւ քանի մը բախտախնդիր անձերու միաբանութենէն բաժանումը:

Կ. Պոլսոյ Բանկալթիի հռչակաւոր լիսէն, միշտ բարգաւաճ ու յառաջդէմ, միշտ ճկուն ու համակերպող, այժմ ի վերջոյ սկսեր է կքիլ թրքական ծանր լուծին տակ: Կը յուսանք որ այդ եւս կ'անցնի նախորդ օրերու նման:

Յ.

ցած Ֆրանքեւանգլիական ծրագիրը, 1939ին, որ նպատակ ունէր ռմբակոծել Բագուի քարիւղները, եւ շատ լաւ գիտեն թէ ռուսական Ատրպատականը պաշտպանուած չէ հարաւէն՝ 'այսինքն Իրանի կողմէն, որ եւ է բնական սահմանագլուխով մը, քանի որ Արաքս գետը որ միակ սահմանագլուխն է Իրանի եւ Խ. Միութեան միջեւ, կը հոսի նեղքին ընդարձակ դաշտի մը մէջէն: Խորհրդային կառավարութեան ըմբռնումով իրանեան Ազրպէյճանի վերահսկողութիւնը կը ներկայանայ ուրեմն իբրեւ անհրաժեշտ՝ Բագուի ապահովութեան համար:

Երկրորդ՝ Սովիէթները կ'ուզեն ձեռք դնել հիւսիսային Իրանի քարիւղի հարստութիւններուն վրայ, որոնք ահագին արժէք կը ներկայացնեն ըստ երկրաբաններուն: Ռուսերը կ'ուզեն դրաւել մէկ մասը միջին Արեւելքի քարիւղին, որուն շահագործման մենաշնորհն ունին այժմ Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները: Ասկէ զատ կը վախնան որ եթէ իրենք ոտք չդնեն Ազրպէյճանի մէջ, նորէն Անգլիացիները եւ Ամերիկացիներն են որ պիտի գան հոն, զի այս վերջինները արդէն կատարեցին այդ փորձը առնուազն երեք անգամ՝ 1907ին, 1914ին եւ 1923ին: Կ'ըսուի թէ 1907ին, Պաթումցի Վրացի մըն էր որ Անգլօիրանեան ընկերութեան ծախեց իր իրաւունքները, 200.000 սթերլինի փոխարէն: Այս ընկերութիւնն էր որ 1920ին հիմնեց Նորթ Փըրշիըն Օյլ Քըմփէնին, հիւսիսային Իրանի քարիւղները շահագործելու համար եւ միեւնոյն տարին Թէհրանի կառավարութենէն բացառիկ մենաշնորհ ստացաւ այդ մասին, թէեւ յետոյ այդ համաձայնութիւնը չվաւերացուեցաւ: Ասոր յաջորդեց ամերիկեան Սթանտարտ Օյլ ընկերութիւնը 1921ին, որ միեւնոյն շրջաններուն մէջ մենաշնորհներ ստացաւ 5 միլիոն տոլարի փոխարէն, հասոյթին ալ հարիւրին 15ը Իրանի թողլու պայմանով: Այս փորձը յաջողեցաւ միայնԱնգլօիրանեան ընկերութեան բողոքին շնորհիւ: Վերջապէս 1923ին ամերիկեան Սինքլէր ընկերութիւնը կրկնեց նոյն փորձը, բայց միեւնոյն ընդդիմութիւններն արգելք եղան իրեն: 1939ին նոյնիսկ Հոլանտայի կողմէ դիմումներ կատարուեցան հիւսիսային Իրանի մէջ մենաշնորհներ ձեռք բերելու համար:

Ասկէ կը հետեւի որ Խ. Միութիւնը ստիպուեցաւ զգուշութիւններ ձեռք առնել՝ Ազրպէյճանի մէջ օտար ընկերութեանց հաստատման դէմ, որուն արդիւնքն եղան իր կատարած երեք գլխաւոր փորձերը, նախ 1921ին Իրանէն խոստում առաւ որ ռուսական ազդեցութեան գօտիին մէջ մենաշնորհներ պիտի չտայ օտարներուն. բայց քանի մը ամիս վերջ Սթանտարտ Օյլի կատարած ջանքերը ցոյց տուին որ այդ խոստումը մեծ արժէք չէր ներկայացներ: 1944ին Խ. Միութիւնը վերստին յարձակումը եւ Թէհրանի կառավարութենէն պահանջեց ընդարձակ մենաշնորհներ, մանաւանդ հիւսիսային եւ հարաւային Ատրպատականի, հիւսիսային Խորասանի մէջ եւն.: Թէհրանի կառավարութիւնը մերժեց, որով իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները բաւական ձգտեցան Խ. Միութեան հետ: Արտաքին պաշտպանութիւններ կամ խոստումներ պատճառ եղան որ կառավարութիւնը հետեւի յստակ քաղաքականութեան մը, 1944 դեկտ. 2ի օրէնքով խիստ պատիժներ սահմանուեցան ո եւ է նախարարի դէմ որ պիտի յանդգնէր ընդարձակ մենաշնորհներ տալ օտարներու՝ պատերազմի վերջաւորութենէն առաջ, իսկ 1945ին Իրանի նոր դահլիճը երկրին քարիւղներուն համար մասնագէտ խորհրդական նշանակեց Գ. Կիւլպէնկեանը, եւ Անգլիացիք էին որ այս անձը Թէհրան փոխադրեցին օդանաւով:

Ցաղթանակի Ա. տարեդիցը

Կիրակի օր մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Յաղթանակի առաջին տարեդիցը, թէեւ օդը աննպաստ էր (անընդհատ անձրեւ կը տեղայ կիրակի ցերեկէն ի վեր)։ Զօրահանդէսին կը մասնակցէին դաշնակից զինուորներ ալ։ Մասնաւոր ամպիոններ շինուած էին Էթուալի հրապարակին վրայ, Յաղթական Կամարին շուրջը, օտար հիւրերու համար։ Անգլիոյ արտաքին նախարարը Լոնտոնէն գացած էր նորէն, խորհրդակցելու համար վարչապետին հետ, իսկ Մ. Նահանգներու նախարարը ոչ միայն մասնակցեցաւ պաշտօնական արարողութեանց, այլեւ խառնուեցաւ հանդիսատեսներու բազմութեան։

Վարչապետը, Գ. Կուէն այս առթիւ ճառ մը խօսելով, փառաբանեց Դիմադրական պայքարի Ֆրանսան, որ «երբեք ծունկի չեկաւ յաղթական բարբարոսութեան առջեւ», զօր. տը Կօլը, «որ 1940 Յունիս 18ի անմահ պատգամը արձակեց»։ Ապա Ֆրանսայի երախտագիտութիւնը յայտնեց այն ժողովուրդներուն որ մասնակցեցան պայքարին եւ յաղթանակին, զատ զատ յիշելով Մեծն Բրիտանիան, Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները։ Յետոյ փառաբանեց ազատութեան գաղափարը եւ Ֆրանսայի դեղեցիկ աւանդութիւնները։

Նոյն օրը զօր. տը Կօլ ուխտի գնաց Քլէմանսոյի գերեզմանը, Վանտէի մէջ, ուր 5000 հոգի համախմբուած էին ամէն կողմէ։ Փարիզէն ալ 50 օտար թղթակիցներ գացած էին, կարծելով թէ զօրավարը քաղաքական ճառ մը պիտի խօսի, բայց յուսախաբ եղան։ Զօր. տը Կօլ խօսեցաւ միայն հինգ վայրկեան, յորդոր կարդալով ազգային միութեան։ «Պառակտեալ աշխարհի մը մէջ, մեզի համար ապահովութիւն եւ ազատութիւն չկայ, առանց կարգապահութեան՝ զօրաւոր պետութեան մը առաջնորդութեամբ եւ միացեալ ժողովուրդի մը խանդավառութեամբ»։

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, զօրավարը յայտարարեց թէ իր թեկնածութիւնը պիտի չդնէ յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ։ Հարցում մըն ալ եղաւ իր ապագայ ծրագիրներու մասին։ «Ես մարգարէ չեմ», պատասխանեց զօրավարը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

58 ՀՈԳԻ ԿԱԽԱՂԱՆԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ Տախաուի մէջ, իբրեւ պատասխանատու Մաութհաուզէնի արգելարան – տանջարանին սարսափներուն։ Երեք պաշտօնեաներ ալ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցան։ Դատավարութիւնը տեւեց 37 օր։ Այս առթիւ ամերիկեան դատախազը խիստ ճառ մը խօսեցաւ, իսկ Նախագահը զատ զատ կանչել տալով ամբաստանեալները, կարդաց վճիռը։ Բոլոր մահապարտներն ալ պիտի կախուին։

«ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹԷՀՐԱՆԻ ԵՒ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԻՋԵՒ»,— Այս զրոյցը կը շրջի քանի մը օրէ ի վեր, իբրեւ հետեւանք Ատրպատականի հետ կատարուած բանակցութիւններու ձախողման։ Զրոյցը հաղորդած էր Ռիւթէրի գործակալութիւնը, ըսելով թէ Թաւրիզի անթելին համաձայն, Ատրպատանի կառավարութիւնը պատերազմ յայտարարած է Իրանի դէմ եւ թէ ազգ. բանակը Թէհրանի վրայ կը քալէ։ Սակայն իրիկուան դէմ նոյն գործակալութիւնը կը խնդրէր ջնջել այդ լուրը, առանց ուրիշ բացատրութիւն տալու։ Վերջին լուրերու համաձայն, Թէհրանի կառավարական ուժերը կազմ եւ պատրաստ դիրք բռնած են Կասպից ծովէն մինչեւ Իրաքի սահմանագլուխը, Ատրպատականը կտրելով երկրի մնացեալ մասէն։ Զրոյց կը շրջէր թէ կառավարութիւնը որոշած է ի հարկին զինու զօրութեան դիմել, ծունկի բերելու համար Ատրպատականը, բայց վարչապետը հերքեց։ Պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին։ Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը անորոշ է։ Թաւրիզի անթելը կ'ազդարարէր առջի օր.— «Եթէ իրանեան զօրքը մեր հողը մտնէ, պիտի կռուինք։ Մենք պիտի չընդունինք Թէհրանի բռնակալութիւնը, պիտի չհրաժարինք մեր ժողովրդապետական ազատութիւններէն»։ Հեռագրի մը համաձայն, Ատրպատականի վարչապետը Թաւրիզ վերադարձած է։

218 ՌՈՒՍԵՐ գոց բեռնակառքերու մէջ դրուելով, Պավարիոյ ամերիկեան իշխանութեանց կողմէ յանձնուեցան խորհրդային իշխանութեանց։ Թերթերը կը գրեն թէ ասոնք վերջին մասն են այն գերիներուն որոնք միացած էին զօր. Վլասովի բանակին, կռուելու համար իրենց երկրին դէմ։ Ամերիկացիները ամէն միջոց ձեռք առած էին, որպէսզի կալանաւորները չփորձեն փախչիլ կամ անձնասպան ըլլալ. բայց մէկը յաջողած էր վիզը կտրել ածելիով մը։ Այս խումբը մաս կը կազմէր 3400 գերիներու որոնք պահանջուած էին Խ. Միութեան կողմէ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ։ Ամբողջ գործողութիւնը կատարուեցաւ կատարեալ գաղտնապահութեամբ։

ԼԷՕՆ ԲԼՈՒՄ յայտարարեց թէ երկու ամսուան բանակցութիւնները բարեյաջող ելքի մը յանգած են եւ թէ Ամերիկա շուտով պիտի յայտնէ արդիւնքը։

ԾԱՂԻԿ ՄԸՆ ԱԼ ԽԱՄՐԵՑԱՒ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Տէսինի մասնաճիւղը դժբախտութիւնն ունեցաւ կորսնցնելու իր հիմնադիր եւ ժրաջան անդամներէն մէկը, Վաղարշակ Տէմիրճեան, որ շիջեցաւ Մայիս մէկին, մենէնժիթ հիւանդութեամբ, 23 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ, խոր սուգի մատնելով իր ծնողքը, եղբայրները, ընկերներն եւ ամբողջ գաղութը։ Ծնած էր 1923 Մայիս 23ին Հալէպի մէջ։ Հայրը, ընկեր Մկրտիչ Տէմիրճեան —Մուշի Վարդով գաւառի Կունտամիր գիւղացի — 1925ին Հալէպէն Մարսէյլ կուգայ, իսկ 1943ին ալ Տէսին։ Ընկեր Վաղօնը Մարսէյլի մէջ իր պատանեկութեան շրջանը կ'անցընէ Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութեան մէջ, իսկ Տէսին հաստատուելէն վերջը կը մտնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, մինչեւ «Նոր Սերունդ»ի կազմութիւնը, որու հիմնադիրներէն մէկը կը դառնայ։

Ինչպէս Մարսէյլի մէջ, հոս եւս սիրուած էր բոլորէն, իր համեստ բնաւորութեամբ եւ ազգային վառ զգացումներով։ Հազիւ սկսած էր անձնական գործ մը ունենալ — կօշկակարութիւն — եւ նեցուկը կը դառնար բազմանդամ ընտանիքէն եւ հօրը։ Նոր նշանուած էր, եւ ահա «չարխը փալաքը» եկաւ իր բախտի անիւը շրջելու։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մայիս 4ին։ Աննախընթաց բազմութիւն մը կը հետեւէր իր դագաղին մինչեւ գերեզմանատունը, ուր իր ընկերներէն Արլէն Փափազեան՝ գեղեցիկ դամբանական մը կարդաց, բոլորի աչքերէն արցունքներ քամելով։ Ներկայ էին Մարսէյլէն, Վիէնէն եւ Ս. Էթիէնէն իր բոլոր ազգականները, հայրենակիցներն եւ ծանօթները։ Ծաղկեպսակներ (16 հատ) բերած էին Տէսինի, Վիէնի եւ Ս. Էթիէնի Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը, Տէսինի Կապոյտ Խաչը, Նոր Սերունդը, Լիոնէզի բանուորները եւ մօտիկ ազգականները։

Օտար հողը թող թեթեւ գայ վրադ, ամէնուս սիրելի Վաղօ։— Վեհունի

SALLE GAVEAU, 45 RUE LA BOETIE

26 Մայիս, կիրակի ժամը 2.30ին, նուագահանդէս սենեակի երաժշտութեան (Musique de chambre), կազմակերպուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ կողմէ։ Կը մասնակցին Իրիս Պիւլպիւլեան (երգ), **Jeanine Cavard** (դաշնակ), **Roger Loewenguth** (ջութակ), **Marcelle Gaudais** (տաւիղ), **René Grujon** (սրինգ)։ Յայտագրին մէջ՝ գործերը Տիգրանեանի, Կոմիտասի, Տէր Գրիգորեանի, Սպենդիարեանի, Պարթեւեանի եւ Պախի, Պէրլիոզի, Մոցարտի, եւայլն։ Տոմսերու համար դիմել Հրանտ Սամուէլի 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88-65 եւ Սապօնճեանի, 39 rue de Trévise, Pro. 05-91։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Օր. Ֆլորա Շէօհլաեան եւ Տիկին Զարուհի Տէր Թովմասեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ բոլոր ընկերուհիներուն, ինչպէս եւ ամէն անոնց որ անձամբ կամ նամակով ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց եղբօր ՌԱՖԱՅԷԼ ՇԷՕՀԼԱԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ։

ՄԱՏՐԻՏԷՆ կը հեռագրեն թէ արիւնալի հրայանաձգութիւններ տեղի ունեցան քաղաքին կեդրոնը, ոստիկանութեան եւ հանրապետականներու միջեւ։ Պաշտօնական լուրին համաձայն, չորս – հինգ ահաբեկիչներ ռումբ մը նետած էին, որ չպայթեցաւ։ Գաւառի մէջ ալ խլրտումներ կը նշմարուին։ 50 հոգի ձերբակալուած են միայն մէկ գիւղի մէջ։

ԾԱԽՈՒԱԾ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ վարձակալները պիտի չկրնան դուրս հանուիլ մինչեւ 1946 Դեկտեմբեր 31։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ հետ կատարուած բանակցութիւնները նորէն ձախողեցան, ինչ որ պիտի սաստկացնէ պայքարը ոչ միայն Հնդիկներուն եւ Իսլամներուն, այլեւ Հնդիկներուն եւ Անգլիոյ միջեւ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Սեպտ. 1ին հանրաքուէ պիտի կատարուի, ճշդելու համար երկրին վարչաձեւը, հանրապետութիւն կամ միապետութիւն։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն.— Իսմէթ Ինէօնիւ ճառ մը խօսելով Հալքի արտակարգ ժողովին մէջ, յայտարարեց.— «Պիտի հրաժարիմ հանրապետութեան նախագահութենէն, եթէ կուսակցութիւնը պարտուի յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ»։ Ինք անձամբ պիտի պայքարի կուսակցութեան գլուխն անցնելով։ Արտաքին քաղաքականութեան առթիւ, Նախագահը հաւաստեց թէ «Թուրքիոյ դիրքը մեծապէս բարւոքած է ասենէ մը ի վեր»։

22 ՍՈՎԱՀԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐ պտտելէ վերջ Ամերիկա վերադարձաւ Պ. Հուվըր եւ իր տեղեկագիրը ներկայացուց նախագահին։ Միտք չունի պարենաւոր հաստատելու Մ. Նահանգներուն մէջ, թէեւ շատ ծանր կը գտնէ Եւրոպայի պարենաւորման վիճակը։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Օր. ՍԻՐԶԱՆ ՋԱՄՊԱՔՃԵԱՆ
Պ. ԿԱՐՊԻՍ ԿԷՕԼՃԻՔԵԱՆ
Մարսիլիա, 28-4-1946 Նշանուած Լոնտոն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé, métro Pigalle։ Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Անգլիա եւ Հայկ. Դատը»։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, 26 rue Paul-Berti ներքնասրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բարդէն Սիւնի» խումբը կազմակերպած է դասախօսութեան շարք մը Place du Peuple, Café Besseti վերնայարկը։ Պիտի բանախօսէ Պ. Հ. ՔԱԼՈՒԵԱՆ, 15 Մայիս իրիկուան ժամը 8ին։ Նիւթ՝ «Ներսէս պատրիարք Վարժապետեան եւ 61րդ յօդուածը»։ 16 Մայիս իրիկուան ժամը 8ին «Պետրոս Դուրեան եւ իր քերթուածները»։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գուլ. Օտտայի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի պարահանդէսը մայիս 18ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Central Bari մէջ, 117 Route Nationale (La Viste) sur le Plateau, Place d'Aixէն առնել 26թիւ հանրակառքը։

ՏԷՍԻՆ.— Դպրոցական հանդէս կազմակերպուած Հայ Կրթական Մարմնի կողմէ, կիրակի, 19 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Հայ Ժող. Տան մէջ։ Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, եւ թատերգութիւն մը «ԱՅՆ ԳԻՇԵՐԻՆ», դպրոցականներու կողմէ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ գեղարուեստական պարանցիկ ցերեկոյթը, 19 Մայիս Կիրակի ժամը 14—23, Hôtel Lutétiai գեղեցիկ սրահներուն մէջ։ Տոմսերու վաճառումը սովորական վայրերը։

Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ կը ներկայացնէ Մեսրոպ Տէր Մինասեանի՝

Ժառանգորդը

Տրամ 5 արար, հայ ընտանեկան կեանքէ

Շաբաթ 18 Մայիս ժամը 9ին, Շիմիի Թատրոնը, 22 rue St. Dominique, մեթրօ Invalides։ Կը մասնակցին Տիկին Բ. Դաւիթեան, Տիկին Ագնաւուրեան, Պ. Պ. Ս. Մաքսուտեան, Ն. Մարգարեան, Գ. Տէրվիշեան, Տիգրան Պօղպատ, Գ. Բիւզանդ, Կ. Պետրոսեան, Տ. Աղլաղանեան եւ Գէորգ Վարդանեան (կոմպարսիկ)։

Տոմսերու համար դիմել ճաշարան Հ. Սասունի 31 rue d'Alexandrie - Paris։

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ անդամներէն կը խնդրուի որ իրենց հրատարակութիւններէն 5ական օրինակ փութան տրամադրել բժ. Գալճեանի, 5 rue Maubeuge, ցուցադրելու համար Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան կազմակերպած ցուցահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 30ին, ժամը 14.30ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ կօշկակարի (bottier) լաւ գործաւոր մը։ Դիմել ՆՈՒՐԻՋԱՆԵԱՆԻ, 11 rue des Carmes, Paris (5)։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Տիկին Սօֆի Պետիկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Հրանտ Քէօսէեան 300 ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին, ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան 1000 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին։ Տէր եւ Տիկին Կարօ Երանեան 500 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին եւ 200 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին։

ETAB. ZAREH
ԿՕՇԻԿԻ վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյք, ՄՈՐԹ ԵՒ ԿԱՇԻ, 348 rue des Pyrenées, Paris (20)։ Հեռ. Men. 69-86։

CHEZ SASSOUNI
ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ՍԱՍՈՒՆԻ
ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65
Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ զանազան ըմպելիներ։ Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի մասնաւոր սրահ։ Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօֆիա Պօղոսեանի։ Կիրակի օրերը գոց է։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 70 ... 400, Ֆրանս. 200 ֆրանք

Jeudi 16 MAI 1946 Հինգշաբթի 16 ՄԱՅԻՍ

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4701 – Նոր շրջանի թիւ 340 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿ ՆՈՐԸ ՄԷԿ ՀԻՆԸ

Տարին տասներկու ամիս կը գրաղինք նոր սերունդին փրկութեան հոգերով։ Բայց, չենք մոռնար նոյնքան հիմնական հարց մը,— «ժառանգորդներ» հասցնել նաեւ միջին սերունդէն։

Աւելի պարզ խօսինք։

Հարեւանցի հաշուելով 1940էն ի վեր արձանագրուած մահերը, կը տեսնենք որ առ նուազն 60—70 դէմքեր մեզմէ բաժնուած են անդարձ։

Դէմքեր որոնք ակօսներ բացին, հետքեր ձգեցին ազգային մշակոյթի, ազատագրական պայքարի կամ հանրային գործունէութեան եւ հրապարակագրութեան մէջ։ Մշակներ, վաստակաւորներ որոնք լուսաւորեցին մեր կեանքը, համաձայն իրենց աշխարհահայեացքին եւ կարողութեան, ինչպէս եւ միջավայրի պայմաններուն։

Եւ դեռ շատ մը կորուստներ անծանօթ կը մնան, պատահած ըլլալով ի սփիւռս աշխարհի։

Անոնց մէջ կային ուսուցիչներ, յեղափոխականներ, քաղաքական գործիչներ, գրագէտներ եւ բանաստեղծներ, բայց մանաւանդ մարդիկ որ եռած էին հանրային գործունէութեան զանազան ճիւղերուն մէջ։

Անոնց անմիջական յաջորդները պիտի ըլլան անշուշտ, միջին սերունդի արժէքաւոր ներկայացուցիչները։ Եւ աւելի նորերը։

Ուսուցիչներու մասին չենք խօսիր։ Այդ ասպարէզը ամէն բանէ առաջ դպրոց եւ նուիրում կը պահանջէ։ Իսկ մեր ապրած երկիրը, ինչպէս Ամերիկան, անջրդի անապատ է, այս տեսակէտէն։ Աւելի բախտաւոր են արեւելեան գաղութները, եւ մանաւանդ Սուրիա – Լիբանանը, Եգիպտոսը, Կիպրոսը եւ հեռաւոր Իրանը։

Գրագէտներու եւ բանաստեղծներու մասին ալ չենք խօսիր։ Բերքը առատ է, այս ճակատին վըրայ, եւ խորապէս կազդուրիչ։ Գոնէ երկարատենի համար։ Ունինք տաղանդներ — այստեղ եւ ամէն տեղ — որոնք եթէ օր մը ամփոփուին միացեալ հայրենիքին մէջ, փրկուելով մաշեցնող անբնութութենէն, ապահովաբար Երեւանը ինքն ալ պիտի զարմանայ։

Կը մնայ հանրային ասպարէզի ծառայողներու պարագան։

Բուն ազգային շրջանակի գործունէութեան համար թեկնածուներ չեն պակսիր։ Ասպարէզն այ սահմանափակ ըլլալով, մեծ պատրաստութիւն, հմտութիւն չի պահանջեր։ Եկեղեցի, առաջնորդարան, Ազգ. վարչութիւն եւ յարակից խորհուրդներ ու ժողովներ միշտ ալ պիտի ունենանք, իրենց կամաւոր աշխատակիցներով։ Կը բաւէ որ թեկնածուներն ըլլան վստահելի, խղճամիտ եւ ընդունակ՝ շինարար աշխատանքի։

Մեզի մտահոգութիւն կը պատճառէ հանրային գործունէութեան ամէնէն փշոտ ասպարէզը,— այն որ կը կոչուի քաղաքական։

Ուրեմն պոլիտիկոսնե՞ր։ Ոչ եւ ոչ։

Ուզենք – չուզենք, դեռ երկար ատեն պիտի փնտռենք մարդիկ, որոնք ընդունակ ըլլան քաղաքական դատ մը պաշտպանելու։ Ոչ միայն արտաքին աշխարհին առջեւ, այլեւ ներսը։ Նոյն իսկ հայրենիքին մէջ եւ հայրենիքին համար։

Ինչ ուժեր ալ ունենանք Հայաստանի եւ ամբողջ Խ. Միութեան մէջ, նորէն պիտի մնան շատ մը թափուր դիրքեր։ Ասպարէզներ, պարտականութիւններ որոնք պատրաստուած ուժեր, տաղանդներ կը պահանջեն։ Մշակներ որ կարենան պաշտպանել այս ժողովուրդին շահերը, լրացնելով պետութեան գործը։

Արդ, Արտասահմանի միջին սերունդէն քանի՞ հոգի պիտի կրնայիք համրել, որ պարզ սեպած ըլլան բռնել անհետացածներուն եւ յոգնածներուն տեղը։ Ոչ միայն անոնց տեղը բռնել, այլեւ գերազանցել զանոնք իրենց պատրաստակամութեամբ, յարատեւութեամբ եւ մանաւանդ պաշարով։

Չենք ժխտեր, շատեր կան որ ասպարէզ նետուած են եւ կ'աշխատին արժեցնել իրենց արդար յաւակնութիւնները։ Նոր սերունդին մէջ ալ։

Եւ սակայն, ուրիշ բան է պատահաբար գործի մը կպչիլ, եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ ասպարէզին ծառայել յարատեւօրէն։ Միշտ ջանալով լրացնել անոր տարրական պահանջը,— պաշար։

Այդ պարտականութիւնը ամէնէն առաջ կ'իյնայ քաղաքական հոսանքներուն վրայ։ Եւ դիւրութիւններ չեն պակսիր, եթէ մէկդի դնենք «ամաթէօր»ի հոգեբանութիւնը։

«Արուեստասէրները» բաւական չեն, լեցնելու համար բացը որ հետզհետէ կը լայնայ։ Շ.

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Կորսուած ազատութիւնը...

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Ցարաչի)

Հալէպի Համաժողովի յետաձգումը առիթ է տուած, որ Թուրք թերթեր փնտռեն դարձեալ կորսուած ազատութիւնը ...

Պոլսոյ «Հիւր Սէս»ի մէջ, Անգարայի նախկին քաղաքապետ Ասաֆ Իլպայ կ'ողբայ այդ ազատութեան կարճատեւ կրկներեւոյթը եւ կը խորհրդածէ, «մեր նուիրական իրաւունքը» խորագրին տակ.

— «Ժողովրդապետութիւնը բացատրել՝ բարդ գործ չէ։ Ցորչափ մարդ տէր է իր չորս նուիրական ազատութիւններուն,— ազատութիւն խօսքի, գիրի, խիղճի եւ մտածումի —, զաւակն է դեմոկրատ երկրի մը։ Կրնանք ըսել, թէ Թուրք հայրենիքը ատենէ մը ի վեր տէր է այս ազատութիւններէն մէկ մասին։ Եւ սակայն, անոնք (այդ ազատութիւնները) ենթարկուած են կարգ մը յետամնաց օրէնքներու կաշկանդումին։ Մենք, բանաձեւած ենք եւ ընդունած կարգ մը օրէնքներ, որոնք ոչ միայն մեր ազատութիւններուն, այլեւ մեր Հիմն. Կազմակերպութեան օրէնքին հետ խոտոր կը համեմատին։

«Ոստիկանութեան թէ կազմակերպութեանց օրէնքները, օրինակ, բազմաթիւ ձեւակերպութիւններու եւ դժուարութեանց կ'ենթարկեն ազգային թէ քաղաքական խմբակցութիւններու կազմակերպութեան գործը։ Մինչդեռ, Հիմն. Կազմակերպութեան Օրէնքի 68 եւ 70երորդ տրամադրութիւնները բացարձակապէս կը հաստատեն մեր նուիրական իրաւունքները,— «Ամէն Թուրք՝ ազատ կը ծնի, եւ ազատ կ'ապրի։ Ազատութիւնը՝ իրաւունք կուտայ մարդուն ընել բոլոր այն բաները, որոնք վնաս չեն պատճառեր ուրիշներու։ Թուրքերու բնական իրաւունքն է միութիւններ ու կազմակերպութիւններ ստեղծել, գրել եւ խօսիլ ազատօրէն»։

«Իրողութիւնն այն է մինչդեռ, որ շղթայուած ու սահմանափակուած են այս ազատութիւնները։ Անշուշտ, այդ կաշկանդումները կը հետամտին բարերար արդիւնքներու, եւ սակայն, մենք մեր ետին ձգած ենք բոլոր փորձութիւններն ու չար մեկնութիւնները մեր օրէնքներուն։

«Թուրք յեղաշրջութեան արմատները շատ խոր թաղուած են,— հետեւաբար՝ որքան շուտ վերնան լայն ժողովրդապետութեան արգելքները, այնքան լաւ՝ մեզի համար»։

«ՆԱԽ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՄԻՈՒԹԻՒՆ»...

Ասաֆ Իլպայի մտածումներու թելը կը կտրէ երեսփոխան խմբագրապետ Ֆալիհ Րըֆքը Աթայ, Հալէպի պաշտօնաթերթ «Ուլուս»ի խմբագրապետը։

— «Դու միայն կաս յԵրուսաղէմ»...։ Այս շեշտը ունին «Ուլուս»ի խմբագրապետին տողերը, որոնք կուգան անգամ մը եւս՝ հաստատել՝ թէ կանխահաս է ժողովրդապետութեան մարզանքներով զբաղիլ, երբ միութեան թէ գործակցութեան անմիջական պահանջ կայ ներքին ճակատի վրայ։

Ֆալիհ Րըֆքըի ցաւը հաճելի շղարշով մը քողարկուած է, «Անկախութեան պայքարի շքեղաշուք արդիւնքը...»։ Եւ սակայն, իջէք քիչ մը խորունկ, եւ պիտի գտնէք թանձրացեալ արիւնը։ («Ուլուս», 19 Մարտ 1946)։

Իրեն, «Ուլուս»ի կը թողում այս հաճելի աշխատանքը.

— «Ամէն անգամ որ կ'անդրադառնամ Անկախութեան մեր պայքարին, կը դիտակցիմ այն անասպելային ուժին՝ որ մեր հերոս զաւակներու ափերուն մէջ զգալած է ու խեղդած թշնամի բոլոր յարձակումներն ու վտանգները։ Բազմաթիւ անգամներ, դէմ յանդիման գտնուած ենք լինել թէ չլինելու հարցականին, բայց միշտ ալ պատուով դուրս եկած ենք։ Եղաւ շրջան մը, երբ բոլոր դէպքերը ցոյց կուտային՝ թէ չըլլալու եւ չապրելու դատապարտուած էինք։ Աշխարհի վրայ, ոչ մէկ բարեկամ, ոչ մէկ համակիր ունէինք։ Եօթը պետութիւն, մեր գլխուն վրայ կանգնած, խեթիւ կը նայէին մեզի։ Անտէր ու անպաշտպան էինք, ու, կարծես, վճռուած էր մեր անէացումը։

« Եթէ իրապէս ոսկորէ եւ միսէ կազմուած ըլլային մարդիկ, 1918ին կորսուած կ'ըլլայինք իբրեւ ազգ։ Բայց, մարդիկ հոգի ունին, եւ յաղթել կամ պարտուիլ՝ դուրս կը մնան նիւթեղէն մեր գոյութենէն։ Որքան ատեն որ մարդ կը պահէ իր կամքը ազատ ու պատուով ապրելու, մահն իսկ պարտութիւն չի կրնար նկատուիլ։ — Մեր անկախութեան պայքարը՝ լուսեղէն փաստն է այս իրողութեան։

« Մենք պարզ մարդոց պէս կը մտածենք։ — Աւազակի մը ոչ զէնքը եւ ոչ ալ բռնի ուժը կրնան հարկադրել՝ որ մայր մը լքէ կամ յանձնէ իր զաւակը յարձակողին։ Աշխարհագրութիւնը մեր ժողովուրդը դարեր շարունակ դրաւ լինելու եւ չլինելու քննութեան առջեւ։ Բոլոր ժողովուրդներէն աւելի զոհ տուինք, բայց մնացինք, ու ապրեցանք։

«Պէտք է, այս բոլորէն վերջ, միացած ըլլանք միակ մտածումի մը շուրջ։— Մենք, ազատ պէտք է ապրինք։ Մեր միութիւնը՝, բոլոր վտանգներու դէմ մեր միակ ուժն ու ապաւէնը կրնայ դառնալ։ Ներկայ փոթորիկներուն մէջ որ եւ է քննութիւն կամ փորձութիւն կը սպասէ՞ մեզի, բարեկամներ պիտի ունենա՞նք թէ ոչ։ Այս բոլորը, երկրորդական մանրամասնութիւններ են։ Պէտք է գիտնանք միայն, թէ մեռած կամ կորսուած են բոլոր անոնք՝ որ պառակտեալ եւ անմիաբան եղած են, ու կործանած՝ բոլոր անոնք, որ գէշ առաջնորդներ ընտրած են»։

Թափանցիկ է։— Մարդիկը երկու օրն անգամ մը կը պոռան թէ «մէկ մարմին - մէկ կամք» են, ու 24 ժամը անգամ մը՝ հարկ կըտեսնեն միութեան սրտառուչ կոչեր ուղղելու ....։ Մ.

ՉՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ, ԿԸ ՅԵՏԱՁԳԵՆ

Նոր ժողո՞վ Յունիս 15ին

Նորէն յուսահատ լուրեր, դժբախտաբար։ Երէկուան թերթերը կը հաղորդէին թէ Գ. Պըրնս խնդրած է Նախագահ Թրումընէն Ուաշինկթընէն Փարիզ ղրկել տալ իր օգնականը, վերադառնալու համար, քանի որ համաձայնութիւն չէ գոյացած հիմնական հարցերու մասին։ Վերջին պահուն, եթէ հաշտարար ելք մը գտնուի Թրիէսթէի, ափրիկեան գաղթավայրերու եւ հատուցումներու մասին, թերեւս ժողովը փրկուի, այլապէս անօգուտ է շարունակել։

Այս պատճառաբանութեամբ ալ, Գ. Պըրնս յայտարարութիւն մը ուղղեց ժողովին, պահանջելով յետաձգել մինչեւ յունիս 15, իսկ հաշտութեան խորհրդաժողովը գումարել յուլիս 1ին կամ 15ին։ Անգլիոյ ներկայացուցիչն ալ հաւանութիւն յայտնեց այս առաջարկին, իսկ Մոլոթով ժամանակ խնդրեց, հեռաձայնով խօսելու համար Ստալինի հետ։ Ինք անձնապէս համաձայն չէ ժողովը յետաձգելու։

Ամերիկեան պատուիրակը միեւնոյն ատեն առաջարկեց բարեփոխել Իտալիոյ հետ կնքուած զինադադարը, իբրեւ առժամեայ կարգադրութիւն եւ Յունիս 15ի ժողովի օրակարգին վրայ դնել Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը։ Այս բոլոր առաջարկներուն քննութիւնը պիտի կատարուէր երէկ։ Գ. Բիտօ ի զուր ջանաց հաշտեցնել հակամարտ կարծիքները։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, քննուեցաւ նաեւ Ֆրանքօ-իտալական սահմանագլուխի խնդիրը։ Փարիզ կը պահանջէ սրբագրել սահմանագիծը, Ֆրանսայի կցելով երկու փոքր շրջաններ։ Այս մասին ալ համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով, խնդիրը նորէն յանձնուեցաւ մասնագէտներու քննութեան։

Առտուան նիստին մէջ, սուր վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Անգլեւսաքսոններուն եւ Մոլոթովի միջեւ։ Մոլոթով հարցուց թէ երբ հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրուի, անգլեւամերիկեան զինուորները պիտի քաշուի՞ն Իտալիայէն։ Գ. Պըրնս պատասխանեց թէ արդարեւ պէտք է դաշնագրին մէջ յօդուած մը աւելցնել, որուն համաձայն պիտի պարպուին դաշնակից զինուորները, բաց ի անոնցմէ որ անհրաժեշտ են հաղորդակցութեանց ապահովութեան համար։ Մոլոթով յայտնեց թէ իրենք պատրաստ են պարպելու Պուլկարիան, եթէ Դաշնակիցները քաշուին Իտալիայէն։ Ասոր վրայ Պէվին դիտել տուաւ թէ իր կառավարութիւնը հրահանգած է հետեւիլ Լոնտոնի մէջ տրուած որոշման, որուն համաձայն Պուլկարիան պէտք է պարպուի, հաշտութեան դաշնագրին ստորագրութենէն անմիջապէս վերջը։ Գալով Ռումանիոյ, կրնան պահել անհրաժեշտ զօրքը, ապահովելու համար հաղորդակցութիւնները, իսկ Իտալիոյ մասին խօսք չկայ։ Ուստի Պէվին յայտարարեց Մոլոթովի,— Դուք Լոնտոնի մէջ յանձն առիք պարպել Պուլկարիան, ուրեմն յարգեցէք ձեր խոստումը։ Իսկ եթէ Ռումանիան ալ պարպէք, նոր զիջում մը կատարած պիտի ըլլաք եւ մենք պիտի կրնանք պարպել Իտալիան։

Գ. Պըրնս միջամտելով, առաջարկեց պարպել Աւստրիան, բայց Մոլոթով մերժեց։

Կէս օրէն վերջը վիճաբանութիւնները շարունակուեցան նոյն միօրինակութեամբ, առանց որ եւ է խնդիր լուծելու։ Օրուան նախագահը, Գ. Բիտօ, պահ մը հարցուց թէ ժողովը կ'ուզէ՞ զբաղիլ Թրիէսթէի կամ ափրիկեան գաղթավայրերու խնդիրներով։ Ոչ մէկը տրամադրութիւն ունէր։ Այն ատեն նախագահը հարցուց,— Հապա ինչո՞վ զբաղինք։ Այս հարցումին վրայ էր որ Գ. Պըրնս ներկայացուց յետաձգման առաջարկը։

Երէկուան ժողովի օրակարգին վրայ կը գըտ—

նուէր նաեւ գերմանական խնդիրը։ Նշանակալից լուր մը, այս առթիւ.— Գերման քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութիւնը բանաձեւ մը քուէարկած է, որով կը պահանջէ ինքնավարութիւն շնորհել Հռենեան շրջանին եւ Գերմանական Դաշնակցութիւն մը հաստատել, մայրաքաղաք ընտրելով մեծ կեդրոն մը արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, օրինակ՝ Ֆրանքֆորթը։

Թէհրան եւ Թաւրիզ դէմ դիմաց

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը վճռած է չարունակել իր խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը, կարգադրելու համար Ատրպատականի խնդիրը։ Բայց եւ այնպէս բանակը մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ, ի հարկին կռուելու համար։ Իշխանները կը կարծեն թէ զինուորական դասը եւ հիւսիսային շրջանի հաստատրիմ ցեղերը կը խուսափին կառավարութեան իշխանութենէն, ուժ տալու համար երիտասարդ Շահին։

Վարչապետը, Ղավամ Սալթանէ հաստատելով բանակցութեանց յետաձգումը, յայտարարեց թէ կը ջանայ խաղաղութեամբ լուծել հարցը եւ թէ Ատրպատականի ներկայացուցիչներուն «բարի դիտաւորութիւնները եւ հայրենասիրութիւնը բաւական պիտի ըլլան փարատելու ընդհանուր անձկութիւնը»։

Զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ մէկ վաշտ զինուոր ճամբայ ելած է Ղազուինէն Թէնտէր Փահլէվի եւ թէ 50 նոր կառքեր եւս պիտի մեկնին դէպի հիւսիս, իւրաքանչիւրը 25 զինուորով։ Ատրպատականի ազգ. բանակն ալ պատրաստութիւններ կը տեսնէ, ի հարկին ճակատելու համար։ Քիւրտ ցեղապետ մը յայտարարեց թէ իր հետեւորդները, որոնք վերջերս երես դարձուցած էին Ղազի Մուհամմէտի «Քրտական հանրապետութեան», 5000 հրացան ստացած են Իրանեան բանակէն։ Ցեղապետը աւելցուց թէ մեծաքանակ զէնք, ռազմանիւթ եւ ուտեստ կը փոխադրուի Ատրպատականի սահմանագլուխի հաստատրիմ ցեղերուն։ Մէջէտէն հասած ճամբորդներ կը պատմեն թէ կրօնական առաջնորդները կը յորդորեն հաւատացեալներուն պայքարիլ ձախերուն դէմ եւ ընդդիմանալ հողերու գրաւման եւ վերաբաշխումին, զորովհետեւ, իսլամական օրէնքով, հողային սեփականութիւնը նուիրական է»։

Թաւրիզէն հասած ճամբորդ մը պատմեր է թէ Ատրպատականի բանակը ռազմափորձեր կը կատարէ ռուսական համազգեստներով եւ թէ շաբաթը երկու անգամ զինուորական դասընթացքներ տեղի կ'ունենան քաղաքացիներու համար։ Իր տեղեկութեանց համաձայն, Ատրպատականի բանակը 24.000 հոգիէ կը բաղկանայ։ (Իրանի կեդրոնական կառավարութեան ուժերը կը հաշուեն 70—80.000)։

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԷՈՆ ՊԼՈՒՄԻ լաւատես յայտարարութեանց առթիւ, թերթերը կը գրեն թէ հաւանական է որ Ուաշինկթըն այս շաբթու յայտնէ փոխառութեան գումարները եւ պայմանները։ Կը կարծուի թէ փոխառութեան գումարը պիտի ըլլայ 125—185 միլիոն տոլար։ Մ. Նահանգները միեւնոյն ատեն պիտի ջնջեն Փոխ - Վարձի օրէնքով տրուած վարկերը, որոց ընդհ. գումարը կ'ըլլայ 250 միլիոն տոլար։ Ցետոյ, Ֆրանսա պիտի ստանայ 70—80 ամերիկեան նաւեր։ Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ տրամադրելի վարկերուն 80 առ հարիւրը պիտի ծախսուի հում նիւթեր գնելու,— բամպակ, պողպատ եւ մաս մը ածուխ, իսկ մնացեալ մասը պիտի յատկացուի մեքենաներու եւ արդիական սարքաւորման։ Կը նշանակէ թէ հարկ պիտի ըլլայ նոր վարկեր խնդրել յառաջիկային։

ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹԸ Մայիս 12ին հրատարակած էր Գերագոյն Ատեանի վերակազմութեան օրէնքը, 1946 Մայիս 10 թուականով, որ կ'ըսէր թէ անդամները պիտի ընտրուին «համաձայն Սահմանադրութեան 91րդ յօդուածին»։ Արդ, Սահմանադրութիւնը մերժուեցաւ Մայիս 5ի ընդհ. քուէարկութեամբ, ինչ որ անվաւեր կը դարձնէր այդ հրատարակութիւնը։ Հարկ եղաւ ջնջել պաշտօնաթերթին այդ թիւը եւ նոր մը տպել, վերցնելով նոյն հրամանագիրը։ Տակաւին չէ ճշդուած թէ ո՛վ է պատասխանատուն այս անհոգութեան։ Պաշտօնաթերթին վարչութիւնը կ'ըսէ թէ իրենք միայն տպագրիչներ են եւ պարզապէս կը տպեն ինչ որ ստանան ...

ՔՐՏԱԿԱՆ ՍՊԱՅԱԿՈՅՏԸ հրատարակեց իր առաջին զեկոյցը, որուն համաձայն Սաքըզի մէջ (Իրանեան Քիւրտիստան) կառավարական զօրքը յարձակած, բայց ետ մղուած է, 130 մեռեալներ եւ մեծաքանակ աւար ձգելով։

26. ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐՆԵՐ Գերմանացիներուն մատնած ըլլալու ամբաստանութեամբ, դատի քաշուած են 6 գործակիցներ, Վերսայլի մէջ։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ ասոնք աղատագրութեան կռիւներու ընթացքին Շաթուի մէջ Գերմանացիներուն յանձնած էին ԷՖ - ԷՖիներ, գիտնալով հանդերձ որ պիտի գնդակահարուին։ Եւ իսկապէս, Գերմանները վերջին պահուն գնդակահարած էին բոլորը։ Ամբաստանեալներուն մէջ կան երկու

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏԷՍԻՆ.— Զարմանքով կը կարդանք կարգ մը թերթերու մէջ թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն-Տէսինի մասնաճիւղը կը գործէ կուսակցութեան մը հովանաւորութեան տակ։ Վերջին անգամ ըլլալով կը փութանք յայտարարել թէ, մեր մասնաճիւղը, անկախ բոլոր կուսակցութիւններէն եւ գոյնզգոյն կազմակերպութիւններէ, կը գործէ իր հիմնադիրներու գծած ուղղութեամբ, պահելով մեր ազգային դիմագիծը։ Ան ունի 160է աւելի եռանդուն անդամներ, 11 հոգինոց վարչութեան կողքին 5 հոգինոց մարզական յանձնախումբ մը, որ եռանդուն աշխատանքներ կը տանի։

X Cremieuի U. S.ը Մայիս 5ին կազմակերպած էր Թուռնուա մը Սիքս 64 խումբերու միջեւ որոնց կարգին հրաւէր ստացած էին նաեւ մեր մասնաճիւղը եւ Փոն տը Շէրիւի Հ. Մ. Ը. Մ.ը։ Խաղերը շատ յաջող եւ կարգապահօրէն ընթացան։ Փոն տը Շէրիւի կը մասնակցէր երկու խումբերով, նոյնպէս մենք։ Մինչեւ ճառ տը փինալ հայկական խումբերը յաղթական էին, վերջին խաղարկութեան մասնաճիւղիս Ա. Խումբը Բ.ի դէմ վիճակուելով, ստիպուած, մեր Բ. խումբը առանց խաղալու պարտուած յայտարարեցինք։ Փոն տը Շէրիւի խումբն ալ մեր աչաջինին դէմ ըլլալով, եղբայրական խաղարկութենէ վերջ Փոն տը Շէրիւ ալ պարտուեցաւ 3—1, եւ խաղը սկսաւ երկու ֆինալիստ խումբերու՝ Տէսինի Ֆրանսական O.L.D. եւ մեր Ա. խումբի միջեւ։ Ֆրանսացիները վստահօրէն դաշտ իջան։ Ժողովուրդը անհամբեր արդիւնքին կը սպասէր եւ ահա մեր երիտասարդ խմբապետը, Մկրտիչեան նշանակեց առաջին նշանակէտը։ Երկրորդ նշանակէտը նուրբ խաղարկութիւնով մը նշանակեց Յ. Գազանճեան։ Նոյնքան ճարպիկ խաղացող Ա. Գազանճեանի փասով Յ. Գազանճեան նշանակեց Գ. նշանակէտը։ Ֆրանսացիները շատ աշխատեցան գոնէ մէկ նշանակէտ շահիլ, բայց զուր անցան իրենց ջանքերը։ Մեր քաջ բերդապահը, Մուրատ շատ մը վտանգաւոր նշանակէտեր ազատեց եւ խաղէն վերջ կազմակերպիչները արժէքաւոր բաժակը յանձնեցին մեր վարիչին որ իր կարգին խմբապետին յանձնելով, աղաքը ուրախ զուարթ վերադարձան Տէսին, ուր վարչութիւնը ծաղկեպսակներով դիմաւորելէ վերջ, փոքրիկ հացկերոյթով մը որ գինիով հիւրասիրեց տղաքը։ Մինչեւ իրիկուան ժամը 11 վայելեցինք հայկական տաք մթնոլորտ մը։— Մ. Դանիէլեան

կիներ, մէկը յղի եւ Ցոյն մը։ Ուրիշ երկու կիներ փախած են։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ անգլ. զինուորները սկսած են պարպել զանազան զօրանոցներ, ինչպէս յայտարարեց վարչապետը, Սըտքի փաշա։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Ֆրանսական շրջանի պատերազմի ոճրագործներուն դատը սկսաւ երէկ։ Ամբաստանագիրը քանի մը հարիւր կալանաւորներու մահուան պատասխանատու կը նկատէ 33 ամբաստանեալներ, 1943 Ցուլիսէն 1944 Դեկտեմբեր։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ պատասխանելով Պաղեստինի Արաբներու դիմումին, Սուրիոյ խորհրդային դեսպանը յայտարարած է թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է պաշտպանելու արաբական տեսակէտը, եթէ խնդիրը Միացեալ Ազգերու ժողովին ներկայացուի։

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը հրամայեց լուծել բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները։ Ահրարի վարիչը ծոմ կը պահէ հինգ օրէ ի վեր։

ՊԱՆԵԽՈՅԻ քաղաքապետութեան ընդհ. քարտուղարը, Փիռէ, ձերբակալուեցաւ, ամբաստանուած ըլլալով թէ մեծաքանակ պարէնատոմսեր կը ծախէր ի շահ իր պատկանած կուսակցութեան։

ՈՒԹ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ փորձեցին փախչիլ Մորթիէ զօրանոցէն (Լիյա), կաշկանդելով պահակը եւ բանալիները յափշտակելով։ Մէկը սպաննուեցաւ, հինգը ձերբակալուեցան, երկուքն ալ, որոնք երկու գերման գերիներ զգետնելով անոնց հագուստները հագած էին, նոյնպէս ձերբակալուեցան։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ազգ. դրամատունը մէկ միլիառ փէնկոնոց թղթադրամներ հրապարակ հանեց, դիւրացնելու համար առուծախը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փիւժէ Սիւռ Առժանէն Այրի Տիկին Ն. Մալոեան եւ Պ. Եղիա Մալոեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որ անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր ողբացեալ ՓԱՆՈՍ ՄԱԼՕԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՁԵՐ ՆԵՐԿԻ գործերուն եւ տախտակամածներու յղկումին (rabotage et entretien des parquets) համար դիմեցէք հետեւեալ հասցէին.— ԱՊՐԱՄԵԱՆ, 5 Rue d'Italie.

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame - 13

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé, métro Pigalle։ Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Անգլիա եւ Հայկ. Դատը»։

ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի միասին բերել անդամատոմսը։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, 26 rue Paul - Berti ներքնասրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բարգէն Սիւնի» խումբին դասախօսութիւնը Place du Peuple, Café Bessetի վերնայարկը։ Պիտի բանախօսէ Պ. Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, 16 Մայիս իրիկուան ժամը 8ին «Պետրոս Դուրեան եւ իր քերթուածները»։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի առաջին խմբական պտոյտը՝ Մայիս 19ի կիրակին, բոլոր խումբերու մասնակցութեամբ։ Շոգեկառքը Gare St. Charlesէն կը մեկնի ժամը 6.30ին, վերջին ժամադրավայր Aixի կայարանը ժամը 7.30—8։

ՄԱՐՍԷՅԼ. Համախմբիրդ. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը ճիշդ 9ին, պար Մասիս։ Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ – անդամները։

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Մկրտիչեանի, իրենց զաւակներուն, Պ. Յ. Պետիկեանի, Սարգիս եւ Պետրոս եղբայրներու, նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, Տիկին ՍՕՖԻ ՊԵՏԻԿԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ։

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ հրաւիրուած ըլլալով երթալ Նիս, այս կիրակի, ապրիլեան սդահանդէսին Ֆրանսերէն ճառով մը մասնակցելու համար, իր գրական դասախօսութիւնը, զոր պիտի կատարէր այս շաբաթ օրը Բարեգործականի Մատենադարանին մէջ, յետաձգուած է Մայիս 25ի շաբաթ օրուն ժամը 5ին։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վիլֆրանշէն (Լիոն) Պ.Զարեհ Փորովեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Զիլինկիրեանի, Վիէն։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Վարդան Խրիմեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկերներ Սարգիս եւ Պետրոս Պետիկեաններու, ինչպէս եւ Տէր եւ Տիկին ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեանի, իրենց սիրեցեալ մօր եւ զոքանչին դառնաղէտ մահուան առթիւ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 15էն 24, 130 rue Tête d'Or սրահին մէջ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ եւ առատ պիւֆէ մատչելի գիներով։ Զանազան անակնկալներ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Կ. Տօնէլեան, Տէր եւ Տիկին Լ. Տօնէլեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Տօնէլեան, Տէր եւ Տիկին Թ. Փալանճեան եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլորանոնց որ անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏՕՆԷԼԵԱՆի մահուան առթիւ։

Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ կը ներկայացնէ Մեսրոպ Տէր Մինասեանի՝

Ժառանգորդը

Դրամ 5 արար, հայ ընտանեկան կեանքէ

Շաբաթ 18 Մայիս ժամը 9ին, Շիմիի թատրոնը, 22 rue St. Dominique, մեթրօ Invalides։ Կը մասնակցին Տիկին Բ. Դաւիթեան, Տիկին Ագնաւորեան, Պ. Պ. Ս. Մաքսուտեան, Ն. Մարգարեան, Գ. Տէրվիշեան, Տիգրան Պօղպատ, Պ. Բիւզանդ, Կ. Պետրոսեան, Տ. Աղլաղանեան եւ Գէորգ Վարդանեան (կոմպոզիտոր)։

Տոմսերու համար դիմել ճաշարան Հ. Սասունի 31 rue d'Alexandrie - Paris։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
Տնօրէններ ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ
.. Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél TRU 85-47
Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելի ... համեղ ... ազանդներ, պոլսական կերակուրներ ... Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ
Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ Քէմանչիստ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուտի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՔԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր։ Գոց է Չորեքշաբթի օրերը։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH Fondé 1925 R. C. S. 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ.— Տար. 750, 6ամս. 400, 3ամս. 200 ֆրանք

Vendredi 17 MAI 1946 Ուրբաթ 17 ՄԱՅԻՍ

ԺԸ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4702-Նոր շրջան թիւ 341 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇԻՆԱՐԱՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դատելով թերթերու մէջ հրատարակուած կոչերէն եւ զեկոյցներէն, Հայր. եւ Վերաշինաց Միութիւնները սկսած են համախմբուիլ, ի նախատեսութիւն յառաջիկայ ներգաղթին:

Ժողովի ազդեր կը տեղան ամէն օր: Փոքր Միութիւններ կը միանան մեծերուն,—Համախարբերդցիական, Համասեբաստեան, Տարօն-Տուրուբերան, Վասպուրական եւն.:

Որոշ տեղեկութիւններ չունինք իրենց գործնական առաջադրութեանց մասին: Կ'ենթադրենք թէ անոնք որ արդէն գիւղեր եւ աւաններ ունին Հայաստանի մէջ, կը խորհին զարկ տալ նոր բնակարաններու շինութեան: Ուրիշներ՝ ճանապարհածախս ճարել կարօտ եւ բազմանդամ ընտանիքներու: Կարճ խօսքով՝ դիւրացնել վերադարձը:

Անշուշտ հրահանգներ ստացած են եւ նիւթեր ունին ձեռքի տակ, ըստ այնմ դասաւորելու համար իրենց աշխատանքները:

Կը կարծենք թէ իրենց առաջին գործը պիտի ըլլայ մարդահամար մը փորձել,—

Քանի՞ հարիւր կամ հազար հայրենակից կը հաշուէ այսինչ շրջանը:

Ո՞րքանը արձանագրուած են եւ պատրաստ՝ մեկնելու առաջին առթիւ:

Ո՞րքանը պիտի կրնան ճամբայ ելլել իրենց սեփական ծախքով:

Այս կամ այն Միութիւնը ի վիճակի՞ է ստանձնելու 5, 10 կամ քան բնակարաններու շինութիւնը, համաձայն կառավարական ծրագրին եւ ընծայուած դիւրութեանց (հող, [illegible]նանիւթ եւն.):

Հրատարակուած պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, հայրենադարձի առաջին կարաւանները պիտի մեկնին արեւելեան գաղութներէն: Ամէնէն առաջ՝ Սուրիա - Լիբանանէն, [illegible] ուր վարչական անգամ չեն կատարած, [illegible] սպասելով մեկնումի հրամանին:Յետոյ կարգը պիտի գայ պալքանեան երկիրներու :

Կը նշանակէ թէ՝ լայն ժամանակ ունինք, մեր գաղութին համար, ուր արձանագրութիւններ կը կատարուին ամիսներէ ի վեր:

Անհրաժեշտ է օգտագործել այդ ժամանակը : Հարկ է նախ սերտ կապ հաստատել իւրաքանչիւր շրջանի Հայր. Միութեանց զանազան թեւերուն միջեւ, որպէսզի թիւրիմացութիւններ կամ խաչաձեւումներ չպատահին :

Անշուշտ Ներգաղթի Կեդր. Յանձնաժողովը հրահանգներ հաղորդած է:

Ամէն պարագայի մէջ, իւրաքանչիւր Հայրենակցական կամ Վերաշինաց իրեն յատուկ ծրագիր մը պէտք է ունենայ, համրանքով եւ նիւթական յանձնառութիւններով: Այդպիսի ծրագիր մը կրնայ դիւրացնել ընդհ. հանգանակութեան ձեռնարկը, որ կը պահանջէ արտակարգ ճիգ եւ բազմակողմանի կազմակերպութիւն:

Ճամբայ մը հարթուած է արդէն մեր գաղութին մէջ, զանազան «արտէլ»ներով:

Այդ արհեստակցական խմբակցութիւններու օրինակին կրնան հետեւիլ Հայրենակցականներն ալ, կազմելով Շինարար Միութիւններ ։

Կը կարծենք թէ ամէնէն համեստ Միութիւնն ալ կրնայ գլուխ անցնիլ որոշ ձեռնարկի մը,— դպրոց, արհեստանոց, աշխատանոց եւն.: Աւելի մեծերն ու հարուստները կրնան ստանձնել ամբողջ թաղի մը շինութիւնը, բնակարաններով եւ ածուներով: Ձեռք ձեռքի տալով արդէն տեղաւորուած հայրենակիցներու հետ:

Այս տեսակ յանձնառութիւն մը ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ ուժերու համախմբում եւ կուռ կազմակերպութիւն ։

Այլեւս անիմաստ են գիւղի, աւանի, վերի կամ վարի թաղի տեղական հայրենասիրութեան անջատումները, որոնք շատ երկար տեւեցին:

Նորէն կը յիշեցնենք հիմնական պահանջ մը, — Հայր. Միութիւնները համախմբել վեց նահանգներու վրայ, անոնց միացնելով Կիլիկիան եւ Սեւ Ծովեան շրջանները ։

Այսքանը արդէն ճամբուն կէսն է:

Եթէ այդ կեդրոնացումը գլուխ հանուի, շատ մը ծրագիրներ ինքնին կը պարզուին: Աւելորդները կը մաղուին, անմիջականները ձեւ ու մարմին կ'առնեն, եւ իւրաքանչիւր Միութիւն կը գտնայ իր պարտականութիւնը:

Տեսակ մը աշխատանքի բաժանում, որուն շնորհիւ շարժման մէջ պիտի դրուին ամէնքն ալ:

Շ.

ՀԱՐՑՄ ՀԱՐԿԱՒՈՐԱՑ...

Պատերազմէն առաջ այս նիւթը քանի մը տողով արծարծած էինք «Յառաջ»ի մէջ, Կոմիտաս վարդապետի հեղինակի տուրքին կը վերաբերէր : Ամերիկահայ մամուլը արտատպեց :

Անցեալները կարգ մը երաժշտական զանցառութիններ թուեցի գրութեան մը մէջ, «Պատիւ արժանաւորաց» վերնագրով եւ խոստացայ նիւթական զանցառութիններու մասին ալ խօսիլ:

Տարիներ առաջ հարցումս հետեւեալն էր. — «Հապա հեղինակի իրաւո՞ւնքը»: Խօսքս Կոմիտաս վարդապետի հեղինակի տուրքին կը վերաբերէր : Այսօր այս խօսքը կ'ընդհանրացնեմ եւ կը հարցնեմ — «Հապա հեղինակներու իրաւո՞ւնքը»:Այս հարցումը ինքնաբերաբար կը ծնի, երբ ամէն օր թերթերուն մէջ կը կարդամ անհամար յայտարարութիւններն ու ազդերը, այս կամ այն հանդէսին կամ գեղարուեստական հաւաքոյթի մասին :

Անշուշտ չափազանց ուրախաիթ է տեսնել այս շարժումը որ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ մեր ժողովուրդի կենսունակութեան եւ գեղարուեստի հանդէպ ունեցած սիրոյն բարձր չափանիշը,որ կը ծառայէ տարագիր բազմութիւնները կապելումայրենիքին եւ գեղարուեստին եւ անոր լուսաւոր միջոցաւ հայրենիքին:

Բայց հարցը առով չի փակուիր: Դուք երբ եւ իցէ տեսե՞ր էք, որ այդպիսի մը այդի տնկէ, աշխատի, քրտնի, եւ առաւելաբար ուրիշներ վայելեն իր աշխատանքին արդասիքը: Բայց մեր շօշափած հարցին մէջ կը գտնուինք այս հակարնական երեւոյթին առջեւ, ինչ որ դրականութեան եւ արուեստի մեր մշակները չափազանց աննախանձելի եւ ցաւալի վիճակի մը կը մատնէ եւ անոնք զաղթաշխարհի մէջ կը տառապին առ հասարակնիւթական անձկութենէ :

Ահա այս ցաւալի երեւոյթին դարման մը գտնելու համար է որ հարցը կը վերարծարծեմ, յուսալով թէ այս անգամ արձագանգ պիտի գտնէ:

Արդ, երբ աչքէ կ'անցընենք այդ ազդերն ու թռուցիկները, մեր մէջ ակամայ կը ծնի տրամաբանական հարցումը,— Ինչո՞ւ ծառը տնկողը չառնէ իր արդար բաժինը, երբ կազմակերպութիւններ եւ անհատներ կ'օգտուին անոնց գրական-գեղարուեստական արտադրութիւններէն, որոնց հասոյթը յաճախ հարիւր հազարներու կը հասնի եւ տարեկան համագումարը միլիոններու: Ճիշդ է որ անոնք յաճախ այդ հանդէսները կը սարքեն բարի նպատակներու համար: Կա՞յ արդեօք աւելի բարձր եւ աւելի բարի նպատակ մը քան հայ հեղինակին արդար իրաւունքը տալու նպատակը : Բայց՝ անշուշտ կազմակերպողները չեն որ պիտի խորհին այս մասին, այլ իրենք՝ գործին իրաւատէրերը: Այսինքն հայ հեղինակները եւ յօրինողները (auteurs et compositeurs) : Անոնք են որ պէտք է կազմակերպուին եւ արժեցնեն իրենց իրաւունքը: «Չլացող երեխային կաթ չեն տար»:

Ուրեմն, խօսքս ուղղելով հեղինակներուն եւ յօրինողներուն, կ'առաջարկեմ որ անյապաղ կազմեն հայ հեղինակներու եւ յօրինողներու հայկական հաստուած մը, (նոյն ծրագրով ինչ որ է միջազգայինը) որ իր ներկայացուցիչներն ունենայ հոծ գաղութներու մէջ եւ դրականօրէն տէր կենայ իր արդար իրաւունքներուն: Թերեւս ոմանք ըսեն. —Ես միջազգ.հեղինակներու ընկերութեան անդամ եմ: Սխալ է: Ան կրնայ անդամ ըլլալ, բայց վստահ եմ թէ որ եւ է մէկը մինչեւ այսօր իր այս կամ այն գործին համար իբրեւ հեղինակի տուրք շօշափելի գումար մը չէ գանձած: Մինչդեռ այդ գործերը յաճախ կը բեմադրուին եւ յաճախ կ'երգուին: Միւս կողմէ հոն իր անդամակցութիւնը պահելով հանդերձ, կրնայ անդամ ըլլալ Հայ. Հեղ. եւ Յօր. ընկերութեան եւ վստահ եմ թէ նիւթապէս շատ աւելի պիտի օգտուի ։

Համոզուած եմ թէ գործը արդիւնաւէտ պիտի ըլլայ, երբ առաջարկս իրականանայ, եւ երբ անոնք ճամբայ ելլեն իրաւական բոլոր միջոցներով: Ներելի չէ ձգձգել այս բնական հարցը ։

Ա. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ

30 ՎԿԱՆԵՐ ջախջախիչ փաստեր ներկայացուցին Շաթուի վեց մասնիչներուն դէմ: Փաստաբան մը առաջարկեց դոնփակ հարցաքննել կարգ մը վկաներ, դիտել տալով թէ «Դիմադրականները կրնան նսեմանալ», բայց կառավարութեան ներկայացուցիչը մերժեց: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ 27 հայրենասէրներուն փորել տուած են իրենց փոսերը, գնդակահարելէ առաջ եւ մէկը թաղուած է ողջ ողջ:

ԶՈՐՍԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ ՅՈՒՆԻՍ 15ԻՆ

Գերմանական խնդիրը Նոյեմբեր 12ին?

Զորսերու խորհուրդը անելի մը հանդիպած ըլլալով, առջի օր որոշեց նիստերը յետաձգել մինչեւ Յունիս 15, ինչպէս առաջարկած էր ամերիկեան պատուիրակը: Այս յետաձգումով, կը յուսան կարգադրել իտալական եւ պալքանեան դաշնագիրներու առթիւ ծագած վէճերը: Այդ միջոցին չորս նախարարներուն փոխանորդները պիտի շարունակեն ժողով գումարել Փարիզի մէջ, ճամբան հարթելու համար:Գալով հաշտութեան խորհրդաժողովի գումարման, ամերիկեան պատուիրակը կ'առաջարկէր գումարել Յուլիս 1ին կամ 15ին, բայց Մոլոթովի պնդումին վրայ, որոշուեցաւ նախ կարգադրել իտալական եւ պալքանեան դաշնագիրներու խնդիրը: Ի վերջոյ որոշուեցաւ խորհրդաժողովին գումարման թուականը ճշդել Յունիսի ժողովին մէջ: Յետոյ համաձայնութիւն գոյացաւ վերաքննելու Իտալիոյ զինադադարի պայմանագիրը, իբրեւ առժամեայ կարգադրութիւն, մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը:

Ամերիկեան պատուիրակը նորէն փորձեց օրակարգ անցընել Աւստրիոյ խնդիրը, բայց Պ. Մոլոթով մերժեց: Այս խնդիրը նորէն պիտի արծարծուի Յունիսի ժողովին մէջ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Յետոյ քննուեցաւ գերմանական խնդիրը: Պ. Պըրնս առաջարկեց մասնաւոր խորհրդաժողով մը հրաւիրել Նոյեմբեր 12ին, այդ հարցին կարգադրութեան համար: Մինչ այդ, մասնագէտներու յանձնաժողովը պիտի քննէ ամբողջ խնդիրը,— Ռուր, Հռենոս, նոր սահմանագլուխ, արտածում եւ ներածում եւն.: Այս առթիւ Պ. Պիտօ ներկայացուց Ֆրանսական ծրագիրը, որ կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները.—

1. Քաղաքական եւ տնտեսական միջազգայնացում Ռուրի շրջանին: Բոլոր շահակից պետութիւնները պիտի մասնակցին նոր կարգուսարքին կազմակերպութեան:— 2. Միջազգային զօրագունդ մը պիտի գրաւէ ծրագրուած նոր պետութիւնը, որուն հողային ամբողջութիւնը պիտի ապահովեն շահակից պետութիւնները:— 3. Ռուրի ածխահանքերը եւ գլխաւոր ճարտարարուեստութիւնները պիտի ազգայնացուին եւ պիտի շահագործուին իբրեւ միջազգային հանրօգուտ հաստատութիւններ ։ — 4. Մաքսային պատուար մը պէտք է հաստատել Ռուրի եւ Գերմանիոյ միջեւ:— 5. Զինուորական տեւական գրաւում Հռենոսի ձախ ափին:— 6. Քէօլնի հարաւային շրջանին գրաւման զօրքը պէտք է ըլլայ Ֆրանսական, ի հարկին Պելժիոյ եւ Լիւքսէմպուրկի մասնակցութեամբ: Իսկ հիւսիսային շրջանը պիտի գրաւեն պելժիական եւ հոլանտական, եւ եթէ Անգլիա կ'ուզէ, բրիտանական զօրամասեր:— 7. Համաձայն տեղական պայմաններուն, հաստատել մէկ Հռենոսեան պետութիւն միջդաշնակցային զինուորական գրաւումով, կամ երկու-երեք անջատ պետութիւններ անջատ գրաւումներով: Այդ պարագային, բոլորովին զինաթափ ըլլալով, Հռենոսեան շրջանը ազատ է վարելու իր ներքին գործերը, դեսպաններ ղրկելու արտասահման, եւ իր ելմտական - տնտեսական առանձին կարգուսարքը հաստատելու:— 8. Սարի ածխահանքերը, որոնք Ֆրանսայի յանձնուած էին Վերսայլի դաշնագրով,պէտք է դառնան ֆրանսական սեփականութիւն, իսկ ամբողջ շրջանը պէտք է ենթարկուի Ֆրանսայի մաքսային եւ դրամական դրութեան: Ֆրանսա զօրագունդ մը պիտի պահէ հոն, ներքին ապահովութեան եւ սահմաններու պաշտպանութեան համար եւն.:

Գալով Գերմանիոյ քաղաքական ապագային, Պ. Պիտօ յիշեցուց թէ 1945 Սեպտ. 14ի յուշագրին համաձայն, Ֆրանսա կատարելապէս կ'ընդունի Փոցտամի համաձայնութեան այն մասը որ կը թելադրէ քաղաքական ապակեդրոնացում,բայց կանխահաս կը նկատէ կեդրոնական վարչութեանց հաստատումը:

Այս առթիւ անգլիական եւ ամերիկեան պատուիրակները նորէն յայտնեցին իրենց դիտողութիւնները Ֆրանսական ծրագրին դէմ, իսկ Մոլոթով առանց ըստ էութեան քննելու խնդիրը, ուզեց գիտնալ թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ Ռուրի մէջ: Անգլօսաքսոններն ալ ուզեցին գիտնալ թէ Ռուսերը ի՛նչ կը բանին իրենց գրաւած շրջաններուն, մասնաւորապէս Սաքսոնիոյ եւ Թուրինկիոյ մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԶՕՐ. ՖՐԱՆՔՕ բուռն ճառ մը խօսելով Սպանիոյ խորհրդարանին մէջ, Ֆրանսան ամբաստանեց իբրեւ «դէչ դրացի»: Այս առթիւ ըսաւ թէ Ֆրանսա նեղութիւն չկրեց իր սահմանին վրայ, պատերազմի միջոցին, բայց առաջարկած էր որ եթէ Սպանիան ալ միանայ Գերմանիոյ դէմ մղուած պատերազմին, հող եւ կղզիներ պիտի ստանայ: Այս ճառին վերջը, Մատրիտի անթելն ալ յայտարարեց թէ «Ֆրանսա կը սպառնայ Սպանիոյ ներքին անդորրութեան »:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ճնշուած եւ հալածական ժողովուրդ մը, միշտ կը փնտռէ իր անզօրութեան ու տառապանքի սփոփանքը: Ազատութենէ զրկուած ու անճար դարձած ցեղի մը սերունդը անդադար կ'երեւակայէ հսկաներ, կը փնտռէ մէկը որ կարենայ իր սիրտը ցոյց տալ, կամ աւելի նոքը դառնալ այդ սիրտը, ու հոն ամփոփուած արդար խօսքը համարձակօրէն ըսել բռնաւորին :

Սերունդ մը իրապէս հմայելու եւ անոր սրտին խօսելու համար, անհրաժեշտ է որ մարդը իր ծոցէն ելլէ, իր հոգիէն երգելով ժայթքի: Անհրաժեշտ է որ այդ մարդուն ձայնն ու խօսքը, երգն ու աղաղակը, ամբողջ էութիւնը իրն ըլլան, ըլլան հարազատ ու մտերիմ, բայց իրմէն շատ բարձր ու սրբազան, զինքը իր բաղձանքներուն մէջ հրահրելու կարողութեամբ անհպանելի :

Գոլէճներէ եւ վարժարաններէ նոր ընթացաւարտ ուսանողներուն համար, Ա. Ահարոնեան այդ մարդն էր, որ եկած էր երգելու, ցեղին վիշտը, փառաբանելու արի արանց հերոսները : Անոնց համար, Ահարոնեանի գրիչը ցեղին ձայնն էր որ կուգար բոնկցնելու ցաւի ու վշտի դայրոյթը, հալածականները արիացնելով պայքարի առաջնորդելու համար հարստահարիչներուն դէմ: Անոնց աչքին Ահարոնեան նոր Հոմերոս մըն էր :

Թլկատինցիի վրայ տեղեկացածներէս վերջ, Ա. Ահարոնեանի մասին լսածներս նոր կայծ մը դրին հոգւոյս մէջ: Ա'լ Ահարոնեանը չէի երեւակայեր իր ֆիզիքական կազմին ու երեւոյթին մէջ այնպէս ինչպէս պահ մը երեւակայեր էի Թլկատինցին: Մեր դպրոցի բարձրագոյն դասարանի աշակերտներէն մէկը խոր հետաքրքրութեամբ ինծի պատմած էր Ա. Ահարոնեանի Արիւնոտ Թթխմորի պատմութիւնը եւ ցոյց տուած էր հեղինակին լուսանկարը :

Եւ սկսայ զանազանել չարն ու բարին, իրաւն ու անիրաւը: Սկսայ զատել մեծ մարդոց, մտաւորական մարդոց արտայայտելու տարողութիւնը: Սկսայ հիանալ Ա. Ահարոնեանի արտակարգ կարողութեանը, անոր հայրենապաշտ գրիչին վրայ:

Տարի մը վերջ, արիւն ու արհաւիրքը, ջարդն ու հալածանքը սարսափեցուցին զիս: Զրկուեցայ իմ մտածումներէս ու դարձայ լացի աղաղակներէն յուսահատ, պաղատանքներէն ճզմուած տղայ մը:

Գերութեան մէջ, օր մը երազեցի Ա. Ահարոնեանը հօրս հետ: Երազեցի որ ան իր գլուխը անխնայ կը զարնէր քարերուն, ափերովը կուրծքը կը ծեծէր եւ աչքերը սրտմտութենէն գալարուող գետերու կը փոխուէր, ուրկէ մեծագոչաղաղակներով, մրրիկի պէս դուրս կը սլանային մեր վրէժխնդրութեան եւ վերածնունդի հրեղէն քաջերը փրփրալից մազերով: Հայրս անբաղդատելի հրճուանքով զանոնք ինծի կը ցուցնէր :

Տարիներ անցան, եւ բախտաւոր եղայ ինքնութեանս վերադառնալու: Ճգնեցայ վերագտնել իմ ամենամեծ սրբութիւնը՝ մայրենի լեզուս, ջանացի վերյիշել տղայ օրերու յիշատակներուս գաղտնիքները, վերստին ձեռք բերել իրական աշխարհը առաջնորդող մտածումներուս կորուսած թելը: Վերսկսայ խորհիլ մեծ մտաւորականներու, հայրենասէր մտաւորականներու մասին: Եւ շարունակեցի ծանօթանալ Ա. Ահարոնեանի հրաշալի դէմքին, անոր տարօրինապէս հզօր հնարքներու խորութեանը

Ըստ. իս, քիչ բան, շատ քիչ բան գրուած է Ա. Ահարոնեանի մասին: Դեռ ոչ ոք ցոյց տուած է անոր մտաւորական ներգործութիւնները, անոր մտածումի իսկական երեւոյթը: Ինչ որ մինչեւ հիմա գրուած է, տարտամ ուրուագիծ մըն է որ հեռու է անոր կազմին ու էութեան ամբողջ ու յստակ բացատրութիւնը տալէ :

Մարդկային վիշտն ու տառապանքը, սէրն ու ատելութիւնը, նախանձն ու քէնը հարազատ չեն կրնար արտայայտել անոնք՝ որ հայրենիքի գեղեցկութեան մեծութիւնն ու քաղցրութիւնը դուրս ձգած են իրենց գրիչէն, անոնք որ իրենց զոհերուն անունները փնտռելու տաղանդէն հեռու մնացած են: Մտաւորական կարողութիւն մը որքան ալ նկարագրելու վսեմ ձիրք ունենայ, չի կրնար սերունդներու երեւակայութիւնը խանդավառող միտքեր ներկայացնել, անոնց վրայ տպաւորող գեղեցկութիւնը ուժեղ պատկերացնել, երբ ոչինչ ունի իր մայր հողէն, երբ սպառնած է իր հայրենի բնանկարներու կենդանի սէրը, իր գրիչէն դուրս շպրտած է հոն ծնող ու ապրող ժողովուրդի նիստ ու կացը, աշխատանքն ու պայքարը, վաստակն ու բարիքը: Եւ եթէ ամէն մարդ իր հայրենիքը սիրելու կերպ մը ունի, ճշմարիտ բանաստեղծը, մտաւորականը հայրենիքին իմաստը կը գունաւորէ իր սրտին մէջ ու ըստ այնմ մարմին կուտայ իր երգերով :

Ա. Ահարոնեանի հայրենիքը դարերու խորքէն եկող եւ դէպ ի դարերը յառաջացող ցաւի ու փառքի հէքեաթներու հայրենիքն է, հին քաջերու աճիւններէն նոր քաջեր յարուցանող հայրենիքն է, հայրենիքը անցեալի փառքին, հայրենիքը վաղուան հրապոյրին: Հայկական Տաւրոսէն մինչեւ Վան, Վասպուրականէն մինչեւ Մուշ ու Սասուն, Բարձր Հայքէն մինչեւ Արարատեան դաշտ, Գուգարք ու Սիւնիք մէկ իրողութիւն տեսաւ ան:

Հոն հանգչած են Հայոց աշխարհի փրկութեան ճանապարհի վրայ ինկողները եւ հոն է ազատութիւնը երազող խոնարհ, քրտնաջան, հարստահարուած իր ժողովուրդը, հայ ժողովուրդը: Ան քանդեց ռուսահայ եւ թրքահայ լեզուի, բարբառի սահմանները, փորձեց թրծել դարերու եւ սահմաններու խաթարած հոգիներու եղբայրութիւնը: Ան, Վահագնի հերոսական իղձերու ձայնով հէք Արտաւազդը կանչեց խորհրդաւոր Մասիսէն եւ ներբողեց սերունդը՝ որ մեռնելէ չվախցաւ, ներբողեց իր ժողովուրդին ազատութիւն բերելու ուխտած հերոսը՝ որ երգերվ կախաղան գնաց, ներբողեց ազնուասիրտ գիւղացին՝ որ գանեցաւ մատնիչէն, ներբողեց նոր օրերու տղաքը, որ մայր հողի ցաւերէն հրաբուխի պէս ցատկելով հեգնեցին մահը, փառաւորելու համար հայրենիքի ազատութեան գեղեցկութիւնը:

Մեր հին կրօնը հուրի եւ լոյսի կրօն մըն էր, կրօնը ազատութեան երգի, ուր, հայրենիքի պաշտպանութեան եւ քաջութեան գեղեցկութիւնը կը նուիրագործուէր կեանքի պայծառ եւ առոյգ ըմբռնումով :

Քրիստոնէութեան մուտքէն վերջ, հայ ժողովուրդը, թէեւ շարունակեց սիրել նախնի լուսաւոր երգերը, պահել գունագեղ վիպասանութիւնները, սակայն, իբրեւ ճապուկ, դիւրընկալ ցեղ, ճկեցաւ քրիստոնէութեան, խւրացուց անոր ոգին մինչեւ իր տոհմային հոգեբանութեան հետ նոյնացնելու աստիճան :

Երկնաւոր հաւատքի պաշտամունքէն առաջ, երկրաւոր հայրենիքի պաշտպանութեան գաղափարի պաշտամունքը, մեր մէջ ուշ ատեն չեչտուած կերպարանք ստացաւ: Ուշ ատեն, մեր մտաւորականութիւնը սկսաւ քարոզել, թէ նոյնիսկ հոգեւոր հաւատացեալ ժողովուրդի մը համար, հայրենիքը իր պաշտած Աստուծոյ գահն է, ու երբ չկայ այդ գահը, չկայ ուրեմն բազմիչ Աստուածը, եւ զայն պաշտողները ենթակայ են հալածանքներու, չարչարանքներու, փճացումի:

Ա. Ահարոնեան եղաւ մէկը եւ չեմ վարանիր ըսելու թէ մեծագոյնը, որ խառնուելով իր ցեղի գալարուող թափօրին, գնաց հայ ժողովուրդի, հայ հայրենիքի տաճարին զոհ մատուցանել իր սիրտը: Ան, իր ցեղի մուսաներու օրհնութեան առջեւ տեսաւ կործանած հայրենիքին աղուորութիւնը, երազեց անոր վերականգնումի հրապոյրը ու դարձաւ առաքեալ մը որ իր հոգին կը փակէ օտար աշխարհներու դէմ եւ կ'ուխտէ միայն իր հայրենիքին նայիլ, իր ցեղի կսկիծը երգելով հրահրել յեղափոխութեան գաղափարի հնոցը:

Արարատի լանջերուն վրայ, փոքրիկ բայց սիրուն եւ պաշտելի մեր հայրենիքի վերածնունդը կերտող մեր մտքի ու գրչի հերոսներուն մէջ, Ա. Ահարոնեան սոսկական դէմք մը չէ, այլ՝ տեսակ մը անհասանելի էակ, Մասիսի խորհրդաւոր խորութենէն դուրս սլացած փողարկու սերովբէ:

Ես միշտ խորհած եմ թէ դէմքեր կան որոնց կեանքը բոլորովին տարբեր է: Անոնք՝ իրենց վերջին վայրկեանին իսկ ըսելիքներ ունին, իբրեւ շարունակութիւնը իրենց յանձնուած մեծ առաքելութեան :

Հայոց աշխարհի ...

Այո, հայրենիքէն աւելի սրբազան բան չկայ աշխարհի վրայ:

Հայրենիքէն հեռու, Ա. Ահարոնեան, միեւնոյն անհուն սէրն է որ կը միացնէ տարիներէ ի վեր: Անոր այցելելու համարձակութեանս մէջ ես կը վարանիմ :

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ՝ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Շունը շան միս կ'ուտէ...

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

Հին խօսք է, բայց նոր վկայութիւններու լոյսին տակ, կը տժգունի անոր ճշմարտութիւնը :

Աչք մը պտըտցուցէք Թուրք թերթերու 15 Մարտ — 5 Ապրիլի քսան օրուան թիւերուն վրայ, ու պիտի համոզուիք՝ որ արդիամօլ «դեմոկրատներու» խմբակցութիւնները իրար կ'ուտեն...

Եւ տակաւին, ծայրն ենք ծրարոց :

Գրած էի, թէ Հալք կուսակցութիւնը յետաձգած է իր Համաժողովը, «կենսական» պատճառներով: Թուեր էի, նաեւ, հաւանական շարժառիթներ :— Հակամարտութիւն՝ երեսփոխաններու միջեւ, աթոռի մտահոգութիւն, գայթակղութեանց հաւանականութիւններ:

Վերջին թղթաբերը, կը բերէ այլապէս շահեկան մանրամասնութիւններ՝ կատակերգական դրուագներով, որոնց արմատը թաղուած է նոյն հողին մէջ:— Թուրք «դեմոկրատական» մարզանքներու ենթահողին՝ որ, ինքը, թուրք ժողովո՛ւրդն ու թուրք կառավարութիւնն է:

Արդարեւ, հազիւ խաղաղած Հալքի Համաժողովին յետաձգումով ստեղծուած. ջղագրգիռ կացութիւնը, ընկերային — քաղաքական նոր գայթակղութիւններ կուգան ստեղծել կատարեալ խառնակութիւն մը՝ կիրքերու, կարծիքներու, ցանկութեանց եւ միջոցներու :

Ինչպէս յայտնի է, Ճելալ Պայարի «Դեմոկրատ» կուսակցութիւնը նախնական աշխատանքներու լծուած է երկու — երեք ամիսէ ի վեր, ցանցը տարածելու համար Անատոլուի մէջ, ուր, կը խորհի «շահիլ» առաւելապէս հողագործ դասակարգը: Անկախ «Հալք»ի թէ Պայարի միջեւ գոյացած ներքին համաձայնութենէն, սպասելի է անշուշտ՝ որ փրկուին գէթ երեւոյթները, եւ արտաքին աշխարհ թէ հանրային կարծիք՝ բան — գործի վրայ տեսնեն մրցակից կողմերը: Պատասխանատու դէմքեր, «Հալք»էն թէ «Դեմոկրատ»էն, տխմար չեն անշուշտ, պոչը դուրս ձգելու համար սարքուած կատակերգութեան եւ յարակից խաղերուն. բայց, Անատոլուի վաթսունեւհինգ նահանգներէն վաթսունին մէջ՝ բարքերը տարբեր են: Մարդիկ տարբեր դիւրազգածութիւններ, աւելի բաց սիրտ, աւելի կոպիտ ու նախնական անկեղծութիւն ունին: Կառավարութեան կողմէ տրուած որեւէ հրահանգ կ'ըմբռնեն իրենց չափանիշերով եւ իրենց արիւնին բարկութեամբ՝ ուղղուած... Ու եւ է թելադրութիւն՝ ուեւէ ներքին հասկացողութիւն սքօղելու համար, կ'առնեն տառացի տարողութեամբ եւ իմաստով, քան իր ռազմավարական — դիւանագիտական նրբերանգով: Ու կը տեսնես, որ կը փոթորկին միտքեր, կիրքեր կը հրահրուին, մարդիկ կը ներկայանան իրենց իսկական նկարագրով ու խառնուածքով, իրենց յաւիտենական մենամոլութեամբ :

Ճէլալ Պայարի «Դեմոկրատ» կուսակցութեան վարիչ դէմքերուն համաձայն, «Հալքը, եւ Հալքի անդամ պետական դէմքեր ու պաշտօնատարներ՝ մեծ դժուարութիւններ կը ստեղծեն Դեմոկրատ կուսակցութեան դէմ, խափանելու համար անոր կազմակերպչական աշխատանքները»:

Լո՞ւրջ «դաւ» մըն է երեւութական այս sabotage-ը: Ջենք կարծեր: «Հալք»ը գիտէ՝ թէ Պայար մինչեւ ուր կրնայ երթալ: Եւ սակայն, հանրային, ազգային կեանքի մէջ՝ կատակի թէ բեմադրութեան բնոյթ ունեցող մարդանքներ, դիւրաւ լուրջ համեմատութիւններ կը ստանան, երբ «հօտ»ը գառներէ չի բաղկանար միայն, ու անօթի գայլեր՝ կրաւորական դեր ստանձնելէ աւելի, կ'ուզեն ներգործական աշխատանքներու լծուիլ՝ իրենց ստամոքսը գոհացնելու մտահոգութիւններով:

Ճէլալ Պայար, բեմ բարձրանալէ առաջ ճչդեց՝ թէ «Դեմոկրատ» կուսակցութիւնը ոչինչով պիտի ուզէ վերակենդանացնել հին կիրքերը կամ հակամարտութիւնները, ու իր գերագոյն առաքելութիւնը պիտի ըլլայ Հալքի աշխատանքը դիւրացնել »: Թափանցիկ էր իմաստը: Բայց, ներկայի թափը թէ յորձանքը՝ բարեդուշակ չեն թուիր, որովհետեւ Պայարի աշխատակիցները թէ կուսակիցները տարբեր ախորժակներով կը գործեն :

Կը թուի, թէ «Հալք»ը կ'ընդնշմարէ վտանգը, որ կրնայ հետեւիլ ներկայի կատակին եւ արուեստական փորձերուն:— Կարգ մը նահանգներու, նոյնիսկ Պոլսոյ մէջ, «Հալք»ի ղեկավար դէմքեր շոգեպինդ աշխատանքի լծուած են, ձախողեցնելու համար «Դեմոկրատ» կուսակցութեան հաւանական յաջողութիւնները :

«Դեմոկրատ»ի Մանիսայի կազմակերպութեան հիմնադիր անդամներէն Ֆէվզի Լու'թֆի Քարաօսման, Մարտ 31ին բաւական ուշագրաւ յայտարարութիւններ ըրած է «Վաթան»ի Իզմիրի թղթակցին: Թէ՝ «Դեմոկրատ» կուսակցութեան կազմութիւնը ջղայրգրութիւն կը պատճառէ կարգ մը մարդոց, որոնք անխոստովանելի միջոցներու կը դիմեն, խափանելու համար մեր գործը: Այս մարդիկը, իրենք իրենց կը ներեն սարսափ տարածել գիւղացիներու մէջ՝ սպառնալով որ կառավարութիւնը պիտի չգնէ իրենց ցորենը թէ ծխախոտը, եթէ անոնք արձանագրուին նոր կուսակցութեան շարքերուն: Այն քարոզութիւնը կ'ընեն՝ թէ «Հալք»է դուրս ո եւ է կուսակցութիւն օտար պետութեանց գործիք է, հետեւաբար դաւաճան՝ հայրենիքի հանդէպ: Անշուշտ կարեւորութիւն չենք տար, բայց կը ցաւինք »:

Ուրիշ հիմնադիր — անդամ մը՝ Այտընի երեսփոխան Ատնան Մէնտէրէս (նախկին «Հալք»եան մը, որ վտարուեցաւ «հակակարգապահական» իր նկրտումներուն համար), նոյնքան դառնութեամբ կը չեշտէ «Թասվիր»ի թղթակցին՝ թէ «կարգ մը նահանգային պաշտօնատարներ, ուղղակի թշնամական տրամադրութիւն ցոյց կուտան նոր կուսակցութեան հանդէպ, չահագործելով իրենց պաշտօնները»: («Թասվիր», 1 Ապրիլ 1946):

«Վաթան» աւելի մեծ ամօթ կը վերագրէ «Հալք»ի շրջանակներուն, չեշտելով՝ թէ «Կարգ մը մարդիկ՝ թերթեր եւ խմբագիրներ կը կաշառեն : Համալսարանական ուսանողներ կը թունաւորեն, գիւղացին կը ճնշեն, խափանարարութիւններու կը դիմեն»: (28 Մարտ 1946):

Ու, տակաւին, վրան — բաց մեքենայութիւններ եւ դաւեր, որոնց մրուրը թոյն ու լեղի է, ու կը վկայէ յաւիտենական ճշմարտութեան մասին:

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

«Պոլշեւիկ Յակոբ»

Յակոբ Սիմոնի (Օնպաշեան), որուն մահը հաղորդեց «Յառաջ» անցեալ տարի, ծնած էր Պանտըրմա, 1898ին, հայրը դեղագործ եւ ունեւոր, Մեծ Եղեռնի զոհերէն։ Յակոբ իր մօր եւ եղբօր՝ Եդուարդի հետ կը վերադառնայ իր ծննդավայրը, Պանտըրմա, կը լծուի կուսակցական գործին՝ անաչառ և գիտակցօրէն, ու մօտ ատենէն բոլորին սիրելի կը դառնայ։ Բնաւորութեամբ հեզ էր, ունէր խօսելու ու գրելու կարողութիւն։

1920ին, երբ Թուրք կառավարութիւնը իր ղեկը կորսնցուցած էր եւ անիշխանութիւնը ծայր տուած, Պանտըրմա եւ իր շրջանը՝ չէրքէզ Էթհէմ պէյի եւ Ագնավուր փաշայի «չէթէ»ներուն միջեւ արիւնալի ընդհարումներ սկսան։ Մակընթացութիւն եւ տեղատուութիւն շարունակաբար։

Խանութները կը գոցուէին եւ կը բացուէին։ Կը բացուէին՝ որովհետեւ կ'ազդարարուէր օրուան ժամանակաւոր իշխանութեանց կողմէ։

Այդ անորոշ օրերուն շրջահայեաց պէտք է ըլլալ, մէկ վայրկեանէ միւսը կրնար կռուի ձեւը փոխուիլ եւ ընդհանուր ջարդի եւ աւարի վերածուիլ։ Այս ամենածանր պայմաններու տակ՝ նուիրական պարտականութիւն մը ունէինք,— ստեղծել բացառիկ պայմաններ ու գալիք պատուհասը դէթ մեղմացնել ինքնապաշտպանութեամբ։ Մեր տղաքը առանց բացառութեան զինուած էին։ Իսկ մեզմէ խնդրուեցաւ չէզոք երիտասարդութիւնը զինել։ Սկսանք գործի — Հրացան եւ առատ փամփուշտ գնել փախչող Թուրք «չէթէ»ներէ՝ որոնք կը հալածուէին իրարմէ։ Աժան գիներով ձեռք անցուցինք բաւականաչափ [illegible] հրացաններ։ Յակոբն է որ կուգայ դէմէն, ձեռքը բռնած կէս քիլէ (ցորենի չափ) որուն մէջ լեցուած էր ընկոյզ... Մտաւ խանութ եւ ըսաւ.

— Ընկե՛ր Կարօ՛, ահա քեզի ընկոյզներ՝ որոնց տակը պիտի գտնէք շատ աւելի խոշոր եւ ամենաընտիրները ....։

Կռահելով՝ հարցուցի քանակը — յայտնեց թէ ութ հատ են։ Տղաքը կանչելով՝ անմիջապէս ցրուեցինք։

Ահա մէկը արհամարհելով վտանգը՝ խիզախ կը փոխադրէր ձեռնառումբերը պտըտող չէթէներու քովէն։ Այսպէս քանի մը օրուան ընթացքին՝ կոկիկ թուով հրացաններ ցրուեցինք երիտասարդներու, եւ տեղին վրայ վարժեցուցինք նշանառութեան, մանրամասնութեամբ ու ինքնապաշտպանութեան եղանակը։ Կ'անցնին քանի մը օրեր, երբ զուվվէի միլլիէյի (ազգ. ուժեր) հաշւոյն [illegible] չէրքէզ Էթհէմ պէյի բանակը՝ Պանտըրման իր շրջաններով կը գրաւէ. կը սկսի իր թշնամին մաքրագործել։ Պոլսէն կը հասնին երկու սպաներ որոնք կայս. պալատէն ղրկուած էին, վերջ տալու համար եղբայրասպան կռուին։ Էթհէմ պէյ կառափնատ կը քաշէ պատգամաւորները մզկիթի հրապարակի վրայ ծովահայեաց։ Եւ անմիջապէս մունետիկներու միջոցաւ կը յայտարարուի՝ բոլոր ժողովուրդին,— Անխտիր յանձնել իրենց զէնքերը եւ պահուած հակառակորդ «չէթէ»ները 24 ժամէն։ Անսաստողները մահուամբ պիտի պատժուէին։

Ահա՛ խուճապ մըն էր որ կը սկսէր չէզոք երիտասարդներու մէջ։ 80 առ հարիւր համեմատութեամբ եկած էին՝ մեր տուած զէնքերը ետ տալու։ Այս խիստ ծանր կացութեան մէջ՝ առանց մեր պաղարիւնը կորսնցնելու, հինգ հոգիով՝ մեր ընկ. Խ. Շահտէրեանի տան մէջ ժողովի կը նստինք, ու կ'որոշենք,— 1. Զէնքերը պէտք է ետ առնել՝ որպէսզի չփճանան։ 2.— Բռնուած պարագային, մեր կեանքն ալ պիտի վտանգուի։

Յակոբը յուզուած ըսաւ — Մեր մէկ հրացանը ամբողջ Պանտըրմացի Թուլամորթ երիտասարդութեանը հետ չեմ փոխեր, ետ պէտք է առնել բոլորը։

Սկսանք գործի։ Յակոբ Սիմոնին հագած էր լայն եւ ծանր վերարկու մը, հակառակ օդին տաք ըլլալուն։

— Ընկեր Յակոբ, կարծեմ տկա՞ր էք որ փալթօ էք հագեր այս տաքին։ — Ոչ, ընկերներ, ազնուական մարդիկն են որ հաստ փալթօ կը հագնին եւ այդ ալ՝ ինծի համար պատիւ մըն է....։

Մեր Յակոբը իր վերարկուին տակ պահած էր Թուլամորթ եւ դասալիք երիտասարդներու զէնքերը՝ որոնք ետ տրուած էին, հակառակ իրենց պատուոյ խօսքերուն։

Յունական բանակի ցամաքահանումէն քանի մը օր վերջ, երբ հայ եւ յոյն կրօնական եւ ժողովրդական եղբայրակցութեան որոշումով Հայոց գերեզմանատան մէջ՝ հայ եւ յոյն նահատակներու համար հոգեհանգիստ կը կատարուէր, ահա՛ դարձեալ Յակոբը կանգնած գերեզմանաքարի մը վրայ, կը խօսէր իբրեւ հռետոր ու կը վերջացնէր..

— Ազգեր՝ երբ մեռնիլ գիտեն ազատութեան գաղափարի համար, ոչ մէկ բռնութիւն կրնայ ընկճել զանոնք... Ահա այսպէս են եղած հայ եւ յոյն ազգերը իրենց դարաւոր պատմութեան մէջ։

Յակոբ կ'այցելէր Պանտըրմայի շրջանը՝ Խոլինճիք, Հայ Գիւղ, Սուսուրլըղ եւ Սուլթան Չայըր Մատէնի։

1921ի վերջերը՝ յիսունէ աւելի զինեալ հրոսակներ կը մտնեն Սուլթան Չայըր – Մատէնի (ուր կար պօրասիքի հանքը, հայ եւ չէրքէզ բանուորներով)։ Կը սպաննուի Գրիգոր Աղաճանեանը եւ ուրիշ մը կը վիրաւորուի։ Յարձակողները Ատանացի Միհրանի յամառ դիմադրութեան հանդիպելով՝ չեն կրնար իրենց ծրագիրն լիուլի գործադրել՝ եւ կը հեռանան։

Յակոբը մեր մօտ կուգայ ու դէպքին վայրը երթալը կը հաղորդէ մեզի։ Սուսուրլըղի մէջ կը տեսակցին տեղւոյն ենթակոմիտէի անդամ ընկեր Խաչիկ Մանուկեանի հետ (քէմալականներու կողմէ կախաղան հանուած) ուր կը հաստատեն զէնքերու պակասը։ Ի՞նչ միջոցաւ կրնանք զէնք փոխադրել, քանի որ բոլոր պայուսակները յունական զինուորական իշխանութեան խիստ քննութեան կ'ենթարկուէին։ Կը դիմենք տեղւոյն վեհանձն եւ ազգասէր՝ գերապայծառ Մկրտիչ վարդապետ Մուրատեանի (այժմ վախճանեալ) եւ կը պարզենք խնդիրը։ Տասը Թրքական մաւզէր, առատ փամփուշտով՝ գերապայծառին բարեխօսութեամբ ղրկեցինք ապահով՝ Սուլթան Չայըր – Մատէնի, (զինուորական իշխանութիւնը չէր գիտեր պարունակութիւնը)։ Սոյն գործին մէջ մեծ դեր կատարեց մեր տարաբախտ Սիմոնին։ Ուրախ էր, գնաց Մատէն եւ ցրուեց տղոց։ Չէթէներու կողմէ եղած երկրորդ յարձակում մը եւս Մատէնի վրայ, ապարդիւն անցաւ։

Բոլոր ընկերները «պոլշեւիկ Յակոբ» կը կոչէին։ Ինչո՞ւ։ Ան ծայրայեղ ազատամիտ էր, դրամին արժէք չէր տար, այլ գաղափարը կը պաշտէր։ Կուգար խանութ՝ հաստ գաւազանը ձեռքը։ «Բարեւ, ընկեր, հաճեցէք զոյգ մը դուլպայ եւ երկու թաշկինակ տալ. եթէ լաւ տեսակ չըլլայ, ետ կը բերեմ», ըսելով կը կատակէր։

Մէկի դէմ կուտայի երկու զոյգ եւ վեց թաշկինակ։ Երբ ցտեսութիւն կ'ըսէր, կատակով դրամը կը պահանջէի։ Կը պատասխանէր.

— «Ունեցած այս ամբողջ ապրանքէդ այսքան բաժին ալ ինծի կ'իյնայ, արդարութեամբ պէտք է շարժիլ»։ Ասոր համար ալ «պոլշեւիկ Յակոբ»կը կանչէինք ....։

1922ին քէմալական բանակը սկսաւ յառաջանալ, յոյն զինուորները վհատած՝ անկանոն կը նահանջէին։ Գաղթականութիւն մը ծայր տուաւ գաւառներէ։ Պանտըրման ալ իր կարգին սկսաւ գաղթել դէպի Թրակիա։ Մեր Յակոբը կը լծուի գործի։ Կը մեկնի Ռոտոսթօ եւ Տօքթ. Տուտիի հետ խորհրդակցելէ վերջ կը մեկնի Պոլիս, ուր Պատրիարքարան դիմելով՝ մասնաւորապէս վարձուած շոգենաւով մը կուգայ Պանտըրմա եւ Մարմարայի ծովեզերեայ գիւղերէն ու քաղաքներէն կը հաւաքէ հոծ գաղթականութիւն մը, ու կը փոխադրէ Ռոտոսթօ։

Այդ անիծեալ օրուընէ ի վեր չտեսայ զինքը։ Քսան երկար տարիներ վերջ՝ «Յառաջ»ի մէջ կը կարդամ իր մահուան գոյժը...

Անբախտ Յակոբ, յիշատակդ միշտ վառ պիտի մնայ մեր սիրտերուն մէջ։

Կ. ՄԱՑՏՈՉԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Մեր քաղաքը միշտ ալ եղած է հայկ. տաք վառարան մը։ Շաբաթ չանցնիր առանց հայկական Միութեան մը ձեռնարկին, կարծես մրցումի ելած են իրարու հետ։ Բոլոր Միութիւններուն ձեռնարկներն ալ կը քաջալերուին լայնօրէն, նիւթապէս թէ բարոյապէս։ Ամէն մարդ կ'երթայ իր սիրած Միութեան կազմակերպած ձեռնարկին։ Ներկայիս չունինք անցեալի անմիտ վէճերն ու պայքարները։

Ջանք չխնայուիր նաեւ հայ փոքրիկները հայ պահելու գործին մէջ։ Սահակ Մեսրոպ դպրոցէն վերջ, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը եւս բացած է հայերէնի դասընթացք մը Մարտ 2էն ի վեր, ուսուցչութեամբ Հ. Կ. Տէրմոյեանի, շաբաթական երկու պահ երեկոները։ Աշակերտներու թիւը տակաւին լրիւ չէ, տեղի անյարմարութեան եւ կարգ մը գոյքերու պակասութեան պատճառով։ Եթէ անհրաժեշտ նիւթերը ճարուին, մինչեւ հարիւրի կրնայ բարձրանալ անոնց թիւը։

Եռուզեռ մը կայ նաեւ Նոր Սերունդին մէջ։ Ամէն տեղ անոնք են որ կը փայլին, բոլոր հանդէսներուն կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը երգերով, պարերով, արտասանութիւններով եւայլ զուարճախօսութիւններով։ Եռանդով կը գործեն նաեւ Կապոյտ Խաչի սանուհիներու միութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւն.։

Հ. Յ. Դ.ի Նոր Սերունդը վերջապէս յաջողեցաւ գտնել իրեն յատուկ հաւաքավայր մը որուն բացումը պիտի կատարուի մօտ օրէն։ Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ տօնուեցաւ Ապրիլ 11—24ի համազգային սգատօնը Ապրիլ 28ին։ Օրուան բանախօսներն էին Պ. Պ. Վ. Զուլլէրեան եւ Ս. Քարեան, որոնք բացատրեցին օրուան տօնին իմաստը եւ Թուրք դահիճներու բարբարոսութիւնները։ Դժբախտաբար չկար այն բազմութիւնը որ ներկայ կ'ըլլայ ուրիշ հանդէսներու։— Գարուն

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբին ընկերահամակրական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Ծանօթ հաւաքատեղին, Մայիս 3ին։ Ժամանակէն առաջ հաւաքուած էին ոչ միայն ընկեր եւ ընկերուհիներ, այլեւ տարէց կիներ եւ այրեր եւ անհամբեր կը սպասէին դասախօսին։ Երգերու եւ արտասանութիւններու տաք պահուն ներս մտան մեր սիրելի Շ. Նարդունին եւ ընկերուհի տիկին Տիրուհի Միսաքեանը, որոնք ընդունուեցան երկար ծափերով։ Նոր Սերունդի վարչութեան կողմէ, ընկեր Ս. Տէր Նազարէթեան յայտարարեց.— «Մեր նպատակն ըլլալով միշտ վառ պահել հայ Նոր Սերունդի ոգին եւ կապել հայրենիքին, առիթ չենք փախցներ, եթէ որ եւ է մտաւորական մեր ձեռքն անցնի։ Այսօրուան մեր դասախօսին նիւթն է «Հայրենիքի գաղափարը»։ Օր. Սանոյեանի երգէն վերջ, Նարդունի սկսաւ իր դասախօսութիւնը որ տեւեց մօտ մէկ ժամ։ Բացատրեց հայրենասիրութիւնը, վերլուծեց նախկին մտածումները եւ ներկան եւ ըսաւ. — Մենք մեր անկախութիւնը կորսնցնելէ վերջ, ամէն մէկս ուր որ կ'ապրինք հոն կը նկատենք մեր հայրենիքը, ինչ որ սխալ է։ Հայրենիք՝ կը կոչուի այն հողը ուր ժողովուրդ մը պետութիւն ունի իր սահմաններով։ Շնորհիւ հայ ժողովուրդի զոհողութեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաջնորդութեան, 1918 Մայիս 28ին ստեղծուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը։ Այսօր ամէնքս ալ կ'ուրախանանք այդ հայրենիքով եւ կը մտածենք շուտով վերադառնալ, թող ըլլայ խորհրդային, սակայն ազատ բոլորին համար, խօսքի եւ մամուլի ազատութեամբ։ Յետոյ խօսք տրուեցաւ ընկերուհի տիկին Շ. Միսաքեանի որ քաջալերեց երիտասարդ եւ երիտասարդուհիները եւ ուրախութիւն յայտնեց որ անոնք այսօր հպարտօրէն կը խօսին իրենց մայրենի լեզուն, առաջուան պէս չեն խուսափիր հանրակառքերու եւ շոգեկառքերու մէջ հայերէն խօսելէ։ Այս խօսքերը շատ բան արթնցուցին երիտասարդներուն մէջ։ Օր. Սիրանուշ Գարոնեան իր անուշ առոգանութեամբ արտասանեց «Մայրենի լեզուն», ջերմ ծափերու մէջ։ Երգեց Օր. Ս. Զաքարեան։ Նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին, եւ ներկաները յոտընկայս երգեցին «Մշակ բանուոր»ը, միասին տանելով հայրենիքի գաղափարը։— Տ. Ստեփանեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի, 12 Մայիս, արշալոյսի առաջին շողերուն մարզասէր Վալանսցի Գրիգոր Թին ձեռքը, օրհնութեան մրմունջը շրթներուն խնամքով կը յարդարէր մարզադաշտը։

Պարտութեան խօսք չկար։ Ժամը 1էն սկսեալ ցուպը ձեռքին, Թրքական վայրագութենէ ազատուած հայ մամիկն ու հայրիկը, եւ հազիւ «հայրիկ ու մայրիկ» ըսող երախան բռնած էին մարզադաշտի ճամբան, ծափահարելու իր մէկ հատիկին, վարդ մանիշակին յաղթանակը։ Ժամը 3ին աւելի քան 4000նոց բազմութիւնը անհամբեր կը սպասէր մարզիկներուն։ Ֆրանսացիները կ'ըսէին — յաղթանակը Հայերունն է, այս դաշտը առաջին նգամ է որ այսքան հոծ բազմութիւն կը տեսնէ։

Ախոյենական մրցում, Սէն Միշէլ (Սավուա) Վալանսի Հայերուն դէմ։ Ժամը 3.20ին ծափերու տեղատարափին տակ դաշտ կուգան Սէն Միշէլցիները։ Անմիջապէս հայ մարզիկները առաջնորդութեամբ խմբապետ Աւետիսին, իրենց դանդրահեր գլուխները բարձր բռնած, դուրս ցցուած կուրծքերով ու համաչափ քայլերով մէկը միւսին ետեւէն դաշտ կուգան «դէպի յաղթանակ» աղաղակներու մէջ։ Հոգեւոր հովիւը նստած առաջին կարգի վրայ, մտովի կ'օրհնէ եւ կ'աղօթէ։

Ժամը 3.30ին, անկողմնակալ ու իր պաշտօնին գիտակից դատաւորին՝ դեղագործ M. Fontaineի արձակած հրամանին վրայ կը սկսի խաղը։ Պիտի չյիշեմ անունները հայ մարզիկներուն, բոլորն ալ գովելի են։ Յիշեմ միայն խաղի ընթացքին խմբապետ Աւետիսի աջ – ձախ արձակած հրամանները, որոնք իրենց ապահովեցին յաղթանակը։

Մերիններուն լաւ խաղարկութեամբ առաջին կիսախաղը վերջացաւ 3—0ով։

Երկրորդ կիսախաղին Սէն Միշէլը կորսնցուցած իր հաւասարակշռութիւնը, կատաղի ու անտեղի խաղարկութեամբ կը ստանայ պատիժներ։ Ժամը 5.15ին յոտնկայս անվերջ ծափերու ու «դէպի յաղթանակ, յաղթանակ» աղաղակներու մէջ խաղը կը վերջանայ 5—0ով։

Ծլիք ու ծաղկիք, օր ու արեւ տեսնէք, տղաք։ Գաղութը հպարտ է ձեզմով։ Այսօրուընէ կը պատրաստուինք ծափահարել Մայիս 19ի յաղթանակը։

Մայիս ամիսը յաղթանակի ամիս։—Հուր-Հեր

ՍՏԱՑԱՆՔ

La Semaine Egyptienne, Numéro Spécial, Նուիրուած Եգիպտոսի հայ նկարիչներու ցուցահանդէսին, բազմաթիւ գեղարուեստական նկարներով։ 1945 Նոյեմբեր։ Հասցէ.— 25 Hassan Sabri Pacha, Zamalek, Le Caire (Egypte)։

Zénith, Revue Culturelle Arménienne. Première année, No. 2։ Տարեկան բաժնեգին 350 ֆրանք։ Հասցէ.— 30 Ave. Georges Mandel, Paris (16)։

Ատրպատականի թնճուկը

Ատրպատականի ազգ. կառավարութեան վար - չապետը, Փէշավարի, ձայնասփիւռ ճառով մը հաստատեց թէ ձախողած են Թէհրանի հետ կատարուած բանակցութիւնները: Ցետոյ աւելցուց. — «Գիտենք որ զօրամասեր ճամբայ հանուած են դէպի մեր սահմանները. բայց մենք յարձակումէ չենք վախնար: Վարչապետը, Ղաւամ Սալթանէ, իմաստուն եւ հայրենասէր մարդ մըն է եւ գիտէ մեր ուժը: Ցետագիմական ուժեր ազդած են կառավարութեան որոշումներուն վրայ»:

Փէշավարի ազդարարեց թէ Իրան դրժած պիտի ըլլայ Խ. Միութեան հետ կնքած համաձայնութիւնը, եթէ յարձակի Ատրպատականի վրայ: Վարչապետը բան մը չըսաւ նորէն Թէհրան վերադառնալու մասին, թէեւ կ'ըսեն թէ Թաւրիզ վերադարձած է պարզապէս նոր հրահանգներ ստանալու համար: Այս առթիւ հաստատուեցաւ որ Ատրպատականի պատուիրակութիւնը պահանջած է ցըր - ուել իրանեան սարիկան – զօրքը եւ կրճատել բանակին թիւը: Կը հաստատուի նաեւ թէ Ատրպատական պահանջած է գիւղացիներուն բաժնել պետական հողերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՆՕԹՈՒԹԵԱՆ մասին խօսելով, Անգլիոյ նախարարներէն Մորիսըն, որ Ուաշինկ - թըն կը գտնուի, յայտարարեց թէ կացութիւնը «յուսահատօրէն ատխողական է»: Ցետոյ բացատրեց թէ սովը անխուսափելի չէ: «Ես հոս եկած եմ նախագահին հետ խորհրդակցելու համար: Մենք կրնանք կանխել աղէտը: Աշխարհի մէջ բաւականաչափ ցորեն կայ եւ հետզհետէ կը հասնի, ողջ պահելու համար միլիոնաւոր մարդիկ: Ուտելիքը չէ որ կը պակսի, այլ արդար բաշխումը»: Այս առթիւ կարդաց Գերմանիոյ բրիտանական շրջանի փոխ – հրամանատարին մէկ հեռագիրը, որ կ'ըսէր թէ hացի եւ ուրիշ արմտիքներու բաշխումը բոլորովին պիտի դադրի Մայիս 27ին, եթէ դուրսէն պաշար չհասնի նոր հունձքէն առաջ: Կը նշանակէ թէ Գերմանները օրական հազիւ 450 գօլ պիտի ունենան, ուրիշ ուտելիքներով: «Եթէ ուտեստներու ներածումը դադրի, տնտեսական կեանքն ալ պիտի դադրի, ածուխի արտադրութիւնը պիտի դադրի, կառախումբերը պիտի չբանին, լոյսերը պիտի մարին: Եթէ Գերմանիան սովամահութեան դատապարտուի, քաղաքական խնդիրներն ալ պիտի բազմապատկուին ոչ միայն բրիտանական, այլեւ ամերիկեան շրջանին մէջ: Գերմանիոյ սովամահութիւնը տնտեսական եւ քաղաքական քաոս պիտի ստեղծէ ամբողջ Եւրոպայի մէջ»: — Անգլ. կառավարութիւնը որոշեց 70.000 թոն դարի եւ 80.000 թոն գետնախնձոր ղրկել Գերմանիա:

ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ԾԱԳԱԾ է Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, եւ ծանուցագիրները իրարու կը յաջորդեն: Խորհրդային իշխանութիւնը դատի կանչած է Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան քարտուղարներէն մէկը, ամբաստանելով թէ «անպատշաճ վարմունք» ունեցած է ռուս դերասանուհիի մը հանդէպ, անցեալ փետրուարին, կառքի մը մէջ: Ամերիկեան դեսպանատունը յանձնարարած է քարտուղարին դատարան չերթալ: Ամբաստանուած քարտուղարը Մոսկուա կը գտնուի երկու տարիէ ի վեր եւ վերջերս Ամերիկա պիտի վերադառնար: Բանգէտներ կ'ըսեն թէ այս խնդիրը հետեւանք է խորհրդային տեղակալի մը ձերբակալութեան, Ամերիկայի մէջ, լրտեսութեան մեղադրանքով:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ արտակարգ ժողովը, որ պիտի գումարուէր Դամասկոսի մէջ, յետաձգուեցաւ վերջին պահուն: Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ յետաձգման նպատակն է ժամանակ տալ արաբական պետութեանց վարիչներուն, ժողովը գումարելու համար Եգիպտոսի մէջ, նախագահութեամբ Եգիպտոսի թագաւորին: Այս ժողովին մէջ պիտի առաջարկուի վճռական միջոցներ ձեռք առնել Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն դէմ, Պաղեստինի հարցին առթիւ: Ամէն կողմէ բողոքագիրներ կը հասնին Գահիրէ: Ֆարուք թագաւորը նամակ մը գրելով Արդրյորդանանի էմիրին, անոր ուշադրութիւնը հրաւիրած է կացութեան վրայ որ հետզհետէ վտանգաւոր կը դառնայ: Երուսաղէմի մէջ 200.000 ոսկիի հանգանակութիւն մը բացուած է, օգնելու համար համարաբական պայքարին:

ՌԱԶՄԻԿ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ պէտք է հպատակութիւն ստանան ի պաշտօնէ, կը գրէ «Ֆիկարօ», ֆրանսական ներգաղթի նուիրուած յօդուածաշարքի մը մէջ: Այս առթիւ կ'ըսէ — «1939ին 3ուկէս միլիոն օտարականներ կ'ապրէին մեր մէջ: Անոնք որ ի վիճակի էին զէնք կրելու, մեծ մասով ուզեցին զինուորագրուիլ: Օրէնք մը հրատարակուեցաւ հայրենազուրկներու զինուորագրութեան համար: Ասոնցմէ 90.000 հոգի, որոնց մէջ մանաւանդ Հայեր, դրօշի տակ հրաւիրուեցան, բայց միայն 40.000 հոգի կարելի եղաւ բանակին մէջ առնել, փլուզումէն առաջ»:

ԸՆԿԵՐ ՍԻՄՈՆ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Պուէնոս Այրէսի (Արժանթին) «Արմենիա»ն ցաւով կը հաղորդէ գոյժ մը, վաստակաւոր ընկեր Սիմոն Թորգոմեան մեռած Ապրիլ 20ին: Ողբացեալ ընկերը, բնիկ Վանեցի, 75 տարեկան էր, կանուխէն մտած Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ: Այս առթիւ աշխատակից մը կը գրէ —

Անոր բանաւոր եւ գրաւոր յուշերը որոնք կ'ընդգրկեն Վանի 1896ի դէպքերէն մինչեւ Խանասորը, Կամաւորական Շարժումներէն մինչեւ մեր անկախութեան պայքարն ու Հայաստանի հանրապետութիւնը, փաստերով, դէպքերով և դէմքերով, յաջորդական կերպով մէկ մասնիկը կը կազմեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Հայոց քաղաքական պատմութեան:

Բնաւորութեամբ յանդուգն ու համարձակ, անսպառ եռանդով ու կորովով, պատկառելի արտաքինով այս Վասպուրականցին, դեռ երիտասարդ տարիքի մէջ քաջածանօթ էր ոչ միայն Վանին ու Վասպուրականին, այլեւ Բագուին եւ Կ. Պոլսին: Հակառակ իր առեւտրական զբաղմունքին անձնական յարաբերութեան մէջ էր հայ յեղափոխութեան շատ մը վեթերաններու հետ: Երբեմն իբրեւ վաճառական կամ յեղափոխական, զինուոր, կամաւոր, զինակիր, համաձայն տեղին եւ ժամանակին կը ծառայէր հայ յեղափոխութեան եւ անկախութեան պայքարի գործին:

«Արմենիա» եւս կը շեշտէ խմբագրականով.—

1928ին ընկեր Սիմոն Թորգոմեան կը հաստատուէր Պուէնոս Այրէս, ուր կ'ապրէր իր ընտանիքին հետ: Աւելի քան քսանըհինգ տարուան իր թափառումներուն՝ կուսակցական պանդան պատասխանատու դէմքերու շրջանակին մէջ ապրած, ան կենդանի յիշատակարան մըն էր: Կը սիրէր Վասպուրականը մոլեռանդութեան հասնող պաշտամունքով մը ու իր եօթանասունը հինգ տարու ծերունապարդ հասակին մէջ, քսան տարեկան երիտասարդի մը աւիւնով ու կորովով կը խօսէր հայրենի հողին ու անոր գեղեցկութեանց մասին:

Հակառակ առեւտրական ասպարէզի մէջ մեծցած ըլլալուն, ան դարձած էր գրչի համեստ աշխատաւոր մը եւս, ու փորձած բանաստեղծական, բանաստեղծական եւ հրապարակախօսական կալուածներու մէջ պատշաճել գրասէր մարդու իր հետախուզութիւնները եւ հետաքրքրութիւնները:

Հարաւի մեր շրջանին մէջ «Արմենիա»ն եղած էր հոգեկան իր մեծագոյն սփոփանքը. կը գրէր նաեւ զոյգ «Հայրենիք»ներուն, ու կը խորհէր ամբողջական հատորով մը հրատարակել իր յուշերը:

Տարիներու հետ յոգնած էր ընկեր Սիմոն Թորգոմեան, որ կը թողու դարձեալ անտիպ աշխատանք մը, «Արիւնոտ էջեր»:

ՆԻՒՐԸՆՊԵՐԿԻ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ, ծովակալ Ռատէր, 70 տարեկան, որ գլուխ հանած էր Գերմանիոյ նաւատորմին վերակազմութիւնը, յայտարարեց թէ կ'ընդունի իր արարքներուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը: Խոստովանեցաւ թէ կարգ մը չեզումներ կատարուած են Վերսայլի դաշնագրէն, բայց դիտել տուաւ թէ դաշնակիցները իրենք ալ մեծ կարեւորութիւն չէին տար անոր գործադրութեան, երբ առաջին շեղումները պատահեցան:

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ լրջօրէն կը զբաղեցնէ կառավարութիւնը: Նախարարական խորհուրդը աւջի օր դարձեալ քննեց խնդիրը, առանց որոշումի մը յանգելու: Չորեքշաբթի դարձեալ պիտի գրաղի: — Պաշտօնաթերթը նոր օրէնք մը հրատարակեց, որ աւելի ծանր պատիժներ կը սահմանէ պարենատումսերու կեղծարարութեան, գողութեան, հացահատիկները անասուններուն կերցնելու սովորութեան դէմ եւն.:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 15էն 24, 130 rue Tête d'Or սրահին մէջ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ եւ առատ պիւֆէ մատչելի գիներով: Զանազան անակնկալներ:

ԱԶԳ. ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԹՈՒԼՈՆԻ ՄԷՋ

Թուլոն – Լա - Սէյնի Ա. Ը. Միութիւնը կազմակերպած է սգահանդէս մը, ժամը 14.30ին Սալ տէ զ'էօվրը Սօսիալ 3 rue Racine սրահներուն մէջ, ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի, 1914 - 18ի աքսորի եւ Հայկ. Ջարդերու ինչպէս եւ 1939—45ի ազատագրման համար ինկած հայ զոհերուն, հովանաւորութեամբ Կարմիր Խաչի Մարսէյլի վարչութեան նախագահ Տիկին Ցովսէփեանի: Մարսէյլի կեդրոնէն պիտի մասնակցին բանախօս ընկերներ, ինչպէս եւ տաղանդաւոր երգիչ Պ. Համբարձումեան:

Գեղարուեստական բաժինին պիտի մասնակցի տեղւոյս «Մշակոյթի բարեկամներ» միութիւնը:

ՓԱՆԻ մէջ ալ պիտի տօնուի սգահանդէսը երկուշաբթի, 20 Մայիս, ժամը 9ին, Salle des Mutilés, Rue Mimont: Կը խօսին Պ. Պ. Ա. Զօպանեան, Ս. Քարեան եւ թերթերու թղթակիցները:

ՆԻՍԻ ՄԷՋ՝ կիրակի, ժամը 14.30ին, 72 Bld. Gambetta, նոյն բանախօսներով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé, métro Pigalle: Կը խօսի ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ: Նիւթը՝ «Անգլիա եւ Հայկ. Դատը»:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խնդրուի միասին բերել անդամատետրը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, 26 rue Paul - Berti ներքնասրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի առաջին խմբական պտոյտը՝ Մայիս 19ի կիրակին, բոլոր խումբերու մասնակցութեամբ: Շոգեկառքը Gare St. Charlesէն կը մեկնի ժամը 6.30ին, վերջին ժամադրավայր Aixի կայարանը ժամը 7.30—8:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին սովորական հաւաքատեղին, Քրիստափոր, Վարանդեան, Վռամեան, Ընկեր Կայծօ, Ակնունի, Հայաստան, Ջաւարեան, Թաթուլ, Դուման եւ Համազասպ ենթակոմիտէները եւ խումբերը: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, ժամը 8.30ին: Պիտի խօսի ընկեր Հրանտ Սամուէլ: Նիւթը՝ Յեղափոխական շարժումները մինչեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն» (Շար.): Ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ենթակոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍԻ համերգը Յունիս 29ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ տարեկան պարահանդէսը՝ Յունիս 22ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Կ. Երանեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Պ. Յ. Պետիկեանի, Սարգիս եւ Պետրոս Պեալ կեան եղբայրներու եւ Տէր եւ Տիկին Խ. Մկրտիչեանի եւ զաւակներուն, ՏԻԿ. ՍՕՖԻ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ:

Կ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ Նօթր տամ տը Փարիի մէջ, այս կիրակի առաւօտ: Պիտի պատարագէ Արհ. Գրիգոր եպիսկ. Պահապանեան: Երգեցողութիւնը կը կատարուի ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Կ. Գուրգէն Ալէմշահի եւ մասնակցութեամբ Սիփան Կոմիտասի երկսեռ երգչախումբին եւ Ս. Խաչ դպրաց դասին:

Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ կը ներկայացնէ Մեսրոպ Տէր Մինասեանի՝

Ժառանգորդը

Դրամ 5 արար, հայ ընտանեկան կեանքէ

Շաբաթ 18 Մայիս ժամը 9ին, Շիմիի թատրոնը, 22 rue St. Dominique, մեթրօ Invalides: Կը մասնակցին Տիկին Բ. Դաւիթեան, Տիկին Աղնաւորեան, Պ. Պ. Ս. Մաքսուտեան, Ն. Մարգարեան, Գ. Տէրվիշեան, Տիգրան Պօղպատ, Պ. Բիւզանդ, Կ. Պետրոսեան, Տ. Աղլաղանեան եւ Գէորգ Վարդանեան (կատամարակ):

Տոմսերու համար դիմել ճաշարան Հ. Սասունի 31 rue d'Alexandrie - Paris:

MANUFACTURE de VÊTEMENTS

Hommes et Jeunes - Gens

Ets. BOYADJIAN

6, RUE MULET, LYON

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

AMERICAN LLOYD

Շոգենաւային ընկերութեան գրասենեակներուն

(PARIS, 7 RUE AUBER)

MARSEILLE, 48 RUE DE LA REPUBLIQUE

Շոգենաւով, օդանաւով եւ շոգեկառքով ճամբորդութեան տոմսեր Ամերիկայի եւ բոլոր երկիրներու համար: Ընդհանրապէս ամէն կարգի փոխադրութեանց վերաբերեալ գործողութիւններ:

Դիմել Պ. ԺԱՆ - ԵՂԻՇԷ ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆի

Վերոգրեալ հասցէով

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH Fondé 1925 R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵԳԻՆ. Տար. 750, Վեցամս. 400, Եռամս. 200 ֆրանք

Samedi 18 MAI 1946 Շաբաթ 18 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 18e Année № 4703 – Նոր շրջան թիւ 442 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Միջազգային մամուլը կը յորդի Միջին Արեւելքի վերաբերեալ տեղեկութիւններով:

Ինչ որ կը կարդաք, օրը օրին, լուրերու բաժնին մէջ, աղօտ մէկ պատկերն է յարաճուն խմորումի մը: Եւ խնդիրը չի սահմանափակուիր միայն Պաղեստինով :

Ամբողջ արաբական աշխարհն է որ կը խլրտի տարիներէ ի վեր: Մանաւանդ վերջին պատերազմէն ի վեր: Եւ շարժումը այնպիսի համեմատութիւններ ստացած է, որ իսկապէս մտահոգութեան կը մատնէ աշխարհակալ պետութիւնները:

Այսպէս, Եգիպտոսը եւ Իրաքը, որոնք մասնաւոր դաշնագիրներ կնքած էին Մեծն Բրիտանիոյ հետ, վերաքննութիւն կը պահանջեն ստիպողաբար: Վերաքննութիւն՝ ջնջելու համար այն յօդուածները որ կը կաշկանդեն իրենց անկախութիւնն ու գերիշխանութիւնը: Ուրեմն, իբրեւ նախապայման, կը պահանջեն ետ քաշել անգլիական զօրամասերը:

Անգլիոյ աշխատաւորական կառավարութիւնը աննախընթաց զիջում մը կատարեց, խոստանալով պարպել իր զօրքը Եգիպտոսէն, որպէսզի դիւրանան բանակցութիւնները: Պահպանողականները դող ելան, առաջնորդութեամբ Չըրչիլի եւ Իտընի, «յիմարութիւն» կոչելով այս զիջումը:

Անոնք շատ լաւ գիտեն որ Էթլիներն ու Պէվիններն իրենց չափ «կայսերապաշտ» եւ պահպանողական են, երբ հարցը կը վերաբերի վառ պահելու բրիտանական արեւը, աշխարհի բոլոր ծովերուն վրայ:

Եգիպտոսը պարպելու յանձնառութեան հետ, Լոնտոն Զօրսերու Խորհուրդին առջեւ դրաւ նոր խնդիր մը,— Լիբիան եւ Կիւրէնիան, նախկին Ափրիկեան Տրիպոլիսը եւ Պէնկազին վերածել անկախ պետութեան մը:

Այս կը նշանակէ նոր խարխիսներ ապահովել: Արդէն կը խօսուի Թոպրուքի մասին: Եւ կ'արծարծուի հսկայական ծրագիր մը,— Նոր ջրանցք մը փորել Սուէզի շուրջը, Միջերկրականի եւ Աքապայի ծոցին միջեւ: Ծրագիր մը որ կրնայ իրագործուիլ տասը տարիէն, թէեւ շատ մը մասնագէտներու կարծիքով՝ պարզապէս երազ է:

Դեռ ուրիշ յենարան մը,— աշխատաւորական կառավարութիւնը հաստատեց Անդրյորդանանի անկախութիւնը, զինակցութիւն կնքելով :

Նորազատ երկիրը դրացի է Սուէզի — բրիտանական կայսրութեան հաղորդակցութեանց կենսական կէտին, եւ կրնայ օգտագործուիլ զանազան ձեւերով: Պաղեստինն ալ ուրիշ յենարան, Հայֆայի նաւակայանով, գոնէ երկար ատենի համար: Ու վերջապէս Կիպրոսը :

Գալով բուն Պաղեստինի հարցին, կը թուի թէ Արաբները այս անգամ շատ աւելի վճռական պիտի ըլլան, խափանելու համար հրէական պետութեան ծրագիրը:

Մնաց որ, Լոնտոնն իսկ այլեւս չի պնդեր այդ ծրագրին վրայ (Պալֆըրի յայտարարութիւն): Ապացոյց՝ անգլօ-ամերիկեան քննիչ Յանձնաժողովի մը առաջումը եւ անոր տեղեկագրին հրատարակութիւնը :

Յանձնաժողովը ոչ հրէական, ոչ ալ արաբական պետութիւն կը նախատեսէ: Տեղեկագրին եզրակացութիւնն իսկ — եւ մանաւանդ 100.000 Հրեաներու ներգաղթի առաջարկը — փոթորիկ մը պայթեցուց Արաբներուն մէջ, որոնք հրապարակաւ կը սպառնան կռուիլ մինչեւ «վերջին մարդուն վերջին շունչը»: Բողոքի հեռագիրներ: Ընդհանուր գործադուլ: Նոյն իսկ դիմում Խ. Միութեան: Եւ զինուորական պատրաստութիւն

Թերթերը կը գրեն թէ այն բացառիկ ժողովին մէջ որ պիտի գումարուի այսօր-վաղը, նախագահութեամբ Եգիպտոսի Թագաւորին եւ մասնակցութեամբ եօթը արաբական պետութեանց, պիտի առաջարկուի արաբական ներքին բանակ մը կազմել, ի հարկին կռուելու համար այս կամ այն աշխարհակալ պետութեան դէմ: Իրազեկներու կարծիքով, կարելի է անմիջապէս ոտքի հանել 138.000 զինուորներ, եւ հետզհետէ մարզել 200.000 հոգի եւս: Ուրեմն մօտաւորապէս 350.000 հոգինոց բանակ մը, առանց հաշուելու արձակազէնները, դաւադիրները, ահաբեկիչները եւ բուն արաբ ժողովուրդը :

Դեռ շատ աւելի խոր եւ լայն ծալքեր կը ներկայացնէ շարժումը :

Շ.

Իրար կ'ուտեն նորէն...

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

«Վաթան» (Ահմէտ Էմին Եալման) եւ «Ուլուս» (Ֆալիհ Րըֆքը Աթայ) թերթերու միջեւ, վերսկսած է դարձեալ այն սուր պայքարը, որ կը թելադրուի «Հալք»ի եւ նորակազմ «Դեմոկրատ» կուսակցութեանց խուլ հակամարտութիւններէն : Ինչպէս ճշդած եմ բազմաթիւ առիթներով, գաղափարական որ եւ է խթան պէտք չէ փնտռել այդ գրչապայքարներուն մէջ, որոնք անհատական, — առ առաւելն հատուածական բնոյթ կը կրեն:

Այս անգամ եւս, Ֆալիհ Րըֆքը — Ահմէտ Էմին բուռն հակաճառութիւնը կը թելադրուի հին ցաւէն. աթոռի ու պաշտօնի ցաւէն:

Ցետագայ հատուածները բաւական բան կը բացատրեն.

— « Վստահ ենք,— կը գրէ Ահմէտ Էմին 19 Ապրիլի խմբագրականին մէջ—, թէ «Հալք»ի վարիչները հայրենասէր ու յարգելի անձնաւորութիւններ են: Տարակոյս չկայ, միւս կողմէ, որ միակ կուսակցութեան մը տարիներու մենատիրութենէն օգտուելով, կարգ մը մարդիկ բազմոց կը տաքցնեն այնտեղ անարժանաբար, ծուլօրէն եւ անպատկառ սնակալիզութեամբ: Այս կարգի հացկատակներ, երկար տարիներու իրենց պաշտօնն ու հանգամանքը իբրեւ զէնք գործածելով, կը շարունակեն սպառնալ աջին ու ձախին, անվախօրէն կը դաւադրեն բոլոր ազնիւ եւ անշահախնդիր հոգիներուն, ու տեւական քծինքով կը յաջողին անխուցելի մնալ :

«Հալք»ի առողջ կազմին վրայ վտանգաւոր պալարներ են այս մարդիկը,— հոգիով անանկ, անբարոյացեալ, եւ զուրկ դաստիարակութենէ : Փոխանակ ճակտի քրտինքով վաստկելու, կը նախընտրեն տեւական դաւերով, բռնակալութեամբ, սպառնալիքով եւ խարդախութեամբ շահիլ իրենց կեանքը: Իրենց ծագումն ու բովանդակ կեանքը, հարցականով մը կը ներկայանան, միշտ, մեզի: Քաղաքական սպայքարի իբրեւ միջոց կը ծառայեցնեն «կէնկսթըր»եան զէնքեր :Օրինակ,երբ խօսք կ'անցնի նոր կուսակցութիւններու մասին, կը սպառնան. «Մի հաւատաք նոր կուսակցութիւններուն: Խարկանքներ են անոնք: Ինչպէս պատահեցաւ Սերպէսթ կուսակցութեան օրերուն, այժմ եւս պիտի վերադառնանք միակ կուսակցութեան դրութեան: Կառավարութեան ձեռքը կը դանուի օրէնք մը, որով կրնայ անմիջապէս լուծել ոեւէ կազմակերպութիւն, առանց ոեւէ պատճառ ցոյց տալու »:

Այս կարգի քարոզութիւն մը համազօր է ամենավատ անարգանքի : Ու անոնք որ այս կերպով կ'ուզեն պայքար մղել, կոնակէն կը հարուածեն Թուրք դեմոկրատութիւնը, — մութի մէջ: Նոյն մարդիկը,այնքան կոպուկ կերպով կը սպառնան Թուրք հողագործին՝ չեշտելով թէ « Հողային Օրէնք»ի տրամադրութեանց հիման վրայ, կրնան երկրագործի ձեռքէն խլել իր հողերը: Կը սպառնան առեւտրականին՝ 510 թիւ որոշմնագրի հիման վրայ, կը սպառնան արհեստաւորին, գործաւորին ու հասարակ աշխատաւորին :

Այս զէնքերով պայքար մղել, յատուկ է միայն տկարներուն եւ վատերուն: Ու ցաւալի է, որ Հալքի պատասխանատու շրջանակներուն մէջ սպրդած են այս կարգի չտեսներ ու մակաբոյծներ : (Ակնարկութիւն «Ուլուս»ի խմբագիր Ֆալիհ Րըֆքըի): Ուշ չէ ատենը, այս կարգի ապականութիւններ՝ քշելու հրապարակէն: Այլապէս, մենք կորսնցուցած պիտի ըլլանք նաեւ վերջին առիթը, Թուրք դեմոկրատութիւնը իրականութեան վերածելու » :

23 Ապրիլի «Ուլուս»ի մէջ, Ֆալիհ Րըֆքը պատասխանելով Ահմէտ Էմինի, կ'ըսպառնայ.

— «Այս կարգի տխմարներ, շատ աւելի մեծ վնաս կը պատճառեն մեր հայրենիքին, քան հաբիւրյիսունոցները, որոնք այսքան տգէտ ու օտարամիտ մարդիկ չէին: Պէտք է հասկցնել այլեւս այս կարմիր մարդուկին՝ թէ Թուրք ժողովուրդը պիտի գիտնայ այսքան անյիշաչար չմնալ իր թշնամիներուն հանդէպ» :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՕԹԸ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ վարիչները ժողով պիտի գումարեն մէկ շաբաթէն, Սինա լերան վրայ, նախագահութեամբ Ֆարուք Թագաւորին: Հրաւէրը ընդունած են Սուրիոյ կառավարութիւնը, Սէուտի Արաբիան, Անդրյորդանանը, Լիբանանը, Եէմէնը, Իրաքը եւ Պաղեստինի Արաբական Գերագոյն Կոմիտէն: Ափրիկեան Տրիպոլսէն ալ պատուիրակներ պիտի մասնակցին:

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ՄՆԱՆ ԱՌԿԱԽ

Ֆրանսա նորէն յուսախաբ

Զօրսերու Խորհուրդը վերջացաւ մայիս 16ին, առկախ ձգելով բոլոր հիմնական խնդիրները, որոնք պիտի քննուին փոխանորդներու եւ մասնագէտներու կողմէ: Յաջորդ ժողովը պիտի գումարուի Յունիս 15ին, նորէն Փարիզի մէջ :

Իր 26րդ եւ վերջին նիստին մէջ, ժողովը մէկ խնդիր միայն կրցաւ կարգադրել,— վաւերացնել Իտալիոյ զինադադարի նոր պայմանագիրը, որուն համաձայն իտալական կառավարութիւնը որոշ իրաւասութիւններ պիտի վայելէ, մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Պըրնս անմիջապէս վերադարձաւ Ուոշինկթըն, ուր պիտի խորհրդակցի նախագահ Թրումընի հետ: Ժողովը վերջացաւ մտայլ մթնոլորտի մը մէջ, քննելով գերմանական խնդիրը, առանց որ եւ է համաձայնութեան յանգելու նոյնիսկ Սարի մասին, ինչ որ մեծ յուսախաբութիւն պատճառեց Ֆրանսայի :

Առտուան նիստին մէջ քննուեցան երեք խնդիրներ,— 1. Ֆրանսական ծրագիրը՝ Սարի մասին: 2. Պըրնսի առաջարկը՝ նոյեմբեր 12ին ժողով գումարել, խմբագրելու համար գերմանական դաշնագիրը: 3. Ամերիկեան ծրագիրը՝ 25 տարուան դաշնագիր մը կնքելու Գերմանիոյ մասին: Երեք հարցերն ալ մնացին առկախ: Ֆրանսա կը պահանջէր Գերմանիոյ այդ շրջանը ենթարկել իր տնտեսական եւ դրամական վարչութեան եւ ուրիշ պայմաններ կը դնէր (տես երէկուան «Յառաջ»ը): Ամերիկեան պատուիրակը դիտել տուաւ թէ այս խնդիրը կարելի է կարգադրել, եթէ Ֆրանսա հաւանի որ կեդրոնական կառավարութիւն մը հաստատուի Գերմանիոյ մէջ: Պէվին ալ առաջարկեց իրենց փոխանորդներուն քննութեան յանձնել խնդիրը: Իր կարծիքով, Սարի շրջանին անջատումը կրնայ շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ Գերմանիոյ տնտեսական կացութեան վրայ: Եւ յետոյ, գերմանական զանազան խնդիրները պէտք է քննել ամբողջութեամբ, եւ ոչ թէ զատ զատ: Մոլոթով թեր ու դէմ կարծիքները լսելէ վերջ, յայտնեց թէ ինք ստիպուած է այս բոլոր խնդիրներու մասին խորհրդակցիլ Սթալինի հետ: Ֆրանսայի արտաքին նախարարը խորապէս ազդուելով այս կացութենէն, յայտարարեց, դառնութեամբ.— «Ահաւասիկ նոր օղակ մը յուսախաբութեանց այն շղթային զոր Ֆրանսան կը կրէ 25 տարիէ ի վեր, գերմանական խնդիրներու կարգադրութեան առթիւ »:

Գալով Նոյեմբեր 12ին ժողով գումարելու առաջարկին, Պէվին դիտել տուաւ թէ աւելորդ է թուական որոշել: Պըրնս պատասխանեց թէ այս առաջարկը դնելով, կ'ուզէ այն տպաւորութիւնը գործել թէ Զօրսերը համաձայն են քննելու գերմանական հարցը: Պիտօ յայտարարեց թէ սկզբունքով կ'ընդունի խորհրդաժողովը, բայց պէտք չէ թուական որոշելով այն տպաւորութիւնը ձգել Գերմաններուն վրայ թէ զինուորական գրաւումը շուտով պիտի դադրի: Եւ առաջարկեց թուականը որոշել Յունիս 15ի նիստին մէջ: Ինչ կը վերաբերի 25ամեայ դաշնագրին, որ Պըրնսի կարծիքով «աննախընթաց է Մ. Նահանգներու պատմութեան մէջ», նոյնպէս առկախ մնաց: Անգլիա համաձայն կ'երեւայ, բայց Մոլոթով կը կարծէ թէ անոր քննութիւնը ստիպողական չէ եւ կրնայ կատարուիլ հաշտութեան դաշնագրէն վերջը: Պ. Պիտօ եւս վերապահ դիրք մը բռնեց :

Կէսօրէն վերջը, նորէն ամուլ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան: Պիտօ առաջարկեց յանձնաժողով մը կազմել մասնաւոր պատուիրակներէ, գերմանական հարցը ուսումնասիրելու եւ տեղեկագիր մը ներկայացնելու համար յունիս 15ի ժողովին : Մոլոթով ըսաւ թէ ստիպուած է խորհրդակցիլ իր կառավարութեան հետ: Եւ այսպէս փակուեցաւ նիստը, առկախ ձգելով բոլոր հիմնական խնդիրներ :

—

Ժողովին փակումէն վերջը, Պ. Պիտօ մասնաւոր խօսակցութիւն մը ունեցաւ երեք նախարարներուն հետ, անոնց ուշադրութեան յանձնելով Ֆրանսայի մտահոգութիւնները եւ մանաւանդ ածուխի տագնապը:

9,000,000 Գերմաններ անօթի

Գերմանիոյ բրիտանական շրջանին պարենաւորման վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ ինը միլիոն Գերմաններ անօթութենէ պիտի մեռնին վեց ամսուան ընթացքին, եթէ պարէնք չհասնի մինչեւ Մայիս վերջը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, վերջերս կացութիւնը այնքան ծանրացած է որ, հացի պաշարը մնացած բրիտանական շրջանին մէջ եւ հարկ պիտի ըլլայ ներկայ օրապահիկը 1050 գոլէն (քալորի) իջեցնել 4—500ի, Յունիսի սկիզբէն, եթէ բաւարար պարէնք չհասնի մինչեւ այն ատեն: Այն ատեն զինուորական իշխանութիւնը պիտի հարկադրուի բրիտանական կառավարութեան ներկայացնել ամբողջ տագնապը, որպէսզի որոշէ թէ կրնա՞ն նուազեցնել անգլ. բանակին օրապահիկը,

ուսումնիք ճարելու համար Գերմաններուն։ Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ պաշար չհասնի քանի մը շաբաթէն, Գերմաններու օրապահիկը պիտի իջնէ Անգլիոյ պարենաչափի մէկ հինգերորդին եւ հազարաւորներ անօթութենէ պիտի մեռնին փողոցներու մէջ։ Եւ յետոյ, եթէ Գերմանները իրենց թերթերէն եւ անթելէն իմանան նոր կրճատումները, ընդհանուր խուճապ մը պիտի ծագի, թէեւ ամերիկեան թղթակիցները արդէն հեռագրած են օրապահիկը 4—500 գոլի վերածելու հաւանականութիւնը։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիոյ արեւմուտքի ամբողջ պաշարը սպառած է եւ Անգլիական ու Ամերիկայէն ղրկուած պարէնը հազիւ 15 օր կրնայ բաւել։ «Այնուհետեւ մէկ հատիկ ցորեն չկայ որ ալիւրի վերածուի եւ փուռերուն ղրկուի»։ Բազմաթիւ Գերմաններ անկողիններէն կամ թաքստոցներէն դուրս չեն կրնար ելլել, շարժելու անկարողութեան դատապարտուած ըլլալով։

Ամերիկեան շրջանին մէջ ալ կացութիւնը նոյնքան ծանր է։ Մայիսէն վերջը, եօթը միլիոն Գերմաններ օրական կէս չերտ հաց պակաս պիտի ունեն եւ ընդհանուր գոլը պիտի իջնէ 1180ի։

Միջազգային Նպաստամատոյցի նախագահը, Լա Կարտիա, յայտարարեց թէ պիտի առաջարկէ աւելի սեւ հաց պատրաստել եւ խմորեղէնները արգիլել Մ. Նահանգներուն մէջ։ Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ Ամերիկացիները այսօր շատ աւելի կ'ուտեն քան 1935—1939ին։

✕ Զինուորական պարենաւորման նախարարը յայտարարեց թէ կացութիւնը անտանելի դարձած է։ Օրական 170 հոգի անօթութենէ կը մեռնին միայն Քանթոնի մէջ։ Հնդկաստան ալ սովամահութեան դատապարտուած է եւ նոր կրճատումներ պիտի կատարուին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ նոր սահմանադրութիւն մը պատրաստած է անգլ. կառավարութիւնը։ Այս առթիւ Հնդկաստան ղրկուած պատուիրակութիւնը կոչ մը ուղղեց հնդիկ ժողովուրդին, ազդարարելով որ եթէ չընդունին, հետեւանքը պիտի ըլլայ «բռնութիւն, քաոս, մինչեւ անգամ քաղաքացիական պատերազմ»։ Կանտի ալ աղօթքի հրաւիրեց ժողովուրդը եւ յորդորեց լրջօրէն ուսումնասիրել նոր ծրագիրը, որ կը բաղկանայ վեց յօդուածներէ.— 1. Կազմել Հնդկական Միութիւն մը, անոր տալով իրաւասութիւններ վարելու արտաքին գործերը, ազգ. պաշտպանութիւնը եւ հաղորդակցութիւնները.— 2. Ազգ. ժողով մը (խորհրդարան) հաստատել... Այս ծրագիրը հազիւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին յանձնուած, Չըրչիլ իր խոր մտահոգութիւնը յայտնեց, աւելցնելով թէ պիտի պայքարի։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ քաղաքական պայքարը սուր հանգամանք ստացած է։ Ընդդիմադիրներուն եւ կառավարութեան միջեւ բացուած փոսը երթալով կ'ընդարձակուի։ Պայքարը գաղափարականէն անցած է անհատական վէճերու (Ցանաց.— Կարդալ Ա. էջի թղթակցութիւնը)։ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը կ'ամբաստանէ կառավարութիւնը թէ չարաչար կը գործածէ իր իշխանութիւնը պայքարելու համար ընդդիմադիրներուն դէմ։ Կուսակցութեան վարիչներէն մէկը յայտարարեց.— «Մենք կը վերսկսինք այն պայքարը զոր սկսած ենք 1909ին։ 1923ին կը կարծէինք թէ շահած ենք ժողովրդապետութեան յաղթանակը անհատական իշխանութեան դէմ։ Մենք պիտի վերսկսինք մեր յեղափոխական գործը»։— Վերաքննիչ ատեանը բեկանեց ընդդիմադիր Ջէլալ Պէյի, Միւֆթէլի, Կնոջը եւ ուրիշ երկու խմբագիրներու դէմ տրուած վճիռները (վեց ամիսէն մէկ տարի բանտարկութիւն)։

500 ՖՐԱՆՔՆՈՑ նոր թղթադրամներ շրջաբերութեան պիտի հանուին Մայիս 20էն սկսեալ, մանիշակագոյն, եւ Շաթոպրիանի նկարով։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ յայտարարեց թէ ուղղակի խօսակցութիւններ ունեցած է Ստալինի հետ, մասնաւորապէս խնդրելով Խ. Միութեան աջակցութիւնը՝ սովահար երկիրներու պարենաւորման համար։ Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ յառաջիկային։

ՀՌՈՄԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ փակուեցաւ։ Ուսուցիչները գործադուլ հռչակած են։ 35.000 ուսանողներ կը թափառին փողոցները։ Նոր թագաւորին գահակալութեան առթիւ ընդհ. ներումնշնորհուեցաւ անոնց որ վեց ամիս կամ աւելի պակաս բանտարկութեան դատապարտուած են։ Ուրիշ հրամանագրով մը պիտի արձակուին բոլոր բանտարկեալները, բացի անոնցմէ որ դատապարտուած են ծանր ոճիրներու, քաղաքական յանցանքներու, սեւ շուկայի եւն. համար։

ՇԱԹՈՒԻ ՎԵՑ ՄԱՏՆԻՉՆԵՐԷՆ երկուքին համար մահապատիժ պահանջեց կառավարութեան ներկայացուցիչը։ Դատավարութեան առիւ ծանր միջադէպեր պատահեցան, եւ պաշտպան փաստաբանները ստիպուեցին ձգել հեռանալ։

800.000 ԿՏՈՐ ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆ եւ 100.000 մեթր փիքէյ ծախու հանուած է այսօրուընէ կսեայ, մատչելի գիներով, Փարիզի եւ արուարձաններու մեծ ու փոքր խանութներուն մէջ։ Ամէն մարդ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 13 Մայիս.— Թեմիս երեսփ. ժողովը 1946 Մայիս 12ի իր վերջին նիստին մէջ եւ ծանօթ նամակիս առնչութեամբ դիւ հրաժարեցուց Հայրաւ. Ֆրանսայի Առաջն. փոխանորդութենէն։ Միւս կողմէ, հրապարակաւ կը յայտարարեմ որ անորոշ եւ երկար ժամանակի համար դադրած եմ մեր թեմէն՝ եւ շատ բնական կերպով Պօմոնի եւ շրջաններու մէջ քահանայագործելէ։ Մինչ այդ, իբրեւ վերջին պարտականութիւն, կը փութամ թելադրել մեր սիրելի ժողովուրդին որ ամէն գնով ջանան պահել իրենց պաղարինը՝ փրկելու համար, փոխադարձաբար, համագործակցութիւնն ու համերաշխութիւնը։ Նախընտրեցի զոհել անհատականութիւնս եւ պաշտօններս, յանուն խաղաղութեան՝ որուն այնքան կարօտ է մեր ժողովուրդը։

ԵՂԻՇԷ ՔՀՆՅ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Նախկին Առաջն. փոխ. եւ հոգեւոր հովիւ Պօմոնի եւ շրջակայից։

ԾԱՆՕԹ.— Վերոգրեալ պարագան հաղորդած եմ նորընտիր Առաջն. փոխ. Արժ. Տ. Գալուստ Ա. քհնյ. Մովսէսեանի։ Նոյն

կրնայ գնում կատարել ներկայացնելով համապատասխան կէտերը եւ հիւսուածեղէնի L3 կտրօնը։ Բոլոր ապրանքներուն վրայ նշանակուած է «Արտադրութիւն 1946ի», իրենց գիներով։

ՌՕՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏ Անժէլիի նոր դատավարութեան առթիւ (Նախապէս մահուան դատապարտուած էր), որ կը շարունակուի Փարիզի մէջ, իբրեւ վկայ լսուեցաւ Պ. Խոխօ։ Նախկին վարչապետը յայտարարեց թէ խիստ հսկողութեան տակ առնուած էր նահանգապետին կողմէ։ Այս վերջինը առաջարկած է թուղթ մը ստորագրել, Ֆրանսայէն չհեռանալու համար, բայց ինք մերժած է։ Նախագահ Բողվէլթ ալ Ամերիկա հրաւիրած էր, բայց Խոխօ մերժած է։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Ռուսերը ամբողջովին պարպած են Իրանի հողերը։ Զինուորական պատուիրակութիւն մը պիտի երթայ Թաւրիզ, քննութիւն կատարելու համար։ Ատրպատականի հետ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին Թաւրիզի մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐ կը մերժեն Ֆրանսա վերադառնալ Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանէն։ Ամերիկեան իշխանութիւնները որոշած են իբրեւ Գերմանացի նկատել զանոնք, պայմանաժամ տրուած ըլլալով մինչեւ մայիս 15։

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ երթալով կը սաստկանայ։ Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Le Populaireի մէջ հրատարակուած գրութեամբ մը դիտել կու տայ թէ «ազգը չուզեր որ Մորիս Թորէզը վարչապետ ըլլայ, որովհետեւ Ֆրանսա բան չի շահիր հիմնուելով Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութեան վրայ»։ Humanitéն ալ երկու ընկերներու ստորագրութեամբ կը յայտարարէ թէ Թորէզ 1939ին բանակէն հեռացաւ ոչ թէ իբրեւ դասալիք, այլ իրենց հրահանգին վրայ, պայքարելու համար Գերմանիոյ դէմ։

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Սերոբեան եւ իրենց դուստրը Նոյեմի Ժագլին, Այրի Տիկին Սրբուհի Սերոբեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Զարեհ Սերոբեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Վահէ Սերոբեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Նոյեմզար Զավուչեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Հայկ Զավուչեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Զավուչեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Դաւիթեան եւ զաւակները, խորին կսկիծով կը ծանուցանեն եղերական մահը իրենց զաւկին, քրոջ, թոռնուհւոյն, եղբօր աղջկան, քեռորդւոյն, զարմուհւոյն, ազգականին եւ սանին՝

Օր. ՄԵԼԻՆԷ ՍԻԼՎԷԹ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ, ծաղիկ հասակին մէջ (19 տարեկան), կիրակի, 12 Մայիս, 1bis, Rue Rouget de l'Isle, Choisy le Roi։

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի, 20 Մայիս, ժամը 15.30ին, Շուազի լը Ռուայի Սէն Լուի եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թաղին գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս։

ՀԱՂՈՐԴ. ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Porte de Choisyէն մեկնող 183 թիւ օթօպիւսը, եւ Օսթէրլիցի կայարանէն մեկնող կառախումբը, իջնել Choisy le Roi։

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՅԱՏՈՒԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Կերպասի, պատրաստ հագուստի Ալզասեան բամպակեղէններու, պօնթըրըի մեծաքանակ վաճառում։ Դիմել Ն. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, 71bis Rue Boson, Vienne (Seine)։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ գեղարուեստական պարանցիկ ցերեկոյթը, 19 Մայիս Կիրակի ժամը 14—23, Hôtel Lutétiaի գեղեցիկ սրահներուն մէջ։ Տոմսերու վաճառումը սովորական վայրերը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 3ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի միասին բերել անդամատետրը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի առաջին խմբական պտոյտը՝ Մայիս 19ի կիրակին, բոլոր խումբերու մասնակցութեամբ։ Շոգեկառքը Gare St. Charlesէն կը մեկնի ժամը 6,30ին, վերջին ժամադրավայր Aixի կայարանը ժամը 7.30—8։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7ին սովորական հաւաքատեղին, Քրիստափոր, Վարանդեան, Վռամեան, Ընկեր Կարօ, Ակնունի, Հայաստան, Զաւարեան, Թաքուլ, Դուման եւ Համազասպ ենթակոմիտէները եւ խումբերը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, ժամը 8.30ին։ Պիտի խօսի ընկեր Հրանտ Սամուէլ։ Նիւթը՝ Յեղափոխական շարժումները մինչեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն» (Շար.)։ Ճշդապահ ըլլալ։

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ենթակոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 28ը կը տօնուի, 29 Մայիս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին։

ՎԻԷՆ.— Մայիս 28ը կը տօնուի Ցունիս 2ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի բացօթեայ ընդհ. ժողովը՝ վաղը, կիրակի, առտուան ժամը 9ին, Միութեան հաւաքատեղին՝ Bar du Globe։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Վասպուրականի Միութ. Ամառ[illegible]

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 31րդ տարեդարձը, Մայիս 25ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Salon Colbertի մէջ, rue Colbert No. 7։ Կը նախագահէ Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, կը բանախօսէ հայրենակից ՀԱՅԿ ՋՐՈՒԱՆԴԵԱՆ (Փարիզէն)։ 25 Վանուհիներ բեմին վրայ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 31րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, կազմակերպուած Հ. Կ. եւ Մ. Միութեան կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Սէրքլ Կաթոլիքի սրահին մէջ, պատուակալ նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ ՋՕՐ. ՍՄԲԱՏի։ Կը նախագահէ Հ. Կ. Տէրմոյեան։ Պիտի բանախօսեն Պ. Պ. Վարդան Զուլլէրեան, Հայկ Ջրուանդեան (Փարիզէն)։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ։ Անակնկալներ եւ Կովկասեան պար։

Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ կը ներկայացնէ Մեսրոպ Տէր Մինասեանի՝

Ժառանգորդը

Տրամ 5 արար, հայ ընտանեկան կեանքէ

Շաբաթ 18 Մայիս ժամը 9ին, Շիմիի Թատրոնը, 22 rue St. Dominique, մեթրօ Invalides։ Կը մասնակցին Տիկին Բ. Դաւիթեան, Տիկին Աղնաւորեան, Պ. Պ. Ս. Մաքսուտեան, Ն. Մարգարեան, Գ. Տէրվիշեան, Տիգրան Պողպատ, Պ. Բիւզանդ, Կ. Պետրոսեան, Տ. Աղլաղանեան եւ Գէորգ Վարդանեան (կոփամարտիկ)։

Տոմսերու համար դիմել ճաշարան Հ. Սասունի 31 rue d'Alexandrie - Paris։

ՏԷՍԻՆ.— Դպրոցական հանդէս կազմակերպուած Հայ Կրթական Մարմնի կողմէ, կիրակի, 19 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Հայ Ժող. Տան մէջ։ Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, եւ թատերգութիւն մը «ԱՅՆ ԳԻՇԵՐԻՆ», դպրոցականներու կողմէ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆուլ. Օտտոյի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի պարահանդէսը մայիս 18ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Central Barի մէջ, 117 Route Nationale (La Viste) sur le Plateau, Place d'Aixէն առնել 26 թիւ հանրակառքը։

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Մօթեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որ, անձամբ կամ հեռագրով մասնակցեցան իրենց զաւկին՝ ՍԵՐՈՎԲԻ մկրտութեան արարողութեան, կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Տեփանեանի։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի կէս օրէ վերջ, ժամը 15էն 24, 130 rue Tête d'Or սրահին մէջ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ եւ առատ պիւֆէ մատչելի գիներով։ Զանազան անակնկալներ։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

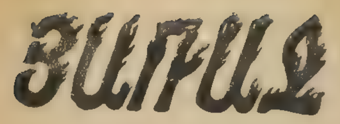

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4704-Նոր շրջան թիւ 443

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH Fondé 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél. GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ Տար. ...0, Վեցամս 400, 3ամս 200 ֆրանք

Dimanche 19 MAI 1946 Կիրակի 19 ՄԱՅԻՍ

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՏԷՐ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

Ի՞նչ կը ներկայացնէ, այսօր, երբեմնի բազմահայ եւ չէն գաղութը: Ոստանը, ուր կեդրոնացած էին Թրքահայ ժողովուրդին ազգ. իշխանութիւնը եւ արեւմտահայ մշակոյթը: Այնքան հատամատ: Ծաղկալից եւ ծաւալուն:

Անշուշտ չէք սպասեր որ այս տաժանելի հարցումներուն պատասխանը տրուի 80–100 տողի մէջ:

Եթէ ուզէինք իսկ ուսումնասիրութիւն մը կատարել, դժուար թէ յաջողէինք: Ոչ միայն շատ մը վաւերական նիւթեր կը պակսին, այլ եւ եղածն ալ կարելի չէ օգտագործել : —

Փորձենք, ուրեմն, կարգ մը իրողութիւններ եւ երեւոյթներ պարզել, օգտուելով Պոլսոյ թերթերէն, հայերէն թէ թուրքերէն:

Ինչ որ Ազգ. Պատրիարքարան կը կոչուէր երբեմն, դարձած է կատարեալ Արշակաւան: Մանաւանդ նոր տեղապահին՝ տխրահռչակ Գէորգ արք. Արսլանեանի «գահակալութենէն» ի վեր:

Տէր – տիրական ամէն բանի, այս վեղարաւոր աւարառուն ահուդողի մատնած է իր շրջապատը, շնորհիւ իր վայելած վստահութեան: Վերջին լուրերու համաձայն (5 Մայիս), այժմ ձեռնարկներ կը կատարէ, ինքզինքը Պատրիարք հռչակելու համար: Չէ՞ որ «ախորժակը ուտելով կը բացուի»,:

Նշանակալից երեւոյթ մը, այս առթիւ:

Թուեւեթուրք յարաբերութեանց լարումէն ի վեր, պոլսահայ թերթերը ազատօրէն կը խօսին Ազգ. Ընդհ. ժողովի գումարման, Ազգ. վարչութեան վերահաստատման եւ ուրիշ հիմնական խնդիրներու մասին: Նիւթեր որոնք եթէ բերան առնէիր քանի մը տարի առաջ, փորձանքը անխուսափելի էր:

Դեռ աւելին: Ազգ. Հիւանդանոցի այս տարուան Տարեցոյցին մէջ, փաստաբան մը պատմական փաստերով կ'ապացուցանէ թէ Ազգ. Սահմանադրութիւնը չէ ջնջուած :

Ուրեմն «ժողովրդապետութիւնը» կը քալէ՞ Թուրքիոյ մէջ, ինչպէս կը հաւատեն օրն ի բուն..

Բայց տարօրինակ պարագայ մը.—

Պոլսահայ թերթերը լայնօրէն կը խօսին Արտասահմանի հայկական շարժումներու մասին: Կ'արտատպեն շատ մը «արգիլուած» նիւթեր: Օրը օրին տեղեկութիւններ կուտան Հայաստանի, հայ գինուորներու քաջագործութեանց եւն. մասին: Բայց, իրաւունք չունին «Ազգային» կամ «Հայկական» խորագիրը դնելու ազգային լուրերուն գլուխը: Կ'ըսեն՝ «Թաղային» կամ «Եկեղեցական» լուրեր կամ «Արձագանգ», ինչպէս Համլիտի օրով:

Դպրոցները մեծ մասով կը շարունակուին, հակառակ նիւթական անլուր կեղեքումներուն, կալուածներու գրաւման եւ ուրիշ չարաչահութեանց: Դեռ վերջերս էր որ Անգարայի Ազգ. ժողովը ջնջեց փոքրամասնութեանց կրթարաններու շահաստուրքը: Անշուշտ անոր համար որ այլեւս քամելիք բան չէր մնացած:

Ազգ. բոլոր հաստատութեանց, եկամուտներու եւ կալուածներու մատակարարութեան տէր-տիրականն է հռչակաւոր Էվգաֆը, որուն ապիկարութեան եւ զեղծումներուն դէմ լեզու ելած են նոյնիսկ Թուրք թերթեր, տասը տարուան փորձէն վերջը: Կը շարունակուի, նաեւ անհատ «միւթեվելլի»ներու (հոգաբարձու, մատակարար) դրութիւնը, թէեւ քանի մը թաղերու մէջ կան Թաղ. Խորհուրդի մնացորդներ, իբրեւ մատակարար: Բոլորն ալ ուղղակի ենթակայ Էվգաֆին :

Գրական շարժո՞ւմ.— Արդար ըլլալու համար, ըսենք թէ կան արժէքաւոր տղաք, որոնք ոչ միայն կ'արտադրեն, այլեւ մօտէն կը հետեւին եւրոպական եւ ամերիկեան գրականութեան, թարգմանութիւններով եւ ուսումնասիրութիւններով:

Հին լրագրութեան բարքերը մնացած են անփոփոխ:

Երկու մեծ օրաթերթեր, «Մարմարա» եւ «Ժամանակ» կատաղի պայքարի մը բռնուած էին վերջերս, իրար մեղադրելով իբրեւ լրտես, մատնիչ, Վասակ, դաւաճան, ոստիկանութեան վճարովի գործակալ, գող, անբարոյական, խաչագող եւն.: Դեռ շատ աւելի ծանր բառեր կը գործածէին, ընտանեկան գաղտնիքներ ալ երեւան հանելով, եւ սպառնալիքներ տեղալով, փոխադարձաբար: Ուրիշ թերթ մը, «Նոր Լուր» — ամէնէն վախկոտ — քանի մը խիզախ բողոքներ հրատարակեց, բայց հարուածը չուշացաւ :

Դեռ կը խօսինք : Շ.

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վաւերացումը

Պաշտօնաթերթը Մայիս 13—14ի թիւին մէջ հրատարակած է ներքին նախարարութեան 1946 Մայիս 2 թուակիր հրամանը, որով կը վաւերացուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը Ֆրանսայի մէջ, համաձայն 1901 Օգոստոս 16ի եւ 1939 Ապրիլ 12ի հրամանագիր – օրէնքներուն:

ԿԵԱՆՔԻ ՏԵՍԻԼՆԵՐ

Դու Շիրակի շուշան էիր նորաբաց ,
Ես Ալագեազի մշուշածին շաղը բաց ,
Իջնում էի Արագածից սառնաշիթ ,
Որպէս յակինթ շարւում քուից բիբբերիդ,
Հա՛յի աղջիկ, ընկեր իմ ջինջ օրերի,
Մատաղ սիրտս քո կրակով թաղ էրի:
Դու երազ ես, ուշ գիշերում, սիլւարծարծ,
Ես մի թիթեռ՝ քո շողերով հմայուած-
Կ'ուզեմ անշէջ բոցերիդ մէջ լուսաջինջ
Թեւերս այրեմ, շուրջդ շաղ տամ զառ փոշին,
Հրա՛շք աղջիկ, ծաղկեփունջ իմ յուշերի ,
Ցաւոտ սիրտս քո կարօտով պիտ էրի:
Էլ գարուն չի՛ք, աշուն է, մութ, ցրտաշունչ,
Նօթիկ ու շաղ, թիթեռ ու շող անցան շուտ,
Այս զովաշունչ շշունջներն էլ գերթ քնքշանք,
Ողջ կը դառնան հեռաւոր յուշ, խնդրանք...
Ցնորք աղջիկ, երազներիս լոյս փերի,
Աշխարհը չէն, ա՛խ, մենք անք, միշտ գերի:

ԳՈՐԵԱՆ

Յովհաննէս Ամատունի

Քանի մը կենսագրական տեղեկութիւններ եւս ազգային Յովհ. Ամատունիի մասին, որ. մեռաւ Ֆրէզնոյի մէջ (Քալիֆորնիա), ապրիլ 22ին.—

Յովհաննէս Ամատունի ծնած է 1877 Մայիս 10ին, Խարբերդի Խուլլու գիւղը: Իր նախնական կրթութիւնը կը ստանայ գիւղի դպրոցին մէջ: Անկէ ելլելէ վերջ ինքնակրթութեամբ կը լրացնէ բարձրագոյն դպրոցի պակասը եւ ձեռք կը բերէ այնքան լայն ծանօթութիւններ, որ իրեն հետ խօսող մը չէր կրնար նկատել բարձրագոյն կրթութենէ զրկուած ըլլալը:

Ամատունի 1899 Սեպտեմբեր 2ին կ'երթայ Ամերիկա, ուր կը մնայ մինչեւ համաշխարհային առաջին պատերազմը: «Հայրենիք»ի սկզբնական շրջանին կը բերէ իր գործակցութիւնը՝ նիւթական թէ բարոյական :

1901ին կը մտնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, անդամակցելով Պրաքթընի կոմիտէին: Կարճ ժամանակէն կը դառնայ այս շրջանի ղեկավար ընկերներէն մէկը, իբր անդամ Կեդր. Կոմիտէի եւ իբր գործիչ:

Համաշխարհային առաջին պատերազմէն քիչ առաջ կը մեկնի Ամերիկայէն՝ երկիր երթալու մտադրութեամբ: Պատերազմի վրայ հասնելուն հետեւանքով կ'անցնի Պուլկարիա, ուր ժամանակ մը մնալէ վերջ կ'անցնի Կովկաս: Կամաւորական գունդերու եւ Արեւմտահայ Խորհուրդի աշխատանքներուն կը բերէ իր մասնակցութիւնը :

Պատերազմէն վերջ, զինադադարի շրջանին կ'անցնի Պոլիս, ուր կ'անդամակցի Կեդր. Կոմիտէներու, պատասխանատու մարմնին եւ Ազգ. կեդր. վարչութեան, որուն ներկայացուցիչը կ'ըլլայ Ազգ. Խնամատարութեան վարիչ մարմնին մօտ: Քեմալականներու Պոլիս մտնելու շրջանին Պոլսոյ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան կողմէ կը մեկնի Թրակիա - Մակեդոնիա, ուր կը զբաղի գաղթականական գործերով: Քեմալականներու կողմէ Պոլսոյ գրաւումին հետեւանքով՝ ինք ալ կ'անցնի Պուլկարիա, ուր կը մնայ ժամանակ մը եւ յետոյ կուգայ Ֆրանսա, գործօն դեր ստանձնելով ազգային եւ կուսակցական աշխատանքներուն մէջ :

1928ին կրկին կը մեկնի Ամերիկա: Ժամանակ մը կ'աշխատի «Հայրենիք»ի խմբագրութեան մէջ, յետոյ կը փոխադրուի Ֆրէզնօ, ուր մօտ տասը տարի կը վարէ «Ասպարէզ»ի խմբագրութիւնը: Իր ետին կը թողու այրին՝ Տիկին Թագուհի Ամատունի :

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ ստացանք Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէին մէկ երկար զեկոյցը: Յաջորդով :

ՍՈՎԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ
800 միլիոն բնակիչներու

Պ. Հուվըր, Մ. Նահանգներու նախկին նախագահը որ վերջերս քննական պտոյտ մը կատարեց 22 երկիրներու մէջ, իր տեղեկագիրը ներկայացուց ամերիկեան ժողովուրդին: Ահաւասիկ իր եզրակացութիւնները.— «Աշխարհի բնակչութեան մէկ երրորդը, այսինքն 800 միլիոն մարդկային էակներ սովի սպառնալիքին տակ են: Եթէ այս 800 միլիոն այրերը, կիները եւ մանուկները յաւելուածական օգնութիւն չստանան, մեծ մասը յամրաբար պիտի մեռնի: Եթէ մենք մեր պարտականութիւնը չկատարենք, աշխարհի վերաշինութիւնը եւ խաղաղութեան ոգին պիտի ընկղմին քաոսին մէջ: »

Անգլիական կառավարութիւնը յանձն առաւ 200.000 թոն ցորեն եւս տրամադրել, կերակրելու համար Եւրոպան, մինչեւ Սեպտեմբեր: Միւս կողմէ, անգլեւամերիկեան համաձայնութիւն մը կնքուած է, զարկ տալու համար սովահար երկիրներու պարէնաւորման: Եթէ հարկ ըլլայ, հացի բաժնեչափը նորէն պիտի կրճատուի Անգլիոյ մէջ : Երկու երկիրները համաձայնած են միօրինակ պարէնաչափ հաստատելու համար Գերմանիոյ անգլիական, ամերիկեան եւ հաւանաբար Ֆրանսական շրջաններուն մէջ: Միեւնոյն ատեն մասնաւոր նաւերով ուտելիք պիտի փոխադրուի Հնդկաստան: Անգլիոյ «պարէնաւորման դեսպանը», նախարար Մօրիսըն Մ. Նահանգները կը գտնուի տակաւին, ուրիշ գործնական միջոցներ խորհելու համար: Մայիսէն Սեպտեմբեր 13.400.000 թոն արմտիք պէտք է սովահար երկիրներուն համար, մինչ տրամադրելի պաշարը հազիւ տասը միլիոն թոնի կը հասնի: Այժմ կ'աշխատին գոցել այս բացը :

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ սպարապետ Սթալին մերժած է նախագահ Թրումընի կոչը, օգնելու համար սովահար երկիրներուն, դիտել տալով թէ շատ ուշ է: Նախագահը մօտերս հանրութեան պիտի յայտնէ իր հեռաձայնով խօսակցութեան մանրամասնութիւնները եւ Սթալինի պատասխանը: Այս առթիւ Ամերիկայի մէջ կը զարմանան որ Խ. Միութիւնը չի մասնակցիր պարէնաւորման միջազգային յանձնաժողովին, երկրագործական միջազգային կազմակերպութեան եւ մինչեւ հիմա ոչինչ տուած է Միջազգային Նպաստամատոյցին (UNRRA):

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԷՆ ՎԵՐՋԸ

Անգլիոյ, Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները վերադարձան իրենց երկիրները, ուր պիտի պատմեն իրենց եզրակացութիւնները եւ մէկ ամիս ալ պիտի սրտնան, նոր մը գտնելու համար Յունիս 15ի ժողովին մէջ: Իրենց փոխանորդները պիտի շարունակեն ուսումնասիրել առկախ մնացած խնդիրները, Փարիզի մէջ:

Միջազգային մամուլը զանազան ձեւերով կը բացատրէ Չորսերու Խորհուրդին անյաջողութիւնը: Քանի մը օրէ ի վեր, ամբողջ խորհրդային մամուլը կը մեղադրէ Անգլեւսաքսոնները թէ կը ճգնին զօրացնել իրենց դիրքերը աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ: Դիտել կուտայ թէ Անգլիա ամէն միջոց կը փորձէ պահելու համար իր ազդեցութիւնը Եգիպտոսի վրայ: Կը մեղադրէ, վերջապէս, թէ Փարիզի ժողովին բրիտանական եւ ամերիկեան պատուիրակութեանց գործակցութեան հետեւանքով է որ կորսուեցաւ վերջին շաբաթներու ընթացքին շահուած գետինը: Նոյն թերթերը մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Եգիպտոսի հականգլիական մամուլէն, միեւնոյն ատեն մտահոգութիւն յայտնելով կարգ մը եգիպտական թերթերու հակախորհրդային պայքարին առթիւ: «Իզվեստիա», կառավարական պաշտօնաթերթը, մասնաւորապէս կը հերքէ Գահիրէի «Շալա Ալա» պարբերականին այն պատմութիւնը թէ Եգիպտոսի խորհրդային դեսպանատունը մէկ միլիոն սթերլին ծախսած է, հականգլիական ցոյցեր եւ խռովութիւններ սերմանելու համար:

× Աւստրալիոյ արտաքին նախարարը, որ ուժգնօրէն պայքարած է Մեծերու վեթոյի իրաւունքին դէմ, Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, յայտարարեց թէ իր երկիրը կը պահանջէ որ առաջ ժողովի հրաւիրել 21 պատերազմիկ եւ յաղթական ազգերը, միասնաբար լուծելու համար բոլոր խնդիրները: Նախարարը պարզելով Չորս Մեծերուն անկարողութիւնը գլուխ գլխի լուծելու յետպատերազմեան խնդիրները, կ'առաջարկէ դիմել աւելի ժողովրդապետական մեթոտներու :

× Լոնտոնի «Թայմզ»ը պարզելով Չորսերու խորհուրդին ձախողման պատճառները, դիտել կուտայ թէ պատասխանատուութեանց բացակայութիւնն էր որ խանգարեց բանակցութեանց բարւոք ընթացքը: Եւ կը թելադրէ որ յառաջիկայ ժողովին մէջ փոխադարձ զիջումներ ըլլան եւ բարեփոխուին զանազան պահանջներ: Մոսկուայի գործակալութեան աշխատակիցը քննադատելով ամերիկեան ծրագիրը 25 տարուան դաշնագրի մը մասին, կ'ենթադրէ թէ Մ. Նահանգները կը փորձեն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Վասպուրականի Հերոսամարտը

ԽՄԲ.— 31րդ տարեդարձին առթիւ, որ Մարսէյլի մէջ պիտի տօնուի Մայիս 25ին.—

Երեսուն եւ մէկ տարի առաջ, հայկական Մեծ Եղեռնի նախօրեակին, ազատատենչ ու գիտակից Վասպուրականը կերտեց իր հոյակապ եւ յաղթապանծ հերոսամարտը :

Եւ սակայն, դեռ այսօր ալ հայ ժողովուրդի պատմական օրրան Վասպուրականը գերի է իր դահիճներուն ձեռքը, աւերակ եւ ամայի:

Իսկ վերապրող Վասպուրականցիները ցրուած են աշխարհի ամէն կողմը:

Այնուամենայնիւ, տարագիր Հայերը իբրեւ սրբազան աւանդ մը, պահած են ու պիտի պահեն Վասպուրականի հերոսամարտի յիշատակը:

Վասն զի, այդ Հերոսամարտով, Վասպուրականցին յայտնաբերեց ցեղին ռազմական անօրինակ ոգին, դիմադրական կորովը, անխորտակելի կամքը, անձնազոհութիւն եւ քաջութիւն:

Համազգային սուգի, վհատութեան եւ բնաջնջումի զահանդագին օրերուն՝ երբ քաղաքակիրթ պետութեանց աչքին առջեւ, թշնամին քաջալերուած անոնց կամայ թէ ակամայ անտարբերութենէն, իր հրէշային կատաղութեան առաւելագոյն ոճիրը կը փորձէր նաեւ Վասպուրականի հայութեան վրայ, վերջինը ընտրեց հերոսական մահը կամ փրկութիւնը :

Ու Վասպուրականի Հերոսամարտը փրկեց 200 հազարէ աւելի հայ կեանքեր, մեր պատմութեան մէջ հրաշափառ էջ մը արձանագրելով :

Թրծուած ազատագրական — յեղափոխական քուրային մէջ ու դաստիարակուած ռազմագէտ եւ անձնուրաց առաջնորդներէ, Վասպուրականցին ունեցաւ խիզախ ու մարտական սերունդ մը, պսակելով յեղափոխութեան յոյսերը, անոր արդարութիւնը, եւ բազմապիսի, թանկարժէք զոհողութիւնները:

Մեր ներկայ եւ գալիք սերունդները կը ժառանգեն հազուագիւտ վսեմ դաս մը, որ բարձր է քաղքենի հասկացողութիւններէն եւ նիւթական բոլոր տեսակի գանձերէն :

Դարերու մեր ցաւատանջ եւ արիւնաքամ դէպքերէն վերջ, առաջին անգամն էր որ՝ հայկական ստուար զանգուած մը, մէկդի նետելով ստրկութեան արիւնաժանգ շղթաները, նկուն համակերպութիւնը, կը միանար ու զէնքի կը փարէր : Աննկարագրելի համերաշխութիւն մը, որ մոռցնել տուաւ անձնական ու խմբակցական շահերն ու հաշիւները, զսպեց, սանձահարեց կիրքերը, ճզմեց ցանկութիւնները եւ բոլորը խոնարհեցուց ընդհանուր շահին ու կամքին առջեւ, յանուն ժողովուրդի փրկութեան եւ յանուն հայրենիքի:

Համերաշխութեան աստուածը թեւատարած սաւառնեցաւ Այգեստանէն - Քաղաքամէջ, Շատախէն – Փեսանդաշտ ու Վարագէն – Արճակ, ամենուրեք՝ համախմբելով կազմակերպուած, ստեղծագործ աշխատանքի եւ մարտնչումի ընդունակ բոլոր տարրերը, երիտասարդ ու ծեր, կին ու աղջիկ եւ դեռ մանուկներ :

Գիտակցաբար դէպի մահը սլացան Վռամեանն ու Իշխանը, Խռանեանն ու Միհրանը, «Քոթօթ» Պօղոս եւ դեռ ուրիշնե՜ր, շատե՜ր...

Հարիւրաւորներ իրենց կեանքը զոհաբերեցին Վասպուրականի զանազան վայրերու մէջ:

Ինկան՝ թնդանօթներու ռումբերէն պատառ - պատառ, բզիկ – բզիկ, ջարդուած գանկերով, անկերպարան եւ անճանաչելի...

Ինկան շատեր՝ երբ հրացանները առանց փամփուշտի մնացին, իրենց ակռաներով դահիճներուն կոկորդները ու սուրերը ծամելով :

Եղան որ լեռնակատարներէն անդնդախոր ձորերը գլորեցան: Եւ շատերը ծովամոյն՝ վասնզի, զէնք չունէին:

Բայց Վասպուրականը յաղթանակեց :

Ամբողջ մէկ ամիս տոգորուեցան թրքական զուլումէն, բայց չյուսահատեցան, ապրեցան օրհասական պահեր: Թշնամիին գերազանց ույժը չսարսափեցուց հազարեակ մը մարտիկները:

Կռիւ էր, գոյութեան եւ իրաւունքի կռիւ, գիտակցական կռիւ: Այդ էր պատճառը, որ թշնամի տասնեակ հազարաւոր բանակներ եւ խուժանները կատաղի խուճապի մատնուեցան եւ օր մըն ալ փախան լեղապատառ :

Վասպուրականի Հերոսամա՜րտ, ի՜նչ հոյակապ կառուցուածք՝ ընտիր կազմակերպութեան մը, համերաշխութեան ի՜նչպիսի տիրական ու կենսագործ հրամայական ...

Ու միայն հատընտիր, սակաւաթիւ անհատներ չէին որ հերոսական քաջութիւն եւ անձնուրացութիւն յայտնաբերեցին :

Հերոսներ էին՝ Շիրինն ու նմանները որ իրենց գերդաստանն ու ընտանիքը, գանձն ու ապրանք գիտակցաբար եւ անվարան զոհ տուին ազատութեան զոհասեղանին :

Հերոսներ էին՝ բազմաթիւ մանուկները, որոնք՝ աներկիւղ կը յափշտակէին թշնամիի թնդանօթներէն ինկած ռումբերը՝ անոնց վառօդները օգտագործելու համար:

Հերոսներ էին՝ գնդակներու եւ ռումբերու տեղատարափին տակ պատէ պատ մագլցող, դիրքէ դիրք սողոսկող պատանիները բոլոր, սուրհանդակ թէ զինատար, թուցիկ թէ պահակ:

Հերոսներ էին զինակրող հայորդիներ որոնք ամէն վայրկեան մահուան սպառնալիքի տակ, նորոգեցին քանդուած պատերը, ամրացուցին ռազմական դիրքերը:

Հերոսուհիներ՝ կիներ եւ աղջիկները, տաքսիրտ՝ դէպի դաղթական հարազատներ, գորովագութ՝ ընտիր ու վիրաւոր եղբայրներու հանդէպ:

Հերոսներ՝ նաեւ արհեստաւորներ, հազուստ ու կօշիկ հայթայթող, վառօդ ու զէնք պատրաստող եւ Հայկական առաջին թղթադրամը ձուլող :

Հերոս էին ուսուցիչներ, մտաւորականներ իրենց խօսքով, գրչով եւ զէնքովը միանգամայն : Առանց կուսակցական խտրութեան:

Քաջեր եւ հերոսներ: Բայց ո՞ր մէկը յիշել, ամբողջ ժողովուրդ մը անձնուրաց եւ քաջարի :

Եւ այդ բոլորի ղեկավարն ու ոգին էր Արամը, իր մարտադրօշ շունչով, անզուգական հեղինակութեամբ, իր անցեալով, իր ղեկավարի եւ կազմակերպչական տաղանդով եւ պողպատեայ կամքով եւ դեռ ուրիշ հայկական բազմապիսի առաքինութիւններով:

Փա՜ռք բոլորին, բոլորին, ծանօթ թէ անյայտ, ողջ թէ նահատակ, որոնք փշրեցին դարերու ստրկութեան հիմերը արիւնաթաթախ եւ կերտեցին Հայկական առաջին ազատութիւնը, հիմնեցին Հայկական առաջին կառավարութիւնը :

Առաջին անգամ Շամիրամայ բերդին վրայ ծածանեցաւ յեղափոխական ազատ դրօշը եւ թնդանօթները գոռացին աւետաբեր,— Հայոց աշխարհն ազատեցաւ:

Բայց անէծք Լօզանովներու, « Հայաստանը առանց Հայու» չնական նշանաբանը գործադրողներու եւ ամէն կարգի դահիճներուն :

Վասպուրականը գերի է դարձեալ, ամայի եւ անմարդաբնակ :

Բայց «պահակները արթուն են» ու պատրաստ նո՛ր եւ ահաւոր պայքարի, նո՛ր զոհողութեանց, աննման հերոսութեանց եւ վերջնական, տեւական յաղթանակի :

Ա. ՏԱՐԱԳԻՐ

Սուրիա - Լիբանան եւ Հայերը

(Սեփական թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

Սուրիա եւ Լիբանան, 17—21 Ապրիլ, տօնեցին իրենց բացարձակ ազատագրութեան տարեդարձը: Օգտուելով Ջատկի արձակուրդէն, Դամասկոսի մէջ ներկայ եղայ օրուան հանդիսութիւններուն՝ իբրեւ թղթակից «Հայրենիք»ի եւ «Յառաջ»ի: Աւելորդ է ըսել, թէ ամէն դիւրութիւն տրուեցաւ ինծի՝ Վարչապետ Սատալլահ Ճապրիի անձնական քարտուղար Ապտալլահ Ապուպէքիրի կողմէ, հաճոյակատար երիտասարդ մը, որ պանդոկի սովին, սենեակ մըն ալ ապահովեց «Օրիէնթ Փալաս»ի մէջ, ուր օթեւանած էին Արաբական Լիկայի Նախագահ Ազզամ Բէկ, եգիպտական եւ իրաքեան պատուիրակութիւնները, բազմաթիւ լրագրապետներ, օտար թղթակիցներ, եւ կուսակցական ղեկավար դէմքեր :

Առանց նկարագրելու տօնական օրերու յատուկ փայլուն հանդիսութիւնները, ճշդեմ՝ թէ գլխաւոր նպատակս եղաւ անձամբ իմանալ կարծիքը պատասխանատու բոլոր դէմքերուն՝ առհասարակ Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան, ու, ընդհանրապէս, մերօրեայ այժմէական խնդիրներու շուրջ:

« Օրիէնթ – Փալաս»ի մէջ, ճաշկերոյթի մը ընթացքին, դտայ առիթը 10ական վայրկեանի խօսակցութիւններ ունենալու Ազզամ Բէկի, Սուրիոյ ժողովրդական կուսակցութեան ղեկավար դէմքերէն Պ. Ճպրան Ճուէյշի, եւ «էլիֆպա» ու «Քիֆահ» թերթերու խմբագրապետներուն հետ:

Կը դասաւորեմ մեր զրոյցներուն մաս կազմող հիմնական նիւթերը, սեղմելու համար անոնց տպաւորութիւնները ու յայտարարութիւնները՝ նոյն գլուխներուն տակ:

Ա.— ՀԱՅԵՐԸ՝ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ.— Գրեթէ բոլոր պատասխանատու դէմքերու համոզումն այն է, թէ Հայերը՝ Մերձ. Արեւելքի մէջ, «համակրելի ու աշխատասէր» հիւրեր են, որոնք, Հրեաներու կողքին, մաս կը կազմեն Ցոր ազգութիւններուն: Հիմնական տարբերութիւն մը կայ, սակայն, Հայերու եւ Հրեաներու միջեւ: Հայերը, այս երկիրներուն մէջ տուն – տեղ եղած են առանց նպատակի, ու կը շարունակեն ապրիլ՝ առանց որոշ նպատակի: Տարբեր խօսքով, բախտը թէ ճակատագիրը ցրուած է զանոնք այս ափերուն վրայ, եւ անոնք՝ շնորհիւ իրենց աշխատասիրութեան, յաջողած են մեծ մասով դառնալ բարեկեցիկ, — ամէնէն կենսունակ տարրերէն մին այս երկու երկիրներուն: Հրեաներու պարագան տարբեր է բոլորովին: Անոնք ծաւալապաշտական նպատակներ կը հետապնդեն Մօտաւոր ու Միջին Արեւելքի մէջ, եւ կը հրաւիրեն Արաբական աշխարհի թշնամութիւնը՝ իրենց վրայ: Մենք կ'ընդունինք, թէ Հայերը ոչ միայն աչքի փուշ չեն դարձած, այլեւ օգտակար հանդիսացած են այս երկիրներուն:

Բ. ՆԵՐԳԱՂԹԸ.— Սուրիոյ ժողովրդական կուսակցութեան ղեկավար դէմքերէն Ճպրան Ճուէյշ, շեշտելէ վերջ թէ Սուրիոյ ազգայնական տարրերը ո եւ է վերապահութիւն չունին Հայերու հանդէպ իրենց համակրութեան մէջ, կը շեշտէ.

— «Ուրախ ենք, որ Հայերու համար կը գոյանան հաւանականութիւնները՝ վերադառնալու հայրենիք: Կը բաղձանք, որ իրականութիւն դառնան բոլոր նախատեսութիւնները, ու աշխարհացրիւ Հայութիւնը՝ իր պապենական հողերուն վրայ ստեղծագործ աշխատանքի լծուի: Մեր կուսակցական օրկանին՝ «Սատա էլ Նահտա»ի մէջ, մենք բացորոշապէս պարզած ենք մեր դիրքը՝ Հայերու ներգաղթի իրականութեան շուրջ: Մեր միա՛կ մտահոգութիւնն է, այս առթիւ, այժմէ՛ն իսկ կարելիութիւններ ստեղծել, որպէսզի մեկնող հայ արհեստաւորներու եւ առեւտրականներու տեղ Սուրիացիներ լծուի՛ն աշխատանքի : Կը խորհիմ թէ հո՛ս պէտք է վճռուէք պատասխանը ձեր այն հարցումին, թէ «ինչո՞ւ, արդեօք, Լիբանանի թէ Սուրիոյ մէջ, գործ չի տրուիր, այլեւս, Հայերուն »: Մեր վերաբերումը պիտի մնայ միշտ եղբայրական՝ բոլոր այն հայ հայրենակիցներուն հանդէպ, որոնք կը խառնուին մեր կեանքին՝ իբրեւ հարազատ Սուրիացիներ,— նկատելով որ մենք ցեղային կամ կրօնական չափանիշերով չենք ըմբռներ «հայրենակցութիւնը»: Ով որ կը ծնի ու կ'ապրի Սուրիոյ մէջ, Սուրիացի է, ու կը վայելէ մեր օրէնքներու բոլոր իրաւունքները: Բաղձալի է, որ Հայերու կրաւորականութիւնը՝ այս երկիրներուն մէջ, ներգործական հանգամանք ստանայ, եւ մասնաւորաբար Հայկ. Մամուլը՝ զբաղի Արաբական Աշխարհի թէ Սուրիոյ ընկերային – մշակութային խնդիրներով: Որքան գիտենք, հայ թերթերը, Սուրիոյ մէջ, քանի մը տողով «տեղական լուրեր» միայն կուտան: Ու, այդքան: Չէ՞ք խորհիր թէ տարբեր աշխատանք կը սպասէ իրենց:

Գ.— ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ.— «Անհրաժեշտ է շեշտել, — կը շարունակէ Ճպրան Ճուէյշ, — թէ Հայութիւնը՝ այս երկիրներու մէջ, պէտք չէ գործիք եւ միջոց դառնայ այս կամ այն օտար քաղաքականութեան»: Կ'ըմբռնեմ ակնարկութեան իմաստը, բայց կ'ուզեմ որ աւելի բացորոշ դառնայ խօսակցութիւնը: Կը հարցնեմ. — «Կը խորհի՞ք թէ օտար քարոզութեան գործիք դարձող Հայեր կրնան գտնուիլ»: — «Կենթադրեմ թէ, գրեթէ բոլոր Մերձաւորեւելեան երկիրներուն մէջ՝ Հայութեան մեծամասնութիւնը համայնավարներ կը բաղկանայ: Ես կ'ապրիմ Պէյրութի մէջ, եւ գիտեմ՝ թէ պատերազմէ առաջ փոքրաթիւ մարդիկ միայն հակում ցոյց կուտային համայնավարութեան,— անոնց ալ ձայնը չէինք իմանար: Այսօր, Պէյրութի թշուառ ու անդրադէտ Հայութիւնը քշուած է հոսանքէն, եւ անգիտակցօրէն կը ծառայէ օտար նկատումներու: Չէ՞ք կարծեր որ իրաւունք ունինք զէթ վերապահ դառնալու այս կարգի մարդոց հանդէպ»: Կ'օգտուիմ Սուրիացի եւ Լիբանանցի թղթակիցներու ներկայութենէն, ու կը ճշդեմ կարեւորութեամբ.

— «Թիւրիմացութեան մէջ էք ոչ միայն դուք, այլեւ Մերձ. Արեւելքի բազմաթիւ արաբ շրջանակներ: Հայերու մեծամասնութիւնը համայնավար չէ, ի վիճակի ալ չէ համայնավարութեան իմաստը ըմբռնելու: Ժամանակ ալ չունի սերտելու: Քանի մը պատեհապաշտ մարդոց կողմէ կը շահագործուի այդ խեղճերու հայրենասիրութիւնը, եւ թաց ու չոր նոյն չափանիշներով կը դատուին: Մասնաւորաբար ներգաղթի յոյսի սա օրերուն՝ սնընական չէք գտներ անշուշտ ժողովրդական զանգուածներու խանդավառութիւնը»:

Խօսքը փոխադրելով այլ նիւթերու վրայ, կը հաստատեմ՝ թէ Սուրիա ոչ միայն չէ հրաժարած Իսքէնտէրունի իր պահանջէն, այլեւ իր բնական սահմանները կը տեսնէ Տաւրոսեան լեռներու առջեւ: «Կիլիկիան մերն է, եւ մենք դէպի այն կողմ կը նայինք, կ'ըսէ Ճպրան Ճուէյշ: Այսօր, թերեւս ծիծաղելի կը թուի այս պահանջատիրութիւնը: Բայց տարիները իմաստ չունին ազգերու կեանքին մէջ, ու յաւիտենական չէ ժողովուրդներու անզօրութիւնը՝ իրենց իրաւունքը պահանջելու» :

Մեր խօսակցութիւններու ծիրը կը տարածուի: Տուի միայն հիմնական մասեր: Գոհ տպաւորութեամբ մեկնեցայ Դամասկոսէն, ու դժգոհ չեմ արդիւնքէն :

Մ.

ԲԱԺԱԿ ՄԸ ԵՒՍ ՇԱՀԵՑԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի 12 Մայիս Gardanneի մէջ կազմակերպուած ֆութպոլի բաժակի խաղերուն մեր Միութիւնն ալ հրաւիրուած էր: Առաջին խաղարկութիւնը տեղի ունեցաւ Les Millesի խումբին դէմ եւ շահուեցաւ 2 — 1ով: Երկրորդ մրցումը, որ տեղի ունեցաւ Aixի առաջին խումբին դէմ, եղաւ չափէն աւելի հետաքրքրական : Մարզադաշտը լեցուն էր խուռներամ բազմութեամբ: Մեր հայրենակիցները եկած էին քաջալերելու մեզ, Aixի խումբը division d'honneurի լաւագոյն խումբերէն մէկն է եւ զօրացած էր երկու «փրօֆէսիօնէլ» խաղացողներով շահելու համար բաժակը, բայց անգամ մը եւս տեղի տուին եւ բուռն ծափերու մեր Միութիւնը տարաւ յաղթանակը 2—0ով:

Այդ 4րդ բաժակն է որ Միութեան Ա. խումբը կը շահի այս տարեշրջանին:— Վահան Շամլեան

ԳՈՒՑ 'Մ ՆԻՇԱՂ

«Ո՛չ» պոռալու ծարաւը

Օրերով ճեմեցինք, «այո»ներով եւ «ոչ»երով նախշուած պատերու վրայէն՝ Փարիզի մէջ :

Ո՛րքան հետաքրքրական էր:Ամէն մէկ քայլափոխին, «այո»ի կամ «ոչ»ի խնդրանք մը դրուած էր մեր ոտքերուն առջեւ :

Մեզ, Հայերուս համար, բաւական ընտանի է հլու հնազանդ «այո»ն, քանի որ դարերով վարժուած ենք անոր: Ո՞վ իրաւունք կուտար քեզի «ոչ» ըսելու :

— Կեցցէ՛ր, դուն անհաւատ, բայց ես:

— Այո… բայց…

— Սա եզներդ,դաշտերդ և կեանքդ ալ իմս են:

— Այո… Եւ սակայն…

— Հայրենիք, ազգ, անկախութիւն, ազատութիւն բառերը գործածելու իրաւունք չունիս:

— Այո՛, կը հասկնամ…

— Թուրքէն առնելիքդ պահանջելու իրաւունք չունիս:

— Այո՛, միշտ պարտական պէտք է ըլլամ:

Եւ օր մըն ալ կարգը եկաւ հրաշէնին փամփուշտովը «ՈՉ»ը խփելու թշնամիին ճակտին… Որքա՜ն անուշ եւ հպարտալից էր այդ «ՈՉ»ը : Կենդանիներն անգամ կոտոշ եւ աքացի ունին, «ոչ» ըսելու համար, եւ անոնց այդ «ոչ»ին առջեւ, ամենազօր մարդը կը շշմի վայրկեան մը:

Ֆրանսական ժողովուրդին ներկայացուցիչները օրէնք շարադրեցին՝ ժողովուրդին գործածութեան համար: Իրաւունք տուին ժողովուրդին «այո» կամ «ոչ»ով վաւերացնելու այդ օրէնքը : Գործի լծուեցան «այո»եան եւ «ոչ»եան կուսակցութիւնները: Փարիզի պատերը եւ պատերը գորակոչի ենթարկուեցան այդ առթիւ:

Մայթերը կ'աղերսէին — «Այո՛» ըսէ քաղաքացի: «Այո»ն քու բարիքիդ համար է»…Պատերը միւս կողմէն — «Զգո՛յշ, «ոչ»ը քու երջանկութիւնդ պիտի ապահովէ»:

Այսպէս պատ ու մայթ կռիւ մղեցին օրերով իրարու հետ՝ ժողովուրդի շահուն համար… Երջանիկ երկիր, ուր մարդիկ իրաւունք ունին հաւասար կերպով այո կամ ոչ ըսելու :

Զիս չի շահագրգռեր, «այո՞»ն թէ «ոչ»ը շահեցաւ այդ մրցումէն: Եթէ ես Ֆրանսահպատակ Հայ ըլլայի, «ո՛չ» պիտի պատասխանէի, պարզապէս «ո՛չ» պոռալու ծարաւս անցընելու համար:

Մենք Հայերս, երկար ատեն է որ մեր առնելիքները կը կարգադրենք «այո, հրամմեր ես, աղա ջան»ով: «Ո՛չ» մերժողականը քաղաքացի մարդու իրաւունքն է:

— Իսկ մենք զրկուա՞ծ ենք այդ շնորհէն…

— Ոչ բոլորովին: Դուրսը, մեր բոլոր իրաւունքները օտարին «այո»ով կը զիջինք, իսկ ներսը, մեր տան եւ ազգային կեանքի մէջ, անոր վրէժը կը լուծենք բռնական «ո՛չ»ով…

— Կնի՛կ, քեզի ըսի որ կարելի չէ: Ո՛չ, պէտք է հնազանդիս, հասկցա՞ր:

— Հնազանդի՞լ ըսիր, ո՛չ, ո՛չ, այդ մէկը չեմ կրնար տանիլ…

— Խնդրեմ, հայ մանուկներու դաստիարակութեան համար է,գումար մը արձանագրուեցէք:

— Կառավարութեան տուրք, այո՛ կը հասկնամ, բայց անկէ դուրս ազգային տո՞ւրք մըն ալ … ո՛չ , ո՛չ ,այդ մէկը չեմ հասկնար:

Համբերենք քիչ մըն ալ: Օր մը, մենք ալ մեր երկրին մէջ պիտի հրաւիրուինք պաշտօնապէս, մեր ազատօրեարի «այո»ն կամ «ոչ»ը վճռելու՝ իբրեւ ազատ քաղաքացիներ:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Բանաստեղծ Ահարոնի մասին

ԽՄԲ.— Մարսէյլի Մշակութային Միութիւնը վերջերս գինեձօն մը սարքած էր ի պատիւ բանաստեղծ Ահարոնի (Տատուրեան): Այս առթիւ հետեւեալ ուղերձը կարդացած է Պ. Տիգրան Փիրանեան, որ տարիներէ ի վեր կ'աշխատակցի հայ մամուլին, վիպակներով եւ գրական պատկերներով :—

Դիտա՞ծ էք… օրը ինչպէ՞ս կը ծնի եւ ինչպէ՞ս իր վախճանին կը յանգի:

Արշալոյսը իր երկունքի մահիճին մէջ, կը գալարուի, կը գունատի, կը կարմրի վերջապէս, կայծեր, բոնկումներ ցանցնելով իր չորս դին: Զարթօնք, ստեղծագործութիւն:

Բայց օրը քանի հասակն առնէ, կը սկսի տըքալ, քրտնիլ: Կապոյտը հետզհետէ կը նուազի, կայծերը կը մարին: Զարթօնքի չեփորը կը լռէ : Կարծես ստեղծագործութիւնը կը դադրի: Միջօրէ :

Բայց իրիկնադէմին՝ դարձեալ հրդեհում ու երկունք: Օրը, կարծես արշալոյսի անթեղուած կայծերուն վրայ նստած, ծնունդ կուտայ հրեղէն ստուածներու: Հիմա, Զարթօնքի փողը կը հնչէ աւելի բարձրաղոչ: Ստեղծագործութեան վրձինը կը շարժի աւելի նկարէն: Տարաժամ օրը , իր մահուան սեմին վրայ, կարծես կը ճգնի անմահանալ: Վերջալոյս:

Այսպէս է համապատկերը ճշմարիտ բանաստեղծին: Անոր կեանքի արշալոյսը կայծ մըն է երկունքի որ կը փռէ արուեստի լուսաշերտեր իր հոգիին մէջ: Ու իր զարթօնքի չեփորէն կը լուծին իր առաջին երգերը, այնքան դաշնաթաւալ ու վաւերական :

Բայց հազիւ, քնարը դողահար մատներուն մէջ բռնած, կեանքի միջօրէն կը սկսի ուրիշ կրակ մը մաղել իր վրայ: Առօրեան, իր ճնշիչ գլանին տակէնցոյց կուտայ ճանապարհը հացին: Նիւթը կ'ըլլայ օրէնք, օրէնքը՝ երազներէ թօթափում ու անօթութիւնը՝ խռէալ:

Այլեւս մնաք բարով երկունք ու ստեղծագործութիւն, իսկ ճշմարիտ բանաստեղծը, տառապանքի հրաշէկ երկաթէն աւելի կարմրած ու աւելի դեղեցկարան, իր կեանքի վերջալոյսին, կը բռնկի երկունքի անմման, անշէջ հրդեհումներով: Ու ան՝ կ'արտադրէ ու կ'արտադրէ, մինչեւ որ սպառէ ու սպառի վերջապէս:

Մեր համակրելի բանաստեղծն ալ՝ Ահարոն հրաշին արշալոյսի մը նման ճառագայթեց հայ քերթողութեան սեմին վրայ,իր այնքան ներոյժ եւ հզօրաշունչ երգերով: Այն օրերուն, ես շատ անգամ իր տողերուն տակ, մեր անմահն Վարուժանի ստորագրութիւնը փորձուած եմ փնտռել: Անոնք այնքան նման էին իրենց ձեւով, խորքով ու աղբիւրով:

Ետքը, իր կեանքի միջօրէին զուգադիպող ահաւոր Եղեռնը՝ որ կ'արիւնէր բովանդակ երկնակամարը ցեղին: Այս անգամ, Առօրեան խոյս կուտար իր հացի ճանապարհով, մահուան առջեւէն: Ահարոն, որպէս սարսափած վերապրող մը մեկուսացաւ իր ներաշխարհին մէջ, երկար ատեն, լռած քնարի մը անարձագանգ թրթռումներով: Կարծես փակած դռներն ու լուսամատներն արուեստի տաճարին դէմ :

Եւ ահա, օրին մէկը լուսամատները կը բանար, ու հայ արուեստի տաճարէն ներս, դեղեցկութեան դիցուհիին կ'երկարէր երկու հատընտիր հասկաքաղ մատեաններ, էրնած, խարբալած, խինճ ու աւազը մաքրած ու լուսանցքին վրայ նշանադրած :

«Տէր, ա՛րդ արձակեա՛ զծառայս քո»:

Հոս է մեր ըմդվզումը արդէն: Մեր բացասական վերաբերումը իր անժամանակ լքումին ու լռութեան: Մեր բողոքը՝ իր բանաստեղծի էրանն ու խարբալը վաղահասօրէն պատէն կախած ըլլալուն :

Վերջալո՞յս… Բայց չէ՞ որ կեանքի վերջալոյսին, մանաւանդ բանաստեղծի հոգիին մէջ, երկունքի կայծերն աւելի հրատոչոր կը բռնկին, գոյներն աւելի ցայտուն ու դիմացկուն դուրս կուգան, վրձինին խաղերը աւելի երկար ատեն կը դիմանան ժամանակին դէմ, ու ստեղծագործութեան աւիշը, աւելի հասուն ու հարուստ գլուխ գործոցներու ծնունդ կուտայ:

Այս տարրերը չէ որ կը պակսին Ահարոնի բանաստեղծ հոգիին մէջ: Միայն թէ լքէր Սիմէոն ծերունիի բանադրանքը ու գոչէր:

— «Տէր, եթէ զշրթունս իմ բանաս, երգեսցէ բերան իմ զօրհնութիւնս քո, վերստին »:

Այս է մեր սպասումը իրմէ :

ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Բազմահազար բազմութիւն մը՝ ամէն չափու եւ հասակի, ձորահովիտէ մը կը վազէ չարունակ: Մարդկային շղթայազերծ հեղեղ մը, անօրինակ ու արտառոց ճիչերով ու աղաղակներով:

Գիշեր է: Ամառնային կուղպ ու անձայն գիշեր մը: Մարդիկ կը վազեն ու կ'աղմկեն…: Ամէն մէկը իր ձեռքին մէջ վառած «ծուփք» մը ունի : Կրակապաշտ ուխտաւորներ են հաւանաբար, ու կը վերադառնան բագնետունէ մը, կրակ կը տանին իրենց օճախները … :

Թիլէն կուգան անոնք:

Կը վազեն ու կ'աղմկեն: Անընդհատ կը վազեն:

Եփրատի կամուրջէն կ'անցնին իրար թնդելէն, յանկարծ երկու խումբի կը բաժնուին, մէկը կը մտնէ պատմական Կամախը, եւ միւսը՝ Երզնկա…:

Հեթանոսութիւնը՝ իր ոսկեճամուկ հաւատքին թեւերը կը փռէ կրօնաբոյր այս վայրերուն վրայ, որոնց մէջ՝ապրողները բարի են, հեզ ու հլու : Կամախը՝ ինքզինքը կը նուիրէ հեթանոս աստուածներուն , կը դառնայ քուրմ ու քրմուհի, իսկ Երզնկան՝ իր բեղուտ խոտերովը կը սնուցանէ ցուլերը տաճարներուն…, եւ կ'աղօթէ Անահիտի արձանին առջեւը …:

Անվրիպակ իմաստութիւնը«Մեռելոց մատեանին», կարչնեղ, գանգրահեր Երզնկա…: Ինծի հիմա կ'երեւիս սրսփուն, ցնցոտապատ եւ աւերակ:: Կ'ողբամ քեզ, քաղաքդ անահտաբոյր…:

Բաքերդէն՝ հազար ջորիներով ճամբայ կ'ելլէ կարաւան մը, բեռնաւորուած բերք ու բարիքով : Բերդը՝ ծանր երկանաքարի մը պէս՝ նստած է քաղաքին պատմութեանը վրայ: Ճորոխը կը քալէ անոր մէջէն՝ տունը շարժելով ու անհասկնալի մրմունջներ հանելով: Վարզահանի դաշտին մէջ՝ արեւը կը սիրուըստի ցորենարտերուն հետ: Բաբերդ: Ձոխ ու փարթամ՝ անցեալով: Անոր աւերակներու տօցքէն՝ կրնայ զրուցել հազար ողբերգ: Անոր զաւակներուն խոյանքը յանկարծական էր, եւ հայրենասիրութեան կանչը՝ կը նմանէր ռազմերգի մը թնդիւնին …:

Մամախաթունը՝ կայծոռիկ մը լոյսովը՝ կը կայծկլտար մութին մէջէն: Կարինը՝ կաշմբուռն ու առնական ,կը պտտի մեր պատմութեան անդաստանին մէջ, ձեռքովը բռնած եղէգնացուպ մը՝ իր համբաւաւոր շամբերէն, լուրջ է ու ծանրաքայլ, կը դիտէ իր բերդերու եւ կամուրջներու համբաւը: Հասան – Գալէն՝ ակութին կրակին նըման կը ճարճատի ու կը փայլի: Բասենը՝ հողագործի կերպարանքովը կը ներկայանայ, ձեռքը՝ մաճին վրայ, գոգնոց կապած՝ կը ցանէ ցորեն ու վարսակ: Ալաշկերտը՝ կրօնական աղօթք մը կը սերտէ, ու աստուածները կը կանչէ…:

Սպերէն կը լսուին Ճորոխի զօռոզութեան աղաղակը եւ անտառներու ներդաշնակ խարշափը : Թորթումը՝ իր ջրվէժին ժխորներուն կը խառնէ կախարդանքը իր բնաշխարհին: Լիճը կը դառնայ կապոյտ հանելուկը ստեղծագործական արուեստին: Օլթին՝ կը ծռի իր հանքերու հարստութեան վրայ: Խոտորջուրը՝ պառաւներու պէս հէքեաթ կը պատմէ : Ակօսուած ճակատ ունի եւ մայրութեան համբաւ: Ամէն մի հէքեաթի վերջաւորութեանը՝ գետնի հողն ու ցեխը կը համբուրէ…:

Պարխար լեռներու կատարներէն, աւետաբեր կռունկները կ'անցնին, կտցած կանաչ ճղիկները ձիթենիի, կը հասնին Ճորոխի աւազանին հունը, կ'երթեւեկեն Բախլէն Կիսկին,, օդին կը յանձնեն ձիթենի ճիւղերը, որոնք դարձդարձիկ՝ սահ կուտան փետուրներու պէս; հանդարտ ու խաղալէն վար կ'իջնեն, կ'իյնան Տայքի մէջ…:

Տայքը, օ՜ Տայքը:Հայաշխարհի թագաւորը եւ ռազմակայանը: Հոն հիւսուեցաւ մեր երկրին հերոսութեան Իլիականը, եւ մարտավէպը բուռ մը քաջերու՝ ամէն անգամ որ Հայաստանը քաղաքական տագնապ եւ դուրսէն արշաւող թշնամիունէր:

Վերամբարձ դիրք: Կիրճ ու ձորեր: Անտառ ու բարձունք, եւ մանաւանդ բերդեր: Անոր քանդակները պատմութիւն Հայոցին մէջ չմտան: Մնացին դուրսը: Կազմեցին անդիր նախքանը ցիրուցան ժողովուրդի մը: Երեւակայութեանս առջեւ կ'աշտանակուի անիկա, կը ցուցնէ իր ձեռակերտները — Գավան – պաշին՝ վիշապային որձաքարէ արձաններ եւ Զիարէթ լճակը, Սրբահան տաւակն ու իր ճահիճները: Ապիրենս, Ահար, Աշմուշէն,Ալսպար, Անի, Խալխալ, Արտաշէն, Արքունի քաղաքներուն աւերակները: Ու դեռ անհամար հնութիւններ, որոնց վրայ բոլորս կապած է տեղական, յունական եւ հռովմէական քաղաքակրթութիւնը :

Իշխան գիւղի մէջ՝ երեք աստղերու վրայ կը կրթնի Տայքի հնօրեայ փառքը: Ծէգիձորը իր մաուրի ջերմութեանը կը կանչէ բերդաշինութեան արուեստին հմուտ վարպետները: Իթթալսուրը՝ մանատուփի մը պէս գոց է: Փէրթեւանը՝ անառակ տղու մը պէս՝ իր հնութիւններու մէջէն կ'արմկէ …:

Ո՞վ է արուեղ այս ասպետը, բարձրահասակ ու թիկնեղ, ջղուտ ոտքերով, ձիգ ու պրկուած կեցուածքով, հպարտութեան հրդեհր աչքերուն մէջ, այս հզօր երիտասարդը՝ որ բեմին վրայ կը ցցուի, իր երկրին ցուցատախտակը բռնած: «Վանանդ», պատմութեան հոսումին գետը անմման .:

Աջ թեւին վրայ՝ կը տեսնուի Կարսը, գօտեպնդուած իր պարիսպներու եւ մարտկոցներու պծղպատակուռ մէջկապովը: Միջնաբերդի զառիթափէն՝ սահ կուտան հոյաչէն տուները, դետեգերքէն կ'արշաւեն նժոյգները իր երէկին ու վաղուան: Ու բանակները օտար պետութիւններու կուգան ու կ'անցնին բիբիս ոսպնապակիէն, հալճեալ ու չուար, ծեծուած ու սրսփուն, կը նային անհեղ քաղաքին, կը դիտեն լճացող արիւնը իրենց նախորդներուն, ապա՝ կը փախին ու կ'անհետանան լերան մը կողմէն …:

Հրաշալի է տեսարանը :

Հայ զինուորը իր կապարճը կը պատրաստէ , երգելով կ'արձակէ նետը, ու կեցցէ Հայաստան կը պոռայ: Գիւղերու մէջ խրախճանք ու հանդէս :

Հիւսիսոյ Ծովակին լեռնաշխարհէն,

Կողայի սեպ ժայռերէն կը բարձրանայ թինդր Ազատագրութեան հզօր երգին.—

Փա՛ռք քեզ, երկի՛ր Արմէնի, — Ոճի, ձեւի մոգութիւն,— Իր ու նիւթ չես, երազի,— Հիւսքէն թըրա՞ծ քաղցրութիւն …:

Արի՞ն կո՛ւղես, կուտանք քեզ,—Միսն ու ոսկոր, մեր սիրտը,— Վանդղի մենք առանց քեզ,— Զունինք դարուն ու մայիս:— Փա՛ռք քեզ, երկի՛ր Արմէնին,— Դուն ես սկիզբն ու վախճան,— Մեր կարօտին, մեր տենչին,— Մեր ծնունդին ու մահուան :

Եղնիկի մը արձանը կը տեսնուի դարպասին դրան դէմը, անոր շուրջը՝ Վանանդի աղջիկները շուրջպար կը դառնան, ցանելով ծաղիկ ու վարդեջուր: Ծերերը ջահագնաց՝ իրենց պատկառանքին հմայքը կը պտտցնեն փողոցէ փողոց, տանիքներէն՝ անոնց գլուխներուն կը նետեն ցորենահատիկներ: Բերկրանք ու զուարճութիւն: Վանանդը իր մէկ յաղթանակը կը տօնէ …: ՍՕՍ–ՎԱՆԻ

եռ առնել Թէհրանի, Եալթայի եւ Փոցտամի մէջ տրուած որոշումները: Եւ կ'եզրակացնէ .— «Բացայայտ է թէ ամերիկեան ծրագիրը կրնայ նոր յոյսեր ներշնչել այն նախայարձակ տարրերուն որոնք կը ջանան գլուխ վերցնել Գերմանիոյ մէջ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ ժողովրդային ատեանը մահուան դատապարտեց 13 գործակիցներ, որոնց գլուխը կը գտնուին մառէշալ Անտոնէսքու եւ Միշէլ Անտոնէսքու :

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ ՊԱՀԱՆՋՈՒԵՑԱՒ Տախաուի արգելարանի 74 ամբաստանեալներու դէմ, որոնք պատասխանատու կը համարուին 750 ամերիկացի զինուորներու սպանութեան:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ պաշտօնապէս կը սկսի այսօր: Թեկնածուներու ցանկերը փակուեցան երէկ : Պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ աջերուն եւ ձախերուն միջեւ: Ընկերվարական կուսակցութիւնը առանձին պիտի ներկայանայ, մինչ համայնավարները «միութիւն, միութիւն» կ'աղաղակեն: Հակամարքսեան ճակատ մը եւս կազմուած է, աջակողմեան եւ չափաւոր տարրերէ, որոնք ժողովուրդը կը զգուշացնեն «կարմիր ֆաշականութեան դէմ »:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը հրամայեց գրաւել երկաթուղիները, նկատելով որ 300.000 բանուորներ չեն ընդունած նոր պայմանները եւ կը սպառնան գործադուլ հռչակել: Կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք պիտի առնէ, ապահովելու համար հաղորդակցութիւնները:

ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ ազատ հռչակուեցաւ: Կը կարծուի թէ ուրիշ ուտեստներու վաճառումն ալ ազատ պիտի ձգուի հետզհետէ:

«ՄԵՆՔ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՁԵՆՔ ՈՒԶԵՐ» , յայտարարեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին փոխանորդը, ի պատասխան հարցումի մը որ եղած էր Ճափոնի մասին: «Մ. Նահանգները համաձայն են կատարեալ քաղաքական ազատութիւններ ընծայելու համայնավարներուն եւ ուրիշ հոսանքներու, Ճափոնի մէջ: Բայց չենք ուզեր որ համայնավարութիւն հաստատուի Մ. Նահանգներուն կամ Ճափոնի մէջ»:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը քառանդամ պատուիրակութիւն մը ղրկեց Թաւրիզ, օդանաւով, ստուգելու համար թէ կարմիր բանակը ինչ ձգած է իր ետին, Ատրպատականը պարպած ատեն: Հաւանական է որ միեւնոյն ատեն փորձեր կատարուին, բանակցութիւնները վերսկսելու համար: Մոսկուայի անթելը իր պարսկերէն բաժնին մէջ աւետելով կարմիր բանակին մեկնումը, դիտել կուտայ թէ Անգլիա տակաւին զինուոր կը պահէ Եգիպտոսի, Յունաստանի, Պաղեստինի եւ Հնդկաստանի մէջ:— Ապահովութեան Խորհուրդը Բշ. օր նորէն պիտի քննէ իրանեան խնդիրը :

14 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ դատի քաշուած են Սպանիոյ մէջ: Դատավարութեան ներկայ են Մատրիտի անգլիական, ամերիկեան, ֆրանսական եւն. դեսպանութեանց ներկայացուցիչները: Ամբաստանեալները կ'ըսէ թէ մեղադրեալներէն երկուքը, Ալվարէզ եւ Զափիրան, Սպանիա մտած են գաղտնօրէն, խռովութիւններ յարուցանելու համար: Ընդհանուր դատախազը 20ական տարի բանտարկութիւն կը պահանջէ այս երկուքին եւ ուրիշ երեք ամբաստանեալներու համար: Կալանաւորներէն մէկը կին է:

3.000.000 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ, որոնք անդամ եղած են հիթլէրական զանազան կազմակերպութեանց, կառավարութեան կամ սպայակոյտի, անհամբեր կը սպասեն միջազգային յանձնաժողովի մը նիստին, որ պիտի գումարուի վաղը, Նիւրընպէրկի մէջ: Յանձնաժողովը պիտի որոշէ թէ կարելի՞ է ոճրապարտ համարել ասոնց պատկանած կազմակերպութիւնները: Արդէն իսկ 90.000 հոգի ներկայացած են, վկայութիւններ տալու համար, բայց յանձնաժողովը անոնց փոքր մէկ մասը միայն պիտի լսէ:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ Շաթուի վեց մատնիչներէն երկուքը, Փօլ Կրաֆ եւ Տիկին Իվօն Թուվնօ, ինչպէս եւ երկու փախստական կիներ: Միւսները՝ 15, 8, 5 եւ մէկ տարուան բանտարկութեան: Հազար հոգի թշնամական ցոյց մը կատարեցին ամբաստանեալներուն դէմ, դատարանին առջեւ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը յայտարարեց թէ համայնավարները ազատ են քարոզելու իրենց վարդապետութիւնը, «որքան որ կ'ուզեն, բայց օրէնքի սահմանին մէջ: Եթէ անոնք ահաբեկչական միջոցներու դիմեն, յեղափոխութիւն պիտի համարուի »:

ՄԱՐԱԽՆԵՐՈՒ ԱՄՊ ՄԸ, որ 48 քիլոմեթր երկայնութիւն ունի, կը սպառնայ ոչնչացնել Սարտենիոյ հունձքերը : 200.0000 թոն ցորեն վտանգուած է :

«ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆ»Ը կը ներկայացուի Փարիզի Ազգ. Թատերախումբին կողմէ Կիր. Մայիս 26ին, մասնակցութեամբ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ :

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԹԱՏԵՐԱՍԷՐՆԵՐՈՒՆ

Իբրեւ «Հայրենիքէն հեռու» թատերախաղին կազմակերպիչներ, թոյլ տուէք քանի մը խօսք ընել անցեալ կիրակի օրուան ներկայացումին վարագոյրին ետեւը տեղի ունեցած կարգ մը անցուդարձերուն մասին: Հակառակ այն ջերմ ընդունելութեան զոր ցոյց տուաւ ժողովուրդը ամէն արարէ վերջ իր երկարատեւ ծափերով, մեր գոհունակութիւնը ամբողջական չէր: Զորս ամսուան աշխատանքէն վերջը, կ'ուզէինք հրապարակ հանել բացառիկ բան մը: Զանազան պատճառներ արգելք եղան ատոր: Գոնէ գլխաւորները պէտք է իմացնել հասարակութեան .—

Ա. Անկատար պատրաստութիւն, որուն պատասխանատուութիւնը աւելորդ է փնտռել :

Բ. Անորակելի ընթացքը Պ. Տէրվիչեանի որ իր cachetն կանխաւ ապահովելէ վերջ, յանդգնութիւնը կ'ունենայ դիտակցաբար Ա. արարին վերջին մասին, լքել բեմը, երբ դեռ խաղ ունէր կատարելիք, չփոթեցնելու համար իր խաղընկերը: Դէպք մը որ թերեւս ժողովուրդը չնկատեց եւ որ սակայն պատճառ եղաւ յաջորդ անցքերը վերիվայր հրջելու, գեղեցիկ տեսարան մը տկարացնելու եւ որ թերեւս ազդեց նոյնիսկ խաղին ամբողջ տեւողութեան վրայ :

Գ. Պատասխանատուն էր նաեւ Պ. Ալթունեան: Լաւ դերասան, որ սակայն բեմին վրայ կը մոռնայ ամէն ընկերական ոգի: Առհասարակ ամէնքը կ'ուզեն երեւալ, ի վնաս իրենց միւս ընկերներուն, ի վնաս բնագրին, ի վնաս հեղինակին: Շատ դիւրին է յաճախ, սիրելի Ալթունեան, խնդացնել ժողովուրդը: Դժուարը զայն չխնդացնելն է պէտք չեղած ատեն, դժուարը չէզոքանալ գիտնալն է, երբ իր դերասան ընկերը յուզիչ տեսարան մը ունի, եւ չխանգարել իր ընկեր-ընկերուհիները: Տրամաբանութեան պակա՞ս է արդեօք :

Պէտք է գովել մնացեալ դերասաններուն խըղճամտութիւնը: Բոլորն ալ լաւ էին եւ կատարեալ պիտի ըլլային, առանց վերի պատահարներուն : Ի՞նչ ընել սակայն Պ. Ն. Մարգարեանի պէս լուրջ դերասանի մը որ թոյլ տուաւ ինքն իրեն, առա՛նց հեղինակին հաւանութիւնը ստանալու, 1941ին գրուած եւ 1938ին կատարուող խաղի մը մէջ զետեղել 1946 Մայիս 18ին տեղի ունենալիք ներկայացման մը «ռէքլամը»:

Եթէ այս բոլորին վրայ աւելցնենք դերերը չսորվելու պատճառով (մասնաւորապէս Տէրվիչեան) տեսարաններու դանդաղիլը, տիրող ջղային մթնոլորտը, նախանձը, իրար խափանելը... կ'ունենանք դարձեալ, հակառակ ատոր, գեղեցիկ ներկայացում մը որ գոհացուց լայնօրէն ներկաները, շնորհիւ խաղին կառուցման եւ actionին (գործողութեան)...

Հայկ Սօղոմոնեան եւ Ա. Տ.

Սարտարապատի յիշատակին

ՆԱԽԿԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻԿ ՀԱՅ ՍՊԱՅԻՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հրաւիրում է բոլոր հայրենակիցներին ներկայ գտնուիլ Փարիզի Հայոց եկեղեցում, կիրակի 26 Մայիսին հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ պիտի տեղի ունենայ ի յիշատակ այն բոլոր հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք հերոսաբար ընկան Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի կռիւներում, ինչպէս եւ այլուր հայրենիքի ազատութեան համար: Բացի այս ծանուցումէն մասնաւոր հրաւէր ուղարկուած չէ:

ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻ ԿՈՒԶՈՒԻ Surjeteuse մեքենայի ծանօթ, թրիքոյի աշխատանոցի մը համար: Ներկայանալ Cot Lain , 74 Fbg. St. Denis, Paris :

ՍԹՐԱԶԲՈՒՐԿԷՆ Տէր եւ Տիկին Քարուկեան Պ. Թ. Մեծատուրեանի մահուան առթիւ 1000 Ֆր. կը նուիրեն Հայկ. Դատի Պաշտ. Յանձնախումբին եւ 200 Ֆրանք Ֆր. Կապոյտ Խաչին փոխան ծաղկեպսակի եւ ցաւակցութիւն կը յայտնեն ողբացեալին ընտանեկան պարագաներուն: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԻՏԷԱԼ (ԱՐԱՄ)
29 Rue Paganini , 29
N I C E
Սկսած է յատուկ խոհարարի մը միջոցով խնամով պատրաստել Արեւելեան համեղ կերակուրներ
ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

MEUBLES MODERNES
60 Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE
Բացուած է Վ. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆԻ կահ – կարասիներու մեծ վաճառատունը: Խիստ մատչելի գիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրանոցի արդիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիներ: Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, թիկնաթոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ:

Օր. ԺՕԶԵՖԻՆ ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Պ. ԿԻՒԼՊԷՆԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
12-5-1946 Նշանուած Լիոն

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Արսէն Տէր Սարգիսեան Վալանսէն, Պ. Գառնիկ Մանուկեան եւ Պ. Բագրատ Մակարեան 1000ական Ֆր. նուիրեցին փոխան ծաղկեփունջի Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան :

Մայիս 28ը Փարիզի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 29ին, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Petit Journalի մեծ սրահը, 21 rue Cadet: Կը մասնակցին Օր. Աստղիկ Առաքելեան, Պ. Ֆիլիփ Ազազարեան, Արմէնիա Վարկազ եւ ատիոյի ծանօթ նուագախումբը ղեկավարութեամբ Raymond Verneyի, Բանախօսութիւններ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ կը տօնուի Յունիս 1ին, շաբաթ ժամը 8.30ին Salle François Coppéeի մէջ, 8 rue Victorien Sardou: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, ժամը 8.30ին: Պիտի խօսի ընկեր Հրանտ Սամուէլ: Նիւթը՝ Յեղափոխական շարժումները մինչեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն» (Շար.): Ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ենթակոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբի դասախօսութիւնը նոր սրահին մէջ (Սէն Մարթէն): Պիտի խօսի Պ. Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, 23 Մայիս իրիկուան ժամը 8ին: Նիւթը՝ Հայոց ազատագրական շարժումը մինչեւ քաղաքական կուսակցութիւնները:

Երկրորդ դասախօսութիւնը՝ նոյն սրահին մէջ, շաբաթ 25 Մայիս, իրիկուան ժամը 8ին: Նիւթը՝ Ա. Ահարոնեանը եւ իր կեանքը:

Վասպուրականի հերոսամարտը

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 31րդ տարեդարձը, Մայիս 25ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Salon Colbertի մէջ ,rue Colbert No. 7: Կը նախագահէ Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, կը բանախօսէ հայրենակից ՀԱՅԿ ՋՐՈՒԱՆԴԵԱՆ (Փարիզէն): 40 Վանուհիներ բեմին վրայ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ղեկավարութեամբ Տիկին Մանուշ Շահմիրեանի:

Տոմսերը .— 15 Longue de Capucine, Հացագործեանի, 7 Place d'Aix, Աւտոյեանի :

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով
DOLINE ALCALINE
ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին:
Կեդրոնատեղի, **47 Rue Lafayette, Paris (9)**

ETAB. Z A R E H
ԿՕՇԻԿԻ վերարկերալ ամէն տեսակ պիտոյք, ՄՈՐԹ ԵՒ ԿԱՇԻ, 348 rue des Pyrenées, Paris (20): Հեռ. Men. 69-86:

MANUFACTURE de VÊTEMENTS
Hommes et Jeunes - Gens
Ets. BOYADJIAN
6, RUE MULET, LYON

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

AMERICAN LLOYD
Շոգենաւային ընկերութեան գրասենեակներուն
(PARIS, 7 RUE AUBER)
MARSEILLE, 48 RUE DE LA REPUBLIQUE
Շոգենաւով, օդանաւով եւ շոգեկառքով ճամբորդութեան տոմսեր Ամերիկայի եւ բոլոր երկիրներու համար: Ընդհանրապէս ամէն կարգի փոխադրութեանց վերաբերեալ գործողութիւններ :
Դիմել Պ. ԺԱՆ - ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի
Վերագրեալ հասցէով

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN FRANCE

HARATCH · Fondé 1925 · R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
ԲԱԺՆԵ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Mardi 21 MAI 1946 Երեքշաբթի 21 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4705- Նոր շրջան թիւ 344 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄ»

Երկու հատոր գիրք՝ Նիւ Եորքէն,— «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄ. հրատարակութիւն Հայկական ռատիօ-ժամի. Նիւ Եորք: Վարիչը՝ Տիանա Սարգիս:

Ա. հատորը, հրատարակուած 1943ին, կը պարունակէ նոյն տարուան ընթացքին ձայնարձակուած հայերէն ճառերը, երգերը, թատերախաղերը եւն.: Երկրորդը՝ աւելի ճոխ՝ 1944—45ին անթելով հաղորդուած բոլոր նիւթերը,— պատմական, բարոյախօսական, քաղաքական, հայրենասիրական եւայլն, ինչպէս եւ երգեր: Մասնաւորապէս Հայոց պատմութիւնը՝ Հայկէն մինչեւ Կիլիկեան թագաւորութեան կործանումը:

Կը թղթատենք,— եւ անմիջապէս առաջին հարցումը,— կարելի չէ՞ այստեղ ալ հաստատել «Հայկական ժամ», բանակցելով Փարիզի անթելի վարչութեան հետ:

Եթէ չենք սխալիր, Հրեաները արդէն ապահոված են այդ իրաւունքը, շաբաթը մէկ անգամ: (Նիւ Եորքի Հայկական Ժամն ալ շաբաթը մէկ անգամ է, WBNX ռատիօ կայան 1380 K. C. շաբաթ օրերը ժամը 5—5.30):

Զենք ժխտեր. բազմապիսի դժուարութիւններ կան: Բայց եւ այնպէս, կ'արժէ լուրջ փորձ մը կատարել, յանձն առնելով անհրաժեշտ զոհողութիւնները

Օգո՞ւտը: Կարդացէք եւ տարածեցէք «Հայկական Ժամ»ի Ա. հատորին յառաջաբանը:

— «Ազգապահպանման մարզին մէջ, Հայկական Ռատիօժամին վերապահուած է աւելի ընդարձակ գետին մը, սա պարզ պատճառաւ որ, ըլլալով գիտութեան վերջին նուաճումներէն մին, ան պատեհութիւն ունի թափանցելու ամէն հայ ընտանիքէ ներս, յանկարծելու համար ինքզինքը կուսակցականին ալ, ոչ-կուսակցականին ալ, առեւտրականին ալ, գործաւորին ալ, նոր սերունդին ալ, հին սերունդին ալ:

Մասնաւորելով մեր խօսքը Նիւ Եորքի Հայկական Ժամին, սկիզբէն ի վեր անոր հետապնդած նպատակը եղած է մեր զմայլելի լեզուի եւ երաժշտութեան տարածումը, մանաւանդ նոր սերունդի ներկայացուցիչներուն մէջ, որոնք անհամբերութեամբ կը սպասեն շաբաթ օրերուն, լսելու համար ռատիոյի «հայերէն խօսիլն ու երգելը»:

Նիւ Եորքի Հայկական Ժամէն օգտուած են բազմաթիւ ազգ. հաստատութիւններ եւ կազմակերպութիւններ, մէջն ըլլալով Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ինչպէս եւ առեւտրական տուներ: Անոնք թէ կը հովանաւորեն Հայկական Ժամը եւ թէ իրենց ազդերով եւ ուրիշ միջոցներով կը թեթեւցնեն ծախքերը: Հայկական Ժամը կ'օգտուի ամերիկահայ բոլոր թերթերէն, ամփոփելով այլազան տեղեկութիւններ եւ նիւթեր:

Կարդալով այս պիտանի գիտելիքները, անշուշտ մեր «ձեռնհաս իշխանութիւնը» պիտի ներշնչուի, ձեւ մըն ալ այստեղ գտնելու համար:

Փարիզի Հայկական Ժամը — կէս ժամ, նոյն իսկ 15 վայրկեան — օգտակար պիտի ըլլար ոչ միայն Ֆրանսահայ գաղութին, այլեւ ամէն ուր որ կրնան հասնիլ ձայնական ալիքները:

Քանի մը տարին անգամ մը 15 վայրկեան կը տրամադրուի հայկական մեներգի կամ խմբերգի համար, եւ ի՜նչ ոգեւորութիւն: Սուրիա—Լիբանանի, Երուսաղէմի եւ ուրիշ գաղութներու մէջ ալ յաճախ ժամեր կը տրամադրեն:

Բայց այս բոլորը պատահական են: Ամէն միջավայր իր տեղական պայմաններն ունի, որոնց ստիպուած ենք յարմարիլ: Եւ կարելին փորձել՝ տեւական իրաւունք մը ստանալու եւ կազմակերպելու համար: Հոգ չէ թէ շաբաթը մէկ անգամ:

Եթէ այս ծրագիրը յաջողի Փարիզի մէջ, պիտի ծառայէ ոչ միայն սփոփելու, ոգեւորելու, զարգացնելու տարագիր բազմութիւնները, այլ եւ պիտի օգնէ նոր սերունդի փրկութեան աշխատանքին: Ալիքները պիտի խօսին սիրտէ սիրտ եւ միտքէ միտք: Ամէն տեղ եւ ամէն մէկուն, առանց սեռի, տարիքի կամ դաւանանքի խտրութեան:

Այդ ալիքներուն միացնելով Երեւանի ձայնն ալ, պիտի ստեղծուի թաթաւուն մթնոլորտ մը, թարմացնելու, կազդուրելու համար տարագիր բազմութիւնները: Մանաւանդ Հայրենադարձի այս օրերուն: (Հայկական Ժամը պիտի ծառայէր նաեւ ուժ տալու Ներգաղթին):

Շ.

Զեկոյց Ֆրանսաբնակ Հայերու Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէի

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը երբ իր վախճանին կը հասնէր, Սովետ. Հայաստանէն բօսուեցաւ թէ նոր պայմաններու բերումով՝ գաղթահայութիւնը պիտի կրնայ վերադառնալ իր հայրենիքը:

Սով. Միութեան Կեդր. կառավարութիւնը՝ ընդառաջ երթալով Սով. Հայաստանի ժողովուրդի եւ աշխարհասփիւռ հայ տարագիրներու արդար ցանկութեան, 1945 Նոյեմբեր 21 Թ. պաշտօնագրով իր համաձայնութիւնը յայտնեց ներգաղթի գործին:

Վերջերս Սով. Հայաստանի մամուլին կողմէ հաղորդուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կառավարութիւնը ձեռնարկած է արդէն ներգաղթը կազմակերպելու նախապատրաստական աշխատանքներուն եւ ներգաղթի գործով զբաղելու համար յատուկ մարմին մը կազմած է Երեւանի մէջ՝ «Արտասահմանից Ներգաղթող Հայերի ընդունման եւ տեղաւորման Կոմիտէ» անունով:

Կառավարութեան կողմէ ցոյց տրուած այս շարժումը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է Սով. Հայաստանի մէջ: Այնտեղ հայ ժողովուրդը հակառակ պատերազմէն կրած իր ծանր հարուածներուն, քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ ձեռնարկած է հանգանակութեան: Կառավարական պաշտօնաթերթը հաղորդեց թէ միայն Արտաշատի շրջանին մէջ, քանի մը օրուան ընթացքին, մէկ միլիոն ռուբլիէն աւելի գումար մը հաւաքուած է ներգաղթի գործին համար:

Երեւանի մէջ կազմուած վերոյիշեալ ներգաղթի գլխաւոր կոմիտէն դիմած է նաեւ գաղութահայ կեդրոններուն, որ այն տեղերն ալ ներգաղթի մարմիններ կազմուին: Այս հրաւէրը Ֆրանսայի Հ. Ա. Ը. Միութեան ալ հասած ըլլալով, Փարիզի մէջ կազմուեցաւ մարմին մը ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ անունով:

Նորակազմ կոմիտէն իր այս առաջին զեկոյցովը հրապարակ գալով կը յայտարարէ մեր հայրենակիցներուն.—

Կը հաւատանք թէ Խորհրդային Միութեան կեդր. կառավարութիւնը, մեզ բարեկամ դաշնակից պետութիւններու աջակցութեամբ, պիտի կրնայ լուծում տալ մեր ազգային հարցին որ հայ ժողովուրդի արիւնով շաղախուած է:

Այս մասին նկատի ունինք մասնաւորապէս այն բարձր հաւաստիքը որ տուաւ հայ ժողովուրդի մեծ բարեկամ՝ Խորհ. Միութեան Մինիստրներու սովետի նախագահ ՍՏԱԼԻՆ՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Զ.ին, ի պատասխան Նորին Վեհափառութեան կողմէ իրեն եղած դիմումին:

Յիշենք նաեւ Մոսկուայի կողմէ Անգարայի եղած այն յայտարարութիւնը, որ, ի միջի այլոց, կ'ըսէր թէ Թուրք-Խորհրդային դաշնագրին վերանորոգման պայմաններէն մէկը պիտի ըլլայ վրացի երկու երկիրներուն սահմաններուն ճշդումը:

Այս պայմանին մէջ կը մտնէ Թրքական գրաւման տակ գտնուող հայկական հողերը Սով. Հայաստանի միացնելու հարցը:

Այդ յայտարարութեան օրերէն սկսեալ խորհրդային մամուլը Երեւանի եւ Մոսկուայի մէջ կ'արծարծէ Թրքահայկական խնդիրը, որ 70 տարիէ ի վեր միջազգային հարց դարձած է եւ մինչեւ այսօր անլուծելի կը մնայ:

Իսկ մինչ այդ, Սով. Հայաստանի կառավարութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ նկատի առնելով ներգաղթի ստիպողականութիւնը, այժմէն իսկ իր դուռները լայն կը բանայ՝ հնարաւորութեան սահմանին մէջ՝ ընդունելու հայ տարագիրները:

Այս հաւատքով եւ յոյսով գօտեպնդուած մեր պաշտօնին կ'անցնինք, կատարելու՝ մեր իրաւասութեան եւ ուժերու սահմանին մէջ՝ մեր պարտականութիւնը:

Առ այժմ մեր ընելիքը պիտի ըլլայ շարունակել եւ վերջացնել հայրենիք վերադառնալ փափաքող մեր հայրենակիցներու ցուցակագրութիւնը եւ ըստ Երեւանի Ներգաղթի Գլխաւոր Կոմիտէի հրահանգին, ձեռնարկել հանգանակութեան ի նպաստ ներգաղթի ֆոնտին, յուսալով որ Ֆրանսահայ գաղութը անվերապահօրէն իրական ապացոյց պիտի տայ իր հայրենասիրութեան:

Այս առիթով, յիշենք այստեղ թէ Երեւանի Ներգաղթի Գլխաւոր Կոմիտէին կողմէ դիմում եղած է նաեւ Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան կեդրոնին (Նիւ Եորք), ինչպէս նաեւ անոր Փարիզի Գործադիր Մարմնին, որ հանգանակութեան ձեռնարկեն:

Այս մասին, ի գիտութիւն մեր հայրենակիցներուն՝ պէտք է հաղորդենք նաեւ հետեւեալը.—

Բարեգործականի Փարիզի Գործադիր Մարմինը եւ մեր Կոմիտէն միասին խորհրդակցելով որոշեցին որ ներգաղթի անունով հաւաքուած եւ հաւաքուելիք բոլոր գումարները պէտք է ուղարկուին միմիայն Բարեգործականի Գործադիր Մարմնին, որ մասնաւոր տոմարի մը մէջ պիտի արձանագրէ այդ անունով ստացուած գումարները: Իսկ այս գումարներուն յանձնումը պիտի կատարէ Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէն:

Վերջացնելէ առաջ մեր այս զեկոյցը, կ'ուզենք մեր հայրենակիցներու ուշադրութեան յանձնել հետեւեալը.—

Ինչպէս կը տեսնէք, այս անգամ ներգաղթի գործը դրուած է աւելի լուրջ հիմերու վրայ եւ պիտի կատարուի պետական նախաձեռնութեամբ եւ ծրագրով: Այսպիսի բարդ աշխատանք մը, հասկնալի է թէ մէկ ամիսէն կամ մէկ տարիէն չի կրնար վերջանալ բոլոր գաղութներուն մէջ: Իսկ Ֆրանսաբնակ հայութեան ներգաղթը պիտի սկսի, ըստ Երեւանի Գլխաւոր Կոմիտէի հրահանգին, 1947ին:

Ուրեմն մենք պէտք է անմիջապէս ձեռնարկենք նախապատրաստական աշխատանքներուն, որպէսզի ժամանակին պատրաստ ըլլանք ճամբայ հանելու մեր կարաւանները: Իսկ մինչ այդ՝ Ներգաղթի Գլխաւոր Կոմիտէին կողմէ մեզի եկած նոր հրահանգներն ու տեղեկութիւնները, ինչպէս նաեւ մեր կատարած եւ կատարելիք աշխատանքները պարբերաբար մամուլին պիտի յանձնենք:

Ֆրանսաբնակ Հայերու Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէ
նախագահ՝ Ա. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ, քարտուղար՝ Դ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ:

ՀԻՆԳ ՄԵԾ ՀՈՍԱՆՔՆԵՐ պիտի մասնակցին ընտրութեանց

Յունիս 2ի ընտրութեանց թեկնածուներուն ցանկը փակուեցաւ կիրակի կէս օրին եւ այս առթիւ հաստատուեցաւ որ հինգ մեծ հոսանքներ պիտի մասնակցին քուէարկութեան: Առաջին Երեք Մեծերը ծանօթ են արդէն,— Ընկերվարական, Համայնավար եւ Ժողովրդական Հանրապետական (M. R. P.): Միւս երկու «Մեծերը» պիտի ըլլան Հանրապետական Համախմբումը (Rassemblement Républicain) եւ Ազատութեան Հանրապետական կուսակցութիւնը (P. R. L.): Երկուքն ալ հակամարքսեան են, դէմ՝ պետական տիրապետութեան եւ թեր՝ անհատին ազատութեան: Առաջինը կը համարուի «ձախ հանրապետական» եւ կը ներկայացնէ Խորհրդի արմատական կուսակցութեան բարենորոգչական ձգտումները: Այդ նոր կազմակերպութեան կորիզը կը կազմեն արմատականները, ուրիշ երկու չափաւոր հոսանքներով: Իսկ Ազատութեան Հանրապետական կուսակցութիւնը, աւելի պահպանողական, խառնուրդն է 5—6 անջատ խմբակցութեանց որ կը կազմէին նախապատերազմեան Երեսփ. Ժողովին աջ եւ ծայրագոյն աջ թեւերը: Իր «ազատութիւն» նշանաբանը կը ձգտի վերահաստատել այն հին կարգուսարքը ուր Ֆրանսայի տնտեսութիւնը բաղդատաբար ազատ էր պետութեան կաշկանդումներէն, անհաղորդ նուազ ենթակայ վարչական դիւանակալութեան ազդեցութեան:

Այս երկու նոր հոսանքները թէեւ թեկնածու չունին 586 աթոռներու համար, բայց իրենց բախտը պիտի փորձեն այն բոլոր շրջաններուն մէջ ուր ընկերվարականները եւ համայնավարները տկար են: Բաց ի այս հինգ մեծ հոսանքներէն, կան բազմաթիւ անկախ թեկնածուներ, որոնք ծանօթ են զանազան շրջաններու. կան նաեւ «Թշուառութեան եւ Մարդու Իրաւունքներու» խմբակցութիւն մը, որ ծնած է ներկայ վիճակին դժգոհութենէն. «Միապետական - Ընկերվարական» հոսանքը, որ նոր տպաւորութիւնն է նախկին արքայական շարժումին, ինչպէս եւ Թրոցքիական խմբակցութիւն մը, որ համայնավարներէն աւելի յեղափոխական կ'երեւայ: Հաւանական չէ որ այս խմբակցութիւնները եւ ուրիշ աննշան հոսանքներ կարենան աթոռ շահիլ, բայց կը յուսան օգտուիլ ընտրական պայքարէն, իրենց տեսակէտները պարզելու համար:

Թէեւ ընտրական պայքարը պաշտօնապէս սկըսաւ երէկ, բայց բոլոր կուսակցութիւնները եւ հոսանքները այ անդադրուն կը գործեն Մայիս 5ի ժողովրդային քուէարկութենէն ի վեր, որով մերժուեցաւ նոր Սահմանադրութիւնը: 1945 Հոկտեմբերի ընտրութեանց ատեն ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութիւնները միասին էին, բայց այս անգամ խրամատը հետզհետէ կը բացուի: Ընկերվարականները բացէ ի բաց կը յայտարարեն թէ հակառակ են համայնավարներու քաղաքականութեան, ներքին, այլ մանաւանդ արտաքին գործերու մէջ: Համայնավարները ամէն բանէ առաջ ուշադրութեան կը յանձնեն «ֆաշական եւ յետաշրջական վտանգը», երբեմն քարեր գլորելով նաեւ ընկերվարականներուն դէմ:

Թէեւ Յունիս 2ին ալ Սահմանադիր ժողով մըն է որ պիտի ընտրուի, բայց պայքարող հոսանքները աւելի շատ կը խօսին տեւական, ոչ թէ եօթ–նամսեայ Ազգ. ժողովի մը մասին։ Այնպէս որ ընտրողները յաճախ չփոթութեան պիտի մատնուին եւ ձախ քուէներ աջերուն կրնան երթալ, աջերէն ալ ձախերուն։

Մոսկուայի ծրագիրը Գերմանիոյ մասին

« Տէյլի Մէյլ»ի դիւանագիտական աշխատակիցը կը գրէ թէ Խ. Միութիւնը հիմնական ծրագիր մը մշակած է կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի համար։ Այդ ծրագրին գլխաւոր կէտերն են.— 1. Արեւելեան Գերմանիան, որ կը գտնուի խորհրդային գրաւման տակ, վերածել համայնավարական – ազգայնական պետութեան մը, անոր տնտեսական եւ ճարտարագործական կազմակերպութիւնը միացնել խորհրդային տնտեսութեան. — 2. Վերաքննել Գերմանիոյ արեւելեան սահմանը, (գերմանեւլեհական սահմանագլուխ), ի նպաստ Գերմանիոյ.— 3. Ի վերջոյ ստեղծել կացութիւն մը որով արեւելեան Գերմանիան փաստօրէն անդամ պիտի ըլլայ Խորհրդային Դաշնակցութեան։ Կարծողներ կան թէ Մոսկուա կը խորհի նաեւ իրաւապէս ալ Խորհրդային Դաշնակցութեան միացնել արեւելեան Գերմանիան, բայց հաւանական չէ որ այդպէս ըլլայ, որովհետեւ գերման համայնավարներն իսկ պիտի խրտչին։ Այս վերջինները կ'ուզեն գործակցիլ Խ. Միութեան հետ, բայց չեն ուզեր որ Գերմանիան մաս կազմէ Խ. Միութեան, որովհետեւ այդ պարագային պիտի զրկուին ազգայնական տարրերու աջակցութենէն։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս ծրագրին հետեւանքով է որ Մոլոթով մերժեց գերմանական հարցը քննել Փարիզի խորհրդաժողովին մէջ։ Լոնտոնի Թերթին աշխատակիցը պարզելով գերման դերի զօրավարներու գործունէութեան մասին տիրող գաղտնապահութիւնը, կ'ըսէ թէ այդ սպաներուն մէկ մասը կ'աշխատի Ուրալի շրջանէն անդին, մարզելով կարմիր բանակը։ Կրէմլինի նպատակն է խորհրդային ծրագիրներուն կապել Գերմանիոյ ազգայնականները, պայքարելու համար Անգլիոյ դէմ։ Այս առաջադրութեամբ, Մոսկուա կը նախընտրէ որ շարունակուի Գերմանիոյ ներկայ շրջանային բաժանումը, եւ գերմանական խնդիրը կարգադրուի կտոր - կտոր, ոչ թէ իբրեւ ամբողջութիւն։ Ուրեմն պիտի ջանայ իրականացնել արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար – ազգայնական պետութիւնը։ Յունիս 15ի ժողովէն առաջ։

Եւրոպայի սովը եւ Մոսկուա

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ պաշտօնատարը հաստատեց թէ Սթալին մերժած է նախագահ Թրումընի կոչը, աջակցելու համար Եւրոպայի սովին դէմ մղուած պայքարին, որուն գլուխն անցած են Անգլիա եւ Մ. Նահանգները։ Սթալին բսած է եղեր թէ ուշ մնացած են։ Այս առթիւ Մոսկուայի անթելը աղջի օր յայտնեց թէ Խ. Միութիւնը աւելի քան 1.100.000 թոն արմտիք խոստացած է եւրոպական չորս անօթի պետութեանց եւ թէ իր պաշարն ալ սահմանափակ է։ Անթելի խօսնակը, Փեթր Օրլով, յիշեց այդ չորս ազգերը,— Ֆրանսա, Ֆինլանտա, Լեհաստան եւ Ռումանիա։ Ամենամեծ բաժինը, 500.000 թոն, խոստացուած է Ֆրանսայի Ապրիլ, Մայիս և Յունիս ամիսներու միջոցին։ Յետոյ ըսաւ թէ խոստացած են 200.000 թոն սերմնցու ծախել Լեհաստանի, այս տարուան ցանքին համար։ Անցեալ Սեպտեմբերին Խ. Միութիւնը հաւանեցաւ 150.000 թոն ցորեն եւ 150.000 թոն եգիպտացորեն տրամադրել Ռումանիոյ, միեւնոյն ատեն մինչեւ յաջորդ հունձքը յետաձգելով Ռումանիոյ տալիք հատուցումներուն յանձնումը։

UNRRAի ամերիկեան ներկայացուցիչը կը հաստատէ թէ Խ. Միութիւնն ալ տագնապի մատնուած է։ Իր տեղեկագրին համաձայն, եթէ անձրեւ չգայ մինչեւ երկու շաբաթ, ցորենի մեծ շտեմարանին՝ Ուկրայնայի ամբողջ հունձքը պիտի փճանայ։ Վերջին երկու ամիսներու երաշտը մեծապէս վնասած է ցորենի հունձքին, եւ արտադրութիւնը, որ 1940ի 75 առ հարիւրը պիտի ըլլար, կրնայ իջնել կէսի կամ աւելի պակաս։ Այս յայտնութիւնը մեծ վհատութիւն պատճառեց, որովհետեւ Եւրոպայի պարենաւորման վարչութիւնները կը յուսային թէ Խ. Միութիւնը պիտի կրնայ օգնել։

Ուրեմն, սովի վտանգը կայ եւ կը մնայ, հակառակ ձեռք առնուած միջոցներուն։

Կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ Գերմանիոյ բրիտանական շրջանին մէջ։ Ամէն օր կողոպուտներ եւ խռովութիւններ տեղի կ'ունենան։ Զինուորական իշխանութիւնները արտակարգ միջոցներ ձեռք առին։ Կացութիւնը տագնապալի է մանաւանդ Էսէնի շրջանին մէջ, որուն չորս հինգերորդը քանդուած է։ Վերջին օրերու միջոցին յարձակումները յաճախադէպ են կառախումբերու վրայ։ Աւջի օր 500 անօթի այրեր, կիներ եւ մանուկներ յարձակեցան, գետնախնձոր ճարելու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

650.000.000 ՏՈԼԱՐ պիտի ստանայ Ֆրանսա Մ. Նահանգներէն, իբրեւ առաջին վարկ։ Ընդհ. գումարը կրնայ հասնիլ մինչեւ մէկ միլիառ տոլարի։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը Ուաշինկթըն հասնելով, յայտարարեց թէ Զօրաւորու ժողովը բաւական խնդիրներ լուծեց, ինչ որ պիտի օգնէ ընդհանուր համաձայնութեան մը յանգելու համար Յունիս 15ին։ Հանրապետական ծերակուտականը, Վանտէնպէրկ, ընդհակառակն կը կարծէ թէ ժողովը ձախողած է։ Արտաքին նախարարը երկու ժամուան գաղտնի խօսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահին հետ։

ՌՈՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԸ, Անժէլի, որ մահուան դատապարտուած էր Լիոնի մէջ եւ որ երկու շաբաթէ ի վեր նորէն կը դատուէր Փարիզի մէջ, դատապարտուեցաւ չորս տարի բանտարկութեան, 12.000 ֆրանք տուգանքի եւ ցկեանս ազգային անպատուութեան։ Երկու տարիէ ի վեր բանտարկուած էր։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ թերթերը բուռն պայքար մը կը մղեն Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն դէմ, Մոլոթովի վերադարձէն ի վեր, դիտել տալով թէ այդ երկու երկիրներուն հակախորհրդային դիրքը «կրնայ վերջ տալ երեք դաշնակից ազգերու միութեան»։ Մ. Նահանգներու Աշխատանքի Դաշնակցութեան դիւանը յայտարարեց թէ «մեծ մտահոգութեամբ կը դիտէ նոր աշխարհամարտի մը վտանգին աճումը»։ Այս առթիւ կը մեղադրէ թէ Խ. Միութիւնը «աւելի շատ յարձակողական մեթոտներ կը գործածէ քան ապահովութեան միջոցներ»։

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ 20 եւ 18 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան երկու ծանօթ համայնավարներ, Ալվարէզ եւ Զափիրան, միւս ամբաստանեալներն ալ՝ զանազան պատիժներու։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը երեսփ. ժողովին առջեւ պարզելով կառավարութեան ծրագիրը, յայտարարեց թէ Երկոտասան կղզիներէն զատ կը պահանջէն հիւսիսային Եպիրոսը ինչպէս եւ սրբագրութիւն պուլկարեւյունական սահմանագլուխին։ Գալով Կիպրոսի, պահանջներ չեն դրած, բայց կը յուսան բարեկամական կարգադրութեան մը յանգիլ Անգլիոյ հետ։

150 ԿՐԱՄ ՊԱՀԱԾՈՅ միս պիտի բաժնուի այս շաբթու, Մայիսի B8 եւ BD կտրօններով։ Նաեւ 100 կրամ խոզեղէն (B7)։ Ածուխի կտրօններու նորոգումը պիտի դադրի մայիս 22ի իրիկունը, պարենատոմսերը բաժնելու համար, եւ պիտի վերսկսի յունիս 5ի առտուն։ Հացի պարէնը ապահովուած է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ դատական ատեանը մահուան դատապարտեց Ժաք Մասխեանը?, որ ամբաստանուած էր թէ պատճառ եղած է շատ մը Ֆրանսացիներու աքսորման։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ 100 զինուորներ յարձակեցան Վոլոյի համայնավարական թերթին խմբագրատան վրայ, կրակ բանալով եւ պատուհաներ առնելով։ Թերթը խստօրէն կը քննադատէր բանակը։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՕԹԸ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ժողովը պիտի գումարուի Մայիս 28ին, Իսմայլիայի մօտ, նախագահութեամբ Եգիպտոսի թագաւորին։ Եթէ ժողովը յաջողի, 42 միլիոն Արաբներ պիտի դառնան համաշխարհային պետութիւն մը։

SALLE GAVEAU, 45 RUE LA BOETIE

26 Մայիս, կիրակի ժամը 2.30ին, նուագահանդէս սենեակի երաժշտութեան (Musique de chambre), կազմակերպուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի կողմէ։ Կը մասնակցին Իրիս Պիւլպիւլեան (երգ), **Jeanine Cavard** (դաշնակ), **Roger Loewenguth** (ջութակ), **Marcelle Gaudais** (ալտօ), **René Grujon** (թաւջութակ)։ Յայտագրին մէջ՝ գործերը Տիգրանեանի, Կոմիտասի, Տէր Գրիգորեանի, Սպենդիարեանի, Պարթեւեանի ու Պախի, Պէրլիոզի, Մոցարտի, եւայլն։ Տոմսերու համար դիմել Հրանտ Սամուէլի 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88-65 եւ Սապօնճեանի, 39 rue de Trévise, Pro. 05-91։

ՃՇԴՈՒՄ.— «Յառաջ»ի ապրիլ 24ի թիւին մէջ հրատարակուած թղթակցութեան մը առթիւ, Սէնթ Էթիէնի դպրոցի վարչութիւնը կը խնդրէ ճշդել թէ Ֆրանսայի ազատագրութենէն ի վեր, դպրոցը կը մատակարարուի գաղութիս բոլոր կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներէ բաղկացած հոգաբարձութեան մը կողմէ։

ՎԻԷՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— 2000 ֆրանք Տէր եւ Տիկին Զապոյեաններէ՝ իրենց երրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ, 500 ֆրանք Տէր եւ Տիկին Կ. Սուքիասեանէ՝ իրենց եղբօր ամուսնութեան առթիւ։

ՍԻՐՎԱՐԴ ՔԷԼՕՂԼԱՆԵԱՆ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒԼԹԱՆԵԱՆ

946 Մայիս 12 Նշանուած Փօն տը Շէրի

Մայիս 28ը Փարիզի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 29ին, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Petit Journalի մեծ սրահը, 21 rue Cadet։ Կը մասնակցին Օր. Աստղիկ Առաքելեան, Պ. Ֆիլիփ Աղազարեան, Արմէնիա Վարկազ եւ ռատիոյի ծանօթ նուագախումբը ղեկավարութեամբ Raymond Verneyի, Բանախօսութիւններ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբի դասախօսութիւնը նոր սրահին մէջ (Սէն Մարթէն)։ Պիտի խօսի Պ. Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, 23 Մայիս իրիկուան ժամը 8ին։ Նիւթը՝ Հայոց ազատագրական շարժումը մինչեւ քաղաքական կուսակցութիւնները։

Երկրորդ դասախօսութիւնը՝ նոյն սրահին մէջ, շաբաթ 25 Մայիս, իրիկուան ժամը 8ին։ Նիւթը՝ Ա. Ահարոնեանը եւ իր կեանքը։

ՕՐ. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ երգահանդէսին կազմակերպիչ յանձնախումբը ժողովի կը հրաւիրուի այս հինգշաբթի ժամը 4ին, «Յառաջ»ի խմբագրատունը։ Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն անպատճառ ներկայ ըլլալ։

Ֆ.Ա.Ը.Մ. ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ կը ներկայացնէ Ք Ի Ն Ը մասնակցութեամբ դերասան Շահխաթունիի, բեմադրութիւն Տիկին Աննա Բուդաղեանի, կիրակի 26 Մայիսին, ժամը 3ին Centre Marcelin Berthelot, 28bis rue St. Dominique, métro Invalides։ Տոմսերը սովորական վայրերը։

ՖՐ Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ մասնաճիւղին պարահանդէսը յունիս 1ին երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ։ Կը նուագէ Պ. Պալեանի Ֆրանքօ Արմէնէն 6 հոգինոց նուագախումբը։ Գեղարուեստական բաժին։ Ձոխ պիւֆէ։ Մուտքը 50 ֆրանք, 45 rue de la Defense, métro Mairie d'Issy։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Մոնթրէօյէն Տիկին Աչըքեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Մարտիկ Աբիկեանի, Քոնիա։

ՎԻԷՆԷՆ Պ. Ս. Թիլպեան, եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ իր աներձագին՝ Պ. Ա. Դանիէլեանի, Հալէպ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Մկրտիչեանի, իրենց զաւակներուն, Պ. Յ. Պետիկեանի, Սարգիս եւ Պետրոս եղբայրներու, նաեւ ընտանիքեան բոլոր պարագաներուն, ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻ ՊԵՏԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ։

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ԱՆՏՈՆԵԱՆ եւ զաւակները (Կարտան) իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հայրենակից Մկրտիչ Տէմիրճեանի (Տէսին) երիտասարդ զաւկին, ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆի դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

ՏԷՍԻՆԻ Կրթական մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է ապրիլեան պատահին մասնակցող կազմակերպութիւններէն, փոխան ծաղկեպսակի.— Կրօն. Ընկերակցութիւն՝ 1000, Թրքահայ Դատի Յանձնախումբ՝ 800, Կարմիր Խաչ՝ 500, Կապոյտ Խաչ՝ 500, Ֆր. Ռազմիկներու Միութիւն՝ 500, Հ. Մարտիկներու Միութիւն՝ 500, Ֆրանս. Երիտ. Միութիւն՝ 500, Հ. Մ. Ը. Մ. 500, Համասեբաստացիներու Շինարար Միութիւն՝ 850, Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւն՝ 500, Համախարբերդի Հայր. Միութիւն՝ 500, Բարձր Հայքի Վերաշինաց Հայր. Միութիւն՝ 500 ֆրանք։

ՅԱՌԱՋԻ նոր շրջանի Մայիս 18ի եւ 19ի թիւերը պէտք է ըլլան 342եւ343, եւ ոչ թէ 442 և 443։

CHEZ SASSOUNI

ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur

Tél. GUT. 92-65

Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ըմպելիներ։ Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի մասնաւոր սրահ։ Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօնիա Գասպարեանի։ Կիրակի օրերը գոց է։

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH · Fondé 1925 R. C. S. 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Mercredi 22 MAI 1946 Չորեքշաբթի 22 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4706-Նոր շրջան թիւ 345 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Անգարան հետզհետէ «կը պնդանայ», եթէ կարելի է այսպէս ըսել:

Պարագաներն ալ նպաստաւոր կ՚երեւան: Միջազգային ժողովներ եկան ու անցան, առանց Թուրքին գլուխը ցաւցնելու: Ընդհակառակն: Զօրաւոր Մեծերը այնքան գլխու ցաւ ունին որ, անշուշտ շնորհակալ եղան, փոււշ մը պակաս տեսնելով օրակարգին վրայ:

Արդեօք ասո՞ր համար է որ Իսմէթ Ինէօնիւ կը յայտարարէր վերջերս, Հալքի համագումարին մէջ.— «Թուրքիոյ դիրքը մեծապէս բարւոքած է առանէ մը ի վեր»: Իսկ վարչապետ Սարաճօղլու կը հաւաստէր ամերիկեան գործակալութեան մը.— «Ոչ մէկ կողմէ ճնշումի կը սպասենք»:

Մեր գործը չէ քննել թէ ինչո՛վ բարւոքած է Թուրքիոյ դիրքը, քանի որ Մոսկուա կը շարունակէ խորհրդաւոր լռութիւն պահել:

Բայց եւ այնպէս, կը թուի թէ Անգարա հիմքեր ունի լաւատես երեւալու: Գոնէ առ այժմ:

Օրինակ, կարգ մը նոր իրողութիւններ կը հաստատեն թէ Թուրքիան միշտ ի պատուի է անգլեւսաքսոն երկիրներուն մէջ:

Լոնտոնի մամուլը կը շարունակէ քար լռութիւն պահել հայկական պահանջներու մասին, իր շահերուն համապատասխան գտնելով Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը: Մ. Նահանգներուն մէջ ալ թրքանպաստ հով մը կը փչէ: Մամնաւորապէս այն օրէն ի վեր որ առաջնակարգ զրահաւոր մը, «Միզուրի», Պոլիս փոխադրեց Թուրք դեսպանին մարմինը, արտակարգ, իրականին մէջ ընդվզեցուցիչ հանդիսաւորութեամբ:

Դեռ ուրիշ տարօրինակ պարագայ մը:

Անգարայի Ազգ. ժողովի Մայիս 8ի նիստին մէջ, պաշտօնապէս հաստատուեցաւ թէ Մ. Նահանգները որոշած են Թուրքիոյ Փոխ-Վարձի պարտքէն ջնջել հարիւր միլիոն տոլար, պայմանաւ որ կանխիկ վճարէն 4—5 միլիոն տոլար: Ժողովը խանդավառութեամբ ողջունեց այս շնորհը: Այս առթիւ, Թուրքիա յանձն կ՚առնէ վեց միլիոն տոլարով մասնակցիլ Միացեալ Ազգերու Նպաստամատոյց վարչութեան (UNRRA):

Այս միջոցին այլապէս շահեկան դէպքեր տեղի կ՚ունենան Թուրքիոյ մէջ:

Ընտրական պայքարը սկսած է արդէն, արտակարգ սաստկութեամբ: Կառավարութիւնը, գոհացում տալու համար արտաքին ճնշումներու, որոշեց ուղղակի, միաստիճան ընտրութիւն հաստատել Ազգ. ժողովին համար, փոխանակ երկաստիճանի (Բ. կարգի ընտրողներով):

Բայց, միեւնոյն ատեն խաղ մը սարքեց ընդդիմադիրներու գլխուն: Անմիջապէս օրէնք մը քուէարկելով, ձեռնարկեց քաղաքապետական ընտրութեանց, փոխանակ յետաձգելու Սեպտեմբերին, ինչպէս կը պահանջէին նոր հոսանքները:

Փոթորիկը պայթած է արդէն կառավարական կուսակցութեան (Հալք) եւ ընդդիմադիրներուն միջեւ: Իսմէթ Ինէօնիւ իբրեւ նախագահ ե՛ւ պետութեան ե՛ւ կուսակցութեան, անձամբ կը վարէ պայքարը, ճառեր խօսելով քաղաքէ քաղաք: Մանաւանդ այն շրջաններուն մէջ ուր շահեցաւ Փոքր Ասիոյ պատերազմը, 1921—22ին: Սովորական խօսքեր են իր ճառերը: Բայց, կը մատնեն զօրաւոր կամք մը՝ ջախջախելու ընդդիմադիրները, որոնք ծանր մեղադրանքներ, նոյնիսկ սպառնալիքներ կ՚ուղղեն:

Պոլսոյ թերթերը զարմանազան տեղեկութիւններ կը հաղորդեն պայքարի ելեւէջներու մասին:

«Քաղաքի մը մէջ քաղաքապետը բեմէն վար կ՚առնէ ընդդիմադիր ճառախօսը: Ուրիշ վայրի մը մէջ 8 — 900 անդամներ կը հրաժարին Հալքէն: Քուէ չահելու համար, «Հալք»ը կ՚որոշէ հայ, յոյն եւ հրեայ թեկնածուներ ալ ներկայացնել քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ եւն.»:

Ընդդիմադիրները մասնաւորապէս կատղած են քաղաքապետական ընտրութեանց փութացումէն: Այս առթիւ դիտել կուտան թէ կառավարութիւնը դիտաւորաբար այդ խաղը սարքեց, որպէսզի իրենք ժամանակ չունենան կազմակերպուելու:

Կը թուի թէ արդար է այս մեղադրանքը: Նոր հոսանքները, Դեմոկրատ (նախկին վարչապետ Ճ. Պայար), Ազգ. Վերականգնում եւն. հազիւ քանի մը ամիս է որ հիմնուած են: Այն ալ ներքին պառակտումներով եւ փոխադարձ վարկաբեկումներով: Ամէն պարագայի մէջ, երկուքն մըն է որ տեղի կ՚ունենայ, մէկ հիմնական մտահոգութեամբ, — Փոշի փչել արտաքին աշխարհին աչքերուն: Շ.

Զորսերու շուքին ներքեւ

Փարիզը վերջին շաբաթներուն նորէն դարձաւ դիւանագիտական եւ քաղաքական կեդրոն մը:

Գաղտնապահութիւնն ալ, ինչպէս հսկողութիւնը, այս անգամ մասնաւոր շեշտ եւ հանգամանք ստացած էր:

Եթէ քաղաքական բարձրաստիճան դէմքերը չկրցան հիմնական խնդիրներու շուրջ համաձայնութեան մը յանգիլ, անշուշտ մխիթարական է որ գոնէ համաձայնեցան յառաջիկայ ժողովի թուականին շուրջ:

Արքայութեան դռները թերեւս այնքան ուժգնութեամբ եւ հսկողութեամբ չեն գոցուած, որքան Խորհրդաժողովի սրահը:

Առաջին զոհերը այդ ժողովէն եղան լրագրողները, եւ ճարահատ տեսակ մըմրցարշաւ սարքեցին, քանի որ անբաւական էին պաշտօնական զեկոյցները:

Ո՞վ պիտի կրնար ժամ առաջ, գաղտնի տեղեկութիւն մը ստանալ, կամ տեսակցութիւն մը ունենալ Զորսերէն մէկուն հետ:

Ամէնէն խորհրդաւոր եւ լռակեաց մարդը Մոլոթովն է, կ՚ըսեն: Հակառակ իր վարժապետի տեսքին, համեստ բնաւորութեամբ օժտուած անձնաւորութիւն մըն է: Ցանցանքը անշուշտ իրենը չէ, եթէ լրագրողներուն համար անկարելի եղած է նոյնիսկ մօտենալ իրեն: Միջազգային մեծ դէմք մը ըլլալը իր անպատեհութիւններն ալ ունի:

Եթէ Պըրնս, Պէվին կամ Պիտօ երբեմն լրագրողներու բազմութեան մէջ կ՚երեւէին, Մոլոթով ընդհակառակն դարձած էր անտեսանելի եւ անմատչելի: Եթէ միւս երեքը երբեմն պատահէր որ կառավարին քովն իսկ նստէին, անշուշտ առանց դուրս ելլելու «քննիչ»ներու տեսողութեան սահմաններէն, Մոլոթով ընդհակառակն յաճախ կը «ցնէր» հետեւորդները: Դեսպանատունէն դուրս ելած ժամանակ, հազիւ դռները բացուած, [illegible] թեամբ:

Խորհրդային դեսպանատան մէջ ի պատիւ Զորսերու տրուած ճաշին, «արտաքին»ները իրենցներէն վէճերը խեղդած էին վոտկայի պաղրուն գաւաթներու մէջ, ձկնկիթներու (խավեար) համեմներով:

Անցեալ Հինգշաբթի այցելութիւն մը սարքուած էր Լուվրի թանգարանը, որ այդ օրը փակուած էր սովորական մահկանացուներուն առջեւ: Մոլոթով մասնաւորաբար հետաքրքրուած է Միլոյի Վէնիւսով եւ երկար ատեն հիացմունքով դիտած զայն: Այդ օրը իրենց լուսանկարիչներն ու շարժանկարիչները դադար չեն ունեցած, լուսանկարելով այցելութիւնն ու թանգարանի հրաշալիքները:

Այս պայմաններու տակ, անկարելի էր որ եւ է տեսակցութիւն:

Թէեւ խորհրդաժողովը վերջացաւ, բայց լրագրողները կրկին կ՚աշխատին գաղտնիքներ կորզել կամ տեսակցութիւն մը ապահովել, գոնէ յառաջիկային համար:

«Ցառաջ»ի թղթակիցն ալ յաջողած է պատուիրակութեան անդամներէն մէկուն խոստումը ապահովել: Ուրեմն սպասենք յունիս 15ին:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Լուրեր ներգաղթի մասին

Էջմիածնի եկեղեց. ժողովին Հալէպի պատգամաւորներէն Պ. Արշակ Գալէմքէրեան, որ վերջերս Գահիրէ գացած էր, «Յուսաբեր»ի խմբագրատունն այցելելով, յայտնած է թէ այս տարիմիայն Սուրիա Լիբանանէն պիտի ըլլայ ներգաղթը: Պիտի սկսի Յունիսին եւ պիտի տեւէ մինչեւ Հոկտեմբեր: Քսան հազար հոգի պիտի փոխադրուի, հաւանաբար ամիսը 5000 հոգի: Պ. Գալէմքէրեան խորհուրդ տուած է «սպասել Երեւանի մասնաւոր հրահանգներուն, այլ գաղութներու մէջ, առանց աւելորդ աղմուկի»:

× Պուլկարիայէն գրուած անհատական նամակէ մը կ՚իմանանք թէ ներգաղթի համար արձանագրուած են 12.000 հոգի: Գրաւման ատեն Եուկոսլաւիա ապաստանած Հայերն ալ արձանագրուած են:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ պարենաչափի դրութիւնը պիտի ջնջուի մօտերս եւ առեւտուրի եղանակն ալ պիտի բարեփոխուի:

ՊԱՏԵՐԱ՞ԶՄ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Թաւրիզ կը հաստատէ, Թեհրան կը հերքէ

Երկու օրէ ի վեր հակասական լուրեր կը շրջին Ատրպատականի մասին: Կ՚արձանագրենք օրուան լուրերը, քաղելով զանազան աղբիւրներէ, պաշտօնական թէ անպաշտօն.—

Կիրակի օր բրիտանական անթելը կը հաղորդէր թէ համաձայն Թաւրիզի ռատիոյի մէկ զեկոյցին, Իրանի կառավարութեան զօրքը յարձակած է Ատրպատականի վրայ, երեք գլխաւոր կէտերէ.— Պաղչէ, Միապահ եւ Սուրաթ: Զինուորական կառավարութիւն մը հաստատուած է Թաւրիզի մէջ: Պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ ամբողջ Ատրպատականի մէջ:

Քիչ վերջը, բրիտանական անթէլը կը ծանուցանէր թէ Թաւրիզի ռատիօն հրահանգած է ժողովուրդին քաղաքը պաշտպանել «մինչեւ վերջին մարդը», իսկ ամերիկեան անթելը կը հաղորդէր թէ Ատրպատականցիները 50 գերի բռնած են: Նոյն օրը Իրանի վարչապետը, Ղավամ Սալթանէ ձայնասփիւռ ճառով մը կը յայտարարէր թէ բան չի գիտեր յարձակման մասին եւ կ՚աւելցնէր.— Եմ հրամայած եմ Իրանի բանակին չկռուիլ: Եթէ ընդհարումներ պատահած են, պարզապէս տեղական հանգամանք ունին: Իշխան Ֆիրուզ, կառավարութեան բանբերը, հերքելով ծանր կռիւներու լուրը, իր կողմէ կ՚աւելցնէր թէ «առ առաւելն տեղական ընդհարումներ են»: Վերջապէս, իրիկուան դէմ Թէհրանի կառավարութիւնը կը յայտարարէր թէ քննութիւն բացած է: Կ՚ըսէր նաեւ թէ մինչեւ բանակցութեանց վերսկսումը, իրանեան եւ ատրպատականեան յանձնաժողով մը պիտի մնայ սահմանագլուխին վրայ, պահպանելու համար բարեկարգութիւնը:

Յաջորդ օրը, երկուշաբթի, Թաւրիզի անթելը կը ծանուցանէր թէ «եղբայրասպանութիւնը» կը շարունակուի եւ թէ Իրանի կառավարական ուժերը վերսկսան իրենց յարձակումները Ատրպատականի դէմ, թնդանօթներով եւ հրասանդներով: Եւ կ՚աւելցնէր.— «Եթէ այսպէս շարունակուի, պարզ է որ անկարելի կը դառնայ որ եւ է խաղաղ կարգադրութիւն: Յարձակողները իրենց զէնքամանները կը փորեն յարձակելով մեր վրայ: Յաղթանակը ազատասէրներուն կը պատկանի»: Անթելը այս առթիւ կը յիշէր Ատրպատականի թերթերուն լուրերը, որոնց համաձայն ետ մղուած է կառավարական զօրքին յարձակումը: Թաւրիզի թերթերը կը պահանջէին Թէհրանի վարչապետէն յետադիմականները հեռացնել պետական դիրքերէ, եթէ իսկապէս կ՚ուզէ խաղաղութեամբ կարգադրել խնդիրը: Անթելը կ՚աւելցնէր թէ Ատրպատականի բոլոր բնակիչները կամաւոր արձանագրուեցան երկրին պաշտպանութեան համար, երբ իմացան յարձակման լուրը:

Ամերիկացիները կը հեռանան

Թաւրիզի ամերիկեան հիւպատոսը յանձնարարեց բոլոր ամերիկեան հպատակներուն հեռանալ Ատրպատականէն, երբ վարչապետ Փէշավարի յայտարարեց թէ նահանգը պատերազմական վիճակի մէջ է: (Վեց Ամերիկացիներ կան նահանգին մէջ): «Թէեւ պատերազմական վիճակի մէջ ենք, ըսաւ Փէշավարի, բայց ես վստահ եմ Ղավամ Սալթանէի բարեկամական տրամադրութեանց վրայ եւ համոզուած եմ թէ Թէհրանի բանակցութիւնները անելի մատնուեցան, որովհետեւ վարչապետը շրջապատուած է կարգ մը յետադիմականներով»: Փէշավարի հերքեց այն լուրերը թէ Ռուսերը նիւթական աջակցութիւն կ՚ընծայեն Ատրպատականի ինքնավարութեան շարժումին: Իր համոզումով, կարմիր բանակը ամբողջովին հեռացած է: Բայց հաստատեց թէ «Ռուսերու բարոյական աջակցութեան շնորհիւ ժողովուրդը կրցաւ ազատիլ կեդրոնի յետադիմական կառավարութեան հարստահարութենէն, իրականացնելու համար իր երեսնամեայ տենչը դէպի ժողովրդապետութիւն: Ես կը հաւատամ թէ նոյն աջակցութիւնը պիտի օգնէ ամբողջ Միջին Արեւելքի երկիրներուն յառաջդիմութեան: Ես բոլորովին համաձայն եմ որ Ատրպատականը վերահաստատուի իրանեան ազգի շրջանակին մէջ, բայց պայմանաւ որ ազատութիւնը շահուի եւ մեր կազմակերպած ժողովրդավար կառավարութիւնը ճանչցուի»:

Վարչապետը թոյլ չտուաւ որ ամերիկեան հիւպատոսը եւ երկու թղթակիցներ այցելեն նահանգին միւս մասերը, դիտել տալով թէ «համբորդութիւնը կրնայ վտանգաւոր ըլլալ, մասնաւորապէս այն շրջաններուն մէջ ուր ամրութիւններ կը շինուին»:

Վերջին լուրերու համաձայն, Թաւրիզը ամբացեալ բանակատեղի մը դարձած է: Երկու մարդէն մէկը համազգեստ հագած է կամ հրացան մը դրած ունի: Ղավամ Սալթանէ Թաւրիզէն պատասխան ստացած է իր հեռագրին, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Ընդհարում մը տեղի ունեցած է, բայց չի գիտցուիր թէ ո՛վ սկսաւ կռիւը:

ՈՐԲԵՐԸ

Ցնցոտիներ հագած՝ բոկոտն էին անոնք: Արեւէն այրած՝ կիսովին մերկ մարմիններ: — Մանչ ու աղջիկ — պատերազմի որբերը 4էն 9—10 տարեկան:Ցամքած, ոսկրոտ այտերով, անփայլ աչքերով տղաք, որոնց վտիտ ճակատին վրայ չարչարանքն ու վիշտը դրոշմուած էին: Քանդուեր աներակ էր եղեր իրենց բոյնը: Զրկուեր էին սիրոյ յարկէն: Բզկտուեր էին անոնց արիւնի կապերը: Ծնողք, քոյր, եղբայր չկային: Մինակ էին: Ե-ղեռնը խորտակեր էր ամէն ինչ: Որբեր էին...:

Կը քալեն անոնք կուպրէ ճամբուն մէջտեղէն, ուր առտուան արեւը լեռներու զով շունչովը լեցուցեր է: Թըփ, Թըփ, Թըփ կը քալեն միօրինակ ու թոյլ: Յոգնած են արդէն: Այդ մանչուկը չի կրնար հետեւիլ, առաջնորդուհիի թեւէն կը քաշէ: Այս վերջինը գրկած ունի աղջնակ մը նոյնքան պզտիկ ու նիհար: Մեծերը փոքրերուն օգնելու պարտաւոր են: Կը տանին իրենց ազազուն գոյութիւնը: Անսուաղ, անապաստան մնացեր են օրերով, երբ օգնութեան մը հասնելու կարելիութիւնը չէ եղած, հիմա այսպէս անկազմակերպ, եղանակը կ'օգտագործեն կազդուրելու համար զանոնք: Խումբերով ցրուած են Ալպեաններուն մէջ:

Տեղացի ժողովուրդի աղմուկն ու երթեւեկը կը դադրի: Գիւղական կառքերու ու սայլերու ճռնչոցը կուգայ հեռուներէն: Հունձքի առեն է: Իբիկունները կը դառնան բեռնաւորուած հասկերու որաներով, խոտի դէզերով, դէպ ի ագարակները, հոն կալը կամնելու համար:

Երկար շարք մը ձգեր են անոնք հիւրանոցի պատուհաններուն տակ, ուր շէնքի բարձրութիւնը տակաւին թանձր շուք մը կը պահէ, կռնակը Մօն Պլանին տուած: Երկնքի կապոյտ ու վճիտ նախորտէն կ'իջնէ ցնծագին խաղաղութիւն: Կողմնակի պարտէզներէն վարդի եւ մեխակի բոյր: Ամառնային կենսունակ լիութիւնը կը դաշնաւորէ առաւօտ՝ որուն կը միանան երգի մը քաղցր ու տրտում վանքերը: Մեծերու շարքերէն ոստի նըման բարակուկ աղջկան մը ձայնն է, որ կը թըրթռայ, ինչպէս ցանկապատի մը վարդերուն մէջ պահուած սոխակին դայլայլը, որ կ'ընդարձակուի ալիք, ալիք, կը տարածուի, կը մեղմանայ եւ կը յուզէ:

«Les yeux de maman sont des étoiles»...

Որբերը ծռեր են իրենց գլուխները: Որոնց մէջ քիչեր որ ծածկուած են թուխ կամ խարտեաշ մազերով: Թախիծը անոնց լուսաբեկ աչքերուն մէջ կը ծաւալի հոգիէ հոգի, հաղորդական ու տրտմագին: Հօս տղեկ մը թեւերը կուրծքին խաչաձեւ՝ նայուածքը անորոշ, անհնարին ցաւում ու վհատութիւն կ'արտայայտէ: Ուրիշ մը ձեռքը ճակտին է տարեր, եւ քստմնելի տեսիլքի մը ականատես ըլլալու ահարեկ սահմռկումն ունի: Կըսկծալի հարց մը խաչելութեան մը նման անյոյս կը տանջէ զիրենք: — Ո՞ւր է մաման... ի՞նչ եղաւ... հապա միւսնե՞րը... հայրիկը կար, անմոռանալի մեծ հանին, եղբայրներ... քոյրիկը, անբաժանելի, նոյնիսկ խաղամոլ կատուն, վազվզուն շնիկը դպրոցի դաշտի ընկեր: Ո՞ւր են. այս բոլորը... Չկան, չկան հիմա ...:

Մին միւսէն զարհուրելի պատկերներ կուգան իրարու ետեւէ: Աշխարհասասան ռմբակոծութիւններ, ահռելի գիշերներու: Լափլիզող հրկիզումը դժոխային հրդեհներու: Կործանում: Փլատակ: Վայնասուն: Սրտակեղեք աղաղակներ: Եւ ոչնչացում

Երգը կրկնէ վերջին տողերու յանկերգը աւելի սրտաբեկ աւելի թախծագին:

«Մամայիս աչքերը աստղեր են...:

Տխրութիւն մը ցաւագինօրէն համակած է այս սգակիր տղաքը, որոնց մէջ կը թարմանայ յիշատակը այն անհետացած սիրելիներուն: Ահա կը զգան անոնք վերջին գորովագին համբոյրը ի սպառ կորսուած մամայիս, իրենց նսեմ ճակատներուն վրայ ...:

Լռութիւնը կ'ընդհատէ ծափերու տժգոյն փնջիկ մը՝ որ հիւրանոցի պատուհաններէն վար կը թափթփի ողորմութեան լումաներու նման: Որբերը վեր կը նային սառն ու անտարբեր: Քաղաքակիրթ այս ցոյցը սակայն չի լեցներ անոնց սիրակարօտ հոգիները: Կը շարժի կարաւանը վերակացուհիի մէկ նշանին վրայ: Թըփ, Թըփ, Թըփ, նոյն միօրինակ ու երկչոտ ոտնաձայնը բոպիկ ոտքերուն: Կը քալեն կուպրէ մաքուր ճամբուն մէջտեղէն լուռ ու հնազանդ, կը դառնան դէպ ի եղեւիններու անտառը: Եւ հետզհետէ ալ չեն տեսնուիր:

Բայց իրենց ճղակոտոր ներկայութեան սարսուռը կը հեւայ հոս, հոգիիս մօտիկ: Եւ ահռելի հարց մը, կը բզկտէ մտածումներուս թելը: — Մեր որբերը... Մեծ պատերազմի հայ որբերը... հազարներ էին անոնք անծայրածիր ու կիզիչ աւազուտներու մէջ մոխիր դարձան: Բիւրաւորներ էին որ ջրամոյն եղան: Դահիճները վայրագ էին ու արիւնկզակ: Ժանտատենդի համաճարակի մանրէներով թունաւորեցին առոյգ ու կայտառ տղաքը Արմէն ցեղին: Կազմակերպուած էր Նախճիրը:Մեռած էր մարդկային խիղճը: Եւ ոճրագործները անպատիժ մնացին ....:

Հանրակառքերու, ինքնաշարժներու սուլոց, խրարանցում: Եռ ու զեռ: Աղմուկ: Ամէն ազգէ ու դասակարգէ բազմութիւններ: Ամերիկեան բեռնատարներ լեցուն զինուորներով: Իտալական ճակատէն վերադարձեր են: Արձակուրդի, հանգիստի ամիսներ են: Մարգիկներ հեծելանիւներով, հետիոտն: Ալպեաններու մէջէն պիտի հասնին զուիցերիական սահմանագլուխ, որուն միայն 40 քիլոմեթր հազիւ է մնացեր: Սրճարաններէն ներս ու դուրս նստելիք տեղ չմնաց: Ոմանք պայուսակներով պոչ բռներ են պանդոկի դրան առջեւ, սենեակ եւ ճաշ կը խնդրեն: Բոլորին տրամադրութիւնը բարձր է: Կ'ուտեն, կը խմեն: Կը խօսին, կը խնդան, կը կատակեն, կը նուագեն: Զինուորական տարազով աղջիկներ ալ միացեր են բանակին: Թեւ թեւի կ'երգեն սէր եւ յաղթանակ: Կը հօսին: Կարմիր գինին: Տարօրինակ զովացուցիչներ: Ոգելից ըմպելիներ: Խանդավառութիւն եւ հրճուանք: Կեանքը իր բնականոն հունը դտեր է: Թշնամին վտարուած է երկրէն: Ազատ Ֆրանսան կ'ողջագուրէ իր զաւակները մայրենի գուրգուրանքով: Երջանիկ ժողովուրդ: Կապոյտէն գիրկերով հուր կը տեղայ: Սա դիմացի լերան գոգաւոր գագաթին ձիւնի դէզերը սկսած են նօսրանալ: Շերտ շերտ հողը կը տեսնուի: Ցուլիսը կը պանծայ: Ոսկի կը քաղէ: Ցուլիսը կը ոգնի: Կըստեղծագործէ: Ցուլիսը հաց կ'ամբարէ:

Բազմութիւնները հետզհետէ կը տեղաւորուին: Զինուորներուն տրամադրեցին դպրոցի շէնքին 1 — 2 — եւ 3րդ յարկերը: Ոմանք սրճարանէ սրճարան, պանդոկէ պանդոկ տեղ գտան հանգիստի եւ ճաշի:

Կը լսուի դարձեալ ծանօթ երգի մը եղանակը ռազմական ու մարտակոչ: Որբերն են: Կը վերադառնան իրենց հաւաքավայրը՝ որ դէպի հարաւարեւելք գիւղաքաղաքին ծայրամասերը կը գըտնուի: Կը մօտենան: Հիմա այլեւս այդ թոյլ ու զալկոտ տղաքը չեն: Կարմրեր, ճակատ են բռներ: Եւ անսպառ աւիւնով կը թնդեն Մարսէյեզը: Կերպարանափոխուեր են: Անոնց տմոյն ու լալկան աչքերը ցոլք ու կրակ ունին հիմա: Եւ անողորմ բռունցք թշնամիին դէմ: Վաղուան բանակն է որ կ'անցնի, սպառազէն ու ահարկու: Որբեր չեն անոնք: Տէր ու տիրականն են, իրենց երկրին ճակատագրին: Կը քալեն ազատ ու անվեհեր, արեւոտ ճամբուն քովն ի վեր:

Իսկ մեր որբե՞րը... եւ անոնց դահիճնե՞րը որ մնացին անպատիժ....

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Դիւակ մը, եւ կէս միլիառ...

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Ցառաջի)

Ապրիլի առաջին երկու շաբաթներու ընթացքին, Թուրք թէ միջազգային մամուլի մէջ, «Միզուրի»ի Միջերկրականեան նաւահանգիստներ այցը՝ բաւական մելան սպառել տուաւ քաղաքական «մեկնիչ»ներու:

Մասնաւորաբար Թուրք եւ հելլէն մամուլը, «Միզուրի»ի եւ իրեն ընկերացող «Փրավիտենս» զրահաւորին եւ «Փաուր» թորփիլահալածին Պոլիս եւ Փիրէա այցելութիւնը նկատեցին հանդիսաւոր «խոստում» մը՝ Թուրքիան թէ Յունաստանը չձգելու բախտի հովերուն, ու զգացնելու Մոսկուայի թէ Մ. Նահանգները անտարբեր պիտի չմնան այս երկիրներու հանդէպ ռեւէ թշնամական քաղաքականութեան:

Առանց տարածուելու այս կամ այն գոյնի խորհրդածութիւններու մէջ, որոնք առհասարակ կողմ կը տաշեն, կրնանք անվարան եզրակացնել՝ թէ Մ. Նահանգներու շահագրգռութիւնը՝ Մերձաւոր Արեւելքի հանդէպ, գլած անցած է այլեւս պղատոնական համակրութեան սահմանները, ու ստացած է բնոյթը ներգործական միջամտութեան մը: Ուոշինկթըն, միայն Յունաստանն ու Թուրքիան չունի նկատի: Առհասարակ Միջերկրականի ու Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, Սպիտակ Տունը հակառակ է «բռնադատումի ռնէ քայլի՝ որ պիտի վտանգէ այդ գօտիներու մէջ ապրող ժողովուրդներու ազգ. գերիշխանութիւնը, եւ հողային ամբողջականութիւնը», ինչպէս վճռաբար յայտարարեց նախագահ Թրումըն, «Բանակի օր»ուան իր ճառին մէջ: (6 Ապրիլ 1946):

Թող փութկոտ եզրակացութիւն կամ մտածում չնկատուի, երբ ընդգծենք այս առթիւ, — առանց մէջբերումներու կամ վկայութեանց —, թէ Մ. Նահանգներու շահագրգռութիւնը՝ Մօտաւոր ու Միջին Արեւելքի մասին, Ռուսիոյկողքին մեղանչական նոյն գծին վրայ կը տեսնէ Անգլիան, որ, իր կարգին, հետամուտ է բացարձակ առանձնաշնորհներու: Ուրեմն, Ուոշինկթըն տրամադիր կը թուի գտնել միջին եզր մը, նախ երկու կողմէ մրցակցութեան շեշտ պայքարը մեղմացնելու, ապա զգացնելու երկու աշխարհակալ զօրութիւններուն՝ թէ ինք եւս խօսքի բաժին ունի աշխարհքի գործերուն մէջ:

Այս կէտը ճշդելէ վերջ այս ձեւով, ու սահմանափակուելով թուրքեւամերիկեան յարաբերութեանց բոլորակին վրայ, կը գտնենք՝ որ «Միզուրի»ի այցելութիւնը՝ «ուրախառիթ ու պատմական դէպք» մը դառնալու բաւական յարգելի պատճառներ ունի Անգարայի համար:

Եթէ պէտք է «արդիւնք»ներէ կամ շօշափելի փաստերէ մեկնիլ, կրնանք յիշել՝ առաջին գծի վրայ, տնտեսական այն բացառիկ դիւրութիւնները, զորս Անգարայի ընծայելու տրամադրութիւնները ցոյց կուտայ Ուոշինկթըն, արդէն իսկ: Արդարեւ, Ուոշինկթընէն 12 ապրիլ թուակիր հեռագիր մը, արձագանդ հանդիսանալէ վերջ Անգարայի եւ Պոլսոյ թուրքեւամերիկեան շփումներուն, կ'ընդգծէ.

— «Ուաշինկթընեան իրաւասու շրջանակներ յայտանական կը դատեն, որ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը հինգ հարիւր միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը բնէ Թուրքիոյ, անոր տնտեսական – ընկերային վերականգնումին նպաստելու համար»:

Նոյնինքն Հանր. նախագահ Ինէօնիւ, 6 ապրիլի իր յայտարարութեանց ընթացքին՝ կը շեշտէր ամերիկացի լրագրողներուն.

— «Կարգ մը անհրաժեշտ մեքենաներ, ու Թուրքիոյ վերելքին համար կենսական նիւթեր ապահովելու նպատակով, կը յուսանք քանի մը հարիւր միլիոնի փոխառութիւն մը կնքել Մ. Նահանգներուն հետ»:(«Վաթան», 7-4-46):

Թուրք մամուլը,— մասնաւորաբար «Վաթան» եւ «Թասվիր» —, կատարուած իրականութիւն ու վերջացած գործ կը նկատեն, արդէն, խնդիրը: Ու, իրարմէ աւելի սրտբաց, քննադատելէ վերջ Անգարայի ճարտարարուեստական քաղաքականութիւնը, կը թելադրեն հեռատեսութեամբ գործել, շուտով չհալեցնելու համար կէս միլիառը: «Վաթան», մանաւանդ, մեզադրական ակնարկ շեշտով մը դիտել կուտայ, 21 ապրիլի իր խմբագրականով,— թէ՝ «ցարդ պետութիւնը տնավարի գործ տեսաւ այս ուղղութեամբ, ու միլիոններ հալեցան ընդունայն, որովհետեւ միայն պետական ճարտարարուեստով չի քալեր գործը: Եւ, յետոյ, Թուրքիա հողագործական երկիր է, ու, նախ, պէտք է ուժ տալ երկրագործին»:

Ո՛չ այս, ո՛չ այն:— Ուշագրաւ է, որ, Անգարայի տեսակցութեանց ընթացքին, տնտեսական համաձայնութեան մը շփումներուն ներկայ գըտնուած են Պատերազմ. գործավարութեան բոլոր յայտնի դէմքերը, եւ, Ամերիկացիներու կողմէ, Մ. Նահանգներու դեսպանի կողքին՝ դեսպանատան զին. կցորդը, եւ Ամերիկեան նաւարժնի սպայակոյտի ներկայացուցիչները: Այս պայմաններուն տակ, անհեթեթ չէ ենթադրել՝ թէ կէս միլիառի փոխառութիւն մը, առաւելապէս զինուորական – ճարտարարուեստական աշխատանքներու թափ պիտի տայ, եւՈւոշինկթըն՝ պիտի չուզէ մերժել այլ բարիքներ եւս, «յանուն Մերձ. Արեւելքի անդորրութեան», ինչպէս կը ճշդէր 7 Ապրիլի «Սընտէյ Թայմզ»:

Մասնաւորաբար Պոլսոյ թէ Անգարայի «սըրտակցական» ելոյթները, Թրումընի անձնական ներկայացուցիչ Ուէտտէլի տեսակցութիւնը՝ Ինէօնիւի եւ Սարաճօղլուի հետ, ու մասնաւոր նամակի մը յանձնումը Թուրքիոյ Նախագահին, — Նաեւ սիրալիր պատասխանը Ինէօնիւի —, ենթադրել կուտան դիւանագիտական շրջանակներու, թէ Մ. Նահանգները բացարձակապէս ճշդած են իրենց դիրքը՝ Սովիէթ պահանջներու հանդէպ եւ որոշած են պաշտպանել Թուրքիոյ ամբողջականութիւնը: Լուրջ թէ կատակ, այս կարգի հաւանականութիւն մը անշուշտ սիրտ կը պղտորէ: Այս առթիւ, հետադրական կարգ մը գործակալութիւններ, մասնաւոր կարեւորութեամբ կը հրատարակեն Սարաճօղլուի 7 Ապրիլի յայտարարութիւնը, թէ՝ «Միզուրիի Պոլիս այցելութիւնը ցայտուն մէկ փաստը կը հանդիսանայ այն իրողութեան, թէ Մ. Նահանգները պիտի կանգնին Թուրքիոյ կողքին, եթէ երբեք այս վերջինը ենթարկուի ո՛եւէ յարձակման»: («Վաթան», 7 Ապրիլ 1946):

Զինք միրձուիր աւելի աւելի կամ նուազ յատկանշական մանրամասնութիւններու մէջ: Բայց կը հաւատանք, թէ Թուրք դեսպանի մը պլակինԱնգարա փոխադրութիւնը, ու այդ առիթով հանդիսադրուած «բարեկամական» ցոյցերը, քաղաքական իմաստէ զուրկ չէին: Ճշուկներ կան, թէ բոլոր այս շռնդալից ցոյցերուն մէջ, իրողութիւն է Մ. Նահանգներու կողմէ առաջարկ մը, միջամտելու թուրքեւսովիէթ կնճիռի լուծման:

Անհաւանական չէ: Անկարելի՝ երբեք: Թէեւ, այս բոլորը, ի վնաս Հայկ. Դատին ....

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ խիստ ազդարարութիւն մը ստացաւ անգլ. կառավարութենէն, որ գանգատած էր թէ փոխ – վարչապետը «անճահ եւ յարձակողական» խօսքեր արտասանած է, ըսելով թէ UNRRAի ուտեստները կը գործածուին քաղաքական նպատակներով, ազդելու համար ընտրութեանց վրայ, Յունաստանի եւ Իտալիոյ մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Իզվեստիա»ն Մայիս 17ին երկու էջի վրայ հրատարակեց գերման դերի զօրավարի մը եւ գնդապետի մը յօդուածը, որ կ'ըսէ թէ Սպանիոյ եւ Գերմանիոյ սպայակոյտները զինուորական գործակցութիւն հաստատած էին: Այս առթիւ կը պատմեն որ սպանիացի զօրավար մը կը պարծենար թէ կրնայ Ճիպրալթարը գրաւել 20 վայրկեանէն:

ՑԱՔ ՈՒ ՊԱՂ

Թղթաբանութիւն

«Մարդկային կեանքը կը սկսի թուղթով եւ վերջանայ թուղթով»: Այսպէս կը բացատրէր ժապաւէն մը, զոր տեսայ վերջերս:

Շարժանկարիչը դիմած էր ամէն հնարքի: Նորածինի մը կեանքը սկսիլ կուտար թուղթի վրայ՝ արձանագրութեամբ մը: Կեանքի ընթացքին անվերջ թղթապայման եւ վերջապէս վախճանն ալ թուղթի վրայ՝ սեւ շրջագծի մէջ առնուած մահազդով մը:

Իսկապէս ինչե՞ր կրնայ ընել այդ անիծեալ թուղթը: Եթէ թուղթը չըլլար, ի՞նչ պիտի ընէր խեղճ մարդկութիւնը: Աւելի երջանի՞կ թէ դըժբախտ կեանք մը պիտի ունենայինք:

Ամէն տեղ է թուղթը: Դպրոցականի սեղաններէն մինչեւ դիւանապիտական, գոյնը նետած կանաչ սեղանները, թուղթով ողողուած են: Թէեւ ատեն մը թուղթի սով կար, տեղի տալով նորանոր եւ երփներանգ թղթապարկատոմսերու, բայց հիմա առատութեան նշաններ կ'երեւան:

Ամէն մարդ իր գիտցած ձեւով կը գործածէ թուղթը:

Ոմանք սորվելու, ոմանք սորվեցնելու, շատեր միտք պղտորելու, ուրիշներ իրենց յիշողութիւնը թարմացնելու...

Պատերազմն անգամ թուղթով կը սկսի: Դիւանագիտական թուղթերու երթեւեկէն վերջ, ժողովուրդները, աւելի ճիշդ՝ անոնց պարագլուխները, իրենց արարքը արդարացնելու կամ նախապզուշացնելու համար, թուղթ կը ղրկեն կամ կը փոխանակեն: Երբեմն ալ այդ թուղթն անգամ կը ղլանան եւ պաշտօնական յայտարարութիւնը լոյս կը տեսնէ թուղթի վրայ, գործուած արարքէն վերջ:

Պատերազմը կը վերջանայ թուղթով, յաղթող թէ պարտեալ թուղթի մը վրայ կը սահեցնեն իրենց ստորագրութիւնը:

Դրամատէրները կը դողան իրենց արժեթուղթերուն վրայ, միշտ ուզելով թղթակոյտը վերածել լեռնակոյտի: Ո՞չ փոյթ մարդկային զոհերն անգամ:

Բանուորը օրն ի բուն ի՛զուր կը ճգնի, շաբթուան վերջը քանի մը կտոր թուղթի կտրօն ստանալու համար:

Խաղամոլը կ'օրհնէ թուղթը, ուրիշ մըն ալ կ'անիծէ:

Երգահանը, թուղթի վրայ, իր խաղերով կը թրթռացնէ մարդու սիրտն ու հոգին:

Վիպասանը թուղթով միայն կը պատմէ իր երեւակայութիւնը, իսկ բանաստեղծն ալ թուղթի վրայ կ'արտայայտէ իր ներշնչումն ու հոգին, ինչպէս նկարիչը:

Խօսքը կը ցնդի, բայց թուղթը կը մնայ: Եւ այդ պատճառաւ է որ խօսքին աւելի արժէք տալու եւ մնայուն դարձնելու համար, կ'արձանագրեն թուղթի վրայ:

Միութեան մը կ'ուզես արձանագրուիլ, նախ եւ առաջ թուղթ: Հրաժարիլ կ'ուզես, կրկին թուղթ, թէեւ այս վերջինը պայման չէ: Նպատակադրողներն իսկ շատ անգամ կը մնան միայն թուղթի վրայ:

Հանդէս կ'ուզես կազմակերպել,— թուղթ, միշտ թուղթ: Թուղթը նախապայման է: Մարդիկ աւելի կը վստահին թուղթին քան խօսքին:

Շատեր պիտի ըսեն թէ ի՞նչ կը ներկայացնէ թուղթը, եթէ չըլլայ գրիչը:

Մէկը կը լրացնէ միւսը եւ իրար միացնողն ալ մելանն է:

Տուէք մէկուն ձեռքը թուղթի կտոր մը եւ գրիչ մը, ինչե՞ր կրնայ արտադրել: Հիանալիէն մինչեւ ամենագարշելին: Վրան – բաց մատնութենէն մինչեւ... համերաշխութեան ամենագեղեցիկ քարոզը կրնայ ստորագրել, միշտ թուղթի վրայ: Երբեմն ալ պատկերազարդելով զայն:

Թղթադրամներու վրայ անգամ գիրն ու պատկերը իրենց յարգի տեղն ունին:

Ժամանակին մեր նախահայրերը կը գործածեն եղեր պապիրոսը: Քաղաքակրթութեան հետ այդ ալ բարակցած է եւ ձեւափոխուած, եւ այսօր կը տեսնենք ամէն տեսակի, ամենանուրբ թուղթեր: Շատեր խօսքով կ'արտայայտեն իրենց միտքը, շատեր ալ թուղթով: Ամենայիմարէն մինչեւ ամենախելացին, թուղթին է որ կ'ապաւինի: Ցիսուսի խօսքերն անգամ մեզի հասած են. թուղթով:

Ի՞նչ պիտի ընէին մեր յանձնախումբերը, եթէ չըլլար թուղթը ...

Մոկաց Միրզէն թուղթով կ'երգէր: Գարեգին Պէշիկթաշլեան իր տառապանքը կ'երգէր սրինգով եւ կը գթար որ «անգութ ձեռք մ'անճանաչ, կտրեց զքեզ, անջատեց մայրն ու որդին...»: Իսկ ուրիշ մը «Աւելին երգը» կ'երգէր եւ եթէ թուղթն ալ ձայն ունենար, ինչե՞ր պիտի կրնար նկարագրել: Թուղթը առ հասարակ ուրիշներուն երգել կուտայ, ցնծութիւն թէ տառապանք, սէր թէ ատելութիւն, մահ թէ կեանք: Թուղթը թէ լուռ է եւ թէ խօսուն:

Ափսո՛ս որ իրապաշտ բանաստեղծ մը չեմ, երգելու համար թուղթին փառքը.—

Անմեղ թուղթ մ'էիր դու սպիտակ,
Անգութ ձեռք մ'առաւ քեզ իր գրչին տակ,
Հարուածեց շարունակ, բրաւ շան–սատակ:
Գծեց ու ճղեց, գրեց ու պղծեց վարէն թէ վերէն,
Եւ օր մ'ալ տարաւ քեզ կախեց... ափտէն:

ՄԵՂՈՒ

ՌԱՄԿԱՎԱՐ «ԵԼՈՅԹՆԵՐ»

«Հայրենիք» դիտել կուտայ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (13 Ապրիլ).

— «Ընթերցողի յիշողութեան մէջ, անշուշտ, տակաւին թարմ է քանի մը օր առաջ մեր հրատարակած թարգմանութիւնը «յուշագրի» մը, զոր օգոստոս 21ին, այսինքն՝ Երեք Մեծերու արտաքին գործոց նախարարներու քոնֆերանսէն երեք շաբաթ առաջ, յայտնի ռամկավար Արշակ Սաֆրաստեան Լոնտոնի մէջ ներկայացուցած է եղեր Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին գործոց նախարարին եւ պատճէններն ալ ղրկած է Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհրդային Միութեան արտաքին գործոց նախարարներուն:

Ընթերցողը, ապահովաբար, մոռցած չէ, որ այդ ատենները, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ ընկեր Ժիրայր Միսաքեան եւս ներկայացուցած էր յուշագիր մը Երեք Մեծերու արտաքին գործոց նախարարներուն:

Սակայն, հետաքրքրական է, որ մինչ Դաշնակցական Ժիրայր Միսաքեանի ներկայացուցած յուշագիրը կը պահանջէր «Խորհրդային Հայաստանի սահմաններու ընդարձակում՝ անոր կցելով թրքահայ նահանգները, ռամկավար Արշակ Սաֆրաստեան առաջարկած է Հայկ. Դատի լուծման բոլորովին տարբեր ձեւ մը, տարբեր ամբողջ հայութեան ընտրած ձեւէն:

Արդարեւ, Արշակ Սաֆրաստեան, անտես առնելով միջազգային ներկայ պայմանները, Հայկ. Դատի լուծման իբր հիմ ընդունած է Սեւրի դաշնագիրը եւ առաջարկած Սփիւռքի Հայերու ներկայացուցիչներէ, Քիւրտերէ, Ասորիներէ եւ Թուրքերէ կազմել յանձնախումբ մը ու անոր յանձնել Հայ Դատի լուծման ծրագրի մը պատրաստութիւնը, «Միացեալ Ազգերու հովանաւորութեան եւ առաջնորդութեան տակ»:

Ցատկանշական է, սակայն, որ թէեւ ծանօթ Ռամկավար մըն էր եղած ամբողջ հայութեան ներկայ ընթացքին հակառակ պահանջ ներկայացնողը Լոնտոնի մէջ, Պոսթընի ռամկավար թերթը Դաշնակցութեան եւ ոչ թէ իր ընկերոջ վերագրեց այդ պահանջը, Դաշնակցութիւնը եւ ոչ թէ իր ընկերը մեղադրեց այդ արտառոց ու ինքնագլուխ ելոյթին համար:

Ցատկանշական է նոյնպէս, որ Պոսթընի ռամկավար թերթը տարրական պարկեշտութիւնն եւ խղճմտութիւնն անգամ չունեցաւ ընդունելու, որ ինք զրպարտած էր Դաշնակցութիւնը, թէեւ «Հայրենիք» անհերքելի փաստերով ցոյց տուաւ, որ ոչ Դաշնակցութիւնը եւ ոչ ալ անոր հետ կապուած Հայկ. Դատի Յանձնախումբը Խորհրդ. Հայաստանէն տարբեր հայկական հանրապետութեան մը խօսքը ըրած չեն Երեք Մեծերուն ներկայացուցած իրենց յուշագրերէն կամ ղրկած հեռագրերէն ոեւէ մէկուն մէջ:

Կասկած չկայ, որ Պոսթընի ռամկավար թերթը մեզի հետ միաժամանակ ստացած էր Ա. Սաֆրաստեանի յուշագիրը, բայց ոչ հրատարակեց զայն եւ ոչ ալ մանաւանդ անոր խօսքն ըրաւ՝ ճըշդելու համար իր դիրքը իր յայտնի ընկերոջ արտառոց ելոյթին հանդէպ»:

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

Ապրիլ 27ին Տրակինեանի մէջ մեռաւ նախկին Արմենական կուսակցութեան կարող գործիչներէն Փանոս Մալօեանը: Յուղարկաւորութեան կը մասնակցէին Տրակինեանի եւ Փիւժէ սիւր Արժանի հայրենակիցները:

Հանգուցեալը ծնած էր 1859 Յուլիս 11ին, Վանի Աղքա գիւղին մէջ: Աղքատ ընտանիքի զաւակ, իր նախնական կրթութիւնը ստացած էր գիւղին քահանայէն: Քսան տարեկանին կը մտնէ Վանի Արմենական կուսակցութեան շարքերը, եւ հաւաքելով գիւղի գիտակից երիտասարդութիւնը, կը կազմէ գիւղին մէջ ալ կուսակցական մասնաճիւղ մը:

1891ին կը ձերբակալուի իր ընկերներով, եօթը հոգի եւ կը փոխադրուին Վանի բանտը: Աղքա գիւղի այգիներուն մօտ երեք Թուրքեր սպաննած ըլլալու մեղադրանքով: Երկու ամիս չարչարելէ ետք, չեն կրնար հաստատել ամբաստանութիւնը եւ գիւղացի հայրենասէր մը 900 ոսկի տուգանք վճարելով կը փրկեն Մալօեանը եւ վեց ընկերները:

1896ի հայկական ջարդերուն, Մալօեան կը ստանձնէ իր գիւղին պաշտպանութիւնը, Թէրլէմէզեան Մկրտիչի հրամանով, եւ տասնեակ մը զինուորներու հետ կռուելով 200է աւելի Թուրքերու դէմ, երեք ժամ անհաւասար կռիւէ վերջ կը փրկէ գիւղը, 850 անձ, առանց ո եւ է զոհ տալու, թէեւ գիւղը աւերակ էր դարձած:

Մալօեան աւելի լաւ ծանօթանալու համար Թուրքերուն եւ Քիւրտերուն կը զբաղի առեւտրական գործերով եւ կը շրջի ամբողջ Վասպուրականը, գիւղերը եւ քաղաքները:

1914ի վերջերը իր հաւատարիմ քիւրտ բարեկամները կ'առաջարկեն «Քիրվա Փանոյին» զինքը ազատել ամբողջ ընտանիքով: Մալօեան կը մերժէ ըսելով որ եթէ բոլոր Հայերը պիտի ջարդուին իմ ողջ մնալս ի՞նչ կ'արժէ:

1915ին Վանի ապստամբութեան ատեն Մալօեան իր 21 տարեկան անդրանիկ զաւակին Մալխասի (ճոջազան) հետ «տասնոցը» կը վերցնեն եւ կը մտնէ Այգեստանի պաշտպան դիրքերը: Շնորհիւ իր նման հազարաւոր հայրենասէրներու, Վանը յաղթական ելաւ: Վերջերս արձանագրուած էր Ներգաղթի համար:— Սղէֆայեցի

Գիտական աշխարհ

Ներկայիս աշխարհը կը գտնուի հիւլէական տագնապի մը մէջ: Ամէն օր հիւլէի մասին գիտական նորութիւններու կը հանդիպինք: Միջազգային քաղաքականութիւնը, մէկ ցամաքամասէն միւսը, վարակուած է հիւլէական տենդով: Պետական մարդոց ճառերուն մէջ յաճախ ակնարկութիւններ կ'ըլլան հիւլէական ռումբի մասին:

Հիմա ալ կը խօսուի կազի մը մասին, որով կարելի պիտի ըլլայ շրջապատել երկիր մը, զերծ պահելու համար զայն այդ դժոխային մեքենային պատճառած մահաբեր աւերներէն:

Այս քանդիչ ենթադրութիւններուն հետ, կը ծանուցուին հիւլէական ուժին խաղաղարար օգտագործումները, մեքենաներու եւ ուրիշ շարժիչ գործիքներու համար:

Պելժ գիտնական մը վերջերս յայտարարած է թէ՝ հիւլէական ուժին շնորհիւ կը յուսայ բարձրանալ օդի բարձրագոյն խաւերուն մէջ, աւելի արագ եւ աւելի բարձր, քան փրոֆ. Փիքար, որ ասկէ տարիներ առաջ օդապարիկով մը 15.000 մեթր բարձրացած էր օդին մէջ, ուսումնասիրելու համար լոյսի ճառագայթումները եւ զանազան ճառագայթներու իոնականութիւնը՝ օդին ելեկտրականութեան ազդեցութեան տակ:

Պելժ գիտնականին յայտարարութեան համաձայն, զսպակ մը կը բաւէ, որպէսզի իր օդապարիկը, հիւլէական ուժին շնորհիւ, քանի մը ժամուան մէջ վերոյիշեալ բարձրութեան հասնի: Այդ նպատակով մօտերս պիտի կատարէ իր առաջին փորձը Պրիւսէլի Քամպրի անտառին մէջ, ուր այժմէն փոխադրած է իր գործիքները, նախատեսուած վերելքը կատարելու համար:

Ուօշինկթընի երկրագործական ճիւղին քիմիագէտները երեւան հանած են թէ լոլիկին տունկը կը պարունակէ այնպիսի նիւթ մը, որ կ'արգիլէ վէրքի մը մէջ գտնուած աւելորդ միսերուն աճումը եւ Փէնիսիլինի նման զօրեղ ազդեցութիւն մը կը ներգործէ առ հասարակ բոլոր վէրքերուն վրայ:

Մինչեւ այսօր փորձերը եղած են աշխատանոցի մշակումներու վրայ: Տակաւին չի գիտցուիր թէ «թօմաթին» կոչուած նիւթը, որուն քիմիական բաղադրութիւնը առ այժմ որոշ կերպով չէ ճըշդուած, ինչ ազդեցութիւն պիտի ունենայ մարդկային մարմնին, մանաւորապէս կարգ մը մակաբուծային կեղերու վարակիչ կեդրոններուն վրայ:

Փորձերը հաստատած են թէ «թօմաթին»ը զօրեղ ազդեցութիւն մը ունի նաեւ ոտքերու վրայ յաճախ գոյացած աւելորդ միսերուն, porrigo կոչուած խորթային թարախոտ ու շրջանաձեւ պզտիկ այտուցումներուն, ինչպէս նաեւ գլխամորթային զանազան հիւանդութեանց վրայ, զոր մինչեւ այսօր դժուարաւ կարելի եղած էր բուժել: Տեսնուած է նաեւ թէ՝ «թօմաթին»ը կը բուժէ թոքային ուռերուն պատճառած կարգ մը խանգարումները, որոնք մինչեւ հիմա անբուժելի համարուած էին:

Ինչ կը վերաբերի մանրէներէ առաջ եկած հիւանդութեանց, թօմաթինը կարելի է բաղդատել փէնիսիլինի հետ:

Ամերիկացի քիմիագէտները չափէ աւելի շահագրգռուած են վերոյիշեալ գիւտով, որ կը կարծուի թէ բժշկութեան մէջ՝ կիրարկութեան նոր ու ընդարձակ դաշտ մը պիտի բանայ: Բոյսերը, ինչպէս կենդանիները, կրնան հիւանդութեանց հանդէպ ախտազերծ ըլլալ, թէեւ անոնց յօրինուածութիւնը համանման չէ: Այդ հաւանականութիւնը յաճախ արդիւնք է քիմիական ազդեցութեան մը, որ կը ներգործէ առժամապէս պակասաւոր գործարանային յօրինուածութեան վրայ: Բոյսերը, որ քիմիապէս լաւագոյն տարբեր են, կը վերապրին եւ ժառանգականօրէն ծնունդ կուտան ուրիշ բոյսերու, որոնք միեւնոյն առաւելութիւնները կը ներկայացնեն: Հետեւաբար, պէտք է նախապէս ընտրել այնպիսի տունկեր, որոնք այս նորագիւտ դեղին համար ամէնէն աւելի ազդեցիկ արտադրողներ ըլլան:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Ծանր դէպք պատահած չէ: Վարչապետը հաւաստեց թէ նոր հեռագիր մը ուղղած եւ մասնաւոր ներկայացուցիչներ ղրկած է, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար: «Այս հրամաններով, վստահ եմ թէ կռիւը դադրած է: Անմիջապէս պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկեմ Թաւրիզ, բանակցութիւնները վերսկսելու համար»:

Թաւրիզի անթելը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ.— Կիրակի առտու ժամը 5ին իրանեան զօրքը սկսաւ յարձակիլ Ուրմիոյ լիճին հարաւակողմէն, Քիւրտիստանի հարեւան շրջանին մէջ: Երեք օր առաջ, իրանեան զինուորները յարձակեցան Քիւրտերուն վրայ, բայց Քիւրտերը 37 գերի բռնեցին եւ Պարսիկները այժմ կը նահանջեն:

✕ Թէհրանի կառավարութիւնը որոշեց տեղեկագիր մը ղրկել Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին, Ատրպատականի կացութեան մասին: Խորհրդային պատուիրակը մերժեց մասնակցիլ ժողովին, որ դարձեալ անելի մատնուած է:

Պայքար անօթութեան դէմ

Սպառնացող սովին դարման տանելու համար, 18 ազգերու պատուիրակները ժողով գումարեցին Ուաշինկթընի մէջ: Խ. Միութիւնը չի մասնակցիր: Այս առթիւ մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեցին նախկին Նախագահ Հուվըր եւ բրիտանական պատուիրակը, որոնք չեշտեցին թէ սնունդի պակասը կրնայ շարունակուիլ մինչեւ 1948 եւ թէ յուսալի չէ որ բնականոն վիճակը վերահաստատուի 4 — 5 տարիէն: Հուվըր առաջարկեց համաշխարհային վարչութիւն մը հաստատել, անոր դլուխը դնելով պարենաւորման «ցար մը»: Այս վարչութիւնը գործի պիտի ձեռնարկէ Սեպտեմբեր 1ին, երբ պարենաւորման անմիջական տագնապը անցած կ'ըլլայ: Վարչութիւնը պէտք է հաստատուի Մ. Ա. Կ.ի Ապահովութեան Խորհուրդին հովանաւորութեան տակ, գործելու համար չորս շրջաններու մէջ. —1. Եւրոպա, մէջն ըլլալով Հիւս. Ափրիկէն:— 2. Ծայր. Արեւելք:— 3. Հարաւ. Ամերիկա:— 4. Հնդկական Ովկիանոս, մէջն ըլլալով Աւստրալիան, Նոր Զելանտան եւ Հարաւ. Ափրիկէն: Վարչութիւնը իր ձեռքին տակ պիտի կեդրոնացնէ ամբողջ աշխարհի պարենաւորումը: Հուվըրի կարծիքով, ողորմութիւն բաշխելու եղանակը անօգուտ է: Այս առթիւ ազդարարեց.— «Պատերազմին առաջին ձայնը թնդանօթն է, բայց խաղաղութեան վերջնական ձայնը՝ սնունդը»:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐԻ ՇՐՋԱՆԻՆ գլխաւոր քաղաքներէն Սարլուիի մէջ մեծ հանդէս մը տեղի ունեցաւ կիրակի օր, մասնակցութեամբ 30.000 բնակիչներու: Այս առթիւ քաղաքապետը ճառ մը խօսելով պահանջեց անմիջապէս վերահաստատել 1814ի սահմանը, ուրիշ խօսքով՝ Ֆրանսայի կցել այդ շրջանը: Զօր. Քէօնիկ եւս ճառ մը խօսելով, յիշեց թէ ինչպէս 1919ին, այսօր ալ Ֆրանսա կը պահանջէ Սարի ածխահանքերուն ամբողջ սեփականութիւնը, կը պահանջէ ամբողջովին Ֆրանսական տնտեսութեան կապել շրջանին տնտեսութիւնը: — Գերմանիոյ բրիտանական շրջանին համայնավարները ժողով գումարեցին մասնակցութեամբ 600 պատուիրակներու եւ պահանջեցին Ֆրանսայի չկցել Սարի շրջանը: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մոսկուան ալ ուժ կուտայ այս շարժումին, հակառակ ըլլալով Սարի անջատման:

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻՒ, ամերիկեան գործակալութիւնը, պաշտօնական աղբիւրներէ քաղելով, կը ծանուցանէ թէ Պ. Պէվին պահանջած էր միջազգայնացնել արեւելեան Գերմանիոյ գործարանները, որ կը գտնուին ռուսական գրաւման դէմ: Այս ծրագրին համաձայն, անգլիական ներկայացուցիչներ ալ պիտի գտնուին Վերին Սիլեզիոյ մէջ, հակակշռելով Ռուսերու ներկայութիւնը Ռուրի մէջ: Պէվին առաջարկած է նաեւ վերաքննել Գերմանիոյ արեւելեան սահմանները, մասնաւորապէս Լեհաստանի յանձնուած հողերու խնդիրը: Այս առթիւ ալ սուր վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած են, եւ ի վերջոյ Մոլոթով յայտարարած է թէ ինք հրահանգ չունի այս խնդիրներով զբաղելու:

ԻՏԱԼԻՈՅ զինադադարի նոր պայմանագրին մէջ դաղտնի տրամադրութիւններ կան եղեր, որոնց համաձայն Անգլիա տիրական ազդեցութիւն պիտի ունենայ այդ երկրի առեւտուրին վրայ:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը մերժեց նախապատուութեան իրաւունքներ տալ Ֆրանսայի: Բոլոր պետութիւններն ալ միեւնոյն իրաւունքները պիտի վայելեն: Ֆրանսական դպրոցները կրնան վերաբացուիլ յառաջիկայ հոկտեմբերին, համակերպելով կրթական օրէնքին: Սուրիա պատրաստ է ի հարկին գնելու Ֆրանսական այն շէնքերը որ անհրաժեշտ չեն դեսպանութեան եւ հիւպատոսութեան համար:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՕՏԱՐ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԷՆ 867 հոգի Նիւ Եորք հասան, 75 երախաներով: Նախագահ Թրումըն արտօնած է մինչեւ 37.000 տարագիրներ ընդունիլ:

ՄԷԿՈՒԿԷՍ ԱՄՍՈՒԱՆ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Մէկուկէս ամիսը շատ կարճ ժամանակ է, դաստիարակելու համար սերունդ մը, որ տարուած է մեր շրջապատի առօրեայ կեանքով: Ամէն մարդու չէ տրուած պարահանդէսէն դուրս քաշել այս օրուան երիտասարդը: Մայրենի լեզուով խօսիլը շատ դժուար կը թուէր մէկուկէս ամիս առաջ մեր այն բոլոր երիտասարդներուն, որոնք այսօր մաս կը կազմեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին:

Մեր առաջին հաւաքոյթին (7 Ապրիլ) սրահ մտնողը մեզ հետ կը խօսէր bonjourով, իսկ այսօր դիւրութեամբ կը հնչեն մեր արեւահամ բարեւ բառը եւ մեծամասնութեամբ կ'արտայայտուին յստակ հայերէնով: Դեռ նոր կը լրանար մեր խումբին կազմակերպման մէկ ամիսը, երբ յաջողութեամբ կրցանք տօնել հայ վէպի ու խղճի փայլուն արտայայտիչին՝ Աւետիք Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակը:

Օգտուելով Պ. Հր. Բալուեանի ներկայութենէն, կազմակերպեցինք երկու դասախօսութիւններ 1. «Խ. Աբովեան եւ Վէրք Հայաստանի վէպը»: 2. «Հայկական հարցի ծագումն ու զարգացումը մինչեւ Հ. Յ. Դ.»:

Դասախօսութեանց ներկայ եղան Նոր Սերունդի անդամներուն մեծ մասը, ուշադրութեամբ ունկնդրելով:

Շատերը գիտէին արդէն թէ, ո՛վ էր Աբովեան, ով էր որ հայկական հարցը ձեւակերպեց եւ ով էր որ շարունակեց մինչեւ Դաշնակցութեան կազմակերպութիւնը:

Մեր եռանդուն ուխտաւանքները քաջալերելու համար, Պ. Արմենակ Աւետեան սիրայօժար տրամադրած է իր սրճարանը, ուր կը գումարուին մեր ժողովները, շաբաթը մէկ անգամ: Ասկէ զատ մեզի արդէն սրահ մը տրամադրուած է Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ:

Սերտ յարաբերութիւններ ունինք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Տէսինի «Վ. Մամիկոնեան» եւ «Րաֆֆի» խումբերուն հետ:

Մօտ օրերս պիտի կազմակերպենք «պասքէթպօլ»ի խումբ մը: Մեր վերջին ժողովին որոշեցինք կազմակերպել նաեւ դաշտապտոյտ մը, մասնակցութեամբ Տէսինի խումբերուն:— Մկրտիչ

ԼՈՆՏՈՆԻ կարեւոր թերթերէն «Սընտէյ Թայմզ» դառնօրէն կը գանգատի թէ Խ. Միութիւնը ժամանակ շահիլ կ'ուզէ, ամրացնելու համար իր դիրքերը իր գրաւած երկիրներուն մէջ եւ թէ Յունիս 15ի ժողովն ալ պիտի ձախողի, եթէ Մոսկուա չփոխէ իր տեսակէտները:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ փոխ–վարչապետը ճառ մը խօսելով, պահանջեց որ Դաշնակիցները հեռանան օր առաջ, որպէսզի կարելի ըլլայ վերահաստատել երկրին տնտեսութիւնը: Առաջին բողոքն է այս որ կ'արտայայտուի չորս պետութեանց գրաւման դէմ:

ԱԾՈՒԽԻ ՀԱՄԱՐ միջազգային ժողով մը գումարուեցաւ Փարիզի մէջ: Ծրագիրներ պիտի մշակէ, ածուխ ճարելու համար Եւրոպայի: Ֆրանսա ամիսը 600.000 թոն ածուխ կը ստանայ Գերմանիայէն, Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն, իսկ իր արտադրութիւնը հասած է ամսական 3.500.000 թոնի (108 առ հարիւր, բաղդատելով 1938ի հետ): Իտալիա կը պահանջէ 500.000 թոն, այլապէս բոլոր գործարանները պիտի փակուին մինչեւ Յունիսի վերջը:

ՅՈՒՆԻՍ 2Ի ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ առթիւ թեկնածու ներկայացած է նաեւ Զօր. Ժիռօ, որ գերութենէ փախած եւ կարեւոր պաշտօններ վարած էր Ալժէրի մէջ: Կը պահանջէ երկրորդ ժողով մը հաստատել ծերակոյտին տեղ եւ յարգել անհատական սեփականութիւնը:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ քննութիւն կատարելու համար ղրկուած միջազգային յանձնաժողովը լուր առած է թէ Զօր. Ֆրանքօ հրամայած է սահմանագլուխի բոլոր զինուորներուն հանել իրենց համազգեստները եւ քաղաքային հագուստ հագնիլ:

ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ վաճառումը ազատ հռչակուելէ ի վեր, գիները մեծապէս ինկած են:— Պարենաւորման նախարարը Ամերիկա պիտի երթայ, ուտելիք ճարելու համար:

Այրի Տիկին Աղաւնի Մեծատուրեան, Տոքթ. Գուրգէն Մեծատուրեան, Օր. Շուշան Մեծատուրեան, Տիկին Մարիամ եւ Օր. Ազգանուշ Գօնչէկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Զարմայր Մեծատուրեան, եւ զաւակները Օր. Հայկանուշ, Պ. Պ. Գամէր եւ Գարեգին Մեծատուրեան, Տիկ. Սրբուհի եւ Տէր եւ Տիկին Վ. Մեծատուրեան (Արժանթին) շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով, ինչպէս նաեւ հանրային հաստատութիւններու նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ԹԱԴԷՈՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի մահուան առթիւ:

ETAB. ZAREH

ԿՕՇԻԿԻ վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյք, ՄՈՐԹ ԷԻ ԿԱՇԻ, 348 rue des Pyrenées, Paris (20): Հեռ. Men. 69-86:

Մայիս 28ը Փարիզի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 29ին, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Petit Journalի մեծ սրահը, 21 rue Cadet. Métro: Cadet:

Կը նախագահէ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ (նախագահ Գաղթ. Խորհուրդի): Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ: ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Պ. ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ), Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ), Օր. ԱՃԷՄԵԱՆ (երգ), Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ եւ Զ. ԳԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), ԱՐՄԵՆԻԱ ՎԱՐԿԱԶ (պար): Պարերը կը վարէ ՌԱՏԻՈՅԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ, ղեկավարութեամբ Raymond Verneyի:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 1 Յունիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կը բանախօսէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբի դասախօսութիւնը նոր սրահին մէջ (Սէն Մարթէն): Պիտի խօսի Պ. Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, 23 Մայիս իրիկուան ժամը 8ին: Նիւթը՝ Հայոց ազատագրական շարժումը մինչեւ քաղաքական կուսակցութիւնները:

Երկրորդ դասախօսութիւնը՝ նոյն սրահին մէջ, շաբաթ 25 Մայիս, իրիկուան ժամը 8ին: Նիւթը՝ Ա. Ահարոնեանը եւ իր կեանքը:

Հ. Յ. Դ. ՁԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ, ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ եւ շրջանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը 26 Մայիս՝ կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Studio Caumartin, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Սարտարապատի յիշատակին

ՆԱԽԿԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻԿ ՀԱՅ ՍՊԱՅԻՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հրաւիրում է բոլոր հայրենակիցներին ներկայ գտնուիլ Փարիզի Հայոց եկեղեցում, կիրակի 26 Մայիսին հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ պիտի տեղի ունենայ ի յիշատակ այն բոլոր հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների, որոնք հերոսաբար ընկան Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի կռիւներում, ինչպէս եւ այլուր հայրենիքի ազատութեան համար: Բացի այս ծանուցումէն մասնաւոր հրաւէր ուղարկուած չէ:

Վասպուրականի հերոսամարտը

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 31րդ տարեդարձը, Մայիս 25ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Salon Colbertի մէջ, rue Colbert No. 7: Կը նախագահէ Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, կը բանախօսէ հայրենակից ՀԱՅԿ ՋՐՈՒԱՆԴԵԱՆ (Փարիզէն): 40 Վանուհիներ բեմին վրայ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ղեկավարութեամբ Տիկին Մանուշ Շահմիրեանի:

Տոմսերը.— 15 Longue de Capucine, Հացագործեանի, 7 Place d'Aix, Աւտոյեանի:

Դերասան Քինը Փարիզի մէջ

Ֆ.Ա.Ը.Մ. ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ կը ներկայացնէ ՔԻՆԸ մասնակցութեամբ դերասան Շահխաթունիի, բեմադրութիւն Տիկին Աննա Բուդաղեանի, կիրակի 26 Մայիսին, ժամը 3ին Centre Marcelin Berthelot, 28bis rue St. Dominique, métro Invalides: Տոմսերը սովորական վայրերը:

Ֆր. Մշակութային Միութեան բացման հանդէս

Պատուոյ նախագահութեամբ Սով. Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի Անդամ Փրոֆ. Ն. Մանուէլեանի: Հինգշաբթի 30 Մայիս, ժամը 14.30ին, Théatre d'Iénaի սրահներուն մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Համբարձման վիճակ, կենդանի պատկեր, պարերգ եւ մեներգ ազգ. տարազով: Միջնարարին՝ Ցուցահանդէս Հայաստանեան եւ տեղական հրատարակութիւններու, նկարներու եւ հայ մշակոյթի այլ ստեղծագործութիւններու: Հրապարակ հանուած են միայն հրաւիրատոմսեր:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

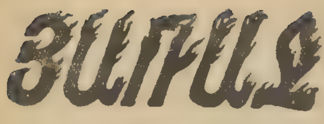

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE
HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.284
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
ԲԱԺՆԵ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք
Jeudi 23 MAI 1946 Հինգշաբթի 23 ՄԱՅԻՍ
ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4707–Նոր շրջան թիւ 346 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՅՔԱՐ ՈՒԺԻ ԵՒ ԳԱՂԱՓԱՐԻ

Յունիս 2ը քանի կը մօտենայ, այնքան գոյն եւ շեշտ կը ստանան հակաճառութիւնները հոսանքէ հոսանք, ընտրական պայքարին առթիւ:

Աւանդական տախտակները աղաւաղուած են, արդէն, փողոցներու մէջ, եւ թեկնածուներու ցանկերը կ'երեւան մեծատառ: Անհամար ճառախօսներ՝ բեմէ բեմ եւ քաղաքէ քաղաք: Ամէնքն ալ՝ հազարաւոր ունկնդիրներով:

Անշուշտ միջադէպեր ալ պակաս չեն,— ժողովներ խանգարել, անուններ սեւցնել, ծափահարել կամ սուլել: Երբեմն ալ՝ «չափուիլ»:

Պայքարին ամէնէն պատկերալից տեսարանը կը ներկայացնեն թերթերը: Բոլորն ալ մարտական ոգի մը կ'արտայայտեն, աւելի կամ նուազ ուժգին: Ակադեմական վիճաբանութեանց հետ, կը կարդաք աղի – լեղի խօսքեր: Հին ու նոր պատմութիւններ եւ մեղադրանքներ,— «Դուք չէի՞ք որ…»,— «Երէկ այդպէս չէիք ըսեր» եւն.:

Բազմաթիւ շահեկան երեւոյթներու կարգին, աչքի կը զարնէ ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց միջեւ բացուած բանավէճը, բանաւոր թէ գրաւոր :

Մէկ հոսանքին վարիչը կամ թեկնածուն հազիւ բերանը բացած կամ տող մը գիր գրած, յաջորդ օրը կը ստանայ պատասխանը: Եւ շատ մը վարպետներ կը բացուին, յիշեցնելով նախապատերազմեան օրերը:

Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Դանիէլ Մայէր, վաստուն մարդ եւ հռետոր, մէկ շաբաթէ ի վեր ճակատ յարդարած է համայնավարութեան դէմ, Le Populaireի մէջ: Կը գրէ հանդարտ, բայց հաստատ, յուշիկ–յուշիկ շարելով այն հիմնական պատճառները որ անկարելի կը դարձնեն երկու հոսանքներուն միացումը :

Ո՛րքան հրահանգիչ կէտեր, այս բարեկիրթ եւ փաստացի վիճաբանութեան մէջ:

Ի՞նչ են իր գլխաւոր մեղադրանքները կամ վերապահումները.—

1. Համայնավար կուսակցութիւնը իր ներքին եւ մանաւանդ արտաքին գործունէութիւնը միշտ կը չափէ կը ձեւէ Խ. Միութեան քաղաքականութեան վրայ: Ուրեմն, «ազգը չուզեր որ Մորիս Թորէզ վարչապետ ըլլայ: Կարելի չէ երկիր մը կառավարել ազգի կէսին դէմ»:

Բազմաթիւ են այս մեղադրանքին առթիւ յիշուած փաստերը: Եւ այնքան խօսուն, որ մեկնութեան չեն կարօտիր:

2. Համայնավար կուսակցութեան ներքին կարգուսարքը կը հակասէ ժողովրդապետութեան տարրական սկզբունքներուն :

Այստեղ ալ շարք մը փաստեր՝ սկսելով 1920էն, երբ Ֆրանսայի ընկերվարութիւնը երկուքի բաժնուելով, ստեղծուեցաւ համայնավար կուսակցութիւնը, առաջնորդութեամբ Մարսէլ Քաշէնի, Ֆրոսարի եւ ուրիշներու: Եզրակացութիւն,— Քանի որ ազատ վիճաբանութիւնը դժուար է համայնավար կուսակցութեան մէջ, կարելի չէ խօսիլ միացման մասին:

3. Համայնավար կուսակցութիւնը խտրութիւն չի դներ միջոցներու մէջ, իր նպատակին հասնելու համար :

Դարձեալ օրինակներ, ապացուցանելու համար այդ հոսանքին վարկաբեկիչ հնարքները, նոյն իսկ ընկերվարութեան դէմ, որուն գաղափարական պայքարը կը տանին կը կապեն յետադիմականներու խաչակրութեան հետ: «Մարդ կրնայ համայնավար չըլլալ, եւ հակահամայնավար չկոչուիլ: Բանուորական տեսակէտով բոլշեւիկեան մեթոտները չարաչուք համարիլը երբեք չի նշանակեր մեղսակից կամ գործակալ դառնալ ԹՐԸՍԹներուն»:

Այս առթիւ, ուրիշ աշխատաւորական հոսանքներ ալ դիտել կուտան թէ Աշխատանքի ընդհ. Դաշնակցութիւնը դարձած է վառարան մը՝ համայնավար գործունէութեան համար, որ աւելի շատ քաղաքական նպատակներ կը հետապնդէ :

Պայքարը բուռն է նաեւ պահպանողական եւ չափաւոր ճակատներուն վրայ:

Հրապարակ իջած են հինգ մեծ հոսանքներ, մէկը միւսին դէմ, «բայց չորսը համաձայն՝ ընդդէմ համայնավարներու», ինչպէս դիտել կուտայ «Իւմանիթէ»ն, տեսակ մը դառնութեամբ:

Պայքարը կը մղուի յանուն Հանրապետութեան եւ Ազատութեան: Բայց, այս բառերը, ինչպէս ուրիշներ, տարբեր իմաստ կ'առնեն, հոսանքէ հոսանք :

Շ.

Նամակ Լիբանանէն

ՊԷՅՐՈՒԹ, 18 Ապրիլ (Յառաջ)— Լիբանանի ազգային կեանքը քաոսի մը վերածուած է: Որոշ մարդիկ մասնաւոր ճիգ կը թափեն, հակառակ զանգուածներու թշուառութեան, աւելի եւս ծանրացնելու կացութիւնը:

Ոչ միայն ներքին, այլեւ արտաքին ճակատի վրայ եւս կատարեալ նահանջ: Մեր ներքին կեանքի քաոսը արձագանգ գտած է նաեւ տեղական իշխանութեանց մօտ: Այս չէր բաւեր: Քանի մը շաբաթ առաջ, Լիբանանի առաջն. տեղապահը, Պէյրութի ռատիոկայանէն խօսած քարոզին մէջ՝ վիրաւորեց հայ կաթողիկէ համայնքը, եւ անոր ներկայացուցիչը՝ Աղաջանեան կաթողիկոսը, որ կը վայելէ բոլորին համակրանքը: (Յառաջ.— Տեղի չէ՞ տրուած արդեօք):

× Ներգաղթի տեղական կոմիտէն իր վերջին զեկոյցով կը յայտնէր թէ յառաջիկայ Յունիսին առաջին կարաւանը ճամբայ պիտի ելլէ, ու այսպէս շարունակաբար մինչեւ ձմեռ: Ժողովուրդը սպասողական վիճակի մէջ է: Ներգաղթը փրկութիւն մը պիտի ըլլար այս անտէր բազմութիւններուն: Վաղը երբ օտար զինուորական ուժերը հեռանան երկրէն, տասնեակ հազարներու պիտի հասնի անգործներու թիւը: Տխուր է մօտիկ ապագան Լիբանանի հայ աշխատաւորութեան ու պաշտօնէութեան, մանաւանդ որ տեղական լեզուն չեն գիտեր եւ Ֆրանսերէնը կը դառնայ անգործածելի: Արդէն իսկ բոլորովին պարպուած է Սուրիան, անգործութեան մատնելով հազարաւոր պաշտօնեաներ:

× Լիբանահայ Օգնութեան Խաչի Օրուան տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ մեծ շուքով: Այս տարի հովանաւորութիւնը ստանձնած էր Առողջապահական նախարար Տոքթ. Թայհուկ, որ կանուխէն եկած էր, ապացուցանելով իր համակրանքը այս կազմակերպութեան: Ան հիացող մըն է կանացի այս կազմակերպութեան, եւ հրապարակաւ գովեց զայն: Ներկայ բազմութիւնը ջերմ ծափերով ողջունեց նախարարը: Պատրաստուած էր շքեղ գեղարուեստական բաժին մը, որ անցաւ յաջող: Տարեկան գործունէութեան զեկոյցը կարդաց Տիկին Լ. Սասունի, իսկ Հայ Օգնութեան Խաչերու կեանքի եւ նպատակին շուրջ խօսեցաւ ընկեր Ա. Յովհաննէսեան :

× Կիլիկիոյ կաթողիկոս Գարեգին Արք. Յովսէփեանց հովուական իր առաջին այցելութիւնը տուաւ Հալէպ քաղաքին: Փառաւոր ընդունելութիւն մը կազմակերպուած էր ազգային կազմակերպութիւններու կողմէ: Շքեղ մուտք մը ունեցած է քաղաքէն ներս, ու ուղղակի Հրաշափառով՝ առաջնորդուած քաղաքի Քառասուն Մանկանց եկեղեցին :

Բոլոր այն շրջանները ուր կ'այցելէ կաթողիկոսը, կ'արժանանայ ընդհանուր համակրանքի ու խանդավառ ցոյցերու: Ան մեծ եկեղեցականի եւ գիտնականի անունին կը միացնէ նաեւ անխտիր բոլորին սէրն ու յարգանքը :

× Ամէն տարի Ս. Գր. Լուսաւորիչի օրը տօնն է նաեւ Անթիլիասի մէջ կառուցուած կաթողիկոսարանի: Անթիլիաս, Պէյրութէն 6—7 քիլոմեթր հեռու, նարինջի եւ պանանի պարտէզներու քաղաքն է: Ասֆալտէ ճամբու երկու կողմերը անհամար նարինջի պարտէզներ: Հոն է նաեւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանը: Ապրիլ 7ին հաւատաւոր բազմութիւնները, կէս գիշերուընէ սկսեալ, խումբ խումբ կը դիմեն Անթիլիաս: Ճամբու երկայնքին կը թնդան հայ երգն ու պարը, կարծես թէ մայր հայրենիքիմէջ գտնուէինք ու ինչո՞ւ չէ, Լիբանանը իր ազատ միջավայրով, եղած է երկրորդ հայրենիք մը այս տարագիր ու անտէր բազմութիւններուն համար: Առտուն շատ կանուխ կը սկսի ինքնաշարժի երթեւեկը: Պէյրութ քաղաքի բոլոր մեծ ու պզտիկ ինքնաշարժները կը բանին, պատարագին հասցնելու համար հայ ժողովուրդի զաւակները: Հայկական ոճով ու պանծալի յիշատակութեամբ կառուցում մը ունին եկեղեցին եւ Վեհարանը: Եկեղեցւոյ կողքին կը տեսնէք Ապրիլեան Եղեռնի յիշատակին կառուցուած մատուռ մը, ուր անշէջ կանթեղ մը գիշեր ցերեկ կը վառի, այն գանկերուն վերեւ որ հաւաքուած ու զետեղուած են մատրան մէջ: Ապակիէ ցուցափեղկերու շրջանակ մը՝ որոնց մէջ գանկեր լեցուած են նահատակներու,— ահա թէ ինչ կը ներկայացնէ մատուռը: Լաւ է ըսել Անծանօթ Հայու գերեզմանը : Ու յանկարծ կը յիշէի ես մեծ Հայուն՝ Աւետիս Ահարոնեանի սքանչելի խօսքերը.— «Այնքան չարիք թէ մոռնան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք»: Ու մտասեւեռումը կ'ունենաս թէ այս տասնեակ մը գանկերը երբ կը պատկերանան քու առջեւ, իրենց ետին ունին աւելի քան մէկ միլիոն զոհեր, անթաղ ու անծանօթ: Հազարներու հասնող անծայրածիր բազմութիւնները մինչեւ իրիկուն ուշ ատեն, կը պտտին եկեղեցին, վեհարանը, Եղեռնի յիշատակարանը, դպրեվանքի շէնքը: Եւ ահա կը տեսնես ծեր մամիկներ, որոնք ինչ դժուարութիւններու ու զոհողութիւններու գնով, հեռաւոր վայրերէ եկած են Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի աջը համբուրելու: Քիչ անդին երիտասարդ կին մը մայրական ջերմութեամբ ծունկի եկած Աստուածամօր առջեւ, աղերսանք ունի իր առաջին զաւկին ծնունդին համար: Ու տակաւին ի՜նչ ջերմեռանդ ուխտեր:

Իրիկունը շատ ուշ ատեն կրկին ճամբու երկայնքին խումբ խումբ կը վերադառնան քաղաք, միասին տանելով Հայ. Եկեղեցւոյ սիրոյ հաւատքը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԵԹԷ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՉԳՈՒՄԱՐՈՒԻ...

Պ. Պըրնս, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, տեղեկութիւններ հաղորդեց Փարիզի խորհրդաժողովի մասին: Այս առթիւ խոստովանեցաւ թէ եղած յառաջդիմութիւնը խարուսիկ էր, բաղդատելով այն արդիւնքին հետ զոր կը սպասէր Մոսկուայի խորհրդաժողովէն վերջը (Դեկտ.), բայց «անհունապէս մեծ քան կը յուսար, երբ առաջարկեց ժողով գումարել Փարիզի մէջ»:

Այս մանուածապատ բացատրութենէն վերջ, նախարարը մասնաւորապէս ծանրացաւ Խ. Միութեան անհաշտ դիրքին վրայ: Երբ չորս նախարարները նորէն ժողով գումարեն Փարիզի մէջ, Յունիս 15ին կամ 17ին, Մ. Նահանգներու պատուիրակութիւնը նորէն պիտի առաջարկէ որ հաշտութեան ժողովը գումարուի Յուլիս 1ին կամ 15ին: Եթէ Ռուսերը հակառակին— ինչպէս ըրին վերջին ժողովին մէջ — այն ատեն Մ. Նահանգները խնդիրը պիտի ներկայացնեն Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, որպէսզի լուծէ Իտալական գաղթավայրերու, Թրիէսթէի եւն. վէճերը որոնց մասին համաձայնութիւն չգոյացաւ Չորս Մեծերու ժողովին մէջ: Այս ազդարարութենէն վերջ, Պ. Պըրնս աւելցուց.— «Մենք Ամերիկացիներս պէտք չէ մոռնանք սա պարագան.— Եթէ չգործակցինք խաղաղութեան մը մէջ որ անբաժանելի է, ի վերջոյ պիտի ստիպուինք անգամ մը եւս մասնակցիլ պատերազմի մը որ համաշխարհային է»: Յետոյ նորէն ակնարկելով Խ. Միութեան, ըսաւ.— «Ամէն ազգ ալ ապահովութեան հոգ ունի, բայց մէկ ազգի ճիգը աւելցնելու իր ապահովութիւնը՝ կրնայ սպառնալ ուրիշ ազգերու ապահովութեան եւ ստիպել զանոնք որ իրենց կարգին փորձեն աւելցնել իրենց սեփական ապահովութիւնը»:

Պարզելով Չորսերու ժողովին մէջ ծագած դժուարութիւնները, նախարարը բացատրեց. թէ ամէնէն բարդ խնդիրը կը ներկայացնէր Թրիէսթէն: «Սխալ էր Իտալիոյ տալ ամբողջ Յուլեան Վենեցիան, Ա. Մեծ Պատերազմէն վերջը: Նոյնքան սխալ պիտի ըլլար այժմ Եուկոսլաւիոյ տալ ամբողջ շրջանը: Այդ պիտի նշանակէր Իտալիայէն Եուկոսլաւիոյ փոխանցել մօտաւորապէս 500.000 Իտալացիներ: Մ. Նահանգները պիտի ջանան համոզել Խ. Միութիւնը եւ Եուկոսլաւիան չյենիլ այնպիսի սահմանագծի մը վրայ որ պիտի խախտէր ազգագրական սկզբունքները, ապագայ խռովութեանց սերմեր ցանելով: Ինչ կը վերաբերի հատուցումներուն, մեր դիրքը պարզ է,— Մենք մինչեւ հիմա, ուղղակի թէ անուղղակի, 900 միլիոն տոլար տուած ենք Իտալիոյ, որպէսզի կարենայ ապրիլ: Մենք պիտի նախընտրէինք մոռնալ հատուցումները: Բայց տրամադիր ենք սահմանափակ հատուցումներու, պայմանաւ որ անոնք Իտալիան չզրկեն իր ապրելու միջոցներէն: Մենք բացորոշապէս հասկցուցինք թէ չենք կրնար միլիոնաւոր տոլարներ փոխ տալ Իտալիոյ, որպէսզի իբրեւ հատուցում վճարուին մեր դաշնակիցներէն ո եւ է մէկուն: Մենք առաջարկեցինք նաեւ եւն. յանձնել Խ. Միութեան, որ 100 միլիոն տոլար հատուցում կը պահանջէր»:

Նախարարը ապա շօշափեց Աւստրիոյ եւ Պալքանեան երկիրներու հաշտութեան խնդիրը: Իր կարծիքով, կենսական է հաշտութիւն կնքել Աւստրիոյ եւ միւս երկիրներուն հետ, այն ատեն անհրաժեշտ պիտի չըլլայ մէկ հատիկ զինուոր պահել օտար հողի վրայ, բաց ի Գերմանիայէն եւ հաղորդակցութեանց գծէն (Լեհաստանի ճամբով):

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԿԸ ԴԱՏՈՒԻ Պ. Լանկրոնյը, Կազի ընկերութեան նախկին տնօրէնը, որ ամբաստանուած է թէ Գերմաններու շահերուն կը ծառայէր գրաւման ատեն, մեծ գումարներ կը վճարէր թերթերուն եւն.: Ամբաստանեալը յայտարարեց թէ ստիպուած էին «լռութեան գին» վճարել, որպէսզի Կէսթափօն չմիջամտէ, զանազան մատնութեանց հետեւանքով: Ամէնէն մեծ բաժինը, 50.000 ֆրանք, կը ստանար Ժան Լիւշէր, որ գնդակահարուեցաւ :

Հակասական լուրեր Ատրպատականի մասին

Նորէն հակասական են Թէհրանէն եւ Թաւրիզէն հասած լուրերը: Ատրպատականի կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ պաշարման վիճակը վերցած է, «որովհետեւ պայմանները այլեւս չեն արդարացներ այդ տնօրինութիւնը»: Ուրիշ լուրերու համաձայն, Ատրպատականի ազգ. բանակը օգնական ուժեր կը ղրկէ դէպի Քիւրտիստան: Թէհրանի անթէլը հաստատեց թէ ընդհարումներ պատահած են սահմանագլուխին վրայ, առանց նոր տեղեկութիւններ հաղորդելու:

Իշխան Ֆիրուզ, Թէհրանի բանբերը, յայտարարեց թէ Ատրպատական ղրկուած յանձնաժողովին տուած տեղեկութեանց համաձայն, բոլոր խորհրդային զինուորները հեռացած են Մայիս 6ին, ինչպէս նախատեսուած էր փոխադարձ համաձայնութեամբ: Ուստի կառավարութիւնը հեռագիր մը ուղղած է Ուաշինկթըն, Հիւսէյին Ալայի, որպէսզի այս տեղեկութիւնը հաղորդէ Ապահովութեան Խորհուրդին: Լուրը պաշտօնապէս հաղորդուած է նաեւ Թէհրանի անգլիական, ամերիկեան եւ խորհրդային դեսպաններուն: Իշխան Ֆիրուզ իր զեկուցումին մէջ փափաք յայտնեց որ օտարներ այլեւս չմիջամտեն Իրանի ներքին գործերուն:

Թէհրանի անթէլը ազդարարեց թէ զինուորական առեանի պիտի յանձնուին անոնք որք՝ անսաստեն կեդրոնական կառավարութեան հրամաններուն, չյարձակումներ կատարելով: Հրամայուած է իրանեան Քիւրտիստանի զօրքին պաշտպանողական վրայ մնալ:

Հեռագրի մը համաձայն, երկուշաբթի առտու սպաննուած է Թաւրիզի զինուորական վարժարանին հրամանատարը, զօր. Բանահեան? երիտասարդ սպայի մը կողմէ որ վերջերս Թէհրանէն հասնելով, կամաւոր արձանագրուած էր Ատրպատականի բանակին մէջ: Պատճառը անյայտ կը մնայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ առթիւ, որ տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի օր, մասնակցութեամբ եօթը պետութեանց, Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Իպնը Սէուտ ամէն լիազօրութիւն տուած է Եգիպտոսի Թագաւորին, իր անունով խօսելու եւ որոշումներ տալու: Արաբիոյ Թագաւորը իր զաւակներէն մէկն ալ պիտի ղրկէ ժողովին, ուրմէ մեծ արդիւնքներ կը սպասուին: Անդրյորդանանի էմիրը, Ապտուլլահ, ծրագիր մը մշակած է, դաշնակցութիւն մը հաստատելու համար Սուրիոյ, Անդրյորդանանի, Իրաքի, Լիբանանի եւ Պաղեստինի միջեւ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ մտան Չեխոսլովաքիա, Աւստրիայէն եւ Հունգարիայէն, Գերմանիոյ ռուսական շրջանը երթալու համար: Եղած կարգադրութեան համաձայն, այս տեղափոխութիւնը պիտի տեւէ մինչեւ մայիս 29: Չեխական կառավարութիւնը հաւանած է այս գործողութեան, որ կը զուգադիպի ընդհ. ընտրութեանց:

ՖՐԱՆՔՕ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ նորէ՞ն դժուարութեան հանդիպած են, կը հարցնեն թերթերը: Իրազեկներու կարծիքով, Լէոն Պլում 750 միլիոն տոլար պահանջած է Արտածման եւ Ներածման դրամատունէն, իբրեւ առաջին վարկ, մինչդեռ ամերիկացի մասնագէտները կը հաշուեն թէ 650 միլիոնը բաւական է, վերաշինութեան գործին ձեռնարկելու համար: Լէոն Պլում նախագահ Թրումընի պիտի այցելէր երէկ:

ՓԱՐԻԶԻ 18.000 ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐԷՆ մօտ 12.000ը ցոյց մը սարքեցին երէկ, Ոստիկանական Վերատեսչութեան հրապարակին վրայ եւ շրջակաները, ռոճիկի յաւելում եւ ուրիշ բարեփոխումներ պահանջելու համար: Առ այժմ գործադուլի վախ չկայ:

ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Մարսէլ Քաշրոն, Ալֆորվիլի նախկին համայնավար քաղաքապետ, որ ամբաստանուած է իբրեւ գործակից: Նոյն օրը ձերբակալուեցաւ նաեւ Օփերայի երգչուհիներէն Ժէմէն Լիւպէն, որ մեծ դղեակ մը ունի էնտր է Լուառի մէջ, ուր բազմաթիւ Գերմաններ կ'ընդունէր գրաւման շրջանին: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ մատնած է իր նախկին ագարակապանները, թէեւ երգչուհին կ'ուրանայ:

ՀՐԷՇ ԲԺԻՇԿԸ, Փըթիօ, փորձած է ինքզինքը թունաւորել բանտին մէջ: Սրուակ մը «սիանիւռ» գտնուեցաւ: Մահապարտը, որուն վերաքննութեան առաջարկը մերժուած էր, բացարձակ լռութիւն կը պահէ օրերէ ի վեր:

ԴԱՆՈՒԲԻ հունգարական բոլոր նաւերը, 400 հատ, խուզարկուեցան ամերիկեան զինուորներու կողմէ, որոնք Նացիներ, փախստականներ եւ ռազմանիւթ կը փնտռեն: Հարիւրաւորներ ցամաք փոխադրուեցան, հարցաքննուելու համար:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ տոլարը 2ուկէս միլիառ փէնկոյի բարձրացած էր երկու օր առաջ եւ դեռ կը բարձրանայ:

ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի օր Lutetiaի սրահներուն մէջ, տեղի ունեցաւ Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Կ. Խաչի տարեկան պարահանդէսը: Այս առթիւ ֆրանսերէն ճառ մը խօսեցաւ Տոքթ. Գ. Քօլօլեան (ինչո՞ւ ֆրանսերէն), տեղեկութիւններ հաղորդելով Կարմիր Խաչի մասնաճիւղին գործունէութեան մասին: Միութիւնը զանազան ձեւերով օգնած է Հայաստանի, ղրկելով մասնաւորապէս բժշկական գործիքներ եւ իր կարեւոր մասնակցութիւնը բերած է Յունահայ գաղութին օգնութեան Մարմինին (որուն կը մասնակցէր նաեւ Կապ. Խաչը), մօտ մէկ միլիոն ֆրանքի ապրանք եւ ուտեստ ղրկելով:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Հիւկէթ Իչքալացեան, որ իր վարժ եւ հաճելի ձայնով երգեց մէկ ֆրանսերէն եւ երկու հայերէն երգեր (Նազան իմ, եւ Իմ չինարի եարը): Ժամը 9էն 12 պարերու ընթացքին Տիմիթրեւիչ քոյրերը (պար եւ երգ), Տիկին Պետրոսեան (երգ) եւ Ֆրանսուհի մը, ինչպէս եւ Գ. Գէորգեան (երգ), ձախողեցին գեղարուեստական բաժինը: Երեկոյթը վերջացաւ տաք մթնոլորտի մը մէջ: Լրատու

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 5 Մայիս.— Ջառս եւ շրջանի Վերաշինաց Միութիւնը լուծուելով կը միանայ Համասերատիական Շինարար Միութեան: Այս առթիւ կոչ կ'ընէ իր նախկին անդամներուն, որ անդամագրուին իրենց վայրերուն Համասերատիական Շինարար Միութեան մասնաճիւղերուն, իսկ եթէ գոյութիւն չունին, նախաձեռնութիւնըստանձնեն կազմելու Շինարար Միութեան մասնաճիւղեր:

Միեւնոյն ատեն կոչ կ'ընէ Սեբաստիոյ բոլոր Հայրենակցականներուն եւ Վերաշինացներուն, հետեւիլ իր օրինակին, որպէսզի ուժերու ու ճիգերու համախմբումով կարելի ըլլայ աւելի գործնականօրէն իրագործել մեր առաջադրութիւնները, որոնց գլխաւորն է զարկ տալ Նոր-Սեբաստիոյ կառուցման (որ արդէն աննախընթաց թափով առաջ կ'ընթանայ), օր առաջ պատրաստելու համար ներգաղթողներու բնակարանները:— Դիւան

ՏԻԿԻՆ Ա. ՎՏԱՐԱՆԴԻ 300 ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ ՌԱՖԱՅԷԼ ՇԷՕՀԼԱԵԱՆի մահուան առթիւ:

Ազգային մեծ երգահանդէս

16 Յունիս, կիրակի օր, ժամը 15.30ին, Մարսէյլի Օփերային մէջ, յայտագիրը կը կազմեն մեծատաղանդ երգահան Պ. Օննիկ Պէրպէրեան: 1. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՆՈՒԱԳԸ (SymphonieArménienne) 2 ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳԸ 7 ձայնով: Կը նուագէ Օփերայի նուագախումբը: Կ'երգէ հայերէն լեզուով Թատրոնի երգչախումբը 110 մասնակից արուեստագէտներով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ, Լիոնի Հայ Աղքատախնամին կողմէ, հովանաւորութիւն՝ Ընկեր. Ազգ. Միութեան, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, François Coppéeի սրահին մէջ, 8 rue Victorien - Sardou: Մէկ անգամուան համար կը ներկայացուի՝ ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Մուտքի տոմսեր Բ. կարգ 50 եւ Գ. կարգ 30 Ֆր.:

SALLE GAVEAU, 45 RUE LA BOETIE

26 Մայիս, կիրակի ժամը 2.30ին, նուագահանդէս սենեակի երաժշտութեան (Musique de chambre), կազմակերպուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի կողմէ: Կը մասնակցին Իրիս Պիւլպիւլեան (երգ), **Jeanine Cavard** (դաշնակ), **Roger Loewenguth** (ջութակ), **Marcelle Gaudais** (տաւիղ), **René Grujon** (արինգ): Յայտագրին մէջ՝ գործերը Տիգրանեանի, Կոմիտասի, Տէր Գրիգորեանի, Սպենդիարեանի, Պարթեւեանի եւ Պախի, Պէրլիոզի, Մոցարտի, եւայլն: Տոմսերու համար դիմել Հրանտ Սամուէլի 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88-65 եւ Սապօննեանի, 39 rue de Trévise, Pro. 05-91:

ՁԵՐ ՆԵՐԿԻ գործերուն եւ տախտակամածներու յղկումին **(rabotage et entretien des parquets)** համար դիմեցէք հետեւեալ հասցէին.— ԱՊՐԱՄԵԱՆ, **5 Rue d'Italie.**

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ օդանաւ մը թանձր մշուշի պատճառաւ ուղղութիւնը կորսնցնելով, զարնուեցաւ մեծ դրամատան մը եւ ջախջախուեցաւ: Դրամատունը կը բաղկանայ 70 յարկէ, 218 մեթր բարձրութեամբ: Բարեբախտաբար փողոցը մարդ չկար:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13

Մայիս 28ը Փարիզի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 29ին, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Petit Journalի մեծ սրահը, 21 rue Cadet. Métro: Cadet:

Կը նախագահէ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ (նախագահ Գաղթ. խորհուրդի):

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ
եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Պ. ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ), Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ), Օր. ԱՃԷՄԵԱՆ (երգ), Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ եւ Զ. ԳաԲԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), ԱՐՄԵՆԻԱ ՎԱՐԿԱԶ (պար): Պարերը կը վարէ ՌԱՏԻՈՅԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ, ղեկավարութեամբ **Raymond Verneyի**:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— **1** Յունիս, շաբաթ երեկոյ ժամը **8.30**ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կը բանախօսէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ Մայիս 28ը կը տօնուի Մայիս 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ, նախագահութեամբ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՔԻՐԱԶԵԱՆի:

Կը խօսին ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ M. ALEXANDRE BOISSIEU, շրջանին ընկերվարական քարտուղարը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբի դասախօսութիւնը նոր սրահին մէջ (Սէն Մարթէն): Պիտի խօսի Պ. Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, այս չորեքշաբթի 25 Մայիս, իրիկուան ժամը 8ին: Նիւթը՝ Ա. Ահարոնեանը եւ իր կեանքը:

Հ. Յ. Դ. ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ, ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ եւ շրջանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը 26 Մայիս՝ կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Studio Caumartin, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ երկուշաբթի 29 Մայիս, ժամը 8.30ին: Կը խօսի ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ Անգիր դպրութիւն (Շար.):

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը այց մը կը կազմակերպէ այս կիրակի, 26 Մայիս Հ. Յ. Դ. Թանգարանը: Ժամադրավայր Gare-du Nord, ժամը 2ին կառախումբ ժամը 2.25, իջնել Enghien les Bains:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները եւ «Վարդգէս» խումբին տղաքը այսօր, հինգշաբթի, իրիկուան ժամը 7ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՕՐ. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի երգահանդէսին կազմակերպիչ յանձնախումբը ժողովի կը հրաւիրուի այսօր հինգշբ. ժամը 4ին, «Յառաջ»ի խմբագրատունը: Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն անպատճառ ներկայ ըլլալ:

ԻՍԻԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը Մայիս 27ին ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցը:

Դերասան ՔԻՆը Փարիզի մէջ

Ֆ.Ա.Ը.Մ. ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ կը ներկայացնէ Ք Ի Ն Ը մասնակցութեամբ դերասան Շահխաթունիի, բեմադրութիւն Տիկին Աննա Բողդադեանի, կիրակի 26 Մայիսին, ժամը 3ին Centre Marcelin Berthelot, 28bis rue St. Dominique, métro Invalides: Տոմսերը սովորական վայրերը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն-Սալնոյ Ձորի Հ. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ եւ Սրբուհի Տէմիրճեանի եւ զաւակներուն իրենց զաւկին եւ եղբօրը՝ ՎԱՂԱՐՇԱԿի կսկծալի մահուան առթիւ: Փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ հազար ֆրանք Տէսինի հայ դպրոցի ֆոնտին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ ուրբաթ, 24 Մայիս ժամը 20.30ին, 34 rue St. Lazare, métro Notre Dame de Lorette: Օրակարգ.— Նախորդ վարչութեան տեղեկատուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն: Կը հրաւիրուին բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ականները եւ սիրողները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
Տնօրէններ ԳԼԷՄԱՆ եւ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր աղանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ Քէմանչիստ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուտի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՔԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Զորեքշաբթի օրերը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH • Fondé 1925 • R. C. S. 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Բաժնեգին. Տարի. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Vendredi 24 MAI 1946 Ուրբաթ 24 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année № 4708—Նոր շրջան թիւ 347. Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԸ ՄԷԿ ՃԱՄԲՈՎ

Քանի մը խօսք եւս, Թուրքիոյ ընտրական պայքարին առթիւ, որ կը ձգտի բան մը փոխել ներքին կեանքի մէջ, գոհացնելու համար զանազան պահանջներ :

Ըսինք թէ ջնջուած է երկաստիճան դրութիւնը եւ այսուհետեւ ընտրութիւնները պիտի ըլլան ուղղակի, — միաստիճան :

Ժողովրդապետութի՞ւն: Երեւութապէս այդ մարզանքն է որ կը կատարուի: Բայց, իրականին մէջ, պատճառները աւելի դիւանագիտական են : Հալքի համագումարին մէջ, Իսմէթ Ինէօնիւ ինքն էր որ կը յայտարարէր.

— « Այս պէտքը (միաստիճան ընտրութիւն) ծագում առած է կարգ մը ներքին եւ արտաքին պատճառներէ: Աշխարհի քաղաքական կացութիւնը, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ; շատ աւելի խառնակ է. ուստի մեր դիրքը ճշդելու գործն ալ շատ փափուկ: Ներքին կարգ մը վէճեր կ'ապացուցանեն թէ կառավարութիւնը պէտք է շատ աւելի զօրաւոր Ազգ. Մեծ Ժողովի մը կրթնի» (10 Մայիս) :

Փորձառաբար գիտենք թէ՝ ամէն անգամ որ արտաքին վտանգ մը կը սպառնայ, Թուրքիոյ վարիչները բարենորոգչական խաղեր կը սարքեն:

Տարիներով այդ խաղը խաղացին մեր գլխուն, եւ յաջողեցան խափանել բարենորոգումները կամ արտաքին միջամտութիւնները: Յաջողեցան իրար ձգել նախկին ջոջերը — վեց Մեծերը — եւ հայկական արիւն լակել անպատիժ :

Այսօր Հայ չէ մնացած Թրքահայաստանի մէջ, բայց Հայկ. Հարց մը կ'արծարծուի գուրսէն, փոքրամասնութեանց իրաւունքներով.

Միւս կողմէ, թէեւ Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն միշտ կը մնան բարեացակամ, բայց իր անմիջական դրացին, Մոսկուան կը պահանջէ նաեւ փոխել ներքին կարգուսարքը: Խորհրդային մամուլին համար, Թուրքիան միշտ կը մնայ ֆաշական եւ մեղսակից՝ Գերմանիոյ :

Եւ վերջապէս, Թուրք ժողովուրդը ինքն ալ դժգոհ է այն բռնաբարոյ մենատիրութենէն որ կը շարունակուի 20—25 տարիէ ի վեր, միակ հոսանքի մը թաթին տակ (Հալք):

Ուրեմն, ոչ միայն կը փոխեն ընտրութեանց եղանակը, այլեւ դուռները կէս մը կը բանան ընդդիմադիր հոսանքներու առջեւ:

Իսմէթ Ինէօնիւ նոյն համագումարին մէջ յայտարարեց թէ պիտի ջնջուի այն յօդուածը որ կ'արգիլէր միութիւններ եւ ընկերակցութիւններ կազմել դասակարգային հիման վրայ: Ուրեմն, ուրիշ կուսակցութիւններ ալ կրնան կազմուիլ: Բայց, «պիտի արգիլենք այն կասկածելի միութիւնները որոնց արմատը արտասահման է, այսինքն օտարներու գործիք: Պիտի արգիլենք նաեւ այն ընկերակցութիւնները որ կրօնը գործիք կը դարձնեն քաղաքականութեան»: (Արդէն խափանուեցաւ Սոցիալ — Դեմոկրատ հոսանքը):

Ընդդիմադիրները պիտի յաջողի՞ն բան մը փոխել հաստատուած կարգուսարքէն:

Քաղաքապետական ընտրութեանց կազմակերպումը կ'ապացուցանէ թէ՝ Հալքը վճռական պայքարի մը ձեռնարկած է, պահելու համար իր դիրքերը: Անշուշտ պայքարը աւելի պիտի սաստկանայ, երբ սկսին Ազգ. Ժողովի ընտրութիւնները:

Մնաց որ, ընդդիմադիրները դեռ նոր պիտի փորձեն վարկ շահիլ, իրենց շողշողուն ծրագիրներով :

Առ հասարակ ընդօրինակութիւններ են այդ ծրագիրները եւ աւելի շատ ներքին խնդիրներ կը շօշափեն: Արտաքին քաղաքականութեան մէջ, բոլոր հոսանքներն ալ նոյն տեսակէտն ունին,— Մէկ թիզ հող չենք տար:

Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է «Դեմոկրատ» կուսակցութեան դիրքը: Անոր նախագահը, նախկին վարչապետ Ճէլալ Պայար վերջերս կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած էր ամերիկեան թերթի մը, ռուսեւթուրք յարաբերութեանց մասին (Նեղուցներ, Կարս—Արտահան, եւն): Երբ այս մասին հարցումներ եղան Անգարայի մէջ, բացատրեց.— «Եթէ որ եւ է վտանգ սպառնայ Թուրքիոյ անկախութեան եւ հողային ամբողջութեան, հեռուէն կամ մօտէն, մենք մեր բոլոր հայրենակիցներու կողքին պիտի ըլլանք»:

«Միամիտներ են անոնք որ կը կարծեն թէ Թուրքիան աւելի հեռատես եւ արդարամիտ պիտի ըլլայ, եթէ ուրիշ հոսանք մը անցնի կառավարութեան գլուխը:

Շ.

Վասպուրականի Հերոսամարտը

Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը, Մարսէյլի մէջ պիտի տօնէ հերոսամարտի 31րդ տարեդարձը, այս շաբաթ իրիկուն: Հակառակ կարգ մը դժուարութեանց, բոլոր Վասպուրականցիները, Վանուհիներ, երիտասարդներ, առեւտրականներ, բանուորներ ու արհեստաւորներ, անխտիր՝ ամէն մէկը՝ իր չափով ու կարողութեամբ, նիւթապէս թէ բարոյապէս լծուած են աշխատանքի, յաւերժացնելու համար Հերոսամարտի հերոսներու ու հերոսուհիներու անթառամ յիշատակը :

Վասպուրականցին, ուր որ ալ գտնուի, առիթ պիտի ունենայ խօսելու եւ պատմելու օրուան առթիւ, իր բարեկամին կամ մանաւանդ օտարութեան մէջ հասակ նետած երիտասարդին, այդ փառաւոր օրերու մասին:

Կա՞յ Վասպուրականցի մը, որ իր բաժինը չէ բերած Հերոսամարտին: Կա՞յ Վասպուրականցի մը, որ ունեցած չըլլայ իր զոհը այս անհաւասար կռուին մէջ, որ սրբեց մեր ճակտին արատը:

Վասպուրականցին առաջին անգամ չէր որ կը հանդիպէր Թուրքերու արիւնածարաւ դաւերուն:

Հակառակ օրուան ղեկավարներու խոհեմութեան ու հաշտարար դիրքին, չարը խափանելու մտադրութեամբ, կուսակալ Ճէվտէթի սադրանքներով դաւադրաբար կը սպաննուին Իշխան, Վահան, Քոթոթ ու Միհրան, Հայոց Ձորի Հիրճ քիւրտաբնակ գիւղին մէջ: Անոնք Շատախի միջադէպի առթիւ տեղին վրայ քննութիւն կատարելու պատրուակով, ուղարկուած էին կուսակալին կարգադրութեամբ :

Յաջորդ օրը կը կանչուի Վռամեան նոյն նենգամտութեամբ եւ դաւաճանօրէն կ'անհետացուի, իսկ մնացած ղեկավարները, Արամ, Պոլկարացի Գրիգոր, Եփրեան, Թէրլէմէզեան Միհրան, Թէոս, Փիլոս, Եզնիկ վարդապետ, Հայկակ Կոսոյեան, դպրոցներու ուսուցչական կազմը, քաղաքի ու Այգեստանի բոլոր երեւելիները եւ նոյնպէս Շատախի եւայլ գաւառներու ղեկավարները, Լեւոն եւ Պաղտասարեան վերջնապէս կ'որոշեն այլեւս կառավարութեան սադրանքներին չխաբուիլ ու դիմել ինքնապաշտպանութեան, համախորհուրդ, ժողովուրդին հետ:

1915 Ապրիլ 7ին կը հնչէ ինքնապաշտպանութեան մարտակոչը: Քաղաքի, Այգեստանի եւ գաւառներու մէջ, կառավարական կանոնաւոր զօրքի, թնդանօթներու, գնդացիրներու դէմ:

Անհաւասար կռիւը կը տեւէ 30 օր եւ թշնամին կը պարտուի ամօթահար, նահանջելով դէպի Պիթլիս: Վասպուրականցին այլեւս տէրն էր կացութեան: Ան իր մեծ զոհաբերութեամբ դրած էր Հայաստանի անկախութեան առաջին անկիւնաքարը: Շուտով Կովկասէն հայ կամաւորական խումբերը Վան կը մտնեն մեծ խանդավառութեամբ եւ կ'ընդունուին առաջին նահանգապետին՝ Արամի ու զինուորական ու քաղաքական իշխանութեանց եւ վարիչներու կողմէ:

Բայց աւա՜ղ, մեծ պետութեանց եւ մանաւանդ ցարական Ռուսաստանի զինուորական խաղերուն հետեւանքով, կը կորսուի այնքան զոհաբերութեամբ ձեռք բերուածազատութիւնը: Վասպուրականցին կը ստիպուի նահանջել դէպի Կովկաս, Ատրպատական եւ Իրաք, նորէն դառնալով տարագիր ի սփիւռս աշխարհի:

Այսօր Վասպուրականցին տօնելով իր հերոսամարտը, կը հաւատայ թէ պիտի գայ օր մը, երբ, տարեդարձը պիտի տօնենք ոչ թէ սալոններու մէջ, այլ Վանի ամենամեծ հրապարակին վրայ քանդակուած հսկայ Արծիւին թեւերուն տակ, յաղթական կոթողին պատուանդանին շուրջ, պանծացնելով մեր բոլոր հերոսները, յայտնի եւ անյայտ :

Փա՜ռք անոնց որ գիտցան իրենց պարտականութիւնը եւ զոհուեցան, կերտելու համար այդ պանծալի Օրը :

ԱՐԱՄ ՀԻՒՍԵԱՆ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը խնդրեց խորհրդային հրամանատարութենէն՝ դադրեցնել իր զինուորներու փոխադրութիւնը իր հողին վրայէն, մինչեւ երկուշաբթի, որպէսզի ժողովուրդը չփոթութեան չմատնուի կիրակի օրուան ընտրութեանց առթիւ: Մառէշալ Կոնիեւ գոհացում տուաւ այս խնդրանքին: Ինչպէս գրած էինք բազմաթիւ խորհրդային զօրամասեր Գերմանիա կ'երթան Աւստրիայէն եւ Հունգարիայէն: Փոխադրութիւնը պիտի վերսկսի ընտրութիւններէն վերջ, տեւելով ինը օր եւս :

ՆՈՐԷՆ ԻՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ապահովութեան Խորհուրդը Մայիս 22ին նորէն քննելով Իրանի խնդիրը, միաձայնութեամբ որոշեց օրակարգին վրայ պահել զայն, որովհետեւ անգլիական եւ ամերիկեան պատուիրակները բաւարար չգտան Իրանի ծանուցագիրը՝ խորհրդային զինուորներու հեռացման մասին: Գ. Կրոմիքօ, խորհրդային պատուիրակը, ներկայ չէր ժողովին:

Ամերիկեան պատուիրակը առարկեց թէ Իրանի կառավարութեան ծանուցագիրը թերութիւններ կը ներկայացնէ եւ վճռապէս չըսեր թէ Ռուսերը Մայիս 6ին լրացուցած են Ատրպատականի պարպումը: Նոյն տեղեկագրին համաձայն, հինգ վայրերու բնակիչները յայտներ են թէ խորհրդային զօրքը հեռացած է: Արդ, ամերիկեան պատուիրակը բաւարար չի նկատեր այս վկայութիւնը : Իր կարծիքով, «կացութիւնը չէ լուսաբանուած տակաւին եւ կրնայ վտանգաւոր ըլլալ»: Անգլիական պատուիրակն ալ ձայնակցեցաւ այս դիտողութեան, անկատար գտնելով իրանեան տեղեկագիրը եւ հարցնելով թէ Իրանի կառավարութիւնը գո՞հ է կացութենէն: Ինք լսած է թէ ամէն տեղ քննութիւն չէ կատարած եւ թէ քաղաքային հագուստ հագած խորհրդային զինուորներ կը մնան Ատրպատականի մէջ:

Վիճաբանութիւնները տեւեցին 2ուկէս ժամ: Լեհական պատուիրակը յամառօրէն պայքարեցաւ, օրակարգէն հանել տալու համար իրանեան խնդիրը, վաւերական եւ բաւարար համարելով Թէհրանի կառավարութեան տեղեկագիրը: Տեսնելով որ այս տեսակէտը չանցնիր, Լեհաստանի ներկայացուցիչը առաջարկեց հեռագիր մը ուղղել Թէհրան, Հիւսէյին Ալայի գլխուն վրայէն, հարցնելով թէ գո՞հ է Ատրպատականի պարպումէն: Այս առաջարկին դէմ խօսեցան Հոլանտայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչները, դիտել տալով թէ հեռագիրը պիտի ծառայէ աւելի նեղացուցիչ կացութեան մը մատնելու Իրանի կառավարութիւնը: Ասոր վրայ ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց օրակարգէն չհանել Իրանի խնդիրը, բայց անոր քննութիւնը յետաձգել անորոշ ժամանակով: Խորհուրդին մէկ անդամը կրնայ զայն արծարծել ո՛ր եւ է ատեն:

× Նոր լուր չկայ Ատրպատականի սահմանին վրայ ծագած դէպքերու մասին: Թէհրանէն հասած հեռագրի մը համաձայն, կռիւները դադրած են:

× Ատրպատականի կրթական նախարարը յայտարարեց թէ համալսարան մը պիտի բացուի Ատրպատականի մէջ, բժշկական, մանկավարժական եւ հողագործական բաժիններով: Օրէնք մը կը մշակուի, աւելցնելու համար բանուորներու աշխատավարձը: Գործատէրերը պարտաւոր են հաց եւ [illegible] ճարել բանուորներուն :

Զեկոյց Ֆրանսահայերու Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէի

ԽՄԲ.— Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէի դիւանէն ստացած ենք հետեւեալ զեկոյցը. —

Համաձայն Սովետ. Միութեան Փարիզի դեսպանատան քարտուղար եւ Միութեան Ներգաղթի լիազօր քաղաքացի Ա. Հինայէկեանի հրահանգին, այս տարի իսկ հնարաւորութիւն պիտի ունենանք Սովետական Հայաստան ուղարկելու արուեստագէտներ եւ մասնագէտներ :

Պաշտօնական գործողութիւններու համար մեզի տրուած ժամանակամիջոցը չափազանց կարճ ըլլալով, կը խնդրուի բոլոր փափաքողներէն առ առաւելն մինչեւ Մայիս 31 մեզի հասցնել իրենց դիմումը, հետեւեալ հասցէին, 9 Place de la Madeleine, Paris, պատասխանելով հետեւեալ հարցումներուն.— Անուն-մականուն եւ հօր անուն, ազգականական կապը ընտանիքի ղեկավարի հետ. սեռը, ծննդեան թուականը եւ վայրը, արհեստը, կրթութիւնը, հպատակութիւնը, այժմու զբաղումը: Խորհրդային Միութեան սահմաններուն մէջ ունի՞ք ազգականներ եւ ինչո՞վ կը զբաղին: Ի՞նչ գոյքեր ունիք անձնական եւ կամ մեքենաներ, Հայրենիքի մէջ ինչո՞վ կ'ուզէք զբաղիլ : Այս դիմումին պէտք է միացնել նաեւ երկու օրինակ ինքնակենսագրականներ հայերէն գրուած եւ 9 նկար դիմացէն քաշուած: 16 տարեկանէն վեր եղողները առանձին պէտք է նկարուին :

ՅՈՒՆԻՍ 18Ի 6րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ, մեծ հանդիսութիւններ պիտի կատարուին Փարիզի մէջ: (Այս այն օրն է երբ զօր. տը Կօլ դիմադրութեան մարտակոչը հնչեցուց Լոնտոնի անթելէն) : Կառավարութիւնը զօրավարն ալ հրաւիրած է այս հանդիսութեանց, թէեւ ան մերժեց ներկայ ըլլալ Յաղթանակի տարեդարձին արարողութեանց, նախընտրելով ուխտի երթալ Քլէմանսոյի գերեզմանը: Թերթերը կը գրեն թէ զօրավարը վերջերս գիւղաքաղին ծափերու կ'արժանանայ ելոյթներու մէջ, ինչ որ ժամանակի նշան կը համարուի:

ԿԱԶԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏՆՕՐԷՆԸ, Լանկրոնը, դատապարտուեցաւ ցկեանս ազգային անպատուութեան եւ անձնական գոյքերու զրաւման:

ՄԱՐԱԽՆԵՐԸ Սարտենիայէն Քորսիքա կ'արշաւեն, փճացնելով հունձքերը: Ստիպողաբար օգնութիւն խնդրուեցաւ :

Ակադեմիկոս Աճառեանի մօտ

Լսել եմ, որ մեծանուն ուսուցչապետ, սիրուած ակադեմիկոս Աճառեանին միշտ կարելի է գտնել աշխատելիս։ Նրա աշխատասիրութիւնը, որի արդիւնքն է 50 տպագրուած եւ մօտ 20 անտիպ ստուար ու մեծարժէք գիտական աշխատութիւն — Երեւանում առածի կարգ է անցել։

Այդպէս էլ գտնում եմ նրան՝ գրասեղանի մօտ նստած, ակնոցն աչքերին, թեքուած թղթի դէզի վրայ, արագ – արագ գրելիս։

Բարեւում եմ։ Մի պահ ընդհատում է աշխատանքը, նայում եւ ասում.

— Հա, բարով եկաք։ Նստեցէք։ Այս րոպէիս կը վերջացնեմ։ Զբաղեցէք բառարանիս նոր մամուլները թերթելով, տպագրութիւնը վերջացել է, մնում է կազմելը ։

Նա շարունակում է ինչ որ բան արտագրել, իսկ ես թերթում եմ պատկառելի գիտնականի «Հայոց Անձնանունների բառարանի» երկրորդ հատորի տպագրուած մամուլները։ Անցնում է մօտ հինգ րոպէ ։

— Վերջացրի, այժմ կարող ենք խօսել, ասում է նա գրիչը ցած դնելով ու ամբողջ մարմնով դառնալով դէպի ինձ։

— Հէնց ուզում եմ ձեր աշխատանքների մասին խօսել, ծանօթանալ ձեր աշխատութիւններին.

— Խնդրեմ ։

— Այս՝ «Հայոց անձնանունների բառարանը» քանի՞ հատոր է լինելու։

— Կը լինի հինգ հատոր, երկուսը տպուեց, մնաց երեք հատոր, այդ էլ կը տպագրենք, արդէն վերջացրել եմ, աւելացնում եմ միայն մի քանի անուններ.

— Երեւի աշխատում էիք 8րդ հատորի վրայ.

— Ոչ, տպագրւում է նաեւ իմ «Հայոց լեզուի պատմութեան» 2րդ հատորը։ Ինչպէս գիտէք առաջին հատորը վաղուց է տպուած, գրաբար մի հատուած էի արտագրում Եղնիկից, դնելու եմ «Հայոց լեզուի պատմութեան» մէջ «Ոսկեդարեան հայերէն» գլխում, ինչ գեղեցիկ լեզու է, ինչ ոճ, — ասում է յուզմունքից դողացող ձայնով ։

— Պրոֆէսօր, ձեր այս երկու աշխատութիւններից ո՞րն էք աւելի արժէքաւոր համարում։

— Իմ աշխատութիւններից ամենագնահատելին «Հայոց լեզուի պատմութիւնն » է. կարելի է ասել իմ գործերի պսակն է, եզրակացութիւնը, վերջ ի վերջոյ նրա մի մասն է կազմում՝ նաեւ «Արմատական բառարանը»։ Միւս կողմից իմ այս գործով առանձին մի գիտութիւն եմ մտցնում հայագիտութեան մէջ, որ որպէս յատուկ առարկայ աւանդւում է։

— Երեւի ձեր միւս կարեւոր աշխատութիւնը համարում էք «Գաւառական բառարան»ը։

— Զէ. գաւառական բառարանս շատ թերի է, ճիշդ է, խոշոր հատոր է, բայց ընդամէնը պարունակում է 30.000 բառ, իսկ իմ մօտաւոր հաշիւներով մեր գաւառական բառերի թիւը 100 հազարից աւելի է։ Մի քանի տարի առաջ ձեռնարկեցի աւելի լիակատար գաւառական բառարան կազմելու աշխատանքին, սակայն յետոյ կիսատ թողեցի՝ աւարտելու համար այժմ տպագրուող գործերս ։

— Ուրեմն նախասովետական շրջանում հրատարակուած ձեր գործերից ո՞րն էք համարում աւելի կարեւոր ։

— Անշուշտ 1909 թուականին Փարիզում լոյս տեսած իմ «Classification des dialectes arméniens» աշխատութիւնը, որի աւելի ընդարձակ թարգմանութիւնը լոյս տեսաւ 1912 թուականին «Հայ բարբառագիտութիւն» անունով, այդ էլ յատուկ դիսիպլին է եւ դրա համար եմ Սորպոնի համալսարանից ստացել գիտական աստիճան։

— Ի՞նչ անտիպ գործեր ունէք։ — Ծանօթացնեմ ձեզ իմ թէ տպագրուած եւ թէ անտիպ բոլոր գործերը։

Երիտասարդի աշխուժութեամբ բարձրանում է իր տեղից, մօտենում տպագիր գրքերով ու ձեռագրի դէզերով ծանրաբեռնուած մի պահարանի, մի պահ նայում գրքերին, ու ապա ասում .

— Տեսնո՞ւմ էք այս շարքերը, որոնք բոլորը իմ տպագրուած գործերն են, «Արմատական բառարանի» 6 հատորները, որոնք լոյս են տեսել Երեւանում 1926—1932 թուերին եւ մօտ 9000 էջից են բաղկացած։ Այս էլ,— ասում է մատը դնելով մի մեծ հատորի վրայ, քիչ առաջ ձեր հարցրած «Գաւառական բառարանն» է։ Իսկ սրանք՝ «Թուրքերէնից փոխառեալ բառեր», «Հայերէն նոր բառեր հին մատենագրութեան մէջ», «Հայոց գիրը», «Պատմութիւն հայ նոր գրականութեան» (երեք հատոր), Սանասարեան վարժարանի, Թաւրիզի, Նոր Բայազիտի ձեռագրերի ցուցակները՝ առանձին հատորներով եւ վերջապէս Ղարաբաղի, Նոր Նախիջեւանի, Մարաղայի, Կ. Պոլսի, Ագուլիսի եւ մի շարք ուրիշ բարբառների քննութիւնը՝ նոյնպէս իւրաքանչիւրն առանձին հատորով։ Մանր – մունր գործեր էլ կան՝ «Հայոց նոր վկաներ», «Սուրբ Մեսրոպի եւ գրերու գիւտի պատմութիւնը», «Տաճկահայ հարցի պատմութիւնը» եւն.։

— Շատ կը ցանկանայի իմանալ, թէ որո՞նք են ձեր առաջին աշխատութիւնները ։

— 19—20 տարեկան հասակիցս, այսինքն՝ 1896 թուականից, երբ սովորում էի Փարիզում ու յաճախում Սորպոնի համալսարանը, զանազան լեզուաբանական յօդուածներ էի գրում ֆրանսերէն լեզուով։ Առանձին գրքով Վենետիկում 1898 թուականին լոյս տեսաւ իմ «Քննութիւն Ասլանպէկի բարբառի» աշխատութիւնը, իսկ մի տարի յետոյ, այսինքն՝ 1899 թուականին, իմ ուսուցիչներից մեծանուն հայագէտ Մէյէի եւ յայտնի ձայնաբան Ռուսլոյի աշխատակցութեամբ, դարձեալ Փարիզում լոյս տեսաւ «Les explosives de l'ancien arménien étudiées dans les dialectes modernes» աշխատութիւնը, որն առաջին փորձն է հայերէնի ձայնաբանութեան ։

— Ձեր անտիպ գործերի մէջ ո՞րն էք համարում ամէնից կարեւորը։

— Ա՛յ, սրանք, — ասում է պրոֆէսօրը , ձեռքը դնելով կողք – կողքի շարուած ձեռագրերի վրայ։ Սրանք իմ «Լիակատար քերականութիւն հայ լեզուի» աշխատութեան ձեռագրերն են։ Այս գործը իր տեսակի մէջ եզակի է, համարեա նմանը չկայ ոչ մի լեզուի մէջ, պարունակելու է մարդկային մտածողութեան արտայայտման բոլոր ձեւերը առնչուած Հայոց լեզուի քերականութեան հետ։ Իմ քերականութեան մէջ մտնում են Հայոց լեզուի քերականութեան վերաբերեալ մինչեւ այժմ լոյս տեսած բոլոր արժէքաւոր աշխատութիւնների հիմնական նիւթը, օրինակ՝ Բագրատունու, Այտընեանի, Չալըխեանի, Կարստի քերականութիւնները ,Մէյէի «Esquisse d'une grammaire comparée de l'arm. Classique» աշխատութիւնը եւ ուրիշ կարեւոր գործեր ։

— Քանի՞ մամուլ կը լինի ձեր «Լիակատար քերականութիւնը».

— Շատ մեծ է— դժուար է այժմուանից մամուլով արտայայտել։ Միայն դերանուան մասին գրել եմ հազար էջ, ամբողջ աշխատութիւնը բաժանել եմ 6 մասի՝ «Լեզուաբանութեան ներածութիւն», «Ձայնաբանութիւն», «Ձեւաբանութիւն », «Շարահիւսութիւն», «Իմաստաբանութիւն» եւ «Բառագիտութիւն»։ Լեզուաբանութեան ներածութեան մէջ տալու եմ այն բոլոր ընդհանուր տեղեկութիւնները, որոնք կարեւոր են լեզուաբանութեան համար. Օրինակ՝ լեզուաբանութիւնն իբրեւ գիտութիւն, ինչ է լեզուն, լեզուի ծագումը, սոցիալական կողմը, հոգեբանական, բնախօսական կողմը, լեզուի փոխանցումը, լեզուի բարեշրջութիւնը, կենսաբանութիւնը, (միավանկ լեզուներ, կցական լեզուներ, թեքական լեզուներ եւայլն), լեզուի կատարելութիւնը, այսինքն՝ ինչ ենք հասկանում կատարեալ լեզու ասելով (լեզուի գեղեցկութիւն, հարստութիւն, համառօտութիւն, ճոխութիւն, սեղմութիւն, կանոնաւորութիւն, մաքրութիւն)։ Միայն լեզուի համառօտութիւնը ցոյց տալու համար, հաշուել եմ, թէ մի քանի լեզուի Աւետարաններր քանի բառ ունեն, որն աւելի շատ բառ ունի եւ որն աւելի համառօտ է։ Եւ վերջապէս իմ գրքի առաջին մասում խօսում եմ օտար ազդեցութիւնների մասին ու տալիս եմ լեզուաբանութեան բաժանումը։ Այսքան առաջին մասի վերաբերեալ ։

Երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ մասերը, այսինքն՝ ձայնաբանութիւնը, ձեւաբանութիւնը եւ շարահիւսութիւնը, հասկանալի են։ Այժմ գանք իմաստաբանութեան եւ բառագիտութեան։ Իմաստաբանութիւն բաժնում ցոյց եմ տալիս, թէ բառերը ժամանակի ընթացքում ինչպէս եւ ինչ օրէնքով են փոխում իրենց նշանակութիւնը։ Եւրոպական բառով այս գիտութիւնը կոչւում է սեմանտիկա ։

Համեմատաբար նոր գիտութիւն է իմ աշխատութեան վերջին մասը, որ ես վերագրել եմ Բառագիտութիւն յայտնի խօսքով, այս բաժնում օրինակ խօսուելու է այսպիսի հարցերի մասին՝ մարդիկ բառերով են մտածում, թէ նախադասութիւններով, ինչո՞ւ բառարմատները միավանկ են լինում կամ երկվանկ, խօսելու եմ ծածուկ լեզուների (գողերի կամ այլ պայմանական լեզուների մասին), ինչպէս նաեւ մանուկների լեզուի մասին։

Աշխատանքի մեծ մասն արդէն պատրաստ է ։ Մնացել են միայն վերջին երկու մասերը, որոնք անհամեմատ փոքր են եւ հեշտ է գրել։ Այս գրքի համար պէտք է օգտագործեմ 600 լեզուի քերականութիւն, որից 140ը (բոլոր մեծ եւ յայտնի լեզուների քերականութիւնները) արդէն նայել եմ եւ անհրաժեշտ նիւթերը վերցրել ։

— Ի՞նչ սկզբունքով էք կառուցել։

— Է՜, այս ինչքան հարց ու փորձ էք անում , — ասում է կատակով,— լաւ, դրան էլ պատասխանեմ։ Քերականական այս կամ այն երեւոյթը նախ բացատրում եմ ընդհանուր առմամբ, թէ ամբողջ աշխարհում՝ բոլոր լեզուների մէջ ինչպէս է արտայայտւում, ինչ ընդհանրութիւն կամ տարբերութիւն կայ հայերէնի հետ համեմատած, ապա ցոյց եմ տալիս, թէ նոյն այդ քերականական երեւոյթն ինչպէս էր հնդեւրոպական լեզուներում, որից յետոյ անցնում եմ հին հայերէնի (գրաբարի), միջին հայերէնի, բարբառների եւ վերջապէս ժամանակակից Հայոց լեզուի քերականութեանը։

— Մի վերջին հարց էլ։ Ե՞րբ էք ենթադրում վերջացնել այդ վիթխարի աշխատանքը։

— Կարծում եմ 6—7 տարուց կը կարողանամ բոլոր ձեռագրերիս հետ հաշիւս մաքրել։ Իմ մեծագոյն հաճոյքն է ձեռագրերս տպագրուած տեսնել ու ազատուել այս դէզերից։

Ակադեմիկոս Աճառեանը հեռանում է իր սիրած ձեռագրերի մօտից եւ ուզում է նստել իր տեղը, բայց ես՝ աւելի երկար չխլելու համար նրա այնքան թանկագին եւ օգտակար ժամերը, հրաժեշտ եմ տալիս ու հեռանում ։

— Բարով երթաք, — ասում է նա, ուղեկցելով մինչեւ աստիճանների մօտ ։

(Ս. Հայաստան Ամս. թիւ 4) Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Պայքար Միջերկրականի համար

ԽՄԲ.— Անցեալ շաբթու հրատարակեր էինք մասնագէտի մը տեսութիւնները քարիւղի պայքարի մասին, քաղելով **Le Monde**էն։ Ստորեւ՝ վերջին մասը, որ կը պարզէ Մեծերու մրցակցութեան ուրիշ մէկ երեսը.—

Ապագայ ոչ – անկարելի պատերազմի մը պահուն, քարիւղը հաւանաբար նոյնչափ վճռական դեր պիտի կատարէ որչափ 1945ին վերջացող պատերազմին մէջ։ Ռուսիա ամրապէս տեղաւորուելով հիւսիսային Իրանի կամ ամբողջ Իրանի մէջ, իր հաւանական հակառակորդներու ոյժին մէկ մասը պիտի փճացնէր քարիւղի տեսակէտով։ Արդ, Իրան եւ Իրաք զանցառելի քանակութիւն մը չեն կազմեր Անգլիոյ համար, ընդհակառակն անոնք են որ կը հայթայթեն իր քարիւղի սպառումին էական մասը, այսինքն 20 միլիոն թոն, իր տարեկան սպառումէն 29 միլիոն թոնի վրայ (1945ի համար ծանուցուած թուանշանը)։ Եթէ Խ. Միութիւնը յաջողի իր ազդեցութեան տակ առնել Իրանի քարիւղները ,իր տարեկան արտադրութիւնը այժմիսկ չորս անգամ աւելի պիտի ըլլայ քան Անգլիայինը։

Մ. Նահանգներու կացութիւնը լաւագոյն կը թուի անշուշտ։ 1945ին անոնք արտադրած են 231 միլիոն թոնօ քարիւղ, համաշխարհային արտադրութեան 65 առ հարիւրը։ Ասկէ զատ աչք ունին Վենեցուէլլայի քարիւղին վրայ, որուն քանակը բարձրացած էր 46 միլիոն թոնոյի 1945ին։ Բայց իրենց հանքերու ներքին մթերքը արագօրէն կը սպառի, եւ նոյնիսկ եթէ չափազանցուած համարինք այն ենթադրութիւնը որ 1944ին 14 տարուան պայմանաժամ մը կը ցուցնէր ընդհանուր սպառումի մը համար, դժուար է պնդել թէ 50 տարի վերջ Մ. Նահանգները պէտք պիտի չունենան քարիւղի հսկայական ներածումի մը։ Արդ, իրենց յոյսը դրած են Արաբիոյ վրայ, Իրանի շատ մօտիկ։ Ուրեմն Խ. Միութեան ամէն թափանցում դէպի հարաւ, մեծապէս պիտի վտանգէր այն քարիւղի պահեստները որ այսօր աւելորդ կը թուին թէեւ, բայց քիչ յետոյ անհրաժեշտ պիտի նկատուին Մ. Նահանգներուն համար։

Իրանեան մրցակցութիւնը սակայն չի սահմանափակուիր Միջին Արեւելքի քարիւղներուն շուրջ։

Այն օդային մրցակցութեան մէջ որ պիտի սկսի քիչ վերջ, ասիական գաղթավայրեր ունեցող եւրոպական պետութիւնները՝ Անգլիա, Ֆրանսա, Հոլանտա պիտի վերակազմեն իրենց օդային նախկին գիծերը ցամաքի վրայէն, Եւրոպայէն մինչեւ Ծայր. Արեւելք։ Մ. Նահանգները, իրենց կարգին, կռթնած իրենց գիտական եւ տնտեսական հսկայ յառաջդիմութեան վրայ, կ'ուզեն հաստատել օդային գիծերու ամբողջ շարք մը, որոնք մեր երկրագունդը պիտի պատեն իբրեւ անծայրածիր սարդի ոստայն մը։ Արդ, իրենց Ատլանտեանի գիծերը չեն կրնար կանգ առնել Լոնտոն, Փարիզ, Մարսիլիա կամ Լիզպօն, այլ պէտք է երկարին մինչեւ Կալկաթա եւ Հօնկ - Քօնկ, ուր պիտի միանան Խաղաղականի գիծերուն։

Որովհետեւ Խ. Միութիւնը անցեալին մէջ իրաւունք չէ տուած օտարներուն, իր ցամաքներու վրայէն սաւառնելու, եւ այսօր ալ կ'ուզէ օդային առանձին քաղաքականութիւն մը վարել, մերժելով մասնակցիլ 1944ին Շիքակոյի համաձայնութեան, եւ անկէ յետոյ ալ երկկողմնակի համաձայնութիւններ միայն կնքած է, ապագայ օդային գիծերու ցանցը, որոնք Եւրոպան պիտի միացնեն Ասիոյ, պիտի անցնին մէկ կողմէն Թուրքիոյ եւ միւս կողմէն անապատային Ափրիկէի եւ Արաբիոյ մէջտեղէն, այսինքն այդ բոլոր գիծերը պիտի անցնին Իրանի վրայէն։ Միայն Մ. Նահանգներու կողմէ ծրագրուած ցանցը բազմաթիւ կայաններ կը նախատեսէ Իրանի մէջ։ Փանըմէրիքըն էրուէյզ(Համամերիկեան օդագնացութիւն) ընկերութեան գիծերը երկու ուղղութիւն պիտի բռնեն Անգարայէն անդին. մէկը պիտի անցնի Թէհրանէն, սաւառնելով դէպի Քարաչի, միւսը պիտի բռնէ Պէյրութ, Պաղտատ, Պասրա, Պարսից ծոցի հիւսիսային ափունքը եւ Քարաչի ուղղութիւնը։ ԻսկԹրէնսfօն- ր ինէՐք րլէնտՈւէյրրն ընկերութեան գիծը պիտի սաւառնի Արաբիոյ վրայէն, յանգելու համար ուղղակի Պոմպէյ, կտրելով այսպէս երկար տարածութիւն մը անապատային եւ ծովային։

Իրանի դիրքը իբրեւ Հնդկաստանի ճամբայ ցամաքի վրայէն, կորսնցուցած է այն արժէքը զոր ունէր կարաւաններու շրջանին. բայց այդ դիրքը, Եւրոպայէն հարաւային - արեւելեան Ասիա տանող ամէնէն ուղիղ եւ ամէնէն դիւրին գիծերուն վրայ, անհրաժեշտ օդակայաններու դերը կուտայ իրանեան շատ մը քաղաքներու։ Ուրեմն որ եւ է հսկա-

ղութիւն Իրանի վրայ Խ. Միութեան կողմէ, պիտի վտանգէր Մ. Նահանգներու երկու օդային համաշխարհային գիծերը եւ պիտի խախտէր Եւրոպայի մայր երկիրներու յարաբերութիւնը իրենց ասիական գաղթավայրերուն հետ:

Իրանեան հարցին էական կէտը սակայն ուրիշ տեղ պէտք է փնտռել, ռուսեւիրանեան վէճին ետեւ ռուսեւթրքական վէճ մըն է որ կը պատրաստուի:

1944էն ի վեր Խ. Միութիւնը քանիցս յայտնեց իր փափաքը Միջերկրականի վրայ տեղաւորուելու: Իր վարած քաղաքականութիւնը ափրիկեան Տրիպոլսոյ մասին, Թուրքերուն ուղղած իր պահանջը 1945 Յունիս – Յուլիսին, Թիթոյի ընծայուած պաշտպանութիւնը Թրիէսթէի հարցին առթիւ, իր մասնակցութիւնը Թանճէրի քաղաքական վարչաձեւի վերաքննութեան, կասկած չեն ձգեր այլեւս թէ ինչ նպատակներ կը հետապնդէ ան Միջերկրականի շուրջ: Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ճնշել թրքական պատուարը աքցանի սովորական գործողութեամբ մը. Գալքանեան թերակղզին կը կազմէ այդ աքցանին մէկ թեւը, քանի որ Ռուսիա գրաւած է արդէն Ռումանիան եւ Պուլկարիան, իսկ աքցանին միւս թեւը պէտք է նկատել իրանեան Ատրպատականը:

Իրանի, Խ.Միութեան, Հայաստանի եւ Թուրքիոյ սահմանագլուխներուն կցուած Ատրպատականը Մերձաւոր Արեւելքի ամէնէն կարեւոր քառուղին է, ճանապարհ Կասպից ծովու, ճանապարհ Թէհրանի, ուրկէ կ'անցնի իրանեան երկաթուղին, ճանապարհ Համատանի եւ Քիրմանշահի դէպի հարաւային Իրան, եւ մանաւանդ դէպի Թուրքիա եւ Միջերկրական թափանցող ճանապարհներ:

Խ. Միութիւնը շատ հիւսիսային ճամբաներ ունի միայն, իրեն սեփական: Իրաւ է որ բազմաթիւ բարձր լեռնաշղթաներ, 3000 մեթրէ աւելի խոյանքով մը դէպի երկինք, կը բաժնեն իրանեան Ատրպատականը թրքական Հայաստանէն, բայց անոնց մէջ կան կիրճեր ուրկէ անցնող ճամբաները արագ եւ ուղղակի հաղորդակցութիւն մը կը հաստատեն կեդրոնական Թուրքիոյ եւ Ալէքսանտրէթի ծոցին հետ: Այդ բոլոր ճամբաները կը մեկնին Թաւրիզէն, իրանեան Ատրպատականի մայրաքաղաքը: Ամէնէն կարեւորն է հարաւային կողմի ճանապարհը որ կը միացնէ Թաւրիզը Մուսուլի, անցնելով Ուրմիոյ լիճի վարի ծայրէն եւ քերելով Իրաքի քարիւղի հողերը: Մուսուլէն անդին ճամբան բաց է մինչեւ Հալէպ եւ մինչեւ Ալէքսանտրէթ: Ուրիշ ճամբաներ կ'անցնին աւելի հիւսիսային կիրճերէն, Քօյուրի անցքը մանաւանդ: Չմոռնանք որ Թուրքիոյ մէջ այդ ճամբաները կ'անցնին Քիւրտիստանէն, որուն զանազան ցեղերը կ'ըմբոստին ուժգնօրէն: Ատրպատականը կը ներկայանայ իբրեւ սքանչելի խարիսխ մը՝ Թուրքիոյ դէմ քալելու համար, եւ Կարս-Արտահանէն մինչեւ Ուրմիոյ լճին հարաւը կը կազմէ մեր յիշած աքցանին երկրորդ թեւը:

Ատրպատականի ռազմագիտական պետութեան վրայ ձեռք դնելով, քարիւղէն աւելի դէպի Միջերկրական ելք մըն է որ կը փնտռէ Խ. Միութիւնը: Նոյնիսկ եթէ իրանեան խնդիրը կարգադրուի փոխադարձ հասկացողութեամբ մը, օր մը կրնայ վերադառնալ իր ամբողջ սուր հանգամանքով, եթէ Ռուսիա չյաջողի Թուրքիոյ հետ ուղղակի բանակցութեանց միջոցաւ բանալ Նեղուցներու դուռը:

J. CHARDONNET

ՍԵՆԵԱԿԻ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Սենեակի կամ սենեկային երաժշտութիւն (Musique de Chambre) բացատրութիւնը տրուած է շատ հին ժամանակներէ ի վեր երաժշտական այն սեռին որ կը պատկանէր ոչ եկեղեցական եւ ոչ ալ բեմական երաժշտութեան, այլ կը գործադրուէր ազնուականներու մօտ, մտերմիկ շրջանակի մէջ, սահմանափակ թիւով երաժիշտներու կողմէ:

Գերմանական բացատրութիւնն է Kammermusik, իտալականը՝ musico da camera.

Զուգերգը (duo), եռանուագը trio, քառանուագը quatuor, հնգեակը quintette եւն., կը պատկանին այս ճիւղին:

Երեւութապէս պարզ կարծուած այս սեռը ամէնէն նուրբ եւ դժուարաւ մերձենալին է թէ երաժիշտին եւ թէ ունկնդիրին համար, հոն բիւրեղացած ըլլալով երգահանութեան բծախնդիր օրէնքները, եւ պարզ միջոցներով մեծ արդիւնքներ ձեռք բերելու պարագան:

Այս ճիւղը առաւելապէս մշակուած է հին երաժիշտներու կողմէ: Մեր օրերուն արդիական դպրոցի մանուածապատ սկզբունքները ալ աւելի կը դժուարացնեն անոր ըմբռնումը եւ դիւրահաղորդ ըլլալու պարագան: Հայկական երաժշտութեան մէջ համեմատաբար ամէնէն յետամնացն է:

Առիթէն կ'օգտուինք յիշելու համար որ 26 Մայիսին Գարթեւեանի կազմակերպած նուագահանդէսին մէջ հատընտիր նմոյշներ պիտի նուագուէին այս սեռի երաժշտութենէն, որոնց կարգին նաեւ իր կողմէ հեղինակուած trio մը, սրինգի, clarinetteի եւ դաշնակի համար, իբրեւ առաջին ունկնդրութիւն:

Գ.

Մամուլի զրաքննութիւնը

Մամուլի ազատութիւնը ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ այսօր զանազան երկիրներու մէջ: Այս շահեկան նիւթին մասին կարգ մը տեղեկութիւններ կուտայ «Նիւ Եորք Հերըլտ Թրիպիւն», օգտուելով ամերիկեան հրատարակութենէ մը.—

ԱՆԳԼԻԱ.— Այս երկիրը ոչ միայն կը գործադրէ, այլեւ կը քարոզէ մամուլի ազատութիւնը եւ անգլիացի ժողովուրդը մօտաւորապէս առարկայական տեղեկութիւններ կը ստանայ իր թերթերէն՝ օրուան անցուդարձերուն մասին: Օտար թղթակիցները անգլիացի խմբագիրներուն չափ պատեհութիւն ունին պետական պաշտօնատուներէն տեղեկութիւններ քաղելու: Բայց ընդհանրապէս մամուլի ժողովները գաղտնի են եւ լրագրողները երբեմն կը դիմեն աւելի «ապահով» միջոցի մը, այսինքն կը ճարեն երեսփոխան մը ու կը համոզեն զայն որ հարցապնդում կատարէ խորհրդարանին մէջ եւ խնդրոյ առարկայ նիւթի մը շուրջ լուսաբանութիւններ կորզէ պատկանեալ նախարարէն:

(Յառաջ.— Աւելցնենք որ պատերազմի ընթացքին մամուլի գրաքննութիւն չկար Անգլիոյ մէջ այն ձեւով ինչպէս կը գործադրուէր ուրիշ երկիրներու մէջ: Ուրիշ խօսքով, խմբագրին ձեռագիրը գրաքննիչի «կապոյտ մատիտ»էն չէր անցներ, որովհետեւ անգլիացի խմբագիրը գիտէ թէ ինչ պէտք է գրել եւ ինչպէս պէտք է գրէ, առանց վնասելու հայրենիքի շահերուն):

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ... Խորհրդային թերթերը, որոնք խիստ գրաքննութեան ենթակայ են, գըլխաւոր աղբիւրն են ուրկէ հանրութիւնը կը ստանայ իր լուրերը: Թղթակից մը ուրիշ միջոց չունի եթէ ոչ թարգմանել, ընտրել ու մեկնել այն ինչ որ արդէն տպուած է, յետոյ իր պարտականութիւնն է ձեռագիրը յանձնել գրաքննութեան, որպէսզի այս վերջինը աչքէ անցընէ անոր բովանդակութիւնը: Վերջերս արտասահման ուղարկուելիք թըղթակցութիւնները փոխանակ արտաքին նախարարութեան գրաքննութենէն անցնելու, կ'ուղարկուին Գրականութեան եւ Հրատարակութեանց վարչութեան (Կլավլիթ). այս ձեւով յապաղումները մեծ չափով նուազած են: Իւրաքանչիւր հեռագրական գրասենեակ ունի իր մասնաւոր գրաքննիչը, այնտեղ թղթակիցը կրնայ տեսնել թէ իր ձեռագիրը ինչ ձեւափոխութիւններէ կ'անցնի: Անցեալ աշնան փորձի համար գրաքննութիւնը ջնջուեցաւ, բայց արտասահմանի յատուկ հեռագիրները միշտ ենթակայ էին քննութեան: Ուշադրութիւն գրաւեց այն պարագան որ օտար թղթակիցները լուրերուն աղբիւրէն հեռու պահուած ըլլալով, յաճախ վրիպումներ կ'ունենային եւ սխալ կը նկարագրէին օրուան լուրերը: Օտար թղթակիցը օտար դեսպանին պէս կապուած է Արտաքին նախարարութեան: Արտաքին լուրերու բաշխումը Թաս գործակալութեան մենաշնորհն է հիմա: Ուրիշ երկիրներու մէջ արտասանուած ճառերը ինչպէս եւ կարեւոր տեղեկութիւնները երբեմն խստօրէն կը մկրատուին, բայց երբեք չեն խեղաթիւրուիր:

ՖՐԱՆՍԱ.— Լուրեր հաղորդելու բացարձակ ազատութիւն կը տիրէ, բայց կառավարութիւնը որոշ աստիճան մը իր հակակշռին տակ առած է մամուլը: Կառավարութիւնն ինքն է որ կը ճարէ թուղթը եւ կը ղեկավարէ թերթերու շրջաբերութիւնը, միեւնոյն ատեն նիւթապէս ապահոված է Ֆրանս – Փրէս մամուլի գործակալութիւնը որուն մէջ տեղեկատու եւ ելմտական նախարարութիւնները իրենց ներկայացուցիչներն ունին: Եւ սակայն, Ֆրանսական թերթերը կրնան իրենց նախասիրած գործակալութեան բաժանորդագրուիլ: Վարչ. Ֆ. Կուէն ունի իր սեփական օրաթերթը, «Թէյէ – Սուար»: Արտաքին նախարարութեան մամուլի ասուլիսներուն ներկայ կրնան ըլլալ միայն ֆրանսացի լրագրողներ, բայց շաբաթական ժողովներ կը գումարուին նաեւ օտար մամուլին համար:

ԻՏԱԼԻԱ.— Թղթակիցները կրնան ամէն տեսակ լուր ձեռք անցընել: Միակ դժուարութիւնը այն է որ հեռագրական գործակալութիւնը լաւ կազմակերպուած հաստատութիւն մը չէ եւ կարգ մը դիւրութիւններ կը պակսին: Կառավարութիւնը խափանած է այն թերթերը որոնք նախատական արտայայտութիւններ ըրած են Արքայական Գերդաստանին դէմ, ծաղրած են կղերականները կամ շատ «վրան - բաց» պատմութիւններ թխած են իրենց սիւնակներուն մէջ: Իտալիոյ բոլոր թերթերը — որոնց համրանքը հարիւրին 75 աւելցած է բաղդատելով նախապատերազմեան շրջանին հետ — չեն հրատարակեր Իտալիոյ աննպաստ լուրերը: 135 իտալական թերթերէն միայն 5—6ը ինքնաբաւ նիւթական միջոցներ ունին: Մնացածները նպաստընկալ են եւ անշուշտ միշտ ենթակայ իրենց բարերարներուն տեսակէտին: Եւ սակայն անկողմնակալ լուրեր լոյս կը տեսնեն մամուլին մէջ որ բոլորովին ազատ է: Լրագրի թուղթը կ'արժէ թոնը 600 տոլար:

ԱՒՍՏՐԻԱ.— Գրաքննութիւն չկայ եւ թղթակիցները կրնան ձեռք անցընել ամէն տեսակ լուր: Եւ սակայն Ռուսերը կը մերժեն բացատրել կամ լուսաբանել իրենց մասին հրատարակուած լուրերը: Թղթակիցներուն միակ դժուարութիւնը այն է որ չորս գլխաւոր պետութեանց ինչպէս նաեւ այս վերջիններուն ու աւստրիական կառավարութեան միջեւ եղած վէճերուն պատճառաւ անոնք ստիպուած են իրենց լուրերը հիմնել ենթադրութեանց վրայ: Ամէնէն նեղացուցիչ պարագան թղթակիցներու համար՝ դէպի Արեւելեան շրջանները ճամբորդելու դժուարութիւնն է: Ճամբան հազարումէկ խոչընդոտներու կը հանդիպին: Աւստրիական մամուլը — 25 օրաթերթ որոնց 19ը կուսակցական օրկաններ — կամաւոր գրաքննութիւն հաստատած է իրեն համար: Խմբագիրները անձամբ պատասխանատու են իրենց հրատարակութեանց համար. այս դրութիւնը շատ ալ նպաստաւոր չէ ի հարկէ:

«ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆ»

Յայտարարութիւն մը սահեցուցին ձեռքս, Սալ տը լա Շիմիի վերջին ներկայացման, «Դերասան Քին»: Անմիջապէս յիշեցի Վ. Փափազեանը եւ Շահխաթունին, առանց նայելու՝ թուցիկին վրայ յիշուած անուններուն:

Պոլսէն էր առաջինին յիշատակը, երկրորդը՝ թէ հոն եւ թէ հոս: Երկու ճշմարիտ դերասաններու անունները ալ կապուած են այս շատ հաճելի թատերգութեան որ միշտ սիրով լեցուցած է ներկայացման սրահները:

Վահրամը մնաց Ռուսաստան, իսկ Շահխաթունին 1920էն ի վեր կը թափառի մեր գաղթական ժողովուրդին հետ, եւ միշտ իր տուրքը կը բերէ մեր բեմին իբրեւ դերասան եւ թատերագիր:

Քսանըհինգ տարի առաջ Տիկին Է. Քովան եւ Ա. Շահխաթունի Ֆրանսական նոր ու լաւագոյն թատրոնը հրամցուցին մեզի «Խամաճիկներ»ով, Հարսանեկան Քայլերգներով, 17 Տարեկաններով եւ «Սամսոն»ով: Այս օր նոյն Շահխաթունին, միշտ հաւատարիմ հայ բեմին եւ իր գեղեցիկ արուեստին, ըմբոստ՝ տարիներու բեռին եւ ֆիզիքական յոգնութեան դէմ, հազարումէկ դժուարութիւններ արհամարհելով, կ'ուզէ մեզի տալ «Քին»ը դարձեալ, ապրեցնելով հին օրերու Շահխաթունին, միշտ երիտասարդ, խանդավառ, եւ ապրեցնելով մեզ՝ զինքը գնահատող թատերասէրներու բազմութիւնը որ վստահ եմ պիտի փութայ կրկին ծափահարել զինքը: Ա.Տ.Մ.

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ 80ԱՄԵԱԿԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, (Յառաջ).— Մենք ալ տօնեցինք մեծ բանաստեղծին 80ամեակը, Մայիս 12ին, Սալ Ժան տ'Արքի մէջ, Ազատութեան ճանապարհին երգող հաւատարիմներու եւ ուխտաւորներու խանդավառ բազմութեամբ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին տղաքը ամէն կողմ պահակ կանգնած էին, իրենց քոյր՝ Սանուհիներով: Ժամը 3ին բեմը կը բացուի, Ահարոնեանի խոշորցուած լուսանկարով եւ թարմ ծաղիկներով: Բազմութիւնը յոտնկայս կ'ունկնդրէ Ալիշանի «Բամ Փորոտանը»:

Օրուան նախագահը, ընկեր Թադէոս Այվազեան քանի մը խօսքով պանծացուց յոբելեարը:

Գեղարուեստական բաժինը ընտրուած էր գրագէտին լաւագոյն գործերէն: Յաջող արտասանութիւններ ըրին Պ. Խաչատուր Աղոյեան, (Փա՛ռք քեզ), պատանի Րաֆֆի Մարգարեան (Հպարտ եմ), փոքրիկն Արմենուհի Ընտրիկեան (Հէ՜յ ջան, Երեւան): Սանուհիները եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Վարդգէս խումբի կողմէ մէկ – մէկ գեղեցիկ ուղերձներ կարդացին՝ Օր. Մարի Քէշակեան եւ Պ. Յակոբ Պետիկեան: Պ. Հ. Գուլաքսըզեան կարդաց Ահարոնեանի «Հայ ժողովուրդին ձայնը»: Օր. Հռիփսիմէ Ընտրիկեան երգեց Խաւարել եմ, իսկ Օր. Փոշայեան՝ Սիրուն ծաղիկներ:

Ջերմ մթնոլորտին մէջ, յայտնի երգչուհի Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան երգեց չորս երգեր — Ծիրանի ծառ, Անուշ գարուն, Ծիծառնիկ (Մեսումենց) եւ Հայաստանը:

Ընկեր Սաքօ յանուն Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի անգամ մըն ալ կարդաց Յոբելեարին սակի ճառը՝ զոր ինքը հեղինակը, 1930 Մայիս 10ին Սորպոնի մէջ արտասանեց բազմահազար հայ ժողովուրդին առջեւ, իր յոբելեանին առթիւ: Սանուհիները քանի մը անգամ թնդացուցին «Կովկասի քաջեր» խմբերգը:

Օրուան բանախօսը, Պ. Հր. Բալուեան տուաւ մեզի Ահարոնեանի կեանքէն ու գործէն ուրիշ պատկեր մը,— անոր բարոյական արժանիքները: Յաջորդաբար Ահարոնեանի կեանքն ու գործը նմանցնելով խոշոր ծաղկեփունջի մը, ներկայացուց անոր գործունէութեան զանազան երեսները, ուսանողութեան շրջանէն մինչեւ Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի եւ Հ. Հ. Պատուիրակութեան նախագահութիւնը, եւ վերջապէս 1934ին Մարսէյլի մէջ կրած ճակատագրական հարուածը: «Իր գրականութեան մէջ ալ, Ահարոնեան ուզեց պայքարող երիտասարդութիւն մը դարբնել: Հայ ժողովուրդը գիտակցութեան բերող գրականութիւն մըն է իրենը»: Այս բոլոր վարկածները հաստատելու համար վերլուծեց Յարգանք քեզ, Հազրէն, ու մանաւանդ Արիւնոտ Թըխմորը: Ջերմ ծափեր: Հանդէսը վերջացաւ «Յառաջ ընթանանք» խմբերգով, ղեկավարութեամբ ընկեր Յ. Աճէմեանի:

Թղթակից

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՍՊԱՌՆԱՑՈՂ ՍՈՎԻՆ առթիւ, նախագահ Թրումըն խնդրած էր Սթալինէն ցորեն տրամադրել եւ գործակցիլ միւս ցորենաշատ երկիրներուն հետ: Մոսկուայի անթենը կը ծանուցանէ թէ Սթալին իր պատասխանին մէջ ցաւ յայտնած է որ Թրումըն այս դիմումը չկատարեց երեք ամիս առաջ, երբ Խ. Միութիւնը ի վիճակի էր բան մը ընելու: Մայիսի կիսուն Խ. Միութիւնը արդէն որոշ քանակութեամբ ուտեստ ճարած էր Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու եւ այժմ իր սեփական պաշարները սպառելու վրայ են: Գալով գործակցութեան առաջարկին, Սթալին հակառակ չէ, բայց դիտել կուտայ թէ խնդիրը խոր քննութեան կը կարօտի:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՒ ԿԱԽՈՒԵՑԱՒ, Փրակայի մէջ, Մորավիոյ եւ Պոհեմիոյ (Չեխոսլովաքիա) «պաշտպանը», Ֆրանք, որ մահուան դատապարտուած էր: Դահիճը այն առաջին Չեխն էր որ բանտարկուեցաւ Կէսթափոյին կողմէ: Գործողութեան ներկայ էին հինգ հազար հոգի, որոնց մէջ շատ մը կիներ: Երբ հարցուցին թէ ըսելիք մը ունի՞, մահապարտը պատասխանեց.— «Ոչ. Գերմանիան պէտք է ապրի, եթէ նոյնիսկ ես մեռնիմ»:

ԱՏԱՆԱՅԷՆ Պոլսոյ թերթերուն կը գրեն թէ Ջուքուրովայի ողողումները անդարմանելի վնասներ պատճառած են հունձքերուն եւ խոզակներուն: Սէյհան եւ Ճիհան գետերը յորդելով քանդած են բոլոր թումբերը: Ամբողջ դաշտը ծովու մը վերածուած է: Գիւղացիները բարձր տեղեր ապաստանած են, իրենց կեանքը փրկելու համար: Վնասը՝ 4ուկէս միլիոն ոսկի:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Շիրվանզատէի «Չար Ոգին» ներկայացուած է երկու անգամ, հայերէն, Պ. Աշոտ Մատաթեանցի բեմադրութեամբ, մեծ յաջողութիւն գտնելով:

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՐՔԷՆ մինչեւ հիմա գանձուած է հինգ միլիառ ֆրանք:

Պ. ԼԷՈՆ ՊԼՈՒՄ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Թրումընի հետ: Հաւանաբար Փարիզ պիտի վերադառնայ շաբաթ օր: Փոխառութեան պայմանները պիտի հրատարակուին քանի մը օրէն:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ ատեանին առջեւ իբրեւ վկայ լսուեցաւ Վատիկանի գերման դեսպանը, պարոն Վայցզաքէր,— միակ պաշտօնատարը որ անձեռնմխելի կը մնայ: Վկան գովեց գերման բանակին եւ մարէշալ Քէսէլրինկի ընթացքը Իտալիոյ մէջ: Ուրիշ վկայ մը, ծեր-ծովակալ Մէօնթիկ խօսեցաւ ի նպաստ ծովակալ Ռաէտըրի: Այս վերջինը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցած է Հիթլէրի հետ, որ 1939 Մայիսի վերջերը ճառ մը խօսելով, կը յայտնէր թէ Լեհաստանի վրայ պիտի յարձակի: Հիթլէր ըսած է ծովակալին.— «Ես կը նմանիմ այն մարդուն որ 11 փէննի եւ երեք ֆարթինկ շահած է: Մնացեալ ֆարթինկը Լեհաստանն է: Անգլիա պիտի չպատերազմի ատոր համար»:— Ամերիկացի բարձրաստիճան պաշտօնատար մը, որ իր անունը գաղտնի կը պահէ, յայտարարած է թէ չի հաւատար Հիթլէրի, կնոջը՝ Եւա Պրաունի եւ օգնականին՝ Պորմանի մահուան: Իր կարծիքով, երեքն ալ պահուած են: Վարչապետարանի դռներէն 131 դիակներ քննած են եւ ոչ մէկը անոնց կը պատկանի...

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ զօրավարներէն Անտէրսի բանակը, 120.000 հոգի, որ Իտալիա կը գտնուի, Անգլիա պիտի փոխադրուի եւ զինուորները դանազան աշխատանքներ պիտի կատարեն, քանի որ չեն ուզեր իրենց երկիրը վերադառնալ:

ՄՈՍԿՈՒԱ պահանջած է ջնջել Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ դաշնակից վերստուգիչ յանձնաժողովները, ինչպէս եղաւ Իտալիոյ մէջ:

8000 ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԵՐ պիտի մասնակցին Փարիզի 35րդ տօնավաճառին, որ պիտի բացուի շաբաթ օր եւ պիտի տեւէ մինչեւ յունիս 10: Առաջին տեղը կը բռնէ մետաղագործութիւնը:

Վասպուրականի Հերոսամարտը

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 31րդ տարեդարձը, Մայիս 25ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Salon Colbertի մէջ, rue Colbert No. 7: Կը նախագահէ Պ. ՌՈՒԲԷՆ ՑՈՎՆԱՆԵԱՆ, կը բանախօսէ հայրենակից ՀԱՅԿ ՋՐՈՒԱՆԴԵԱՆ (Փարիզէն): 40 Վանուհիներ բեմին վրայ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ղեկավարութեամբ Տիկին Մանուշ Շահմիրեանի:

Տոմսերը.— 15, Longue des Capucines, Հայգործեանի, 7 Place d'Aix, Աւտոյեանի:

ՖՐ Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ մասնաճիւղին պարահանդէսը յունիս 1ին երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ: Կը նուագէ Պ. Պալեանի Ֆրանֆօ Արմէնէն 6 հոգինոց նուագախումբը: Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 50 ֆրանք, 45 rue de la Defense, métro Mairie d'Issy:

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ ԲԱՐՍԵՂ ԿԱՆԱՉԵԱՆԻ

ԽՄԲ.— Հրատարակելով Պէյրութի Յոբելեանական Կեդր. Յանձնախումբին կոչը, վստահ ենք թէ մեր գաղութն ալ պիտի փութայ կատարել իր պարտականութիւնը, վաստակաւոր արուեստագէտին հանդէպ —

Այս գարնան կը լրանայ Բարսեղ Կանաչեանի երաժշտական գործունէութեան քառասնամեակը: Աշակերտ հայ երաժշտութեան մեծ վարպետին՝ Կոմիտաս վարդապետի՝ Բ. Կանաչեան արժանաւոր շարունակողներէն է եղած անոր գործին: Իբր տաղանդաւոր յօրինող – երաժիշտ տուած է գործեր որոնք զարգացման նոր ուղիներ են բացած մեր ազգային երաժշտական արուեստին: Նաեւ, իբր հայ մեծ համերգներու նուիրեալ կազմակերպիչ, իբր հեղինակաւոր ու ճարտար խմբավար, իբր խղճամիտ ուսուցիչ, Բ. Կանաչեան նշանակելի նպաստ մը բերած է մեր երաժշտական մշակոյթի տարածման ու արդիւնաւորման: Քառասուն տարիներու վաստակովը բեղնաւոր վարպետը այսպէսով լիովին արժանի կը հանդիսանայ յոբելենական պատիւին զոր իրեն ընծայելով հայ հասարակութիւնը հայ արժէքներու գնահատումի իր ոգւոյն փաստը տուած կ'ըլլայ:

Երախտագիտութեան սրտագին զգացումով մը Պէյրութահայ «Գուսան» երգչախումբը — զոր տարիներէ ի վեր կը վարէ վարպետը — ստանձնած է նախաձեռնութիւնը տօնելու Բ. Կանաչեանի յոբելեանը: Ն. Ս. Օծութիւն Տանն Կիլիկիոյ Տ. Տ. Գարեգին կաթողիկոս շնորհած է ձեռնարկին իր բարձր հովանաւորութիւնը՝ մասնաւոր օրհնագրով մը գնահատելով տարիներու վաստակը երաժշտագէտին, եւ համազգային կրօնական ու մտաւորական անձնաւորութեանց նախագահութեամբ յատուկ յոբելենական կեդրոնական յանձնախումբ մը կազմուած է, արժանաւոր կերպով իրագործելու յոբելենական տօնակատարութիւնը:

Հրատարակելով սոյն կոչը, Յոբելենական Կեդրոնական Յանձնախումբը կը հրաւիրէ Սփիւռքի հայ հասարակութիւնը, իր բարոյական թէ նիւթական աջակցութիւնը բերել ձեռնարկին, որով, ոչ միայն Հայ Արուեստին նուիրուած վաստակաւոր վարպետ մը պիտի պատուուի, այլ նաեւ, անոր տաղանդին բարիքին ունկնդրութիւնը պիտի ապահովուի, հրատարակութեամբը իր երաժշտական երկերուն եւ սկաւառակի առնուելովը իր համերգային իրագործումներուն:

Բ. Կանաչեանի երաժշտական գործունէութեան քառասնամեայ յոբելենական տարի յայտարարուած է 1946 — 1947 գարնան շրջանը: Յոբելեանի բացման կեդրոնական համերգ – հանդիսութիւնը պիտի կատարուի Պէյրութի մէջ յառաջիկայ Մայիս ամսու վերջերը:

Հասցէ՝ Comité du Jubilé Ganatchian, B. P. 738, Beyrouth (Liban):

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

«Հայրենիքէն հեռու» ներկայացման առթիւ կազմակերպիչները յօդուած մը հրատարակած էին «Յառաջ»ի մէջ, բեմադրութեան ձախորդութեան իբրեւ մէկ պատճառ իմ անձս մատնանշելով: Նոյն տողերուն մէջ կ'ամբաստանէին զիս իբրեւ դերակատար մը որ իր դերը չէր սորված եւն.:

Կը փութամ ճշդել այդ սխալ վերագրումները.

Ա.—Դերս շատ լաւ պատրաստած էի և ատոր իբրեւ ապացոյց, կը յայտնեմ թէ յուշարարի պակասին պատճառով առաջին արարի երկար բաժինս կատարեցի անգիր, բնագիրը ճշդութեամբ յարգելով:

Բ.— Եթէ Թատերախաղը ձախողեցնելու նպատակներ ունենայի, չէի դներ մասնաւոր ջանք, արժեցնելու համար հեղինակին տողերը: Ապացոյց՝ երկրորդ արարի վերջաւորութեան ելքս, որ արժանացաւ գոռ ծափերու, պահած ըլլալուս համար բնագրին կատարեալ ոգին:

Գ.— Առաջին արարին մէջ ապօրինի ելքիս պատճառն էր բեմադրութեան տկարութիւնը, որովհետեւ խօսակիցս զիս մատնած էր դժուարին կացութեան մը, իր դերը սորված չըլլալու աններելի պատճառով: Ելքս, սակայն, իմ դերասանի հասկացողութեամբ կը հաւատամ թէ Թատերախաղին արժէքէն ոչինչ կը պակսեցնէր եւ կը ծառայէր միայն զիս ազատելու բեմական անյարմար կացութենէ մը: —Դերասան Գ. Տէրվիշեան

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամ Ընկերութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Տիրան Օհաննէսեանէ 500 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏՕՆԷԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ETAB. ZAREH
ԿՕՇԻԿԻ վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյք, ՄՈՐԹ ԵՒ ԿԱՇԻ, 348 rue des Pyrenées, Paris (20): Հեռ. Men. 69-86:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Մայիս 28ը Փարիզի մէջ

ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Վարդան Ենթակոմիտէի Թաղապետութեան սրահին մէջ, կիրակի, 9 Յունիս, կէս օրէն վերջ, 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 1 Յունիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կը բանախօսէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ Մայիս 28ը կը տօնուի Մայիս 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ, նախագահութեամբ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՔԻՐԱՋԵԱՆԻ:

Կը խօսին ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ M. ALEXANDRE BOISSIEU, շրջանին ընկերվարական քարտուղարը:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի, մասնակցութեամբ, Նոր Սերունդի Վարդգէս խումբի եւ Հ. Կ. Խաչի սանուհիներուն: Յունիս 2, կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3ին Սալ Ժան տ'Արքի սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կենդանի պատկեր մը եւ ուրիշ անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ, ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ երկուշաբթի 27 Մայիս, ժամը 8.30ին: Կը խօսի ԱՐՇԱԿ ՋՕՊԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ Անգլիր դպրութիւն (Շար.):

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը այց մը կը կազմակերպէ այս կիրակի, 26 Մայիս Հ. Յ. Դ. Թանգարանը: Ժամադրավայր Gare du Nord, ժամը 2ին կառախումբ ժամը 2.25, իջնել Enghien les Bains:

ԻՍԻԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը Մայիս 27ին ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցը:

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղը հանդէսով մը կը տօնէ Համբարձման Տօնի աւանդական «վիճակը» Մայիս 30ին, ժամը 4ին մանկապարտէզին սրահը, Rue des Trois Champtiers: Մուտք 30 ֆրանք:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Բարդէն Սիւնի»ի պասքէթ – պօլի խումբին մըրցումները՝ այս շաբաթ, իրիկուան ժամը 8ին, էլիզէ Ռէգլիեի մարզասրահին մէջ: Ա. խումբը A.S. P. T. T.ի դէմ — Բ. խումբը Etoile Montandի դէմ, որ Loire նահանգի առաջինն է: Մուտք 10 ֆրանք:

Դերասան Քինը Փարիզի մէջ

Ֆ.Ա.Ը.Մ. ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ կը ներկայացնէ Ք Ի Ն Ը մասնակցութեամբ դերասան Շահխաթունիի, բեմադրութիւն Տիկին Աննա Բուղաղեանի, կիրակի 26 Մայիսին, ժամը 3ին Centre Marcelin Berthelot, 28bis rue St. Dominique, métro Invalides: Տոմսերը սովորական վայրերը:

LEILA BEDERKHAN, քիւրտ պարուհին եւ իր խումբը Մայիս 27էն սկսեալ ամէն երկուշաբթի ժամը 21ին, 15 Ave. Montaigne: Նոր ստեղծագործութիւններ՝ մասնակցութեամբ Ondes Martenotի:

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ, նախաձեռնութեամբ Սէն Լուի (Մարսէյլ) կրթական յանձնախումբին, այս կիրակի իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Գազա Իթալիա չքեղ սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Սերոբեան, Այրի Տիկին Նոյեմզար Ջաւուշեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Դաւիթեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով մասնակից եղան իրենց սուգին, Օր. ՄԵԼԻՆԷ ՍԻԼՎԻԷԹ ՍԵՐՈԲԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի ենթամասնաճիւղը (1000) հազար Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին, Վարանդեանի գերեզմանին այցելութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes et Jeunes - Gens
Ets. BOYADJIAN
6, RUE MULET, LYON

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925
R. C. S. 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆԵ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Samedi 25 MAI 1946 Շաբաթ 25 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4709-Նոր շրջան թիւ 348 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՈՒՄ

Ահաւոր հարցում մը պիտի ընէ միշտ Հայը ինք իրեն.— ինչո՞ւ եղաւ Ապրիլ 24ը: Երկրորդ հարցում մը պիտի հետեւի անոր իսկոյն.— կարելի չէ՞ր խուսափիլ արդեօք այդ ահաւոր սպանդէն: Այս հարցումները պիտի չարչրկեն հայութեան միտքը, իր բովանդակ պատմութեան ընթացքին: Պիտի կրնա՞նք պատասխան գտնել.— չենք գիտեր: Բայց, գտնենք կամ ոչ, ահռելի իրողութենէն ոչինչ կը փոխուի. անիկա կը մնայ անմարդկային ու աննախընթաց մարդկային պատմութեան մէջ: Քստմնելի ոճիր մը, որ ոչ մէկ կերպով կարելի է բացատրել, մեղմացնելու դիտումով:

Համաշխարհային պատմութեան մէջ ոճիրներ շատ գործուած են, հաւաքական սպանդներ շատ սարքուած, բայց ոչ մէկ արձանագրութեան կարելի չէ հանդիպիլ, որ դար հաստատելու թէ ազգի մը մէկ երրորդը ջարդուած է սադայելական բոլոր միջոցներով եւ այնքան կարճ ժամանակի մէջ: Ի՞նչ պիտի ըսէինք եւ մարդկութիւնը ի՞նչպէս պիտի բացատրէր, եթէ ոճրագործ պետութիւն մը, զարհուրելի կատաղութեամբ մը կոտորէր, օրինակի համար, 13 միլիոն Ֆրանսացի, 20 միլիոն Գերմանացի, 15 միլիոն Բրիտանացի բնակչութիւն, մէկ երրորդը ամէն մէկուն: Ոչ միայն կոտորէր, այլեւ քարուքանդ ընէր անոնց հայրենիքը, դարերու անոնց ստեղծագործութիւնը, տնտեսութիւնը, մշակոյթը, ստեղծագործական բովանդակ ճիգն ու արդիւնքը: Մարդկութեան խիղճը պիտի ըմբոստանար անշուշտ, պատմութիւնը պիտի պայթէր, որովհետեւ նման ոճիր աներեւակայելի է:

Բայց, եղաւ, գործուեցաւ նման ոճիր, 1915ին, Հայաստան աշխարհին մէջ եւ Հայուն հանդէպ, եւ գործուեցաւ աւելի ահաւոր չափով, որովհետեւ Հայուն համար մէկ երրորդը այն չէ, ինչ որ յիշուած մեծ ժողովուրդներուն համար եւ որովհետեւ Հայուն հայրենիքը կործանեցաւ, ամայացաւ ու դարձաւ աւերակներու շեղջակոյտ: Եղաւ այսպէս, մեր օրերուն ու մեր աչքերուն առջեւ, եւ քաղաքակիրթ մարդկութիւնը լուռ մնաց, պատմութիւնը չպատռուեցաւ եւ աշխարհ լռեց, կէս մը հաւատաց ու կէս մը չհաւատաց, վրդովուեցան քանի մը գաղափարապաշտ խիղճեր ու մոռցուեցաւ ամէն բան ....

Դատապարտուեցաւ ոճրագործը պահ մը, յետոյ պատուուեցաւ, ու այսպէս ալ կը շարունակուի, մինչեւ արթննայ մարդկութեան խիղճը ու արդարութեան ձեռքը գործէ: Թողունք սակայն պատմութեան ընթացքը, հարցնելու համար թէ արդեօք Հայուն սխալո՞վ է որ գործուեցաւ այդ ահռելի ոճիրը: Անիմաստ հարցում, որովհետեւ ազգերը պիտի գործեն միշտ նման «սխալներ», որքան ատեն որ կ'ուզեն ազգ մնալ, կ'ուզեն պահել իրենց ցեղային կերպարանքը, իրենց ինքնատիպութիւնը:

Սխա՞լ գործեց Հայը, երբ կեանքի ապահովութիւն պահանջեց, երբ ուզեց որ իր ինչքը, իր աշխատանքի արդիւնքը չյափշտակուին եւ ուզեց վերջապէս՝ որ պաշտպանուի իր պատիւը, ազատութիւն ունենայ իր հողին վրայ խաղաղօրէն աշխատելու եւ զարգանալու: Հզօր էր հոգիով, թէեւ տկար մարմինով, թշնամիի մը դէմ, որ հակառակ պատկերով կը ներկայանար եւ ունէր այն ոճրային պատրանքը, թէ մարմինը խորտակելով կրնար խորտակել հոգին ալ:

Վրիպեցաւ: Վիրաւորեց Հայը, մահացու հարուածով ու կատաղութեամբ, բայց չհասաւ իր նպատակին: Վրիպեցաւ, որովհետեւ այնպէս կարծեց թէ ֆիզիքական ոյժը ամէն բան էր: Կեանքը ցոյց տուաւ, թէ այդպէս չէր: Այս պատերազմն իսկ չապացուցա՞ւ թէ ֆիզիքական ինչ վիթխարի ոյժեր խորտակուեցան ու փշուր փշուր եղան, նաեւ՞ այն պատճառով՝ որ բիրտ ոյժը պաշտամունքի առարկայ եղած էր եւ ստորադնահատուած հոգեկանն ու անշօշափելին: Ազգերը բիրտ ուժով չեն ապրիր սակայն, ոչ ալ կրնան մեռնիլ կամ մեռցուիլ: Հայը գիտէր այս ճշմարտութիւնը, մէկէ աւելի անգամներ հաստատած ըլլալով զայն հազարամեակներու իր պատմութեան ընթացքին: Հոգեկան ուժով ապրած էր ան, հաւատքով յաղթահարած ժամանակներու ամենամռայլ փորձութիւններուն եւ ցեղային կամքով դիմադրած դուրսէն եկած հարուածներուն: Անիկա, իր պատմութեան արշալոյսին իսկ, ազատութեան համար պայքարած էր բիրտ ուժին դէմ, ստեղծագործելով իր Նահապետը դիւցազնական ոգիով, Վարդանանցը նոյն ոգիին ու նոյն հաւատքին պոռթկումն եղած էր, յետագայ դարերու ազատագրական շարժումները, հերոսական փաղանգներու կողմէ մղուած, նոյն խառնուածքը կը լուսաբանէին, Հայ Յեղափոխութիւնը, իր աննման ֆետայիներովն ու գաղափարական մարտիկներովը, նոյն հրաշքը կը ստեղծէր: Հայոց պատմութեան էջերը դիւցազնական, ազգաշունչ հովերով դարձեր էին դարէ դար եւ Հայը փոր մը հացի համար չէր կրնար հրաժարիլ իր ազգային գաղափարականներէն, իր հայրենիքէն ու ըղձանքներէն, արդար ու մարդկային:

Բաւակա՞ն չէր միայն այս խառնուածքը, որպէսզի դարաւոր ոսոխը խռովէր իր ծրագիրներուն մէջ, որպէսզի վտանգուած զգար ինքզինքը իր յափշտակութիւններուն մէջ: Որպէսզի Ապրիլ 24ի ոճիրը գործէր ան, միանգամ ընդ միշտ ազատուելու համար անկէ:

Գործուեցաւ ոճիրը, ինկաւ մէկ միլիոնը, բայց մնացին անոնց ծիլերն ու արմատները: Ու այսօր, երեք տասնամեակ ետք մեծցած են անոնք, ծաղկած եւ պահանջատէր իրենց ժառանգութեան, նիւթական թէ հոգեկան: Տէր են իրենց իրաւունքներուն եւ տէր ջարդուած զանգուածներու երազներուն: Ոտքի են, հայրենիք ունին, բայց կը պահանջեն ամբողջացումը անոր, կը պահանջեն ամբողջացումը կէս մնացած երազներու, որոնք մեր սրտերուն մէջն են ու մեր կեանքին խառնուած:

(Խմբագրական «ՑՈՒՍԱԲԵՐ»ի)

Ներգաղթի մասին

ԽՄԲ.— Վերջերս Գահիրէ հասած է Պ. Գուրգէն Տահնազարեան, իբրեւ պաշտօնեայ խորհրդային դեսպանատան: Արեւ (ռամկավար) այս առթիւ տեսակցութիւն մը ունեցած է անոր հետ, ներգաղթի մասին (Երեւան կը գտնուէր Մարտին).

— Ձեր կարծիքով, ե՞րբ կը սկսի ներգաղթը նաեւ եգիպտահայութեան համար: Հոս ալ, հասկնալի է, կան մեծ բազմութիւններ որոնք անհամբեր են օր առաջ իրենց առջեւ բացուած տեսնելու հայրենիքի դռները:

— Իմ կարծիքով, եգիպտահայութեան հերթը պիտի գայ յառաջիկայ տարի, 1947 թուին: Պէտք է, որպէս հայ մամուլ, մեր հայրենակիցներուն հասկցնէք թէ ներգաղթը ցանկութեան հարց չէ միայն, այլեւ կարելիութեանց (ընդգծումը «Արեւինն» է. Ծ. Խ.). այլ խօսքով՝ անհրաժեշտ է, նախ քան մեծ դանգուածներ տեղափոխելը, ստեղծել բնակարանային յարմարութիւններ, նախապատրաստել ներգաղթողներուն համար աշխատանքի եւ այլ հնարաւորութիւններ: Պէտք է ուրեմն քիչ մը եւս համբերել եւ սպասել:

— Չէ՞ք կարծեր թէ ժամանակ շահած ըլլալու համար այժմէն կարելի է սկսիլ նախապատրաստական աշխատութիւններու, այսինքն՝ արձանագրութիւններու:

— Այդ մասին տրամադրութիւններ կան, բայց դեռ ոչ՝ որոշում: Իսկ այն պարագային ուր որոշուի աշխատութեանց սկսումը, իմ կարծիքով պէտք է մէկ որոշ մարմին զբաղուի ներգաղթի արձանագրութիւններով, օրինակ՝ Եգիպտահայ Ազգ. Խորհուրդը, կամ ներգաղթի ընդհ. կոմիտէ մը եւ ոչ՝ մէկէ աւելի անձեր եւ մարմիններ մէջտեղ իյնան եւ երեւալու համար տեսակ մը մրցակցութիւններ կատարեն: Արձանագրութիւնները եւ բուն իսկ ներգաղթը այնքան լուրջ եւ բազմապիսի նկատումներու կապուած հարց է, որ կարելի կայ անպայման գործելու միացեալ ուժերով, (ընդգծումները մերն են, Ծ. Խ.), Առաջնորդարանի բարոյական աջակցութեամբ եւ բարեսիրական միութիւններու նիւթական օժանդակութեամբ: Այս պարագան եւս ձեր թերթի միջոցաւ հասկցուցէք մեր հայրենակիցներուն, եթէ յարմար կը տեսնէք եւ եթէ համաձայն էք, ի հարկէ:

— Ներգաղթի կապուած կան եւ յարակից հարցեր: Մեր ներգաղթել ցանկացող հայրենակիցները կ'ուզեն հարկաւ գիտնալ թէ ի՞նչ կարող են տանիլ միասին — կարասիք, մեքենաներ, աշխատանքի գործիքներ, իրենց խնայողութիւնները եւն.: Այս մասին լուսաբանութիւններու մեծ պահանջ կայ:

— Հասկնալի է, բայց, իմ կարծիքով, կանխահաս է առ այժմ այդ մասին յայտարարութիւն ընել: (25 Ապրիլ):

ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐԸ ԹՐԱԿԻԱՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

Պոլսէն կը հեռագրեն Մայիս 23 թուականով. — Այսօր լուր առնուեցաւ թէ Թուրքիա հրահանգած է Սոֆիայի դեսպանին անմիջական բացատրութիւն պահանջել Պուլկարիոյ վարչապետ գնդ. Կիմոն Կէորկիեւի այն յայտարարութեան մասին որ կ'ըսէր թէ Թրակիան պէտք է Պուլկարիոյ վերադարձուի, իբրեւ ապացոյց բարեկամական յարաբերութեանց:

Կ'ըսուի թէ քսան հազարի չափ Պուլկարներ, բնիկ Թրակիացի, յուշագիր մը ուղղած են պուլկարական կառավարութեան, խնդրելով վերադարձնել այդ հողերը որոնք կորսուեցան պալքանեան պատերազմին ատեն, աւելի քան 30 տարի առաջ: (Էտիրնէ եւն.):

Թուրքերէն «Թանին» թերթը, որ յաճախ կառավարութեան տեսակէտները կ'արտայայտէ, կը գրէ այս առթիւ.— «Եթէ Պուլկարները պնդեն այս պահանջներուն վրայ, մենք չենք որ պիտի կորսնցնենք: Մէկ միլիոն թուրք զինուորներու արիւնը եւ հոգիները արդարութիւն պիտի պահանջեն իրենցմէ: Պուլկարիա ոչ արեւմտեան, ոչ ալ արեւելեան Թրակիոյ երեսը պիտի տեսնէ»:

Արաբներն ալ կը սպառնան

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն.— Մինչ պատրաստութիւններ կը տեսնուին արաբական եօթը պետութեանց համագումարին առթիւ որ տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի օր, նախագահութեամբ Եգիպտոսի թագաւորին, Ճէմալ Հիւսէյնի, Արաբական Գերագոյն Խորհուրդին նախագահը, յայտարարեց թէ Արաբները ի հարկին զինու զօրութեան պիտի դիմեն, որպէսզի խափանեն անգլօամերիկեան ծրագրին գործադրութիւնը Պաղեստինի մէջ: Աւելցուց թէ «ստորերկրեայ բանակ մը» կը կազմակերպուի ամբողջ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, պատրաստ՝ սահմանը անցնելու եւ օգնելու Պաղեստինի Արաբներուն: «Անոնք Պաղեստին պիտի երթան նոյնիսկ հակառակ իրենց կառավարութեանց կամքին: Մենք պիտի կռուինք մինչեւ վերջին մարդը»:

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յանկարծ ընդհատուեցան անգլեւեգիպտական բանակցութիւնները, որոնք այնքան բարեյոյս կ'երեւային, երկու շաբաթ առաջ, երբ Լոնտոն կը խոստանար պարպել բրիտանական զօրքը: Անգլիական պատուիրակութեան նախագահը Եչ. օր վերջին փորձ մը կատարեց, համոզելու համար Եգիպտացիները թէ երկու պետութեանց շահը կը պահանջէ վերահաստատել 1936ի զինակցութիւնը, «որ նշանակալից արդիւնքներ տուաւ պատերազմի ընթացքին»: Այս փորձն ալ ձախողեցաւ: Եգիպտացիները նորէն յուսախաբութեան մատնուած են, իմանալով Անգլիոյ խորհրդարանին եւ մամուլին մէջ կատարուած վիճաբանութիւնները, որոնք բացորոշապէս կ'ապացուցանեն թէ Մեծն Բրիտանիա կ'ուզէ պահել իր ռազմագիտական դիրքերը, Նեղոսի եւ Սուէզի վրայ, յանուն իր կայսրութեան ապահովութեան: Եգիպտացիները բացարձակապէս անկարելի կը գտնեն 1936ի նման զինակցութիւն մը: Անոնք տրամադիր են ընդունելու միայն պաշտպանողական զինակցութիւն մը, համաձայն Միացեալ Ազգերու դաշինքին: Հետեւաբար չեն ուզեր որ բրիտանական զօրքը գրաւէ եգիպտական հողը պատերազմի վտանգի մը կամ միջազգային բարդութեան մը պարագային: Անոնք պատրաստ են խարիսխներ տրամադրելու միայն այն ատեն երբ իրապէս նախայարձակում կատարուի, եւ համաձայն Ապահովութեան Խորհուրդի որոշումներուն:

Անհամաձայնութիւն ծագած է նաեւ անգլ. զօրքի հեռացման պայմանաժամի մասին: Եգիպտոս կ'ուզէ որ պարպումը վերջանայ մէկ տարիէն. իսկ Անգլիոյ մասնագէտները անհրաժեշտ կը գտնեն չորս - հինգ տարուան պայմանաժամ մը, աստիճանաբար լրացնելու համար պարպումը:

Այժմ խնդիրը կը քննուի Լոնտոնի մէջ, որոշելու համար թէ կարելի՞ է նոր զիջումներ ընել:

× Իր յաղթանակէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Անգլիոյ աշխատաւորական կառավարութիւնը պարտուեցաւ Լորտերու ժողովին մէջ, օրինագծի մը քննութեան առթիւ: Օրինագիծը մերժուեցաւ 13ի դէմ 65 ձայնով:

Ձախերու մենամարտը

Պայքարը կը սաստկանայ ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց միջեւ, Յունիս 2ի ընտրութեանց առթիւ: Ներքին նախարար Պ. Թրոքէր (ընկերվարական) առջի օր ճառ մը խօսելով Մուլէնի մէջ, խստօրէն քննադատեց համայնավարները եւ դիտել տուաւ թէ Մորիս Թորէզ իրաւունք չունէր բանակը լքելու: «Պետ մը պէտք չէ գլուխն առնէ երթայ, երբ իր զինուորները վտանգի մէջ են: Որ եւ է բաղդատութիւն կարելի չէ ընել Թորէզի եւ զօր. տը Կոլի ընթացքին միջեւ»: Յետոյ յիշեց 1939 օգոստոս 23ի գերմանեւխորհրդային դաշինքը, «որ ապշութեան մատնեց

Ի՞նչ շահեցանք եւ ինչո՞ւ կը տօնենք Մայիս 28ը

Հպարտութեամբ պէտք յիշէ ամէն մի Հայ այս պատմական տօնը, որովհետեւ հայ պետականութեան եւ հայ հայրենիքի գաղափարի յաղթանակի տօնն է։ Այս ուրեմն, իբրեւ գործ եւ իբրեւ գաղափար, համազգային եւ համահայկական տօն է Մայիս 28ը։

Եթէ 1918ի Մայիսեան մռայլ օրերուն, անիծեալ Թուրքին երազը իրականանար, այս օրուան Հայաստանը չէինք ունենալ։ Թուրքին արիւնոտ ծրագիրը Սարտարապատի, Բաշ Աբարանի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտներուն մէջ, ջուրը ինկաւ։ Մարդկային բոլոր պայքարները եւ տեւական աբիւնալի պատերազմները տեղի են ունեցել եւ տեղի կ'ունենան միշտ, յանուն սեփական հայրենիքի, թէեւ տարբեր նշանաբաններով ու տարբեր ճանապարհներով։ Ոչ մէկ գաղափար եւ ոչ մէկ վարդապետութիւն այնքան մեծ զոհաբերութիւն չէ պահանջած, որքան սեփական հայրենիքի գաղափարը։ Այդպէս է եղել բոլոր մեծ ու փոքր ժողովուրդներու մէջ, այդպէս է եղել եւ հայ ժողովուրդի պատմութեան ընթացքին։

Եթէ երկար դարերու ընթացքին հայ ժողովուրդը իր փոթորկալից եւ արիւնոտ պայքարին ու յամառ աշխատանքին մէջ, չէ կորուսած իր աւանդութիւնները, իր լեզուն եւ մշակոյթը, պատճառը այն է որ միշտ կառչած է եղել հայրենիքի գաղափարին։ Սեփական հայրենիք ունենալու գաղափարը, միշտ ամուր նստած է եղել հայ մարդու սրտին ու մտքին մէջ։ Ան միշտ հաւատքով է դիտել դէպի ապագան, օրին մէկը վերստին տիրանալու իր պապենական ժառանգութեան եւ իր կորցրած սեփական հայրենիքին։ Հայը իր ուսերուն վրայ կրած է ու տեսած, որ ազգերը իրենց սեփական հայրենիքին մէջն է, որ կը բարգաւաճին տնտեսապէս, ֆիզիքապէս եւ իրենց մշակոյթով։ Թափառական ու աստանդական եւ անհայրենիք, սարկամիտ ժողովուրդները կորսուած են ու փոշիացած պատմութեան մէջ։ Ատոր համար սեփական հայրենիքի գաղափարը ինչպէս բոլոր ժողովուրդներու պատմութեան մէջ, աւելի եւս հայ ժողովրդի արիւնոտ պատմութեան մէջ, հանդիսացած է իբրեւ յոյսի եւ լոյսի ջահ։

Ի՞նչ պիտի լինէր մեր վիճակը, եթէ մայիսեան պատմական ու անհաւասար դիւցազնամարտին մէջ, հիմը չդրուէր մեր պետականութեան եւ մեր սեփական ու հարազատ հայրենիքին։ Ու ի՞նչ պիտի լինէր մեր վիճակը, եթէ Հայը պարտուէր Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի ճակատամարտներուն մէջ եւ դաժան Թուրքը յաջողէր մտնել Երեւան, ինչպէս կարողացաւ մտնել Վասպուրական, Տարօն եւ Կարին։ Կարծես այդ օրերուն հայ ազատամարտի պատմութեան վերջին խօսքն էր որ կը հնչէր Արարատեան դաշտի ահեղ կռիւներու մէջ.— «Թուրքը ջարդուած է եւ կը նահանջէ անկանոն։

Վեց դար առաջ, Կիլիկիոյ բարձունքներուն վրայ, հայ պետականութեան եւ սեփական հայրենիքի մարած ճրագն էր որ պիտի վառէր Արարատեան դաշտին վրայ, Ախուրեանի եւ Հրազդանի ափերուն։

Մեն մենակ այդ մռայլ օրերուն, Հայը կանգնած էր իր դարաւոր թշնամուն դէմ յանդիման։ Թուրքը կազմակերպուած լաւագոյն զօրաբանակներով, աւերելով ու բնաջնջելով Թրքահայաստանը, եկել հասել էր Արարատեան դաշտը, բնաջնջելու ու աւերելու համար միւս հայկական հատուածը, Կովկասահայաստանը,։ Մեզ լքած էին բոլորը... Մենք շրջապատուած էինք Թուրք եւ Թաթար ներքին եւ արտաքին թշնամիներով։ Մայիսի 5ին Խատիսեան եւ Քաջազնունի ճամբայ կ'իյնան դէպի Բաթում, վերջնական հաշտութիւն կնքելու Թուրքերուն հետ, համաձայն Բրեստ Լիտովսկի դաշնագրին որով Կարսի, Արտահանի եւ Օլթիի շրջանները իրենց կը պատկանէին։ Թուրքերը չէին գոհանար դրանով եւ կը պահանջէին Մայիսի 11ի նոր պահանջով, նաեւ Սուրմալուն, Շարուրը, Նախիջեւանը եւ Երեւանի, Լենինականի, (Ալեքպոլ) եւ Էջմիածնի գաւառներու մեծ մասը։ Միաժամանակ Թուրքերու գաղտնի թելադրութեամբ եւ պահանջով, մեր հարեւան Թաթար Ատրբէյջանը կը պահանջէր Ղարաբաղը, Զանգեզուրը, Դարալագեազը, Բասարգէչարը եւ Երեւան քաղաքը։ Հայ պատուիրակութիւնը մերժած ըլլալով այդ ծանր պահանջները, Մայիս 15ին Թուրքերը ընդհանուր յարձակողականի կ'անցնին։

Ահաւոր, ծանր ու ճակատագրական օրեր ... կենաց եւ մահու կռիւ։ Պէտք էր հաշտուիլ կամ մահուան հետ եւ կամ թէ վճռական, երկաթեայ կամքով դիմադրել արիւնածարաւ թշնամուն։ Կռիւները օրը օրին կը չարունակուէին։ Երեւանի բազմահազար միթինկին մէջ, Վանի Դաշնակցական Արամը կը մռնչէր ու կոչ կ'ուղղէր ժողովուրդին.—«Դէպի Սարդարապատ, Բաշ Աբարան եւ Ղարաքիլիսէ։ Եթէ այնտեղ պարտուինք, պէտք է ապգովին մեռնինք Երեւանի պատերուն տակ»։

Արամ, իր ճառերով ու երկաթեայ կամքով, մայիսեան այդ ճակատագրական վերջին օրերուն, հովիններու եւ սիրտերու զօրաշարժն էր որ կը ստեղծէր, փրկելու համար հայ ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութիւնը։ Ան սխալած չէր եւ հասած էր իր նպատակին։ Ահա թէ ինչ կը հեռագրէին կռուի տարբեր ճակատներից, Արամին.—

Գիշերուայ ժամը 10ին։ Թուրքերը ջարդուած կը նահանջեն խայտառակ կերպով։ Մեր զօրամասերը քայլ առ քայլ կը հետապնդեն նրանց։ Ոգեւորութիւնը աներեւակայելի է։

Գիշերուայ ժամը 12ին։ Բաշ Աբարանի ուղղութեամբ մեր զօրամասերը դիմեցին յարձակման եւ թշնամին դիրքերից դուրս հանեցին։ Մերոնք կը հետապնդեն նահանջող թշնամին, մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէ մեր զօրքերի մէջ։

Գիշերուայ ժամը 2ին։ Երեք օր տեւող մեծ կռիւը վերջացաւ թշնամիի համար ծանր պարտութեամբ, թշնամին անկարգ եւ շտապ կը նահանջէ։ Մեր ձիաւոր հեծելագունդը կը հետապնդէ թշնամին, մեծ կորուստներ պատճառելով։

Գիշերուայ ժամը 5ին։ Երջանիկ եմ հաղորդելու մեր քաջարի զօրքերի յաղթութեան մասին։ Մեր զօրքերը դիմեցին յարձակման, բոնելով թշնամիի աջ թեւը, յարձակումը վերջացաւ փայլուն յաջողութեամբ, թշնամին փախչում է հետապնդուելով մեր քաջարի զօրքերի կողմէ։

Եւ այս հերոսական, ճակատագրական, պատմական կռիւները, մեր սեփական միջոցներով ու մեր սեփական ոյժով, ցուցադրում էին հայ ժողովուրդի մարտական եւ բարոյական ուժին եւ անոր մեծ զոհաբերութեան, յանուն սեփական հայրենիքի եւ յանուն հայ ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութեան։ Հայ ժողովուրդը ըմբռնեց իր օրհասը մայիսեան օրերուն եւ ամենափայլուն ապացոյցը տուաւ իր կորովին եւ իր խոր գիտակցութեան։ Հայը, այդ պատմական յաղթանակով, ոչ միայն կը փրկէր իր ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութիւնը, այլեւ հիմը կը դնէր հայ պետականութեան, իր սեփական հայրենիքին մէջ։ Դիւցազնական այդ դիմադրութիւնն էր եւ յաղթանակը, որ Թուրքին ստիպեց ճանչնալ Հայաստանի գոյութիւնը։

Ահա թէ ի՞նչ շահեցանք եւ ինչո՞ւ կը տօնենք Մայիսի 28ը։

Մայիսի 28ի պատմական յայտարարութեամբ Թուրքը միաժամանակ չկարողացաւ գլուխ հանել իր մի ուրիշ երազը,— համաթուրանական գաղափարի իրագործումը, որովհետեւ եթէ Արարատեան դաշտում հայ բանակը եւ հայ ժողովուրդը պարտուէին, թերեւս տարբեր կարող էր լինել Կովկասի քաղաքական վիճակը։

Մայիս 28ի պատմական յայտարարութեամբ ձեռք բերուած փոքրիկ մեր հայրենիքը, կը հաստատուի ու կը ճանաչուի փաստօրէն, այն օրերուն մեծ պետութիւններու կողմէ, որին կը հետեւի 1920 Օգոստոս 10ին Սեվրի դաշնագիրը, Ուիլսոնեան սահմաններով, ստորագրուած Անգլիոյ, Ֆրանսիոյ, Իտալիոյ, Ճափոնի եւայլ պետութիւններու կողմէ։ Եւ այսօր, երբ յանուն միացեալ Հայաստանի, տենդագին աշխատանք կը կատարուի Երեւանէն մինչեւ Սան Ֆրանչիսկօ, բոլոր դիմումներուն ու աշխատանքներուն առանցքը կը կազմէ Սեվրի պատմական դաշնագիրը։

Մայիս 28ի յաղթական գաղափարի շուրջ, պէտք է խմբուի ամբողջ հայութիւնը, իբրեւ համազգային եւ համահայկական մեծ տօն։ Հայրենիքի գաղափարը վեր է ամէն ինչէ, մարդիկ կուգան ու կ'անցնին, բայց ազգերը իրենց պատմական մեծ տօներուն ու իտէալներուն հետ միշտ կը մնան, փոխանցելով սերունդէ սերունդ։ Հայոց արիւնոտ պատմութեան ապագայ պատմագիրը հպարտութեամբ է որ պիտի արձանագրէ Մայիսի 28ի պատմական յայտարարութիւնը եւ մայիսեան օրերու հերոսական դոյամարտը։

Փա՛ռք անոնց որ ստեղծեցին ու կերտեցին, իրենց արիւնով ու դիակներով, այդ Մեծ Օրը։

Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Անկախութեան տօնը

Հայոց Առաջին Հանրապետութեան հիմնադրութեան 28րդ տարեդարձն է այսօր, որ պիտի տօնուի բոլոր գաղութներու մէջ։Ամէն ուր որ Հայու բաբախուն սիրտ կայ դեռ։

Բոլո՛ր մեղադրանքները վերադարձնելով ու. նայնամիտ մեղադրողներուն, մենք կը տօնենք մեր հոգու բովանդակ հպարտութեամբ, որովհետեւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, երկար դարերու ստրկութենէ եւ ազատագրական պայքարներէ վերջ, առաջին անգամ, Հայ Հայրենիքին, Հայ մարդուն, հայ քրմատիպ լեռներուն եւ վարար գետերուն անկախութեան դրօշմը դրաւ։

Թուենք միայն այն հեռաւոր արձագանգները, զոր մեր հողմացրիւ ու տրտմաթախիծ բազմութիւնները լսեցին, առաջին անգամ, սարսուռով,— Հայաստանն անկախ։

Որքա՛ն անաղմուկ, յուզիչ դրուագներ ապրեցան անոնք, որ Մեծ Արհաւիրքէն վերջ, դեռ Թուրք բռնաւորի կրունկներուն տակ կը դտնուէին Պոլիս, Անատոլու, խլամական հարէմներու մթաստուեր պատերուն տակ, Թրքական զօրանոցներու վերապրող հայ սակաւաթիւ զինուորութեան մէջ եւ այլուր։ Բերնէ – բերան իրարու կը շշնջէին,— Լսեցի՞ր, իմացա՞ր... Հայաստանի անկախութիւնը... Սրբազան աղօթք մըն էր, որ կը բարձրանար անոնց տառապած կուրծքերէն։

Հապա՞ գաղթավայրերու հայութեան մէջ։ Ցնծութիւն էր, տօն ու տօնախմբութիւն։ Իրանէն Ամերիկա, Պալքաններէն Եւրոպա, Հնդկաստանէն Սուրիա անկախութեան հռչակումը դդլխիչ ձեւեր կ'առնէր։ Չէին հաւատար եւ իրականութեան չէին կրնար վերածել։ Եւ ահա արտասահման եկան հայ դեսպանները։ Ի՜նչ ջերմեռանդութեամբ կը մօտենային անոնց եւ ինչ խանդավառ ցոյցեր կ'ընէին, եւ որքան ազահութեամբ լուրեր կը քաղէին։

Իսկ բուն երկրին՝ Հայոց Աշխարհի՞ն մէջ ... Արարատեան դաշտի մուժ ու մշուշին մէջ Երեւանը տօնական զգեստ էր հագած։ Մեր հինաւուրց վանքերու հեծեծուն զանգակներու ղօղանջներուն տակ կը նուիրագործուէր Անկախութեան հռչակումը։

Առաջին տարեդարձն է։ Հոն են, Երեւանեան հրապարակին վրայ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, Նախարարները, զօրքը, հողագործն ու բանւորը, գաղթականն ու ջրկիրը, ուսուցիչն ու աշակերտը, ծերն ու մանուկը, բոլո՛րը, բոլո՛րը։ Հնչեց «Մեր Հայրենիք»ը, յուզումը պատեց բոլորը եւ ամէնքը ոտքի, կարծես աղօթքի էին կեցած Ազատութեան Աստուծուն առջեւ, եռագոյնի հպարտ ծփանքներուն տակ ...

Եւ այս բոլորը ի՜նչ պայմաններու տակ...

Խօսքը տանք մեր անմահ Կ. Զարեանին, քաղելով իր «Նաւը լերան վրայ» սքանչելի երկէն.—

— «... Այս երկու տարուայ ընթացքին ի՜նչե՛ր ապրեցանք...կծու, լեղի, թունաւոր եւ ոգեւորութիւններով լցուած տարիներ... հերոսական կռիւներ, հսկայական ճիգ ապրելու՝ իրաւունքի համար, անվերջանալի զոհեր..։ Ոչ մի ժողովուրդ այս պայմաններում աւելին չէր կարող տալ։ Կարծում էինք հասել ենք մեր նպատակին։ Ժողովել էինք մեր թշուառութիւնը, մեր գաղթականներին, մեր վէրքերը, մեր մալարիան, մեր բծաւոր տիֆը, մեր այրուած տները, մեր խրճիթները, մեր թոնիրները, մեր երկու զոյգ շոգեմեքենաները եւ տասը զոյգ մեր պլոկուած վագոնները, մեր հրաշալի բաղերը, մեր վսեմ լեռները, մեր ժայռերը, մեր մերկ ու լերկ անապատները եւ ասել էինք.— Դա մերն է, մենք դրանով բաւականանում ենք, թող մեզ հանգիստ թողնեն եւ մենք ամէն ինչ կը վերաշինենք ... »։

Մեր դաշտերը, մեր երգիքները եւ մեր այգիները կանանչ էին հագած։ Երկիրը կը վերաշինուէր։ Արցունքները կը չորնային։ Հայ բարբառը կը տիրապետէր զօրանոցներէն նախարարութիւն, ոստիկաններէն երկաթուղիի պաշտօնէութիւն։ Ամէն ինչ մերն էր, ամէն ինչ Հայ էր...

Այդպէս էր երէկ, այդպէս կ'ուզենք տեսնել այսօր եւ այդպէս կ'ուզենք տեսնել վաղը։

Հայութիւնը չմոռցաւ իր անկախութիւնը, այլ իր շառագոյն արիւնով օծեց զայն։ Վկայ՝ մեր ազատագրական անհնարին մարտնչումները, մեր բազմահազար թանկագին զոհերը։

Ամէն տարի մեր վտարանդի հոգիներէն ներս սարսուռ կը ցանէ այս տօնը եւ մեր սիրտերը կը լեցնէ յոյսով ու լոյսով։

Հայ ժողովուրդը կրնայ յայտարարել արդար հպարտութեամբ — Ես միշտ կամ եւ կ'ապրիմ։

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՌՈՒՍՏԱ ՄԿՐՏԻՉ

Մեր ճիւղաւորուած գերդաստանին ամէնէն մեծ տան ամէնէն երէցն էր ան։ Մէկը շատ քիչերէն որ կատարեալ մարդ կը կոչուի։

Շատոնց էր որ այրի էր, բայց չէր ուզած իր կեանքը թունաւորել, եւ կ'ապրէր իր զաւակներուն եւ թոռներուն հետ։ Երբ մեր գիւղին մէջ գիւղապետի ընտրութիւն կատարուէր, ո՞վ կար աւելի յարմար քան ինքը։ Ան կարգադրած էր շատ մը Թուրք եւ հայ կառավարական վէճեր։ Այդ պաշտօնը շատ հաճելի չէր թէեւ՝ բայց կը տանէր շատ խղճմտօրէն։ Անոր խօսքը կշիռ ունէր, իբրեւ լուրջ եւ բարի քրիստոնեայ։

Երբ «Սէֆէրպէրլիք»ը յայտարարուեցաւ, ան իր պաշտօնին գլուխն էր։ Ո՞վ կար աւելի յարմար մարդ քան ինքը՝ գոհացնելու համար զինուորական իշխանութիւնը որ օրէ օր աւելի ամբարտաւան եւ պահանջկոտ կը դառնար։ Ան արցունքոտ աչքերով կը դիտէր հայ երիտասարդութիւնը որ իրարու ետեւէ զինուոր կ'երթար առանց վերադարձի.

Օր մըն ալ հաւաքեցին գիւղացին եւ չորս կողմի գիւղացիները եւ զինքն ալ անոնց կարգին տարին սպանդանոց։ Թուրքը մահուան մէջ իսկ անոր չխնայեց։ Իր մեծ որդին՝ Թովմասը դրին իր ծունկերուն վրայ, չարչարելով սպաննեցին, եւ ժամեր վերջն ալ դժբախտ հայրը։

Նորէն եւ նորէն Ապրիլեան սերունդին ուսերուն վրայ կը ծանրանայ լրջօրէն ուսումնասիրել մեր հայրերուն առաքինութիւններն ու զոհողութիւնները եւ փոխանցել նորագոյն սերունդին։

Մ. Գույումճեան

1918 Մայիս 28.— եւ 1920 Նոյեմբեր 29 1789 Յուլ. 14 եւ 1804 Մայիս 18

Առաջին զոյգ թուականները յիշեցուցին ինծի երկրորդ զոյգ թուականները :

1918 Մայիս 28.— Դարեւոր գերութենէ վերջ, հայ ազգը կը շարունակէ իր փառահեղ թուականներու շարքը՝ (Արտաշէս եւ Տիգրան) : Կը դառնայ ազատ ազգ կրկին, պարտադրելով ինքզինքը ոչ միայն իր տկար կամ զօրաւոր դրացիներուն, այլ եւ հզօր պետութիւններուն, որոնք բոլորն ալ կը ճանչնան ազատ եւ անկախ Հայաստանի հանրապետութիւնը :

Նոյեմբեր **29, 1920**.— Ամբողջ հզօր Ռուսիան համայնավար դառնալէն վերջ, կարելի չէր որ հարեւան փոքր պետութիւնները մնային անկախ : Ու այդ փքր պետութիւններուն կարգին, Հայաստան եւս իբրեւ պետութիւն խորհրդայնացաւ. Անոր պետութիւն տուած էր սակայն Մայիս 28ի յաղթանակը :

1789 Յուլիս **14**.— Դարեւոր պատերազմներէ, պարտութիւններէ, չուայլութիւններէ յոգնած Ֆրանսան յեղափոխութիւն կը յայտարարէ :

18 Մայիս **1804**.— Ու այդ յեղափոխութենէն է, որ կը բխի Ֆրանսայի հզօրագոյն պետութիւնը՝ Նափոլէոնեան կայսրութիւնը :

1804ի Ֆրանսան ալ մոռցաւ Յուլիս 14ը, եւ պանծացուց իր նոր կայսրութիւնը, որ սակայն շատ կարճատեւ եղաւ եւ քանի մը ձեւ ու դէմք փոխելէ վերջ, դարձաւ կրկին Յուլիս 14ի, իրեն տուած՝ «Եղբայրութեան, Հաւասարութեան եւ Անկախութեան» : Մինչեւ այսօր ալ ան է հզօր Ֆրանսան, հակառակ վերջին շատ ծանր հարուածներուն :

Ազգի մը պայծառ պատմութիւնը կարելի չէ ջնջել, այն ալ մանաւանդ այսպիսի անակնկալներով լի շրջանի մը մէջ, ուր հզօրներն անգամ այլեւս ապահով չեն իրենց հզօրութեան համար : (Յիշենք Գերմանիան եւ Իտալիան) : Բայց մոռնալ ու մանաւանդ նախատել իր ազգին անցեալ փառքերը՝ կը նշանակէ անխելքութիւն եւ ինքն իր անձին թշնամութիւն : Դժբախտաբար ապերախտութիւնը, դասալքութիւնը շատ մեծ տեղ կը գրաւեն մարդոց սրտերուն մէջ :

Երբ երեխային նոր պուպրիկ մը նուիրես, ան անխղճօրէն մէկ կողմ կը նետէ իր հին սիրական խաղալիկը եւ հեշտութեամբ կը յափշտակուի միայն նորով :

Օր մը կարդացած եմ ռամկավար մը, եւ եթէ չեմ սխալիր, նոյեմբերեան սիրահարի մը կողմէ գրուած՝ Արամեան ոտանաւորութեամբ, ուղղուած «Հայաստանին» : «Հայրենի տուն, հայրենի տուն, Արարատով սատուածամերձ» : Արցունք ինկաւ աչքերէս, երբ ընդգծեցի այս բառը, նուիրական մեր այս անունը :

Ո՞ւր է Արարատը աստուածամերձ, նոյեմբերեան Հայաստանին մաս կը կազմէ՞ ան :

Ըլլայ նոյնիսկ Նոյեմբեր 29ով, կամ նոր թուականով մը, թող ըլլայ վերջապէս Հայաստանը իրապէս Հայուն, բայց Արարատով միասին, որ Աստուծոյ օրհնութիւնը ըլլայ միշտ մեր վրայ եւ ըլլանք միշտ «Աստուածամերձ» : Մենք ունինք նաեւ դրահ,— Տոկունութիւնը հայկական :

Այո, տոկուն ենք եւ դիմացեր ենք շատ հարուածներու, շատ անիրաւութեանց, կը դիմանանք հիմա ու պիտի դիմանանք նաեւ բոլոր գալիքներուն, որովհետեւ ազգովին երգած ենք միշտ ու կ՚երգենք՝

— « Է՜յ ջան հայրենիք. քո հողին մեռնեմ, անգին հայրենիք :

Ա՜խ քիչ է, թէ որ մի կեանքով մեռնեմ.

Երնէկ ունենամ հազար ու մի կեանք, հազարն է պատանք քեզ մատաղ անեմ » :

Ազգին սրտէն են բխած այս խօսքերը թանկագին եւ ոչ բանաստեղծին միայն :

Ազգին հոգիին նկարն է ան եւ ոչ թէ միայն Իսահակեանին :

Կա՞յ, կրնա՞յ գոյութիւն ունենալ մէկ հայ անհատ, ինչ կուսակցութեան ալ պատկանի, որ չցանկայ ապրիլ յաւիտեան կանաչ արեւով ազատ հայրենիքի մէջ ու անուշ երգով, բարձր, դիլ հգովէ իր «ջան հայրենիքին ազատութիւնը » :

Քանի որ ցանկութիւնը նոյնն է, ինչո՞ւ տակաւին առիթներ ստեղծել իրար կոտրելու, եւ այն ալ զոյգ թուականներու համար որ ազգը կը ներկայացնեն :

Եթէ Մայիս 28ը եղած չըլլար, Նոյեմբեր 29ը չէր կրնար ծնիլ Հայաստանի մէջ, որովհետեւ Մայիս 28էն առաջ չկար Հայաստան, այնպէս ինչպէս կը հասկնանք մենք, բոլոր ազատատենչ անհատներս :

Մայիս 28ը պատմութեան անցած, մոռցուած թուական մը չէ :

Մայիս 28ը կայ ու կը մնայ, ու պիտի մնայ յաւիտեան, որովհետեւ ան միայն թուական մը չի ներկայացներ : Ան օր մը չէ : Ան մեր ազգին անկախութեան ոգին է. իսկ ոգիները անմահ են :

Ան ազգիս արեան պահանջն է ու ազգիս արիւնը դեռ չէ ցամքած եւ չի կրնար ցամքիլ : Ան ազգիս սրտին բաբախումն է, որ միշտ եւ ուժգին կը տրոփէ : Անունն է փոխեր ան, առժամեայ թէ՞ տեւական, այդ միայն ապագան կրնայ ըսել : Նոյեմբեր 29ը պաշտողները պիտի միշտ պաշտեն նաեւ Մայիս 28ը, ինչպէս Ֆրանսան կը յարգէ Յուլիս 14ը, եւ անոր կարգին իր փառքը կերտող բոլոր թուականները, առաւել եւս Նափոլէոնեան Մայիս 18ը : Եւ այդ հզօր կայսրութենէն վերջ, կրկին Ֆրանսան ընդունեց Յուլիս 14ը, եւ սաով է որ յաւերժացաւ :

Մեր Մեծ Տիգրանն ալ ինկաւ օր մը դժբախտ, բայց մենք միշտ հպարտութեամբ կը յիշենք զայն :

Մեր Արտաշէսն ալ «աւա՜ղ, փառացս անցաւորի» հառաչեց . բայց մենք կը յարգենք նաեւ իր պարտութիւնը մինչեւ հիմա :

Ուրեմն ինչո՞ւ անարգել Մայիս 28ը, եւ չտեսնել իրականութիւնը :

Մայիս **28**ը կայ ամէն մէկ Հայու սրտի մէջ :

Այս բանը մենէ չի կրնար խլել ոչ մէկ հզօր ազգ, մինչեւ արմատապէս չըջնջէ մեզ : Այդ չեն կրնար ընել, որովհետեւ՝ մերն է «Աստուածամերձ» Արարատը :

Գահիրէ

ԱՐՄԷՆ ՆԱՑԻՐԻ

ՄԱՅԻՍ 28

Նոր օրերո՛ւ Վահագն :
Ճաճանչափա՛յլ Մայի՛ս :
Արեգնածին պատանեակ :

Դուն մեր ցեղին է՛ն մեծ զուպարէն ծնար :

Քեզի համար մենք կէս առ կէս նահատակուեցանք : Քեզի ծնունդ տալու համար մենք դարերով դիր– երկունք կրեցինք :

Քու ծնունդդ տեսնելու համար մենք անհաւասար գոյամարտներ մղեցինք :

Քեզ աշխարհ բերելու համար մեր դարաւոր ոսոխին տասնին դէմ մէկով կռուեցանք մոլեգնօրէն :

Քեզ անպայման ունենալու համար մեր միակ ուխտն եղաւ «Ազատութիւն կամ մահ» :

Ի՛նչ հերոսներ, ի՛նչ մարտիկնե՛ր, տասնեակ տարիներով մահու եւ կենաց կռիւ մղեցին :

Ի՛նչ քաջեր, բիւրաւոր զինուորներ քու սիրոյդ, քու ծնունդիդ համար զոհուեցան :

Եւ, երկունքիդ վերջին վայրկեաններն էր ... : Անհամբեր ծնունդիդ կը սպասէինք արփաղեղ ու քաջազանգուր :

Սակայն, աւա՜ղ, բոլենին զարհուրելի ու մարդկային պատմութեան մէջ չտեսնուած սպանդ մը կազմակերպեց :

Մեր առաքինի ու աշխատասէր ցեղը կէս առ կէս բնաջնջուեցաւ : Թշնամին ամէնէն առաջ մեր միտքը անճիտեց, մեզ անտէր, անհովիւ թողելու եւ քեզ երկունքիդ մէջ խեղդելու համար :

Մեր բարի ու ազնիւ մայրերը իրենց բալիկներով Գողգոթայէ - Գողգոթա առաջնորդուեցան :

Մեր չինական հայրերը՝ լծվար, անպատմելի տառապանքներով անհետացուց մոնկոլ բորենին, քու հրաշափառ ծնունդը խափանելու համար :

Մեր եկեղեցիին ազատասէր հովիւները ինչպիսի խժդժութիւններով մեռցուցին, «Ազգիս Հայոց ազատութիւն» երգերը իրենց հետ թաղելու համար :

Մեր դողդոջուն մամիկներն անգամ իրենց կեանքերը տուին, իրենց նշխարանման չրթունքներուն վրայ փափսալով երկունքիդ աղօթքներն արդար ու անմեղ :

Վերջապէս, մենք առանց սեռի, առանց դաւանանքի խտրութեան զոհուեցանք, մեր կէսը տուինք, ո՛վ Մայիս, նոր օրերո՛ւ Վահագն, քեզ դարձեալ ունենալու համար նախահայրերուն պէս :

Եւ ահա, հակառակ Սեւձուք ոսոխին այդքան ճիւաղային արարքներուն, օր մըն ալ ողջունեցինք, տեսանք արեւշող Ծնունդդ :

Այդ անմոռանալի թուականը, **1918** Մայիս **28**:

Այդ օրը «Սիրանի – Գօտին» կամար կապեց Մասիսէն Արագած երեք անոյշ գոյներով : Ու վերջէն Աստուած պատգամեց ներշնչուած մեր հայրենիքին ոգիէն ... :

« — Հայե՜ր, Ծիրանի – Գօտին օր մը ալ աւելի հեռուները, մինչեւ Բզնունեաց – ծով, մինչեւ Տաւրոսեան շղթաները պիտի հասնի : Այդ օրը պիտի տեսնէք — ես կը հաւատամ, ձեր աննկուն կամքովն ու պողպատեայ բազուկներուն զարկովը :

Այդ օրը պիտի գայ, քիչ մը ուշ կամ կանուխ, բայց պիտի գայ անպայման :

Հայե՜ր, ամո՛ւր պահեցէք ձեր հաւատքը, այդ օրը պիտի գայ, ու երեք գոյնով Ծիածանը պիտի հասնի մինչեւ Տաւրոսի գագաթը :

Մի՛ մոռնաք Ծիրանի – Գօտիին երեք գոյներուն խորհուրդը.—

Կարմիրը ձեր մարտիրոս ցեղին թափած արիւնն է գետերով :

Կապոյտը ձեր աննման պայծառ երկինքն ու լեռներն են ծփծփուն, ծիծղուն :

Նարնջագոյնը ձեր յորձանուտ դաշտերն են ցորեանի, աշխարհահռչակ ծիրանն ու կոյս հողին ծոցը դտնուած դեղին մետաղները ...

Հայեր, ամո՛ւր կեցէք ու հաւատքո՛վ, ապագան ձերն է, գալիք սերունդներուն » ... :

ՋԱՐՄԷՆ

Կռուեցան եւ Յաղթեցին

Երզնկա, Կարին, Կարս եւ Երեւան : Ահա այն ճամբան՝ ուրկէ անցեր էր հայ զինուորը իր հետ բերելով պատկերը աւերակ քաղաքներուն, թափուր մնացած գիւղերու եւ ամայութեան ուրուականը Թրքահայաստանի : Թուրքը դեռ կուգար՝ իր ժանիքները սրած ու վերջին Հայը կլլելուախորժակով : Ապրիլեան եաթաղանը կը մօտենար Երեւանի դռներուն : Նահանջ, վհատութիւն ու սարսափ, վասնզի, Հայը իր պատմութեան ամէնէն սեւ ու մռայլ օրերը կ՚ապրէր,— Թրքահայաստանի դատարկումէն վերջ : Դուրսէն՝ օգնութիւն չկար, ինքը՝ զարնուած ու վիրաւոր, քայքայուած ու թշուառ՝ կ՚օրօրուէր անորոշ ճակատագրի մը ծանրութեան տակ :

Ու հոգիներու մէջ Տէր – Զօրը նստած, հայութիւնը կը փնտռէր յենարան մը, յոյս մը, վերջին լաստ մը իր գոյութիւնը փրկելու համար : Եւրոպան հեռու էր, Ռուսը կազմալոյծ եւ «դէպի տուն» կը վազէր, իսկ Թուրքը, մեր ցեղին արիւնը լակող հրէշը, կուգար մաքրելու հազարաւոր տարիներու կեանք ունեցող ժողովուրդի մը վերջին մնացորդը, լալահառաչ յուղարկաւորը :

— Այսօր վաղը հոս կ՚ըլլան ... :

— Մեզ պիտի ջարդեն :

— Նոր Տէր Զօ՜ր, նոր ջարդ ու փլուզում :

— Աստուած, դուն մեզի օգնական, ազատէ այս անգամ ալ : Ու փսփսուքներ՝ բերնէ բերան, շշուկներ՝ վախի եւ սարսափի : Կորած յոյսերուն երազներով Հայը կը գալարուէր իր տկար ու վիրաւոր մարմնով :

Անդին, Արարատեան դաշտին վրայ Մասիսը իր երկնասլաց կատարով կը դիտէր իր լանջերուն տակ տուայտող հայութեան չարչարանքը ու անխօս կը թաղուէր գիշերներու լուռ խորհուրդներուն մէջ :

— Մեզ պիտի ջարդեն ... : Եւ այս ուրուականը կ՚անցնէր Հայոց լեռներէն ու դաշտերէն, մուտք կը գործէր գիւղերու եւ աւաններու մէջ կծկուած հոգեթափ բազմութիւններու սրտերէն :

Աչքեր կային որ յոյսի ճամբայ փնտռեցին եւ յոյսը չտեսած՝ մարեցան : Հոգիներ կը մաշէին խարխլած տուներու պատուհաններու աղօտ լոյսին տակ : Հայը կը չարչարուէր իր բզքտուած հայրենիքին արիւնոտ հողերուն վրայ : Ու դարերու մութին մէջ կորսուած դոռ ձայն մը պոռթկաց եւ տարածուեցաւ վհերոտ հոգիներուն վրայ :

— Ասկէ անդին տէրիչ ճամբայ չունիս, հայ ժողովուրդ :

— Զէնք եւ կռիւ, հայրենիքի սահմաններուն վրայ : Գոռ ձայնը փոթորիկի նման սուրաց ու անցաւ, թմրած հոգիները երերուն դեռ մը պէս հոսանք տուին ու կորաքամակ ամբոխը մէջքը շլտկած՝ նայեցաւ վեր, Հայոց կապոյտ երկինքին ու ամպերուն մէջ թաղուած Արարատի վեհափառ հասակին : Արամը իր լայն ճակատը ուղղած բազմութեան՝ կը խօսէր հայրենիքի համար մղուելիք գոյամարտէն :

— « Մա՜հ կա՛մ ազատութիւն» ... Ու դաժան դէմքերով մարդիկ, զինուած ու փոշեթաթաւ երեսներով, սկսան շրջիլ յոյս փնտռող խուժանին մէջ, ոգի տալ թուլամորթներուն, խրախուսել անոնք որ «փախչելու» ճամբան կ՚որոնէին :— Զէնք առէք, զէնք, զէնք ... Լուրը տարածուեցաւ ամէն կողմ, աղքատ, բոպիկ մարդիկ խառնուած իրարու՝ լսեցին մարտակոչը, իրենց սիրտերը ուռած ու աչքերուն մէջ յոյսի լոյսը բռնած՝ ձգեցին տուն ու տեղ, կին ու զաւակ, հայր ու մայր, եւ ուղղուեցան դէպի ճակատ, դէպի Ծայիլ եւ Վէհիպ փաշաներու արիւնարբու բանակներուն դէմ յանդիման : Մայիսեան արեւին տակ, Արարատ կը դիտէր Հայոց վերջին գոյամարտը, ի խնդիր հայրենիքի եւ ազատութեան :

Թշնամին կանգ առաւ : Կրկին փորձեց, եւ փշրուած ակռաներով բռնեց փախուստի ճամբան : Հայ զինուորներ կրնկակոխ խուժեցին ու հասան թրքական բանակատեղին, յաղթութեան չեփորը ձայն առաւ ռազմադաշտին վրայ ու հովերուն հետ խառնուելով, հասաւ մինչեւ Երեւան : Ժողովուրդը ցնծաց, ուրախութեան արցունքներով համբուրեց հայրենի հողը, զգալով որ այդ հողը սրբացաւ քաջերու արիւնով, աղքատներու պաշտպանութեամբ : Հայը իր հայրենիքը վերագտաւ անցնելով արեան ծովերէ եւ մինակը մաքառելով անարդ ոսոխի մը բիրտ ուժերուն դէմ :

Երկրորդ Տէր – Զօրը անցեր էր :

Հայը իր վրէժը լուծեց եւ բաց ճակատով կանգնեցաւ աշխարհին առջեւ, յիշեցնելով իր գոյութիւնը, դարերու իր պատմութիւնը ու ապրելու իր յաւիտենականութիւնը : Ռազմադաշտին վրայ, հայ զինուորը ինկած էր մէկ նպատակի համար . — Հայրենիք եւ ազատութիւն : Թափուած արեան պղպջակներէն վերածնաւ հայրենիքը :

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԻ ՔԱՌՈՒՂԻԷՆ, պատմուածքներ : Գրեց՝ Տոքթ. Տ. Վարժապետեան, Պէյրութ, 1946 : Գին 70 եգ. դահեկան : Հասցէ .— B. P. 1326, Beyrouth (Liban) :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Եգիպտոսի հարցին առթիւ: Զըրչիլ մասնաւորապէս յարձակեցաւ վարչապետին եւ արտաքին նախարարին վրայ, ամերիկեան բացատրութիւններ պահանջելով բանակցութեանց մասին: Այս առթիւ ըսաւ թէ Եգիպտոսը պատերազմի սարսափներէն փրկուեցաւ շնորհիւ բրիտանական բանակներուն, օգտուելով 1936ի դաշնագրէն: Իր կարծիքով, ոչ Պաղեստինը, ոչ ալ Ափրիկեան Տրիպոլիսը կրնան բռնել Սուէզի ջրանցքին տեղը, կայսերական հաղորդակցութիւնները պաշտպանելու համար:

ՆԻՒՐԸՆԳԷՐԿԻ ԱՏԵԱՆԻՆ Մայիս 24ի նիստին մէջ հարցաքննուեցաւ Պալտուր ֆոն Շիրախ, հիթլէրական երիտասարդութեան առաջնորդը, 39 տարեկան, որ իր ձեռքին տակ ունէր աւելի քան հինգ միլիոն երիտասարդներ եւ պատանիներ: Ամբաստանեալը յայտարարեց թէ Աուշվիցի արգելարանը «ամենամեծ եւ ամենէն դժոխային սպանդանոցն էր պատմութեան մէջ, բայց ան որ այդ ոճիրներու հրամանները կը կատարէր, պարզ գործադրիչն էր, բուն մարդասպանը Հիթլէրն էր եւ Հիմլէրը: Բայց ես ալ յանցաւոր եմ որ գերման երիտասարդութեան սորվեցուցի հաւատալ այն մարդուն որ միլիոններ սպաննել կուտար»: Անգլիացի դատախազը նեղացուցիչ հարցումներ ուղղեց այս առթիւ, ամբաստանեալին մեղսակցութիւնն ապացուցանելու համար:

ՖՐԱՆՔԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ տնտեսական համաձայնութիւնը պիտի հրատարակուէր երէկ: Թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսա պիտի ստանայ 1.400-000.000 տոլար, իբրեւ դրամ եւ ապրանք:

ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ մեծապէս աւելցած էին վերջին օրերս, մեծ դժգոհութիւն պատճառելով: Հալի մեծաքանակ վաճառականները կը հաւաստեն թէ գիները պիտի զեղչուին երկուշաբթի օրէն սկսեալ: Իբրեւ թէ գիներու բարձրացման պատճառ եղած են անձրեւը եւ ցուրտերը:

ԱՏՐՃԱՆԱԿԸ խառնած առեն արկածով սպաննուեցաւ Նիւրընպէրկի խորհրդային դատախազներէն զօրավար մը, Զօրիա, 39 տարեկան:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը պատուիրած է Ռուշինկթընի դեսպանին՝ Հիւսէյին Ալայի որպէսզի յայտարարութիններ չընէ Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ, առանց կեդրոնէն հրահանգ ստանալու: Այս առթիւ կառավարութեան բանբերը կարդաց խորհրդային դեսպանատան մէկ զեկոյցը որ կ'ըսէ թէ կարմիր բանակը բոլորովին քաշուած է Իրանէն, , Մայիս 9ին:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ Արաբական Գերագոյն Խորհուրդը պահանջեց անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւններէն արաբական անկախ պետութիւն մը հաստատել Պաղեստինի մէջ եւ մերժեց ընդունիլ անգլեւամերիկեան յանձնաժողովին յանձնարարութիւնները: Այս յուշագրին յանձնումէն առաջ, Արաբական Կոմիտէն ազդարարած էր Մ. Նահանգներուն թէ իրենց շահերը պիտի վտանգուին Միջին Արեւելքի մէջ, եթէ չարունակեն ուժ տալ 100.000 Հրեաներու ներգաղթին:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ 25 տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, ոչ - Թուրքեր պիտի մըտնեն Հալքի թեկնածուներու ցանկերուն մէջ, քաղաքապետական ընտրութեանց առթիւ: Պոլսոյ մէջ թեկնածու նշանակուած են երկու Յոյներ, երկու Հայեր եւ երկու Հրեաներ:

115 ԹՈՆ ՈՍԿԻ կը գտնուի Զուիցերիոյ կեդրոնական դրամատան մէջ, յանձնուած՝ Լավալի կողմէ: Ֆրանսական կառավարութիւնը ետ կը պահանջէ զայն, բայց Զուիցերիա մերժած է:

13.000 ԳԻՐՔԵՐ ԱՐԳԻԼՈՒԵՑԱՆ Գերմանիոյ ռուսական շրջանին մէջ, ինչպէս եւ 1500 պարբերականներ, իբրեւ հիթլէրական, ֆաշական եւ հակաժողովրդավար: Արգիլուած են նաեւ հիթլէրական իշխանութեան օրով հրատարակուած դասագիրքերը, գրքոյկները եւն.:

ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Էմիրին թագադրութեան առթիւ, Ամման հաւաքուած են բազմաթիւ իշխաններ եւ կրօնապետներ, աշխարհի ամէն կողմերէն: — Իրաքի խնամակալը Լոնտոն պիտի երթայ, թագադրութենէն վերջը:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ ԿԱԽՈՒԵՑԱՒ Անտոն Պրունէր, որ ամբաստանուած էր թէ 50.000 Հրեաներ աքսորել տուած է:

ԼԵՀԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ մը Մոսկուա երթալով, ներկայացաւ Ստալինի եւ ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մէկ միլիառ տոլարի փոխառութիւն մը կ'ուզէ կնքել Մ. Նահանգներուն մէջ: Բանակցութիւններն սկսած են արդէն:

ՍՈՎԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ Աւստրիոյ մէջ: Կառավարութիւնը սախլողաբար օգնութիւն խնդրեց, դիտել տալով թէ եղած պաշարը չի բաւեր մարդ գլուխ 700 գոլ ապահովելու, ինչ որ սովամահութիւն կը նշանակէ: Օրապահիկը արդէն իջած է 950 գոլի եւ կացութիւնը աւելի պիտի ծանրանայ յունիսին: Շատ մը գործարաններ փակուած են, որովհետեւ բանուորները այլեւս չեն կրնար աշխատիլ, սնունդի պակասէն:

Մայիս 28ը Փարիզի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 29ին, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Petit Journalի մեծ սրահը, 21 rue Cadet. Métro: Cadet:

Կը նախագահէ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ (նախագահ Գաղթ. Խորհուրդի):

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

M. COTTEREAU եւ M. HENRI BARRÉ (S. F. I. O.)

եւ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Պ. ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ), Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ), Օր. ԱՃԷՄԵԱՆ (երգ), Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ եւ Զ. ԳԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), ԱՐՄԵՆԻԱ ՎԱՐԿԱԶ (պար): Պարերը կը վարէ ՌԱՏԻՈՅԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ, ղեկավարութեամբ Raymond Verneyի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ (Օր. Հերանոյշ Գափազեան):

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Ֆուայէ տիւ Թէատրը: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը խօսի՝ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ:

ՌՕՄԱՆԻ մէջ մայիս 30ին, իրիկուան ժամը 8ին, ընկերվարականներու սրահը:

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ Յունիս 2ին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ Յունիս 1 Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Chateau des Fleursի մէջ, 18 Bld. Michelet

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Կը պարէ Օր. Օտէթ Սիմոն, պարի փոքրիկ թագուհին: Ճոխ պիւֆէ:

LEILA BEDERKHAN, քիւրտ պարուհին եւ իր խումբը Մայիս 27էն սկսեալ ամէն երկուշաբթի ժամը 21ին, 15 Ave. Montaigne: Նոր ստեղծագործութիւններ՝ մասնակցութեամբ Ondes Martenotի:

SALLE GAVEAU, 45 RUE LA BOETIE

26 Մայիս, կիրակի ժամը 2.30ին, նուագահանդէս սենեակի երաժշտութեան (Musique de chambre), կազմակերպուած ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ կողմէ: Կը մասնակցին Իրիս Պիւլպիւլեան (երգ), Jeanine Cavard (դաշնակ), Roger Loewenguth (թաւջութակ), Marcelle Gaudais (ասւիզ), René Grujon (սրինգ): Յայտագրին մէջ՝ գործերը Տիգրանեանի, Կոմիտասի, Տէր Գրիգորեանի, Սպենդիարեանի, Պաքխենքի նւ Պախի, Պէրլիօզի, Մոցարտի, եւայլն: Տոմսերու համար դիմել Հրանտ Սամուէլի 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88-65 եւ Սապօնճեանի, 39 rue de Trévise, Pro. 05-91:

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղը հանդէսով մը կը տօնէ Համբարձման Տօնի աւանդական «վիճակը» Մայիս 30ին, ժամը 4ին մանկապարտէզին սրահը, Rue des Trois Champtiers: Մուտք 30 Ֆրանք:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍ 30ին նշանակուած է փոքրիկներու Հաղորդութեան օր: Ծնողները կը հրաւիրուին իրենց պզտիկները առաջնորդել Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ներկայ ըլլալու պատարագին, ժամը 10:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 9, կիրակի ժամը 20.30ին Salle d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna (métro Iéna, նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Տէր եւ Տիկին Մարմարեանի, Պ. Պ. Թոռունեանի եւ Շահումեանի:

Առաջին անգամ ըլլալով փարիզահայ հասարակութեան կը ներկայանայ Ազնաւուրեան ընտանիքը իր զաւակներով երգելու համար կովկասեան եւ Ֆրանսերէն երգեր: Երգախառն պատկերներ Սայաթ Նովայէն, Անուշէն, Սօս Վարդիթերէն, Աշուղ Ճիւանէն, Պերճ Պռօշեանէն, Իսահակեանէն, Թումանեանէն, Ռօշ եւ Ազնաւուր իրենց յօրինած երգերով: Երաժշտութիւնը կը ղեկավարէ Պ. Արա Պարթեւեանը:

Տոմսերը Ազնաւուրի մօտ, 22 rue Navarin, Paris (9):

ԳՈԳԻՆԻԱՅԷՆ (Յունաստան) Սերաստացի Տէր Տաճատ քահանայի աղջիկը Վարդանոյշ Ճիրանեան կը փնտռէ իր երկու աղջիկները Սիրանոյշ եւ Ազատուհի որոնք Զուիցերիայէն Ֆրանսա բերած են իրենց հօրեղբօր տղայ քով եւ հոն Սիրանոյշ ամուսնացած է: Պատերազմէն առաջ կը բնակէին Փարիզի Արուարձանները: Տեղեկացնել Տիկ. Տէր Յարութիւնեանի, 1 rue St. Médard, Epiney s)Seine:

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշեց նոր դրամ մը հանել Օգոստոս 1ին: Տոլարը տասը միլիոն փէնկօ կ'արժէ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Օր. ՄԱՏԼԷՆ ՋՊՈՒՔՃԵԱՆ
Պ. ՍԵՊՈՒՀ–ՍԷՐԺ ՉԻԹՃԵԱՆ
Նշանուած
Pavillon-sous-Bois 19 Մայիս 1946 Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ երկուշաբթի 27 Մայիս, ժամը 8.30ին: Կը խօսի ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ Անգիր դպրութիւն (Շար.):

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը այց մը կը կազմակերպէ այսօր կիր., 26 Մայիս Հ. Ց. Դ. Թանգարանը: Ժամադրավայր Gare du Nord, ժամը 2ին կառախումբ ժամը 2.25, իջնել Enghien les Bains:

Դիտասան Քինը Փարիզի մէջ

Ֆ.Ա.Ը.Մ. ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ կը ներկայացնէ ՔԻՆԸ մասնակցութեամբ դերասան Շահխաթունիի, բեմադրութիւն Տիկին Աննա Բուղաղեանի, կիրակի 26 Մայիսին, ժամը 3ին Centre Marcelin Berthelot, 28bis rue St. Dominique, métro Invalides: Տոմսերը սովորական վայրերը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ,
ՀԱ՛Յ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵ՛Ր

Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է նպարեղէնի մեծաքանակ վաճառանոց մը, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր միրգեր, Փխթաշ-վէրթ, Իզմիրի անկուտ չամիչ, պութար եւայլն:
Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրանքներու համար դիմել՝
PRODUITS ALIMENTAIRES (Gros-demi gros)
Importation directe
NAJARIAN & CASSABALIAN
12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

Կ'ՈՒԶՈՒԻ կօշկակարի (bottier) լաւ գործաւոր մը որ վստահ ըլլայ իր վարպետութեան վրայ: Գոհացուցիչ վարձատրութիւն, տեւական գործ: Դիմել Roupen Yemenidjianի Chausseur, 4 rue de la République, Tarare (Rhône), Tél. 453:

MEUBLES MODERNES
60 Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE

Բացուած է Վ. ՔԻՒՓԵԼԵԱՆի կահ-կարասիներու մեծ վաճառատունը: Խիստ մատչելի գիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրանոցի արդիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիներ: Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, թիկնաթոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ:

ETAB. ZAREH
ԿՕՇԻԿԻ վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյք, ՄՈՐԹ ԵՒ ԿԱՇԻ, 348 rue des Pyrenées, Paris (20): Հեռ. Men. 69-86:

MANUFACTURE de VÊTEMENTS
Hommes et Jeunes - Gens
Ets. BOYADJIAN
6, RUE MULET, LYON

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով
DOLINE ALCALINE
ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին:
Կեդրոնատեղի, 47 Rue Lafayette, Paris (9)

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՅԱՏՈՒԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Կերպասի, պատրաստ հագուստի Ալզասեան բամպակեղէններու, պօնթըրրիի մեծաքանակ վաճառում: Ապսպրանքները կ'ընդունուին նամակով եւ հեռախօսով՝ Վիէն 6-54:
ԴԻՄԵԼ Ն. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի
71bis Rue Boson, Vienne (Isère)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԻՏԷԱԼ (ԱՐԱՄ)
29 Rue Paganini, 29
NICE
Սկսած է յատուկ խոհարարի մը միջոցով խնամով պատրաստել Արեւելեան համեղ կերակուրներ
ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.284
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Dameme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Mardi 28 MAI 1946 Երեքշաբթի 28 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4711-Նոր շրջանի թիւ 350 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 3 ֆր.

Մ'ԱՅԻՍ 28

(ՀԱՏՈՒԱԾ)

Վերջին տասնամեակին մեր ժողովրդի ապրած պատմական օրերի մէջ 1918 թուի Մայիսի 20ից 28ը կը մնան որպէս դարագլուխ արիւնոտ փորձութիւնների եւ ծագող յոյսերի :

Թւում է թէ այս պատերազմի սկզբից, 1914 թուի վերջերից, մեր ժողովրդի ապրած թշուառութիւնների եւ յոյսերի իրար յաջորդող շարանը սղմուել ու թանձրացել էր մէկ կողմից Երեւանի տակ, հինաւուրց Արաքսի ափերին, ալեզարդ Մասիսի ու Արագածի փէշերին եւ միւս կողմից Գուգարաց աշխարհի՝ մթին, անտառապատ ձորերում:

Չորս տարիների անընդհատ մարտնչումները Եփրատի ափերից մինչեւ Արաքս ու Հրազդան, մեզ թողել էին միայն բանակի երկու փշրանքներ՝ մէկը Երեւանի տակ եւ միւսը՝ Ղարաքիլիսա: Եւ նոյն այդ աղիտաւոր տարիները ճարակելով մեր ժողովուրդը Վասպուրականից ու Բարձր Հայքից մինչեւ Արարատեան դաշտ, դէպի Երեւան եւ դէպի Ղարաքիլիսա էին շպրտել Մեծ Եղեռնից ճողոպրած գաղթականութեան ալեծուփ, չուառական բեկորները: Բազմահազար այդ չարաբաստիկ բազմութիւնը իր ցաւերն ու զաւակները շալակած՝ քայլ առ քայլ ընթանում էր նահանջող բանակների հետ, ապաստանի վայր ու հանդիստ փնտռելով :

Հորիզոնները փոխւում էին անդադար — եւ բախտը նոյնն էր — անընդհատ կռիւ, ապա նահանջ դէպի նոր լեռներ ու նոր ձորեր: Մեծ պատերազմի տարեգրութեան մէջ չկայ եւ ոչ մի ազգ, որին վիճակուած լինէր կռիւների այս աստիճան հոմերական յեղյեղումներ, ուր զօրք ու խուճապող ժողովուրդ անագորոյն թշնամու առջեւ շարունակ իրար են հիւսուած բաղեղների պէս, եւ ուր զինուորը ամէն մի գնդակ արձակելիս նախ շուրջն է նայում, իր հարազատներին փնտռելով :

Այսքան ողբերգական պայմաններում ընթացաւ մեր ազատամարտը, եւ այսպէս էլ հասաւ նա մէկ կողմից Ղարաքիլիսա, եւ միւս կողմից Երեւան: Եւ ահա այստեղ, Դէբէտի եւ Արաքսի ափերին, հայ ժողովրդի անձնազոհ զաւակները իրենց վերջին կաթիլ արիւնը թափեցին հայրենիքի վերջին կտոր հողը պաշտպանելու եւ ցեղի մնացորդը փրկելու անողորմ ու ամարդի թշնամուց :

Երկու ճակատամարտները — Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսայի — իրար արժանի են թէ իրենց հերոսական շնչով, թէ ինքնաբուխ ու ինքնակամ թափով եւ թէ շրջապատող պայմանների դժնդակ դասաւորութեամբ :

Ռազմամթերքի եւ ուտեստի պակաս, բազմահազար գաղթականութեան թշուառութիւն, հարեւանների թշնամութիւն եւ յետոյ՝ մարտիկների հոգիների մէջ անհուն դառնութիւն ապրած անասելի անիրաւութիւններից ու չարիքներից :

Էրզրումը խլել էր նրանցից բոլշեւիկ Ռուսիոյ աննախընթաց յեղափոխութիւնը, Կարսը՝ Հայոց աշխարհի բրոնզէ դուռը, բացել էր թշնամու առաջ մեր հարեւանների կարճամիտ, յանցաւոր ու ինքնասպան թրքասիրութիւնը, Ալէքսանդրապօլը զոհ էր գնացել թիւրքական նենգութեան :

Դրսից օգնութեան ոչ մի յոյս, թշնամին՝ յամառ ու վայրագ, օրհասական պայքարի ժամն էր հնչել մեր արիւնաքամ ու պարտասուած բանակի համար :

Եւ այդ պայքարը նա ընդունեց մի վճռականութեամբ ու արիութեամբ, որ յիշեցնում էր հերոսական դարերը մեր ալեծուփ պատմութեան :

Եւ մեր հինաւուրց ու արիւնարբու թշնամու դէմ բախումը զարհուրելի եղաւ, գրեթէ միաժամանակ թէ Սարդարապատում եւ թէ մանաւանդ Ղարաքիլիսայում :

Սարդարապատում մերոնք յաղթեցին երեք օրուայ (Մայիս 21, 22, 23ին) ահեղ ճակատամարտներում շնորհիւ Արամի երկաթէ կամքին, եւ իր քաջարի ընկերակիցների՝ զօր. Սիլիկեանի, Փիրումեանի եւ անպարտելի Դրօի :

Ղարաքիլիսայում, նոյնքան դժուարին պայմաններում, ծերունի հրամանատար զօր. Նազարբեգեանի կոչը մի օրում տասն հազար մարտիկ համախմբեց թիւրքական 20 հազարնոց բանակի դէմ: Եւ չորս օր տեւող (Մայիս 23, 24, 25 ,26) ահեղ ճակատամարտի մէջ հակառակորդներից իւրաքանչիւրը դիմացինին ոչնչացնելու զարհուրելի վճռականութեամբ ինքզինքն էր փշրել կատաղօրէն: Չորս հազար հայ մատաղ կեանքեր փռուեցին Գուգարաց ձորերում եւ կրկնակի աւելի թիւրք դիակներ: Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսայի արիւնահեղ ճակատամարտներն էին, որ անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմքերը ձգեցին հայ ժողովուրդի արդար արիւնով:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Դաշնակցութեան յաղթանակը Իրաքի մէջ

«Հայրենիք»ի թղթակիցը կը գրէ Պաղտատէն (20 Ապրիլ) —

Ամիններէ ի վեր Իրաքի հայութիւնը տենդոտ պատրաստութեան մէջ էր՝ կատարելու համար Գաւառական Ժողովի 30 անդամներուն ընտրութիւնը :

Իրաքի Գաւառական Ժողովի շրջանն է չորս տարի, կը բաղկանայ 27 աշխարհական եւ երեք կրօնական պատգամաւորներէ, կ'ընտրուի ժողովրդական քուէարկութեամբ, որ կը կատարուի նոյն օրուան ընթացքին՝ Պաղտատի, Պասրայի, Մուսուլի եւ Քերքուքի մէջ:

Ահաւասիկ այդ քուէարկութիւնն էր որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 17ի կիրակի, ու բոլոր վայրերու մէջ ալ վերջացաւ Դաշնակցութեան կատարեալ յաղթանակով :

Ամիններու ընթացքին հնարաւոր չեղաւ համաձայնութիւն գոյացնել գաղութի զանազան տարրերուն միջեւ, ու նաեւ Լիբանանի մէջ տեղի ունեցած համերաշխութեան դաւը մեզ համար դաս մը եղաւ: Վերջ ի վերջոյ կազմուեցան երկու ճակատներ, մէկ կողմէ բոլոր հակադաշնակցական տարրերը՝ համայնավար, ռամկավար եւայլն: Իսկ միւս կողմ՝ Դաշնակցութիւնը :

Կարելի չէ նկարագրել բոլոր այն միջոցները, որոնք գործադրուեցան հակառակորդներուն կողմէ՝ պարտութեան մատնելու համար մեր ցանկը : Միայն յայտնենք որ մարդիկ միջոցներու մէջ խտրութիւն չդրին ու նոյնիսկ ուզեցին օգտագործել Հայաստանի սրբութիւնները, Ներգաղթը, ու իբրեւ աննախընթաց երեւոյթ, հրապարակ իջան ծախու առնելու ժողովուրդին խիղճը: Մինչեւ տասը տինար վճարեցին իւրաքանչիւր քուէի, ծախսեցին աւելի քան 5000 տինարի պատկառելի գումար մը, (մօտ 50.000 ս. ոսկի) եւ արդիւնք. ստացան ... պարտութիւն :

Ասոր դիմաց մենք պէտք չունեցանք նիւթական դրամագլուխի, մեր բարոյական ուժը բաւական եղաւ համախմբելու ժողովրդական բոլոր տարրերը, ու առաջնորդելու զանոնք քուէատուփ:

Ցուցիչ էր տեսնել թէ ինչպէս ժողովուրդը արհամարհանքով կը մերժէր խոստումներն ու գումարները, թէ ինչպէս համակիրներ եւ նոյնիսկ ծերացած կամ քաշուած ընկերներ անակնկալ կերպով հրապարակ կուգային ու կը կատարէին իրենց պարտքը կուսակցութեան հանդէպ, արժանավայել գիտակցութեամբ մը:

Երէկ հեռագիրներ ստացուեցան նաեւ Պասրայէն, Մուսուլէն եւ Քերքուքէն. բոլոր վայրերու մէջ ալ Դաշնակցութեան ցանկն է որ անցած է նոյնութեամբ :

Գաւառականի այս ընտրութիւնները փորձաքար մը եղան. յայտնի դարձաւ կրկին անգամ որ Դաշնակցութիւնը ապրում մըն է այս ժողովուրդին համար :

Բոլոր տեղերու մէջ, հակառակ կողմերու լարման, ընտրութիւնները կատարուած են առանց միջադէպի: Միայն Մուսուլի մէջ հակառակորդները փորձած են անկանոնութիւններ մատնանշել, սակայն այնտեղ եւս եթէ նոյնիսկ կրկնակի ընտրութիւն տեղի ունենայ, արդիւնքը դարձեալ պիտի ըլլայ նոյնը:Նախապէս արդէն փորձուած էր դժուարութիւններ յարուցանել. ժամերով հեռու գտնուող Հավրէզքի շրջանին մէջ փոխանակ քուէտուփ հաստատելու, պնդած են որ բոլոր քուէարկողներն ալ պէտք է Մուսուլ իջնեն, ու հակառակ տրուած այս անիմաստ դժուարութեան, գիւղերու ժողովուրդը «օթօ»ներով իջած է Մուսուլ ու կատարած իր պարտականութիւնը.

Պաղտատի մէջ ընտրական ցանկի վրայ արձանագրուած էին 1150 ընտրողներ, ասոնցմէ 873 հոգի մասնակցեցան քուէարկութեան: Դաշնակցութեան ցանկը շահեցաւ 482 ձայն:

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ ուրիշ գրութիւններ՝ վաղը, երբ տեղի կ'ունենայ Փարիզի տօնակատարութիւնը, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

---

150 ԿՐԱՄ ՍԱՌԱԾ ՄԻՍ պիտի բաժնուի Մայիս 27էն Յունիս 2, մայիսի B10 (100կ.) եւ BH (50 կ.) կտրօններով: Յօղեղէն՝ 100 կրամ B9 կտրօնով, ձիու միս՝ 100 կրամ, GB կտրօնով : Ածուխի 1946—47ի տոմսակին C շարքի կտրօններով «շլամ» պիտի տրուի (վառելու ածուխ, խոհանոցի համար): Ապպրանքները տալ օգոստոս1էն առաջ:

Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէի զեկուցումը

ԱՅՍ ՏԱՐԻ ՄԻԱՅՆ 100 ՀՈԳԻ

Ֆրանսահայերու Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէն շաբաթ օր իր գրասենեակը հրաւիրած էր մամուլի ներկայացուցիչները, ներգաղթի մասին կարգ մը կարեւոր տեղեկութիւններ հաղորդելու համար :

Տրուած զեկուցումէն իմացանք թէ Հայաստանի խորհրդային կառավարութիւնը մղում տալու համար ներգաղթին, Ֆրանսայի լիազօր ներկայացուցիչ նշանակած է Պ. Անդրանիկ Հինայէկեանը, քարտուղար Փարիզի խորհրդային դեսպանատան : Ներգաղթի Կոմիտէն անոր հրաւէրով երկու անգամ տեսակցութիւն ունեցած է, տեղեկութիւններ տալով եւ ստանալով: Զանգուածային ներգաղթը տեղի պիտի ունենայ 1947ին, սկիզբը կամ քանի մը ամիս վերջ, անշուշտ մաս առ մաս: Իսկ 1946ին պիտի կրնան երթալ միայն մասնագէտներ, արուեստագէտներ եւն., մօտաւորապէս 100 (հարիւր) հոգի, ըլլան Թուրքիոյ նախկին հպատակներ կամ ուրիշ ազգութեանց հպատակներ, պայմանաւ որ անհրաժեշտ ձեւակերպութիւնները կատարուին մինչեւ Յունիս 5: Հաւանական մեկնում Յուլիսին: Շատ կարճ ըլլալով պայմանաժամը, կարելի չէ եղած կարգադրութիւններ ընել կալուածներու կամ գոյքերու մասին: Հայաստանի մէջ Ներգաղթի աշխատանքները կը կատարուին մեծ խանդավառութեամբ :

Ներկայացուցիչը լսելով այստեղ կատարուած աշխատանքները, շատ դանդաղ գտած է, այնպէս որ կը խնդրուի մամուլին աջակցութիւնը, արձանագրութեանց եւ հանգանակութեան համար :

Թելադրուեցաւ թերթերուն որ իրենց տեղեկութիւնները ստանան Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէէն եւ զգուշանան զանազան աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութիւններէ, թիւրիմացութեան եւ շփոթութեան տեղի չտալու համար: Այս առթիւ յիշուեցաւ թէ կատարուելիք հանգանակութեան եւ քարոզչութեան մեծագոյն դերը կ'իյնայ մամուլին վրայ: Ի պատասխան հարցումի մը թէ ներգաղթողները աշխատանքի եւ բնակութեան ազատութիւնը պիտի ունենա՞ն, «այո» պատասխանուեցաւ: Տեղեկութիւնները կը պակսին գոյքերու փոխադրութեան եւն. մասին որոնց համար անհրաժեշտ է նախապէս համաձայնիլ տեղական իշխանութեան հետ: Զանգուածային ներգաղթի քանակի մասին ալ ճշգրիտ տեղեկութիւններ կը պակսին :

Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէի նախագահը յայտնեց թէ, այսուհետեւ պարբերաբար տեղեկութիւններ պիտի տրուին, մամուլին, Ներգաղթի մասին : Մ. Մ.

X Պ. Հինայէկեան կիրակի օր ներկայ էր «Դերասան Քին»ի ներկայացման: Այս առթիւ Պ. Շահխաթունի յարգանքի խօսք ուղղեց բեմէն:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Մ. Նահանգներու երկաթուղիներու գործադուլը վերջացաւ Մայիս 25ին, 48 ժամ տեւելէ վերջ: Գործադուլին վարիչները հաւանեցան կառավարութեան առաջարկած պայմաններուն: Նախագահ Թրումըն պայմանաժամ նշանակած էր մինչեւ ժամը 4 (Փարիզի ժամով՝ 10), այլապէս բանակը շարժման մէջ պիտի դնէր: Համաձայնութիւն գոյացաւ պայմանաժամէն երեք վայրկեան առաջ: Նախագահը այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ խորհրդարանին առջեւ, եւ խնդրեց օրէնք մը քուէարկել, արգիլելու համար նման գործադուլներ որոնք կրնան ջլատել երկրին ամբողջ կեանքը: Այս առթիւ հաղորդուեցաւ նաեւ թէ ժամական 16 սէնթի յաւելում պիտի տրուի, սկսելով 1946 յունուար 1էն, իսկ 2ուկէս սէնթի նոր յաւելում մըն ալ Մայիս 22էն սկսեալ, ուրեմն համագումար 18ուկէս սէնթ յաւելում, մինչեւ մէկ տարի:

Համաձայնութեան յայտարարութենէն 50 վայրկեան վերջը, առաջին կառախումբերը սկսան բանիլ: Այդ միջոցին երեսփ. ժողովը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ արտակարգ լիազօրութիւններ տուաւ Նախագահին, արտօնելով ի հարկին պատիժներ սահմանել, եթէ գործադուլներ սարքուին ընդդէմ կառավարութեան :

Նախագահը ձայնասփիւռ ճառով մը կը սպառնար շարժման մէջ դնել բանակը, պաշտպանելու համար անոնք որ կ'ուզեն աշխատիլ: Այս առթիւ կը յիշէր թէ գործադուլին հետեւանքով կարելի չէ եղած բեռցնել 100.000 թոն ցորեն որ սահմանուած է Եւրոպայի սովահար ժողովուրդներուն: Կ'ըսէր նաեւ թէ գործադուլին վարիչները պարզապէս ասպարէզ կը կարդան կառավարութեան, «մարտահրաւէր մը որ գրեթէ երբեք չէ տեսնուած մեր պատմութեան մէջ: Իւրաքանչիւր բանթողի կը յայտարարեմ թէ ձեր երկրին հանդէպ եղած պարտականութիւնը գեր ի վեր է ձեր անձնական շահէն: Կառախումբերը կը բանին ձեր կառավարութեան միջոցաւ եւ գործադուլը

ուղղուած է կառավարութեան դէմ: Բոլորդ ալ պիտի տեսնէք որ ձեր ուտելիքը պիտի պակսի, ձեր առողջութիւնը եւ ապահովութիւնը պիտի վտանգուի, ձեր փողոցները պիտի մթնեն եւ ձեր փոխադրութեան դիւրութիւնները պիտի խոտակուին: Եթէ մեր երկրին մէջ կացութիւնը տագնապալի է, Եւրոպայի մէջ եղերական է: Եթէ աւելի ուշանայ 100.000 թոն ցորենի առաքումը, 45 միլիոն բնակիչներու հացի բաժինը պիտի կտրուի մէկ շաբաթէն»:

× Ուաշինկթընի մէջ վերջնական համաձայնութիւն գոյացաւ Ուտեստի Միջազգային Խորհուրդ մը հաստատելու համար, մասնակցութեամբ քսան ազգերու: Իր անմիջական գործը պիտի ըլլայ ուտելիք հասցնել սովահար երկիրներուն: Պիտի գործէ մինչեւ 1947ի վերջը, որ ատեն պիտի կազմուի պարենաւորման մնայուն մարմին մը, հովանաւորութեամբ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան:

Տարագիրներու խնդիրը

Միացեալ Ազգերու Տնտեսական եւ Ընկերային Խորհուրդը, որ ժողով կը գումարէ Լոնտոնի մէջ, ծրագիր մը կը մշակէ մասնաւոր յանձնախումբի մը միջոցաւ, ապահովելու համար տարագիրներու ազատութիւնը եւ աշխատանքը: Յանձնախումբը առաջարկած է Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւն մը հաստատել, բոլորովին չէզոք եւ ազատ՝ որ եւ է կառավարական միջամտութենէ: Յետոյ տուած է հետեւեալ չորս որոշումները. 1.— Այն տեղահան անձերը որ կը մերժեն իրենց հայրենիքը վերադառնալ քաղաքական պատճառներով կամ վախնալով հալածանքներէ, պէտք չէ բռնադատուին վերադառնալու: 2.—Այն տարագիրները որ գործ ճարած կամ ընտանեկան կապեր հաստատած են իրենց գտնուած երկիրներուն մէջ, պէտք է արտօնուին հոն մնալու: 3.— Եւրոպական կառավարութիւնները պէտք է գործակցին տարագիրներու զանգուածային տեղաւորումներ կատարելու անբնակ վայրերու մէջ, ամբողջ Եւրոպայի տարածութեան վրայ: 4.— Միջազգային անցագիրներ պէտք է տալ դաս մը տարագիրներու, նման Նանսէնեան անձնագիրներուն:

Այս առթիւ ամերիկեան պատուիրակը բացատրեց թէ տարագիրներու հարցին կարգադրութիւնը կախում ունի դաշնակից երկիրներու տնտեսական եւ ընկերային պայմաններու վերահաստատումէն: «Կը յուսանք թէ արագօրէն գործի պիտի ձեռնարկուի, երբ նոր մարմինը հաստատուի: Բայց անշուշտ չէք սպասեր որ մոգական գաւազանով մը կարգադրուի կէս միլիոն կամ աւելի մարդկային էակներու ճակատագիրը»:

Պատուիրակը յետոյ ըսաւ թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը միտք չունի փոխելու իր օրէնքները, ամերիկեան հպատակութիւն շնորհելու համար տեղահան բնակիչներու: «Բայց անոնք որ Ամերիկա կուգան, պիտի վայելեն ամերիկեան քաղաքացիներու գրեթէ բոլոր առանձնաշնորհները: Առ այժմ, առ առաւելն տարեկան 39.000 հոգի կրնանք ընդունիլ, Գերմանիայէն եւ Աւստրիայէն»:

«ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԴՈՒՐՍ ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ»

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ էամը, Յունաստանի ձախակողմեան կազմակերպութիւնը, թէեւ ուժգնօրէն ընդդիմադիր ներկայ կառավարութեան եւ բրիտանական գրաւման, կատարելապէս համաձայն է վարչապետ Ցալտարիսի հողային պահանջներուն: Ուրիշ խօսքով, ան ալ կը պահանջէ հիւսիսային Եպիրոսը՝ Ալպանիայէն, Երկոտասան կղզիները՝ Իտալիայէն, լեռնային հողամաս մը՝ հարաւային Պուլկարիայէն, բայց մանաւանդ Կիպրոսը՝ Անգլիայէն եւ արեւելեան Թրակիան՝ Թուրքիայէն: Կառավարութիւնը պաշտօնապէս չէ պահանջած այս երկու հողամասերը: Պ. Նիքոս Զախարիատիս, Յունաստանի Համայնավար կուսակցութեան վարիչը, պնդելով այդ պահանջներուն վրայ, յայտարարեց թէ իրենք ամէն բանէ առաջ կ'ուզեն ապահովել Յունաստանի միութիւնը, հետեւաբար հակառակ են դէպի ծով ելք մը տալու Պուլկարիոյ: Պ. Զախարիատէս կը խոստովանի թէ արեւելեան Թրակիոյ մէջ յոյն բնակչութիւն չկայ այժմ, իբրեւ հետեւանք ժողովուրդներու փոխանակութեան որ կատարուեցաւ քսան տարի առաջ, բայց Յոյները կ'ուզեն վերադառնալ, մշակելու համար արգասաբեր հողեր որոնք երեսի վրայ մնացած են: «Բայց, արեւելեան Թրակիան պահանջելով, մեր գլխաւոր նպատակն է Պալքաններէն դուրս քշել Թուրքիան, որ վտանգ մըն է պալքանեան խաղաղութեան համար եւ որ վերջերս դրօշի տակ առած է նոր զօրադասեր»:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, որ Մոսկուա գացած է բազմանդամ պատուիրակութեան մը հետ, փոխառութիւն մը պիտի խնդրէ, քանի որ Մ. Նահանգները կը մերժեն վարկ բանալ:— Արժանթինի կառավարութիւնը յանձն առաւ 20.000 հոգի ընդունիլ լեհական այն բանակէն որ Անգլիա կը գտնուի: Բանակցութիւններ կը կատարուին, Իտալիոյ լեհական բանակէն ալ 50.000 հոգի ընդունիլ տալու համար: Անգլիա յանձն առած է մարդագլուխ 3000 փէսօ վճարել, ազատելու համար այս տաղտուկէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ հետ բանակցութիւնները վերսկսելու համար, անգլ. կառավարութիւնը նոր հրահանգներ տուաւ իր պատուիրակութեան, զինուորական հարցերու մասին: Կառավարութեան տեսակէտով, Սուէզի ջրանցքին պաշտպանութիւնը կապ ունի ոչ միայն Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի, այլեւ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Միջին Արեւելքի պետութեանց հետ: Քաղաքական տեսակէտով ալ, Անգլիա կ'ուզէ գործակցութիւն հաստատել ամբողջ արաբական աշխարհին հետ:— Եգիպտոսի Աշխատաւորներու եւ Ուսանողներու Ազգ. Կոմիտէն պահանջեց անմիջապէս Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնել եգիպտական խնդիրը: Այս առթիւ կ'ազդարարէ անգլ. կառավարութեան թէ «ազգը պիտի պնդէ իր իրաւունքներուն պաշտպանութեան վրայ, պիտի մերժէ որ եւ է իրաւախոհութիւն եւ պիտի ոչնչացնէ անոնք որ կը խափանեն իր ճամբան: Ազգին համբերութիւնը երկար պիտի չտեւէ: Եգիպտոս պատրաստ է պայքարելու բրիտանական աշխարհակալութեան դէմ»: Կ'ըսուի թէ Եգիպտոսի վարչապետը Լոնտոն պիտի երթայ, խորհրդակցելու համար:— Մոսկուայի եգիպտական դեսպանը հոն հասաւ օդանաւով:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻՆ ԱՌԹԻՒ, վարչապետ Կուէն ճառ մը խօսելով Լիլի մէջ, կարգ մը բարեփոխումներ առաջարկեց նոր Սահմանադրութեան մէջ: Վճռապէս մերժելով Ծերակոյտին վերահաստատումը, վարչապետը ըսաւ թէ միայն Ազգ. Ժողովը կրնայ վճռել կառավարութեան պահպանումը կամ հրաժարումը: Երկրորդ ժողով մը պէտք չէ ընդդիմանայ երեսփ. ժողովին բարենորոգչական կամքին: «Այս երկու պայմաններով, կ'ընդունինք երկու ժողովներու գոյութիւնը: Երկրորդ ժողովը պիտի կրնայ խորապէս քննել երեսփ. ժողովին առաջարկած օրինագիծները եւ մասնակցիլ Հանրապետութեան Նախագահին ընտրութեան»: Պ. Կուէն համաձայն է որ Նախագահին տրուի անհրաժեշտ իրաւասութիւնը, իբրեւ իրաւարար կուսակցութեանց միջեւ. յետոյ, հակառակ է որ քաղաքական իշխանութիւնը խառնուի դատական իշխանութեան:

ՖՐԱՆՔՕ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ տնտեսական համաձայնութիւնը կնքուած է: Պ. Լէոն Պլում քանի մը օր ալ պիտի մնայ, կարգ մը ձեւակերպութիւններ լրացնելու համար:

ԶՕՐ. ՎԼԱՍՈՎ, այն որ բանակ մը կազմած էր պայքարելու համար խորհրդային իշխանութեան դէմ, ձերբակալուած է Գերմանիոյ ռուսական շրջանին սահմանին վրայ, երբ կը փորձէր Զուիցերիա անցնիլ: Իրեն կ'ընկերանար սիրուհին: Զօրավարին վրայ գտնուած են բազմաթիւ գոհարեղէններ եւ օտար դրամներ: Զօրավարը Մոսկուա փոխադրուած է: (Կարգ մը թերթեր այս լուրը կուտան իբրեւ վերջնական. ուրիշներ՝ իբրեւ զրոյց):

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընտրական պայքարի հանգանակութիւնը հասած է 9.685.000 ֆրանքի, ինչպէս կը ծանուցանէ «Իւմանիթէ»:— Մորիս Թորէզ ճառի մը մէջ պատասխանելով ներքին նախարարին (ընկերվարական) մեղադրանքներուն, ըսաւ թէ յետադիմականները կը փորձեն խրամատ մը բանալ համայնավարներուն եւ ընկերվարականներուն միջեւ: Այս առթիւ կարգ մը թերթեր դիտել կուտան թէ ընկերվարական վարիչներուն մղած պայքարը կապ ունի Լէոն Պլումի յաջողութեան հետ (փոխառութիւն Ամերիկայէն):

ՀՐԷՇ ԲԺԻՇԿԸ, Փըթիօ, գլխատուեցաւ շաբաթ առտու կանուխ: Շատ հանդարտ էր, կը ծխէր եւ նամակ մը կը գրէր կնոջը եւ տղուն, երբ դատական պաշտօնեաները ներս մտան:

ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւորին թագադրութիւնը տեղի ունեցաւ շաբաթ օր, մեծ հանդիսաւորութեամբ: Եւրոպացի կիները դուրս հանուեցան, քօղարկուած չըլլալով: Իսկ պալատական կիները ծածկած էին իրենց երեսները: Թագաւորը, որ 67 տարեկան է, Գուրանը համբուրեց աւանդական երդումը կատարած ատեն: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, ըսաւ.— «Պիտի շարունակենք գործակցիլ մեր արաբ եղբայրներուն հետ, բարեւոք յարաբերութիւններ մեր դաշնակցին՝ Մեծն Բրիտանիոյ հետ: Պաղեստինը մեր տեւական ուշադրութեան առարկայ պիտի ըլլայ»:

Ֆր. Մշակութային Միութեան բացման հանդէս

Պատուոյ նախագահութեամբ Սով. Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի Անդամ Փրոֆ. Ե. Մանուէլեանի: Հինգշաբթի 30 Մայիս, ժամը 14.30ին, Théatre d'Iénaի սրահներուն մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Համբարձման վիճակ, կենդանի պատկեր, պարերգ եւ մեներգ ազգ. տարազով: Միջնարարին՝ Ցուցահանդէս Հայաստանեան եւ տեղական հրատարակութիւններու, նկարներու եւ հայ մշակոյթի այլ ստեղծագործութիւններու: Հրապարակ հանուած են միայն հրաւիրատոմսեր:

Մայիս 28ը Փարիզի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 29ին, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Petit Journalի մեծ սրահը, 21 rue Cadet. Métro: Cadet:

Կը նախագահէ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ (նախագահ Գաղթ. խորհուրդի):

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
M. COTTEREAU եւ M. HENRI BARRÉ (S. F. I. O.)
եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Պ. ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ), Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ), Օր. ԱՃԷՄԵԱՆ (երգ), Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ եւ Զ. ԳԱՐԻԳԵԱՆ (արտասանութիւն), ԱՐՄԵՆԻԱ ՎԱՐԿԱԶ (պար): Պարերը կը վարէ ՌԱՏԻՈՅԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ, ղեկավարութեամբ Raymond Verneyի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ (Օր. Հրանոյշ Գազազեանի):

Երեկոյթին կը մասնակցի նաեւ Փարիզի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ, ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱՅ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ:

ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ: ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Ֆուայէ տիւ Թէաթրը: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը խօսի՝ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ:

ՌՕՄԱՆԻ մէջ մայիս 30ին, իրիկուան ժամը 8ին, ընկերվարականներու սրահը:

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ Յունիս 2ին:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի, մասնակցութեամբ, ՆորՍերունդի Վարդգէս խումբի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղերուն: Յունիս 2, կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3ին Սալ Ժան տ'Արքի սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կենդանի պատկեր մը եւ ուրիշ անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 1 Յունիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կը բանախօսէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի, առաւօտեան ժամը 9.30ին, նոր Ակումբը (Սէն Մարթէն):

ՖՐ Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ մասնաճիւղին պարահանդէսը յունիս 1ին երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ: Կը նուագէ Պ. Պալեանի Ֆրանքօ Արմենեան 6 հոգինոց նուագախումբը: Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 50 ֆրանք, 45 rue de la Defense, métro Mairie d'Issy:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Յունաստանէն Տիկին Փեթուզ Զորպաճեան եւ աղջիկը Նեվրիկ կը փնտռեն իրենց մայրը Տիկին Անթառամ Դաւիթեան եւ քոյրը Մաննիկ եւ Արթին Գրալեաններ, որոնք պատերազմէն առաջ Ֆրանսա կը գտնուէին: Տեղեկացնել Mme. Hadjiguzelianի, 40 rue Andrinople Comotini, (Grèce):

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ
Յունիս 1 Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ
Chateau des Fleursի մէջ, 18 Bld. Michelet
Գեղարուեստական խնամուած բաժին
Կը պարէ Օր. Օտէթ Սիմոն, պարի փոքրիկ թագուհին: Ճոխ պիւֆէ:

LEILA BEDERKHAN, քիւրտ պարուհին եւ իր խումբը Մայիս 27էն սկսեալ ամէն երկուշաբթի ժամը 21ին, 15 Ave. Montaigne: Նոր ստեղծագործութիւններ՝ մասնակցութեամբ Ondes Martenotի:

ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղը հանդէսով մը կը տօնէ Համբարձման Տօնի աւանդական «վիճակը» Մայիս 30ին, ժամը 4ին մանկապարտէզին սրահը, Rue des Trois Champtiers: Մուտք 30 ֆրանք:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍ 30ին նշանակուած է փոքրիկներու Հաղորդութեան օր: Ծնողները կը հրաւիրուին իրենց պզտիկները առաջնորդել Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ներկայ ըլլալու բազմաձայն պատարագին, ժամը 10:

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ Սէն Ժէռոմի (Մարսէյլ) Ս. եկեղեցւոյ Դպրաց Դասուն 13րդ տարեդարձը ըլլալով, բոլոր անդամներուն ննջեցելոց համար մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, մասնակցութեամբ դպրապետ Պ. Հ. Համբարձումեանի:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՐԵԱՆԻ
AU CHAPON FIN Restaurant Barը
Փոխադրուած է 18 Marché des Capucins
Gare de l'Est, Marseille

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Mercredi 29 MAI 1946 Չորեքշաբթի 29 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4712-Նոր շրջան թիւ 351 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Փր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ.

ՈՐՊԷՍԶԻ ԿԱՐԵՆԱՆՔ ՕԳՆԵԼ

Ինչպէս իմացաք երէկ, Ֆրանսահայերու Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէն զանազան տեղեկութիւններ հաղորդելով փարիզահայ թերթերու ներկայացուցիչներուն, մամուլին աջակցութիւնը խնդրած է, արձանագրութեանց եւ հանգանակութեան զարկ տալու համար :

Տարրական պահանջ մը, բոլորին համար: Մանաւանդ որ, ինչպէս դիտել տուած է Ներգաղթի լիազօր ներկայացուցիչը, Գ. Հինայեկեան, «չատ դանդաղ» կ'երեւան այստեղ կատարուած աշխատանքները :

Չենք ուզեր որ եւ է բանավէճ յարուցանել, պրպտելով մատնանշուած դանդաղութեան պատճառները: Թող պատասխանեն անոնք որ տէր-տիրական դարձած են Հայաստանի հետ կապուած բոլոր խնդիրներուն, եւ կ'ուզեն պարզապէս «զուլամ»ի դեր կատարել տալ միւսներուն:

Թերթերը մէջտեղն են, ամէն մարդ կրնայ նորէն կարդալ եւ իմանալ թէ ո՛վ ի՛նչ ըսած կամ ըրած է:

Մենք այստեղ կ'ուզէինք Ներգաղթի լիազօրին ուշադրութեան յանձնել կարգ մը պարագաներ. —

1. Բոլոր փաստերը կ'ապացուցանեն թէ Երեւանը վաւերական տեղեկութիւններ չունի գաղութներու կացութեան, հոգեբանութեան եւ բաղձանքներու մասին: Իր աղբիւրները ոչ միայն պակասաւոր են, այլեւ պղտոր: Եթէ իրենք պրպտումներ կատարեն անձամբ, առանց կանխակալ կարծիքներու, ինքնին կը հարթուին շատ մը թիւրիմացութիւններ :

2. Երեւանը պարզապէս իր վարկին կը վնասէ թոյլ տալով որ չերտաւորումներ կազմուին Արտասահմանի մէջ,— «Հայաստանի բարեկամ» « Յառաջդիմական» եւն.: Ցեղին գաղութի տիրապետ եւ ժամկոչն անգամ կրնան վկայել թէ ...ինչ կը ներկայացնեն այդ առանձնաշնորհեալ տարրերը, իրենց մեծամասնութեամբ: Մենք վստահ ենք թէ օր մը իրենք պատասխանատուութեան պիտի կանչեն շատ չատերը: Երանի՜ թէ Ներգաղթը եւ ուրիշ կենսական ձեռնարկներ վնասուած չըլլան, մինչեւ այն ատեն:

3. Այդ չերտաւորումներուն հետեւանքով, գաղթահայ մամուլն ալ բաժնուած է երկու մասի: Հաւատացեալները — «Յառաջդիմակա՜ն — թերթ եւ յօդուած կը ստանան Երեւանէն, միւսները — հեթանոսնե՜ր — դեռ կը սպասեն որ կա՛մ բաժանորդագրեն, եւ կամ փոխանակեն, ինչպէս պատերազմէն առաջ: Երբ ձեռքի տակ չունիս թերթ, գիրք, որեւէ նիւթ, ի՞նչպէս կրնաս լրիւ կատարել պարտականութիւնդ: Ի՞նչպէս պիտի ծանօթացնես հայրենիքին մէջ կատարուած աշխատանքները, ամէն ճակատի վրայ: (Պատերազմէն առաջ Երեւանի թերթերը կը ստանայինք փոխանակութեամբ: Մասնաւոր խմբագիր մը կը հետեւէր անոնց, եւ «Յառաջ»ի Հայաստանեան բաժինը «արտածելի» նիւթ էր դարձած ուրիշ գաղութներու համար, 10 — 15 տարի անընդհատ):

4. Երեւան ամսագիր մը կը հրատարակէ 1945 Յուլիսէն ի վեր: Առաջին երկու թիւերը գնեցինք այստեղ, երկու թիւեր ալ դեռ նոր ճարեցինք հեռաւոր գաղութէ մը: (4 եւ 5, հոկտեմբեր - նոյեմբեր 1945):

Ամսագիրը երեւութապէս կոչուած է հայրենիքը ծանօթացնելու Արտասահմանի, բայց իրականին մէջ կը ձգտի մոլեռանդ պայքար մը վարել Դաշնակցութեան դէմ: Մեծ պատիւ պիտի ըլլար, եթէ փորձուէինք արտատպել կարգ մը անկիրթ, զզուելի ցնդաբանութիւններ:

Երբ այնքան խորարմատ եւ յարաճուն կաղմակերպութիւն մը իր գաղափարական պայքարն անգամ դադրեցուցած է, յանուն գերագոյն շահերու, եւ կը գոհանայ զանազան քննադատութիւններով, ողբալի է որ իշխանութիւն մը կը շարունակէ սիրտ եւ արիւն պղտորել, այս ճակատագրական օրերուն:

Դաշնակցութիւնը որ եւ է վնաս չի կրեր այդ անմիտ խաչակրութենէն: Ընդհակառակն: Հայրենիքը բան մը կը շահի՞: Գաղութները կը շահի՞ն:

Պատասխանը թող փնտռեն Ներգաղթի բոլոր լիազօրները, Ֆրանսայէն մինչեւ Սուրիա—Լիբանան եւ այլուր :

Կ'ուզէինք հաւատալ թէ անմէջ խօսքեր չեն Երեւանէն եւ Էջմիածինէն արձակուած «միասնականութեան» կոչերը:

Արտասահմանը միայն պարտականութիւննե՞ր ունի, թէ իրաւունքներ ալ :

Շ.

Լուրեր հայրենիքէն

Հայաստանի պետական ձեռագրատան (Մատենադարան) ձեռագիրներուն մէջ երեւան հանուած է որ 650 տարի առաջ ծնած է Երեւանի առաջին բանաստեղծը, որ յետոյ քահանայ ձեռնադրուելով, ապաստաներ է Ղրիմ, անյայտ պատճառներով: Այս բանաստեղծը ինքզինքը կը կոչէ եղեր Տէրտէր Երեւանցի (երբեմն ալ քահանայ, երէց) : Իրմէ մնացած են քանի մը ձեռագիրներ զոր գրեր է 1330-1345 թուականներուն եւ քանի մը չափածոյ կտորներ: Այս բանաստեղծութիւններէն մէկը ընդարձակ ողբերգութիւն մըն է ուր կը վիճաբանին խաղողը, գինին եւ իմաստասէրը: Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ այս արտադրութիւնը շատ չահեկան է պատմագրական տեսակէտով:

× Երեւանի ժողովրդական կրթութեան թանգարանը ձեռնարկած է հաւաքելու պատերազմի ատեն հանրային դպրոցներու աշակերտներուն եւ ուսուցիչներուն հայրենասիրական բանաստեղծութիւնները, արձակ գրուածքները, հակաֆաշական ծաղրանկարներ, ճակատի ռազմիկներէն եւ հրամանատարներէն ստացուած նամակներ, պատի թերթեր եւն.:

× Պետական Ձեռագրատան աշխատաւորներէն Աստուր Մնացականեան միջնադարեան գրականութեան մատենագրական ցանկը կազմելով, մասնաւորապէս զբաղած է Ներսէս Շնորհալիի (ԺԲ. դար) հանելուկներով: Շնորհալին մինչեւ հիմա ծանօթ էր 146 հանելուկներով, որոնք տպուած են 1512ին, հայերէն առաջին տպագիր տաղարանին մէջ: Ուսումնասիրութեանց ատեն պարզուած է որ ձեռագիրներուն մէջ կը գտնուին նաեւ 150 հանելուկներ, որով ընդհ. թիւը կը հասնի մօտ 300ի: Այս անտիպ հանելուկները ունին բացառապէս աշխարհական բովանդակութիւն եւ կ'արտայայտեն կենդանիներու, թռչուններու, ծաղիկներու, բոյսերու եւ ընդհանրապէս բնութեան նկարագիրը : Հանելուկներէն երեքը հայրէններով գրուած են., որմէ կը հետեւի թէ միջնադարեան հայրէններու ծագումը ետ կ'երթայ մէկ դար, քանի որ մինչեւ այսօր բանասիրութեան մէջ հայրէններու առաջին գործածողը համարուած է Ֆրիկը (ԺԳ. դար):

Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի վերջին ընդհ. ժողովին մէջ (12 ապրիլ), անդամներէն Վ. Համբարձումեան զեկուցում տալով 1946ի տարեշրջանի առաջադրութեանց մասին, յայտնեց թէ պատմութեան «Ինստիտուտ»ը պիտի ձեռնարկէ հայ ժողովրդի պատմութեան եօթը հատոր կազմելու, պիտի շարունակէ Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի պատմութեան տարբեր շրջաններու մենագրական ուսումնասիրութիւնը եւ պիտի զբաղի ուրիշ հարցերով: «Մ. Աբեղեան» Ինստիտուտը (Կաճառ)պիտի շարունակէ Հայոց գրականութեան պատմութեան վեց հատորեակի3րդ եւ6րդ հատորները կազմելու աշխատանքը եւ պիտի կազմէ հայ առանձին գրողներու ստեղծագործութեանց եւ գրականութեան պատմութեան զանազան փուլերու մենագրական ուսումնասիրութիւնը :

Այս տարի «Ն. Մառ» լեզուի Կաճառը պիտի ուսումնասիրէ հին հայերէնի եւ ժամանակակից գրական լեզուի, ինչպէս եւ բարբառներու ձեւաւորման պատմութիւնը :

× Չորրորդ հնգամեակի ընթացքին Հայաստանի թեթեւ արդիւնաբերութեան Նախարարութիւնը պիտի տրամադրէ աւելի քան 50 միլիոն ռուբլի, նոր գործարաններու եւ բնակարաններու շինութեան համար: Կիրովականի եւ Գորիսի մէջ պիտի շինուին տրիկոտաժի (հիւսուածեղէն) նոր գործարաններ: Լէնինականի մէջ պիտի շինուի կանացի ընտիր գուլպաներու գործարան: Հնգամեակի վերջը գուլպայի բոլոր գործարանները պիտի արտադրեն 14 միլիոն զոյգ: Երեւանի մէջ պիտի շինուի գործարան մը ապակեղէն ամաններու : Նոյն շրջանին պիտի աւարտի Երեւանի կօշիկի երրորդ մեքենաշարժ գործարանին շինութիւնը : Երբ գործարանը բանի եւ Ա. եւ Բ. գործարանները վերաշինուին, կօշիկի արտադրութիւնը պիտի բարձրանայ 1.200.000 զոյգի, փոխան 1940 թուականի 460.000 զոյգին: Ամբողջ երկրին մէջ կը յուսան արտադրել մինչեւ 2.550.000 զոյգ:

Հիմնովին պիտի վերակառուցուին Լէնինականի գուլպայի եւ հիւսուածեղէնի, ինչպէս եւ Նոր Բայազիտի հիւսուածեղէնի գործարանները:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երկաթուղիներու գործադուլը հազիւ դադրած վերսկսաւ հանքագործներու գործադուլը:Կառավարութիւնը գրաւած է ածխահանքերը:Բանթողներուն թիւը կը հասնի 400000ի:

ՄՈԼՈԹՈՎ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԱՆԳԼԻԱՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՆ

Խ. Միութեան արտաքին գործավարը Մայիս 27ին շատ կարեւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ օտար եւ խորհրդային մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, Փարիզի խորհրդաժողովին եւ ուրիշ միջազգային հարցերու մասին:Յայտարարութիւնը, որ 5000 բառէ կը բաղկանար, ամբողջութեամբ հրատարակուեցաւ կուսակցական պաշտօնաթերթին՝ «Փրավտա»յի մէջ, եւ միաժամանակ հաղորդուեցաւ Մոսկուայի ռատիոէն, ի լուր աշխարհի :

Մոլոթով ամբաստանեց Անգլիան եւ Մ. Նահանգները թէ կը փորձեն աճաբեկել Խ. Միութիւնը եւ իրենց կամքը պարտադրել անոր: Եւ աւելցուց.— «Ինքզինքը յարգող ոչ մէկ դաշնակից պետութիւն կրնայ համակերպիլ այդպիսի ռազմախաղերու»: Իր կարծիքով, Փարիզի խորհրդաժողովին դերն էր պատրաստել հաշտութեան դաշնագիրներ որ պիտի վաւերացուին երեք մեծ պետութեանց կողմէ, իսկ Իտալիոյ պարագային՝ նաեւ Ֆրանսայի կողմէ, համաձայն Մոսկուայի խորհրդաժողովին որոշումներուն որոնք իրենց կարգին ներշնչուած էին Փոցտամի որոշումներէն:Ուրիշ որ եւ է մեկնութիւն՝ պիտի նշանակէր մէկին տեղ երկու դաշնագիր յօրինել, օրինակ, Իտալիոյ համար, մէկը՝ երեք Մեծերուն կողմէ ստորագրելի, միւսը՝ 21 պետութեանց կողմէ, «ինչ որ կատարեալ ձախողանք մը պիտի ըլլար»: Որ եւ է ձեռնարկ որ կը ձգտի 21 պետութեանց խորհրդաժողովին ներկայացնել անկատար դաշնագիրներ Իտալիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Ֆինլանտայի հետ, պիտի յանգի հաշտութեան ոչ թէ մէկ, այլ երկու ժողովներ գումարելու : «Խ. Միութիւնը չի կրնար ընդունիլ որ հաշտութեան վերջնական խորհրդաժողովը գումարուի հակառակ դաշնագիրներու պատրաստութեան համար կնքուած համաձայնութեանց: Նմանապէս բացորոշ է թէ ամերիկեան պատուիրակութեան այս առաջարկը, որուն ձայնակցեցաւ բրիտանական պատուիրակութիւնը, առ հասարակ ոչ-ցանկալի հետեւանքներ պիտի ունենայ զարգացնելու համար բարեկամական յարաբերութիւնները այն ազգերուն միջեւ որոնք կ'ուզեն հաստատուն խաղաղութիւն մը հիմնել»:

Գ. Մոլոթով յետոյ բացատրեց թէ այն պետութիւնները որ ստանձներ էին յօրինել հինգ պետութեանց դաշնագիրները, համաձայնեցան բոլոր. լական խնդիրներու մասին — զինուորական սեղմում, հատուցումներ եւն: Գալով Դանուբի նաւարկութեան, այդ խնդիրը քանի մը անգամ քըննուած է եւ եթէ կ'ուզեն բարեկամական յարաբերութիւնները ամրապնդել դանուբեան երկիրներու հետ, կարելի չէ հարցը քննել առանց անոնց մասնակցութեան: «Նպատակայարմար չէ որ կարգ մը ոչ — դանուբեան երկիրներ իրաւունք ունենան պարտադրելու կարգուսարք մը որ հաշուի չառներ այդ պետութեանց շահերը, մանաւանդ մեր Դաշնակիցներուն շահերը (Չեխոսլովաքիա եւ Եուկոսլաւիա) :

«Կ'ՈՒԶԵՆ ԻՐԵՆՑ ԿԱՄՔԸ ՊԱՐՏԱԴՐԵԼ»

Իտալական հատուցումներուն ակնարկելով, Մոլոթով ըսաւ թէ ֆաշական զինուորները արշաւեցին խորհրդային երկիրը, հիթլէրականներուն հետ եւ ահռելի աւերներ գործեցին: Յետոյ Եուկոսլաւիա, Ալպանիա եւ Յունաստան արշաւելով ոչ նուազ ահռելի վնասներ պատճառեցին այդ երկիրներուն, հետեւաբար Իտալիա պարտաւոր է հատուցումներ վճարելու: Խ. Միութիւնը նկատի առնելով Իտալիոյ աջակցութիւնը Դաշնակիցներու դատին, «հարիւր միլիոն տոլարի չատ համեստ գումարին իջեցուց իր հատուցման պահանջը», բայց միեւնոյն ատեն կը պահանջէ որ 200 միլիոն տոլար վճարուի Եուկոսլաւիոյ, Յունաստանի եւ Ալպանիոյ: Փարիզի խորհրդաժողովին մէջ խորհրդային պահանջներուն ձայնակցեցաւ միայն ֆրանսական պատուիրակութիւնը: «Եթէ դուրսէն միջամտութիւն չըլլայ, Խ. Միութիւնը եւ Իտալիա կրնան առանց մասնաւոր դժուարութեան համաձայնութեան մը յանգիլ հատուցումներու մասին » :

Ուրիշ դանդատ մը անգլօ-սաքսոն դաշնակիցներուն դէմ.— «Կարգ մը ամերիկեան շրջանակներ կը ձգտին օդանաւային եւ նաւային խարիսխներու համաշխարհային ցանց մը հաստատել, աջակցութեամբ իրենց բրիտանացի բարեկամներուն: Մինչ պատերազմի ատեն, Եալթայի, Թէհրանի եւ Փոցտամի մէջ տեսակէտներու ներդաշնակութիւն հաստատուեցաւ եւ որոշումներ տրուեցան կատարեալ ազատութեամբ եւ բոլորին մասնակցութեամբ, հետզհետէ բացորոշ կ'երեւայ թէ կարգ մը պետութիւններ այժմ կը ջանան իրենց կամքը պարտադրել ուրիշներու...»: Եւ մասնաւորապէս շեշտեց թէ Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները «ոչ թէ խաղաղութեան յարձակողական մը կը վարեն, այլ յարձակողական պայքար մը Խ. Միութեան դէմ: Բացորոշ է այդ ահարեկումներուն կատարեալ վրիպումը: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը հաշտութեան խնդիրներու կարգադրութեան մէջ խրելու փորձերը ուրիշ հետեւանք չեն կրնար ունենալ եթէ ոչ խախտել անոր հեղի-

նակութիւնը։ Կարգ մը օտար շրջանակներու մէջ կը փորձեն վնասել Խ. Միութեան միջազգային վարկին, եւ սակայն ձախողման մատնուած են այդ փորձերը։ Այդ շրջանակները չեն կրնար հասկնալ թէ Խ. Միութիւնը, որ ամէնէն դաժան պայքարը մղեց մարդկութիւնը ֆաշական բռնակալութենէն փրկելու համար, այժմ իրաւամբ միջազգային գործերու մէջ կը գրաւէ դիրք մը որ կը համապատասխանէ մեծ եւ փոքր պետութեանց շահերուն, անոնց խաղաղութեան եւ ապահովութեան բաղձանքին»։

Իսմէթ Ինէօնիւ Կարսի մէջ

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը, որ այս միջոցին պտոյտ մը կը կատարէ արեւելեան նահանգներուն մէջ, ընտրական պայքարի առթիւ, երկուշաբթի օր կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Կարսի մէջ։ Ըսաւ թէ Թուրքերը կը հաւատան որ սնամէջ խօսքեր չեն Միացեալ Ազգերու դաշինքին մէջ արձանագրուած բառերը,— իրաւունք ազատութեան, հողային ամբողջութեան եւ անկախութեան. (Ցառաջ.— Միայն Թուրքի՞ոյ համար)։ Յետոյ բացատրեց թէ «Թուրքիոյ դիրքը, որ հիմնուած է իր պատիւին եւ իրաւունքներուն վրայ, հասկցուած է այն ազգերուն կողմէ որոնք կը ճանչնան օրէնքը եւ արդարութիւնը։ Այն ազգերը որ կրնան ոչնչացնել նահանջականները եւ դաւադիրները, շնորհիւ իրենց ազատ դատողութեան եւ խոհականութեան, պիտի ապացուցանեն իրենց ապրելու իրաւունքը։ Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքին եւ անկէ վերջը մեր սահմանամերձ շրջանները այս առթիւ ապացուցին իրենց արժանիքը որով հպարտ ենք բոլորս»։

Իսմէթ Ինէօնիւ յետոյ շնորհակալութիւն յայտնելով Կարսի ժողովուրդին, խնդրեց միեւնոյն հաստատակամութիւնը եւ հաւատքը ցուցնել յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ։

Ռիւթէրի գործակալութիւնը հաղորդելով այս հեռագիրը, կը յիշէ թէ խորհրդային - հայ բանբերներ կը պահանջեն Կարս - Արտահանի շրջանը, հիւսիսային - արեւելեան Թուրքիոյ մէջ, «շրջան մը որ Թուրքիոյ փոխանցուեցաւ առաջին համաշխարհային պատերազմէն վերջը»։ Յետոյ կը բացատրէ թէ Կարսը, որ բանալին է Թուրքիոյ արեւելեան սահմանի պաշտպանութեան, կը տիրապետէ Պաթում տանող հովիտին վրայ,— Խ. Միութեան երկաթուղիի եւ նաւթուղիի վերջին կայանը Սեւ Ծովու վրայ։ Եւ վերջապէս կը պատմէ թէ Կարսը Թուրքիայէն առնուեցաւ ցարերու կողմէ, վերջին դարուն։ Արտահանը կը գտնուի Կարսի հիւսիսային արեւմտեան կողմը։

× Պոլսէն կը հեռագրեն թէ քաղաքապետական ընտրութեանց առաջին արդիւնքներէն դատելով, ընդդիմադիր կուսակցութեանց ձեռնպահութիւնը առ հասարակ յաջողած է։ Ազգ. Վերականգնումի կուսակցութիւնը, միակ ընդդիմադիր հոսանքը որ կը մասնակցէր ընտրութեանց, քուէարկութեան առեն որոշեց ձեռնպահ մնալ, հաստատած ըլլալով թէ կառավարութիւնը ճնշում կը բանեցնէ եւ ապօրէն միջամտութիւններ կը կատարէ։ Պաշտօնական արդիւնքները յայտնի չեն տակաւին, բայց օրուան լուրերէն կը հետեւի թէ կարգ մը քաղաքներու մէջ քուէարկողներու թիւը հազիւ 25 առ հարիւրի կը հասնի, ուրիշ վայրերու մէջ, հազիւ կ՚անցնի 50 առ հարիւրը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ պատուիրակութիւնը ներկայանալով Զորսերու փոխանորդներու ժողովին, ծրագիր մը ներկայացուց որով կը պահանջէ Նիսը, ամբողջ Մոնաքոյի իշխանապետութիւնը, Մանթոնը եւ հողամաս մը՝ Սէն-Մաքսիմէն։ Եւ այդ պահանջը՝ ճիշդ երկու շաբաթ առաջ այն տարեդարձէն երբ Իտալիա կռնակէն զարկաւ Ֆրանսան, ինչպէս գիտել կուտան տեղական թերթերը, ոչ միայն «ծիծաղելի, այլեւ զուարճալի» գտնելով Իտալիոյ ձեռնարկը։

ԼԵՀԱՍՏԱՆ յանձն առած է ամսական 100.000 թոն ածուխ ճարել Ֆրանսայի։ Ածուխի արտադրութիւնը 46—48 միլիոն թոնի պիտի հասնի 1946ին, որով այդ երկիրը պիտի դառնայ ամենամեծ արտադրիչը Եւրոպայի մէջ։ Ամսական արտադրութիւնը արդէն հասած է 3—4 միլիոն թոնի եւ միշտ կ՚աւելնայ։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ երեսփ. ընտրութեանց մէջ, որ տեղի ունեցան կիրակի օր, համայնավարները շահեցան 7.000.000 քուէներէն 2.205.650ը կամ 40 առ հարիւր, Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ մէջ, իսկ 30 առ հարիւր Սլովաքիոյ մէջ։ Երկրորդ յաղթանակը շահեցան յեղափոխական - ընկերվարականները (1.298.917 քուէ Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ մէջ)։ Երրորդը՝ ռամկավարները (պահպանողական)։ Վերջին լուրերու համաձայն, համայնավարները պիտի ունենան 115 երեսփոխան (1935ին ունէին 30), ընկերվարականները՝ 36, ազգ. ընկերվարականները՝ 55 եւն., 300ի վրայ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան շրջանին մէջ ալ քաղաքապետական ընտրութիւններ կատարուեցան կիրակի օր եւ ամենամեծ թիւը շահեցան քրիստոնեայ ընկերվարականները (պահպանողական)։ Համայնավար կուսակցութիւնը, որ կը յուսար կարեւոր յաջողութիւն մը շահիլ, միայն 47 աթոռ ապահովեց 1025ի վրայ։

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ԽՆԴԻՐ ՄԸ եւս ծագած է դաշնակիցներուն միջեւ։ Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին հրամանատարը որոշեց դադրեցնել ճարտարարուեստական մեքենաներու եւն. առաքումը դէպի խորհրդային շրջանը, իբրեւ հատուցում։ Կարծողներ կան թէ այս կարգադրութեան հետեւանքով ջուրը՝ կրնան իյնալ Փոցտամի մէջ տրուած որոշումները։

ԼԵՀԱՍՏԱՆ զէնք եւ ռազմանիւթ, ինչպէս եւ երկարատեւ վարկ պիտի ստանայ Խ. Միութենէն։ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները որոշած են որ եւ է վարկ չտրամադրել, զանազան մեղադրանքներով։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ եօթը պետութեանց ներկայացուցիչները Գահիրէ հասան։ Համագումարը պիտի քննէ Եգիպտոսի եւ Պաղեստինի խնդիրները, մասնաւորապէս պահանջելով պարպել անգլ. զօրքը։ Եգիպտոսի վարչապետը ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, խնդրեց որ Անգլիա փութացնէ իր բանակին պարպումը, առանց սպասելու բանակցութեանց։ «Լաւագոյն մթնոլորտը պիտի պարզուի, երբ անգլիական զօրքը հեռանայ եւ Եգիպտոսի ժողովուրդը անգամ մը եւս համոզուի թէ կատարելապէս ազատ ժողովուրդ մըն է»։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ նոր ծանուցագիր մը ուղղեցին Ռումանիոյ, առաջարկելով փութացնել երեսփ. ընտրութիւնները։

ՄԱՐԷՇԱԼ ԹԻԹՕ Մոսկուա գնաց, խորհրդակցելու համար։

ՀՌՈՄԷՆ կը հեռագրեն թէ նոր - ֆաշական վարիչ մը, որ ձերբակալուած էր Միլանի մէջ, յայտներ է թէ 25.000նոց գաղտնի բանակ մը կազմած են։ Բռնուած փաստաթուղթերէն կ՚երեւայ թէ, այս բանակը բաժնուած է 500 հոգինոց մասերու որոնք կրնան շարժման մէջ դրուիլ 4 ժամէն։

ՄԱՅԻՍ 28Ի տօնակատարութեան առթիւ, այսօրուան (չորեքշաբթի) փոխարէն թերթը չորս էջով լոյս պիտի տեսնէ վաղը, հինգշաբթի։

ՄԵՐ ԴՊՐԱՑ - ԴԱՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երեւման Խաչի կիրակին Գօմոնի Դպրաց - Դասու կազմութեան օրն է։ Թաղական խորհուրդի հաւանութեամբ առտուն տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ ի յիշատակ դպիրներու և դըպրապետի ծնողքներուն, ինչպէս եւ հայ. եկեղեցւոյ ծառայող կրօնական եւ աշխարհական սպասաւորներուն։ Պատարագեց Գօմոնի հոգեւոր հովիւ Եղիշէ քհնյ. Մխիթարեան եւ կուռ քարոզով մը պանծացուց Կոմիտասի, Մէհտէրեանի, Զուհաճեանի, Եկմալեանի եւ շատ մը ուրիշներու մատուցած ծառայութիւնները։

Կէսօրէ վերջ կազմակերպուած էր ընտանեկան հաւաքոյթ մը խորհրդարանին մէջ։ Ներկայ էին Եղիշէ քհնյ. եւ Թաղ. Խորհրդոյ ատենապետ Տքթ. Յովհ. Փափազեան։ Դպրաց Դասու քարտուղար Գ. Յ. Նիկողոսեան գրաւոր երկտողով մը ուրախութիւն յայտնեց որ տարի մը եւս բոլորած ենք սիրով եւ համերաշխութեամբ, երկար կեանք մաղթեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, շնորհակալութիւն Թաղ. Խորհուրդին, դպրապետ եղբայր Լեւոն Պէրահեանին եւ ծերունի հայրիկին, եղբայր Լեւոն Միրիկեանին։ Եղբայր Յ. Ղազարեան ջութակի վրայ քանի մը գեղեցիկ կտորներ նուագեց ընկերակցութեամբ Տիկին Ա. Փափազեանի։ Տիկին Ատրինէ Յ. Փափազեան երգեց Կոմիտասի «Ո՛վ Զարմանալի»ն։ Թէյի սպասարկութիւնը սիրով տարին եղբարք Խաչիկ Գէրպէրեան եւ Մեսրոպ Գասպարեան։ Ապա խօսք տրուեցաւ Տօքթ. Յովհ. Փափազեանի, որ մի առ մի թուեց մինչեւ այսօր կատարուած աշխատանքները, մանաւանդ դպրոց - սրահ մը շինութիւնը եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, Կրօնական Ընկերակցութեան հաւանութեամբ։ Արդէն կը տեսնէք որ շէնքի հիմերը փորուած են, սակայն մէկ պարագայ կը յանձնեմ ձեր ուշադրութեան,— երէկ կային մարդիկ որ կը գնահատէին մեր այս ձեռնարկը ու պատրաստակամութիւն կը յայտնէին օժանդակելու, իսկ այսօր զանազան հաշիւներէ մղուած խաչակրութեան սկսած են, վիժեցնելու համար մեր ձեռնարկը։ Հաւաքոյթը վերջ գտաւ ժամը 7ին, փոխադարձ լաւագոյն մաղթանքներով։— Թղթակից

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 9, կիրակի ժամը 20.30ին Salle d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna (métro Iéna, նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Տէր եւ Տիկին Մարմարեանի, Պ. Պ. Թոսունեանի եւ Շահումեանի։

Առաջին անգամ ըլլալով փարիզահայ հասարակութեան կը ներկայանայ Ազնաւուրեան ընտանիքը իր զաւակներով երգելու համար կովկասեան եւ ֆրանսերէն երգեր։ Երգախառն պատկերներ Սայաթ Նովայէն, Անուշէն, Սօս Վարդիթերէն, Աշուղ Ճիւանիէն, Գէրճ Գոռշեանէն, Իսահակեանէն, Թումանեանէն, Ռօշ եւ Ազնաւոր իրենց յօրինած երգերով։ Երաժշտութիւնը կը ղեկավարէ Պ. Արա Պարթեւեանը։

Տոմսերը Ազնաւուրի մօտ, 22 rue Navarin, Paris (9)։

Մայիս 28ը Փարիզի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 29ին, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Petit Journalի մեծ սրահը, 21 rue Cadet. Métro: Cadet։

Կը նախագահէ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ (նախագահ Գաղթ. խորհուրդի)։

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
M. COTTEREAU եւ M. HENRI BARRÉ (S. F. I. O.)
եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Պ. ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ (ջութակ), Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ), Օր. ԱՃԷՄԵԱՆ (երգ), Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ եւ Զ. ԳԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), ԱՐՄԵՆԻԱ ՎԱՐԿԱԶ (պար)։ Պարերը կը վարէ ՌԱՏԻՈՅԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ, ղեկավարութեամբ Raymond Verneyի։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ (Օր. Հրանոյշ Գազազեան)։

Երեկոյթին կը մասնակցի նաեւ Փարիզի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ, ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱՅ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ։

ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ։ ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի։ Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

ՌՕՄԱՆԻ մէջ մայիս 30ին, իրիկուան ժամը 8ին, ընկերվարականներու սրահը։ Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ Յունիս 2ին։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի, մասնակցութեամբ, ՆորՍերունդի Վարդգէս խումբի եւ Ֆր. Կ. Խաչի սանուհիներուն։ Յունիս 2, կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3ին Սալ Ժան տ'Արքի սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կենդանի պատկեր մը եւ ուրիշ անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին։ Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կը նախագահէ՝ ԸՆԿԵՐ Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ, կը խօսի՝ ԸՆԿԵՐ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ։

Պիտի մենեւրգեն Տիկիններ.— Մ. Կարապետեան, Մ. Հաբէլեան, եւ Ա. Պօյաճեան, խմբերգ եւ արտասանութիւններ Նոր Սերունդի տղաներէն, ինչպէս նաեւ «Հայրենիքին համար» թատերախաղը, մէկ արար եւ մէկ պատկեր։

Հանդէսէն վերջ ընկերա-համակրական խնճոյք Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին քաղաքապետարանին սրահին մէջ։ Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐ-ՄՈՅԵԱՆ, կը խօսի ԸՆԿԵՐ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ։ Խօսք պիտի առնեն ընկերվարականներու ներկայացուցիչը եւ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ (Լիոնէն)։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկին Պ. Ահարոնեան (Լիոնէն, երգ), Օր. Մ. Տէրվիշեան (Շամէն, երգ)։ Մասնաւոր պատրաստուած պարեր սանուհիներու կողմէ։ Նուագախումբ եւն։

Երգահանդէս

Օր. Ծովինար Տ. Պետրոսեանի (Լիոնի Օփերայէն) Սալ Կավոյի մեծ սրահին մէջ, 47 rue de la Boëtie (métro: Miromesnil)։ Յունիս 16ին կիրակի ժամը 14ին։ Յայտագրին մէջ հայկական եւ եւրոպական կտորներ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ,
ՀԱ՛Յ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵ՛Ր

Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է նպարեղէնի մեծաքանակ վաճառանոց մը, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր միրգեր, Փիսթաշ-վէռթ, Իզմիրի անկուտ չամիչ, պուլղար եւայլն։

Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրանքներու համար դիմել՝

PRODUITS ALIMENTAIRES (Gros, demi gros)
Importation directe
NAJARIAN & CASSABALIAN
12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
Տնօրէններ ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օղի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր աղանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն։ Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ։ Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ Քէմանչիստ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուտի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՔԻ կը նուագեն եւ կ՚երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր։ Գոց է Չորեքշաբթի օրերը։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Jeudi 30 MAI 1946 Հինգշաբթի 30 ՄԱՅԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année No 4713-Նոր շրջանի թիւ 352 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԻՒՆՈՎ ԵՒ ԱՐՑՈՒՆՔՈՎ

— «Հայե՛ր, շտապեցէք հայրենիքն ազատելու: Հասել է բոպէն, երբ իւրաքանչիւր Հայ, մոռնալով իր անձնականը, յանուն Մեծ Գործի՝ հայրենիքի փրկութեան եւ իր կնոջ ու աղջիկների պատուի պաշտպանութեան համար պիտի գործ դնէ իր վերջին ճիգը, թշնամուն հարուածելու:

... Հայեր, ժամանակը չէ դանդաղելու: Բոլոր մինչեւ 50 տարեկան հասակ ունեցողները պարտաւոր են զէնքի տակ գալու: Ես պահանջում եմ բոլորից ներկայանալ իրենց զէնքերով ու փամփուշտներով հայրենիքի պաշտպանութեան համար»:

Ծերունի զօրավար մըն էր, Սիլիկեան, որ այս մարտակոչը կ'ուղղէր Հայաստանի ժողովուրդին, 1918 Մայիս 24ին, իբրեւ ընդհ. հրամանատար:

Եւ ժողովուրդը ապշեցուցիչ նետուեցաւ արտակարգ վճռականութեամբ, յանձն առնելով ամէն զոհողութիւն:

Ի՞նչ կը մնար, մահէն անդին, երբ թշնամին կը սպառնար ամբողջ երկրի տարածութեան վրայ:

« Թէ ապրիլ պէտք է, ապրինք. թէ մեռնիլ պէտք է, մեռնինք»:

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ դըժուար է գտնել շրջան մը, ուր ամբողջ ժողովուրդ մը այնքան յանդգնութեամբ գրոհ տուած ըլլայ գերազանց ուժերու դէմ, ի խնդիր գոյութեան եւ ազատութեան:

1915ին ունեցանք անմոռանալի հերոսամարտներ, ուր ամբողջ քաղաքներ կրակը նետուեցան, միեւնոյն մտահոգութեամբ: Նետուեցան եւ զոհուեցան: 1918ի մայիսեան գոյամարտը անոնց թաց ու պսակն էր, յաղթանակով պսակուած:

Կիլիկի օր, Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ – Աբարանի զոհերու յիշատակին նուիրուած հոգեհանգստեան առթիւ, Արսէն Ա. քահանայ «Նոր Վարդանանց» կը կոչէր այդ օրհասական ճակատամարտը, եւ անոր Ղեւոնդ երէցը՝ Կիլիկիոյ ներկայ Կաթողիկոսը, որ ձի նստած, մէկ ձեռքը խաչ, միւսը ձեռքը-սուր, կը շրջէր բոլոր ճակատները եւ կը խրախուսէր զինուորները: «Իսկ իբրեւ Վարդան Մամիկոնեան հանդիսացաւ ինքը՝ բովանդակ հայ հերոս ժողովուրդը»:

Ու կը պատմէր, իբրեւ ականատես.—

Երբ, եռօրեայ կռիւներէն եւ յաղթանակէն վերջ, Թուրքերը հարկադրուեցան վերսկսիլ ընդհատուած բանակցութիւնները եւ ճանչնալ Հայաստանի անկախութիւնը, Մոսկուայի խորհրդային կառավարութիւնը առաջինն էր որ իր պաշտօնական հեռագրով, յանձին Լէնինի եւ Սթալինի, ճանչցաւ Հայաստանի անկախութիւնը: *Անոնք ուրախութիւն կը յայտնէին որ հարստահարուած եւ հալածական հայ ժողովուրդը, դարերու ստրկութենէն վերջ, կը վերադտնէ իր ազատութիւնը եւ անկախութիւնը: Այդ պատմական հեռագիրը լոյս տեսաւ այն ատեն Մոսկուայի երկու պաշտօնական օրկաններուն,* Փրավտայի եւ Իզվեստիայի *մէջ:*

Առանց այս վկայութեան ալ, գիտենք որ խորհրդային իշխանութիւնը 1920ի գարնան Մոսկուա կը հրաւիրէր Հայաստանի հանրապետութեան պատուիրակութիւնը, նախագահութեամբ Լեւոն Շանթի, բանակցելու եւ համաձայնութեան մը յանգելու համար:

Գիտենք, նաեւ, որ նոյն իշխանութիւնը յետոյ Երեւան ղրկեց մասնաւոր պատուիրակ մը, Լըկրան, շարունակելու համար բանակցութիւնները:

Թողո՛նք պատմութիւնը, որ շատ հեռուները պիտի տանէր մեզ: Եւ անգամ մը եւս յայտարարենք, ի լուր բոլորին, բոլորին: Մանաւանդ մտքով եւ սրտով «պրոլետար»ներուն.—

Ինչ որ ՀՍՍՌ կը կոչենք այսօր, ծնունդն է ահաւոր, աննման, հերոսական երկունքի մը: Արիւն եւ արցունք:

Այո, նորածինը «ո՛րբ» մըն էր որ «գաւաթ մը ջուր տուող չունէր իր սնարին վերեւ»:

Բայց դուք ի՞նչն է որ կը ծաղրէք, պարոններ:

Այդ անտէր ո՞րբը, որ այսօր դարձեր է 26 տարեկան պարմանի մը: Որ ծնաւ լերան մը ստորոտը, մուրի մը տակ, շրջապատուած անհնարին խոչընդոտներով, տառապանքներով ու դաւերով: Եւ որ սակայն, ընդամէնը երեսուն ամսուան մէջ, իր յաջորդներուն ձգեց թանկագին ժառանգութիւն մը,—Նախ 42000, յետոյ 29000 ք. քիլոմեթր տարածութիւն, պատմական դաշնագիր մը եւ դէզ մը միջազգային վաւերագիրներ, որոնց հիման վրայ այսօր Հայկ. Դատ կը հետապնդեն մեռասանեբորդ ժամու խմաստուններ: Շ.

Անկուսակցականի մը ձայնը

Մայիս 28ը նոյնքան համազգային տօն պէտք է ըլլայ Հայերուս համար որքան Ապրիլեան Սգատօնը: Այստեղ կուսակցական կռիւ չկայ: Անտեղի է բաժանում կամ դէմ դէմի սուր ճօճելը: Իրական կէտ մը կայ որ կը չփոթենք.— Մայիս 28ին Հայը կռուեցաւ միմիայն իր դարաւոր թշնամիին՝ Թուրքին դէմ որ զինքը բնաջնջել կ'ուզէր: Հայը չկռուեցաւ Հայու դէմ: Եւ Մայիս 28ի յաղթական պայքարին մէջ անկասկած որ կռուեցան նաեւ ոչ-Դաշնակցական Հայեր: Ուրեմն Դաշնակցականի եւ համայնավարի կռիւ չկայ մեր մէջ այլ Հայի ու Թուրքի կռիւ: Այն բոպէին երբ Դաշնակցական կառավարութիւնը տեսաւ որ համայնավար հայ կառավարութիւն մը կ'անցնի գործի գլուխ, անոր թողուց իշխանութիւնը: Բայց հայկական հանրապետութեան հիմը դրուած էր Մայիս 28ի յաղթանակով, տարուած Թուրքին դէմ:

ՁԻԹՈՒՆԻ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԷՐ ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ

Հեռու ափերի իմ բարեկամին
Ի՞նչ նամբեմ Հայոց հողից խնկելի,
Մի ջինջ ալի՞քը չքնաղ Սեւանի,
Թէ մի շարանը Մասսի ամպերի:

Թէ՞ նամբեմ նրան մի ծառ ծիրանի՝
Արշալոյսների ժպիտը վրան,
Որ բարեկամս ջերմ փառաբանի
Բանաստեղծական ծաղկումը նրա.:

Թէ՞ Արարատեան հովտի ծաղկունքի
Պայծառ արտերից ես հնձեմ մի խուրձ,
Ճամբեմ եղբօրս տրտմութեամբ անգին,
Սեղանին նրա վառի, որպէս բոց:

Սէգ Արարատի աստղային ձիւնից
Ես նամբեմ մի շե՞րտ, իբրեւ թանկ ընծայ,
Թէ մի սուրբ քուլայ հայրենի ծուխից,
Որ օտար ափին ընկերս ցնծայ:

Հայրենի լճի ալիքը նամբին
Տօթ արեւի տակ կշոգիանայ,
Կիողմավարուի երամը ամպի,
Պոկուած ծաղիկը շուտ կթառամայ:

Ձիւնի շերտիկը հանց մոմ կհալչի,
Կլայ շոգ փոշում հեռու նամբէքի,
Կցնդի ծուխի փաթիլը վճիտ՝
Պոկուելով կապոյտ շուրթից եթիկի:

Եւ ես գնացի դաշտն Արարատեան
Եւ ծունր իջայ լոյս ամպերի տակ՝
Հայոց հասկերի հասուն, ցոլցլա՛ն
Մի ափ հող առայ գորովով անտակ:

Եւ ծրարեցի այդ հողը մի ափ,
Եւ մի կռունկի տուեցի տանի:
Ծովերով անափ, մովերով անափ
Հեռո՛ւ – հեռաւոր իմ բարեկամին:

Նա հոգու հոգում թող զգայ յաւէտ՝
Այդ հողում է հայ ցորեանը հասնում,
Հանց Հրազդանի ջուրը լուսաւէտ
Հարթավայրերով հիացքով հոսում:

Այդ սուրբ հողին է մայիսեան մեղուն
Աստղ ծաղկունքից քամում մեղր անուշ,
Փեթակների մէջ ծրագան գեղում,
Ինչպէս խունկ, ինչպէս լուսընկայի լոյս:

Այդ սուրբ հողից են խոյացել երկինք
Ողջ ստանները մեր վեհափառ,
Ե՛ւ տաճարները անմահ գեղեցկի,
Ե՛ւ կոթողները մտքի անխորտակ:

Ուր էլ դու լինես, պանդուխտ բարեկա՛մ,
Միշտ յիշիր սրտում քո կարօտայուշ,
Այս սուրբ հողին է հարկդ հայրական,
Մայր Հայաստանն է օրրանդ անուշ:

Այս սուրբ հողին է հնչում անխռովական,
Հայ լեզուն — գարնան բարբերը անձրեւ,
Հայ խօսքը — ամրան ոսկեղէն մի հանդ,
Հայ երգը — անտառ զմրուխտածեւ:

ԱՇՈՏ ԳՐԱՇԻ

ԽՄԲ.— Ռուսնաւորին գլուխը՝ հետեւեալ ձօնը.— «Արտասահմանեան հայութեանը, որ խանդավառութեամբ կառուցեց գեներալ Բաղրամեանի անուան տանկային շարասիւնը»:

Ա Ր Ա Մ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐԸ

1,370,000,000 ՏՈԼԱՐԻ ՎԱՐԿ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները Մայիս 28ին ստորագրեցին պայմանագիր մը որով 1.370.000.000 տոլարի (342.500.000 սթերլին կամ 163 միլիառ ֆրանք) վարկ մը կը բացուի Ֆրանսայի: Այս գումարին 650 միլիառ տոլարը դրամական փոխառութիւն է, իսկ 720 միլիառ տոլարը պիտի յատկացուի գնումներու: Պայմանագիրը միեւնոյն ատեն կը ջնջէ պատերազմի պարտքերը:

Վարչապետ Կուէն եւ Պ. Թրումըն հաւաքական յայտարարութեամբ մը հաղորդեցին թէ այժմ բանակցութիւններ կը կատարուին, յաւելուածական վարկի մը համար որով 80—85 նաւեր պիտի դըրուին, համագումար 750.000 թոն տարողութեամբ: Յայտարարութիւնը կ'ըսէ նաեւ թէ Մ. Նահանգները պիտի աջակցին Ֆրանսայի, որպէսզի կարենայ բաւարար չափով գերմանական ածուխ ստանալ: Ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի փորձէ նաեւ Ֆրանսայի բաժին հանել Գերմանիոյ եւ Ճափոնի առեւտրական նաւերէն: 650 միլիառ տոլարի փոխառութեան համար Ֆրանսա պիտի վճարէ տարեկան 2 առ հարիւր տոկոս, 1947 Յուլիս 1էն սկըսեալ, մինչեւ 1950:

Հաւաքական յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգները անհրաժեշտ կը գտնեն վարկեր տրամադրել Ֆրանսայի, որպէսզի կարենայ վերաշինել եւ արդիացնել իր տնտեսութիւնը, վերագրաւել իր տեղը իբրեւ արտադրող եւ առեւտրական մեծ ազգ եւն.: Ֆրանսական պատուիրակութիւնը վերաշինութեան ծրագիր մը ներկայացուցած է որուն անմիջական նպատակն է ֆրանսական արտադրութիւնը հասցնել նախապատերազմեան մակարդակին, իսկ վերջնական նպատակը՝ յարմարիլ վերջին տասնամեակներու արհեստագիտական յառաջդիմութեանց: Մ. Նահանգները կը հաւատան թէ երկու կառավարութեանց գործակցութիւնը էական է, իրականացնելու համար այն տնտեսական նպատակները որ պիտի ապահովեն աշխարհի խաղաղութիւնը: Այս առաջադրութեամբ, պիտի կրճատուին մաքսատուրքերը, պիտի վերահաստատուի անհատական առեւտուրը Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի միջեւ, պիտի աւելնան ֆրանսական արտածումներ եւն.:

Համաձայնութեան ստորագրութենէն անմիջապէս վերջը, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ համաձայնութիւնը կ'ապահովէ երկու երկիրներուն կատարեալ գործակցութիւնը և բարեկամութիւնը:

Լէօն Պլում երէկ մեկնած է Նիւ Եորքէն եւ Փարիզ կը սպասուի այսօր: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ յաջողութիւն մը կը նկատեն այս համաձայնութիւնը:

Զոյգերու պայքարը

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ունկնդրութեան ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները, հերքեց Մոլոթովի կողմէ եղած մեղադրանքները, որոնց ամփոփումը տուեր էինք երէկ: Նախ յայտարարեց թէ երբեք անգլեւամերիկեան ճակատ մը կազմուած չէր Փարիզի խորհրդաժողովին մէջ, Խ. Միութեան դէմ յարձակելու համար: Հակառակ Մոլոթովի հերքումին, Պ. Պըրնս պնդեց թէ Սթալին 1945 Դեկտ. 24ին հաւանութիւն յայտնած էր 25ամեայ դաշնագրի մը՝ Գերմանիոյ մասին: Թերթերը կը գրեն թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ հրապարակաւ պիտի պատասխանէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԸ

Այս բախտորոշ օրերուն, երբ Հայաստանի սահմաններուն ընդարձակման հարցը օրակարգի վրայ դրուած է, «Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը մասնաւոր նշանակութիւն մը կը ստանայ:

Այդ է պատճառը, որ այս տարի ամէն կողմ մեծ հանդիսաւորութեամբ կը տօնուի Հայաստանի անկախութեան 28րդ տարեդարձը: Մեծ է այս առթիւ խանդավառութիւնը հայրենաբաղձ բոլոր Հայերու սրտին մէջ:

Հասած է այլեւս ժամանակը, որ հայ ժողովուրդը քաղաքական հասունութիւն եւ գիտակցութիւն ցոյց տայ: Մէկդի նետելով կուսակցական եւ հատուածական ամէն նկատում, ի մի բոլորուի՝ հաւաքարար, համերաշխական մթնոլորտի մը մէջ տօնելու համար իր անկախութեան տարեդարձը: Այլեւս «Մայիս 28»ին պէտք է տալ իր իսկական նշանակութիւնը: Անիկա Հայոց «Ազգային Տօն»ն է, այս բացատրութեան միջազգային իմաստով: Բոլոր քաղաքակիրթ ժողովուրդներն ալ ունին իրենց «Ազգային Տօն»ը: Անոնք այդ Տօնին շուրջ ոչ մէկ պայքար կամ վէճ կը յարուցանեն: Բոլորը մէկ սիրտ մէկ հոգի՝ հանդիսաւորապէս կը տօնեն զայն, մոռնալով սովորական ժամանակներու իրենց ներքին վէճերը, որովհետեւ այդ ժողովուրդները, գտնուելով քաղաքակրթական բարձր մակարդակի մը վրայ, «Ազգային Տօն»ը գերիվեր կը նկատեն հատուածական ամէն շահերէ:

Է՞ր ժամանակ, երբ որոշ տարրեր փուճ փաստարկութիւններով կ'ուզէին նսեմացնել «Մայիս 28»ի արժէքը եւ զայն կը նկատէին պարզապէս Դաշնակցական տօն մը: Շատ մեծ պատիւ էր այս մեր հակառակորդներուն կողմէ՝ ուղղուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան հասցէին: Կը յուսայինք թէ Հայոց «Ազգային Տօն»ին դէմ կատարուած խաչակրութիւնը այլեւս պատմութեան պիտի պատկանէր: Թէ այդ պայքարը ժամանակավրէպ պէտք էր նկատել, ինչպէս նոյն տարրերու կողմէ ուրիշ համազգային տօներու եւ ազգ. սրբութիւններու դէմ մղուած հին պայքարները: Աւա՜ղ:

Աշխարհազգորդ վերջին պատերազմը տակաւին գիտակցութեան բարձրագոյն աստիճանին չէ հասցուցած այդ ծանօթ տարրերու այսօրուան ժառանգորդները, որոնք սակայն, պէտք է անկեղծօրէն խոստովանիլ, որոշ յառաջդիմութիւն բրած ըլլալու ապացոյցը ցոյց տուին վերջին տարիներս, նոյնիսկ իրենք ստանձնելով նախաձեռնութիւնը Ապրիլեան Սգահանդէսին ու Թրքահայ Դատի պաշտպանութեան:

Այս յառաջդիմութիւնը շատ քաջալերական է եւ մեծ յոյսեր կը ներշնչէ ապագայի համար: Քայլ մը եւս՝ եւ մենք վստահ ենք որ իրենք պիտի ստանձնեն «Ազգային Տօն»ի համազգային տօնակատարութեան նախաձեռնութիւնը:

Ու այդ օրը իսկապէս համազգային տօն պիտի ըլլայ հայ ժողովուրդին համար, որ վերջապէս հասած պիտի ըլլայ գիտակցութեան ու քաղաքական հասունութեան բարձրագոյն աստիճանին:

Որովհետեւ, «Մայիս 28»ը իսկապէս համազգային տօն է: Անիկա ոչ Դաշնակցականին մենաշնորհն է, ո՛չ հնչակեանին, ո՛չ ռամկավարին կամ համայնավարին, անիկա հայ ժողովուրդին տօնն է:

Այն միակ փաստը՝ թէ հայ ժողովուրդը՝ երկար դարեր անկախ կեանքէ զրկուելէ եւ վայրենաբարոյ բռնակալներու ճիրաններուն մէջ կեղեքուելէ վերջ, 1918 Մայիս 28ին է որ վերադտաւ իր ազատութիւնն ու անկախութիւնը, բաւական է այդ թուականը անջնջելի տառերով դրոշմելու Հայոց պատմութեան էջերուն մէջ: Մէկ գաղափարի եւ մէկ նշանախօսքի շուրջ համախմբելու հայութեան բոլոր տարրերը:

Մեր դարաւոր դահիճը Ապրիլեան Եղեռնով կ'ուզէր բնաջնջել հայ ժողովուրդը եւ ընդմիշտ թաղել Հայկական Հարցը, որ ուրիշ բան չէր՝ եթէ ոչ հայ ժողովուրդին ապահովել ազատ ապրելու իրաւունքը իր հայրենի, պապենական, դարաւոր, պատմական հողերուն վրայ:

Հայ ժողովուրդը, գիտակցութեան հասած 19րդ դարու վերջերը, իր ծոցէն ծնաւ յեղափոխական կուսակցութիւնները, որոնք իրենց դրօշին վրայ արձանագրեցին «Մահ կամ Ազատութիւն» նշանաբանը: Այդ դրօշին տակ մեռան հազարաւոր հերոսներ: Այդ նշանաբանին զոհուեցան աւելի քան մէկ միլիոն հայ նահատակներ: Ու այն պահուն՝ երբ ամէն յոյս կորած, ամէն լոյս մարած կը կարծուէր, հայ ժողովուրդի զաւակները, ամէն դասակարգէ ու ամէն դաւանութենէ, նետուեցան անհաւասար կռուի ասպարէզը եւ 1918ի մայիսեան պատմական ճակատամարտներուն մէջ՝ խոնարհեցուցին մեր պատմական թշնամին, որ պարտաւորուեցաւ ճանչնալ անկախ ու ազատ Հայաստանի մը գոյութիւնը:

Այդ օրն էր, որ սորուկ եւ հպատակ ժողովուրդէ մըկերտուեցաւ ազատ պետութիւն, անկախ հայրենիք, ընկերվարական – ժողովրդապետական ազատամիտ սկզբունքներով: Այդ օրն էր, որ հայ ժողովուրդը աշխարհի քարտէսին վրայ գծեց «Հայաստանի Հանրապետութիւն»ը, շատ նեղ սահմաններով, ճիշդ է, բայց որոնք ընդարձակուեցան հետզհետէ քանի մը ամիս վերջ: «Հայաստան»ը դարձաւ շօշափելի իրականութիւն եւ ոչ թէ աշխարհագրական բացատրութիւն մը՝ որուն դատապարտուած էր 1375էն ի վեր, երբ Կիլիկեան բերդերուն մէջ ջախջախուեցաւ վերջին հայկական անկախ թագաւորութիւնը:

1920 յունուարին յաղթական դաշնակիցները իրաւականօրէն ճանչցան Հայաստանի Հանրապետութիւնը, որուն ներկայացուցիչը՝ Աւետիս Ահարոնեան՝ 1920 Օգոստոս 10ին Սեվրի մէջ նոյն յաղթական Դաշնակիցներուն եւ Թուրք պատուիրակներուն հետ ստորագրեց ծանօթ դաշնագիրը: Ասիկա գերագոյն յաղթանակն էր հայ նահատակ ժողովուրդին, որուն դարաւոր իրաւունքները վերջապէս կը ճանչցուէին աշխարհի մեծերուն կողմէ:

Առանց «Մայիս 28»ին, մենք երբեք չէինք ունենար Սեվրը:

Առանց «Մայիս 28»ին, մենք երբեք չէինք ունենար Հայաստանի Հանրապետութիւնը, որուն 1920 դեկտեմբեր 2ի սահմանները մինչեւ այսօր ալ կը մնան անփոփոխ, կազմելով կորիզը Միացեալ Հայաստանին, որուն կը ձգտին այսօր հայութեան բոլոր տարրերը:

Ահա՛ այս ճշմարտութիւնն է որ պէտք է կրկնենք այսօր, երբ կը տօնենք մեր անկախութեան տարեդարձը:

Ո՛չ մէկ դէպք կրնայ փոխել պատմական ճըշմարտութիւնները: Պատմութիւնը կը հիմնուի շօշափելի իրականութեանց վրայ եւ «Մայիս 28»ը պատմական անժխտելի իրականութիւն մըն է:

Ինչպէս անցեալ ամիս Ապրիլեան Սգահանդէսը, այսօր ալ «Ազգային Տօն»ը առիթ պէտք է ըլլայ պահանջելու մեր պատմական իրաւունքները: Հայ ժողովուրդը այս տօնին առթիւ աւելի քան երբեք բարձր պէտք է պոռայ աշխարհի ճակատագիրը կերտող մեծ Դաշնակիցներու երեսին, յիշեցնելու համար անոնց իրենց հին բարի խոստումները, Ուիլսընեան սահմանները՝ Վանի, Բաղէշի, Կարինի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն կցումը ներկայ կորիզ Հայաստանին:

Երբ իրականութիւն դառնան այդ խոստումները, այն ատեն միայն իրագործուած պիտի ըլլայ արդարութիւնը հանդէպ հայ ժողովուրդին որուն միլիոնաւոր նահատակները ինկան ազատութեան ճանապարհին վրայ, որպէսզի կերտուի «Մայիս 28»ը, որպէսզի ազատ հայրենիք ունենայ տառապակոծ հայութիւնը:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

1918 Մայիս 28ի օրը Երեւանում

(Ականատեսի տպաւորութիւնները)

Հայաստանը տնքում էր արինաքամ եղած բիւրաւոր վէրքերից: Անարգ թշնամու օղակը սեղմել էր նրա պարանոցը և սպառնումխեղդամահ անել բոլորովին: Թրքական թնդանօթների փողերն ուղղուած էին չեչտակի Հայաստանի սրտին: Մի պահ թուլութիւն, կամքի ու վճռականութեան տատանում եւ անզօրութիւն՝ թշնամու յաղթական փողը պիտի հնչէր Երեւանի փողոցներում, վերջ տալով հայութեան վերջին անկիւնին, վերջին շունչին ...

Զէնք ու զրահի շաչիւնից, ռազմական խանդավառ երգերի թնդումից կարծրացել էր Երեւանի մթնոլորտը... Կանայք ու աղջիկերք, ծերունիներ ցուպերին կրթնած՝ մանուկների հետ շրջապատել էին ռազմաղաշտ մեկնող մարտիկներին, իրենց օրհներգը կարդալու, վերջին խօսքն ասելու... Հայ օրիորդը հրավառ դէմքով — «Ահա եղբայր քեզ մի դրօշ» խօսքերի տակ, երգելով, նուիրում է ժողովրդական բանակին եռագոյն դրօշը: — «Մեր պատի՛ւը... մեր նամո՛ւսը... չմոռնաք» կանչերի, գրկախառնուած՝ արցունքի, լացի, յուզումի, ղայրոյթի, վրէժխնդրութեան, խանդավառ երգերի ու կրակոտ ճառերի տակ, ճանապարհ էին դնում հայրենիքի հիմքը կերտող կտրիճներին:

Միւս կողմից սովի ու համաճարակի աւերիչ ոգին սաւառնում էր երկնակամարի վրայ, եւ իր հունձքը կատարում առատօրէն... Հազարաւոր մարդիկ գալարւում էին սովի ճիրանների մէջ եւ ճանճերի պէս պատերի տակ թափուած, հիւծուած ու կիսամեռ, ձեռքները մեկնում անց ու դարձ անողներին եւ հազիւ լսելի ձայնով—«Հա՛ց, հա՛ց» մրմնջում ...

Սգաւոր սայլերն իրենց ոսկրացած ձիերով կրում էին անընդհատ փողոցներից դիակներն այլանդակուած ու անշնչացած եւ թափում եղբայրական գերեզմանների մէջ...

Ագռաւների երամները, քաջալերուած դիակների հոտից, ամէն օր, երբ մթնաշաղը վրայ էր հասնում, իրենց անախորժ ու չարագուշակ ձայներով սաւառնում էին Երեւանի կենդրոնում գտնուող այգու վրայ ու յաղթականօրէն բազմում ծառերին վրայ, ահ ու դող ներշնչելով հայ անտտապաշտ տարրերին:

... Եւ այդ օրհասական ու ողբերգական օրերին անգամ, Հայի աննկուն ու յուսատու ոգին փայլում էր ադամանդի պէս: Նա առանց ընկճուելու եւ թուլանալու դժոխային պայմաններից, հպարտութեամբ կրում էր հանրապետութեան նշանախօսքը — Մահ կամ Ազատութիւն — եւ նետւում թշնամու առաջ հերոսաբար: Ոչ մէկ վհատութիւն կամ յուսահատութիւն տարաբախտ օրերից, այլ ընդհակառակն աւելի կարծրացել վճռականութիւն ու կամքի տոկունութիւն ճակատագրական ժամերին ...

×

Պարզ ու գեղեցիկ Մայիսեան երեկոյ էր: Մթնաշաղը դեռ նոր էր իր թեւերը տարածել Երեւանի վրայ եւ շրջապատող լեռնաբլուրներից փչում էր մեղմիկ կենսատու զով քամին: Բազմութիւնները խռնուած ուրախ ու խանդավառ, շնայած ցնցոտիներին, որոնց տակից պարզ նշմարւում էր նրանց նիհար ու դալկահար մարմինները, Երեւանի շրջապատող ձորերից ու բարձրութիւններից բարձրանում էին ու իջնում դէպի քաղաքի կեդրոնը՝ երկրպագելու դարերով թաղուած հայ պետականութեան խորհրդանիշին, կառուցուած յաղթական կամարին, Մայիսի28ի օրուան առթիւ:

... Եւ պատանի ոգին ակամայից հօր ձեռքը սեղմելով յետ ձգեց ուժգնութեամբ յանկարծ ու կանգ առաւ Սուրբ – Սարգիս եկեղեցւոյ դէպի քաղաքի կեդրոնը տանող ճանապարհի վրայ՝ հիացած ու զմայլած ծիածանագոյն յաղթական կամարի դիւթական տեսքից, Ազատութեան փողոցի անկիւնում կառուցուած:

— Օ՜... որքան գեղեցիկ է այն, հայրիկ ... կանգ առ մի պահ, ես կ'ուզեմ նայել բարձրութեան վրայից ...

— Գնանք, զաւակս, գնանք աւելի մօտից դիտելու նրան:

— Ո՛չ, ո՛չ, հայրիկ, սպասիր մի վայրկեան, ես անկարող եմ քայլել այլեւս... ես կ'ուզեմ այստեղից ցատկել ուղղակի ու գրկել նրան...

— Գնա՛նք, որդի, գնա՛նք որ շուտ հասնենք մեր ուխտատեղին... տես, բոլորն շտապում են, առանց յապաղելու:

— Հիմա, հիմա, հայրիկ... բայց այն ի՞նչ մութ կարմիր է մէջտեղում ընկած... որ մօտը հասնենք, կարո՞ղ եմ ձեռքով շօշափել նրան ... Թոյլ կը տա՞ս ինձ գրկել, համբուրել... Օ՜... ինչ սիրուն է այն կարմիր գոյնը.— սիրտս վառւում է նրան նայելուց ու հոգիս սլանում չգիտեմ ո՛ւր ...

— Նա դարերով թափուած մեր նախնիքների արեան գեռն է, սիրելի որդիս: Նրանք են որ զէն ի ձեռին պայքարեցան ու ընկան անմոռանալի ազատութեան ճանապարհին վրայ, որի պտուղները վայելում ենք այսօր, թէկուզ սովի ճիրաններում եւ նեղ ու սեղմուած սահմաններում... բայց ոչինչ, դրանք ժամանակաւոր եւ անցողակի երեւոյթներ են եւ մօտ ապագայում մեր հայրենիքը պիտի տարածուի իւր բնական սահմանների մէջ...

— Իսկ ինչո՞ւ համար, հայրիկ, նրանք պայքարեցան զէն ի ձեռին:

— Նրա համար, զաւակս, որ մենք ազատ լինենք գերութեան կապանքներից, չլինենք սորուկ ու հալածական թշնամու ձեռքին... Նրա համար, որպէսզի մենք այսօր քեզ հետ միասին ազատ շունչ առնենք ու զբօսնենք մեր հորիզոնի տակ, առանց օտար մորակներին ենթակայ լինելու... Նրա համար, որ տէրն ու տիրականը լինենք մեր սեփական հայրենիքին, թափած քրտինքին ու վաստակին...

... Ու կարմիր գոյնը — ազատութեան ճանապարհի վրայ թափած հայ զաւակների հերոսական արեան խորհրդանիշը — յաւիտենապէս գամւեց պատանու սրտում, հօր խօսքերի տակ... Ու այն օրուանից նա սիրեց ազատութեան պայքարի ոգին եւ ուխտեց լինել աննկուն զինուորը իւր հայրենիքի, մինչեւ գերեզման...

Փա՛ռք ձեզ, դիւցազնական ոգիներ, որ ինկաք հերոսաբար ազատութեան մեծ ճամբի վրայ:

Փառք ձեր մտքին, ձեր յոյզին, իղձին որ անդուլ աշխատանքով ու սեփական արեան գնով ստեղծեցիք Մայիսի 28ը: Ամօ՛թ այն Հային, նզո՛վք այն մարդուն որ քծնողի, եսամոլի ու նիւթական դծուծ շահերից ելնելով պիտի մոռանայ ու ստնահարի Մայիս 28ի չքեղազարդ դանձը:

Կեցցէ Մայիսի 28ը, կեցցե՛ն նրա անխոնջ հրակաները, որոնք իրենց արիւնը խառնելով դարերու մոխիրներին, հիմքը դրին հայրենիքին եւ հայ պետականութեան:

ՀԱՑԿԱԶՈՒՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԵԱՆՔ ԵՒ ԳԻՐ, գիրք – յիշատակարան հայ երիտասարդութեան, հրատարակիչ Դաւիթ Շահլամեան, Ե. Զ. եւ Է. պրակ: Հասցէ — c)o Nubar Printing Press, 14 Gheit el Nouby Str. Cairo (Egypte):

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, ամսագիր, Ա. տարի թիւ 4, Ապրիլ 1946: Հասցէ — P. O. Box 4042, Jerusalem (Palestine).

ՀԱՅ ԴԻՏԱԿ, շաբաթաթերթ, Ա. տարի, թիւ 8 եւ 9 (Ապրիլ 6 եւ 13): Հասցէ — 31 Mamillah Road, P. O. B. 102, Jerusalem:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՐԳԷ, ձայնագրուած երգարան, 28 երգ, 8ը անտիպ: Տետրակ Ը.: Խմբագրեց եւ հրատարակեց Գէորգ Աճէմեան: Գին 50 Փրանք: Հասցէ — Հայոց եկեղեցի, Rue Salibé, Alep (Syrie):

Հանրապետութեան զոհերին

Այսօր Մայիս 28, Հանրապետութեան ստեղծման տարեդարձի առթիւ, սրտի խօսք ունիմ ասելու ձեզ, իմ անմոռաց եղբայրներ, որ 28 տարի առաջ, ձեր կեանքի գարունքին՝ արհամարհելով ամէն դժուարութիւն, նետուեցաք արեան դաշտը, դէմ առ դէմ կանգնեցաք մեր դարաւոր ոսոխին : Դուք, չափազանց փոքրաթիւ, բայց լեցուած ազատութեան գաղափարով, զոհեցիք ձեր կեանքը որպէսզի յաւերժ ապրի ու ստեղծագործի հայ ժողովուրդը:

Իմ անմոռաց եղբայրներ — զէնքի ու գաղափարի հերոսներ, սրտի անհուն բերկրանքով վերցնում եմ գլխարկս ու խոնարհւում ձեր անյայտ ու անշիրիմ գերեզմանների առաջ, դուք որ ստեղծեցիք Հանրապետութիւնը, ձեր արիւնով ձեռք բերիք ազատութիւնը ու հայրենիքի վրայ ծածանեցիք ազատութեան եռագոյն դրօշը: Դուք մեռաք, բայց պատմութեան փառապանծ էջերի վրայ ոսկի տառերով անմահացրիք ձեր անունները :

Ամէն անգամ երբ քարտէսի վրայ կը տեսնեմ փոքրիկ Հայաստանը, աչքերիս առաջ կուգան Սարտարապատը, Ղարաքիլիսան ու Բաշ Աբարանը, ուր դուք մռայլ ու ցասկոտ հուժկու շարքերով, «Մահ կամ ազատութիւն» բառերը ձեր շուրթներին, լեցուած արդար վրէժխնդրութեամբ, ձեր խրամատներից գրոհ էք տալիս Թրքական բարբարոսների վրայ, եւ կատաղի ճակատամարտի մէջ, ուր արեան գետեր են հոսում, պարտութեան էք մատնում թշնամուն եւ արեան շիթերի վրայ ձեր կուրծքներին կապում էք յաղթութեան ժապաւէնը: Յաղթանա՛կ... Ի՛նչ փառք է աս : Երէկուայ ստրուկ ցեղը ոտքի է կանգնել ու ջարդել ստրկութեան կապանքները :

Փա՛ռք ձեզ, իմ զոհուած եղբայրներ որ կոփեցիք հայկական առաջին քայլերգը եւ հնչեցրիք ձեր խրոխտ շարքերից. —

Մեր հայրենիք ազատ անկախ,
Իւր թշնամին ոտնակոխ ...

Փա՛ռք ձեզ, դուք անձնուիրաբար կատարեցիք պատմական մեծ գործը, փշրեցիք վեց հարիւր տարուայ ստրկութեան կուռ շղթան ու ստեղծեցիք առաջին Հայկական Հանրապետութիւնը:

Այսօր, երբ մեր շրթունքները արտասանում են Սարտարապատը՝ հպարտութեան ,զգայմունք մը կը համակէ մեզ: Մենք, նոր սերունդ, հպարտ ենք ձեզմով: Դուք, իմ մեծ եղբայրներ, Սարտարապատի ամայի դաշտերում ծունկի բերիք մեր ոխակալ թշնամին, զոհելով ձեզ՝ շնորհեցիք մեզ կեանքի արշալոյս: Դուք ձեր քաջագործութեամբ դարձաք իտէալը ապագայ սերունդների:

Դէպքերի բերումով, երկար չտեւեց մեր անկախութիւնը, սակայն ան վերափոխուեց խորհրդային Հայաստանի, որի հիմնադիրները հանդիսանում էք դուք ,եւ ձեր մտքի մեծ գաղափարախօսները որոնք զոհուեցան ոչ միայն Հանրապետութեան հաստատման ժամանակ, այլեւ նրանից շատ առաջ — ազատութեան գաղափարը սերմանելու ճանապարհին :

Այսօր Հայրենիքը չի կարող իր յարգանքի տուրքը մատուցանել ու փառաբանել ձեզ, որովհետեւ այդպէս է պահանջում ներկայ կարգ ու սարքը: Բայց պատմութիւնը անողոք է: Կ'անցնի ժամանակ, հայրենիքը ինքը կոթողներ կը կանգնի ձեզ համար ու կը փառաբանի ձեր կատարած մեծ գործը :

Փառք ձեզ եւ ձեր Մեծ Գործին — Մայիս 28:

ՄՇԱԿԵԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԻՇ ՄԸ

Պատմութիւնը կ'աւանդէ մեզի թէ Կիլիկիոյ թագաւորութեան կործանումէն վերջ, Կիպրոսի թագաւորները կրեցին պաշտօնապէս եւ «Հայաստանի արքայ» տիտղոսը:

Կիպրոսի վերջին վեհապետը՝ Կատարինէ Կօրնարօ թագուհիին մահէն վերջ (1010), նոյն պատուանունը ժառանգեց Սավոյայի իշխանական տունը:

Ողբացեալ Կ. Բասմաջեան՝ մասնաւոր գրութիւն մը ուղղելով Իտալիոյ թագաւորական տան քարտուղարութեան, խնդրած էր տեղեկանալ թէ արդեօք Իտալիոյ վեհապետներուն տիտղոսներուն մէջ կա՞ր նաեւ «Հայաստանի թագաւոր» մակդիրը:Կ.Բասմաջեան ցոյց տուաւ ինձ՝ իր այս մասին ստացած պատասխանը, որ բացասական էր:

Իտալիոյ վեհապետին՝ Վիքթոր Էմմանուէլ Գ.ի հրաժարումին առիթով (9 Մայիս 1946), միջազգային մամուլը հրատարակեց բազմակողմանի քաղաքական եւ պատմական տեսութիւններ, որոնց մէջ կ'երեւի նաեւ «Հայաստանի թագաւոր» տիտղոսը:

Օրինակ, Փարիզի կիսապաշտօնական Le Monde օրաթերթը, (11 Մայիս) կ'արձանագրէ թէ Իտալիոյ վեհապետը, իր պատուանուններուն շարքին մէջ կը կրէր նաեւ՝ Կիպրոսի, Երուսաղէմի եւ «Հայաստանի Թագաւոր» տիտղոսները:

Աւելորդ են մեկնութիւնները :

Գրիմիբէլ

Մայիս 28

Ինքնապաշտպանութիւն, ղեկավարութիւն, ահաբեկում, հերոսամարտ եւ բազմազան քաջագործութիւններ իրենց վճռական դերը ունեցան ապահովելու համար 1918 Մայիս 28ը, որ դարձաւ կորիզը եւ հիմնաքարը այսօրուան Խ. Հայաստանի:

1918 Մայիսի կէսերուն Արարատեան դաշտը ամէն կողմէ շրջապատուած էր թշնամիներով: Կարսի ու Ալեքսանդրապոլի անկումէն վերջ, երկիրը բոլորովին կտրուած էր արտաքին աշխարհէն, խճողուած բազմահազար գաղթականներով, գիւղերու, քաղաքներու մէջ եւ ճամբաներու վրայ: Երկաթուղին չէր բաներ: Ամէն տեղ հիւանդութիւն եւ համաճարակ: Միւս կողմէ Թուրքերու ընդհանուր յառաջխաղացումը պատճառեց անասելի իրարանցում եւ սարսափ, Երեւանի եւ Արարատեան դաշտին մէջ:

Ի՞նչ պէտք էր ընել, եւ ո՞ւր փախչիլ: Ճամբաները դէպի Թիֆլիզ եւ Բագու գոցուած էին: Պարսկաստան տանող երկաթուղին չէր բաներ, Շարուր – Նախիջեւանը Թուրքերու ձեռքն էր: Հարաւէն եւ արեւմուտքէն, Թուրք կանոնաւոր զինուորները կուգային կոտրելով եւ աւերելով հայկական գիւղերը եւ աւանները:

Ի՞նչ կը մնար ընել, եթէ ոչ դիմադրել:Մահ կամ ազատութիւն, ուրիշ փրկութիւն չկար :

Եւ ահա ամբողջ Արարատեան դաշտի հայ ժողովուրդը եւ թրքահայ գաղթականութիւնը ղեկավարութեամբ Վասպուրականի հերոսամարտ անմահ հերոսին՝ Արամի, մէկ մարդու պէս ոտքի կը կանգնի, առանց սեռի, տարիքի եւ հոսանքի խտրութեան: Այնտեղ էին Դաշնակցականը, Հնչակեանը, հանրապետականը եւ չէզոքը: Այլ եւս չկային կուսակցականներ, կար միայն եւ միայն հայ ժողովուրդը:

Արամի ղեկավարութեամբ անմիջապէս կազմուեցաւ զինուորական մարմին մը, մասնակցութեամբ զօր. Սիլիկեանի, Դրօի եւ Դանիէլ – Բէկ Փիրումեանի: Ամբողջ հայութիւնը ոտքի է, մէկ սիրտ եւ մէկ հոգի: Նոր Աւարայր, հազար հինգ հարիւր տարի վերջը:

Այնտեղ են հաւաքուած երիտասարդները, ծերերը, կիները, պատանիները, օրիորդները: Այնտեղ է հայ հայրենասէր հոգեւորականութիւնը: Ահա քաջ Վարդանը՝ Արամ, իր անվեհեր ընկերներով: Ահա նոր Ղեւոնդ Երէցը՝ Կիլիկիոյ ներկայ հայրապետը՝ Գարեգին Ա. (այն ժամանակ արքեպիսկոպոս), որ իր հայրենաշունչ քարոզներով կը խրախուսէ, եռանդ եւ կորով կը ներշնչէ հայ ռազմիկներուն եւ ժողովուրդին:

Մայիս 21 - 22 - 23ի փոքր ընդհարումներէ վերջ, Մայիս 23ին զօր. Սիլիկեան կուտայ յարձակման հրամանը: Հայկական ուժերը վճռապէս կը նետուին յառաջ եւ կը սկսի կատաղի ճակատամարտը: Թուրքերը կատաղօրէն կը դիմադրեն, կատարելով բազմաթիւ հակայարձակումներ :

Ամբողջ օրը, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, կը շարունակուի կատաղի ճակատամարտը, կ'որոտան թնդանօթները որոնց ձայները մինչեւ Երեւան կը հասնէին :

Թիկունքին վրայ ընդհանուր եռ ու զեռ: Սայլերով, եզներով եւ այլ հնարաւոր միջոցներով կ'աշխատին բանակին հաց, ջուր, ծխախոտ եւ ուրիշ պիտոյքներ հասցնել :

Մայիս 24ի առտուն Թուրքերը ճարահատ կը փախչին: Մեր փոքրաթիւ այլ քաջարի զինուորները կը սկսին հալածել թշնամին որ յուսահատական դիմադրութիւն մը փորձելով, կ'աշխատի նոր դիրքեր գրաւել: Բայց հայ կտրիճ զօրքի շեշտակի հարուածներուն վրայ, կը լքէ ճակատը:

Յաղթանակը շահուած էր:

Աննկարագրելի է հայ զօրքի եւ ժողովուրդի ուրախութիւնը: Մայիս 25ին թշնամին մեծ ոյժով յարձակման կը դիմէ Բաշ - Աբարանի ճակատին վրայ: Կը սկսին արիւնալի կռիւներ: Դրօն կը յաջողի կասեցնել յառաջխաղացումը, զգալի կորուստ պատճառելով Թուրք զօրքին: Թշնամին ստանալով նոր ուժեր, նորէն կը յարձակի, բայց կը հանդիպի մերոնց յամառ դիմադրութեան, եւ ետ կը մղուի:

Երեք օրուան կռիւներէ վերջ, Թուրքերը կը նահանջեն դէպի Անի , Ալեքսանտրապոլ եւ Աղջակալա :

Ահա այսպէս հիմնուեցաւ Մայիս 28ը, հիմը դնելով փոքրիկ, այլ ազատ ու անկախ Հայաստանի :

Եթէ չըլլար 1918 մայիսեան այդ փառաւոր յաղթանակը, եթէ հայ ժողովուրդը մէկ մարդու պէս չմիանար եւ չունենար Սարդարապատի , Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսայի հերոսամարտը եւ Մայիս 28ով հաստատուած Հայաստանի հանրապետութիւնը , ի՞նչ պիտի ըլլար ամբողջ Արարատեան դաշտին եւ այնտեղի հայ ժողովուրդին վիճակը: Համարձակօրէն կրնանք ըսել որ՝ դարաւոր ոսոխը պիտի տիրէր ամբողջ Արարատեան դաշտին, սուրէ պիտի անցընէր ժողովուրդը, ինչպէս ըրաւ Թուրքիոյ մէջ: Այն ատեն ի՞նչ մնացած պիտի ըլլար այսօրուան շէն քաղաքներէն եւ գիւղերէն: Բոլորը աւերակներու վերածուելով պիտի դառնային դերի, ինչպէս Կարսը, Արտահանը, Սուրմալուն , մեր պատմական Անին եւ Արարատը: Ահա թէ ինչու հայ ժողովուրդը պարտաւոր է միշտ վառ պահել Մայիս 28ը, յաղթանակի եւ փառքի օրը :

Զարդարուն Մայիս եկաւ քաղցր ամիս,
Սոխակ սիրահար, աղաւնին արդար
Երգեն ու պարեն, քեզ տօնեն Մայիս :

Ա. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Ապրիլ 11-24էն Մայիս 28

Աւագ Ուրբաթ է, դաշտ ու սարեր, ծառ ու ճիւղեր ծաղիկ վարդով հարսնեւորի հագուստ հագած, մարգարիտի, ադամանդի շող ցօղերով են զարդարուած: Բնութեան օրհնուած արգանդը կը յորդի՜, կը յորդի՜, բարօրութեան գեղուն աւիշով, շէն շող բերքով: Մշակին աչքը լեցուած է, այն աչքը որ ամբողջ ձմեռը արտերուն փորն է ճեղքած ու բեղնաւորած :

Օ՜հ, այն Ապրիլը 1915ի, Աւագ շաբաթ. ինչ քստմնելի դաժան օրեր: Հայոց աշխարհը հիւսիսէն հարաւ, արեւելքէն արեւմուտք ջարդ, նախճիր, կողոպուտ ու անխնայ բռնաբարում:

Ցեղին երակները լայն բացուած արդար ու կաս – կարմիր արիւնով կը ներկէին հայրենի հողը: Ա՜խ, հազարամեակներու ընթացքին քանի՜ քանի՜ անգամներ ողողած է հայրենի հողը: Սըրբազան խորան մըն է դարձած այդ հողաշերտը, Արմենիան: Հօն, մեր հայրենի հողին արգանդը միայն ցեղին արիւնով կ'արգասաւորուի :

Հայաստանի բարձրաւանդակէն մինչեւ Միջագետքի ծիծղուն, կապուտակ երկնքին տակ յոգնած ուծատ կարաւանները անվերջ ջարդուած ոտքերով, յօշոտուած դէմքերով ըլկուած, կմախացած հայ «տիկնայք փափկասունք» ամէն տեղ կը թափառին անօթի ծարաւ: Անվերջ կարաւաններ մէկը միւսին ետեւէն ու անոնց կապուած դիակներու անհամար շարանը ...

Ու դարեր այսպէս մարտնչած, արիւնոտած բնաւ չէ յոգնած: Ուրարտեան օրերէն մինչեւ Արտաշէս, Տիգրան Մեծ, Կարմիր Վարդան, Բագրատունիք, Ռուբինեանք, Լուսինեանք, Դաւիթ Բէկ, Անդրանիկ, Հրայր, Բարդէն Սիւնի, Զէյթուն , Վան, Ուրֆա, Մուսա - Տաղ, Շապին Գարահիսար, ապա փառահեղ Սարտարապատ, ցեղին առնականութիւնը անգամ մըն ալ ցցուեցաւ դարաւոր ոսոխին դէմ ու պարտադրեց խոնարհիլ իր կամքին առջեւ: Ու այսպէս դարեր, պայքարէ պայքար : Սակայն այս անգամ գողգոթադ շատ երկար եղաւ, խաչդ շատ ծանր, երկունքդ տանջանքով ու տառապանքով: Օ՜հ, ծնունդդ խայտակն ինչպէս Վահագնի ծնունդը բոց աչքերով հուր մէլէտ (կրակին բոցէ լեզուն) ծամով եռեւը ձգած, ցեղին արիւնէն ժայթքած, 1918 Մայիս 28ի հուր Արշալոյսէն ծնած :

Ց. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

Մայիս 28 եւ ժողովրդապետութիւն

Լուսինեան հարստութեան կործանումէն վերջ, հայ ժողովուրդը ենթարկուեցաւ թշնամիներու հարստահարութեանց ու կեղեքումներուն , դառնալով կատարեալ ճորտ :

1918 Մայիս 28ին հայ ժողովուրդը միասնաբար, զէն ի ձեռին ու գերագոյն զոհողութիւններով կերտեց իր սեփական հայրենիքը իր պատմական հողերու մէկ մասին վրայ: Ու սկսաւ խայտալ ու հրճուիլ: Մայիսեան այս գեղածիծաղ օրերուն, ուր գաղութներու ազատատենչ ու հայրենասէր զանգուածները կը տօնեն հայկական վերածնունդի այս լուսաւոր թուականը, պէտք չէ մոռնալ թէ Մայիս 28ով հայ աշխատաւորութիւնը տարաւ նաեւ ուրիշ յաղթանակ մը,— ժողովրդապետութեան հաստատումը մեր երկրին մէջ:

Հայ ժողովուրդը վեց հարիւր տարուան տաժանելի գերութենէ մը վերջ իր արիւնով կը նուաճէր նմանապէս մարդկային սրբազան իրաւունքները որմէ զրկուած էր դարերով :

Հայ անհատը ազատ էր, ու կը վայելէր քաղաքական ու քաղաքացիական իրաւունքներ:

Հայ անհատը ազատ էր ընտրելու իր ապրելու տեղը եւ իրաւունք ունէր ազատօրէն տեղափոխուելու մէկ վայրէն միւսը: Ամէն անհատ իրաւունք ունէր պաշտպանելու իր անունը դատարանի միջոցաւ: Անձի, բնակարանի եւ գոյքի անձեռնմխելիութիւն :

Ամէն անհատ ունէր ինքնորոշման իրաւունք, ազատօրէն արտայայտել իր միտքերը, բանաւոր թէ գրաւոր (ազատ խօսք եւ ազատ մամուլ):

Ժողովրդական ազատ ընտրութիւններ, (ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքով): Եւ վերջապէս խղճի ազատութիւն:

Ապահովուած էին նաեւ ընկերային իրաւունքները,— օրական ութ ժամ աշխատանք, արհեստակցական միութիւններ, գործադուլ, պետական մասնաւոր հոգածութիւն ու խնամք մանուկներու եւայլն:

Մէկ խօսքով, երկիրը աստիճանաբար կ'ընթանար դէպի ընկերվարութիւն, խոր ակօսներ բանալով մեր ժողովուրդի կեանքի ու ըմբռնումներուն մէջ :

Ողջո՜յն Մայիս 28ի պատմական մեծ թուականին , եւ փառք անոր յայտնի եւ անյայտ հերոսներուն:

ԼՈՐԻՍ ԲԱԲԱՆԵԱՆ

Մոլոթովի վերադրումներուն։ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ համաձայն է որ Իտալիոյ եւ միւս չորս պետութեանց դաշնագիրները ներկայացուին 21 պետութեանց ժողովին, ինչպէս առաջարկած էր Պ. Պըրնս։ Իր կարծիքով, տակաւին կարելի չէ ստուգապէս ըսել թէ համաձայնութիւն պիտի գոյանա՞յ Չորս Մեծերուն միջեւ, Յունիս 15ի ժողովին մէջ։ Յոռետես ըլլալով հանդերձ, Պ. Պիտօ կը կարծէ թէ մինչեւ այն ատեն նոր պարագաներ կրնան պայծառացնել կացութիւնը։ Բայց եւ այնպէս, առկախ ձգուած խնդիրները չեն կրնար լուծուիլ, մինչեւ որ Չորս Մեծերը ժողովը չվերսկսին համաձայնութեան մը յանգելու վճռական կամքով։

Նախարարը ցաւ յայտնեց որ Փարիզի ժողովը յետաձգուեցաւ առանց կարգադրութիւններ ընելու գերմանական հարցի մասին։ Իրեն համար գերմանիան կեդրոնական խնդիրն է եւ առանց անոր կարելի չէ լուծել ոչ Աւստրիոյ հարցը, ոչ ալ ուրիշ խնդիրներ։

X Լոնտոնի թերթերուն տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը յայտնած է անգլ. կառավարութեան թէ համաձայն ըլլալով հանդերձ Գերմանիոյ վարչութիւնը կեդրոնացնելու սկզբունքին, ժամանակը հասած չի նկատեր, զայն գործադրելու համար։ Անգլիա պնդած է թէ պատճառ չկայ անմիջապէս չվերցնելու կարգ մը պատուարներ մէկ շրջանէն միւսը, որպէսզի կարելի ըլլայ հաւասար պարէն բաժնել ամէն տեղ, ապահովել ազատ երթեւեկը արեւելքէն արեւմուտք, զարկ տալ վաճառականութեան եւն.։

Այսպէս տեսակէտի տարբերութիւնները երեւան կուգան ամէն տեղ։ Ամերիկեան շրջանին հրամանատարութիւնը դադրեցուցած ըլլալով ճարտարարուեստական մեքենաներու յանձնումը իբրեւ հատուցում, կ'ըսուի թէ Գերմանիոյ անգլ. շրջանի հրամանատարութիւնն ալ անոր պիտի հետեւի։ Կը վախցուի որ հետզհետէ խախտի Փոցտամի համաձայնութիւնը։

X Աւստրիոյ եւ Հունգարիոյ կարմիր բանակէն 70.000 զինուորներ Գերմանիա կը փոխադրուին Չեխոսլովաքիոյ ճամբով։ Կ'ըսուի թէ իրենց երկիրը պիտի վերադառնան եւ այս ճամբան ընտրուած է, որովհետեւ Լեհաստանի մէջ փոխադրութիւնը աւելի դիւրին է թէ Գալիցիաներու մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ բանակին կրճատման մասին համաձայնութիւն գոյացաւ Չորս մեծերու փոխանորդներուն միջեւ։ Ծրագիրը պիտի ներկայացուի Յունիս 15ի ժողովին։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ առթիւ, որուն կը մասնակցին եօթը պետութեանց ներկայացուցիչները, արտակարգ զգուշութիւններ ձեռք առնուած են։ Զինեալ մակոյկներ եւ շրջուն պահակախումբեր կը հսկեն Նեղոսի, ջրանցքներու, եւ ճամբաներու վրայ, եւ մարդ չի կրնար անցնիլ այն վայրը ուր կը գտնուի ժողովատեղին։ Թերթերը կը գրեն թէ 10.000 հոգի կը պաշտպանեն այդ կալուածը որ կը գտնուի Գահիրէի մօտ, 20 մղոն հեռու։ Երբեք այսքան խիստ միջոցներ ձեռք առնուած չէին Եգիպտոսի մէջ, նոյնիսկ Չըրչիլի, Րուզվելթի եւն. այցելութեան ատեն։ Թղթակիցներն անգամ չեն կրնար այցելել։ Կ'ըսուի թէ ժողովէն վերջը Եգիպտոսի թագաւորը երկու սեղաններ պիտի սարքէ, հրաւիրելով 80 հիւրեր։

ԱՇԽԱՐՀԻ ՀՈՒՆՁՔԸ բարենշան կ'երեւայ 1946—47ի համար, համաձայն Մ. Նահանգներու հողագործական նախարարութեան վերջին տեղեկագրին։ Արմտիքը պիտի աւելնայ, բայց միսը, կաթը եւ ճարպեղէնը անբաւական կը համարուին։

ՉՕՐ. ՏԸ ԿՕԼ Ժընեւ գնաց, ներկայ ըլլալու համար իր եղբօր աղջկան հարսնիքին։ Երկու օր մնալէ վերջ պիտի վերադառնայ, առանց մասնակցելու որ եւ է պաշտօնական ընդունելութեան։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը օրէնք մը հրատարակեց որով գիւղացիներուն պիտի բաժնուին պետական հողերը։ Ասով կը հարթուի ճամբան համաձայնելու համար Ատրպատականի հետ, որ առաջին անգամ յայտարարեց այսպիսի օրէնք մը։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ անթելի 28 նոր կայաններ պիտի հաստատուին, մասնաւորապէս Կեդր. Ասիոյ, Անդրկովկասի եւ Ծայր. Արեւելքի մէջ, որպէսզի յետին անկիւնն ալ կարենայ հետեւիլ օրուան լուրերուն եւ տեսութեանց։ Այս առթիւ թերթերը կը գրեն թէ Մոսկուայի անթելէն զեկոյցներ կը տրուին 30 լեզուներով եւ 70 գաւառաբարբառներով։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ քաղաքապետական ընտրութիւնները կատարեալ ձախողանք մը եղած են կառավարական կուսակցութեան համար, համաձայն վերջին տեղեկութեանց։ Թէեւ տակաւին հրատարակուած չեն պաշտօնական թիւերը, բայց կը հաստատուի թէ մասնակցողներու թիւը 30—40 առ հարիւրէն աւելի չէ եղած։ Հալքը ամէնէն աւելի շահած է արեւելեան նահանգներուն մէջ ուր ընդդիմադիրները կազմակերպութիւն չունին եւ ձեռնպահ մնացած են։

Մեծ Եղեռնի սգատօնը

ՆԻՍ.— Մենք ալ տօնեցինք Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի 31րդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ հայ մամուլի ներկայացուցիչներուն։

Կիրակի՝ 19 Մայիս, առաւօտեան, Մայլէնի Հայոց եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն։ Պատարագէն վերջ Պ. Ա. Չօպանեան համառօտակի պարզեց Երիտասարդ Թուրքերու սարքած ոճիրները եւ աւելցուց.— «Այն ծնողքները որ կը թերանան իրենց զաւակներուն ազգային դաստիարակութիւն տալու պարտականութեանց մէջ, կը մեղսակցին Թուրքին»։

Յետոյ անդրադառնալով Թալէաթի այն յայտարարութեան թէ՝ «այնպէս մը պիտի ընեմ որ Հայերէն խումբ մը բեռնակիրներ եւ ծառաներ միայն մնան», շեշտեց.— «Անոնք չէին կրնար եւ չյաջողեցան այդ ընել... Բայց գտնուեցաւ հայ կտրիճ մը որ պատժեց այդ դահիճը Պերլինի փողոցներուն մէջ»։

Կէս օրէ վերջ՝ քուն հանդիսասրահը լեցուած էր 350—400 հայրենակիցներով։ Հանդէսը բացուեցաւ Մարսէյյէզով, որ մեծ յաջողութեամբ երգուեցաւ տեղացի արուեստագիտուհիի մը առաջնորդութեամբ եւ հայ երգչախումբի մասնակցութեամբ։ Յետոյ երգուեցան Խ. Հայաստանի քայլերգը եւ երկու Ֆրանսական երգեր։ Օրուան նախագահ, Maître Augier գեղեցիկ ճառով մը գնահատեց հայ ժողովուրդի զոհողութիւնները ի խնդիր ազատութեան, անոր տոկունութիւնն ու աշխատասիրութիւնը եւ կոչ ըրաւ որ երկու ժողովուրդները ձեռք ձեռքի պայքարին մարդկութեան բարօրութեան համար։ Ապա խօսքը տուաւ Պ. Չօպանեանի, որ աւելի քան 1ուկէս ժամ տեւող ֆրանսերէն բանախօսութեամբ մը պարզեց հայ ժողովուրդի անցեալը, մշակոյթը, եւն.։ Գանձացուց հայկական ճարտարապետութիւնը եւ երաժշտութիւնը, յիշելով Կոմիտասը եւ ուրիշներ։ Մանրամասն նկարագրեց հայկական տարագրութիւնը, մեր ժողովուրդի մատուցած ծառայութիւնը միջազգային երկու մեծ պատերազմներուն, մի առ մի թուեց Եւրոպացի պետական մարդոց պաշտօնական եւ հրապարակային խոստումները, Լօզանի ժողովին մէջ անոնց ցոյց տուած անտարբերութիւնն ու լքումը Հայկական Դատին եւն.։ Խօսեցաւ նաեւ Խ. Հայաստանի նուաճումներուն վրայ եւ յոյս յայտնեց որ գէթ այս անգամ կը յարգեն Հայոց իրաւունքները՝ Հայաստանի կցելով բռնագրաւուած հողերը։ Ցիշեց նաեւ ներգաղթը։

Օրուան Բ. բանախօսը, Պ. Սեդրակ Քարեան բացատրեց Թուրք ջարդարարներուն քաղաքականութեան ներքին ծալքերը եւ մեր դարաւոր ճիգերը յանուն ազատութեան։ Այս առթիւ եւս գովեստով նկարագրեց մեր հայրենիքի յարաճուն վերելքը, ու վերջացուց։ «Սահման քաշաց դէն իւր եանց» աղաղակելով։

«Յառաջ»ի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Շահան Զօտեան պարզելով ազատագրական պայքարին զանազան երեսները, որ յանգեցաւ Սարտարապատի ու Ղարաքիլիսէի յաղթանակին։ «Առանց Մայիս 28ի գոյութիւն չէր ունենար այսօրուան Հայաստանը որ 25 տարիէ ի վեր խաղաղութեան մէջ կ'աճի եւ կ'ուռճանայ, եւ որուն կ'ուղղենք մեր ջերմագին ողջոյնը»։ Հանդէսին փակումը կատարեց Պ. Գալֆաեան ողջունելով կարմիր բանակը և Ստալինը։

Սգահանդէսի մէջ ծափահարելը անպատշաճ չէ՞։ Ինչպէս պատշաճ է մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութիւնը։ — Շահան Սեւան

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ Յունիս 1 Շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Chateau des Fleursի մէջ, 18 Bld. Michelet

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Կը պարէ Օր. Օտէթ Սիմոն, պարի փոքրիկ թագուհին։ Ճոխ պիւֆէ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Սէրճանեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ, Յունիս 2ին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին Տիկին Մարիամ Յովհաննէսեանի (Կիրասոնցի) համար։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ԾԱԽՈՒ է Licence de Cordonnier մը։ Դիմել Պ. Տուրկութեանի, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13)։

157 ՏԱՐԵԿԱՆ Խալիլ աղա մը մեռեր է Անատոլուի գիւղերէն մէկուն մէջ։

ԻՆՔԶԻՆՔԸ ԿԱԽԵՑ գերման լրտեսուհի մը, Մառի Ֆիշըր, որ բանտարկուած էր Շամպէռիի մէջ։ Նշանաւոր հանդիսացած է թէ 1914ի եւ թէ 1939ի պատերազմներուն մէջ։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՄԱՅԻՍ 28

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Ռէփիւպլիքէններու սրահը (16 rue J. B. David)։ Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

ՌՕՄԱՆԻ մէջ Մայիս 30ին, իրիկուան ժամը 8ին, ընկերվարականներու սրահը։ Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ Յունիս 2ին։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի, մասնակցութեամբ, ՆորՍերունդի Վարդգէս խումբի եւ Ֆր. Կ. Խաչի սանուհիներուն։ Յունիս 2, կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3ին Սալ Ժան տ'Արքի սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կենդանի պատկեր մը եւ ուրիշ անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ հովանաւորութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին։ Այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կը նախագահէ՝ ԸՆԿԵՐ Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ, կը խօսի՝ ԸՆԿԵՐ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ։

Պիտի մեներգեն Տիկիններ.— Մ. Կարապետեան, Մ. Հաբէլեան, եւ Ա. Պօյաճեան, խմբերգ եւ արտասանութիւններ Նոր Սերունդի տղաքներէն, ինչպէս նաեւ «Հայրենիքին համար» թատերախաղը, մէկ արար եւ մէկ պատկեր։

Հանդէսէն վերջ ընկերա-համակրական խնջոյք Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկը։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին քաղաքապետարանին սրահին մէջ։ Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐ-ՄՈՅԵԱՆ, կը խօսի ԸՆԿԵՐ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ։ Խօսք պիտի առնեն ընկերվարականներու ներկայացուցիչը եւ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ (Լիոնէն)։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկին Պ. Ահարոնեան (Լիոնէն, երգ), Օր. Մ. Տէրվիշեան (Շասէն, երգ)։ Մասնաւոր պատրաստուած պարեր սանուհիներու կողմէ։ Նուագախումբ եւն։

ՖՐ Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ մասնաճիւղին պարահանդէսը յունիս 1ին երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ։ Կը նուագէ Պ. Գալեանի Ֆրանքօ Արմէնեան 6 հոգինոց նուագախումբը։ Գեղարուեստական բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը 50 ֆրանք, 45 rue de la Defense, métro Mairie d'Issy։

ETAB. ZAREH

ԿՕՇԻԿԻ վերաբերեալ ամէն տեսակ պիտոյք, ՄՈՐԹ ԵՒ ԿԱՇԻ, 348 rue des Pyrenées, Paris (20)։ Հեռ. Men. 69-86։

MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes et Jeunes - Gens
Ets. BOYADJIAN
6, RUE MULET, LYON

Արեւելեան եւ եւրոպական շատ համեղ կերակուրներ ուտելու համար ճաշեցէք՝
Մ. ԱՆՍՈՒՐԵԱՆԻ
— Restaurant Cloche —
Ճաշարանը կայարանէն 5 վայրկեան
27 Bld. Raimbaldi, NICE

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ, ՀԱ՛Յ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵ՛Ր

Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է նպարեղէնի մեծաքանակ վաճառատուն մը, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր միրգեր, Փիսթաշ-վէոթ, Իզմիրի անկուտ չամիչ, պուլղուր եւայլն։
Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրանքներու համար դիմել՝
PRODUITS ALIMENTAIRES (Gros, demi gros)
Importation directe
NAJARIAN & CASSABALIAN
12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

CHEZ SASSOUNI
ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ՍԱՍՈՒՆԻ
ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65

Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ադանդներ։ Հարսանիքի, նշանտուքի, կնունքի մասնաւոր սրահ։ Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօֆիա Գարագաշի։ Կիրակի օրերը գոց է։